

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

N.º 31.

Avvocato

SUBANI

FRANCESCO

47638 732/2312

#1

Erasmus

(Liddle)

APOPTHE-

GMA TVM EX O-
PTIMIS VTRIVSQ.

LINGVAE SCRIP-
TORIBVS
PER

COLLECTORVM

LIBRI OCTO.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI, APVD SEB.
GRYPHIVM,

1556.

INDEX AVTORVM VNDE
potissimum collecta sunt apoph-
thegmata.

P lutarchi apophthegmata	Suetonius
Plutarchi uita	Probus Aemilius
Plutarchi moralia	Aelius Spartianus & ceteri
Diogenis Laërtij uita philoso- phorum	ri sequentes Macrobius
Xenophontis uaria opuscula	Herodotus
Athenaei de philosophia	Seneca
M. Tullius	Philostratus
Quintilianus	Valerius Maximus
Plinius senior	Ammianus
Plinius iunior	Eutropius.
Titus Livius	

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI IVNIORI GVIL-
helmo, duci Cliuensi, Iuliacensi, Mōtensi, Comi-
ti Marchiæ & in Rauenſpurgo, &c.

~~DES. BRACHVS ROTB-~~

RODAMVS S. D.

VONIAM priores libellos quos mel-
erga te animi uelut arrabonem qualem-
que miseram, tam comiter accepisti Gvil-
helme princeps iunior illustrissime, nec tu
modo, sed & ambo clarissimi parentes tui,
uisam est aliquid & tua nobilitate dignius, & tuis studijs, ni-
fallor, utilius adiungere. Proin ex optimis quibusq; autori-
bus collegi, quæ Græci uocāt apophthegmata, hoc est, egre-
gie dicta, quod uiderem non aliud argumenti genus princi-
pi præsertim iuueni magis accommodum. Sunt illa quidem
scitu dignissima; quæ philosophi de moribus, de Repub. ad-
ministranda, deq; bello gerendo literis prodiderunt. Sed
quotocuiq; uel priuato tantum est otij, ut apud Platonē So-
craticarum argutationum, ironiarum & isagogarum am-
bages ac labyrinthos euoluere uacet? Aristoteles autem co-
piose quidem scripsit de moribus, sed philosophis scripsisse
uidetur non principi. Dilucidiora sunt quæ tradidit de re
œconomica & politica, sed is uix nusquam non requirit
lectorem & attentum, & otiosum: ad hæc quoniam affe-
ctibus caret, non perinde retinet animum principalibus
rebus intentum. Iam in philosophicis & M. Tullij de phi-
losophia libris pleraque sunt eius generis, ut non admodum
referat principem ea scire: quod genus sunt quæ disputantur
ab illis de finibus bonorum ac malorum, maiore subtilitate
quàm

quàm fructu. Conueniunt hæc illorum instituto, qui de honesto per omnem uitam nihil aliud quàm disputant. At ei qui ditioni nascitur, statim expedienda uirtus est, non per otium disputanda. Restat historia, quæ quoniam res præclare secus uel gestas uelut in tabula spectandas representat, nec id absq; uoluptate, magnatibus uiris aptior esse uidetur: sed hic ut infinitam uoluminum uim principi uacet euoluere, quis possit meminisse? Atqui quemadmodum ij qui certant in palestra, certos quosdamprehendendi elabendiq; modos ad manum habent: ita qui in pacis belliq; negotijs uersantur certas rationes in promptu habere conuenit, quibus admo-
neantur, quid pro re nata sit factu opus, quid non. Hac in parte uidemus eruditissimos uiros principum curas sua diligentia subleuare conatos, quorum alij scripsere sententias, ueluti Theognis & Isocrates, alij celebrium uirorum stragemata & apophthegmata, ueluti Valerius Maximus, & Sextus Iulius Frontinus, qui indicat idem ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocris otij res est aurum scrutari in uenis, aut gemmas in harenis mari uel querere. Is denum occupatissimo principi gratum præstat officium, qui aurum purum factumq; exhibet, qui selectas ac repurgatas gemmas, auro inclusas, aut poculis additas offert. Id officium quum à multis tentatum sit, mea tamen sententia, nemo felicius præstitit quàm Plutarchus, qui post editum egregie frugiferum opus De uitis uirorum illustrium, in quo permixtum facta simul ac dicta illorum referuntur, Traiano Cesarum laudatissimo collegit. insignia diuersorum apophthegmata, quod in his uelut in certissimo speculo representatur animus singulorum. Nam in factis, bonam laudis partem sibi uendicat cōsiliarius, dux ac miles, maximam fortuna per quam uidemus interdum optimè consulta pessimum

num habere exitum : rursus quorundam inconsultam temeritatem felicissime cedere. Nam quēquāmodum dixisse fertur Siramnes Persa, Dux, ut opinor, interrogatus quur facta præclaris eius dictis non responderent : quid loquar, mihi in manu est: quid eueniat, in arbitrio fortunæ & regis. Nec tamen ideo sua laude frustrantur honesta consilia. Plutarchus autem non tantum in delectu cæteris præstat, verum etiam in explicando. Habēt enim apophthegmata peculiarē quandam rationē, & indolem suam, ut breuiter, argutē, salsē, & urbanē cuiusque ingenium exprimant. Siquidem ut singulis hominibus, ita singulis etiam nationibus suis quidam genius est: unde fit ut alia conueniant Alexandro, alia Philippo aut Antigono, alia Phocioni, alia Alcibiadi: rursus alia quædrent in Laconem, alia in Scytham aut Thracem, alia in Atheniensem, aut in Romanum. In his igitur exprimendis mihi dilutior uidetur Xenophon, suffrigidus Herodotus, loquacior Diodorus & Q. Curtius, ne pergam de cæteris dicere. Plutarchus omnes impleuit numeros. Eoq; uisum est hunc ex omnibus potissimum sequi. Quicquid igitur erat in huius opere quod inscripsit, De apophthegmatibus, hic in solidum reperies. Comperimus hoc opus bis Latine uersum, primum à Francisco Philelpho, deinde à Raphaële Regio, quem Patavij nouimus. Philelphus in nonnullis locis fuerat lapsus, quæ restituit Raphaël, sed ipse rursus impingens alicubi, nimirum homines erant ambo. Sed uterq; nihil aliud esse uoluit quàm interpres, nos Plutarchum multis de causis sequi maluimus quàm interpretari, explanare quàm uertere. Primum ut dilucidior esset oratio, quippe minus astricta Græcis uocibus. Non enim hæc Traiano scribuntur uiro tum utraq; literatura, tum longo rerum usu exercitatissimo: sed adolescētī principi, imò per te pueris & adolescētulis omni-

*bus liberalium studiorum candidatis: nec illo seculo, quo dicta gesta; eiusmodi vulgi fabulis celebrabantur, in balneis, in conuiujs ac circulis forensibus: dein ut mihi liceret indicare dicti argutiã, si quod occurreret obscurius, qualia nunc sunt permulta, non solum rudibus, uerumetiam ultra mediocritatem eruditis. Me certe in multis torfit diuinatio, & haud scio an alicubi sefellere etiam. nec paucis in locis lucta fuit cum mendis codicum, in quas necessariò impegerunt etiam interpretes. Vix enim credibile est quantum sibi permiserint uel librarij, uel scioli quidam in hunc autorem, cui summa debebatur religio. Nullus enim extitit inter Græcos scriptores Plutarcho præsertim quod ad mores attinet, sanctior aut lectu dignior. Atqui hoc ipsum quod abstertere debuerat, inuitauit gloriæ quæstus; sitientes ad deprauandum, addendum, detrahendū. Etenim quò quisq; scriptor est plausibilior ac celebrior, hoc magis ad quæstum corrumpitur. Arguit hoc ipsa Græcorū codicum uarietas. Nam ut alijs omiſſis, de hoc opere quod est in manibus loquar, quædam habet Philelphus quæ Raphaël non attigit, & contrà. Deinde quum Plutarchus in præfatione, profiteatur sese in Vitis, dicta facta; uirorum illustrium promiscue retulisse, sed in hoc opere compendij gratia tantum apophthegmata contextuisse, permulta tamen admixta uidemus, quæ nihil aliud sunt quàm strategemata. Iam eodem in opere toties eadem repetita, non ne palàm clamitant, argumentum hoc ab alio contaminatū? Vt iam ignoscamus apophthegma referri sub eius nomine cui dictū est, non à quo dictum est, ut de Lysimacho & Philippo. Nam in Plutarchi collectaneis quod à Philippo responsum est Lysimacho, sub titulo Lysimachi refertur. Maioris erat audaciæ, quod ex uno opere fecerunt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laconicis quæ plurima
 fe: ant*

feruntur, ea duntaxat attigisset quæ uidebantur occupatissimo Cæsari futura satis, ille quisquis fuit, si modo fuit unus aliquis, Lacedæmoniorū dictis propriū uolumen dedit, idq; secundum ordinem literarū Græcarū, quem Raphaël uertit in ordinem Latinarum. At hic erat è tribus omnium deterrimus. Nam ordinē sententiarū sequuntur Valerius & Frontinus, quæ ad religiōnē, pietatem in patriā, ad fidē, ad fortitudinē ac iustitiam pertinent, & item de cæteris, in suā quæq; classem digerentes. Eruditissimus est quem sequutus erat Plutarchus seriem regionū ac regnorum obseruans, & in singulis ætatum ordinē, unicuiq; regū suos adiungens duces & cuiq; ducum suos collegas. A Persis uenit ad Aegyptios, ab Aegyptijs ad Thraces, à Thracibus ad Scythas, à Scythis ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad Athenienses, ab his ad Lacedæmonios, in horum singulis temporum non literarum ordinem sequens: à Lacedæmonijs ad Thebanos, à Thebanis ad Romanos, ut lector è paucorū dictis historiæ totius agnoscat seriem, quàm misere confudit is, qui Laconica separauit, repetens interim eadem quæ ad Traianū collegerat Plutarchus: quanquā id frequentius in altero deprehenditur opere, sed in utroq; toties, ut ea dormitatio nō cadat in Plutarchum scriptorem exactæ diligētiae. Adde quòd hæc pars nullā habet præfationē, nec illa prior ad Traianū quadrat ad utrumque opus. Iam quid gratiæ debeatur his, qui celebrium autorum libros ad hunc contaminant modum, in præsentia non disputo, mihiq; sacrilegij genus esse uidetur. A me tamen exceptis aliquot Laconicis, quòd eadem in altero catalogo repetuntur omnia, nihil eorum prætermissum est, quæ Plutarchi titulo feruntur: partim ne quid hic desideraret lector audius magis quàm elegans, partim quòd nihil illic uiderim non dignum cognitu, licet non suo dictum loco. Sed totum opus

quodammodo meum feci, dum & explanatus effero quæ Græcè referuntur, interiectis interdum quæ apud alios aut res addita comperissem, additis item permultis quæ in hoc opere non habebantur, ubiq; ueluti scholijs indicans uel sensum uel usum apophthegmatis, in his duntaxat quæ lucis aliquid desiderabant, sed hoc ipsum breuiter, ne ab apophthegmatum natura degenerarem. Ordo uerò nobis etiam confusior est quàm illic inueni, quòd quum initio statuissemus paucos duntaxat eximios recensere, calor operis incitauit, ut mutata sententia longius prouheremur: nec erat futurus finis, nisi rerum sese offerentium uelut immensum pelagus, receptui canere compulisset, Nam ut Quintilianus inter grammatici uirtutes collocat, quædam nescire: ita in hoc argumenti genere, diligentie pars esse uidetur quædam præterire. Itaq; lautus cõuiuator esse malui, quàm molestus, præsertim quòd si quid in hac cœna prætermisum est, poterit in alia proponi, posteaquam hæc erunt concocta. Porro ordinis neglecti incommodum indice pensauimus. De titulo nihil refert anxium esse, quum in his quæ collegit Plutarchus sub apophthegmatum nomine, multa sint, quæ alius mallet σκώμματα, λαιδβεια, ἀσεϊα, ἐντεράπεια, siue γιλοῖα dicere. Ceterum posteaquam in his distinguendis frustra sudauit M. Tullius, nec Quintiliano satisfit: ita Marfus homo doctissimus, atque adeò nec ipse Quintilianus Marso doctior sibi non arbitratus sum operæpretium in hoc anxiam operam sumere, sat habens alicubi dicti, ioci uel speciem obiter indicasse. In his certè quæ nos adiecimus, sedulo cauimus, ne strategemata cum apophthegmatis confunderemur, tum ne quid omnino poneremus, nisi ex probatissimis utriusque linguae scriptoribus, ijsq; uetustis decerptum: non quòd nesciam à recentioribus permulta referri falsè, lepideq; dicta, sed

sed plus habent autoritatis quæ consecrauit antiquitas, & adhibendus erat operi modus. Ne illud quidem quenquā mouere debet, quod nonnunquam idem dictum, ab hoc ascribitur huic, & ab illo tribuitur alteri. Nec enim tam refert à quo quid dictum sit, quàm quid dicatur, etiamsi celebris & gratosus auctor, nōnihil ponderis & gratiæ dictis adiungit. Id frequentius occurrit, quàm ut exemplis sit probandū. Fit autem hoc interdum humanæ memoriæ lapsu, quanquam nihil uetat eandem sententiam à diuersis auctoribus proficisci. siue id faciat imitatio, siue casus: quemadmodū hunc senarium, Ἐφοὶ τύραννοι ἔχουσιν: Ἐφὼν σωβορία, constat esse Sophoclis, & tamen citatur à Platone ex Euripide. Rursus hic uersus, γέρον γέροντα παρὰ ἀγωνίσῳ σ' ἐγὼ, quum sit in Philoctete Sophoclis, tamen idem reperitur in Bacchis Euripidis. Similiter hic uersus, σιγῶν δ' ὅπρ' εἰ καὶ λέγων τὰ καίρια, quum sit in Aeschyli Prometheo, deprehenditur apud Euripidē, duabus literulis immutatis σιγῶν, λέγειν. Nonnunquam nec de re nec de nomine cōuenit inter autores. Velut qui Fabio Max. exprobrauit, quod ipse opera recepisset Tarentum. M. Tul. est. Linus Salinator, Tito Liuius M. Liuius, Plutarcho M. Lucius, siue, ut Græci codices habent, μάριος λέυκιος. Item Fabius Philostratus narrat Leonem Sophistam corpore insigniter obeso mouisse risum populo Atheniensi, Plutarchus pusillo. Valerius Max. & Plinius de altercatione Cn. Domitij & Lucij Crassi quàm dissonant in narrando. Illa frigidissima sunt, quæ personis fabulosis affinguntur, quod genus sunt Philostrati Sophistæ, quum Palamedi Vlyssi ac similibus affingit quod libet: eaq; fiunt bis frigida tractando, quorum omnino nihil attigimus. Proxima sunt, quæ uarijs personis attribuuntur in dialogis, non ad ueri fidem, sed ad delectandum confectis. Minus illa frigent quæ dicun-

tur in comœdijs aut tragœdijs, habentq; magnam gratiam in loco adhibita, tametsi sub apophthegmatis appellationem non cadunt, nisi quum ab autore nobili, ad rem presentem accommodantur, graviora si nonnihil etiam ad alienum sensum detorqueantur. Veluti quum Aristoteles Callisthenem liberius cum Alexandro quàm expediret agentem, Homericò uersu admonuit, ἀνύμωπος δὴ μοι τίτος ἄστας ὁ δ' ἀγορεύεις. Nec ex Herodoto libuit multa colligere, quòd pleraque uideantur à scriptoris ingenio reperta. Eiusdem farinae sunt quæ incidunt in orationibus quas historiographi pro suo quisq; ingenio solent attexere personis, licet & illa plurimum conducât, & ad iudicium, & ad dicendi facultatem. Optimū apophthegmatis genus est, quod paucis uerbis sensum non uulgarem significat potius quàm exprimit, quale nemo facile possit studio fingere, quodq; quò propius ac diutius contemplare, hòc magis ac magis delectat. Vniuersum autem hoc genus quod prouerbia, sententias, insigniter dicta, factaq; complectitur, accommodatissimum est principibus uiris, quibus ob Reipublicæ negotia non uacat magnam uitæ partem libris impendere. Hæc autem ut cum uoluptate discuntur, facileq; insidunt animo, ita longè plus habent philosophiæ in recessu quàm prima frõte præ se ferunt. Legimus Cæsarem Augustum, quicquid usquam talium præceptorum nactus esset, describendum curare solitum, & ad uaria loca mittere. Videmus autem priscis illis sapientibus hoc præcipuo fuisse studio, ut res dignas cognitu, uoluptatis illecebra teneris ingenijs insererent, quò rudis ætas nondum matura serijs philosophiæ præceptis per lusum disceret, quæ per omnem uitã magno fõrent usui. Hoc cõsilio Cosmographiam, Astrologiam, & Musicam, naturalem ac moralem philosophiam scitè confictis fabulis & apologis asperserunt. In his uerò

uerò nostris uidebuntur esse quædam, quæ nihil faciât ad bonos mores, sed risum modo commoueant. Ne id quidem initio dandū existimo, risu nonnunquam relaxare animum curis fatigatum, modo risus sit argutus ac liberalis. Hæc enim exhilarât ac uegetant iuuenum ingenia, nec mediocriter faciunt & ad uitæ comitatem, & ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat M. Tullij dictionem, quàm quòd eam huiusmodi dictis subinde condit? Quid porrò sunt Plutarchi moralia, nisi aulea huiusmodi coloribus picturata? Iam illa quæ maxime uidentur ridicula, tractando fiunt seria. Quid enim magis ridiculū quàm Diogenes in meridie cum lucerna obambulans, & hominem se in frequenti foro querere dictitans? At interim ridendo discimus, non esse statim homines qui speciem habent hominis, quam habent & statuæ, sed ut inuenias hominem, inuestigandus est animus. Is si recta ratione ducitur potius quàm affectu, tum demū reperisti hominem. Item quid æque ridiculum, atq; quod Phryne, stipulata ut quod ipsa prior faceret, idem ceteræ mulieres in conuiuio facerent omnes: manum bis aquæ immerfam admouit fronti, hoc commento magno omnium risu prodens cæterarum fucos, quum ipsa nideretur etiam formosior? sed hic risus nos docet idem quod serio dixit Socrates, ut tales esse studeamus quales haberi uelimus, ne detractō fūco pro gloria male affectata reportemus ignominiam. Docet & illud, ne nitamur bonis externis fluxisq; quæ uarijs casibus facile eripiuntur homini, sed paremus ueras opes animi, in quas nullum ius habet fortuna. Tantum seriæ philosophiæ docet nos illud ridiculum meretriculæ factum. Proinde quamquam alioqui seueris rationibus institueret ciues suos Lycurgus, tamen liberales iocos illis non solum permisit, sed etiam præcepit. Instituit enim exercitamenti genus quod

λέσχας

λέσχας appellabat, ad quod cōueniebant seniores iam à pu-
 blicis functionibus emeriti, lepidis dictis liberalibusq; iocis
 tempus cum uoluptate transmittentes, sed quæ uel ad hone-
 sti laudem, uel ad uitiorū uituperationem cōducerent. Quin-
 & signum collocauit γέλωτι deo, id est, Risui, quod utilissi-
 mum iudicaret modestis facetijs animorū uigorem recrea-
 re, & ad honestos labores alacres reddere, quando in rebus
 humanis, quod caret alterna requie durabile non est. Quin-
 & Cleomenes adeo seuerus, ut nec mimos, nec psaltrias, nec
 tibicines unquam admiserit in Remp. probauit tamē ut ciues
 iocis liberalibus, falsisq; dictarijs inter se decertarent. Deni-
 que quoties datur à negotijs uacuū tempus, aut ipsares po-
 stulat hilaritatē, quanto decentius est huiusmodi dictis lude-
 re, quàm illiberalibus indoctis & obscœnis fabulis oblecta-
 ri? Mihi uidetur aliquanto consultius pueros in ludis litera-
 rijs huiusmodi thematis exerceri quàm uulgaribus istis, quæ
 ut sensiculos habent frigidos, ita non indicant linguæ Lati-
 næ mysteria: modo præceptor indicet rationes quibus quod
 breuiter dictum est, queat dilatari, & quod ridicule dictum
 est, possit ad usum serium accōmodari. His addam & illud:
 in sacris concionibus fortasse non conuenit scripturis diuinis
 admiscere iocos humanos, sed tamē excusatiùs hæc adhibe-
 rentur ad excitandos dormitantes, quàm aniles fabule, quas
 nonnulli solent ex abrupto interponere prorsus è media uul-
 gi fece haustas. Iulius Cæsar tot ciuilia bellicaq; negotia su-
 stinens, argutis dictarijs, quibus adeo delectabatur, ut etiā in
 ipsum torta probaret, modo scita, solet curarum lassitudinem
 discutere. Vix alius imperatorum fuit Augusto Cæsare uel
 sanctior uel occupatior. At rursus quis in hoc genere urba-
 nior? De M. Tullio nihil dicam, qui nonnullis uidetur in iocādo,
 nec modi nec decori satis meminisse, Xenocrates phi-
 losophus

Iosophus ingenij fuit tristioris, uir alioqui magnus, sed hunc
 Plato subinde inebat litare Gratijs. Zenon totus Stoicus, So-
 cratem ob perpetuam sermonum urbanitatem, scurram At-
 ticum solet appellare: nullus tamen est quin fateatur Socrate
 utroq; sanctiore. Ne commemorẽ quod nullorũ dicta magis
 celebrantur quàm quæ leporibus condita sunt. Certe pueris
 instituendis utilior esset Socrates, Diogenes aut Aristippus
 quàm Xenocrates aut Zeno. Quod si recte uisum est sapien-
 tissimis uiris primam ætatem oblectamentis quibusdam ad
 amorem sapientiæ seuerioris allicere, multo magis id conue-
 nit tum iuueni tum principi, quem ut uigilantem esse decet,
 ita non oportet nec ipsum unquam esse tristem, nec quen-
 quam à se tristem dimittere. Animus autem amœnioribus stu-
 dijs educatus, sit ad omnes curas ferendas uegetior, & ad
 omnem hominum consuetudinem festiuior. His rationibus
 me tueri poteram, si nihil collegissem nisi facetias: nunc se-
 riji hæc duntaxat admixta sunt, ueluti conuiuij condimen-
 ta. Quo genere si te sensero delectatum, haud me poenitebit
 huius operæ licet humilioris, ut aliqui fortasse iudicabunt.
 Scribunt alij prouectioribus, nos principis ætatem teneram
 lactamus. Quod si hæc infrà tuos profectus fuerint, certe
 optarim esse, tamen scio tibi non ingratum fore, per te com-
 munibus adolescentulorũ studijs hoc utilitatis accessisse. Et
 nos fortasse dabimus aliquando seueriora, posteaquam hæc
 edidiceris. Nam ediscenda sunt omnino quò semper ad ma-
 num præsto sint. Quanquam quid meis opus, quum domi
 habeas Conradum Hesebachium, uirum omni genere lite-
 rarum absolutum? quem sic in te uideo affectum, ut quod
 optimo præceptore dignum est, alumni sui commodis & or-
 namentis impensius gaudeat quàm suis. Is ut tuam pueritiam
 formauit literis, ita grandiorẽ ætatem poterit fidelibus pru-
 dentibusq;

dentibusq; consilijs adiungere. Mihi quoque non minus iucundum quàm honorificum fuerit, quantulacunque ex parte felicissimam indolem tuam, nostra promouisse industria. Quod superest deum Opt. Maximum precamur, ut sua dona que largissime in te contulit, seruare, tueri, & augere dignetur, quo simul & laudatissimorum parentum uotis respondeas, & clarissimis maiorum tuorum imaginibus dignus euadas, & luculentæ ditioni, cui natus ac destinatus es, par esse queas. Desinam, si uerbum addidero: dum in his uersaris, memento te non Christianorum, sed ethnicorum apophthegmata legere, uidelicet ut legas cum

iudicio. Apud Friburgum Brisgoiæ

IIII. Kalend. Martias Anno,

M. D. XXXI.

APOPHTHE-

GMATA LEPIDE'QVE DI-

*cta, Principum, Philosophorum, ac diuersi generis
hominum ex Græcis pariter ac Latinis au-
toribus selecta, cum interpretatione
commoda, dicti argutiam ape-
riente, per Des. Erasmum
Rotterdamum.*

APOPHTHEGMATA LACONI-

ca secundum ordinem literarum Græcarum

Liber primus.

AGASICLES.

ACEDAE MONII quo-
niam seueriores erāt, ac moribus in-
corruptioribus, belliq; gloriā potis-
simū spectabāt, contemnebāt omneis
arteis quæ ciuium animos uidebātur
emasculare, & à uera uirtute ad
otiosam ostentationem traducere.

Nam & Roma cū adhuc spiraret germanā illam austeri-
tatem, Græculos professores urbe exegit. Hoc genus studijs
nulla Græcie pars corruptior erat quā Attica, ubi Gor-
gias, Lysias, Isocrates, Prodicus, alijq; innumeri sophistæ
magno cū applausu populi, nec mediocri mercede garriebāt.

Cū igitur Agasiclei Lacedæmoniorum regi diceret qui-
dam, admirari sese quod cū esset audax discendi, non
adiungeret sibi Philophanem sophistam: regali prorsus in-
dole respondit, Eorum, inquiens, uolo esse discipulus, quo-
rum sum & filius, significās, nō minus interesse quos nactus
sis

sis parentes, quam quos asciscas præceptores. Etenim ut liberi ferme referunt maiorem, unde prognati sunt, ingenium, ita præceptorum vitia demigrant in eos, quos instituunt. Et honestæ vitæ institutio potissimum ab illis petenda est, qui uirtutem ipsis factis præstiterunt: non ab ijs, qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, Deum immortalem, quibus interdum uiris à teneris annis formandi instituendiq; creduntur: quum principi non minus tum perniciosum sit, tum indecorum, ab inhonestis institui, quam nasci. Nec quelibet artes discende sunt principi: sed hæc duntaxat, quæ tradunt rationem rectè administrandi regnum.

2 Rursus quum alius quispiam ab eo sciscitaretur, Quo pacto posset aliquis tuto imperare, nullo stipatus satellitio. Respondit: Si sic imperet suis, quemadmodum pater imperat liberis. Nemo plura dixit unquam maiore compendio. Domini tantum timentur à seruis, quò mali metu coërceantur, quot non corrigit pudor. Pater quoniam liberis consulit potius quam sibi, diligitur ab illis, sic ut auctoritatem comitetur reuerentia. Aduersus hos adeò non est opus satellitio, ut non aliud sit satellitium fidelium illorum stipatu. Quòd si rex beneuolentia ac benefactis adiungeret sibi ciuium animos, non esset opus barbarico conductitioq; satellitio, sed nullos haberet corporis sui custodes tutiores quam ciues, erga quos patris gereret affectum. Porro quibus placet hoc dictum, Oderint dum metuant, nullos magis habent suspectos, quam quibus oportebat maxime confidere: ac multos metuat oportet quem metuumt multi.

A G E S I L A V S

3 Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex quum in compotatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps

princeps comiuij, (huius autem partes erant præscribere quantum quisq; biberet) rogatus à pincerna, quantum cuiq; uini deberet apponere. Si multum, inquit, uini paratum est, Solerter dato cuiq; quantum poscit: sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mirè prospexit, ne uel parata uini copia deesset quibus placeret largior potatio: uel ad bibendum cogernerentur, quibus placeret sobrietas. Rursus in maligniore uini copia, per æqualitatem exclusit occasionem murmuris. Etenim cum singulis æqua uini portio distribueretur, nihil deerat his qui bibebant moderatius: & qui largius fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ satis esset, queri non poterant si deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis se illi quoque ad moderationem componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porro Lacedæmonij præter cæteros Græcos uictus frugalitatem probabant.

Quum uerò narraretur apud eum maleficum quempiam 4
ac scelerosum hominem constanter pertulisse tormenta: Vt Graviter insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem: sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis laudem qui tolerat, sed hoc inferior est, ac uir peior, quò constantius se gesserit. *πονηρός* enim Græcè & malum sonat, & translato tono, laboriosum, siue calamitosum. Dolebat egregio duci tantum animi robur ac naturæ uim in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno usui poterat esse Reipub.

Alio quodā laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirificè 5
res exiguas uerbis amplificaret: Ego, inquit, ne sutorem qui- Salte
dem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat cal-
ceos

ceos. Veritas in dicendo maxime probanda est: & is optime dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius, quam ex artificio.

Iuste & urbaniter

- 6 Quum quidam urgeret illum improbe postulando, diceretq; ei, Promisisti, atq; idem crebro repeteret, quasi iam fas non esset negare quod petebatur. Recte sane, inquit, si quidem iustum est, quod petis, promisi: sin minus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille uero quum nondum faceret flagitandi finem, sed subijceret, Atqui decet reges prestare quicquid uel capite annuerint. Nihil magis, inquit, quam eos, qui reges adeunt, decet ea petere loqui; quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatem, & quid regibus conueniat decorumq; sit. Sunt qui principes uelut ex insidijs adoriuntur, & à bene potis, aut alioqui aliud agentibus, ut non uacet quale sit quod petitur considerare, postulant quod iniquum est: his merito negatur quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem à promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

- 7 Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut uituperari, Prudenter existimabat, non minus esse discendos eorum mores, qui loquebantur, quam eorum de quibus loquebantur. Sensit uir prudentissimus, qui auidè oblectat alienæ laudi, magis prodere morbum suum, quam detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles uituperant, indicare stultitiam suam, peruersumq; iudicium.

Magnanimi-
cer

- 8 Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, qua pueritia tum exercebatur, atque is qui negotio præfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tametsi iam rex designatus, ac dixit: Bene sanè habet, ostendam enim, non locum uiris, sed uiros loco conciliare dignitatem. Nimirum uox ea declarat in puero, miram animi celsitu

celitudinem cum pari moderatione coniunctā. Nec dii magis sunt administrando regno idonei. Simile quiddā tribuunt Aristippo.

Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeq; simplicem, qualis esse solet apud La-⁹ Argute
cedemonios : Per Geminos, inquit, sumam quæ præscribis, si mihi prorsus est in fatis ut non uiuā, etiamsi non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortem, quā depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumenda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas.

Quum adstantem aræ Palladis, cui apud Spartanos ab¹⁰
æreo delubro χαλκτοίκη cognomen est, ut bouem immolaret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit : Per deos, inquiens, equidem insidiatorem^{Simpliciter} lubens uel in ipsa ara. Videlicet declarauit animum nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium : testeq; significauit, insidias molientibus nullam aram aut asylum oportere tutum esse.

Quum puer quidam eo uidente murcem captum è cauo¹¹
protraheret, musq; conuersus momordisset tenentis manum, atq; effugisset : Agesilaus indicauit his, qui aderant, dixitq; Posteaquā minimum animalculum sic ulciscitur eos, à quibus leditur, quid uiros oporteat facere cogitare. Ita dux fortissimus undecunq; captata occasione animum addere studebat suis, ut audentiores fierent aduersus hostem. Sed idem exemplum magis eò ualet, ne quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmiores. Fit enim sæpenumero, ut qui, sicut ait Placcus, fragili quærit illidere dentem, infringat folido.

Quum in animo haberet mouere bellum aduersus regem¹²
Persarū, quò Græcos Asiam incolentes libertati restitueret,
b 2 consul

consultuit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis Deorum pleraq; gerebat. Is quum iussisset, ut pro suo arbitratu bellum institueret, Agesilaus Dei responsum renuntiavit Ephoris, (Hi erant quinq; iudices, quorum auctoritati reges quoq; parère cogebantur) Illi uerò suaserunt, ut adiret & Delphicum oraculum, iisdem de rebus sciscitaturus.

Religiose Eò profectus, hoc pacto proposuit consultationem: Apollo, num idem tibi uidetur quod patri? Quum Apollo comprobasset Iouis oraculum, ita demum delectus imperator bellum apparat: unico facto non unam rem nos docens: primum moderationem animi, qui quum rex esset, non grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneam imperantibus: deinde declarauit, quàm non temerè sit bellum capeffendum. Illis non sat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter inconsultis, uel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma profiliant. Postremò demonstrauit, quàm religiosam haberet de dijs opinionem, qui si inter se dissentiant, non sint dij: obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrocia dissidia, & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, adscribit suis numinibus.

- 13 Tissaphernes Persarum dux cum Agesilao fœdus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, ut Græcas ciuitates sineret liberè suisq; uiuere legibus: mox ingentibus copijs à rege suo accersitis bellum illi denuntiavit, ni Asia decederet. Hoc fœdus uiolatum libèter arripuit Agesilaus, legatis hilari uultu respondens, Se magnam habere gratiam Tissapherni, quòd periurio suo & deos & homines sibi infensos reddidisset, aduersæ uerò parti propitios. Rectè sensit, absq; prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidendum diuino fauori, quàm humanis consilijs aut uiribus. Ceterum exercitum mouit uelut in Cariam impressionem factururus

facturus : quò quum Tiffaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agésilas repente copias mouit in Phrygiam: ubi quū multas cepisset urbes, magnamq; pecuniarum uim abstulisset, dixit amicis, Fœdera quidem uiolare præter causam iniustum est, cæterum hostibus imponere, non modò iustum est ac laude dignum, uerum etiam & iucundum, & lucrosū. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare uoluit, datam feliciter arripuit: necturpe putauit dolis in illum uti, qui uiolato fœdere peruiurio sefellisset & deos & homines.

Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephesum se recepit: ibi opulentis denuntiavit, ut quisquis pro se uirum & equum præberet, à militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos, & uiros strenuos ac bello idoneos. Quam quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quòd is accepta equa generosa uirum diuitem, sed ignauum, militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Iliados †.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκε Ἀγκισιάδης Ἐχέπωλος
Δῶρ, ἵνα μὴ οἱ ἔποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόθεσαν
Ἀλλ' αὐτῷ τέρποισι μένον. μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος. γαῖην δ' ὅγ' ἐν εὐρυχώρῳ Σικυῶνι.
de equa loquitur,

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ
Dono, ne huic comes iret ad altæ mœnia Troiæ,
Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.

Nam uiro opes pater altitonans donarat opimas.

Incoluit uerò prædiuitem agris Sicyonem. Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, ut quod ad reip. dignitatem incolumitatem uel necessarium est, non per uio-

lentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, ut nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

- 15 Cæterum quum edixisset, ut captiui nudi uenderentur: Laphyropolæ, quorum munus erat res prædantiis diuendere, quod erant iussi faciebant: ac uestium quidem, quoniam iuxta barbaricum morem erant splendida multiq; pretij, complures extiterunt emptores: cæterum ipsa corpora candida, prorsusq; tenera ac delicata, nec quicquam virile præ se ferentia, quippe in umbra, otio, ac uoluptatibus educata, adeo nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc mercium genus, uelut inutilium, nec ullius omnino pretij. Id ani-

Solertiter maduertens Agesilaus, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torfit ad animandos ad fortitudinem milites: Hæc, inquit, sunt pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

- 16 Idem quum in Lydia Tissaphernem uertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos, quorum præcipuus Titraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit, Animose petens ut à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respondit, Pacis quidem tempore Reipub. uigere autoritatē, ut ius habeat decernēdi quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere: belli uerò tempore non item. Sibi uerò Liberaliter iucundius esse, si milites suos ditet, quàm si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus: sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud uirtutis præmium ambiret quàm gloriam, nec pacem hosti uenderet fraudato milite.

Quum

Quum Megabates Spithridatis filius, eximia forma ad-
 lescens, Agesilaum adisset aliquando salutandi gratia, ac iux-
 ta Persarum morem osculum offerret, quod ab eo uideretur
 admodum amari: Agesilaus auertit uultum refugiens
 osculum. Cæterum cum erubuisse ille, ratus se contemptui
 fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus: rex poenitens uitati
 osculi, finxit se mirari quid accidisset Megabate, quod
 ipsum non salutaret osculo, familiares responderunt, ipse
 fuisti in causa, ô rex, qui uenientem non exceperis, sed for-
 mosi basium exhorrueris. alioqui nunc quoque persuaderi
 poterit ut tibi ueniat ad osculum, tantum ne rursus refugias.
 Hic posteaquam Agesilaus aliquandiu tacitus suo cum ani-
 mo cogitasset, Non est, inquit, opus ut illi reditum persua-
 deatis. Nam ego mihi sic uideor affectus, ut malim huiusmo-
 di rebus superior esse, quam aduersariorum urbem fortibus
 uiris instructissimam per uim capere. Præstantius enim du-
 co, ut quis sibi ipsi seruet suam libertatem, quam ut alijs li-
 bertatem adimat: O uirum gerendo in alios imperio idoneum,
 qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur
 tam philosophicum in homine militari iudicium? Intellexit,
 neminem esse liberum qui seruiret cupiditatibus: intellexit,
 nullum esse imperium speciosius, quam si quis animo suo
 posset imperare. Hoc exemplum temperantiæ multò pul-
 chrius uidebitur reputanti, quod Græcorum leges formoso-
 rum adolescentium amorem concedant, citra turpitudinem
 tamen aut uim. Quamquam hoc apophthegma Plutarchus in
 Vitæ paulò secus refert, Ego, inquit, denuò malim illam de
 osculo pugnare pugnam, quam omnia quæ uiderim mihi
 fieri aurea. Quò uir ille sensit amoris flammam acriorem,
 hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

Continenter

Cum cæteris in rebus esset rigidior, & exactè iusti le-

b a

gumq;

Humaniter

gumq; tenax, tamen in amicorum negotijs existimabat, inhumanitatis ac saevitiae prae-textum esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quaedam perbreuis, quae fertur ad Hidricum Carem scripta, qua cuidam amico ueniam deprecatur in hunc modum: Nicias si nihil peccat, dimitte hominem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire, scelus est: culpam interdum condonare in gratia honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorem, & minus habet inuidiae, & plus impetrat gratiae. In plerisque igitur amicorum negotijs ad eum modum se gerebat Agesilaus: interdum tamen magis sequebatur Reip. utilitatem per occasionem oblatam, quam indulgebat amicitiae.

Continenter
& sapienter

19 Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem cuius amore tenebatur, relinquebat egrotum, quumq; is & blandis precibus & lacrymis illum remorari conaretur, uersus ad suos, Quam difficile est, inquit, simul & misceri & sapere: malens sequi quod id temporis expediebat, quam quod dictabat in amicum affectus. His animi dotibus caeteris praecebat Agesilaus.

Temperate

20 Caeterum quod ad corporis curam attinebat, nulla in re melius habebat quam hi quibuscum uiuebat: à saturitate quidem & crapula in totum abstinens, somno uero sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negotijs: aduersus aestum aut frigus sic erat instructus, ut quatuor anni temporibus unicus tantum uestibus uteretur. Caeterum quum in tentorijs inter milites ageret, uelut unus quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram habebat quam caeteri: illud assidue habens in ore, Principis esse, non mollitiae delicijs' ue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

O uere

O uere regiam uocem, si addidisset, sapientia. Nam ea uox omnes Principis uirtutes complectitur.

Sciscitante quodam quid Sparte fructus attulissent Ly- 21
curgi leges: Voluptatum, inquit, contemptum: uidelicet in- Moderatè
dicans, non alia magis ex re nasci Reip. corruptelam, quàm
ex delicijs.

Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd Agesilaus cum 22
ceteris Lacedæmonijs tam frugali cibo uestituq; uteretur.
Atqui, inquit, ô hospes: pro hac frugalitate opimam messem Sapienter
metimus, libertatem. Sapienter admonens nullam esse uolu-
ptatem uiris ingenuis libertate suauiore: nec ibi diu liber-
tatem esse posse, ubi regnat luxur.

Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de 23
uitæ rigore remitteret, causam addens, quòd, quæ est uitæ
uolubilitas, euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliam
uiuendi rationem. At ego, inquit, me consuefacio, ut quæcunq; Continenter
inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipse mutationem. Mi- & constanter
ra animi continentia, qui nec in austriore uita delicias re-
quireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

Quin ne senex quidem factus quicquam de uictus uitæq; 24
ratione ac corporis exercitijs remisit. Itaque percunctanti
quor per acrem hyemē solo pallio tectus obambulare absq;
tunica homo tam prouectæ ætatis: Vt, inquit, iuuenes hanc Grauius
uitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant & ex-
tremæ senectutis hominem, & principem. Sapienter admo-
nens, senibus ita uiuendum esse, ut adolescentibus exhibeant
rectè uiuendi formam: & uulgi nihil imitari libetius, quàm
quod à uiris principibus conspexerint factitari.

Thasiorum gens ut copia rerum abundabat, præcipuè 25
uini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior: per horum
agros cum exercitu proficiscenti Agesilao Thasij honoris
b 5 gratia

Frugaliter gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculentum, tum poculentum: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domum referri iussit ab his, qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus inutilia. Cæterum quum illi precibus & obtestationibus urgerent omnino ut acciperet xenia, iussit ea inter Helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, Non decere qui uirtutis ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediasque recipere: propterea quod istiusmodi res quibus inescarentur ingenio serui nati, oporteret à liberis procul abesse: grauiter taxans Thasiolorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent, nec liberos: & sapienter ostendens, nihil esse seruius abiectiusque, quam gulæ uentrisque uoluptatibus obnoxium uiuere.

26 Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit: aduersus inanem gloriam non minus insuperabilem fuisse declarat quod dicturus sum. Thasi, quoniam intellegebant Agesilaum de ipsis optime meritum, templis ac diuinis honoribus illum dignati sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is ubi legisset honores quos legati ad illum detulerant, percontatus est, num illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciendi deos: quum illi respondissent, habere: Agedum, inquit, primum uos ipsos deos facite: id si præstiteritis, tum uobis credam, quod me quoque deum facere poteritis. Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnentis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam coniecit, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, qua Thasis uel summam stultitiam, uel abiectam adulationem suam in oculos ingessit?

Liberè &
grauiter

Nec

Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes quæ
 id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissi-
 mis quibusq; ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescri-
 psit illis in hunc modum: Mei nulla sit imago, neque picta, Maganimi-
ter
 neq; ficta neq; ullo alio artificio parata. At principum uul-
 gus hoc honoris genere se dijs equiparari credebat, sum-
 mumq; rerum bene gestarum præmiū arbitrabatur. Agefi-
 laus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulatio-
 nes uerius quàm glorias, malens insculpi prudentum ac bo-
 norum hominum pectoribus, quàm in foro æreus, aureus ue-
 stare. Eximiā uirtutē sponte suū consequitur decus. Nec ulla
 speciosior statua, quàm honorifica bene actæ uitæ memoria.

In Asia quum ædes quasdā conspexisset, quarum tectum
 quadratis trabibus contextum esset, rogauit ædium domi-
 num, num apud illos ligna quadra nascerentur: qui quū ne-
 gasset talia nasci, sed ex rotundis arte quadrari, 28
 Quid, in-
 quit, ergo ne si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Im-
 mane quantum absuit illius regis animus à nostrorum ædi-
 ficiorum delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deue-
 ctum orbe, aut multo artificio adulteratum. Temperate

Quum aliquando quidam percontatus esset, quinam es-
 sent fines Laconicæ diuisionis, uibrata lancea, 29
 Quousq; inquit, Fortiter
 hæc ualeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum
 non nisi iustum susciperet, imperiumq; uirtute partum uir-
 tute tueretur.

Rursus alij cuidam percontanti, quam ob causam Sparta 30
 non cingeretur moenibus, ostendit ciues armatos. Hi, in-
 quiens, sunt Spartana ciuitatis moenia: significans Respub. Fortiter
 nullo munimento tutiores esse, quàm uirtute ciuium.

Similiter quum alius quidam hoc idem percontatus esset, 31
 respondit, Ciuitatem non saxis lignis ue, sed pro uallibus ac Sapienter
 moenib

mœnibus, incoletium uirtute muniri oportere: quos si iungat concordia, nullus potest esse murus inexpugnabilior.

32 **Sapienter** Aduersus pecuniarum studium, quo uitio plerique laborant, amicos admonere consuevit, ne tam pecunijs quàm fortitudine ac uirtute studerent ditescere: quòd frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat.

33 **Impigre exempli** Si quid autem esset quod per milites celeriter confici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quò uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit.

34 **Grauitèr** Illud sibi cum primis ducere solet gloriæ, quòd cum rex esset, cæterisq; cõsilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeundis nemini cederet: quodq; sibi ipsi imperaret, suiq; ut ita loquar, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quàm quòd regnum obtineret in alios.

35 **Facete** Quidam conspiciens Lacedæmonium quendam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quæreret: Non intelligis, inquit Agésilauus, in bello opus esse, non qui fugiant, sed qui loco maneant? Significans eos demum esse bello utiles milites, quibus decretum est, in prælio aut uincere, aut mortem oppetere.

36 **Grauitèr Vitæ contemptus** Percontanti cuidam, qua ratione pararet sibi eximiam gloriam: Si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello præclarè rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni uita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare solet.

37 **Prudenter** Roganti quam ob causam Spartiatæ ad tiliarum cantum inituri prælium exercerentur: Ut quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes. Nam anapestorum ictus strenuis addebant animum, uehementer meti

meticulosis pallorem ac tremorem incutiebant. Itaq; quum pes nō responderet ad modulos tibiaram, prodebat igna- uorum imbecillitas. Magni siquidem refert, ut dux perspe- ctos habeat militum suorum animos, quo norit qui sint à prælio summouendi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus libro secundo putat tibias adhiberi sol- tas ad incitandos militum animos: contra Thucydides apud A. Gellium tradit, pro tubis & cornibus Lacedæmonios ad prælium tibijs uti solitos, ad moderandam uim & impetum militum, ne sparsi dissipatiq; proruerent in hostem, sed com- positè incederent suo quisq; ordine. Proditum est literis Cre- tenses cithara præcinente prælium inire solitos.

Quum quidam apud Agesilaū admiraretur regis Persa- rum felicitatem, quod admodum iuuenis esset: Ne Priamus quidem, inquit, quum hoc esset ætatis, erat infelix: indicans neminem appellandum beatum, nisi ad supremum uitæ diem peruenisset, quod nec Priamo nec Cræso contigit. 38 Argute

Quum maximam Asiæ partem armis sibi subegisset, con- stituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, ut eum com- pesceret: qui sic erat quietus à bello, ut interim Græcorum duces pecunia corrumpere: cæterum reuocatus domum ab Ephoris ob Spartam Græcorum obsidione cinctam (Nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit dicens, Bonum imperatorem legum imperatis parere oportere: ci- traq; cunctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio reli- cto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occa- sio, inuitabat illum Græcorum affectus ut instituta perage- ret, sed rex à tyrannide alienissimus legum auctoritatem exi- stimabat omnibus anteponendam. 39 Moderate

Quoniam uerò Persarum numisma sagittarium habe- bat insculptum, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagitta- riorum 40 Facetè

reriorum millibus à rege Asia depelli. Tot enim Daricorum aureorū millibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores distributis, Timocrates effecerat, ut populus hostilem animum aduersus milites susciperet. Ephoris
 Moderate autem rescripsit in hunc modum, Agesilaus Ephoris salutē: Asiam magna ex parte subegimus, barbaros expulimus, frequenter in Ionia confluximus: attamen quoniam pro magistratus autoritate iubetis ut istuc ad diem præscriptum adsim, consequor hanc meam epistolam, ac fortassis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatū gero, sed tum Reipub. tum socijs & amicis Reipub. Atque ita demum qui potitur imperio, uerē legitimeq; imperat, quum & ipse paret imperio legum & Ephororū, aut quicumq; sint illi, qui in Reipub. magistratu funguntur. Quid huius ducis animo moderatiū? at quid eodem excelsius?

41 Fidenter Dein quū transmissso Hellesponto iter faceret per Thraciam, nulli quidē barbarorū supplex fuit ut daretur trāsitus, sed missis ad singulos nuntijs rogabat utrum per hostium an amicorum regionē iret: ac ceteri quidē illum amice recipiebant uenientem, ac discedentē deducebant. Ceterū qui Troadenses appellantur, à quibus, ut fertur, Xerxes datis muneribus transeundi copiā emerat, transitus mercedem postulabant ab Agesilao, centū argenti talenta, totidemq; foeminas. At is irridens eos, rogauit cur non protinus uenissent accepturi quod postulabant. Admonuit exercitū, & congressus cum his qui se obiter collocarent in acie, omnes uertit in fugam, compluribus trucidatis: itaq; sibi ferro uiam aperuit.

42 Intrepide Itidem & ad Macedonum regem nuntios misit, rogans utrū per hostium scilū irent an amicorū. Quū respondisset, se consultaturam, Fiat, inquit, igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam sibiq;

sibiq; metuens, satius esse censuit illum ut amicum suscipere.

Thessalorum, qui hostibus tulerant suppetias, agros de- 43
populatus est. Virtus sic erat æquitate temperata, ut nec ami Seuerè
cos lederet, nec inimicis parceret, ubi fortuna dedisset ulci-
scendi occasionem. Hoc apophthegma non est, & ab indocto
quodam truncatim adiectum est.

Ad Larissæos autem qui non iuuerant res hostium, Xe- 44
noclem ac Scythen legatos misit amicitiae conciliande gra-
tia. Hos quum Larissæi comprehensos asseruarent in custo-
dia, ceteri quidem id factum grauiter ferentes censuerunt,
ut Agesilaus admoto exercitu Larissam urbem obsidione Moderatè
uallaret. At ille negabat, se uel uniuersam Thessaliam hac
conditione uelle capere, ut ex his, quos miserat, alterius fa- Amicè
ceret iacturam, amissurus utrumque si illos bello lacepsisset;
itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit.
Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati con-
donauit, alioqui contumeliarum impatiens: dicas illum suos
affectus in sua habuisse potestate.

Felicitè pugnatum erat apud Corinthum: in eo prælio 45
quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desi-
deratos, ceterum è Corinthijs & Atheniensibus alijsq; so-
cijs ingentem numerum interisse, adeò non gæuisus est, nec
elatus ea uictoria, ut grauiter ingemiscens deploraret Græ- Clementer
ciæ uicem. Heu, inquiens, Græciâ, quæ tot uiros intestino bel-
lo perdidit, quot uniuersis barbaris debellandis satis esse po-
terant. Viro magnanimo uictoria erat optabilis, sed charior
erat sociorum incolumitas. Quo animo tulisset ille si pluri-
morum ciuium interitu fuisset emptæ uictoria? Non parum
laudis promeretur hic affectus in duce Lacedæmonio tum
natura bellaci, tum ethnico: at Christiano principi nulla
non debet esse lugubris uictoria, quæ plurimorum etiam
hostium

hostium exitio contigit.

46. *Ceterum quum Pharsalij urgerent, latrocinijsq; uexa-*
Feliciter *rent ipsius exercitum, sexcentis equitibus uertit illos in fu-*
gam, moxq; trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia ui-
ctoria magis letatus est, quod ipse per se constituto equitatu
paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset qui de
re equestri præcipue gloriabantur. Pulchrum est uincere la-
ceßentes, præsertim his præsijs, quibus hostes potissimum
se se iactant.

47. *Nunc accipe geminũ in gloriæ cupidissimo duce tempe-*
rantie exemplum. Quum Diphridas illi è patria nuntium
attulisset, ut omiſſis quæ tum agebat, protinus in Bœotiam
irrumperet, quanquam destinarat hoc ipsum postea maiore
aggredi apparatu, tamen magistratibus obtemperans, accer-
sitis ad se uiginti millibus eorum qui apud Corinthum mili-
tabant, inuasit Bœotiam, ac iuxta Coroneam congressus cum
Thebanis, Atheniensibus, Argiis & Corinthijs, ambas acies
superauit, licet ipse multis acceptis uulneribus corpore esset
Modeste *grauiter affectus. Quæ pugna cum esset inter res ab illo*
gestas omnium maxima, quemadmodum scripsit Xenophon,
tamen domum reuersus nihil de pristino uictu uitæq; mode-
stia mutauit ob tantos rerum successus, totq; uictorias. Mul-
tò dignior erat triumpho uictoria, qua uir ille primum suis
consilijs anteposuit legum auctoritatem, deinde tot egregijs
facinoribus nihilo factus est insolentior.

48. *Animaduertens ciuium nonnullos qui in pretio habeban-*
Facetè *tur, ac sibi placebant quod equis alendis intenderent ani-*
num, sorori Cyniscæ persuasit, ut consenso curru certaret
in Olympijs: hoc pacto Græcis ostendere cupiens, id genus
exercitamenta nullius esse ueræ uirtutis, sed nihil aliud ha-
bere quàm opum & impendiorum ostentationem, eoq; fœ-
minis

minis esse digniora quàm uiris.

Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, 49
eumq; plurimi faceret, iussit ut filios suos accerseret Lacedæmonem, docendos artem omnium pulcherrimam, uidelicet imperare & parere imperio. Athenis florebat omnium liberatium disciplinarũ genus, sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquã melius disci quàm apud Lacedæmonios, ubi nõ uerbis disputabatur de bene administranda Rep. sed ciuiũ moribus honestissimæ rei exemplũ exprimebatur. Simul indicans, eos non esse gerendo magistratui idôneos, qui legibus ac magistratibus nescirent obsequi. Grauius

Proinde rogatus abs quoquam, quam ob rem Spartanorum Respu. præ cæteris, secundis rebus floreret, Quoniam, 50
inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, ut pariter & imperare & parere sciant. Quæ duæ res à ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam. Disciplina ciuilis

Cùm uita defunctus esset Lysander, Agesilaus numerosam sodalitatem aggregatam comperit, quã ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat: id indignè ferens Agesilaus, destinabat omnibus palã facere, cuiusmodi ciuis fuisset Lysander dum uiueret: ac perlecta quadam oratione, quã Lysander in libro descriptam reliquerat, compositam quidem à Creonte Halicarnasseo, sed in hoc ut hanc Lysander edisceret, atq; apud popularem multitudinem recitaret (Tractabat autẽ oratio de nouandis rebus, deq; mutando Reip. statu) hanc quoniam arguebat Lysandrum fuisse ciuem perniciosum ac seditionis auidum, Agesilaus uoluit euulgare. Cæterum ubi senex quidã Ephorus orationẽ perlegisset, metuens dictionis grauitatem ac uehementiam, ne lecta quoq; multos ad rerum nouarũ studium excitaret, consuluit Agesilao ne Lysandrum sepultum refoderet, sed orationem Moderatè

tionem premeret. Senis consilio paruit, & à cœptis conque-
uit Agesilaus, doctus non solum obtemperare publicis legi-
bus ac magistratui, uerumetiam priuato senioris consilio.
Vir excelsi animi plus apud se ualere uoluit publicam utili-
tatem quàm priuatum odium, simulq; perspexit, indecorum
esse, simultatē exercere cum sepulto. Hac moderatione usus
est aduersus manifestum inimicum.

52 Porro qui clanculū ipsi aduersarentur, eis palàm quidem
Callidè nō exhibebat negotiū, sed efficiebat ut ipsum in militiā seque-
rētur, atq; ex his nōnullos duces exercitus ac magistratus fa-
ctos euehebat: qui cū se in magistratu improbè & auarè ges-
sissent, eoq; in ius uocati periclitarentur, rursus Agesilaus il-
lis patrocinebatur, & ab ipsis stabat, atq; hac arte reddebat
Moderatè eos ex clancularijs hostibus amicos, et ad se reuocabat: qui-
bus rebus factū est ut iam neminē haberet aduersariū. Quid
hac prudētia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit q̃ ulcisci?

53 Quidam petijt ab Agesilao, ut se scriptis ad hospites &
amicos suos Asiaticos literis commendaret, quò apud illos
Iustè ius suum consequeretur: respondit, nihil esse opus literis com-
Humaniter mendatricibus. Nam mei, inquit, hospites sua sponte quæ ius-
ta sunt faciunt, etiam si illis non scripsero. Apud bonos in
bona causa superuacua est commendatio, quum ipsa res im-
petret quod precibus exoraretur. Dux egregius non nisi
cum sui similibus hospitium coniunxerat.

54 Ostendebat illi quidam ciuitatis cuiusdam muros bene tu-
tos ualideq; extructos: quumq; rogasset uiderentur ne pul-
Grauiter chri, Pulchri, inquit per Iouem: uerum apparet in hoc para-
tos, ut mulieres inhabitent non uiri: sentiens non alijs mœni-
bus rectius communiri ciuitatem quàm strenuis ciuibus.

55 Megarensi cuidā multū iuueniliter de sua ciuitate aduer-
Modestè sus Agesilaum iactanti, Adolescēs, inquit, tui sermones opus
habent

habent magnis uiribus. Significans indecenter eum magnificè loqui; cui uires non suppetunt orationi pares.

Tantum & cæteris in rebus aberat à uulgi iudicio uir 56
prudētissimus, ut quæ cernebat alios admirari, ipse in tantum
contemneret ut ne nossset quidem. Quod euenit in Callipide.
Is erat tragœdiarum autor, multi nominis, famæq; celebris
apud Græcos, & à cunctis in pretio habitus. Primum quidē
occurrit Agefilao, eumq; est allocutus: pōst improbè semet
admiscuit his qui simul cum rege ambulabant, se scq; osten-
tabat, ratus futurum ut rex prior ipsum comiter & cum be-
neuolentia quadam amplecteretur. Id quum non fieret, Tan-
dem non, inquit, agnoscis me ò rex, nec audisti qui sim? Age-
filao autem intuitus illum, An non tu es, inquit, ille Dice-
licta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua
signat mīmū, hoc est imitatore. Δέμελορ enim illis simu-
lacrum sonat aut effectam imaginem. Adeò uir prudens, &
omnia Reip. commodis metiens, nullo honore dignatus est
histrionem quamuis insignem, cuius ars ad solam parata uo-
luptatem corrumpendis ciuium moribus esset accommoda-
tior quàm erudiendis.

Grauitèr

Huic simile est, quòd rogatus ut uellet audire quēdā, qui 57
mira similitudine lusciniæ uocem imitabatur, recusauit. Fre-
quēter, inquit, ipsam audiui lusciniā: significans ineptā esse
uoluptatem, magis delectari ipsa simulatione quàm natura.

Argutè

Quemadmodum autem ipse singulari modestia præditus 58
erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam
medicus, quum desperatæ quædam curationes ipsi feliciter
cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc co-
gnomento uir arrogantis ingenij delectatus insolentiùs usus
est eo titulo. Tandem quum & Agefilao scriberet, nec ueri-
tus esset hac uti salutatione, Menecrates Iupiter Agefilao

c 2 regi

Facetè
Modestè regi salutem. Rex eo offensus proœmio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modum, Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. *χάγειν* Græci dicunt quibus bene precantur, *ὕδαειν* ambiguum uerbum ferè in malum sonat, quum significamus abesse sanitatem mentis. Eo uerbo quidam Cæsari exprobrauit insaniam.

59 Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Conon & Pharnabazus per classem regiam mari portiti obsidebant maritimas Lacedæmoniorum regiones, quum interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset cincta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donante pecuniam pacem ineunt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos, pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi: unde pessimè euenit, ut huius ignominie portio recideret in Agesilaum. Antalcidas enim inimicus erat Agesilao, eò pacem quacunque occasione confecit, inuidens illius gloriæ, quem uidebat bello crescere, reddique maximum ac maxime celebrem. Nec tamē hæc infelicitas deiecit illius animum, quin etiam cuidam dicenti quòd Lacedæmonij Medisfarent, ita respondit, Imò Medi potius Laconissant, significans indolem suæ gentis corrumpi fortuna non posse.

60 Quodā tempore rogatus, utra uirtus esset præstantior, fortitudo an iustitia, grauius respondit, Fortitudinis nullum esse usum nisi adsit iustitia. Quòd si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animum summo dignum duce, qui nihil ui præter æquum iudicari facienda recteque perspexerit plurimū interesse inter audaciam & fortitudinem.

61 Quum Græci qui Asiam incolebant, Persarum regem ex more magnum appellarent, Qua, inquit, re ille me maior est, nisi sit iustior ac temperantior? Contempsit uir egregius externa bona, quæ uulgus præcipue suspicit, totaque hominis

minis felicitatem animi bonis metiebatur. Ea sententia philosophis esse cōsuevit, in ore, sed hāc bellator expressit affectu.

Notans præposteram licentiam eorum qui Asiam incolabant, eius gentis corrupti moribus, dicere solet : inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contra qui probi, eos esse seruos: quòd ibi uitijs licerent omnia, uirtus haberetur odio. Grauiter

Interrogatus qua ratione potissimū quis assequi posset, ut apud homines honestam haberet famam, Si loquatur, inquit, quæ sunt optima, & faciat quæ sunt honestissima. Quid alici poterat breuius, at rursus quid absolutius? Itidem Socrates idem percontanti, Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uis. Siquidem fucis parata gloria ut non est uera gloria, ita nec diuturna est. Sapienter

Celebratur & hoc illius dictum principibus ediscendum, Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga subiectos bencuolentia uti : quod idem Maro nobili carmine docuit, Parcere subiectis & debellare superbos. Neque enim uerè uictor est, qui iracundiæ uindictam flagitanti frenum nescit imponere. 64
Instè
Moderatè

Cuidam sciscitanti quæ potissimum pueris essent discenda, Ea, inquit, quibus usuri sint & quā ad uirilem peruenerint ætatem. Rectè censuit uir prudens, solam uirtutem primum ac statim à teneris unguiculis disci oportere : nec ullam æui portionem artibus friuolis dandam: quæ ut in pueris habent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad seria uocatis utiles. 65
Sapienter

Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is quidē qui accusabat rectè dixisset, patronus contra male, subinde tamen repeteret inter dicendum, Agefilaē, decet regem optulari legibus : perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso fiant leges : hominis improbitatem interpellans Age- 66
Salsè

silauis, Si quis, inquit, tibi domum perfoderit aut uestem abstulerit, num expectaturus esses, ut architectum, aut qui uestem contexit tibi sit auxilio futurus. Subindicabat regem esse ueluti legum architectū, nec conuenire, ut is opituletur ei qui contra leges aliquid admiserit.

67 Cum pax coisset, eiq; à rege Persarum essent allatæ literæ, quas Perſes unâ cum Callia Lacedæmonem perſerebat, de hospitio deq; amicitia tractantes, non recepit: sed iussit illos regi nuntiare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: cæterum si perspicuum foret, illum bene uelle Lacedæmoniis & Græcis, ipsum quoq; illi pro uiribus futurum amicum. Quod si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quod me sit habiturus amicum, etiamsi uehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc animo sublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat scopus, consulere Reipublicæ commodis.

68 Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, unâ cum pueris lusisse doni. Id quum forte uidisset ex amicis illius quidam, rogabat ne cui diceret quod uiderat, priusquàm ipse quoq; liberorum parens esset factus: festinè subindicans eum lusum nō esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc quod agebat uideri posse ineptum ei, qui modo expertus esset quàm ingēs sit affectus charitatis parentum erga filios.

69 Quum assidue belligeraretur aduersus Thebanos, ac in prælio quodam uulnus accepisset, Antalcidas, ut fertur, ait Præclara doctrinæ tuæ præmia recipis à Thebanis Agēsilaæ, quos quum nec uellent bellare nec scirent, bellare docueris. Nam aiunt re uera, Thebanos crebris Lacedæmoniorum aduersus ipsos expeditionibus multo bellicosiores esse factos, quàm antea fuerant. Eoq; Lycurgus ille priscus legū condi

conditor in legibus quæ uocantur Rhetæ, ueluti dicas oracula à dijs profecta, uetuit sæpius eosdem bello laceßi, ne hostes usu bellare discerent. Quanquam hoc apophthegma non est Agesilai.

Audiuerat socios moleste ferre tam crebras expeditiones, præsertim quum ipsi permulti Lacedæmonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque uolens ostendere quanta esset Lacedæmoniorum multitudo, iussit uniuersos socios simul confidere permixtos inuicem, Lacedæmonios item separatim solos. Mox per præconem edixit, ut primi omnium surgerent figuli: hi quum surrexissent, secundo loco per præconem iussit surgere fabros ætarios: deinceps architectos, ac domorum opifices, similiter & aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socij surgerent omnes, Lacedæmoniorum uerò nullus, eo quòd Lacedæmonijs, qui militiæ parantur, interdictum sit, opificium aut artem sedentariam uel exercere uel discere. Hoc facto risit Agesilaus. Videtis, inquit, ô uiri, quantò plures nos educimus quàm uos? Hoc strategemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre quàm numerosum militem educas in prælium, ut quàm fortem & exercitatum.

In pugna Leuctrica quum Lacedæmoniorum multi fu-
gissent, ijq; legibus poenas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem uiris desertam egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulq; seruare leges. Deligunt igitur Agesilaũ nouarũ legum conditorẽ. Is prodicens in suggestum, Ego, inquit, alias leges haud quaquam laturus sum. Neq; enim his, quas habetis aut additurus sum aliquid, aut detractus, neq; quicquam omnino mutaturus. Sed mihi rectũ uidetur, ut leges quas habetis, à die crastino robur habeant

habeant & auctoritatem. Eo commento uir solers simul & presenti ciuitatis necessitati consuluit, & praelusum mutandarum legum exemplum exclusit à Repa. uno tantum die legibus abrogatis.

72 *Exemplum erat presentis & imperterriti animi, quod quum Epaminondas cum admirabili impetu ac procella irrueret, adeo ut Thebani socij q; iam de uictoria gloriarentur, nihilo minus Agesilaus tutatus est Spartam ciuitatem: in qua tametsi per pauci erant, tamen hostes coegit domum reuerti. Hoc quocunque nomine uoces licebit, certè apophthegma dici non potest.*

Fortiter

73 *Vt hoc erat fortitudinis, ita quod dicturus sum consilij prudentia q; laudem habet. Cum pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedaemonios ut ceteris omisis omnibus in unum Epaminondam intenderent uim praelij, dicens, Solos cordatos, esse uiros fortes, hosq; solos esse autores uictoriae. Itaq; si hunc, inquit, ceperimus, facillime ceteros in potestatem nostram redigemus, utpote uecordes nulliusq; pretij, quod & euenit: Nam inclinante ad Epaminondam uictoria, quum nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi suos & à fuga reuocanti Lacedaemonius quispiam letale uulnus inflixit. Eo prostrato qui erat cum Agesilao à fuga reuersi, iam ancipiti Marte cum hoste depugnarunt, sic tamen ut multo inferiores Thebani, multo praestantiores Lacedaemonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorum, qui fuerant baud dubie perituri: simul illud docuit, in bello plus habere momenti unum uerè prudentem & cor datum, quàm turbam imprudentium.*

Prudenter

74 *Quum Spartanos pecuniae deficeret ad bellum, eò quod Pide in patriam alerent externum militem, Agesilaus in Aegyptum profectus est, ab Thacco Aegypti rege accitus stipendio. Ceterum Agesi*

Pide in patriam

Agésilauſ ob corpus incultum ac uestis uilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decentissime ornatum: perperam sanè de regibus sentientes, quos externo cultu putarint æstimandos potius quàm animi uirtutibus, Nihil ille quidem de cultus ac uictus simplicitate mutauit, sed interim ostendit, maiestatem dignitatemq; regiam non uestium splendore, sed prudentia ac fortitudine parari oportere: grauiusq; taxauit uulgares monarchas, quibus si diadema, purpuram, aurum & gemmas detrahas, nihil uideas præterea regium. Quin eodem facto declarauit insignem erga patriam pietatem, qui ob publicam utilitatem non grauius sit in Aegyptum proficisci: nec ætatis iam se-re ac urgentis ad annum octogesium excusatione uti uoluit, quo minus apud barbaros stipendium faceret, modò reipublicæ subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat. Agésilauſ in Aegyptum profectus Thacco regi laturus suppetias, quoniam corpore erat pusillo, his uerbis à rege contemptus est, Parturijt mons, Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agésilauſ, At ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam post, quum illi non adesset Agésilauſ, regno pulsus confugit ad Persas.

Cæterum ubi quos educturus erat in aciem, conspiceret 75 ob imminens periculum formidolosos, partim propter hostium multitudinem (erant enim numero ducenta millia) partim ob ipsorum paucitatem, decreuit ante conflictum rem diuinā facere, ueluti captaturus auspiciū ab extis: itaq; non conscijs cæteris, leuæ manus uolæ literis inuersis uictoriam Callidè inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum supposuit manui quæ clām scripturam habebat: diuq; tenuit fingens interim se deliberandum, ac dubitantis speciem præ se ferens,

c 3 donec

donec literarū figuræ iecinori iuprimerētur: moxq; militibus quos in acie ducturus erat ostēdit, dicēs, deos his literis certò portēdere uictoriā. Illi uerò existimātes sese certū habere signū futuræ uictoriæ, uehementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multò plus ualuit quàm oratio quāuis prolixa ac meditata. Et hoc strategema est, non apophthegma.

76 Cū hostes Agesilai exercitū fossa cingerent, id quod facile poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppetias ferebat censeret erumpendum, & cum hoste conscrendas manus, ne quod instituerant perficerent, ille negabat impedirendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa utriusq; adimebat confligendi copiam. Porro cū parū abesset quin fossa coiret, per hoc angustum interuallum instruxit quod erat reliquum militum: ac inter partes commissa pugna uertit illos in fugam, hostiumq; ingentem stragem edidit paucis militibus quos secum habebat atq; ex præda magnam pecuniarum uim misit Spartam.

77 Deceßit ab Aegypto patriam repetens morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem aut aliā imitatam corporis sui imaginem facerent. Si quod, inquit, præclarum facinus gessi, hoc erit monumentum mei: sin minus, ne omnes quidem statuae, quum sint uilium ac nullius rei opificum opera, illustrabunt mei memoriam. Quis non miretur in bellatore pietus tam philosophicus?

78 Crebrò solet in concione admonere milites suos, ne captiuos ut facinorosos cruciarent, sed ut homines seruarent. Humaniter Infantibus etiam in bello captis prouidit ut in unum locum comportarentur, ne mutatis castris relictī perirent. Eandem curam impendit senibus captiuis, ne, quoniam sequi non possent, à canibus lupis ue discernerētur. Hæc autem humanitas illi

illi non solum aliorum, uerumetiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit. Et nunc homines sibi uidentur, qui trucidatis infantibus ac senibus, eam ætatem abducunt, quæ uel libidini apta est, uel labori, uel utrique. Quò progressa est immanis illa feritas.

EX PROBO AEMYLIO.

Apud Coroneam Athenienses ac Bœotios cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos graui prælio uicit: ei uictoriæ per se magnificæ multum laudis apposuit religionis exemplo. Multi è prælio confugerant ad templum Miner- Religiosè
uæ, de his rogatus quid uellet fieri Agesilaus, uctuit illos uiolari, quum in eo prælio uulnera aliquot accepisset: uidereturq; uehementer iratus omnibus qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamen plus apud illum ualuit religio quàm ira. Neq; hoc solum in Græcia fecit, ut templa deorum haberet sancta, uerumetiam apud Barbaros summa religione simulacra arasq; consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius belli. Itaq; preclare solitus est dicere, se uehementer admirari, eos non haberi sacrilegorum numero, qui læderent ipsis supplices, ac per deos obtestantes, nec grauiores sumi poenas de his qui religionem minuerent, quàm qui templa spoliarent, rectè iudicans, dijs esse chariorem hominum salutem, quàm muta templorum ornamenta.

Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperate. 80
Posteaquam ingenti strage fregisset Corinthiorum uires, eosq; intra mœnia compulisset, multis hortantibus ut urbem oppugnaret, negauit id suæ uirtuti conuenire, qui peccantes ad officiũ cogeret, non qui nobilissimas Græciæ urbes subuerteret. Vt hoc est eximiæ cuiusdam moderationis, ita Prudenter
quod adiecit, admirabilem uiri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere uoluerimus qui nobiscum aduersus barbaros

barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus uel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio quando uolent, nos oppriment.

81 Diuinitatis cuiusdam esse uidetur quod adiiciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit luctuosissima, Agesilaus quum à plerisque urgeretur ut exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecuperabilem animo præsentiret.

82 Rursus accipe solertiæ Reipub. salutaris argumentum. Quum Epaminondas incredibili impetu Spartam urbem inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adolescentes hostium aduentu territi statuerant ad Thebanos transfugere, iamq; locum editum extra urbem occuparant. Agesilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos transfugere conari: dissimulans cum suis ad adolescentum turmam peruenit, ac perinde quasi id bono animo fecissent collaudauit consilium, quòd eum locū occupassent: sibiq; in animo fuisse dixit idem facere. Sic adolescentulos ficta laudatione temperauit, & adiunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiendi consilium clàm ceperant, uidentes maiorem adiunctum numerum eorum qui eius consilij fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eoq; libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur quæ cogitarant. Absq; dubio Sparta non erat futura Sparta: nisi tum Agesilaus celeritate consilij salutem attulisset. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

A G E S I P O L I S Cleombroti.

83 Quædam Clementer Agesipolis Cleombroti filius, quū quispiam apud ipsum ceu rem magnificam prædicaret, quòd Philippus Macedonum rex intra pauculos dies subuertisset Olynthum, Atqui per

per deos inquit, talem ciuitatem longè maiore temporis spatio non extructurus est: significans multo regalius esse condere urbes, quàm conditas demoliri.

Cum alius quidā dixisset, ipsum cum rex esset cū æqualibus suis fuisse obsidem, non liberos aut uxores eorum, uelut hoc esset regi dedecorosum dari in manus ac ius aliorū, quum alij reges soleant uxorem ac liberos pro se dare obsides, Et quidem iure, inquit, optimo: par est enim ut nos nostra ipsorum feramus errata: subindicans si quid calamitatis accidit in bello aut in Rep. regum uitio accidere, eoq; iustū esse, ut hi potissimum puniantur per quos uenit calamitas. Ceterum morem iniquum esse quo receptum est, ut coniuges ac liberi qui nihil commeruerint, dedantur obsides.

Idem quum ē Sparta iussisset mitti catulos, ac respōdisset aliquis, non exportari apud Lacedæmonios catulos, Ne uiros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri cœpit. Festiuiter indicat, in Republica bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægrè sua tuebantur, post ausi sunt reges ac gentes procul semotas bello laceffere. Quemadmodum autem recta institutio uiros reddit bello & Reip. utiles, ita canes ad uenatum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS Pausaniæ.

Agēsipolis Pausaniæ filius, quum Athenienses querimoniarum, quas cum ipso mutuas habebant, arbitram delegissent Megarensium ciuitatem, quæ controuersiam inter eos componeret, Turpe, inquit, si Megarenses melius norunt quid iustum sit, quàm hi qui se Græcorum duces ac rectores præstiuissent. Megarenses apud Græcos male audiebant, de quibus iactatū est, quod neq; primi essent, neq; secundi, neq; tertij, neq; quarti, neq; ullo in numero: quum Athenienses pleræq; Græciæ imperarint. Ab ipsis igitur quibuscum lūē habebat

habebat rex, uolebat finire dissidium, simul declarans, & quàm suæ fideret causæ, & quàm aduersarijs non diffideret, malens clarissimæ ciuitatis iudicio uinci, quàm Megarensum arbitrio uincere.

AGIS Primus.

87 **Agis** Archidami filius, quum Ephori quodam tempore diceret, Proficiscere iuuetutē tecū ducēs ad huius patriā: nā is ipse te perducet in arcē. Et qui conuenit, inquit, ô Ephori, iuuenes ei credere, qui suā ipsius patriam prodidit: grauitè admonens, nihil illis tutò credi qui in patriā perfidi fuerint.

88 **Interrogatus** à quodam quod disciplinæ genus potissimum exercebatur apud Spartanos, Scire, inquit, & imperare, & ferre imperium. Athenis enim complures disciplinæ colebantur, curiosæ magis quàm ad rectè gubernandam Rempublicam necessariae.

89 **Fortiter** & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percontari quot sint hostes, sed ubi sint, significans non à militum numero pendere uictoriam, sed à fortitudine, reiç gerendæ celeritate. Statim enim congregi uult qui querit ubi sint hostes.

90 **Apud Mantineam** quibusdā dissuadentibus ne cum aduersarijs quòd numero plures essent confliget, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis uelit imperare.

91 **Cuidam** sciscitanti quot essent Lacedæmonij, Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos: ostendens magis referre quàm fortes uiros habeat ciuitas, quàm quam multos.

Idem quum præteriret Corinthiorum moenia, conspiceretq; uehementer excelsa munitaq; & in longum porrecta spatium, Quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus uiris non esse opus moenibus.

92 **Cum sophista** quispiā apud eū dixisset, orationē esse rerū omnium

omniū præstantissimā, uidelicet prædicans artē quā profitebatur, Ergo, inquit Agis, tu quum taces nullius es pretij : si- Salsè
gnificans multo præclarius esse res magnificas gerere,
quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam.

Vicerat Argiuos prælio, qui pòst redintegratis uiribus 94
rursum ferociore illi occurrebant. Agis itaq; conspicatus multos è socijs turbari, Sitis, inquit, bono animo uiri: Solerter
quum enim nos qui uicimus trepidamus, quid facere censetis
eos, qui à nobis uicti sunt? Eo dicto ducis solertia protinus
reddidit animum suis.

Peculiaris erat Lacedæmonijs uerborū paucitas, unde & 95
ab ea regione breuiloquētia Laconismus dicitur. Quū igitur Loquacitas
Abderitarū legatus apud Agidem multa locutus, uix tādē notata
dicendi finē fecisset, rogaretq; quid ciuibus suis esset renun-
tiaturus: Agis, Illud, inquit, renuntia, quantū tēporis tibi fuit
opus ad dicendū, tantum me silentē audisse. Hoc dicto expro-
brauit stolido oratori inanē loquacitatē responso indignam.

Quibusdam Eleos, hoc nomine prædicantibus, quòd in 96
certaminibus Olympiacis essent iustissimi, Quid, inquit, Iuste
agni miri ue faciunt, si intra quinq; annos uno tantum die se
iustos præstant? Non putabat uir sapientissimus in eum com-
petere iustitiæ laudem, nisi qui per omnem uitam in omnibus
actionibus iustitiam coleret. Nam ludi Olympiaci semel
tantum intra quinquennium celebrabantur.

Quum quidam apud illum dicerent esse nōnullos alienæ 97
familiæ qui ipsi inuiderēt: Geminam igitur, inquit, habebunt Inuidia notata
molestiam, quos & sua ipsorum mala discruciant, atque
insuper tum meis, tum amicorum meorum bonis torque-
buntur. Magnifica uox declarans eos quos habet inuidia,
magis esse misericordia dignos quàm ira: propterea quòd
inuidus abundè dat pœnarum, etiamsi nemo ulciscatur.

Cuidam

98 Cuidam consulenti ut hostibus fugientibus daret transi-
 Argutè tum, Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob forti-
 tudinem manent, si non pugnamus cum fugientibus? Existi-
 mabat uir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam
 occasionem.

99 Cùm de Græcorū libertate quidam in medium adduxis-
 set, magnifica quidem, sed factu per quàm difficilia, Tua,
 Simile Agefi- inquit, uerba hospes opus habent uiribus & pecunia: per-
 laus pag. 35. quàm scitè declarans, frustra de his uerba fieri, ad quæ per-
 apoph. 55. ficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim non
 solum spectandum est, quid sit factu pulcherrimum, sed quid
 fieri possit.

100 Quodam dicente, Philippum effecturum ne Lacedæmo-
 Moderatè nijs pateat iter in Græciam, Nobis, inquit, ô hospes, nostra
 patria sufficit ad illic uiuendum. Pectus ad utrumque para-
 tum, & ad proferendum imperium si contingat, & ad
 boni consulendum fortunam licet mediocrem: quum princi-
 pum uulgus nec quod obtigit sapienter administrent, nec
 ullis satientur ditionis accessionibus.

1 Perinthiorum orator in Lacedæmoniam missus, quum
 apud Agidem dixisset admodum prolixè, ubi perorasset ro-
 gavit eum, quid esset Perinthijs renuntiandum, Quid aliud,
 Loquacitas inquit, nisi quòd tu uix dicendi finem feceris, ego uerò tacue-
 rim. Hoc apophthegma simillimum est illi, quo superius Ab-
 deritæ legati multiloquium taxarat.

2 Cùm legationem suscepisset, solus ad Philippum profe-
 ctus est. Is ubi admirans dixisset, Quid hoc rei est? unus ue-
 nisti? Agis, Quid ni, inquit, ad unum? Grauius taxauit alio-
 rum principum ambitionem, qui sumptuosius ac splendidis
 legationibus exhauriunt ærarium, quum unus uir cordatus
 possit totum hoc præstare quod Reip. interest.

Quum

Quum è senioribus quidam uidens priscas leges & instituta uetera aboleri, & alia praua succedere, atq; ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant in inum deiectis, & conteri : hæc quum apud Agidem iam senem deploraret, Lepidè ioco respondit, Si fit, inquit, quod narras, recto ordine res procedunt. Siquidem ego puer à patre audiui, quòd iam tum illis temporibus res inuenterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in locum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Cæterum seriò dicebat, se puerum hoc quoq; accepisse à patre, nihil esse mirum si præsentibus succedant deteriora, sed mirandum si succedant meliora, aut similia. Notauit peculiarrem senibus querelâ de rebus in deterius prolapsis, simulq; rerû humanarû hâc esse naturâ, ut usq; in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem suam tueri possit, Si mortem, inquit, contempserit. Hic metus qui cadere dicitur in constantem uirum multos deterret à pulcherrimis facinoribus : hoc qui caret, potest ubiq; quod rectum est sequi, nec est quod timeat improbos, qui ut extrema moliantur, nihil aliud possunt quàm occidere.

4
Et hoc antea
habetur pag.
29. apoph. 36.

A G I S II.

Agis iunior, Demadi dicenti, quòd enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus ac præstigiis imitantibus deuorarentur : Atq; his, inquit, ensibus Lacedæmonij assequuntur hostes longioribus armatos gladijs : declarans non referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc speciosior uictoris gloria, quò minus habet præsidij præter uirtutem.

Quemadmodum ad improbum subinde percontantem quis esset inter Spartiatis uir optimus, Qui tui, inquit, est dissimilimus. Indignè tulit uir generosus, eum de uirtutis præstantia loqui, qui ipse esset uitij oblitus.

6
Libere

d

A G I S

- 7 **Fortiter** Agis Laconicorum regum ultimus, per insidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus, quum ad laqueum duceretur, conspiceretq; quendam e lictoribus flentem ob indignitatem rei cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ô homo, uicem meam flere. Nam sic moriens præter ius & equum, melior feliciorq; sum his, qui me occidunt. Hæc locutus ultrò collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non uerbis sed re præstitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosq; iudicans infeliciores, qui faciunt iniuriam quàm qui patiuntur.
- 8 **Iustè
Grauiter** Parentibus rogantibus ut sibi in re quapiam iniusta adesset, recusauit illis aliquandiu: cæterum quum instarent, hunc in modum respondit, Donec essem apud uos, nullam omnino tenebam iustitiæ scientiam, uerum ubi me patriæ tradidistis, patriæq; legibus, insuper & iustitiam & honestatem pro uiribus docuistis, conabor huic magis obtemperare quàm uobis. Et quandoquidem hæc est uestra uoluntas, ut quæ sunt optima faciam: optima uerò sunt, quæ iusta sunt, quum homini priuato, tua præcipue principatum gerenti: quæ uultis faciam, quæ dicitis negabo. Narrant Agidem puerum in summis delicijs fuisse educatũ, sed simulatq; adolescens etiamnum ad Reipub. gubernacula admotus est, incredibili mutatione reiectis pristinae uitæ uoluptatibus huc totum animum adiecit, ut Spartam barbarorum ac Græcorum moribus corruptissimam ad pristinam frugalitatem reuocaret: quæ res illi fuit exitij causa. Vtinam autem cæteri principes, quorum prima ætas ferè luxu delicijsq; corrumpitur, saltem cum Agide tum animum uertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atq; hanc formam sequantur, quam præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis quod legibus & honesto aduersatur. Nec tamen egregius iuuenis

morosa atq; aspera recusatione contristauit parentum animos, sed mira ciuilitate respōdit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret quod illorum perpetua uoluntas optabat, quodq; semper essent probaturi, quā si præsenti affectui indulsisset.

Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num poeniteret eorum quæ gessisset, impauide respondit, Se nulla tangi poenitentia consilij cum prudentia honestoq; coniuncti, tametsi non ignoraret se mortem præmij loco relaturum: sciens ipsam uirtutem abunde magnum esse sui præmium, quicumq; sequatur euentus.

9
Ex Plutarchi
Vitis.
Constanter

Agésilas Ephorus quum ipsius suasu factum esset ut fieret omnium debitorum solutio, iamq; tabulis in forum Clarium comportatis ignis esset iniectus, ac flammæ exurgeret, cæteris creditoribus mœstis insultabat dicens, Se nunquam clarius lumen, aut ignem uidisse puriorem. Debebat enim ipse plurimum, & erat agrorum prædiues, nihil tamen cuiquam soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est linea, etiam illudere quos afflixis.

10
Improbè

Alcámenes Telecri filius cuidam percontanti, quo pacto quis optimè regnum seruare posset, Si lucrum, inquit, non magni fecerit: longè lateq; dissentiens à uulgo principum, qui non alia magis ratione principatum constabilire student, quā attenuandis ciuium, suis augendis opibus: quum iustitia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium.

11
Grauiter

Alio quodam rogante quur à Messenijs oblata munera recusasset, Quoniam si recepissem, inquit, cum legibus pacē habere non poteram. O mentem regno dignam, quæ magno obuiōq; lucro legum autoritatē anteposuit. Et ubi sunt interrim qui clamant, quod principi placuit, legis uigorē habet:

d 2

& prin

Et principem dare quidem leges, at non teneri legibus?

13 **Continenter** Cum quidam illi obijceret quòd parçè frugaliterq; uiuere-
ret, quum facultates amplas possideret, Decet enim, inquit,
eum qui multa possidet, pro ratione nò pro libidine uiuere:
significans perniciosas esse diuitias ni adsit animus diuitijs
superior, qui possit earum usum non ex copia sed ex necessi-
tate moderari,

ANAXANDRIDAS.

14 **Sapienter** Anaxandridas Leontis filius cuidam acerbè ferèti quòd
cogeretur urbe exulare, Ne, inquit, uir optimè exhorrescas
exulare ciuitate, sed à iustitia exulare horrèdum est. Sensit,
non esse miseros quibus præter meritum incolumiq; inno-
centia accidit aliqua calamitas, sed eos uerè deplorandos,
qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiamsi nulla sequatur
calamitas,

15 **Loquacitas** Cum quidam Ephoris opportuna quidem loqueretur, sed
pluribus quàm sat erat, Anaxandridas, Hospes, inquit, re
necessaria in non necessario uteris: significans quod per se
rectum est & utile, non egere proluxa oratione: quòd ipsa
causæ bonitas faciliè seipsam commendet. Quòd si usquam lo-
cus est loquacitati, eam oportet ad inhonestas causas adhi-
bere,

16 **Argutè** Percontanti cuidā cur Lacedæmonij Helotibus (sic apud
illos dicebantur quorum conditio media erat inter seruos et
ingenuos) committerent colendos agros, ac non ipsi potius
eos colerent, Quomā, inquit, non ipsorum causa, sed nostra
Helotas nobis comparaui-mus: uidelicet stultitiam eorum ta-
xans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos
socios ac ministros uoluptatum habere malunt, quàm frugi-
feris operis occupatos.

Alius

Alius quidam quum dixisset, gloriam ac celebrè nomen
 nocere, eoq; felicè esse qui illud effugerit, Ergo, inquit Ana-
 xandridas, si uera loqueris, qui nefaria perpetrant, felices Salsè
 erunt. Nam qui fieri potest, ut qui sacrilegium committit,
 aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriæ curam habeat?
 Notauit eos qui sic contemnunt laudem, ut interim per igna-
 uiam nihil gerant laudabile: quum eximiam uirtutem hone-
 sta fama comitetur ultro, ac generosis animis amor laudum
 ueluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.

Alij cuiuspiam percontanti quam ob causam Spartani im-
 pauide semet exponerent periculis, Quoniam, inquit, pro
 uita timere consue scimus, non aliorum more expauescere:
 significans modera tam uitæ curam addere calcar ad fortiter
 agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis
 detertere.

Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem seniores apud
 Lacedæmonios plures dies sumerent ad cognoscendum in
 causis capitalibus, Et si quis fuerit absolutus, ni hilominus
 obnoxius sit legi: Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt,
 quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corri-
 gendi consilij potestas. oportet autem à causa liberatum ob-
 noxiū manere legibus, quod fieri potest, ut secundum ean-
 dem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc tempe-
 ramento prouisum est, ne uel occidatur innocens, uel effugiat
 nocens: qui quamuis errore iudicium sit absolutus, potest
 eadem lege denuò conueniri, pœnasq; dare legibus.

A N A X A N D E R.

Anaxander Eurycratis filius rogati cuidam quur Spar-
 tani non colligerent pecunias in ærarium publicum, Ne, in-
 quit, corrumpantur qui facti fuerint illarū custodes. Quam
 male consulunt integritati suæ, qui priuatim pecuniarum

uim in arcam recondunt, si uir prudens ciuium suorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantum erant custodes futuri non domini.

ANAXILAS.

21. Cuidam admiranti quòd Ephori regibus nō assurgerent, Moderatè præsertim à regibus constituti, Ob hoc ipsum, inquit Anaxilas, quòd Ephori sunt. Magistratus est apud Lacedæmonios, quo qui funguntur Ephori dicuntur. eos prisci reges in hoc instituerant ut essent regum ministri, quorum potentia postea eò creuit, ut ipsis etiam regibus imperarent, dum occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percontator ille contumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22. Androclidas quidam Lacon crure claudicans coniecit sese in ordinem bellatorum: id prohibitori quum insurrexissent quidam ob cruris uitium, ille, Imò, inquit, non fugientem, sed manentem oportet bellare cum hostibus: per quàm lepide hoc ipso uitio ob quod reiciebatur, se colligēs utiliorē prælio, quàm essent cæteri pedibus integris.

ANTALCIDAS.

23. Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote quid egregiū patrasset in uita: Si quid, inquit, mihi Modestè tale peractum est, sciunt ipsi dii: existimans ineptum commemoratione suorum gestorū se dijs cōmendare, qui siue prædicaret siue sileret nihilominus nouerant. Nam apud sacerdotem poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplū, ac de deo præclare sentientis.

24. Quum Atheniensis quidam Lacedæmonios appellaret Grauitè indoctos, Soli igitur nos, inquit, nihil mali à uobis didicimus. Sensit artes quibus se iactabāt Atheniēses, magis ad ostentationem

tationem, otium ac uoluptatem accommodas, quàm ad Remp. gubernandã, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

Alteri cuidam Atheniensi sic apud illum glorianti, Ve-²⁵
runtamen nos sæpenumero uos à Cephiso propulimus: Sed Salsè
nos, inquit, uos nūquam ab Eurota summonimus: significans
hoc ipsum esse fortitudinis argumentum, quòd Lacedæmo-
nij frequenter ausi fuissent usq; ad Cephisum flumen Atticæ
progredi, quum Athenienses nunquam sustinuisent accede-
re ad Eurotam Spartæ fluuium.

Rogatus à quodam, quo pacto quis maximè placere pos-²⁶
sit hominibus, Si, inquit, loquatur iucundissimè, præstet Sapienter
autè utilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermo-
nis comitatem, in officijs præstandis spectandam utilitatem.
Reprehendendi sunt, qui quum re sint fideles, tamen offi-
cium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt, qui
sermone benigni, re lædunt: pessimi uerò, qui quum uerbis
molesti sunt, tum factis noxij.

Cum sophista quissiam appararet recitare librum, &²⁷
Antalcidæ percontanti quod esset argumentum, respondit-
set, Hercules encomium. Quis, inquit, illum uituperat? super- Salsè
uacaneum existimans in eo laudando sumere operam, quem
uno ore prædicarent omnes. Hercules autem apud Sparta-
nos religiosissimè colebatur.

Ad Agefilaum in pugna cum Thebanis uulneratum,²⁸
Habes, inquit, doctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare do-
cueris, quum antè pugnare nec scirent nec uellent. Videban-
tur enim Thebani crebris Agefilai aduersus ipsos expedi-
tionibus euasisse bellaces. Significabat inutile semper cum
ijsdem bello configere, ne usu colligant bellandi peritiam.

Idem muros Spartæ dicebat iuuenes esse Spartanos: fines²⁹
autem Spartane ditiones esse lancearum cuspides: sentiens Et hoc ante
pa. 27. ap. 29.
& 30. & 31.

d &

ciuit

ciuitatem non egere moenibus quæ iuuentutem alat bellis idoneam : & eousque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quousq; pertingerent armis : significans uirtute nō dolis aut pecunia propagandum imperium.

30 Cuidam roganti, quamobrem Lacones in bello breuibus
Lepidè pugionibus uterentur, Quoniam, inquit, ominus cum hoste pugnamus. Lepidè torfit in argumentum fortitudinis, quo ille uolebat illos uideri minus utiles bello.

ANTIOCHVS.

31 Antiochus Ephorus quum audisset quòd Philippus Mes-
Argutè senijs dedisset agros, percontabatur num uires quoq; dedisset, per quas aduersus pugnantes pro agris tueri possent quod erat datum.

ARGEVS.

32 Argeus, quibusdam non suas sed aliorum quorundā uxores
Pudicitia coniugum predicantibus, Per deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temerè loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari, præter quàm solis maritis quibuscum uiuunt. Tam insignis erat apud priscos uirginum & uxorū pudicitia, ut eas ab alijs quàm à parentibus aut suis maritis conspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur : tantaq; cautione consulebatur illarum famæ, ut parum pudica uideretur de qua rumor quamuis uanus oriri potuit: sed ea demū summa matronalis pudicitie laus haberetur, si mulier adeò domi conclusa uiueret, ut nullus esset qui de ea uel bene uel male loqui posset : propterea quod hoc ipsum, matronam uersari in fabulis trahiq; per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam uxorem, uidetur habere cognitam cuius laudes prædicat, quod ipsum aliquid detrahit pudori fœmineo. Quid igitur uir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent
iure

iuuenum conuiujs, quæ cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducunt choreas ex uiris ac foeminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt, quorumlibet uirorum oculis.

Quodâ tempore faciens iter per Selinuntē, quū in monumento quodam hoc Elegiacum carmen uidisset inscriptum,

Hosce tyrannida dum extinguunt Mars. sustulit atrox,

Ponē Selinuntis mœnia considerant. Iure peristis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati sitis extinguere: contrà magis oportuit illam sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocum ex occasione uerbi extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

A R I S T O.

Aristo cuidam laudibus uehenti dictum Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere, respōdit, Amicis benefacere, inimicis male: At quanto præstantius est, inquit, uir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos? Hæc sententiam citra cōtrouersiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur.

Alij cuiuspiam roganti, quot essent numero Spartiate, quot, inquit, ad arcendos malos sufficiunt.

Cū Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem orationem conscriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæsi: Quales igitur, inquit, nostros esse putas qui istos uicerunt? Mos erat apud Athenienses, ut qui in prælio cecidissent, publicitus oratione laudarentur quam illi uocant Epitaphium: in hac magno artificio amplificabantur & ciuitas Atheniensis & populus: postremò peculiariter hi qui fortiter in bello mortem oppetissent. At uir generosi animi non inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in sue gentis gloriam retorisit. Itaque

d 3 recita

recitator ille magis illustrabat uirtutem Lacedaemoniorum quam Athenienſium : quandoquidem hoc conſilio Homerus multis modis attollit uirtutem Hectoris , ut Achillis uictoriam reddat illuſtricem.

- 37 Archelaus regni ſocius Charilao ſolitus eſt de illo dicere, Quo pacto non ſit uir bonus Charilaus , qui ne ſcleratis quidem moleſtus eſt? Fertur enim Charilaus manſueſſimi fuiſſe ingenij. Hoc mox in catalogo commemoratur in diuerſam ſententiam, ac meo iudicio argutiorem. Et haud ſcio an in uita Lyncurgi ſuperſit ſyllaba &c. ad hæc neſcio an Charilaus & Charillus idem ſint.

ARCHIDAMIDAS.

- 38 Archidamidas cuida in laudem Charilli prædicanti quòd iuſte pariter erga cunctos fuiſſet mitis ac manſuetus, Et qua fronte laudetur aliquis, inquit, qui erga ſcleratos ſe mitem præbeat? Perſpexit uir egregius, manſuetudinē cum iuſtitia coniunctā eſſe oportere. Alioqui principis in facinoroſos lenitas quid aliud eſt, quàm in bonos crudelitas?

- 39 Idem cuidam qui uitio uertebat Hecateo Rhetori, quòd adhibitus ad ipſorum conuiuium nihil dixiſſet, Videtis, inquit, mihi neſcire, quòd is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatē. In ſenatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsq; Reipub. negotijs locus eſt oratori : in conuiuijs temulentis maiore cum laude ſilet cruditus quàm loquitur. Sic periti bellatoris eſt, non minus ſcire fugiendi artem, quàm pugnandi.

ARCHIDAMVS.

- 40 Archidamus Zeuxidami filius , roganti quinam eſſent Spartanae ciuitatis præſecti, Leges, inquit, ac legitimi magiſtratus. Grauius cenſuit, in Republica bene inſtituta ſupremam auctoritatem eſſe legibus deferendam, nec ulli magiſtratus ſas eſſe quicquam contra leges publicas tentare.

Apud hunc quum quidam prædicaret citharædum, eiuq; 41
 in canendo facultatem admiraretur, Hæus, inquit, uir optime,
 quid honoris ac præmij abs te ferent boni uiri, quum tantope- Artes inutiles
 ce prædices citharædum? Rectè taxauit, non uulgi modo,
 uerum & principum præpostera iudicia, qui plerunq; plu-
 ris faciunt minimum aut morionem, quàm sapientem fidiq; con-
 filij uirum. Citharædum uerò cuius ars non Reipub. sed
 uoluptati seruit, adco non iudicauit prædicandum, ut nec in-
 ter bonos uiros habendum duceret.

Ad cum qui ipsi cantorem commendare uolens dixit, Hic 42
 est bonus cantor: At apud nos, inquit, hic est bonus condimen- Ars inutilis
 torum artifex: perinde quasi nihil referret, utrum quis mu-
 sicorum instrumentorum sono, an obsonijs & condimentis
 uoluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in
 summo pretio, quum coquis non haberetur idem honos: La-
 cedæmonijs uerò nihil placebat artiū quod ciuium animos
 effæminaret magis quàm ad uirtutem accenderet.

Quodam illi pollicente uinum suaue, Quorsum, inquit, 43
 opus? quandoquidem & plus absumentur, & quæ fortes de- Continenter
 cent uiros, ea reddet inutiliora. O uerè masculinum animum
 & omnium deliciarum contemptorem.

Cum Corinthiorū urbem obsideret, uidit è solo mœnibus 44
 proximo exilire lepores, moxq; uersus ad cōmiliones, Ha- Solerter
 becimus, inquit, hostes expugnati faciles: quod fortuitu acci-
 derat uelut in omen rapiens. Molles enim ac parum uiros
 Græci leporis uocabulo notare solent: argumento est illud è
 comœdia, Tute lepus es, & pulpamentum queris?

A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos 45
 duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalcioecæ sacrum,
 ibi exegit ab illis iusiurandum ut starent arbitri iudicio: id
 ubi iurassent, Pronuntio, inquit, ne prius hunc locū exeatis, Solerter
 quàm

quàm quod inter uos est disidiū deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet recusato arbitrio, nec alterum ē duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

- 46 Cū Dionysius Siciliae tyrannus filiabus Archidami uestes splendidas multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicens, Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari quàm simplici: porro sericis, gemmis & auro dehonestari magis quàm ornari: propterea quod uestium luxur arguit animum parum sobrium, & intuentium animos ad libidinem sollicitat citius quàm ad honestam opinionem. Decet autem ut uirgo tota & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationem.

- 47 Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter ac temerè congregientem, Aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime: docens, periculosam esse audaciam si uires non suppetant spiritibus.

Audacia periculosa

ARCHIDAMVS alter.

- 48 Archidamus Agesilai filius post conflictum apud Cheronæam habitum quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsit, Si metieris umbram tuam, haud quaquam reperies illam factam maiorem quàm erat ante uictoriam. Grauius admonens, non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, ut homo se suis ac proprijs bonis metiatur potius quàm externis, quæ fortuna quum libet dāt, quum uisum est eripit.
- 49 Percontanti quàm spatiosam regionem obtinerent Spartiatæ

Arrogantia

tiate, Quantum, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autem ad mensores agrorum, qui decempedis aruorum spatia metiuntur.

Hoc antè dictum pag. 27. apoph. 29.

Periandro, qui quum esset arte medendi celebris, & imprimis laudatus, carmina scriberet infelicia, Quid, inquit, tibi accidit Periander, ut pro eleganti medico malus poëta uocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidiora, quum consultum sit unamqueng; in ea se arte exercere in qua ualeat plurimum.

50 Degeneratio

In bello quod gerebatur cum Philippo, quibusdā suadentibus ut procul à patria pugnaretur, Haud istud spectandū est, inquit, sed bene pugnantibus hostibus erimus superiores: significans non perinde referre ubi conflagas cum hoste, ut quàm strenuè se gerat dux aut miles in bello.

51 Fortiter

Cum Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodam, Præstantius erat, inquit, si illos prudentia quàm uiribus superassemus. Intellexit dux egregius nullam esse speciosiorē uictoriam, quàm uirtute uincere, quum uiribus superemur & à brutis animantibus.

52 Victoria speciosa

Cum irrupisset in Arcadiam, audito quòd hostibus Elei ferrent auxilium, scripsit illis in hunc modum, Archidamus Eleis, Quies bona. Nō potuit breuius & suadere quod erat illis cōmodum, & minari malum si quid perperam aggredirentur. Decet hæc breuiloquentia & ducem & Laconem.

53 Breuiter

In bello Peloponnesiaco socijs rogantibus, quanta pecunia futura esset satis, ac postulantibus ut tributorum certū modum perscriberet, Bellum, inquit, non quærit definita: significans eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus, quòd uariæ sint bellorum præter expectationem occasiones.

54 Belli incerta

Vbi uidisset iaculum catapulta mittendum id temporis primum

55

Fortiter primum ex Sicilia aduectum, exclamans inquit, Hercules periit uiri uirtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur quæ misso telo saxo uel procul feriant, minimum interest inter fortem uirum et ignauum: uerum ubi cominus res geritur, tum apparet qui uiri sint, qui non.

36 Quum Græci nollent rescindere pacta quæ cum Antigono et Cratæro pepigerant, et amplecti libertatem quæ offerebat Archidamus, ueriti ne grauiiores essent habituri La Vafre cedemonios quàm Macedones, Ouis, inquit, semper eandem edit uocem. Ceterum homo multas ac uarias emittit uoces, donec quod decreuit confecerit: hoc dicto significans fallendam esse fidem, si qua magna inuitet utilitas. Nullum autem est animal cui tam uaria uox sit quàm homo. Hoc apophthegma uideri possit indignum Lacone, nisi post integritas eius gentis, barbarorum commercio degenerasset. Dicti potest honestus aliquis usus esse, ueluti si quis admoneat pro tempore quoque re nata uariandum esse sermonis habitum. Est ubi loquendum sit seuerius, est ubi blandius, est ubi magnificentius; est ubi submissius, est ubi iucundius, est ubi durius: id si fiat citra perfidiam, prudentia est. Porro ouilli mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac personis accommodare. Græcorum igitur constantiam Archidamus stultitiæ tribuit, qui proposita libertate nollent mutare uocem.

ASTYCRATIDAS.

57 Astycratidas posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolim in prælio aduersus Antigonom, cuidam dicenti, Quid nunc facturi estis Lacedæmonij? an Macedonibus seruituri? Quid tandem? inquit, num Antigonus uetare potest quò minus in pugna pro patria mortem oppetamus? Generosa uox, sentiens libertatē urbis esse uita chariorem, nec turpiter

piter occumbere qui pro patria pugnans moritur. Quoniam moriendi potestatem nullus hostis potest eripere, quisquis mortem contemnit, habet quo quum uult, semet in libertatem asserat. Ea uox arguit egregie fortem animi, sed cuius exemplum nulli bono sit imitandum. Fortius est diutinam seruitutem quamuis duram perferre, quam morte finire dolores: multoq; sanctius est quod docet Socrates, non esse fas animam de corporis praesidio decedere iniussu Imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS.

Bias Lacon insidijs circumseptus ab Iphicrate Athenien- 38
sum duce, quum illius milites rogarent quid in eo rerum
statu esset faciendum, Quid aliud, inquit, nisi ut uos seruemini, Fortiter
ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vti-
censis, qui caeteris suasit ut suae salutis consulerent, ipse spon-
tanea morte turpem effugit seruitutem.

BRASIDAS.

Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, mor- 39
sus ab eo dimisit captum, moxq; ad eos, qui aderant, ut nul-
lum, inquit, est animal tam minutum, quin seruari possit, mo-
do ausit ulcisci inuadentes. Hoc dicto fortis & animosus dux
suis animum aduersus hostes addidit. Solertiter

In praelio quodam per clypeum uulneratus, eduxit ha- 60
stam e uulnere, & eadem hostem incremit qui uulneraue-
rat. Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprime-
re. Hoc apophthegma non est.

Cuidam percontanti quomodo uulnus accepisset, perquam 61
festiuiter respondit, Prode me scuto. Ita crebro malum
per illos uenit, quorum praesidio credimus nos esse tutos. Lepide

Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephoris, 62
Quicquid erit malorum in bello aut profligabo aut moriar:
testatus animu fortissimo duce dignum. Nam euentus homini
non

nō est in manu. Ceterū ubi cecidisset in prælio dum Græcos Thraciam incolentes liberat, & id nuntiaturi oratores Lacedæmonem missi matrem eius Archileonidem adissent illa nihil prius rogauit, quā an Brasidas honestē occubisset. Thracibus illius uirtutē collaudantibus dicentibusq; non
 Fortiter esse apud Lacedæmonios alium illi parem, Ignoratis, inquit, hospites, quales sint Lacedæmonij. Erat quidem uir bonus Brasidas, ceterū Sparta multos habet illo præstantiores. Vtrum in hac foemina magis admirari conuenit, animi ne generositatem, quæ de filij morte quod obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantū abest, ut muliebriter defluerit: an modestiam & in patriam affectum, quæ non passa sit ita filium prædicari, ut reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid.

63

D A M O N I D A S.

Habetur antea simile pag. 18. apoph. 8.

Damonidas quum à chori magistro postremum in choro locum accepisset, Euge, inquit, chorage reperisti quo pacto & hic locus quum per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Generosus adolescentis animus, qui fiducia sui non metuit ne locus abiectionis esset dedecori, sed citius futurum arbitratur ut per ipsum locus fieret honoratior. Id enim sæpenu- merò factum legimus, ut hominis uirtus magistratui per se contempto & humili dignitatem conciliarit.

D A M I S.

64 Ambitio notata
 Damis, quum Alexander Magnus per litteras petisset ut Lacedæmoniorum decreto decernerentur ipsi diuini honores, & in deorum numero referretur, Age inquit, concedamus Alexandro si uelit appellari Deus. Ut despectim risit stultam principis ambitionem, qui putarit ab ijs posse creari deos, qui ipsi nihil aliud essent quā homines: aut si hoc nō putauit, insigni stultitia falsi nominis umbra gloriaretur.

Damind

DAMINDAS.

Damindas quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, & quidam ita loqueretur, periculum est ne acerba patiantur Lacedæmonij nisi Philippo reconcilientur: O semiuiri, Mortis contemptus inquit, quid nobis poterit acerbè accidere, qui mortem contemnimus.

DERCILLIDAS.

Dercillidas orator missus ad Pyrrhum, qui iam exercitum induxerat in terram Spartanorum, ut cognoscere quid sibi uellet: quum Pyrrhus præscriberet ut regem suum Cleonymum reciperent, alioqui futurum ut intelligerent se nihilo cæteris esse fortiores, hunc in modum respondit, Si deus est Cleonymus, non metumus eum, quippe qui nihil sceleris commisimus: sin homo est, nihilo est nobis præstantior. Hoc dilemmate taxauit superbas regum minas. Dij qui quos uelint possunt lædere, nec à quoquam lædi uicissim, non nocent nisi improbis: homines hominibus ex æquo metuendi sunt. proinde qui superbè minantur alijs, aut dij sibi uidentur, aut non cogitant, id quod minantur alijs in ipsos posse recidere.

DEMARATVS.

Demaratus postquam cum ipso colloquium Orontes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum egit Orontes, ô Demarate: Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur hi lædunt, non qui durius cumq; maleuolentia uerba faciunt. Intellexit uir prudens, nihil esse nocentius blandiloquio, quod ut non fallat, reddit hominem insolentiorum: at qui ex odio durius loquitur, adeò nō lædit, ut interdum proficit etiam, ei præsertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

Cuidam percontanti quam ob causam apud Spartanos qui scutū abiiecissent, notarentur ignominia, & infami uocabulo

c

Rhipsa

publica utili-
tas

Rhipsaſpides appellarentur : qui galeas aut thoraces , non item : Quoniam, inquit, hæc ſua ipſorum cauſa gerunt, ſcutū uerò communis exercitus gratia, ſignificans unicuiq; pluris eſſe faciendam communem utilitatem, quàm propriam. Qui galeam aut thoracē abiecit, ſeipſum prodit tantum & exarmat : qui ſcutum abiecit, prodit uniuerſam phalangem. Nam obtentu clypeorū tota acies tuta eſt aduerſus hoſtium iacula.

69 Cum audiret cantorem quendā oſtendantem artem ſuam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait, Mihi uidetur nō malè nugari. Tantus erat contemptus artium , quæ licet eſſent operoſæ, tamen ſolummodo delinirent aures , nullam ſeriam utilitatem adferrent Reip.

Ars inutilis

lentium op-
portunum

70 In conſeſſu quodam rogatus , utrum ob ſtultitiam an ob ſermonis inopiam ſileret, Atqui ſtultus, inquit, ne poſſit quidem ſilere. Quidam hoc præclarum exiſtimant ſi nunquā ſileant, quum id ſit certiſſimum ſtultitatis argumentū: ut contra ſilentium, ubi loquēdi tēpus non eſt, prudentiæ ſignū eſt.

71 Cuidam percontanti quur exularet Sparta quum eſſet rex, Quoniam, inquit , leges ſunt in ea potentiores : ſignificans regem apud Lacedæmonios eſſe principem ciuitatis, at non legum dominum , ſed his non minus obnoxium regem quàm ciues : hoc ipſum laudabat in ſuæ gentis inſtitutis, per quod cogeſſetur exulare. Dedit interim inſigne moderationis ſpecimen, æquo animo ſerens exiliū autoritate legū indiſtū, nec de patria malè loquēs, nec de legū iniquitate querēs.

72 Cum Perſa quidam crebris muneribus puerum quem amabat Demaratus tandem abduxiffet, atq; id iactitans apud illum dixiſſet, O Lacon uenatus ſum amaſium tuum : Per deos, inquit, non tu ſanè uenatus es , ſed mercatus : in iocum uertens cōtumeliam, ob quam alij ſolent cœlum miſcere terre : ſimulq; ſignificās, non eſſe ſpecioſum pecunia uincere.

Moderatè

Perſa

Persa quidam à rege defecerat. Is suasu Demarati mutatus quum reuertisset ad suos, tentaretq; eum rex interficere, Turpe, inquit, fuerit, ô rex, si cum hostis fuerit, non potueris ab eo defectionis poenas sumere, nunc amicum factum uelis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationem temperauit, & eius cui reditum persuaferat incolumitati consuluit. Vtriq; consultor utilis, alteri ne quid indignum regia mansuetudine committeret, alteri ne poeniteret ab errore reuocanti paruuisse.

Clementer

Ad eum uerò qui apud regem Persarum parasitum agebat, ac subinde in Demarati exilium dictorijs ludebat, Non, inquit, amice, tecum pugnaturus sum, nam uitæ aciem absumpsi. Ludens ex ambiguitate uocis. τὰς enim Græcè, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies: & ordinē uitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul.

74
Moderatè

EMEREPES.

Emerepes Ephorus, ex Phrynidis musici cythara nouem habente chordas, duas incidit, Noli, inquiens, deprauare musicam. Prisci cātōres non nouerant nisi septem chordas, quibus aliquid addere, ac musicam pro simplici reddere opero siorem, iudicabat artis esse corruptelam. Adeò Lacedæmonijs nulla non in re placebat simplicitas ac frugalitas.

75
Frugaliter

EPAENETVS.

Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat à literis Hebræorum, quæ narrant serpentis mendacio primum fores apertas omni uitiorum generi. Mendacium autem nomine continentur assentatores, calumniatores, infidi cōsiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferè malorū omnium quibus sursum deorsum turbatur uita mortalium.

76
Mendacium

EUBOIDAS.

77 Euboidas audiēs à quibusdam prædicari uxores alienas,
 Habetur pag. non approbavit id factum, dicēs, De moribus ingenioq; ux-
 56. apoph. 32. rum apud exteros nullam omnino faciendam esse mentionē.
 Qui non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret uitu-
 perantibus? Prima laus pudicitie matronalis est, nulli notam
 esse præterquàm suo uiro quicum cubat.

EVDAMIDAS.

78 Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audis-
 set Xenocratem iam senem in Academia cum amicis dispu-
 tantem, percontatus est, quis esset ille senex: ubi responderat
 aliquis, illum esse uirum sapientem, & ex eorum numero
 Argutē qui uirtutem quærent: Et quando, inquit, ea usus est, si
 adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnē uitam
 de uirtute disputare ueluti de re cōtrouersa, quum oporteat
 à prima statim adolescentia habere certissima decreta de ho-
 nesto impressa animo, & secundum uirtutem exerceri, non
 quære quæadmodum faciunt philosophi, qui magna contē-
 tione inter ipsos de summo bono ac malo digladiantur, ne in
 hoc quidē satis consentientes quid sit uirtus aut beatitudo.

79 Idem audito philosopho qui disseruerat, solum sapiētem
 Experientia esse bonum belli ducem: Sermo quidem, inquit, mirificus est,
 at qui eum dicit fide caret, eo quòd illum nunquā circumso-
 nuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum
 fide loqui de re quam nullo modo sit expertus.

80 Die quodam quum Xenocrates argumentum quod tra-
 ctabat differendo absoluisset, iamq; finem dicendi fecisset, su-
 peruenit Eudamidas: cui quum comitum quispiam dixisset,
 posteaquā nos adsumus tum ille desijt dicere: Rectē, inquit,
 Virbanē siquidem ea dixit quæ uoluit. Rursus cū alter diceret, Bo-
 num erat audire, putans fore ut sua causa iuberet Xenocra-
 tem

tem eadem de integro differere: Quid, inquit Eudamidas, si uenissemus ad iam coenatum, num postularem ut coenaret iterum? Ciuitas erat quod philosophum ad iterandum disputatione percellere noluit, quod ea res non carnisset tadio dicentis: Laconicae uirtutis erat, quod magis admirabatur praeclara facinora designantes, quam de uirtute differentes.

Cuidam percontanti quur ciuibz bellum aduersus Macedones suscipere uolētibus ipse autor esset quiescēdi, Quoniam, inquit, nolo illos mendacii arguere: recte significans, Ciuititer Spartanos gloriose magis quam serio bellum poscere: eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoq; bellum approbasset. Tum enim fore putabat, ut ciues bellum detrectarēt. Nunc effecit, ut per ipsum stitisse uideretur, quod minus bellū susceptum esset, ac ciuibz fortitudinis gloriā reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

Cum quidam commemorando laudem ac trophæa quae 82 Lacedaemonij ex rebus cum Persis praeclare gestis retulissent, hortaretur ad bellum cū Macedonibus suscipiendum. Ignorare mihi uideris, inquit, isthuc idem esse, ac si quis de- Arguere uictis mille ouibus pugnaret cum quinquaginta lupis: significans Persas ut delicijs effœminatos, & ob id imbelles non fuisse difficile uincere: sed aliud esse cum Macedonibus bellicissima gente rē habere. Proinde qui ob uictorias à Persis reportatas cēferet cum Macedonibus bellum item suscipiendum, nihilo probabilius dicere, quam si quis ei qui uicisset mille oues diceret, Aude cum quinquaginta lupis congregi, qui tot oues deuiceris.

Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qu- 83 lis ipsi uideretur, Magnus, inquit, in re parua delinitor. Cō- Ars inutilis tempfit operosam artem, cuius nullus erat fructus prae- inanem ac temporariam delectatiunculam aurium.

84 Cū quispiam prædicaret laudes urbis Athenarū, *Quis*, inquit, eam ciuitatem meritò laudet, quā nemo dilexit factus seipso melior? Non iudicauit eam urbem esse dignam ulla laude, quæ sic esset corrupta delicijs ac uitijs, ut nullus in ea libèter uiuēs euaderet melior, sed deteriores omnes: tacitè præferebat Spartam Athenis, in qua qui uixisset, efficeretur melior.

85 Argiuo cuidam dicenti, Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quòd interim degenerēt à maiorū legibus & institutis, At uos, inquit, quū Spartā uenitis nō deteriores, sed meliores euaditis. Dictū retorfit in Argiū. Nam hoc dicēs magis suā gentē uituperauit quā Lacedæmoniorum: simul indicauit, quantopere referat inter quos uiuas.

86 Cū Alexander in Olympijs præconio ius fecisset omnibus exulibus in suam cuiq; patriam redeundi præterquā Integrè Thebanis, Infortunatum quidem, inquit, præconium, sed uobis, ô Thebani, gloriosum: Solos enim uos metuit Alexāder. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est uir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, non metuit ne moliātur uindictam. A Thebanis igitur solis metuebat.

87 Rogatus à quodam, quā ob causam Lacedæmonij priusquam irent in præliam musis immolarent, quū musis nihil Generosè uideretur cum Marte esse commercij, Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta cōmemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: ut autem egregia gesta splendidis uerbis celebrarentur, hoc à musis eloquentiæ præsidibus petendum iudicarunt, eo quòd ipsi negligerent eloquentiæ studium: simul admonebat, non expetendam honorificam memoriam nisi rectè factis promeritam.

E V R Y C R A T I D A S.

88 Eurycratidas Anaxādridae filius, percōtanti quur Epho
ri per

ri per singulos dies de conuentis & contractibus ius dicerent, Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore Reip. discrimine pacta uiolantur in bellis, sed illic quoq; uiolantur ab his qui domi consueuerint fallere.

HERONDAS.

Herondas quum esset Athenis audissetq; quendam iudicum sententia damnatum de crimine otij, qui mœstus incederet, & ab amicis mœstis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum, qui in causa liberali reus perageretur. Lacedæmonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri uolebant: eoq; mirabatur Herondas, ob id quenquam uocari in ius quod seruilis non exerceret, ibiq; pro crimine haberi quod Lacedæmone iudicaretur honestum ac liberale.

89
Generosè

T H E A R I D A S.

Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num esset acutus, Acutior, inquit, calumnia: grauius innuens rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam.

90
Calumnia

T H E M I S T H E A S.

Themistocles quum esset uates prædixit Leonidæ regi futuram apud Thermopylas internecionē tū ipsius tum commilitonum eius. Itaq; quum à Leonida Lacedæmonem mitteretur, hoc quidem titulo ut renuntiaret euentura. sed reuera ne summi cum alijs periret, non sustinuit ire dicens, Vt pugnarem huc missus sum, non ut ferrem nuntia. Quis non admiraretur in uate tam præsentem animus? Præuidit exitium, nec euitare uoluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui uati tristia nuntianti non tantum non succensuit, ut principum uulguis solet, sed & uitæ & famæ illius consultum uoluit.

91
Humaniter

Fortiter

92 Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tutò
 Moderatè possit tueri, Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro
 uiribus interim aduigilans ne subditi afficiantur iniuria. Mul-
 tis principibus exitio fuit, quòd amicis nihil non permitte-
 rent, ciues iniuria affectos negligerent. Hic temperantia ad-
 hibenda est, ut princeps nec amicos alienet tyrannica seuitia,
 nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis auden-
 dum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe
 reges suos excusserunt.

93 Hospiti cuidam iactanti quòd apud Theopompi ciues
 philolacon, hoc est, Laconum amans diceretur, Præstaret,
 Argutè inquit, si φιλωολίτης, id est, ciuium amans dicereris, potius
 quàm Laconum. Alter expectabat ut sibi pro studio erga La-
 cones agerentur gratiæ, at ille notauit hospitem qui alienæ
 ciuitatis studiosus haberi mallet quàm suæ, quum prima cha-
 ritas debeatur patriæ. Porro quisquis alienam Rempublicam
 uehementer adamat, suam quodammodo uituperat.

94 Huic simile est illud, Quum legatus ab Helide missus di-
 ceret, sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quòd unus
 Laconicam uitam admiraretur: rogauit hominem utrum me-
 liorem duceret uitam aliorum ciuium, an suam ipsius: quum
 Argutè is respondisset, suam ipsius: Qui potest, inquit, igitur ista ciui-
 tas seruari, in qua quum multi sint, unus tantum bonus est?
 Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios ac
 sese laudari cum suorum ciuium uituperatione. Probabat
 Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensium: restabat
 igitur ut apud Helidenses non esset nisi unus uir bonus, cui
 placerent honesta.

95 Dicente quodam, ideò seruari Rempublicam Spartanam,
 Grauiorè quòd reges scirent imperare, Imò potius, inquit, quòd
 ciues

ciues sciant parere : insigni modestia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, sed multò plus ciuium recta institutio.

96

Modestè

Cùm Pylîj decretum edidissent quo Theopompo tribuebantur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius ? quod alij sibi aut uindictant arroganter, aut ambiunt ineptè, hoc ultrò delatum reiecit, simul & suam declarans modestiam, & amicos admonens, in omni re modum esse optimum. Quin & illud acutè perspexit, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna, quod genus sunt betæ & cucurbitæ : ceterum quæ paulatim augescunt, ea ferre ætatem, ueluti quercum & buxum.

97

Cuidam ostendenti ciuitatis suæ moenia ac percontanti, num ualida & alta uiderentur, Minimè, inquit, siquidem sunt mulierum : sentiens ciuitatem satis munitam esse si uiros habeat : sin minus, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta.

Non est hoc in Græco, sed Philel. uertit, habetur bis a libi.

Vxori obiurganti, quòd regnum humilîus ac minus esset filijs traditurus quàm accepisset, Hactenus igitur, inquit, maius, quod diuturnius. Ita Plutarchus in Vita Lyncurgi. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt.

98

Sapienter

T E C T A M E N E S .

Tectamenes posteaquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronuntiaissent, abiit ridens : rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges, Nequaquam, inquit, quin gaudeo potius quòd hæc mihi multa soluenda est, quàm eam nec indixerim cuiquam, nec à quopiam mutuò acceperim. Vir innocēs non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quòd mori iuberetur, qui ne-

Mors contempta

e s

minem

minem ad mortem adegisset, nec cuiquam deberet uitam nisi sibi. Facetè mortis poenam uocauit mulctam, rem atrocem molliori uocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniam, qui eam uel extorsit ab alio, uel mutuò sumpsit. M. Tullius hoc apophthegma sic uertit Tusculan. quæst. libro primo: Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tantopere contempserit, ut quum ad eam duceretur damnatus ab Ephoris, & esset uultu hilari atque læto, dixissetq; ei quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? responderit, Ego uerò illi maximam habeo gratiam, qui me ea poena mulctauerit, quam sine mutatione & sine uersura possem dissoluere. O uirum Sparta dignam, ut mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse uideatur. Pro διαίτησ' α Cicero uertisse uidetur, uersuram. Lufit autem contemptu mortis Tectamenes, quasi mors leuior esset mulcta, quàm pecuniaria, quòd illam quisque de suo posset soluere, ob hanc multi cogantur usuram, aut uersuram facere.

THERYCION.

100 Therycion è Delphis rediens quum uideret in Isthmo angustias à Philippi copijs occupatas, Malos, inquit, ô Corinthij, portarum custodes uos habet Peloponnesus. Allusit eò, quòd grauitè animaduerti solet in ciues quibus urbis portæ commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthij, qui totius Peloponnesi portas Philippo prodidissent.

HIPPODAMVS.

Mors con-
tempta
I Hippodamus quo tempore Agis aduersus Archidamum
aciem instructam habebat, simulcum Agide iussus est ire
Spartam curaturus illic ea quibus erat opus. An non, inquit,
honestius est ut pro Sparta fortem bonumq; uirum prestans
mortem

mortem oppetam? Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dexteram pugnando interijt. Consultum uolebant illius senectuti, quæ uiribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnulli usui (excefferat enim annum octogesimum) at ipse sibi non indulgit.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Caria satrapa, in quibus 2
continebatur, Lacedæmoniorum quendam quum fuisset con-
scius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant, non indicasse
rem sed silentio texisse, simulq; rogabat satrapas quid de il- Moderatè
lo factururus esset, respondit hunc in modum, Si quo magno be-
neficio illum affecisti, interfice: sin minus ejice è regione,
ut ad uirtutem formidolosum. Ingratitudinē erga beneme-
ritum censuit morte plectendam. Cæterum quod esset nō per-
malitiam sed per formidolositatem commissum, ei satis sup-
plicij iudicabat exilium. Non enim ipse struxerat insidias,
sed sibi metuens non prodidit.

Huic quum aliquando fuisset obuius adolescēs quem ama- 3
tor sequebatur, erubescenti adolescentulo, Cum his, inquit, Pudicè
oportet ambulare, cum quibus conspectus non mutes colo-
rem. Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus
nisi probrum & ignominiam.

CALLICRATIDAS.

Callicratidas clas̃is præfectus, à Lysandri amicis solici- 4
tatus, ut unum quendam ex inimicorum numero permitte-
ret ipsis interimere, & acciperet talēta quinquaginta: tam-
etsi uehemēter opus haberet pecunijs ad soluendum nautis
stipendiū, haud tamen concessit. At quum Cleander qui erat
illi à cōsilijs dixisset, Accepissem si fuisset Callicratidas: Et
ego, inquit, si fuisset Cleander. Mira ducis integritas, qui Instè
nulla pecunia licet necessaria, uel ad hoc corrumpi quiuert,
ut in

ut in unum hominē pateretur aliquid iniquum fieri, simulq;
monuit, in omni actione spectandum esse decorum personae.
Quod forte decuisset Cleandrum, non decuisset Callicratidem.
Quod decet plebeium, non semper decet principem.

5 Idem profectus Sardeis ad Cyrum iuniorem, quo tum
Lacedaemonij in bellicis socio utebantur, petiturus pecunias
rei nauali necessarias, primo statim die iussit renuntiari, se
cum Cyro uelle colloqui. Quem ut audiit bibere, Expecta-
bo, inquit, donec biberit. At tum quidem abiit, quoniā intel-
lexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne pa-
rum ciuilis haberetur. Postero uerò quum iterum audisset
Animosè illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit, Ita curam
habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur
Sparta indignum: moxq; inde recessit Ephesum, multa im-
precatus mala ijs, qui primi à barbaris fuissent ludibrio ha-
biti, eosq; sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarum
alijs illudere. Iurauitq; apud comites, sese ut primum Spar-
tam rediisset, nihil non facturum ut Græcos inter se conci-
liaret, quò barbaris fierent magis formidabiles, desinerentq;
illius regis uiribus inter sese pugnantes egere. Quid nō &
faciūt & patiuntur homines ubi pecuniarum urget inopia?
At generosa Spartani mēs maluit pecuniam negligere, quàm
effœminati regis tertio pati fastidium, quum alij leuioribus
de causis æquo animo serāt, si uel post totos sex menses ad-
mittantur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus est
ipsis barbaris aut regi, sed ijs indignabatur, qui primi sua
tolerantia docuissent eos ob opulentiam tantas cristas su-
mere. Nam si fuissent omnes quales erant Spartani, opum
ac uoluptatum contemptores, nunquam ad tantam insolentiam
Prudenter uenissent barbari. Postremò singularis erat prudētiæ,
quòd perpexit Græcos non alia magis ratione posse bar-
baris

baris reddi formidabiles, quàm si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

Interrogatus quod genus homines essent Iones, Liberi, 6
inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare
ac libertate uti, sed seruitutem æquo animo ferre: uidelicet
referendos ad secundum hominum genus iuxta distinctionē
Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent rectē sa-
pienti.

Quum Cyrus stipendium misisset militibus, Callicratidi 7
seorsim xenia, amicitiae monumenta: stipendium quidem ac-
cepit, xenia uerò remisit, negans sibi cum ipso priuatam ha-
bendam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Lace-
dæmonijs omnibus, eandem illi secum quoque intercedere.
Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reipublicæ
commoda spectabat?

Simile antè
habetur pag.
38. apoh. 67

Apud Arginusas quum esset nauali pugna conflicturus, 8
atq; Hermon nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco sol-
uere, quòd Atheniensium triremes numero longè plures
essent, Quid, inquit, tum postea? At qui fugere ignominio-
sum est Sparta ac damnosam: contra, manentem aut mori
aut uincere, honestissimum. Gloriam uitæ anteposuit, sed pu-
blicam gentis, non priuatam suam.

Mors contem-
pta

Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nun- 9
tiaret ex incensis, exercitui quidem portendi uictoriam, sed
Imperatori mortem: nihil expauesfactus, Haud penes unum,
inquit, sunt res Sparta: me si quidem mortuo nihilo deterius
habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid deccdet
patriæ. Itaq; quum Cleandrum pro se ducem designasset,
naualem pugnam aggressus est, ac pugnando interiit.

Mors contem-
pta

C L E A R C H V S.

Clearchus militum auribus subinde solet inculcare, Mi- 10
liti

liti magis esse metuendum Imperatorem quàm hostem: quæ uox mortē minabatur militi, qui parum gnauius se gessisset in prælio. Honestius autem est cum laude uitam impendere patriæ, quàm cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quiuus milites laturos sint, sed hi facile ferebant, quibus matres domi solent edicere, ut aut uictorēs cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTUS.

11 Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam contro
Vrbane uersiam haberet cum patre de uirtute, Tantisper, inquit, pater est te præstantior, quoad tu quoq; genueris. Ciuilitè deterruit hominem à contentione, quòd pater uel hoc nomine superior esset, quòd filium dedisset patriæ, quū ille nondum pater esset.

CLEOMENES.

12 Cleomenes Anaxandridæ filius dicere solet, Homerum
Argutè esse poëtam ciuium Lacedæmoniorum. Hesiodum uerò Helotum, hoc est, seruorum, quòd ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri. Nam ut antè dictum est, Lacedæmonij tantum ad bellicas res instituebantur, eoq; humiliores operas & artes manuarias seruis committebant, quos illi uocant Helotes.

13 Idem cum Argiuis septem dierum pactus inducias, quum
Vasfrè obseruans deprehēdisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia uidelicet induciarum, adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Ceterū quū illi probro daretur uiolata iusiurandi fides, De diebus, inquit, pactus sum, noctes non additæ sunt in iureiurando. Quanquam & alioqui quicq; d mali quis fecerit hostibus, id & apud deos & apud homines habetur iustitia præstantius: uerū huic magnificæ uoci nō respōdit euētus. Nam & urbe cuius gratia uiolarat
conuen

conuenta frustratus est, eo quod mulieres detractis è templis
deorum armis illum ultæ sunt : perinde quasi dijs ipsis quos
contempserat, pœnas de ipso sumentibus. Postremò uersus in
dementiam, ipse sibi gladiolo quodā fodit & incidit corpus
à talis usq; ad loca uitalia, itaq; uitam finijt, ridens & ore di
ducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignū, uti-
le tamen exemplum ad uitandam iurisiurandi uiolationem.

Cùm augur illum dehortaretur ne exercitum educeret ad 14
urbem Argiuorum, alioqui reditum illinc fore turpem: post-
eaquam admoisset ciuitati copias, ac portas uideret clausas, Animosè
& mulieres in moenib. Hic, inquit, reditus tibi turpis uide-
tur, in quo uiris mortuis uxores occlusere portas? Fortis ani-
mus si cum æquo bonoq; fuisset coniunctus.

Argiuis nonnullis illum conuicio laceffentibus ut peri- 15
rum & impium, Vobis, inquit, potestas est mihi malè dicen- Moderatè
di, at mihi potestas est uobis faciendi malè. Admonet, non
esse tutum eos maledictis irritare, quibus in manu est quum
uelint re ipsa ledere : adhæc non oportere potentes humi-
liorum dictis admodum commoueri. Satis enim uindictæ est,
quod licet quum libet ulcisci, quum illis nihil aliud reliquum
sit quàm malè loqui.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi 16
ut cum Polycrate tyranno bellum susciperet: id quum fecif-
sent oratione plus æquo proluxa, respondit in hunc modum, Loquacitas
Quæ primo loco dixistis non memini, & ob id ne media
quidem intelligo : quæ uerò dixistis omnium postrema, non
probo. Admonet multiloquium non solum molestum esse au-
ditori, uerumetiam ad persuadendū inutile, præsertim apud
principes, tum uarijs curis occupatos, tū auribus fastidiosis.

Pirata quidam populabundus discurrebat per agros 17
Lacedæmoniorum. Is ut captus est, rogatus quur id ausus
esset

Audacia esset, Quoniam, inquit, deerat mihi comineatus quem militibus præberem, ad eos ueni qui & habebant nec sponte dabant, ui crepturus. Ad id Cleomenes, Compendiosa, inquit, malitia : Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expeditam breuitatem.

18 Cum improbus quidam ipsum conuicijs incesset, Num Moderatè idcò, inquit, tu maledicis omnibus, ne si uelimus respondere otium habeamus uicissim de tua dicendi malitia? Vt è sublimi contempsit maledicum, nec ullo responso nec alia pœna dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset præsidij præter maledicam linguam.

19 Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem Urbanè omnino erga omnes mitem & placidum esse oportere, Sed hactenus, inquit, ne sit contemptui : significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati : notansq; quorundam mores qui principes uehementer bonos & clementes, quum impensius amare debuerint discunt habere contemptui. Est quidem præcipua uirtus in principe comitas ac mansuetudo, uerum ob malorum ingenium hæc ita temperanda est, ut principi sua constet autoritas.

20 Cum diutino morbo uexatus, expiatoribus ac diuinis auscultaret, antè non solitus idem facere, quodam id admirante, Argutè Quid miraris, inquit : Non enim idem sum nunc qui tunc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadem. Elusit ille quidem inconstantie reprehensionem, uerum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.

21 Sophista quodã de fortitudine multa differente risit Cleomenes. At sophistæ dicenti, Quid rides Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim quum sis rex? Quoniam, inquit, ô amice, si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio : sin aquila, magno silentio auscultæ

auscultarem. Visum est ineptum quenquam de fortitudine magnificis uti uerbis, qui ipse nihil fortiter gessisset unquam, nec aliud posset quàm in hirundinis morem garrere.

Argiuis profitentibus se prioris conflictus fortunam in 22.
qua uicti fuerant, iterato praelio sarcire uelle, Demior, in- Facetè
quit, si duarum syllabarum accessione facti estis meliores quàm
eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latine reddi
non potest. Nam Græcis μάχεσθαι pugnare est, ἀναμάχε-
σθαι redintegrare pugnam. Inter hæc duo uerba nihil inter-
est, nisi quòd posterius superat prius duabus syllabis ἀνα.

Quidam per conuicium illum dixerat delicijs deditum, 23
'At hoc, inquit, satius est quàm iniustum esse. At tu pecunia- Bellè retortū
rum amore teneris, quum quod satis est possideas. Argutè si-
gnificauit neminem esse posse iustitiæ tenacem, qui supra
quàm satis est, congerendi studio tenetur: ad hæc stultum esse
qui alteri leuius exprobrat uitium, quum in ipsum ilico gra-
uius crimen possit retorqueri.

Quidam ut Cleomeni cantorem quendam commendaret, 24
quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tum il- Habetur antea
lud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Græcos pag. 59. ap. 42.
præstantissimum. At Cleomenes ostenso quodam ex his, qui Ars inutilis
aderant, At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi ar-
tifex. Contempsit artem ad solam delectationem utilem.

Meander Samiorum tyrannus ob incurSIONem Persa- 25
rum profugerat Spartam, ostenditq; quantam pecuniarum
uim secum apportasset, & quantum Cleomenes uellet largi-
ri. At Cleomenes ipse quidem nihil accepit, sed ueritus ne Integrè
quid alijs ciuibus donaret, adiit Ephoros, dixitq; satius esse
si hospitem suum Samium è Peloponneso submouerent, ne
cui Spartano persuadeat ut fiat malus. Ephori uerò Cleome-
nis consilio parentes, eodem statim die promulgarunt edi-
fctum

etum, ut Mæander Peloponneso decederet. Quæntus in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus non secus atq; à præsentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum plerique non aliter existiment beatas ciuitates quàm si quàm maximè abundant opibus. Hunc Mæandrum Herodotus li. 3. Mæandrium appellat.

26 **Industriè** Quodam interrogante, quur Argiuos cum Lacedæmonijs bellum gerentes, quum sæpenumero uicissent, non deleuerint. Ne optauerimus quidè, inquit, illos deletos, ut habeamus qui iuvenes nostros exerceant. Perspexerat egregius dux, corrumpi iuuentutem si permittatur otio, luxus ac malorum omnium magistro.

27 **Fortiter** Percontanti cuidam, quam ob causam Spartiatæ non dicarent dijs spolia ab hostibus detracta, Quoniam, inquit, à timidis uenerunt. Porro quæ parata sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello aut uincendum aut fortiter occumbendum: adeoq; rem ignominiosam iudicabat metum mortis, ut alienæ quoq; timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda.

28 Cleomenes quum amicus quidam hosti in phiditijs nihil apposisset nisi ius nigrum, et panem igni duratum, succensit homini dicens, Erga peregrinos non oportere nimium *λαχωνίζειν*. Seueritas est si quis à seipso exigat uictum durior, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

CLEOMENES Alter.

29 **Lepide** Cleomenes Cleombroti filius, quum quispiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans uerbis diceret, illos ob uictoriam pugnando interire, Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torfit omnia. Quisquis laudat uictum, illustrat uictoris gloriam.

L A B O

LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipsum prolixiore utenti sermone, ³⁰
 Quid mihi, inquit, de re pusilla longa tēxīs proœmīa? Quā- Loquacitas
 ta res est, tantam oportet orationē esse qua uteris. Est hoc
 omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone quā causa po-
 stulat longiore, adeo nusquam non placebat frugalitas. Nam
 ad causam non magnā adhibere superuacuam uerborum co-
 piam, luxuriæ genus est. Hunc Labotum Herodotus Leobo-
 tam appellat, quod nobis sonat populi pastorem.

LEONTYCHIDAS Primus.

Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti ³¹
 quod facile mutaretur, Mutor, inquit, sed pro temporum ra- Non habetur
 tione, non, ut uos, proprio morbo. Prudentis est pro re nata in Græco
 nouare consilia: at sine causa subinde alium fieri, inconstantie
 uitium est.

Idem rogatus à quodam, quo pacto quis bona quæ adsunt ³²
 tueri ualeret, Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit, In ani- Prudentes
 mi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona red-
 demus nobis stabiliora, si quædam seposuerimus, nec fortunæ
 uolubili commiserimus. At sunt principes qui proferendæ di-
 tionis studio semet in periculū cōijciunt, ne hoc ipsum quod
 habent imperium amittant: multi item diuites augendæ rei
 studio quicquid habent totum committunt nauibus.

Interrogatus quid potissimum oporteret pueros ingenuos ³³
 discere, Quæ illis, inquit, ubi ad uirilem ætatem peruenerint, Habetur antè
 usui sint futura. pagina 37. a-
 poph. 65.

Percontanti cuidam quamobrem Spartiæ parcissimè bi ³⁴
 beret, Ne, inquit, pro nobis alijs, sed nos potius pro alijs cōsul Sobrietas
 temus: falsissimè notans, uinosos non esse ad consultandū ido-
 neos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

Leontychidas unus è seniorum numero, quos ferunt La- ³⁵

f 2

cedam

cedemonijs fuisse viginti octo, quū Corinthi cœnaret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, si quadrata nasceretur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quāquam hoc alibi refertur alterius nomine, uidelicet Agesilai.

LEONTYCHIDAS Alter.

36 **Maledicentia** Leontychidas Aristone natus, cuidam ipsi dicenti, quod Demarati amici male de eo loquerentur, Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quoquam bene loqui posset. Docuit contemnendam esse maledicentiam quæ non à iudicio, sed ab omni morbo proficiscitur. Qui uerò passim maledicunt omnibus, eos palam est id naturæ uitio facere, non ex eorum merito quibus obtreſtant.

37 **Lepide** Cum portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus esset complexus, idq; augures affirmarent esse portentum: Mihi, inquit, nequaquam uidetur, sed si clauis fuisset circumplexa draconem, portentum erat. Lepidè irrisit hominum superstitionem, qui terrentur his quæ casu, nec præter naturam accidunt. Hunc mortalis ingenij morbum alunt augures, arioli, aruspices ac diuini. Verum ubi quis præter reſtum & honestum instituit nefaria consilia, tum oportebat horrere portentum, & aliquid magni mali sequuturum expectare.

38 **Superſtitio nulla** Philippus quidem erat proficens Orphei mysteria, & his alios initiare solitus: is quum esset extremæ paupertatis, tamen apud Leontychidam diceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, ô demens quàm ocysimè uitam abrumpis, ut desinas infelicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni superstitione liberum. Post hanc uitā felices erunt, qui hic piè iusteq; uixerint, non qui fictis ceremonijs fuerit initiatus

initiatum. Hoc persuasum erat Lacedæmoniis, qui hic pie uixissent eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

Leon Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandē ur-
be aliquis possit tutō uitā agere, In ea, inquit, quam qui in-
eolunt, neq; plus possident, neq; minus: & ubi iustitia uiget, Aequalitas
iniustitia imbecillis est. Grauius admonuit, æqualitatem esse
pacis & trāquillitatis altricem, in æqualitatem seditionis esse
seminarium: nec ibi locum esse iustitiæ, ubi ut quisq; poten-
tior est, ita licentius opprimit imbecilliores.

Idem quū uideret in Olympijs cursores sollicitos de emis-
sione, ut aliquid lucri haberent ad occupandam uictoriam,
Quāto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate quā
de iustitia! Vir integræ mentis etiam in ludis uolebat haberi
rationem iustitiæ, nec tantum agēdum ut prior quis ad me-
tam pertingeret, sed ut iuste uinceret.

Cuidam, de rebus haudquaquam inutilibus intempestiue
loquēti, O hospes, inquit, re opportuna non opportunē ute-
ris. Nihil oratione melius, si parçè promas linguæ thesaurū.
Habetur antē
simile pag. 52.
apoph. 19.

LEONIDAS.

Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam
ad ipsum ita loquēti, Excepto regno nulla re nobis præstas:
At, inquit, ni uobis fuisset melior non essem rex. Moderatē
fimo dicto & refellit conuiciū, & suam dignitatem sibi de-
fendit. Etenim ubi reges non nascuntur, sed ciuium suffragiis
eliguntur, hoc ipso publicis calculis princeps indicatus est cæ-
teris melior, quod ad regnum ascitus est.

Cū ad Thermopylas proficisceretur cum Persis consli-
etaturus, uxori Gorgoni roganti si quid ipsi mandaret, Vt
bonis, inquit, nugas, bonosq; liberos parias. Hæc uox testaba-
tur illum animo præagisse interitum: nec hac præsentione
f 3 deter

deterritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens, pro patria pugnantem occumbere.

44 Arguere Ephoris dicentibus quod ad Thermopylas proficiscens paucos secum educeret, Nimirum ad hoc, inquit, negotium ad quod proficiscimur. Indicans satis multos educti ad moriendum in bello: satius enim perire paucos quam multos.

45 Mors contenta Rursum quum Ephori percontarentur, si quid praeterea rei facere statuisset, Nihil aliud, inquit, quam uerbotenus impediturus barbarorum transitum, sed re uera pro Graecis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in causa honesta piaque nec certam mortem horrescere.

46 Fortiter Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est, Aiant barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quod aut uincamus oportet, aut uicti moriamur.

47 Lepide Quodam ita dicente, praeciaculis barbarum nec solem uidere licebit, An non, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub umbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit: sed ludens interim metum exemit suorum animis. Hoc Apophthegma refert M. Tul. Tusc. quaest. lib. 1. uelut de ignoto, E quibus, inquit, unus quum Perses hostis in colloquio dixisset glorians, solem praeciaculorum multitudine et sagittarum umbra non uidebitis, In umbra igitur, inquit, pugnabimus.

48 Animose Cum alius quidam militum de hostibus dixisset, Sunt prope nos, Et nos, inquit, prope illos: significans ob id non minus imminere discriminis hosti quam ipsis.

49 Fortiter Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc uenisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc uenisse, ne Graecia quidem omnis

omnis satis sit. Siquidem ea ad barbarorum multitudinem collata exigua portio est: sin uirtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quam quam multos.

Alteri cuiam dicenti quod cum paucis aduersus multos 30 conflicturus iret, Imò multos, inquit, duco ut morituros. Hoc conuenit cum eo quod antè respondit Ephoris.

Xerxes Leonidæ scripserat, Si desinas θεομαχῆν, id est, 31 cum dijs bellare, sed meis te copijs adiunxeris, potes Græciæ fieri monarcha. Huic ita respondit, Si nouisses quæ sint in Iustia uita honesta, abstinuisses à concupiscendis alienis. Mihi uerò potius est pro Græcia mori, quam in populares meos gere-re monarchiam. Quid tam impium est, quod mortalium uul-gus non admittat ampli principatus gratia? At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere, quam monarcha factus eos seruitute premere, à quibus ue-nerat depulsurus seruitutem barbarorum.

Rursus quum Xerxes scripsisset, Mitte arma, rescripsit, 32 Veni & cape. Maluit armis mori, quam traditis armis tur- Animose piter de uita cum hoste pacisci.

Ceterum ubi iam adornaret cum hoste conflagere, bel- 33 li duces admonuerunt expectaret reliquos socios, Non ad- sunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos Grauites cum hostibus pugnare, qui reges uerentur ac metuunt? Non putauit eos expectandos, qui ad præscriptum ab imperatore tempus non adessent: reliquos etiam si adsint non pugnare.

Milites sic adhortatus est, Ita prandete commilitones 34 mei tanquam apud inferos cœnaturi. Hæc uox ignauis ade-misset animum, at uiris fortibus addidit: admonens ne cibo uiuicq; graues uenirent ad prælium, aut certè pro patria fortiter

fortiter occumberent.

35 **Sapienter** Idem percontanti quam ob causam fortes uiri gloriosam mortem in gloriae uitae anteponant, Quoniam, inquit, alterum naturae proprium, alterum peculiariter suum esse ducunt. Nam naturae beneficio uiuunt & ignauissimi, at honeste mori non contingit nisi uirtute praeditis.

36 **Humaniter** Cum cuperet iuuenes coelibes, quò forent incolumes, abesse à belli periculo, sciretq; illos id minime laturos, singulis illorum tradidit scyphas, id est, epistolarum Laconicarum genus, cumq; his misit illos ad Ephoros. Cum uerò treis etià ex his, qui grandiores iam duxerant uxores optaret saluos, **Animosè** ac simili praetextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non sustinuerunt accipere scytalas. Quorum unus ita se excusauit, non praeco sed pugnator te sequutus sum. Alter uerò, hic, inquit, manens ero melior. Tertius porrò, non postremus, inquit, horum, sed primus inibo pugnam. Vtrum hic potius admirari conuenit, ducis'ne animum, qui de se nihil sollicitus, eorum incolumitati prospexit quos adhuc uiuere referebat patriae, an in aetate florenti tantum uitae contemptum.

LOCHADVS.

37 **Fortiter** Lochadus Polyenidae filius Sironis pater, nuntianti quòd è filiis ipsius alter interisset, Olim sciebam, inquit, illi morientum esse. Nihil illi uisum est nouae rei, si mortalis natus moreretur: nec magni referre, paulò serius an citius uita decederet, cui omnino breui foret decedendum.

LYCVRGVS.

38 **Educatio** Lycurgus is qui Lacedaemonijs leges condidit, quum conaretur ciues suos à moribus praesentibus ad temperantiorum uiuendi rationem traducere, eosq; uirtutis & honesti studiosos reddere (nā erāt corrupti delicijs) duos educauit catulos

los eodem patre eademq; matre progenitos, quorū alterum passus est domi lautioribus uesci cibis, alterum eductum uenatibus exercuit. Dein quum ambos produxisset in forum apud multitudinem, posuit illic spinas, simul & escas aliquas delicatiores, mox emisit leporem: quum uterq; raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuaderet, An non uidetis, inquit, ciues, duos catulos, quum eiusdem sint generis, tamen ob diuersam educationem admodum dissimiles inter se euasisse, plusq; ad honestatem momenti habere exercitationem quā naturam? Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex iisdem parentibus natos, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam, alter ex his qui aluntur ad uenandum. Deinde qui erat ex ignobiliore genere exercuit ad uenatum, alterū qui erat ex præstantiore genere tantum delicijs exercuit. Deinde quum uterq; ferretur ad ea quibus assueuerat, atque hoc pacto palam omnibus fecisset Lycurgus, quantum institutio ualeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit, Proinde ne nobis quidem ô ciues nobilitas, quam miratur hominum uulgus, ductumq; ab Hercule genus, profuerit, nisi ea gesserimus, per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus extitit, ac per omnem uitam quæ honesta sunt discamus & exerceamus. Reperit uir ingeniosus uiam, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneæ, uirtutis imaginem ob oculos ponerent: magis enim mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quā quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patrifamilias in sua domo, cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit & uertit in bonam. Quales nascantur liberi nulli in manu est, at ut recta institutione

euadant, boni, nostræ potestatis est.

59 Quoniam intelligebat equalitatem & ad frugalitatem
& ad concordiam in primis cōducere, fecerat nouam agrorum
partitionem, & in singulos ciues equam portionem
Aequalitas distribuerat. Fertur itaque quum dein' ex peregrinationis
rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq;
manipulorum acervos ordine positos & equales, delectatus eo spectaculo cum risu dixisse comitibus, Vt tota
Lacedæmon uidetur multorum esse fratrum, qui nuper inter
se diuiserint hæreditatem. Bono principi nihil iucundius
est ciuium concordia, rursus tyranno nihil formidabilius.

60 Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset,
iam & ea quæ quisque priuatim in edibus habebat ex equo
partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleretur discrimen opum
Diuitiarum contemptus & inequalitatem: sed quum cerneret eos ægre
laturos manifestam rerum abolitionem, idem occultiore uia
facere aggressus est. monetam auream simul & argenteam
abrogauit, instituitq; ut ciues ferreo duntaxat nummo
uterentur, & quatenus postulabat usus ad huius permutationem,
totius substantiæ modum præscripsit. Hoc facto omnis iniustitia
exulabat ab Lacedæmone. Neque enim iam furari, neque largitionibus
corrumpere corrumpi ue, neq; fraudare dolo, neque rapere per uim
quisquam poterat, quod nec celari ualeret, nec parare magnificum
esset, nec uti periculo uacaret, nec importare aut exportare tutum foret.
Hæc arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum cōtemptum
persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi
studium negotiandiq; materiam ademit.

61 Ad hæc quicquid erat rerum superuacanearum è ciuitate
eijciendum curauit, adeo ut nec negotiator, nec sophista,
Artes super- nec uates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam
uacue ingre

ingrederetur. Neque enim passus est illic esse pecuniam talibus utilem: tantum ferream monetam cudit, quæ pondere Aegineto æquabat minam, ualore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiam.

Cæterum quum statuisset inuadere delicias luxumq; 62
in his quoq; tollere diuitiarum admirationem, instituit syssitia, hoc est, conuiuia publica. Percontanti uerò cur ea constituisset, sic ut in singulis conuiujs pauci cum armis discumberent, Vt, inquit, expediti sint ad parendum imperatis, & **Communitas**
si quid tumultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitq; inter omnes potius ac cibi æqua portio: deniq; non solum in esculentis ac poculentis, uerum ne in stratu quidem aut uasis, aut alia re quacumq; plus haberet diues quàm pauper. His rationibus quum diuitijs detraxisset admirationem, postea quàm nemo erat, qui uel uti posset illis uel ostentare, dicebat amicis, Quàm præclarum est, o amici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si quando cæcæ sunt, carentq; spectato- **Τυφλὸς δὲ**
αὐλῆτος 63
ribus & admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis prius domi sumpta cæna ueniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis aliò ue potu. Quòd si quis cum cæteris nō biberet ederet ue, cum uituperabant, ut qui alijs edulijs delinitus abhorreret à uictu communi. Porro qui palam conuictus esset id fecisse, ei multa dicebatur. Vnde Agis qui multò post Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Atheniensibus domum reuersus, quum uellet unum diem cænam capere cum uxore missus à syssitijs poscenti præfecti militiæ non miserunt. Ea res quum postero die innotuisset Ephoris, multam illi dixerunt. In eodem factò geminum exemplum nobis est proditum, primum frugalitatis, deinde seueritatis quum in causa non graui leges nec regi pepercerint.

Sed Lycurgo cuenit, quod ferè solet his qui cū corruptis 63
populi

populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc genus institutionis indignè ferebant coortiꝑ; sunt in illum, & non solum conuicijs insectabantur, uerum etiam saxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum urgerent persequentes, dilapsus est per forum, ac reliquos quidem fugiens anteuertit. Alcander autem pertinacius insequens fuste respicienti in tergum extudit oculum. Hunc Alcandrum quum noxæ deditum publico decreto accepisset puniendum, nec ullo affectit incommodo, nec incusauit: sed quum illum sui instituti socium haberet, effecit ut & ipsum Lycurgum, & uitæ rationem quam cum eo egerat prædicaret: nec uictum modò, sed uniuersam ciuium educationem amaret, quam Lycurgus induxerat. Porro mali quod acciderat monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, de æq; cognomentum addidit ut Optiletis diceretur: nam Dores Lacedæmonem incolentes, oculos optilos uocant, ab opto, quod Græcis sonat uideo. Et hîc habemus geminum exemplum: alterum admonens non absque discrimine mores ciuitatis corruptæ uitij ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantia, quæ ex hoste capitali reddidit amicum ac propugnatorem: quem etiam si necasset, ut ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & uno legum suarum defensore minus habuisset.

664 Percontanti quam ob causam non uteretur legibus scriptis, Quoniam, inquit, eruditi qui sunt recteq; educati, probant quid pro ratione temporis expediat: significans scripturam non mutari, quum pro uarietate occasionum uir probus & sapiens sæpenumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim præscribi non potest. Satis est ciues honestè fuisse institutos, hi sua sponte uidebunt quid pro tempore factò sit opus.

Rursum

Rursum alijs percontantibus quam ob rem statuisset, ut 65
ad ædium culmen imponendum fabri securi uterentur, ad
fores uerò addendas sola serra, nec ullo alio instrumento,
Vt, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnibus quæ in
ædes inferunt, neq; quicquam habeant earum rerum, quæ
apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si
per ostium rude ac uile suppellex inferretur exotica, pretio
chara, arte operosa. Id ne fieret ipsæ quodammodo fores
admonebant. Hinc aiunt accidisse, quòd Leontychidas pri-
mus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cer-
neretq; tectum domus sumptuoso apparatu factum, ac la-
cunaribus ornatum, rogabat hospitem, num ligna apud eos
quadrata nascerentur: adeò luxum esse putabat, naturam ar-
tificio corrumpere.

Frugaliter

Habetur antè
pagina 22.
apoph. 28.

Rogatus aliquando Lycurgus quam ob rem uetuisset fræ 66
quenter aduersus eosdem expeditiones agere, Ne, inquit,
dum crebro sese defendunt, bellandi peritiam usu colligant.
Vnde & Agesilaus grauiter accusatus est, quòd crebris in
Bœotiâ expeditionibus ac bellis Thebanos Lacedæmonio-
rum hostes ad repugnandum induxisset. Nam cùm Antal-
cidas uidisset illum saucium, exprobrauit quòd Thebanos
præliandi artem docuisset, quum antè nec scirent bellare,
nec uellent: Præclaram, inquit, doctrinæ tuæ mercedem ha-
bes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum nec exercita-
tos, uel inuitos consuefeceris docuerisq; bellum gerere. Hoc
strategema latius etiam patet, uidelicet ne sæpius cū ijsdem
litigemus aut contendamus, ne tandem assueti uel contemnât
nos uel superent.

Habetur antè
pagina 38.
apoph. 69.

Alio quopiam percontante, quam ob rem uirginum cor- 67
pora cursibus, luctis, discorum ac telorum iactibus fatiga-
ret, Vt, inquit, fortum profeminatio ab ipsa statim radice,
ualid

Fœminæ
masculæ

ualidum in ualidis corporibus initiū sumēs, rectē germinet, simul ut ipsæ in perferendis partibus facile simul & generosē certent aduersus pariendi nixus doloresq; , postremō si qua incidat necessitas, possint & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit uir prudens, quanta rerū publicarū pestis sit otium atq; ignauia : contrā moderatos labores etiam corpora reddere tū firmiora, tū salubriora : unde nec uirginib⁹ permisit in otio uiuere, sed has quoq; masculinis exercitijs quodāmodo uertit in masculos, quum in plerisq; ciuitatibus per delicias ac luxū masculī trāsformarētur in fœminas.

- 68 Cæterū quum essent qui uitio darent, quod uirgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamq; quur id instituisset requirerent. Vt iisdem, inquit, cum masculis rationibus institutæ, nihilo sint illis inferiores uel robore uel salubritate corporum, uel animorum uirtute ac generositate studioq; ueræ laudis, uulgarem autem gloriam contemnunt. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore. Cū quedam, ut probabile est, extera mulier illi dixisset, Solæ Lacenæ uiris imperatis, respondit, Nimirum solæ uiros parimus. Hoc exemplum nec in masculis, nec in puellis imitandum censuerim: hætenus tamen conducit, ut stupidum pudorem qui frequenter obstat honestis actionibus ab ætate tenera excutiamus, statimq; discant nihil esse uerè pudendum præter turpitudinem. Innumeras uerò reperias quæ nudatæ uehementer erubescant, si quid præter honestum dixerint fecerint'ue, non mutent colorem. Sunt item innumera, quibus amictus uiliior cultusq; simplicior genas rubore tingat. contrā gloriosum esse ducant si spendido uestitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum quæ uerum probum ueramq; laudem adferunt.

Additum ex
alio loco per
studiosum
quempiam.

Pudor præpo
sterus

- 69 Ciues qui à nuptijs abhorrerēt, cœlibesq; uiuere mallēt,
à spect

à spectaculis quibus nudi pueri incedebant arcebat Lycurgus, aliasq; addebat ignominias, hac arte providens diligenter, ut ciues creandis liberis operam darent. Quñ enim mos esset apud Lacedæmonios, ut iuniores senioribus multũ honorem cultumq; præstarent, hoc honoris ademit ijs qui coniugibus ductis nollent augere ciuium numerum. Vnde nec illud in Dercyllidam dictum reprehendit quisquam, quum tamen belli dux esset probatissimus. Quum enim aduenienti iuuenis quidam non assurgeret, atq; ille diceret, Non mihi assurgens cessisti, Nec tu, inquit, mihi cessurũ genuisti. Tam procax iuuenis dictum in seniore, eumq; bellica laude celebrem, nunquam tulisset populus Spartanus, nisi pro pessimis ciuib. habuisset eos, qui sponte steriles esse statuisent, nec agnoscerent quid patriæ deberent. Nam rem propius intuentibus non ita magnum discrimen est inter eum qui ciuem occidit, & qui ciuem Reip. dare quum possit, recusat.

Coelibatus
damnatus

Cuidam percentanti quam ob causam lege cauisset, ut sine dote uirgines elocarentur, Vt, inquit, neq; propter inopiam ullæ relinquerentur innuptæ, neque ob diuitias expeterentur, sed ut iuuenũ quisq; ad puellæ mores respiciens, ex uirtute faceret electionem. Eadem de causa fucos & ornamenta quibus aliæ formam uel fingere uel commendare solent, ex urbe submouit. Vt ubiq; uir egregius studuit æqualitati.

70

Vxor eligēda

Idem quñ certũ tempus præscripsisset quo puellæ nubere, iuuenes ducere deberent, interrogatus quid id statuendũ putarit, Vt, inquit, soboles ex adultis perfectæq; ætatis parentibus nata, ualida sit & uegeta. Ex coitu præpropere nō solum leduntur corpora gignētium, uerũetiam proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos autoritate quam ætas conciliat: rursus qui uer gente iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad per

71

ad perfectā institutionē perducere, morte senioq; praeuenti-

72

Altero quodam admirante, quam ob rem uetuiſſet ſponſum cum ſponſa ſimul dormire, ſed ſtatuiſſet ut uterq; cum ſuis æqualibus maximam diei partem uerſaretur, cumq; his totas noctes quieſceret, cum ſponſa uerò ſurtim ac uerecundè congrederetur: Primum inquit, ut corporibus eſſent ualidi, ſi non uterentur congreſſu ad ſatietatem, dein' ut illis amor mutuus ſemper maneret recens ac uigens, denique ut foetus ederent robuſtiores. Hoc, hoc demum eſt patriæ patrem agere, nuſquam non aduigilare ad Reip. utilitatem, ciuiumq; tum animis tum corporibus undiquaq; conſulere. At multi ſunt, qui ſibi legitiſimi magiſtratus uidentur, ſi quā plurimum tributorum ac ueſtigaliū ē ciuib; extorqueant, & interdum puniant immania ſcelera, quum alioqui ſcelorum irritamenta præbeant ſuis.

Coitus mode-
tatus

73

Deliciæ

Quin & unguenta eiecit ē Republ. tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus uitiatum nullum habet uſum, nec ad eſum, nec ad membrorum unctionem: atque dum rem neceſſariam ad delicias corrumpunt, fit ut minor ſit copia.

74

Vnguenta

Submouit & tingendi artiſiciū, ueluti ſenſus adulationem. Etenim dum color blanditur oculis natura rei corrumpitur. In ſumma, cunctis ornandorum lenocinio corporum artiſicibus Spartana urbe interdixit, ut qui malis artibus bonas arteis corrumpere: propterea quòd huiusmodi delicijs ciues à ſalubribus ac ſerijs exercitamentis auocarentur.

75

Additum

Tanta porro erat illis temporibus uxorū pudicitia tantūq; aberant ab ea facilitate quæ poſt inuaſit, ut prius eſſet incredibile adulteriꝝ crimen apud Spartanæ inueniri: ferturq; dictum cuiuſdam uetuiſſimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hoſpite quodam, quid poenarum darent apud Spart

Spartanos adulteri, neq; enim uidere se quicquam super hac re sancitū à Lycurgo: Nullus, inquit, ô amice, apud nos adulter est. Quum ille subiecisset, Quid igitur si existat? Dabit, inquit, bouem tantum, ut porrecto ultra Taygetum montem collo bibat ex Eurota: cumq; ille ridens dixisset, fieri nō potest ut tantus bos inueniatur. Et quo pacto, inquit Geradas, Spartæ existat adulter, in qua diuitiæ, deliciæ, & corporis ascititius cultus probro habentur: cōtra uerecūdia, modestia, ac obediētiae magistratibus debitæ obseruatio, decori laudiq; dantur? Prudēter intellexit Geradas, ibi nō posse nasci uitia, ubi nō admittuntur uitiorū seminaria, eaq; ubiq; iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atq; hæc est clementissima ratio medēdi prauis moribus, excitandiq; uirtutis studiū.

Cuidam postulanti ut in ciuitate pro aristocratia, id est, optimatum gubernatione, constitueret democratiam, hoc est, popularem gubernationem, Tu fac, inquit, prius domi tuæ democratiam instituas. Compendio docuit eam Reipu. specie non esse utilem ciuitati, quam nemo uellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud quàm magna domus.

Percontanti cur instituisset ut minutis ac uilibus rebus sacrificaretur, Ne unquā, inquit Lycurgus, deficiat nos quo numen honoraremus. Quis non diceret, in solenni deorum cultu magnificentiam ac splendorem adhibendum? At uir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate quàm opimis uictimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet, aut certè rerum penuria. Deus enim non eget nostris impendijs, amat autem homines, quorum necessitati poterat illis impendijs succurri.

E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum. Eius constitutionis causam percōtanti, Ne quis, inquit, illorum laborando cōsuescat defatig

Adulteriū

Arguta

Sacrificia frugalit

Exercitatio

defatigari. Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui uero subinde delassantur in exercitamentis, quoniam imbecilliores ueniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt.

79 Cuidam percontanti quam ob rem crebro mutari castra
Strategema iuberet, Vt magis, inquit, ledamus hostem. Lacedaemonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebant exercitum: uerum idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorum uim secum trahentibus, praesertim qui castra fere fossis, aggeribus ac uallis solent communitare.

80 Roganti qua de causa uctiuisent oppugnari turres, Ne, in
Strategema quit, a foemina puero uel, aut ab alio, quopiam homine puero ac foemina non dissimuli, uiri praestantiores occiduntur. Non probauit praelij genus in quo uirtuti locus non esset. E turribus uero puer aut mulier deiectu saxorum potest uirum quantumuis fortem interimere. Quis igitur locus uirtuti in bellis nostris, in quibus praecipuas partes agunt bombardae?

81 Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuque
Argute quem illi Leucotheae solent facere, Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne ut dea rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus secum pugnautes. Non enim conuenit simul lugere & sacrificare, hoc est, ab ea petere opem, quae ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

82 Cuiusdam quibusdam interrogantibus, quomodo liceret ho-
Paupertas expedita stium insultum effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos & onustos praedae spes inuitat hostem, nec facile potest elabi qui sarcinis & impedimentis retardatur: ad haec tutiores sunt ab hostium incursum, inter quos est aequalitas, & ex aequalitate concordia.

83 Iisdem percontantibus cur prohibuisset urbem cingi mu-
ris

ris, Quoniam, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ non la Fortiter
teribus sed uiris cincta est. Indicauit id genus munimēta ma-
gis arguere ciuium ignauiam quàm fortitudinem.

Spartanis studio est alere comam, & super ea quoque re 84
narrant Lycurgum reddidisse rationem, Quoniam, inquit, Coma
coma formosis addit decorem, deformes uerò reddit hos-
tibus terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus fe-
lici specie præditis horrorem ac ferinum quiddam cōciliat.
Capilitium naturalis est ornatus, minimoq; cōstans: hoc ge-
nus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operosis artibus
constaret, nec pro frugalitate luxum induceret. Ascititium
cultum magnoq; paranda lenocinia non probauit. Quo ma-
gis detestanda est quorundam præpostera cura, qui corpo-
ris eas partes uellūt raduntq; quibus natura pilos dedit, nō
tantum ad decorem aut uerecundiam, uerumetiam ad tuen-
dam ualitudinem: contra illic eliciunt sylvam artificio, ubi
natura uoluit esse glabriciem.

Præcipere solet, ut posteaquam in bello hostē uertissent in 85
fugā ac superassent, tã diu fugiētes insequerētur donec certa Moderatio ui
esset uictoria, moxq; retrocederēt. Neq; enim Græcorū & toriæ
uenire moribus, eos trucidare qui cessissent: idq; nō solū ho-
nestius, uerūetiam utilius esse dicebat. Siquidē hostes, quibus
cū res est, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedētibus,
occidere uerò qui loco nō cedūt, sibi conducibilius existima-
būt fugere quàm persistere. Frequēter enim desperatio ma-
gnū robur addit animo, nō minus quàm spes uictoriæ. Decet
autē Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis
meminisse clementiæ: Barbaricæ feritatis est, seuire in pro-
stratos. Sed rursus ita temperanda est clementia ne nobis sit
exitio: Fit enim nō rarò ut hostis fugam simulct, ut redinte-
gratis uiribus acrior insurgat in uictorem.

86 *Percontanti quam ob rem hostium caesorum cadauera spo-*
Strategema liare uetuisset, Ne, inquit, dum spolijs incumbunt pugnam ne-
gligant, sed paupertatem una cum ordine seruent. Ut uir ille
sapiens ubiq; ciuibus suis metuit à diuitijs tanquam à fonte
plurimorum malorum, quum apud hominum uulgus nihil
expetatur auidius, quasi in his sint praecipua felicitatis hu-
mane praesidia.

87 *Dicere solet, Rempub. duabus rebus contineri, premio*
et poena. Refert Marcus Tullius libro epistolarum ad
Brutum.

L Y S A N D E R.

88 *Lysander pretiosas uestes quas Dionysius ad filias ipsius*
miserat, non accepit, dicens, Vereor ne his amictae turpes
uideantur.
 Hoc antè ha-
 betur pag. 60.
 apoph. 46.

89 *Idem cum aliquanto post idem Dionysius ipsi misisset sto-*
las duas, iubens ut utram elegisset eam mitteret filiae: Ipsa,
Vatè inquit, rectius eliget: itaq; accepit ambas et abiit. In hoc
exemplo nihil est imitandum, nec uiro Lacedaemonio dignum:
nec aliud ab hoc duce expectandum ferè praeter malitiosam
ingenij uasfriciem.

90 *Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraq;*
quae crudeliter et auare gerebat, callidis fucis ornaret, iu-
stum non alia re quam utilitate, et honestum comodo me-
tiens, fatebatur quidem ueritatem mendacio praestantiorum
esse, sed utriusq; dignitatè ac pretium utilitate aestimandam.
Inuertit uir improbus philosophorum dogma, qui quod ho-
nestum est, idem uolunt utile esse: hic quicquid esset utile, idè
ducebat honestum.
 Vititas uirtu-
 te potior

91 *Ad eos uerò qui ipsi probro dabant quod pleraq; dolo*
ac fraude gereret, non palàm uirtute conficeret, hac parte
Hercule generis autore indignus, ridens dixit, Vbi quod
uellet

uellet non assequeretur leonis exuiū, ibi uulpinum appli- Vastè
candum esse: sentiens quod honestis rationibus non posset
effici, id fraude dolisq; perficiendum.

Rursus alij illi uertentibus, quod fœdera quæ cum 92
iureiurando fecisset in Mileto uiolasset, ait, Pueros talis esse Perfidiosè
fallendos, uiros iureiurando: quasi hoc ipsum esset uiro di-
gnum, periurio fallere.

Cum Athenienses non uirtute sed insidijs uicisset iuxta 93
flumen cui nomen Aegis, eisq; fame pressis urbem in fidem Gloriosè
suam accepisset, scripsit Ephoris, Captae sunt Athenæ: per-
inde quasi ui rem gessisset, gloriam aucupans mendacio.

Cum Argiui de ditionis finibus ambigerent cum Lace- 94
dæmonijs, asseuerarentq; se iustiores habere causam, Ly- Violenter
sander stricto ense. Qui, hoc, inquit, superior est, is optime
de finibus disputat. Ab æquo & bono uir insolens ad uim
prouocauit.

Ad Bœotos ancipites, nec huic nec illi parti addictos, 95
quum per illorū cōfinia faceret iter, legatos misit, qui per-
contarentur, utrum rectis an inflexis hastis per illorū agros
proficisci deberet: significans siue amici essent Bœotij siue
inimici, nihilominus se coepto itinere perrecturū, nisi quod
per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsan-
dum si quis obfisteret: per amicorum inuersis, ueluti nemi-
ni nociturus. Hoc dictū nonnihil resipit indolis Laconicæ,
qui nec inimicis supplex esse uellet, nec amicis grauis.

Megarensi cuidam in publico conuentu liberius aduer- 96
sus ipsum loquenti, Tua uerba, inquit, amicè opus habet ci- Libertas in di-
uitate: significans in ciuili confesso cuiq; liberū esse quæ ui- cendo
dentur dicere: in bello non esse eandem libertatem.

Cum ad Corinthiorum quid defecerant muros peruenis- 97
set, uidens Lacedæmonios contantes aggredi, ac fortè acci- Habetur antè
simile pa. 19.
diffet

apoph. 44
Solertter

diffet ut lepus cōspiceretur excitatus transilire fossam, Non pudet, inquit, ô Spartani, huiusmodi formidare hostes, quorū mœnibus ob ipsorum ignauiam lepores indormiunt? Casum fortuitum solertia ducis torfit ad animum addendum militibus.

98

Simile dictū
est pagina 54.
apoph. 23.

Eidem in Samiothracc oraculum consulenti sacerdos iussit, ut quod in uita maximè sceleratum commississet, diceret. Ille sacerdotem rogauit, Virum hoc tuo an deorum iussu facere oportet? Quum sacerdos respōdisset, decorum iussu: Tu igitur hinc discede, ac dijs dicam si percōtentur. Hic cuiq; liberum est, utrū malit laudare animum ab omni superstitione liberum, an prudentiā, qui senserit sacrifici fucum hoc agentis, ut ex cōscientia crinunis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs, nihil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis: at Lysander quū nulla religione teneretur, nihilo secius hinc quoq; solitus est suis uitijs honesti speciem petere, tametsi parum successit.

99

Præmia uirtutis

Interroganti Persæ, quam Rempub. maximo probaret, Eam, inquit, in qua fortibus uiris ac meticulosis congrua utrisq; redduntur. Sensit uirtutem imitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirū hoc est quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis ac fortibus. Ea sententia non solum habet locū in Rep. uerumetiam in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad conseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim non solum alit artes, ut habet prouerbium, uerumetiam uirtutem. Nec tam refert monarchia sit an aristocratia, an democratia, an aliqua Reipub. forma ex his temperata, quàm ut in quacunq; gubernatione discrimen habeatur publicum inter uiros utiles Reipublicæ & suo uiuentes abdomini.

100

Cuidam apud Lysandrum iactanti, quod ipsum & laudibus

libus ueheret, & aduersus obtreſtantes tueretur : Duo, inquit, mihi ſunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen certo noui uter ſit iggauus, uter ad laborem ſtrenuus. Senſit ueram uirtutem nō egere laudibus humanis, quum iſ ſecum ducat ſuam laudem ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præclari, his opus eſt præcombis.

Lans ab hominibus

Ad quendam à quo conuiſijs impetebatur, Dic, inquit, aſidue, o amicule, dic dic, nihil omittas, ſi quæ tuum animum malis, quibus uideris plenus, ualeas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicum, quum in promptu eſſet ultio.

Moderatè

Aliquanto poſt de ſunctio iam Lyſandro, quum de ſocietate belli nata eſſet controuerſia, Ageſilaus adiit Lyſandri domum inquiſiturus ſupra hac re literas, quas Lyſander apud ſe detinuerat. Reperit autem præterea librum Lyſandro conſcriptum de nouando Reip. ſtatu, quod oportet regnum ab Eurytionidis & Agide ablatum (Nam ex his tantu famulijs ſas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis : quo uidelicet hoc honoris decerneretur non his qui genus duxiſſent ab Hercule, ſed ijs qui tales eſſent uirtute qualis fuiſſet Hercules : quandoquidem uirtute non generis commendatione & ille ad diuinos honores ſubuectus eſt. Hanc orationem Ageſilaus nitebatur apud ciues eluulgare, cupiens per eam oſtendere qualis ciuis clanculum fuiſſet Lyſander, non ſine calumnia eorum qui Lyſandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros primas tenebat, ueritum ne lecta oratio perſuaderet, reuocaſſe ab eo conſilio Ageſilaum ac dixiſſe, non ſolum non eſſe reſodiendum Lyſandrum, ſed ipſam potius orationem cum illō deſodiendam, quod callidè & ad perſuadendum accommodatè compoſita uideretur. Hoc factum declarat Lyſandri

Hoc antè habetur in Ageſilao licet aliter narratum pag. 33. cap. 52

peruersam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adipiscendum sed idem arguit Agesilai moderatorem, qui priuatam simultatem posthabuit utilitati Reipub.

3 Ceterum qui filiarum illius nuptias prius ambierant, mox post obitum eius, quod repertus esset pauper, eas recusabant, Seuerè ijs Ephori dixere mulctam, eo quod quæ diuites esse credentes coluerant, eundem iustum ac probum ex paupertate agnitum contemnerent. Hoc ut apophthegma non est, ita salubre est exemplum seueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimonijs magis spectandam uirtutem quam censum: eosque perfidos & incostantes esse amicos, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius spe adempta protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honestius esse fama quam pecunia ditescere.

NAMERTES.

4 Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis ad quam erat missus, beatus predicaretur, eo quod multos haberet amicos, interrogauit quomodo qui multos haberet amicos, periculum faceret an amicum haberet syncerum ac probum? Id quum alter fassus se nescire, cuperet discere, Per aduersam, inquit, fortunam.

Videtur adie-
ctum
Amici explo-
ratio

NICANDER.

5 Nicander cuidam dicenti, quod Argiui male de ipso loquerentur, Num igitur, inquit, dant poenas qui de bonis loquuntur male? significans Remp. male moratam, ubi liceret impune maledicere nihil mali commeritis.

6 Idem percontanti quare Lacedæmonij comam ac barbâ alerent, Quoniâ, inquit, hic ornatus quæ sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio.

Simile pa. 99.
apoph. 84.

7 Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium, ô Nicander, amplectimini otium, Verum, inquit, prædicas, sed non quem

quemadmodum uos, quocunque modo nobis parare stude-
mus. Sensit otium honestis rationibus partum non esse re-
prehendendum: sed eos uituperio dignos, qui per fas nefasq;
sectarentur otium. Otium autem Atheniensis dixit, non
exercere sordidas artes.

ZEUXIDAMVS.

Zeuxidamus cuidam percontanti quam ob causam Lace-
dæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarent, ac
non potius descriptas traderent iuuenibus legendas, Quo-
niam, inquit, assuefaciendi sunt, ut præclaris gestis potius
quàm scriptis intendant. Inertiæ genus est de fortitudine phi-
losophorum more disputare, sed protinus factis exercenda
uirtus, quæ paucis dogmatibus tradi potest.

Aetolo quodam dicente, quòd qui studerent probitatem
cum fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace,
Non per deos, inquit, sed his mors uita potior esse debet.
Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellū,
sed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis
terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi
murum probè munitum, Per deos, inquit, ô hospes bellum
conclauè mulierum.

Idem quum in Academia philosophos audisset multa de
uirtute differentes, interrogatus cuiusmodi uideretur eiusmo-
di sermones, Quid aliud, inquit, quàm probi, sed prorsus in-
utiles uobis, qui illis non utimini. Salsè tetigit mores Athe-
nienfium, qui uirtutem haberent in labris, non in factis.

PAVSANIAS.

Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum
Atheniensibus haberent controuersiam, atque inter cætera

8 5 dicer.

10
Antè pag. 46.
a. 92. ac p. 73.
apoph. 27.

11

Salsè

Argutè

dicerent, quòd ex more regionis neque mulieres in insula parerent, neque mortui sepelirentur, Quomodo igitur, inquit, hæc insula erit uobis patria, in qua neq; fuit quisquam uestrum, nec futurus est? Argutè notauit ineptam Deliorum consuetudinem, qui suos in patria neque nasci sinerent uiuos, nec humari mortuos: quum ut mulier, ita nec regio, mater sit, nisi gignat. Alienum autem sit à materna pietate nolle sepeliri quos genuit.

Moderatè

13 Quum Atheniensium exules hortarentur illum ut aduersus Athenienses moueret exercitū, dicerentiq; quòd quū in Olympijs præconis uoce pronuntiaretur uictor, soli Athenienses ipsum exhibuissent. Quum hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis si illis malefecero? Insigne moderationis exemplum, nihil tam atroci commoueri contumelia: at idem ingenij mure solertis argumentum, quod adferebatur uelut instigaturum Pausaniæ animum ad suscipiendum bellum, id in partem diuersam retorquere.

Argutè

14 Percontanti quur Tyrtaum poetam Sparta ciuem fecissent, Ne quis, inquit, externus nobis dux fuisse uideatur. Poeta apud Lacedæmonios non erant in pretio, nec hoc nomine Tyrtaeus meruit apud illos honorem, sed quoniam strenuum ducem in bello præstiterat, putarunt eam laudem patriæ uindicandam.

Salsè

15 Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem ut cum hostibus terra mariq; experiretur, Vis, inquit, igitur positus uestibus teipsum ostendere qualis sis qui nobis bellandus es autor? Salsè risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset.

Sapientèr

16 Quibusdam in spolijs barbarorum demirantibus præstiosas uestes, Præstiterat, inquit, ipsos esse multi pretij, quàm possidere pretiosa. Correxerat suorum admirationem,
eosq;

eosq; ad uerorum bonorum admirationem reuocauit.

Post uictoriam à Medis apud Plateas reportatam, præ- 17
cepit suis ut apponerent cœnam Persicam, quã sibi barbari
prius apparauerant. Ea quum esset opipara ac sumptuosa,
Lurco, inquit, eras? Perſa, qui quũ tantas haberes delicias, Lepidè
ad nostram ueneris mazam: id erat panis genus contemptũ
ac uulgare. Admonuit stultissimum esse, locupletes pugnare
cum his quibus non multum est quod eripiatur. Etenim si
feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est: sin secus, ingens
est damnum. Dicti uerò argutia in hoc est, quòd fastidiosè
delicatus uidetur, qui inter uarias delicias appetit cibum ui-
lem ac plebeium. Nam id solent interdum diuites, quibus as-
sidua copia lautitiarum parit nauseam.

P A V S A N I A S alter.

Pausanias Plistonactis filius quidam roganti, quam ob 18
rem apud Spartanos nefas esset ullam priscarum nouare le-
gum, Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homi- Legum auto-
nes, non hominibus in leges. ritas

E patria profugus quum Tegeæ laudaret Lacedæmo- 19
nios, cuidam dicenti, quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere
maluisti? Quoniam, inquit, nec medici apud sanos, sed apud Salsè
ægrotos uersari solent. Salsissimè conuicium exilij retorſit
in Tegeaten, quòd eius gentis corrupti mores egerèt Spar-
tana disciplina.

Alteri percõtanti quo pacto possent debellari Thraces, 20
Si, inquit, qui uir optimus est, eum belli ducem delegerimus. Dux bonus
Admonens, plurimum ad uictoriam momenti esse in impe-
ratore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, qua-
les sint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

Medicus qui inuisebat Pausaniã dicebat, nihil habes mali, 21
Non enim, inquit, te medico utor. Hoc ipsum quòd nihil Medicina con-
habe tempra

habebat mali, adeò non acceptum ferebat medicis, ut eos solos iudicaret prospera esse ualitudine, qui medicis non uterentur. Id ut perpetuo uerum non sit, tamen extra contro- uersiam est, maximam malorum partem à medicis profici- sci, uel quia sint imperiti, uel quia negligentes, uel quia am- bitione quæstus ue corrupti.

22 *Medicorum* *osor* Cum ab amico argueretur, quòd de medico quodam male loqueretur, à quo nec ulla re læsus esset, nec cuius fecisset pe- riculum, Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam uiuerem.

23 *Medicorum* *osor* Medico cuidam dicenti Pausania, Ad senectutē perueni- sti: Ob id, inquit, quòd te medico non sum usus. Medicus exi- stimabat arti suæ deberi, si cui cōtigisset senectū: at ille crede- bat, uix unquā ad senectutē pertingere, qui medicis utitur.

24 *Medicus opti- mus quis* Eum uerò medicum censebat optimum, qui non sineret egrotos extabescere, sed quàm primū sepeliret. Inhumana- nior quidem uidetur hæc sententia, sed tamen à Socratis opi- nione non multum abhorrens, qui uult admodum ualitudi- narios nec ulla iam ex parte utiles Reipub. æquo animo de- bere è uita decedere, sic tamen ut nemo sibi uim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certè non apparet quid ma- gni faciant quum quatuordecim medici multo tempore im- modicis impendijs adnituntur, ut anui iam præmortuæ uitæ in unum alterum ue mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quòd arte sua mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquā sano sit optabile, diu mori. At uiri sapientes mor- tem inopinatam ac breuem iudicarunt optimam.

P A E D A R E T V S.

25 *Fortiter* Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum ho- stium, Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persuadendam igna- niam, ille uertit in calcar fortius agendi. Eodem telo repellere possunt

possunt quicunque difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

Idem conspecto quodam qui natura mollis, tamen ob humanitatem laudabatur à ciuibus, dixit, Nec uiros qui mulierum similes sint oportere laudare, nec mulieres quæ uiro-
rum sint similes, nisi si qua mulierē urgeat necessitas. Sensit aliud decere bonum uirum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in uirum transfigurata, accipit necessitatis excusationem: in uiro degenerante in mulierem, nullam recipit excusationem. Ita non eadem laus decora principi est quæ plebeio, non eadem magistratui quæ priuato.

Quum in trecentorum uirorum ordinem non esset adscriptus, qui honos apud Spartanos primam dignitatem obtinebat, repulsus discessit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, quidq; rideret percontantibus, Gratulor inquit, huic Reipublicæ, quæ trecetos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis philosophicum? Nec moleste tulit repulsam, nec quæstus est de Ephorum iudicio, sed plus uoluptatis capiebat ex publico Reipu. bono, quàm sensurus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS.

Plistarchus Leonidæ filius quidam interroganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorum non à priscis regibus cognomen sortirentur: Quoniam, inquit, illi ducere quàm regnare maluerunt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictus est à ducendo, quoniam clementer imperabant, & regum est imperare potius quàm persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem:

Quum patronus quidā ridicula loqueretur in causa, Plistarchus

Staltiloquiū *starchus* interpellans illum dixit, Nō tu cauebis, amice perpetuò risus digna dicere, ne quēadmodum qui assiduò *palestricam* exercent *palestritæ* fiunt, ita tu fias ridiculus? Sensit uir egregius, raris lapsibus dandam esse ueniam: ceterū quum error transit in habitum & consuetudinem, fit immedicabilis. Expedit autē hac *Plistarchi* interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, ne peccandi colligāt usum, & uitium transeat in naturam.

- 30 Cuidam referenti ipsam à maledico quodam laudari, Demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuū esse. Nam ille de uiuo bene loqui possit nemine. Non delectatus est uir generosus laude, quæ à uiro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

- 31 **Habetur & pagina 54. apoph. 24** *Plistonax* *Pausaniæ* filius quū *rhetor* quidam *Atticus Lacedæmonios* dixisset indoctos, Nos enim, inquit, *Græcorum* soli nihil à uobis didicimus mali. *Lacedæmonij* malum existimabāt, quicquid non faceret ad efficiendā ciuitatē meliorem.

ANNOTATIO.

Plistonax dicitur *Pausaniæ* filius, quum paulò superius duo *Pausaniæ* commemorentur, unus *Cleombroti*, alter *Plistonactis* filius. Apud *Plutarchum* ita refertur, *πλεστονάξ δ' παυσανίς*, hoc modo, *Græci* patris nomine discernunt filium, an eodem modo per filii nomen discernant patrem, mihi nondum liquet. Quanquam hoc apophthegma è *Plutarchi* *Græcis* collectaneis adieci, quum non habeatur nec in uersione *Philæphi*, nec in uersione *Raphaëlis*. Et suspicor in *Plutarchi* codice temerè additum, præsertim quū idem dictum paulò superius tribuatur *Antalcidæ*. Aldus excudebat *Moralia* *Plutarchi* ex exemplari parum emendato, eoq; *Ioannes Lascaris* autor erat, ut editio proferretur in aliud tempus, donec obtigisset exemplar emendatius, sed auditus non est.

POLYDORVS.

- 32 *Polydorus* *Alcamenis* filius, In cum qui non cessabat minitari

nitari hostibus, Non intelligis, inquit, te maximam uindictæ Generosè
partem frustra consumere? Qui statuit inimicum ulcisci,
minis nihil aliud efficit nisi ut præmonito inimico sibi mi-
nuat ledendi facultatem. Fortium autem uirorum est, malè
facere ijs, qui malo digni sunt, non maledicere.

Cùm in Messenensium regionē eduxisset copias, roganti 33
cuiquam, num aduersus fratres essent pugnaturi, Nō, inquit, Dissimulāter
sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum
sortito diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans consi-
lium. Sit hoc quoq; exemplum celandi propositum, si
quem cupias ledere.

Cùm Argiui post illam trecentorum pugnam rursus es- 34
sent prælio superati, socij Polydorum adhortabātur, ne eam
opportunitatem præteriret, sed aggressus hostium muros
ciuitatem illorum caperet. Id enim factu fore facillimum,
quum interfectis uiris solæ mulieres essent reliquæ. His in
hunc respondit modum, Mihi pari Martis alea rebellantes Moderatè
deuincere honestum est: cæterum cùm pro agris pugna-
rim, urbem uelle capere non arbitror esse iustum. Siquidem
huc ueni agros recepturus, non urbem capturus. Vir ex-
cellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum
secus quàm postulabat æquitas, quum hominum uulgus sibi
in hostem putet licere omnia, in tantum ut si de frigido op-
pidulo fuerit concertatio, uictor existimet sibi esse, re-
gnum uniuersum uicti occupare. ille etiam turpe sibi iudica-
bat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsi-
dia. Talis enim uictoria nullam habet uirtutis laudem, sed
crudelitatis crimen.

Percontanti quid esset in causa quòd spartani in bello 35
fortiter sese periculis obijcerent, Quoniam, inquit, duces Sapienter
reuereri didicerunt potius quàm timere. Reuerentia cum
amore

amore coniuncta est, metuimus autem illos maxime quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quam qui metu mali.

P O L Y C R A T I D A S.

Patriæ studiū 36 Polycratidas unus cū cæteris missus orator ad duces regios, quū interrogaretur, utrū priuatim uenissent an publicè missi, Si impetramus, inquit, publicè: sin minus, priuatim. Vox pij candoris in patriam index. Si cessisset ex sententia legatio, gloriam uolebat Reipub. cedere: sin minus, ignominiam repulsæ ad patriam non pertinere.

S O E B I D A S.

Argutè 37 Sœbidas cū essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleam experturi, cuidam dicenti, hic dies declarabit uirum bonum: Præclarus, inquit, dies, qui possit declarare uirum bonum incolumem: præfagiens in eo prælio plurimos egregios uiros fortiter occubituos, quos ipse patriæ maluisset incolumes.

Callidè 38 Idem quum esset loco iniquo, præterea nullam habente aquam obsessus ab hostibus, dicitur ita pactus cum hostibus, ut eis terram bello partam cederent, si milites unà cum ipso è uicino fonte bibissent. Nam eum fontem hostes obsederant. Icto fœdere congregatis ad se suis omnibus pollicitus est se daturum eius regionis imperium ei qui non bibisset. Porro cū nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hostibus etiamnum præsentibus abiit, ac regionem occupauit, ut qui solus non bibisset. Eodem strategemate & exercitum à sitis periculo liberauit, & hostem elusit, & regnum sibi uindicauit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex fœdere, quia non omnes cum ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes uoluisset

uoluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnae commodiorem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par.

TELECRVS.

Telecrus ipsi nuntianti patrem de eo male loqui, Nisi, inquit, illi dicendum esset, haudquaquam diceret. Maluit in se transferre culpam, quam committere ut pater quicquam temere loqui uideretur. Habes & pietatis simul & modestiae exemplum.

Iam fratri suo querenti quod ciues erga se non perinde afficerentur atque erga illum, sed inhumanius tractarent, quod nondum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego scio: significans ei qui uelit uti fauentibus ciuibus, ad multas iniurias esse conuiendum.

Percontanti quare mos esset apud Spartanos, ut iuuenes assurgant senioribus, Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitum officium, si ultra quam debetur doceamus praestandum. Veluti si quis assuescat cum uxore uerecundè castèque conuiuere, multo minus improbus erit apud alienas.

Percontanti quantum possideret facultatū, Non plus, inquit, quam sat est. Diuitias non cupiditate sed usu metiebatur.

CHARILLVS, siue Charilaus.

Charillus iuterroganti quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedaemonijs, Quoniam, inquit, paucalloquentibus, paucis etiam legibus est opus. Sensit nimirum pleraque mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia.

Alteri percontanti quam ob rem Lacedaemonij uirgines nudas producerent in publicum, uxores uero tectas. Quoniam, inquit, uirginibus mariti sunt inueniendi, uxores uero

h

seruan

seruandæ ijs qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea consuetudo, ut nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium consuetudinem, ubi uirgines uideri nefas est, uxores oculis hominum exponuntur.

45 *Seruo cuidam audacius agenti cum ipso, Ni tratus essem, Moderatè inquit, occiderem te. Adeò putabat nihil rectè dici fieriue ab irato, ut ne in seruum quidem animaduertere uoluerit commotior.*

46 *Interroganti quam arbitraretur optimam rempublicam, Sapienter In qua, inquit, plurimi ciues de uirtute inter sese decertant citra seditionem. In plerisq; ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus, de uirtute qui certent penè nulli. Quamquam hoc quoq; certamen de honesto debet hætenus seruire, ne prorumpat in seditionem. Iam enim non est concertatio uirtutis sed ambitionis. Qui uera uirtute præditus est, nihil spectat nisi ut prosit reip. At seditio præsens uenenum est ciuitatis.*

47 *Percontanti cuidã quam ob rem omnium deorum status Otium apud Lacedæmonios poneretur armatæ, Ne, inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines, ad deos referamus, nèue iuuenes nisi armati deos comprecantur. Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere studebat, dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam: simulq; iuuentutem armis ferendis debere assuescere, quo simul & minus indulgerent delicijs, & utiliores bello euaderent, si ne religionis quidem causa fas esset arma ponere, cuius obtentu ferè solet otium & luxus in ciuitates irrepere.*

FINIS.

LIBER SECVN- DVS.

LACONVM ALIQVOT

ἀποφθέγματα.

AMIORVM legatis prolixiore uten-
tibus oratione dixerunt Spartani, Prima
sumus obliti, postrema non intelleximus,
quia prima non meminimus.

¹ Habetur pag.
79. apoph. 16.

Ad Thebanos item qui de quibusdam per-
tinacius contradicebant: Oportet, inquiunt, aut minus ha-
bere spirituum, aut plus uirium.

² Habetur pag.
49. apop. 99.

Lacon quidam senex interrogatus cur barbam gestaret
syluosam ac promissam, Vt, inquit, intuens canos pilos nihil
committam illis indignum. Vir bonus undecumq; uenatur si
mulos ad uirtutem.

³ Canices

Alius cuidā laudibus immodicis efferēti bellatores opti-
mos, Apud Troiam, inquit. Significans, tales olim fuisse, sed
hoc genus hominum iam olim desisse inueniri.

⁴ Argutē

Alius quidam Lacon quū audisset quosdam à cœna cogi
ad bibendum, Num, inquit, coguntur etiam ad edendum?
Notauit Græcorum morem in conuiujs compellentium ad
certum cyathorum modum, quum id re uera non minus
absurdum sit, quā hominem qui non esuriant ad certum
escarum modum compellere, nisi quod alterius absurditatem
eleuat consuetudo.

⁵ Bibofitas

Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimentum
esse Athenas, Lacon dixit, ruituram Græciam si tali fultura
niteretur. Taxauit Atheniensium mollitiem, quæ poëtæ elo-
gio non responderet: aut certē poëtæ uanitatē, qui tali præ-
conio

⁶ Libere

b 2 conio

conio celebrasset indignos.

7 Quidam conspecta tabula quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Atheniensibus dixit, Salsè Fortes Athenienses. Id Lacon audiens subiecit, In tabula: significans ridiculum esse de pictura gloriari, quòd ea non minus mentiri soleat quàm poëtæ.

8 Maledici Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata solet facile admittere, Lacon, Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit nō solūm eos uituperio dignos qui calumniarentur alios, uerumetiam qui calumniantibus accommodarēt aures. Et iniuriæ genus est, aduersus nihil malè meritū audire maledicā linguam: Non enim essent maledici, si nullū inuenirent auscultatorē, Proinde Lacon exposulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipso malè loquenti.

9 Argutè Quidam seruo qui dum puniretur dicebat, non uolēs errari: Non uolens igitur, inquit, pœnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est, Insciens feci; uigilandum erat ne quid committeret imprudens.

10 Seuerè Alius quum in peregrinatione uidisset homines in sellis curulibus sedentes, Absit, inquit, ut in talibus sedeam sellis, unde nō liceat assurgere seniori. In his enim sedebāt delicatiporrectis cruribus, ac cœlum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios uerò scelus erat, iuuenem non assurrexisse seni.

11 Licentia Chij quondam Spartæ peregrinantes à coena uomuerāt in Ephorum curia, dein etiā in sedes, in quibus sedere solent Ephori, uentris onus deiecerant. Ac primum quidem acris inquisitio facta est, quinam hoc designassent, ne fortè ciues essent. Ut uerò cōpertum est fuisse Chios, edixerunt, se Chijs permittere ut agant intemperantius. Excellentium uirorum est negligere contumeliam, quæ à palām improbis profi

proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est.

Alius quidam Lacon quum amygdalas duras duplo uen-¹²
di conspiceret, Sunt ne hic, inquit, rari lapides? Quasi nihil Lepide
intereffet inter silicem & duram amygdalam. Adeò Lacon
deliciarum erat rudis, ut nesciret sub gemino cortice latere
nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet re-
gionibus fuisse notum, quando Plinius dubitat an ætate Ca-
tonis fuerit in Italia.

Alius quum in lusciniæ plumis reuulsis minimum repe-¹³
risset carniū, Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici Loquacitas
potest, qui præter garrulam linguam, ac magnifica uerba
nihil habent.

Alius quidam quum uideret Diogenem cognomento ca-¹⁴
nem in uehementi frigore statuam æream amplectentem, ro-
gauit num algeret: illo negante, Quid igitur, inquit Lacon,
magni facis? Philosophus gloriæ mancipium hoc ipsum exi-^{Argutè}
stimabat magnificum, quòd sic haberet corpus ad omnes
iniurias duratum, ut in rigore frigidae statuæ complexum
ferre posset absq; dolore. Id Laconi nihilo pulchrius uide-
batur, quàm si quis in æstate simile quippiam amplectare-
tur nullo suo incommodo.

Quidam Metapontinus Laconi obijcienti ignauiam, At¹⁵
qui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus. Ergo, in-^{Argutè}
quit Lacon, non solum ignaui estis, uerum etiam iniusti. Si-
gnificans non posse fieri, ut quis meticulosus & imbecillis
multum teneat alienæ ditionis, nisi fraude partum.

Hospes quidam apud Lacedæmonios, quum ipsi stanti in-¹⁶
terim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cui-
dam, Non arbitror te Lacon tantū temporis uni pedi posse
insistere, quantum ego possum. Lacedæmonius excipiens,
Fateor, inquit, attamen nullus est anserum qui isthuc nō pos-^{Ridiculè}

fit. Iure derisit hominem, qui longo usu didicisset artē, quæ nihil utilitatis adfert Reip. Huiusmodi sunt artes præstigatorum, funambulatorum & simulum.

17 **Grauitè** Cuidam iactanti de arte rhetorica. At per geminos, inquit Lacon, ars nisi uerum attigerit, nec est, nec unquā erit. Notauit rhetores qui se profitentur uerisimilia dicere, licet uera non sint.

18 **Argutè** Argiuo quodā dicente, multa Spartanorū sepulcra apud nos sunt, Lacon excipiens, Atqui Argiuorum apud nos nulum est sepulcrum: innuens quod Spartani semper inuasissent Argos, Argiui uerò Spartanos nunquā. Solerter Lacon quod ille dixerat in gentis suæ laudē, retorfit in ignominia.

19 Lacon in bello captus cū sub hasta ueniret, ac præco diceret, Laconem uēdo, obturauit illios, Captiuū, inquit, prædica te uendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducenda.

20 Ex his militibus qui sub Lysimacho stipendiū faciebant, quidam quum ab eo rogaretur, num esset quispiam ex Helotum, id est, seruorū Laconicorum numero, Tu ne, inquit, existimas Laconem ad te uenturum, ut abs te ferat quatuor obolos? Maluit se fateri seruum, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

21 **Generosè** Quum Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmoniis ad ipsum uenissent Eurotam, & quidam gloriabundus dixisset, ubi nunc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus, Non adsunt, inquit, alioqui uos huc non uenissetis. Ne uictus quidem & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit uictoris iactantiam.

22 **Argutè** Atheniensibus quum tradita ciuitate postularent ut Salmum tantum ipsis relinquerent, ita responderunt Lacones: Hoc tempore quo uestri non estis, alios habere postulat: unde

unde natum est prouerbum,

Qui semetipsum non habet Samum petit.

Quum Lacones ciuitatem quandā armis cepissent, Epho- 23
ri dixerunt, Perijt iuuentutis luctamen. Non enim posthac Habetur ante
habebunt aduersarios. Gaudebant quidem de uictoria, sed in pa. 82. apo. 26.
uenibus exercendæ uirtutis materiam ereptam dolebant.

Quum Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus 24
euerfurum alteram quandam ciuitatem, quæ sæpenumero
Lacedæmonijs exhibuerat negotium, non permiserūt Epho- Generosa
ri dicentes, Nequaquam abolebis neque subuerteris iuuenum
cotem. Urbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quod
per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Lacedæmonij non præficiabant pædotribas qui pueros 25
ad luctam exercerent, ut uirtutis esset certamen non artis.
Vnde Lysander interrogatus, quo pacto à Charonte uictus
esset, respondit, uario artificio. Non existimabat ea gens in
quauis re speciosam esse uictoriam, quæ callidis consilijs con-
tigisset, potius quàm animi corporisq; robore. Ars autem
omnis ut à naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

Philippo quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, 26
scripsissetq; utrum uellent ipsum uenire hostem an amicum,
responderunt, Neutrū. Vnico uerbo absoluerunt sententiam, Libera
quod erat Laconum: ac simpliciter negantes regi transitum,
quod erat uirorum fortium.

Lacones legatum quem ad Antigonom Demetrii filium 27
miserant, quoniam acceperant quod Antigonom appellasset Factum
regem, multarunt, quamuis in annonæ penuria medimnum
frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat apud
illos legum rigor, ut nec tanto beneficio subleuata inopia ab
illis ueniam impetraret, ut unius uocule gratiam facerent
prosperè legatione perfuncto.

h 4

Cum

28 Cùm improbus quidam sententiam dixisset optimã, ipsam

Factum quidem sententiam approbarunt, sed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam inculpatis moribus eandem sententiam tribuerunt. Adeò in Rep. nihil honoris habendũ putarunt his qui flagitiosè uiuerent: autorem mutarũt, ne esset dedecori Rei-publicæ, consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicam utilitatem neglexisse uiderentur. Meminit huius & A. Gellius.

29 Cùm duo fratres inter se dissidium haberent, Lacedæmonij multam dixere patri, quòd filiorũ discordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quicquid illi per calorẽ etatis peccassent parenti imputabant, cuius autoritas providere debuerat, nequid inter filios oriretur similitatis.

Factum
Pater pro filio punitus

30 Cantori apud Spartanos peregrinanti dixere multam, quòd citharã digitis pulsaret non ebores. Adeò non patiebantur innouari publico usu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Lacedæmonius ille.

Factum seuerè

31 Duo pueri inter se pugnabant, quorum unus alteri letale uulnus inflixit. Puerorum autem sodales quum saucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi uindictam, scq; uulneris autorem interfecituros. At ille, Nequaquam, inquit, per deos. Non enim æquum est, quandoquidem & ipse hoc facturus eram si anteuertissem, siq; strenuus fuisset. Indolem uerè Laconicam, qui uictus ac moriens iusto tamen uictori fauebat, quòd uirtute non dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs felicius, si à teneris ad ueram uirtutem fuissent instituta, potius quàm ad militarem duritiem?

Generosè

32 Alter quidam puer eo tempore quo mos erat apud Spartanos, ut pueris ingenuis phas esset, quod quisq; possit suffurari, sed hactenus ut deprehendi turpe esset: quum uiuam uulpeculã quam sodales erant furati, sibi ab eis traditam ser-

uaret

uaret, uenissentq; qui eam perdiderant inquirendi gratia, Fortiter
 uulpeculam sub ueste abditam tenebat. Ceterum quum es-
 ferata bestia latus pueri usq; ad intestina eroderet, dissi-
 mulauit tacitus ne proderet furtum. Mox uerò quū digres-
 sis illis pueri uidissent quod acciderat, obiurgabant illum di-
 centes, præstiterat apertre uulpeculam, quàm ad mortem
 usq; celare. Nequaquam, inquit, imò præstat doloribus im-
 mori, quàm hac nota traduci, ut ob mollitiem dicar lucrife-
 cisse uitam ignominiosam. Quid absolutius si tam feliciter
 natis ingenijs accessisset philosophia?

Quum quidam fortè obuij Laconibus dixissent, fortuna- 33
 ti estis, ô Lacones: nam modò hinc abiire latrones: Non nos,
 inquit, per Enyalium (sic enim illi Martem uocant) sed Animosè
 illi potius fortunati sunt, qui in nos non inciderint. Adeò
 gens ea gerebat animos ad omnia impauidos quæ uulgus ho-
 minum formidat.

Lacon quidam interrogatus quid artis sciret, Liber, in- 34
 quit, esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opifi- Generosè
 cijs exercebatur, tantum inuictis armis libertatem tuebatur,
 nec hominibus nec uitijs seruire docilis.

Puer Spartanus captus ab Antigono rege ac sub hasta 35
 uenditus, in cæteris omnibus, quæcunq; putabat ab ingenuo
 decenter fieri posse, obsequens erat ei qui ipsum fuerat
 mercatus: cæterum iussus adferre matulam, haud sustinuit
 dicens, non seruiam. At quum instaret herus, puer conscen- Generosè
 so tecto dixit, Senties cuiusmodi mercatum feceris, moxq; se- Fortiter
 se è sublimi præcipitem dedit, ac periit. Captiuus esse po-
 terat, seruilia facere non poterat, ac semet in libertatem mor-
 te asseruit.

Alter quum uenderetur rogatus à licitatore, eris'ne fru- 36
 gi si fuero mercatus? Etiã si nō fueris mercatus. Ne fortuna

h 3   quidem

quidem seruilis docere potuit illum seruilis loqui. Qui enim natura probus est, ubiq; & apud omnes probus est.

37 Alter quidam captiuus quum uenderetur, ac preco diceret se mancipium uendere, Sceleste, inquit, non tu dices captiuum? Non puduit duræ conditionis, sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor.

38 Lacon quidam in chycro pro insigni gerens muscam, eamq; non maiorem uera : quibusdam irridentibus dicentibusq; quòd id studio fecisset quo lateret, Imò, inquit, ut sim conspicuus. Tam enim propè accedo ad hostes, ut ab ipsis insigne cuiusmodi sit uideri possit. Salissimè conuiuium ignauie uertit in argumentum fortitudinis.

39 Lacedæmonius alter, quum super conuiuium esset illata Seuerè lyra, Non est, inquit, Laconicum nugari, longè dissentiens à cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium suaue uidebatur absque musica. Id Laconi nugale uidebatur, qui lautius existimabat honestis ac festiuis fabulis condire compotationem quàm inani lyre strepitu.

40 Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spartā iter, Argutè Refert, inquit, qualis cò descendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in umbraculis uenantur. Significauit nec ferocibus ac uiolentis esse tutum proficisci Spartam, nec mollibus & effceminatis : quòd hostili animo illuc profuiscientes malè acciperentur à fortioribus, delicatos homines illic non sinerent lasciuire in tenebris.

41 In luctandi genere quod illi chirapsiam appellant, quum Argutè is qui collum alterius urgebat, frustra præterq; legem palestræ pulsaret undique & in terram detraheret, postea-quàm corporis uiribus destitueretur qui in hærenti cedere cogebatur, brachium urgentis momordit : cumq; alter diceret, mordes, ô Lacon, fœminarum more, Non, inquit, sed more

more leonum. Vt solerter obiectam ignauiam detorsit in laudem fortitudini! Nullum enim probrum apud illos detestabilius quàm muliebris imbecillitatis. Iure autem se morsu liberauit, qui præter ius certaminis urgebatur à uictō.

Claudus ad bellum proficiscens quum ab alijs rideretur, 42
Non opus est fugientibus, inquit, sed qui subsistant, locumq; Simileantē
in acie tueantur. pag. 54. ap. 22.

Alius sagitta percussus cū animam ageret dicebat, Nō 43
me mouet quòd morior, sed partim quòd ab imbelli sagitta- Generosè
rio ac muliercula finali, partim quòd nullo facinore edito
morio. Victis solet esse solatio, uirtute præstantis uiri de-
extra cadere. Lacedæmonij uerò quoniam ensibus pugnare
solent cominus, non putabant esse uirtutis procul missa sa-
gitta quempiam interficere, quòd idem possunt & fœminæ:
Tum æquiore animo decedūt ē uita, qui rectē factorum post
se relinquunt memoriam.

Quidam ingressus diuersorium cauponi dedit obsonium 44
ut appararet: quum ille posceret caseum & oleum: Quid,
inquit Lacon, si caseum haberem, iam non egerem obsonio. Frugaliter
Caupo caseum & oleum petebat ad cōdiendum piscem, at
Lacon id uidens cui sufficiebat uictus simplicitas, superua-
cuum existimabat, cibum cibo miscere, quum alter per se sa-
tis esse posset. Quantum absunt ab huius Laconis animo,
qui centum rerum species in unum miscent discum?

Cuidam Lampem Aeginetam effrētī ac felicē prædican 45
ti, quòd prædiues uidebatur, multorū nauigiorū dominus,
Lacon, Nihil, inquit, moror felicitatē de funibus pēdentem. Argutè
Quum omnes diuitiæ sunt in manu fortunæ, tum eæ præci-
puè quas negotiatores commiserunt nauibus: ruptis funibus se-
quitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde
philosophus quidam interrogatus, utrum putaret maiorem
esse

esse numerum uiroꝝ an mortuorũ, uicissim rogauit utro loco haberet nauigantes, quòd hi uersantes in summo uitæ discrimine uix essent habendi pro uiuis.

46 *Argutè* Quidam Lacon dixit, Mentiris. ille contra, Nimirum, inquit, liberi sumus, alij uerò nisi uera dixerint uapulant. Nihil commotus est Lacedæmonius, sed atrox conuiciũ elusit ioco, obiter taxans maledicum quòd ipse non esset Lacedæmonius, atque ob id nec liber. Porro serui si quid fallant mendacio, loris emendantur.

47 Alius quũ uellet cadauer statuere rectũ, nec id posset efficere, quũ nihil nõ fecisset. Per Iouem, inquit, aliquid intus sit oportet. Sufficatus est Lacon aut animã aut geniũ malũ latere in cadauere. Solent enim cadauera in rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thrasyluli filij mortem perquam forti animo tulit, in hunc hoc factum est epigramma,

Fortiter Exanimis Pitanen clypeo Thrasylule redisti
Septem ex Argiuis uulnera sæua gerens,
Aduersa ostendis tamen omnia sanguinolenta
Membra rogo imponens Tynnichus hæc senior,
Plorentur timidi, mi infletus humabere fili

Qui & patre hoc uere dignus es & patria.

49 *Salsè* Cùm Alcibiadi Atheniensi balneator plurimum administraret aquæ, Lacon inuidens, Quid hoc rei est? inquit: plus aquæ infundit, quasi nõ puro, sed uehementer sordido. Hoc scommate notauit Alcibiadis uitam multa infamia contaminatam.

50 *Non est in Græco nostro, sed in Philélpho* Philippo regi Macedonũ quædam per literas imperanti rescripserunt Lacedæmonij, De quibus nobis scripsisti, non. Ad prolixam regis epistolam unica syllaba responderunt, &c, quam grandibus literis pinxerant, ut expleret iustum epistolæ spatium, simul & gentilis breuiloquentiæ

memo

memores, & solitæ fortitudinis.

Rursum quum Philippus in agros Lacedæmoniorum duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, ut probabile esset eos ad unum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiate, Quid nunc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi quòd fortiter moriemur, quando nos soli Græcorum liberi esse, nō alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur qui mori paratus est. Quàm dulce bonum est libertas quæ morte emitur, quàm misera res seruitus cui mors antepositur! Quid igitur mentis dicemus his esse, qui se sponte dedunt in eam seruitutem, unde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita manumissione liberari?

Post Agin bello superatū Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta, Etheocles qui tum Ephorum agebat respondit, Se pueros non daturum, ne si licenter uixissent, fierent indociles patriæ discipline, itaq; ne ciues quidem essent: cæterū senes ac mulieres se duplo numero daturum. Verū Antipatro dira minitanti ni acciperet postulata, populus una uoce respondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animum in uno altero'ue ciuium reperire, fortasse non ita magni miraculi esse uideatur, in uniuerso populo tantum esse consensum, prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quāta sollicitudo debeatur ætati teneræ ad probitatem educandæ, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis quod agebatur, sed quum nulla uacaret sedes, ad uaria loca sese conferens, ludibrio erat ac scommatis petebatur, quòd nullus cum exciperet: ut uerò peruenit ad Lacedæmonios, non

non solum pueri omnes assurrexerunt, uerumetiam uiri multi cesserunt illi locum. Id factum quum ceteri Græci quotquot aderat plausu comprobassent, patriumq; morem supra modum collaudassent, Senex

Concutiens canasq; genas & tempora cana,

Ac fusis lacrymis, Heu miseriam, inquit, ut omnes Græci norunt quid sit honestum, sed eo soli utuntur Lacedæmonij.

34 Sunt qui narrent hoc idē accidisse Athenis. Quum enim
Salsē agerentur Panathenæa, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admissuri, ceterum ubi uenisset non admittentes. Verum iam perambulatis ferē omnibus tandē ad Lacedæmonios spectatores quum uenisset, omnes ē sedibus assurgentes locum illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu multaq; gestuum significatione comprobauit, inter hæc ē Spartanis quidam dixit, Per geminos, norunt Athenienses quæ sint honesta, at non ea faciunt. Apud Athenienses maxime florebat philosophia, quæ docet, quid turpe, quid honestū: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorū uirtutē factis ac moribus præstabant. Ita factū est ut apud Athenienses essent uerba philosophiæ, apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma, turpissimum esse scire quid deceat, & tamen diuersa sequi.

35 Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone: at ille, Si quid,
Arguē inquit, dedero, magis es futurus mendicus. Verū istius probrosæ uitæ tuæ fuit autor qui tibi primus dedit, teq; fecit intertem. Apud Lacedæmonios probro dabatur mendicitas, quod & otium odissent, & minimo essent contenti. Benignitas autem in mēdicos speciem habet magnæ uirtutis, sed ea piorum hominum bonitas alit plurimorum malorum luxuriosam ignauiam.

36 Lacedæmonius uidens quendam dijs corrogantē, Nihil, inquit,

inquit, moror deos qui me sint pauperiores. Hinc liquet, uetus esse sub obtentu religionis exercere mendicitatem, quum plerunq; tali collecta titulo non impendantur diuis, qui nullius rei sint egeni, sed improborum luxui ac libidini.

Alius quidam quum adulterum apud deformem uxorem 57
deprehendisset, Miser, inquit, quæ tibi fuit necessitas? Pri- Moderatè
mum hic editum est nobis moderationis exemplum. Quis
sibi temperet in adulterum deprehensum? Hic potius uide-
tur misertus hominis, qui graui quapiam necessitate uideretur
huc compulsus, ut cum deformi rem haberet. Neq; enim
uerisimile erat adulterum uoluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

Alius cum audiret rhetorem magnos sermonis circuitus 58
connectentem, Per geminos, inquit, fortis sanè homo, qui Loquacitas
quum nullum habeat argumentum, tamen egregie uoluit
linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio nisi brevis &
uera, & ad rem seriam pertinens. Proinde ridiculum existi-
mabat, quod orator in ficto themate tantam uerborum co-
piam profunderet.

Quidam profectus in Lacedæmonem, quum uidisset ho- 59
norem quem iuniores præstant senioribus, In sola, inquit, Senectus ho-
Sparta expedit senescere, Paupertas onus est & miserum norata
& graue, ut ait Comicus, sed in hac molestiarum maxima
pars est, quod homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus.
Sic inter incommoda quæ fert ætas ingrauescens, nō minima
pars est, quod senes ferè contēptui sunt ac ludibrio. Proinde
Sparta uisa est multis honestissimum uirtutis domicilium.

Lacedæmonius percontanti qui ipsi uideretur Tyrteus 60
poëta, Bonus, inquit, ad deprauādos iuuenū animos. Quem- Ars inutilis
admodum Plato iudicabat Homeri poësum inutilem esse reip.
qualem institui uolebat: ita Lacedæmonij non recipiebant
poëtas

poëtas qui blanda scriberent potius quàm salubria.

61 Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum
Fortiter nonnulli dicerent, quò uadis ad istum affectus modum aut
quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hostis gladium he-
betabo. Hoc dictum falsum ne an fortius, nondum statui.

62 Buris & Spartis Lacedæmonij sponte profecti sunt ad
Xerxem regem Persarū, daturi poenas quas Lacedæmonij
iuxta oraculum pendere debebant, eo quòd oratores à
Persa missos occidissent. Hi quum uenissent ad Xerxem, ius-
serunt ut ipsos quocunq; modo uideretur interficeret pro
Pietas in pa- Lacedæmonijs. Cumq; rex admiratus & pietatem in pa-
triam
triam & animorum fortitudinem, liberasset illos à pœna,
peteretq; ut apud se manerent, Qui possumus, inquiunt, hic
uiuere, relicta patria patrijsq; legibus ac uiris, quorum gra-
* aliàs, Hy- tia tantum iter suscepimus morituri? Cæterum quum In-
darnes darnus exercitus regij dux, rogans instaret, diceretq; fore,
ut in pari honore haberentur, cum his qui inter regis ami-
cos primas tenebant, hunc in modum responderunt, Videre
nobis ignorare quàm ingens bonum sit libertas, quam nemo
sanus uel cum Persarum regno commutaret. In eodem fa-
cto nobis propositum est exemplum pietatis erga patriam,
& constanter adamatæ libertatis, & animi mortis terrore
uacui. Cæterum Herodotus libro septimo hos duos appellat
σπερθίην καὶ βούλιον, id est, Sperthien & Bulin.

63 Laconem hospes quem pridie declinauerat, postridie
stragulis commodatò sumptis splendide excepit: at ille stra-
Lepide gulis conculcatis dixit, Propter has heri ne storijs quidem
indormire licuit. Lepidè risit illorum morem, qui quum sint
tenuēs tamen affectant uideri diuites corrogata aut condu-
cta supellectile, quod maxime solent in excipiendis hospiti-
bus, in nuptijs, aut alioqui solennibus epulis. Porro quum
ineptum

ineptum sit ostentare tuas diuitias, quanto magis ridiculum est ostentare suppellectilem alienam, interdum ab usurarijs sumptam? At Lacedæmonij non solum oratores regum, uerum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuuebant, eam frugalitatem sibi magno etiam honori futuram existimantes.

Alius quidam quum uenisset Athenas, uidissetq; illic præcones qui muriam promitterent, qui obsonium, qui publicanos & lenones, aliasq; parum honestas functiones profiterentur, neque quicquam sibi turpe ducerent: ubi reuersus est in patriam, ciuibus percontantibus quomodo se res haberent Athenis, Omnia, inquit, honesta: per ironiam innuens, Athenis omnia haberi honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermonis.

Alter interrogatus de re quapiam, respondit, Non. Verum ubi percontator dixisset illum mentiri, Non uides igitur, inquit Lacon, te stultum esse qui scisciteris de his que noueris (Salsè taxauit in illo uitium garrulitatis, qui de nihilo quæsierit fabulandi materiam).

Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdam in tyrannum legatione fungentes: sed quum ille uarijs causationibus frequenter distulisset colloquendi copiam, tandem post omnes excusationes dictum est, illum parum firma esse ualitudine, sed languere nonnihil. Legati responderunt, Per Iouem non uenimus hic cum illo luctuari, sed colloquuturi. Belle taxarunt barbari regis fastum ac delicias, qui quamuis friuola de causa res serias omitteret.

Quidam sacris initiaturus Laconem rogauit quid sibi consciret maxime impie factum per omnem uitam. At ille hoc, inquit, dii sciunt. Quum initiator magis urgeret, diceretq;, omnino proferas necesse est. Lacon uicissim rogauit, Vtrum, inquiens, oportet me tibi dicere an deo: quum ille respon-

Habetur antea pag 102. apoph. 98.

ſpondiſſet, deo, Tu ergo, inquit, hinc ſeccede, ut illi dicam.

68 Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum ſibi uisus eſſet uidere ſpectrum, accurrit lancea traieſturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? O mentem uerè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occurſu terreri potuerit.

Superſtitio
nulla

69 Lacon alius quum uoto ſe obſtrinxiffet, quòd ſe de Leucate præcipitem daret, conſcendit montem, & conſpecta altitudine ſeſe auertit. Id quum illi probri gratia obijceretur, Non putaram, inquit, illi uoto maiore uoto opus eſſe. Ioco eluſit inconstantie formidinisq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

Lepide

70 Quidam in acie quum ſtrictum iam enſem in hoſtem eſſet infixurus, quoniam interim ſignum datum eſt receptui canens, non infixit. Roganti uerò cuidam quur hoſtem quem in poteſtate habebat non occidiſſet, Quoniam, inquit, melius eſt parere imperatori quàm hoſtem occidere. Exemplum diſcipline militaris, à qua immane quantum reſceſſerunt, qui ſub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hoſtem niſi tuba dediſſet ſignum: eadem ſimulatq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hoſtem interemiſſe.

Belli diſcipli-
na

71 Quidam Laconi in Olympico certamine ſuperato dixit, Aduerſarius tuus ô Lacon, te fuit potentior, Imò, inquit, ad deiiciendum accommodatior. Quoniam certamen artis erat magis quàm uirtutis, Lacedæmonius non putabat ſe ob id deteriorem quòd uictus eſſet. Dicti argutia ſita eſt in ancipiti uoce: nam ἡγεῖσθαι & meliorem ſignificat & potentio-rem, ſiue ſuperiorem aut præſtantiorem. Is uerè inferior eſt, qui honeſto uincitur.

Argutè

72 Actoli quondam ingreſſi regionem Laconicam abduxerunt

runt quinquaginta seruatorum millia : unde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur , Magno bono fuerunt hostes Laconicae, quam tanta turba leuarunt.

Mos erat apud Lacedaemonios ut rex hostes aggrediretur, praecedente quopiam, qui in certamine uictor aliquando tulisset coronam. Quum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniae uim respuisset, sed multo cum sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cuiusdam dicenti, quid emolumenti tibi adfert uictoria o Lacon? ille ridens & alacer respondit, Ante regem, inquit, coronatus incedens pugnabo cum hostibus. Generose mentis est, laudis honore teneri potius quam pecuniae. Generose

Miles quidam Lacedaemonius quum prostrato hostis insideret tergo occisurus, rogauit ut se uerteret, & in pectus potius stringeret ensen, rogatus quid ita, Ne amasius, inquit, meus erubescat, si uiderit auersis confossum uulneribus.

Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs & filios, & ex filio filiaq; nepotes uidisset coronari. Morere, inquit, Diagora, num in Olympum ascendes? sentiens tum optimum exire de uita, quum res sunt prosperrimae. Ita Plutarchus in uitis. Meminit & Cicero in Tusculanis quaestionibus, libro primo. Lepos est in ambiguo : nam Olympus mons est, in quo singulis lustris peregebatur Olympica certamina, & pro caelo accipitur.

Lacon quidam pedagogus pueri cura suscepta quum interrogaretur, quid esset illum docturus, Efficiam, inquit, ut honestis deleatetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad ueram felicitatem, quam amare uirtutem propter se, odisse uitium propter se.

Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilitatibus pueris adhibiti pedagogi, Efficiunt, inquit, ut quae sunt

i 2 hone

honesti, eadem pueris fiant etiam iucunda.

- 78 Agesilaus dicebat, sibi iucundum esse laudari ab his, qui non uereretur & uituperare si quid displicuisset. Tales enim si quid laudant, iudicio laudant, non metu aut adulatione.
- 79 Demonides amissis furto crepidis, precatus est ut eius qui sustulerat pedibus conuenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur malum, uidelicet pedes distortos, quales habebat Demonides.
- 80 Lacedæmonij cum Smyrnæis egentibus comæatum mississent atq; illi beneficium uerbis attollerent, Lacedæmonij sermonem interrompentes, Nil magni est, inquit. Hæc enim collegimus unius diei prandio nobis & iumentis detracto. Gratius est beneficium quod extenuatur ab eo qui confert. Nam qui quod largiuntur exaggerant (qui plerisq; mos est) bonam gratiæ partem amittunt.
- 81 Lacydes Arcefilai familiaris, Cephisicrati crimē læse maiestatis deprecanti, unā cū reliquis amicis aderat. At quum accusator anulū exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat: isq; clam in terrā demississet, Lacydes sentiens pede imposito texit. Inficiatus est igitur Cephisicrates & absolutus. Mox reo iudicibus, ut mos est, agenti gratias, quidā ē iudicū numero qui uiderat, iussit ut Lacydi quoq; gratias ageret.
- 82 Arcefilaus quū arderet podagræ doloribus, eumq; Carneades inuississet, atq; exiret tristis, Mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc huc peruenit, ostensis pedibus & pectore: Sentiens pedes quidē dolere, sed animū dolore uacuum esse.

PRISCA LACEDÆ-
MONIORVM IN-
STITUTA.

- 1 Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natus erat maximus

maximus singulis ostendebat fores dicens, per has nullus egreditur sermo, admonens nihil effutiendū si quid liberius dictum esset in conuiuiō. Hunc morem instituit Lyncurgus.

Silentium

Quoniam apud Lacedæmonios in summo pretio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeo ut seniores hoc contenti, non desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cederent: Dionysius Siciliæ tyrannus dicitur huius gratia coquum misisse Laconicum, eiq; mandasse ut sibi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod ubi rex gustasset, ac displicisset expuit. Tum coquus, hoc, inquit, ius ò rex sumendum est posteaquàm te Laconum more exercueris, & in Eurota laueris. Festiuus hoc narratur à M. Tul. Tusc. quest. lib. 5. in hoc uarians à Plutarcho, quòd scribit illum Spartæ in phiditijs cenauisse, & à cœna negasse sibi nigrū illud ius quod cœnæ caput erat, placuisse: tum qui illud coxerat. respondisse, minime mirum si displicisset, condimenta enim deesse: ac Dionysio rogante quæ tandem illa? Labor, inquit, in nenu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis: his enim rebus Lacedæmoniorum epulas condiri.

Exercitatio
pro cōdiment
to

Lacedæmonij posteaquàm moderatè biberunt in conuiuijs publicis, discedunt absq; tēda: non enim fas est illis ad lumen incedere, nec hac uia, nec illa, quò consuescant in tenebris noctuq; confidenter & intrepide ire: Id interdum in bellis usu uenit, ut necesse sit.

3
Tenebris af-
fuefcere

Iidem literas quidem discebant ad usum, cæteras uerò disciplinas exoticas eiiciebāt, nec minus homines harum professores quàm ipsos libros. Hæc autē erat illorum eruditio, bene parere magistratibus, patientem esse laborum, & in prælio aut uincere aut mori. Hoc animo fuerūt olim & Romanorum quidam, qui philosophos Græcos urbe pepulere, quòd curiosis disciplinis auerterent iuuentutem ad otium

4
Philosophia
rusticana

i - 3 & ignauū

Et ignauiam, redderentq; ad differendum quidem instructos, ad gerenda uerò Reip. munia inutiles. Quid illi dixissent, si sophistarum gryphos, si nominalium & realium frigidissimas argutias audissent?

5 **Frugaliter** Perseuerabant absq; tunicis uestem unicam accipientes, corporibus squalidi, quippe à balneis & unguentis ferè in totum abstinentes. Nemo tales facile inuadit tum inopes, tum duros: nec malis artibus cogebantur rem querere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc Lacedæmonij, qui nec philosophorum dogmata, nec Christum nouerant: & non pudet nos deliciarum nostrarum? Anachoritas uocamus, qui quatuor uestibus contenti sunt.

6 **Frugaliter** Iuuenes uerò gregatim ac turmatim dormiebant supra stibadas, herbe genus, quas ipsi sibi congregabant ex arundine apud Eurotā nascente, cuius summa non ferro, sed manibus defringebant. Per hycemem uerò substernebant sibi, quos uocant lycophones, ac stibadijs commiscebant, quòd ea materia caloris quiddam habere uideretur. Vbi sunt nunc qui toto corpore plumis anserinis indormientes queruntur ob duritiem sibi dolere latera?

7 **Amor animi** Amare puerorum indolem, qui probo ingenio uidebantur, permissum illis erat, cæterum abuti illis turpissimum habebatur, quasi corpus adamaretur potius quàm animus. Quòd si quis accusatus esset, quòd parū honestam cum illis habuisset consuetudinem, is per omnem uitam infamis erat, & à publicis honoribus submouebatur. Hoc non solum in pueris, quorum ætati consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, uerumetiam in coniugibus: non enim rectè amat uxorem, qui corpus amat potius quàm animum.

8 Mos erat ut adulescētes quopiam abituri à senioribus interro-

terrogarentur quò irent, & ad quid : obiurgabatur autem qui uel non responderet percontanti, aut friuolas causas reci Sapienter
taret. Senior qui non obiurgarat adolescentem ipso præsente delinquẽtem, eidem poenæ erat obnoxius, quam daturus erat si peccasset ipse. Ceterum qui obiurgationẽ molestiẽ ferebat, in magno erat probro. Merito puerorum errata imputantur ijs quorum partes erant ea uel arcere uel corrigere. Simul autem magna necessitas habebat seniores ne quid testibus a-
dolescentibus præter decorum cõmitterent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram 9
quandam quæ erat in urbe circumire, ac uituperationem in- Castigatio
terim in ipsum compositã canere, quod nihil aliud erat, quàm seipsum sua uoce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore melius ducuntur ad honesta: uirgis aut flagris cædi seruile est.

Quin & ille mos erat, ut iuuenes non solũ suos quisq; pa-
rentes reuererentur, hisq; dicto audiẽtes essent, uerumetiam 10
ut omnes seniores uererẽtur, tum de nia cedẽtes, tum è sedi- Communitas
bus assurgẽtes, ac prætereũtibus illis taciti quietiq;. Qua re factum est, ut quisq;, non quemadmodũ sit in alijs ciuitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones autoritatem haberet, uerumetiam in amicorum ac uicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet atq; in sua propria : ut omnia quàm maximè inter se cõmuniter haberent, ac aliena quisq; non aliter quã sua curaret. Intellexerunt illi quantam utilitatẽ haberet cõmunitas, non adaecta, sed ex mutua bene-
uolentia proficiscens. Quod enim à Pythagora proditũ est, amicorum cõmunia esse omnia, id illi uolebant in repub. sua quàm latissimè patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multò magis omnes eandẽ professi religionẽ. Postremo inter omnes homines ob hoc ipsum quòd homines sunt, intercede-

re deberet mutua beneuolentia.

II *Ceterum puer abs quopiam castigatus, si querelam ad*
 Disciplina *patrem detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum*
 puerorum *filiū emendasset. Siquidem ex institutione maiorum habebant hanc de se mutuo fiduciam, ut crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestum. Prima etas quoniam nondum sentit quid turpe, quid honestum, uerberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæsi apud parentes queri de crudelitate eorum à quibus castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum seniorum auctoritatem, hanc fenestram occluserunt liberis suis, ut omnium seniorum eadem esset in pueros auctoritas quæ patribus.*

12 *Furantur illic pueri etiam ex esculentis quicquid possunt, discentes dextre imponere uel dormientibus, uel indigentius sua seruantibus. Deprehenso poena erat uapulare & esurire. Datur enim illis coena per quam tenuis, quò dum suoapte ingenio depellunt inopiam, cogantur audaces esse & Furandi ars callidi. Hoc erat quia cibi inopia premerentur: quin ob id etiam dabatur illis uictus exiguus, uti consuescerent nunquam expleri ad satietatem usque, sed famem tolerare possent. Siquidem hac ratione existimabant illos & ad bellum utiliores eua*
 Nō est stylus *fueros, si ualerent, & post toleratam inedia per durare in laboribus: quin & temperantiores uilibusque contentos fore, si*
 Plutarchi. *longo tempore minimis impendijs degerent: insuper si citra*
 Sententia est *obsonium assuesceret uiuere, & quemuis cibum appositum*
 apud Xeno- *boni consulere existimabant corpora fore tum salubriora,*
 phontem. *tum maiora, quò subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum non depressa corpora tolluntur in altum potius quàm in latum, reddunturque etiam pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporum habitudo obsequitur artuum momēto:*
obesitas

obesitas uerò ex cibi copia collecta, propter gravitatem ob-
sistit. Vt ea gens nihil dabat uoluptati delicijs ue, sed in
omnibus spectabat reipublicæ commoda, longe lateq; dissen-
tiens à plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse
utilius quàm pueros immodico cibo potuq; saginare: quum
ea res non modo pigros reddat & laboribus inutiles, uerum
etiã tum corpora reddat deformiora, tũ ingenia crassiora.

Nec minor illis cura fuit de genere musices, modulorum 13
& cantionum, quàm de uictu, cultu & cæteris quæ comme-
morauimus. Hæc autem talis erat, ut animi uim ac spiritus Musica utilis
excitaret, & impetum diuino afflatui similem, adq; res ge-
rendas accommodum induceret, quum reliquis Græciæ ciui-
tatibus magis placeret musica demulcens, & ad uoluptatem
mollitiemq; effœminans animos. Nam Plato magni referre
putat quo genere musices utatur ciuitas.

Quin & orationis genus simplex & inaffectatum, nihil 14
habens molle ac delicatum, nec in alijs uersabatur argumen-
tis, quàm uel in laudibus eorum qui fortiter ac generosè ui-
tam exegissent, quiq; pro Sparta occubuisse, & ob id ab
omnibus ut beati celebrabantur: uel in uituperandis his qui
metu periculorum nihil egregij gessissent, & qui ob igna-
uiam à morte cruciabilem infelicemq; uitam uiuerent: uel in
pollicitatione per gloriæ studium accendente animos ad uir-
tutem, ad cuiusque ætatem accommodatæ. Itaque tres erant Chori tres
apud illos chori iuxta triplex ætatum discrimen, quibus in
festis simul constitutis senum chorus incipiens canebat.

Nos fuimus olim strennui iuuentuli.

Secundus in quo erant uiri robustæ ætatis, ita respondebat,

At nos sumus, si uis facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorum, ita canebat,

Præstantiores nos futuri olim sumus.

i 3

Quin

Musice genus

25 Quin insuper apud illos erant numeri, ad quos temperarent incessum concitandis animis ad fortitudinem, audaciam, mortisq; contemptum accommodi, quibus utebantur tum in choris, tum ad tibiam tendentes in hostem: Siquidem Lycurgus rei bellicæ studium cum musices studio copulavit, quo nimirum nimius bellandi ardor modulatione temperatus consonantiam aptumq; concentum haberet. Vnde mos erat, ut in bellis rex priusquam iniret prælium, musis sacrificaret, quò pugnantes facinora ederent digna, quæ scriptis honestaq; memoria celebrarentur. Nec permittebant, ut quispiam aliquid de ueteri musica mutaret, adeo ut Terpan drum quum esset antiquissimus, & omnium eius æui citharædorum præstantissimus, egregiusq; gestorum heroicorum celebrator, tamen Ephori multauerint, eiusq; citharam arrectam paxillo affixerint, quòd unam tantum chordam in ea præter necessitatē intendisset, ob uocis uarietatem. Non enim probabant modos nisi simplicissimos. Ac Timotheum certantem in Carneis (id festum erat in honorem Carni cuiusdam uatis institutum: Pausanias autem indicat apud illos Apollinem dici Carnion) ex Ephoris quidam arrecto ense interrogarat, ex utra citharæ parte incidi uellet chordas quæ accefferant ultra septem. Vt ubiq; gens illa frugalitatem colebat, luxum horrebat, metuens à maiorum institutis recedere, quòd ex his fontibus nasci soleat omnis rerum publicarum perniciēs.

26 Quin & sepulcrorum uniuersam superstitionem sustulit Lycurgus, permittens ut non solum intra ciuitatem humarentur cadauera, uerumetiam ut monumenta templis uicina haberentur. Submouit & funebres expiationes: nec concepsit, ut quicquam unà cum cadauere sepeliretur. Nam aliæ nationes si quid fuisset uiuo charissimum, id mortuo adde-
bant

bant in sepulcro, damnosa simul ac ridicula superstitione, Superstitio
 quasi mortui sentiant aliquid: sed in puniceo amictu, & oleæ funerum
 folijs ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit etiã titulos
 & inscriptiones addi monumentis, præterquàm eorum
 qui in bello cecidissent. Sustulit autẽ & luctus & funebres
 nenas, quas reliquorum hominum vulgus incredibili sum-
 ptu & apparatu, etiam per conductos ploratores celebrare
 consuevit magna specie dementiæ, quasi manium sit ullus sen-
 sus: aut si quid sentiunt, iisdem rebus delectentur, quas in uita
 non iudicio, sed animi uitio dilexerunt.

Peregrinari illis concessum non erat, ne morum pere- 17
 grinorum uitæq; incompositæ contagium attraherent. Quin
 & peregrinos urbe exigebant, ne paulatim inundantes ma-
 li cuiuspiam ciuibus existerent magistri. Quisquis autem ci-
 uium non talisset liberorum suorum iuxta patrios ritus in-
 stitutionem, iure ciuiũ priuabatur. Rursus narrant quidam,
 quicumque peregrinus Spartani ciuitatis institutis sustine-
 ret exerceri, eum ex Lycurgi sententia admitti in eam ciui-
 litatis portionem quæ fuerat à priscis ordinata. Ceterum
 uedere ius ciuitatis nulli phas erat. Perspexerat uir ille pru-
 dentissimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciui-
 tates quamuis bene institutas corrumpi, quòd ad nequitiam
 omnes sunt magis dociles quàm ad uirtutem. Sed nulla mi-
 xtura perniciosior, quàm quæ per imperij translationem
 prolationem uel inuehitur. Sic influxu Græcarum nationum
 effœminata est Roma: sic barbarorum commercio tandem
 & Sparta ex sanctissima facta est corruptissima: sic alia-
 rum nationum admixtu effœminata est Gallia, nonnihil
 etiam Germania.

Vicinorum famulis perinde ut suis uti mos erat, si quan- 18
 do quis opus haberet. Itidẽ & canibus & equis, nisi forsitan Communitas
his

his tum opus esset hero. Quin et ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad usum presentem accommodis, obsignabat locum unde abstulerat atq; abibat. Inter huiusmodi mores ubi locū inueniret insatiabilis auaritia? ubi rapacitas aliena pro suis uindicantium? ubi supercilium ē diuitijs sumptum? ubi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum uiatorem ignotam & innocuum iugulantium? Diceret hos germane Christianos, si pro Lycurgo Christum nacti fuissent legum latorem.

20 In bellis utebantur puniceis tunicis, siue quod hic color
Callide uidebatur illis. aliquid habere uirile, siue quod sanguineus
caloris rubor plus terroris incuteret bellorū imperitis: siue
ne protinus conspiciūm esset hostibus, si quis uulnus accepisset, sed utiliter lateret, ob uestem sanguini concolorem.

20 Si quando strategemate, hoc est callido consilio. superas-
Consilium in sent hostem, Marti bouem immolabant: sin aperto praelio,
bellis gallum: hoc pacto consuefacientes belli duces, ut non solum
fortes essent ad praelium, uerumetiam callidis consilijs aduersus hostem instructi. Præclarius enim existimabant hostem ingenio citra sanguinem deiicere, quàm pugna plerumque utrinque cruenta.

21 Cum deos comprecantur hoc uotis addunt, ut possint in-
Tolerantia iuriam pati: quod neminem iudicaret ad gerendum imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur.

22 Summa cōprecationis hæc erat, ut dii bonis adderent honesta, præterea nihil. Non aliud petebant uirtutis præmium quàm honestam famam, quum multo alia sint aliarum gentium uota, non solum multiloqua, uerumetiam inutilia, non-
Vota nunquam & turpia à dijs postulantium.

23 Armati dii Venerem quam illi uocant πορρω, armatam colunt, quin
omnes

omnes etiã deos deasq; hac figura fingunt ut lanceam tenent, hac imagine significantes omnes esse bellica uirtute præditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica uirtute pulchrius: tali specie proponebant deos suos, quales cupiebant esse ciues. At cæterorum Græcorum theologia faciebat deos otiosos & quietos, eoq; fingeant illos gestu recumbentium. Porro quum archetypum omnis honesti petendum sit à numine, periculosum est Reipub. tales facere deos, quales si quis imitetur, inutilis aut perniciosus sit Reipub. futurus.

Iam & prouerbio celebratum est apud illos, admota manu fortunam esse inuocandam: quo significabant, sic esse inuocandos deos, ut simul & manum apponamus, & nostram addamus operã, alioqui frustra inuocari. Verum est, numini acceptum ferri oportere, si quid in actionibus hominũ prospere cedit, sed non fauet numen otiosis ac pigris: uult sua munera ad nos per nostram uenire industriam, ne stultum uideatur, si faueat ipsius dona contemnentibus.

Pueris ostendebant seruos qui uino essent temulenti, quò magis abominarentur ebrietatem, uidentes quàm deforme spectaculũ sit homo immodico madens uino, quamq; dementi similis. Imò cogebant Helotes quàm plurimum bibere, deinde saltationes ineptas saltare, & carmina quedã ridicula canere. Ita quod alij proluxo sermone uix persuadēt, sobrietatem esse rem honestissimã, ebrietate nihil esse homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, sed in mæcipijs, ad quorum mores degenerare ingenuis turpissimum est.

Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum, sed uoce foras euocare si quid uellent. Adeo nihil clãm geri uolebant, sed propalãm omnia.

Strigilibus quibus sudor abstergeretur, non ferreis sed arun

Parfimonia arundineis utebantur in balneis, ut minus operosis, paruoq;
parabilibus: nusquā nō memores frugalitatis ac parfimoniae.

- 28 Comœdias & tragœdias non audiebant, ut nec serio nec ioco quicquam audirent repugnans legibus. Leges enim prohibent stupra, incestum & adulteria, prohibent dolos, iniurias, furti, ceteraq; flagitia: at in fabulis talia poëtae dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad noliuptatem fingi, non ad fidem ueri: Voluptas ea corrumpit imbecillum animos. Hanc ob causam Archilochum poëtam quum uenisset in Lacedæmonem, eadem hora expulerunt, quòd intellexerant ab illo scriptum, satius esse abijcere arma quàm mori. Carmen sic habet,

Scuto aliquis gaudet Saiorum, quod bene pulchrum

Deserui nolens inter opaca rubi.

Ille quidem clypeus ualeat, quoniam mihi posthac

Illo haud deterior forsitan obuoniet.

- 29 Virginibus ac pueris sacra erant communia, quò uel sic
Lenitas puellæ ad masculinum robur proficerent.

Sciraphidam mulctarunt Ephori, quòd à multis erat
praua Sciraphidam mulctarunt Ephori, quòd à multis erat
30 iniuria affectus. Interpretabantur enim illius ignauiam esse in causa, quòd complures auderent eundem ledere. Nam qui ueterem impune fert iniuriam, inuitat nouam. Si qui primus læserat delatus dedisset poenas legibus, ceteri temperassent ab iniuria.

- 31 Scutiferum militem interemere, quòd scuto nōnihil pur-
Setueritas purei panni intertexuisset. In tantum horrebant exemplum peregrinae luxuriæ, non ignari, ex minimis iniurijs immedicabilem uitiorum colluuiem inundare, eoq; tutissimum esse iudicantes principijs obstaré. Ob id in primos autores seuerissime animaduertebant. Plurimum nocuit Reipu. quisquis fenestram uitij aperuit.

Adolcf

Adolescentulum ex eorum numero qui exercebantur, 32
 increpuerunt, quòd uiam nosset quæ ducit in Pyleam : adeo Per egrini
 studebant suos à peregrinationibus ac rerum exoticarum mores
 cognitione seruare alienos, ne per occasionem à patrijs insti-
 tutis degenerarent: præsertim cum Arcadia, cuius est Pylea,
 luxu delicijsq; barbaricis esset corrupta.

Ctesiphontem eiecerunt qui se profitebatur de re quauis 33
 totum diem posse dicere, dicentes, Boni oratoris esse, sermo- Lōquacitas
 nem habere rebus parem. Nulla in re iustius putarunt ad-
 hibendam frugalitatem quàm in oratione, quam Hesiodus
 non aliter quàm pretiosum thesaurum parcissimè censet esse
 depromendam ad usum, non ad ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ cui ab indeijcibili uirtute 34
 cognomen Orthia, flagellis ex more totum diem cæduntur: Puericia dura
 itaq; frequenter durant ad mortem usq; hilares ac leti, con-
 certantes inter sese de uictoria, quis ipsorum diutissimè for-
 tissimèq; tolcret uerbera, uictor cum primis celebris habe-
 tur. Hoc certaminis genus appellant διαμαγισσις. Re-
 nouatur autem quotannis. Huius consuetudinis originem in-
 dicat Plutarchus in uita Aristidis. Quum Pausanias pauli-
 sper semotus à statione militum rem diuinam faceret, Lydi
 aliquot incursione facta, sacrificiorum apparatus diripue-
 runt: quos ipse cum comitibus suis comprehensos, quoniam
 inermes erant, loris cecidit. In huius facti memoriam fieri cœ-
 ptum est Sparta, quod retulimus. Pausanias in Laconicis di-
 uersam adfert huius consuetudinis causam. Quum Limna-
 tes, Cynosurense, Mesoani, & Pitansense Dianæ sacrificia-
 rent, in dissidium uenerunt, ex dissidio ad pugnam, adeo ut
 multis cadaueribus ara compleretur, reliquos pestilentia
 consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianæ hu-
 mano sanguine expiandam esse. Quum igitur immolarent
 ciuicum

cuicumq; fors obuennisset, Lycurgus eam mastationem uertit in flagellationem adolescentulorum. Ita factum est, ut citra necem hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delicijs eos educamus, ut ad studiorum quoque laborem sint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

35 *Otium liberale.* Hæc utcumq; æstimentur, unum tamen quiddam ad honestatem ac beatitudinem conducens ciuibus suis præstitisse uidetur Lycurgus. Quid hoc? Affatim otij, propterea quod sedentarias artes in totum attingere phas non erat. Neque prorsus opus erat ullo opificio negotioso operosoq; ad questum, posteaquàm diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie qui hoc exemplum imitentur, per seruos, aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciant pleraque facientes, non ut ipsis interim uacet meditari meliora, sed ut otium habeant bibendi, aut ludendi aleam.

36 Erat autem detestabile, si quis alicui pluris locasset agrū, quàm erat præscriptum: quo simul & mancipia lucri gratia libentius inferuissent, nec ciues plus solito quærerent. Quanto consilio ea gens omnium uitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat, contra quàm reliquæ faciebant nationes quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiaq; seminaria vindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticam excercere, ac naualibus uti pugnis, tametsi post naualib. prælijs mare potiti rursus abstinerunt, quum perspicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuò ab hac sententia mutati sunt, quemadmodum in cæteris

ceteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorum regionem conuectæ, qui eas importarant morte damnati sunt. Siquidem Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilofecius tamen Lysander deuictis Atheniensibus magnam auri argentiq; uim inuexit, nec solum pecunias receperunt, uerum etiam ipsi uiro honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus uteretur, nec à iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Ceterum quum ab his paulatim defluerent, inuaderetq; obiter diuitiarum amor & auaritiæ malum: non solum ob hæc decreuit illorum potentia, uerum etiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant usi, eos inimicos habere cœperunt. Porro quum ita se gererent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quanquam Græci ceteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrum filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modo perpauci propter asidua bella, sed multo quàm antea imbecilliores captu faciles essent facti, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neque ceteris Græcis, neq; post Macedonicis regibus neque in commune cum illis concilium uenerunt, neq; tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita ut nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloria & libertate quam prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nunc quemadmodum ceteri sub Romanorū uiuunt imperio. Graue documentum uniuersis, imperia uirtute parari: auaritia, luxu,

Pecunia pesti
fera res

Degeneratio

k

delicijsq;

delicijsq; uel perire, uel uerti in tyrannidem.

A P O P H T H E G M A T A

L A C A E N A R V M.

- Habetur pag. 64. ap. 62.**
- 1** Archileonis Brasidae mater, post obitum filij quum Amphipolitae quidam uenissent Spartam, eamq; inuiserent, percontata est num honeste, & ut Spartano dignum erat, occubuisse: illis iuuenis uirtutem amplificantibus ac dicentibus, eum in bellicis negotijs Lacedaemoniorum omnium esse praestantissimum, respondit, O hospes, honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo praestantiores habet Lacedaemon.
- 2** Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellum pro Ionibus aduersus regem Persarum suscipiendum hortaretur, magnam pecuniarum uim pollicens, quantoq; magis ille recusabat, tanto plus adderet promissae summae: Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocys eum adibus extruseris. Vbi nunc sunt qui dicunt avarum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?
- 3** Eidem quum pater aliquando mandasset, ut cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset, docuit enim me uinum reddere suauius. Ergo, inquit, o pater, & uini plus bibetur, & qui bibent deliciores deterioresq; reddentur. Quis satis praedicet hanc puellam, & senem & uiro seuerior? Atqui solet hic sexus maxime capi rebus suauibus.
- 4** Eadem quum uideret Aristagoram a quopiam e famulis calceari. Quid, inquit, pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat non ferendas uiri delicias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et non pudet quosdam quibus uestiendis comendisq; uix decem famuli sufficiunt? Opus est famulo qui uentrem exoneraturus
- Pecunia contempta**
- Simile habetur antea pag. 59. apo. 43.**

raturō soluat ligulas, qui fœnum aut lanam porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergat.

Quum hospes quispiam molliter & agrè uestem prælongam attraheret, protrusit hominem, dicens, Non tu hinc abis, qui nec ea possis quæ sunt fœminarum? Mulierum est Seuerelaciniosis & in humum defluentibus uti uestibus, quin & caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere, aut succingunt.

Gyrtias, quum Acrotatus, qui illi erat ex filia nepos, è quadam puerorū pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus cæteris familiaribus ac notis, Non tacebitis? inquit. Declarauit cuius esset sanguinis. Fortiter Addidit fortes non esse complorandos sed sanandos.

Cum illi è Cretâ nuntius esset allatus de morte Acrotati, Quum ad hostes, inquit, proficisceretur, non ne futurum erat, ut aut ipse moreretur, aut illos occideret? lucidius autem est audire quòd mortuus est, ut & ipso & ciuitate & progenitoribus dignum erat, quàm si iners & imbellis per omne æuum uiucret. Solent auia tenerius & impotentiùs amare nepotes suos quàm ipsæ matres. Et ubi nūc sunt quæ in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias nepotem & seminecem lugeri uetuerit, nec eundem flendum putarit, quòd fortiter pugnans interisset?

Damatria cum accepisset filium ita se gerere in bello, ut tali matre uideretur indignus, domum redeuntem interemit. Quæ de re hoc fertur epigramma,

Transgressum leges mater Damatria natum,

Fortiter

Ipsa Lacæna necat non Lacedæmonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricā immanitatē quàm ad fortitudinē, utile tamē exēplū est ad exprobrandā uulgò matrū nimīā in liberos indulgentiā, quæ ob hoc ipsum sepe

k

2

impoten

impotentius amant eos, quòd sint nequitia corruptissimi.

- 9 Altera quædam Lacæna filium, qui deserto in acie loco
Fortiter confugerat, ut patria indignū interemit, dicens: Haud meū
est hoc germen, in quam hoc extat epigramma,
Germen iners abeas ad tartara, teq; perosus
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala sors, hinc uade sub orcum,
I, Sparta indignus, quem nec ego peperī.
Alia quædā quum filiū audisset fortiter in acie cecidisse, ait,
Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,
Et matre hac uere dignus es & patria.

pa. 124. ap. 48. Hoc antè tributum est Tynnicho, quod tamen Philelphus
separatim commemorat.

- 10 Alia quædam ut audierat filium incolumem, sed fugisse
Animose ab hostibus, scripsit illi: Malus rumor de te sparsus est, aut
hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudicauit mori, quàm cum
ignominia uiuere.

- 11 Alia rursus cum filij qui è prælio fugerāt, ad ipsam ueni-
rent, Quò, inquit, itis ignaua & fugitiua mancipia? & osten-
Rustice sa uentre, Nam huc, inquit, denuò subituri unde emerisistis?
Hoc apophthegma Cynica dignum est.

- 12 Quædam filium ad se uenientem conspicata, percontata
est quid ageret patria: is quum respondisset, periere omnes,
laterem coniecit in illum occiditq; dicens: Te igitur nobis
Fortiter misere mali nuntium? Vita putauit indignum, qui cum suis
perire non sustinuisset.

- 13 Cuidam qui matri narrasset quàm generose frater occu-
Animose buisset, Proinde an non turpe est, inquit, tibi non contigisse
illi esse comitem?

- 14 Quædam filios quos habebat quinq; posteaquàm in bel-
lum emiserat, ante suburbium stabat expectans quis esset
belli

belli exitus. Ut accessit quispiam nuntians filios illius omnes occubuisse, Non isthuc percontabar, inquit, ignauum mancipium, sed quid ageret patria. Is quum respondisset, à patria stetit victoriam, Libenter igitur, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatum in liberos affectum publice in patriam pietati posthabuit. Fortiter

Quedam sepeliebat filium, ad eam cum uilis anicula quedam accessisset, dicens, Heu fortunam ô mulier: illa subiecit, Per geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperit, uidelicet ut pro Sparta moreretur, id mihi contigit. Fortissima mulier aniculae deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tusc. quæst. lib. 1. Fortiter

Quum mulier quedam Ionica de texto quodam suo ut pretioso gloriaretur, Lacena ostensis quatuor filiis quos habebat moribus compositissimis, Huiusmodi, inquit, decet esse honestæ probæq; mulieris opera, deq; his tollere animos & gloriari. Iones operosis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit, nullum opus esse præclarior, quàm si filios honestis moribus instituat. His enim melius ornari patriam, quàm aulaeis aut uestibus Ionicis. Grauitur

Alia quum accepisset quòd filius peregrè agens, inhonestè se gereret, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est, hunc tollito, aut ne esto. Simile superiorei apo. 10.

Similiter quum Chij exules uenissent Spartam, multis nominibus incusabant Pædaretum. Eos mater Teleutia ad se accersit: ex his ubi cognouisset quæ filio obijcerent, uidereturq; filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum, Mater Pædareto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, desperans se Sparta esse incolumem. Virago mortem minata est filio, Seuere

k 3 ni mores

ni mores corrigeret suos.

19 Altera filio iniuriarum postulato, Aut crimine, inquit, Seuere fili, aut uita teipsum libera. Mater in filium seuerior quam iudex, quæ extinctū malebat, quam cum ignominia uiuum.

20 Alia filium claudum in aciem proficiscentem deducens, Claudus Fili, inquit, singulo quoque gradu fac uirtutis memineris. Alijs claudicationis uitium solet formidinem incutere: at hæc monuit ut ex ipso uitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans, nihil est in fuga præsidij claudō, aut uincendum est, aut moriendum.

21 Alia quum illi filius redisset ex acie, atq; ex uulnere pedis Fortiter uehementer doleret: Si uirtutis, inquit, memineris o fili, non solum non dolebis, uerum etiam bono futurus es animo. At uulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs & lacrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.

22 Lacedæmonius quidam sic in bello uulneratus ut ingredi nō posset, sed quadrupedū more ambularet, quū ob id derisus Fortiter erubesceret, à matre reprehensus est his uerbis: Quāto præstabat fili de fortitudine gaudere, quam de stulto risu pude-scere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, uerba mulieris sumens ex apophthegmate, quod paulo ante præcessit.

23 Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est, Fili, Fortiter aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate sentiēs sic rem gerendam in bello, aut ut uictor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.

24 Alia rursus filio ad bellum proficiscenti clypeum im- Fortiter nens, Hunc, inquit, tibi pater semper seruauit, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis.

25 Alia filio dicenti quod breuem haberet gladium, Tu, in- Argutè quit, adde gradum: significans nihil ob futuram gladij breui- tatem, si propius ad hostem accederet.

Alia

Alia quum audisset, quod filius fortiter in praelio se gerēs 26
occubisset: Nimirū, inquit, meus erat. Non deploravit mor- Fortiter
tem filij, sed de uirtute sibi gratulata est. Contra quum de al-
tero audisset, quod ob timiditatem praelium detrectans saluus
esset: Nimirum, inquit, non erat meus: sentiens nō esse habē-
dos pro liberis qui à parentum institutione degenerassent.

Alia quum audisset filium in praelio cāsum, Deponite il- 27
lum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat Fortiter
frater. Tale robur animi quā in paucis reperias uiris! Non
metuit orbitatem, modò uita patriæ impenderetur.

Alia quum in publica solenniq; pompa audisset filium in 28
praelio quidem tulisse uictoriam, sed ex uulnerum multitudine mori, coronam non deposuit, sed glorians comitibus di-
xit, Quāto pulchrius est amice, in acie uictorem occumbe- Fortiter
re, quā in Olympijs parta uictoria uiuere! Quantum hæc
uirago dissensit à cæteris mortalibus, quibus persuasum erat,
dijs pròximum esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi
non ageretur certāmen uirtutis, sed artis & impendiorum:
tum nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti,
quod uitæ iactura sit emendum. Hæc nullam existimauit ui-
ctoriam speciosiores, quā quæ patriæ quæreretur, nec ul-
lam mortem optabiliorē, quā quæ cum hac laude cōtigisset.

Quum quidam sorori suæ narraret quā fortiter ipsius 29
filius in praelio occubisset, Quantum, inquit, illa, de filio ce- Simile antea
pi uoluptatis; tantum tuam doleo uicem, qui à tam honesta Pa 148. ap. 13.
societate defecceris.

Quidā Lacenam misso nuntio sollicitauit, num assentire- 30
tur ut ipsi sui faceret copiam. Cui illa respōdit, Quum essem Pudico
puella, parēti obedire didici, idq; feci: mulier autē facta, uiro
itaq; si me inuitat ad honesta, uiro meo primū rem aperiat.

Virgo quædam paupercula roganti quam sponso dotem 31
k a esset

Pudice esset allatura, Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Generose professæ est eam esse pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

32 Lacæna rogata num ad uirum accessisset, Non, inquit, Pudice sed ille ad me: significans sese non libidinis causa commercium habere cum uiro, sed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim esse foemine, si uirum ad coitum sollicitet.

33 Virgo quædam clanculum corrupta foetum extinxit, tam Fortiter interim patiens dolorum ut nullam ederet uocem, adeo ut parturien s & patrem & alios qui aderant falleret. Nam magnitudinem cruciatu turpitudine cum honestate coniuncta superauit. Generosi animi erat quòd ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres solent miseræ uoces edere, silentio perpeffa est.

34 Alia quum uenderetur interrogata quid sciret, Fidelis, Generose inquit, esse. Existimabat fidem in famula quouis opificio esse melius.

35 Alia similiter captiua quum interrogaretur, quid sciret, Probe, inquit, regere domum. Et hæc non uulgaris ars est in muliere.

36 Quædam à licitatore interrogata num esset futura proba Antè pag. 121. si ipsam emeret, Etiam, inquit, si me non emeris. apoph. 36.

37 Alia quum in auctione præco rogaret illam quid sciret, Simile habetur de uiro Libera, inquit, esse: significans sese captiuā quidem esse, ceterum ad illiberalia iussa non pariturā. Itaq; quū emptor impelleret quædā nō conueniētia liberæ, Plorabis, inquit, qui tibi ipsi talem inuideris possessionem, moxq; sibi necem consciuit.

38 Agefistrata quum Agidem filium exanimem iacētē uideret, exosculata faciem dixit, Nimia tua ô fili bonitas, nimia mansue

mansuetudo & humanitas te simul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed inuidiosum, nimirum ut degenerâtes Lacedæmoniorū mores ad priscam illam seueritatē reuocaret. Interim dum studet offendere neminē, & gratificari omnibus, semetipsum in exitiū coniecit.

Eadem laqueo guttur inferens, in hoc tantum, inquit, Spar39
tæ utilis fui. Doluit generosæ fœminæ, quòd filio non licuit
de patria quemadmodum uoluit bene mereri. Pietas in patriam

Cùm Thebanī irrupissent in Laconicā, & inter captiuos
captiuosq; multos etiam abduxissent Helotas, iusserunt illos40
Terpandri, Alemanis ac Spendonis Laconica carmina ca-
nere. illi recusarunt dicentes, id nolle filias heriles. adeo plus
apud illos ualuit concaptiuarum puellarum autoritas, quàm
iussa uictoris. Hinc probarunt quidam esse uerum quod uul-
go diceretur, liberum Spartæ maximè liberum esse, contra
seruum maximè seruum. Ita Plutarchus in uita Lyncurgi.

Theanò uestem induens casu brachium nudauit: cuidam
autem dicenti ô pulchrum brachium, At non publicum, in-
quit. Admonens uni pulchrum esse, non cuius, & laudatoris
illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium cu-
riosus spectator esset.

C H I L O N I S L A C O N I S

A P O P H T H E G M A T A.

Non dubium est quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur
unus de numero septem Græciæ sapientum, in apophtheg-
matis Laconicam indolem retulerit, quanquam scriptorum,
ut opinor, uitio, non habent eandem gratiam quæ illi tri-
buuntur. Diogenes Laërtius hæc illi ascribit: Fratri queren-
ti quòd Ephorus ille non crearetur, quum ille esset, Ego, Idem tribui-
inquit, iniuriam ferre noui, tu non: significans neminem esse
idoneum magistratui, qui non possit dissimulare multa præ-
tur alteri
Moderate

k 5 ter

ter æquum & bonum facta, iuxta illud, ἄρχων ἀνισότην καὶ δικαιοσύνην ἀδίκως, id est, Princeps æqua & iniqua pariter audias.

- 2 Ab Aesopo interrogatus quid ageret Iupiter, respondit, Vicissitudo rerum Excelsa deprimat, depressa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum sursum deorsum uolui reuoluiq̃.
- 3 Interrogatus qua re docti præcellerent indoctos, Bona, Virtutis præmia inquit, spe. Doctos autem appellabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutionem uitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc uno superant improbos, quòd post hanc uitam sperant rectè factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios uiros post obitum in uitam beatam translatos fieri diuos.
- 4 Dicere solet, quòd Lydius lapis est auro, id aurum esse Aurum index homini. Lapis enim index affricu prodit quale aurum, ipsum autem aurum arguit quale hominis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.
- 3 Iam grandæuus dicebat, se sibi nullius facti conscium esse, Conscientiæ puritas cuius pœniteret, uno excepto, quòd quum esset ascitus arbiter ut inter duos amicos finiret cotrouersiam, nec quicquam uellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, ut ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto & legem seruauit & amicum. Hic scrupulus nonnihil mouebat senis animum, quòd perfectæ uirtutis fuisset, nullo metu à regula legum deflectere, nec illius amicitiam magni facere, qui ob sententiam secundum leges, non secundum ipsum datam desineret amicus esse. Quid illa sanctius anima, qui per omnem uitam, quæ illi longa contigit, hoc tantum criminis admisit?
- 6 Quidam, quorum est A. Gellius, huic tribuunt & illud, Moderate Sic ama tanquam osurus, sic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit, nec similitates tam acriter exercendas, ut præclu

præcludatur omnis in gratiâ reductus, nec amicis adeo fidendum, ut illis cōmittas, quo si fiant inimici possint te perdere.

Docebat neminem cōiicijs laceſſendum, ne si dixerimus quæ lubet, audiamus uicissim quæ dolent. Habet enim & maledicendi morbus suam uoluptatem, sed quæ plerumq; male audiendi summo dolore p̄ſatur. Huc alluſit M. Tullius Salustio comminans fore, ut si quam uoluptatem maledicendo cepisset, eam male audiendo perderet.

Dicebat, non committendum ut lingua præcurreret animi: admonens prius cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in uerba. Nescit enim uox miſſa reuerti. Cogitatio prior poteſt corrigi posteriore meliore, ut habet prouerbium, uox non item.

Damnum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud ſemel dolere, hoc ſemper. Iactura rei facile ſarciri poteſt, fama contaminata uix unquam diluitur. Res amiſſa exiguo tempore dolet, ſcleris conſcientia ſemper cruciat animũ. Itaq; lucrum ſcelere partum, damnum eſt non lucrum.

Non eſſe tentanda quæ fieri non poſſunt. Quædam honeſta ſunt ac magnifica, ſed magno Reip. malo tentantur, ſi nequeas perficere. Atque hæc eſt præcipua pars boni conſultoris, diſpicere non ſolùm quid per ſe optimũ ſit, ſed quid pro temporum ratione poſſit obtineri.

Rogatus quid eſſet difficile, Arcanum, inquit, reticere. Tanta eſt linguæ omnium maxime uolubilis incontinentia, quum alioqui nihil uideatur facilius quàm ſilere.

Idem præcipiebat, linguam quum aliàs ſemper, tum præcipue in conuiuio continendam, quòd illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Porro ubi plus eſt periculi, ibi maior eſt adhibenda cautio.

Nulli minandum eſſe, non ſolùm quòd id mulierum uideatur

deatur esse potius quàm uirorum, uerumetiā quòd minari ei cui uelis nocere, est inimicum admonere ut sibi caueat, tibiq; ipsi lædendi facultatem adimere. Amicis autem minari, parum est humanum. Rectè tamen minamur quoties aliquem hoc remedio correctum esse cupimus, & hac poena decreuimus esse contenti.

14 **Amicus uerus** Promptius ad amicorum aduersam fortunam, quàm ad res secundas accurrendum. Rebus prosperis aduolant quilibet, etiam minus amici: qui adsunt reflante fortuna, hi uerè sunt amici.

15 **Vxor humilis** Vxorem humilem modico apparatu ducendam, ne pro coniuge dominam accersas domum. Sat enim dotata uenit puella, quæ pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat unum ex Laconicis institutis, ut uirgines sine dote nuptum irent.

16 **Mortuis parcendum** Vetabat de mortuis male loqui, quòd ignauum uideretur eos incessere lingua, qui respondere non possunt, ac turpe esset cum umbris ac laruis luctari. Nam id est quodammodo sepultum refodere.

17 **Senectus honoranda** Docebat honorem à iunioribus habendum senectuti, ut ipsi facti senes ab alijs habeantur in pretio. Ea res geminam habebat utilitatem. Siquidem ut senum autoritas ac reuerentia temperabat ætatem lasciuam à peccando, ita senes cauebant ne quid committerent quo iuuenibus uel ob ineptiam ludibrio possent esse, uel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes omnesq; senes ea esset reuerentia, quæ inter parentes ac liberos.

18 **Insolentia** Admonebat secundis rebus elato non applaudendum nec arridendum. Infelix felicitas est, quæ hominem reddit insolentior, eoq; non plausum meretur, sed lacrymas. Grauiusq; peccant qui docent insolentiam, quàm qui utuntur.

Sape

Sæpe populus clamat in auaritiam ac tyrannidem principum, quum ipse doceat illos hæc uitia. Quidam codex Græcus habebat, ἀτυχῶντι μὴ ἐπιγελᾶν, id est, infelicem non esse irridendum, siue infelici non insultandum: id enim extreme est inhumanitatis.

Docuit potentie adiungendam mansuetudinem, ut à suis 19 non tam metum extorqueat, quam impetret reuerentiam. Reuerentie comes est amor, metus odium. Amari autem Moderate non solum honestius est, uerum etiam tutius.

Admonebat ut suæ quisq; domui bene præesset. Primam 20 enim curam debemus familiaribus: nec idoneus uidetur administrandæ Reipub. qui priuatam rectè gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est quàm parua ciuitas.

Vincendam iram, quòd is affectus sit ceteris potentior, 21 quam superare fortius est, quàm hostem armatum deicere: Ira nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quàm ab hoste.

Diuinationem non esse detestandam, quòd hanc deorum 22 munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab homine Diuinatione insigni uirtute prædito. Nam ipse prædixisse fertur futurum, ut ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius situm naturamq; cum didicisset, Vtinam, inquit, hæc aut nunquàm fuisset, aut simul ut nata fuit, subuersa fuisset. Nam Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasis, ut in ea insula classem haberet, ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

Fertur & hoc illius nomine, In uia non properandum. 23 Ex incessu colligitur animus, præceps arguit præcipientem: Mores in publico nimum lentus ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti consilio.

Huic

24 Huic simillimum est, inter loquendum non esse mouendam manum. Id enim esse uæcordium. Vnde & in Hebræorum prouerbijs est, Stultum digito loqui.

25 *Legum autoritas* Monuit obtemperandum legibus. Hoc ad principes præcipue pertinet, qui se credunt non tencri legibus. Nec aliunde magis florent Respub. quam si legum uigeat autoritas. Nec ibi tyrannis oriri potest, ubi ex arbitrio præscarum legum geruntur omnia.

26 *Otium* Dicebat adamandam esse quietem, quoties datur honestum otium, iuxta illud, ἡσυχία καλὴν. Nihil enim uel tutius, uel iucundius. Nullum autem negotium periculosius quam bellum.

27 *Cautio sui* Quin & illud huic ascribitur, Caue tibijsi. Fortasse legendum, caue teipsum, siue à teipso, siue obserua teipsum. Nam Græcè est, φυλάττειν ἑαυτὸν, ut admoneat sibi quæque debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab alijs, at frequenter nemo magis hostis est homini, quam homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem aliasq; cupiditates adhibet in consilium. Demiror autem quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.

28 *Amari sine contemptu* Ita moderandam uitã, ut nec inferioribus sis terrori, nec superioribus despectui. Metui à subditis tyrannicum est: negligentia uerò est, sic agere, ut à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic temperandi mores, ut à iunioribus ameris potius quam timearis, à maioribus non contemnaris. Immodica seueritas parit terrorem somnolentia, uinolentia, incogitantia similiaq; uitia gignunt contemptum. Potest & ad fortunam accommodari, quæ si sit uehementer ampla, parat qui metuant citius, quam qui amēt aut reuereantur: sin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoq; est optima. Ausonijs carmen sic habet:

Nolo

Nolo minor me timeat, despiciatq; maior.

Præterea sic esse contemnendam mortem, ut nihilo secius 29
curam habeas incolumitatis. Non enim est fortitudinis, sed
amentie, semet temere in uitæ discrimen conijcere: sed quo-
ties aut inenitabilis necessitas urget, aut grauis honestaq;
causa suadet, mortem contemnere fortis animi est. In morbo
non est metuenda mors, sed interim adhibenda curatio me-
diocris. In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed
interim fortiter pugnandum pro uictoria. Ausonij carmen
sic legendum arbitror,

Mors quate-
nus contem-
nenda

Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest autem & hic accipi sensus, Hactenus meminris te
moriturum, ut abstineas à uitijis curisq; superuacaneis: sed in
terim perinde quasi diu uiicturus sis, ea cures quæ ad hone-
stam beatamq; uitam pertinent. Multos mortis consideratio
deterret ab honestis actionib. contrà mortis obliuio multos
inuitat ad licētius peccandū. Potest & sic intelligi, Ne sic me
tuas mortem, ut uiuas anxius ac tristis, sed uitæ spes mortis
horrorē tēperet. Hunc sensum indicat carmē quod sequitur,

Tristia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Hæc uita præterquam quòd multis miserijs exposita est,
nihil habet tristius quàm quòd mortem habet certissimam,
diem mortis incertissimum. Sed omnia superanda sunt, aut
animi fortitudine, aut amicorum alloquijs. Nullum enim in
dolore remedium præsentius quàm curas æstusq; animi in
amicorum sinum effundere, quorum & consolatio, & com-
munis dolor maximam mali partem tollit.

Amicus con-
solator

Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse. Vulgus 30
hominum contra facit. Si quid cui benefecerunt, & sine fine
prædicant, & sine modo exaggerēt: si quid in ipsos colloca-
tum fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant,
aut

Gratitudo

aut eleuant. Carmen Aufonij sic habet:

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

31 Eidem hanc tribuit sententiam, optabilem esse senectutem
Senectus iu- iuuenilem, moleſtam eſſe iuuentutem ſenilem. Maxima ma-
ueculis lorum pars ob quæ male audit ſenectus, à uitijſ hominum
proficiſcitur, habet autem ex ſeſe nonnulla commoda, pluri-
marum rerum uſum ac memoriam, conſulendi facultatem,
reuerentiam & autoritatem: hæc ſi adſint commoda, ab-
ſintq; incommoda, ea ſenectus optabilior eſt multorum iu-
uentute, uitijſ & inertia marcente. Videas autem in nonnul-
lis iuuenib. ſenilem imbecillitatem, ſenilem ſomnolentiam, ſe-
nilem ignauiam, ſenilem moroſitatem: horum iuuentus peior
eſt ſenectute. Nam quum ſenectæ careant, ſenio tamen abun-
dant. Aufoniani uerſus ſic habent:

Grata ſenectus homini, quæ parilis iuuentæ.

Illā iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

32 Plinius & illud oraculi uice celebratum aſcribit Chiloni,
ἔγγυα, ῥαγά δ' ἄτην, ſponde, ſed noxa præſto eſt.

33 A. Gellius Noct. Atticarum lib. 1. cap. 3. aſcribit illi quod
dicam, idq; autore Plutarcho in lib. De anima. Quendam
prædicantem, ſibi nullum eſſe inimicum, rogauit, an ullum
Amicitia iun- etiam haberet amicum: ſentiens amicitias & inimicitias in-
cta inimicitie uicem ſeſe conſequi: nec fieri poſſe, quin qui multos habet
amicos, complures habeat inimicos. Sit hic huius conuiuij
ſecundus miſſus, ſi uidetur, cui ſubijciemus philoſophos, non
omnes, ne nullus ſit finis, ſed aliquot eximios, ut uarietas
excludat lectionis tædium. Quod ſi quem huius pati-
ne maior auiditas tenet, huic Diogenes Laër-
tius facile ſtomachum explebit, ſi non
modo habeat nimis
faſtidio-
ſum.

LIBER TERTIUS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolem mihi proxime uidetur accedere Socrates, non tantum integritate morum, decretis ac dictorum sale, uerumetiam tolerantia, ut dicas patria quidem Atheniensem, ingenio uerò Spartanum, nisi quòd Laconicam breuiloquentiam non affectauit, magis studens uirtutem persuadere quàm præcipere. Ad id potissimum utebatur similibus & inductionibus, quas Græci uocant εἰσαγωγὰς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte uincitur à Lacedæmonijs, ita sanctitate dictorum superat illos, quorum aliquot recensere non ab re fuerit.

Dicebat Deos omnium optimos ac felicissimos, ad horum ¹ similitudinem quò quisq; propius accederet, hoc & meliorem esse & beatiorē. Si corrigas unius uocis numerum, Deus imitandus.

A dijs nihil petendum, nisi bona simpliciter, quum uulgus petat bene dotatam uxorem, opes, honores, regnum, longam ² uitam, quasi præscribentes numini quid oporteat facere. At Vota qualia ³ deus optime nouit, quid nobis bonum sit, quid non.

Sacrificia uolebat quàm minimis impendijs cōstare, quòd ³ dijs, ut non egent rebus hominum, ita magis spectant affectus immolantiū quàm diuitias. Alioqui quum improbißimi quicq; maxime abundant diuitijs, actum esset de rebus humanis, si malorum potius quàm bonorum uictimis delectarentur. Eoq; uersum hunc magnopere probare consuevit, καὶ Ἀδ-
ραμῖν

ναυπη δ' ἐγὼ δὲ ἐπ' ἀνατάτοις θεοῖσι. Hoc dictum & ad Christianos pertinet, qui immodicis impendijs ornamus templa, peragimus sacra & parentalia, gratius facturi deo; si quod ultra frugalem munditiam superest, fratribus egenis erogaremus. Eandem frugalitatem adhibendam docuit in excipiendis hospitibus, eodem utens uesticulo, ναυπη δ' ἐγὼ δὲ.

4 **Argutē** Quum admoneretur ab amico, quod excepturus hospites admodum tenuem fecisset apparatus, Si boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus satis.

5 **Frugalitas** Docuit abstinendum à cibis, qui non esurientem incitarent ad edendum: & à potu, qui non sitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non est utendum, nisi quatenus corporis necessitas exigit.

6 **Frugalitas** Dicebat optimum condimentum esse famem, quod & optimè edulcaret omnia, & nullius esset impendiij. Vnde ipse semper iucundè edebat ac bibebat, quia neutrum faciebat nisi esuriens ac sitiens.

7 **Affectus cohibiti** Quin & ad famem ac sitim tolerandam exercuerat sese: post sudorem enim è palæstra collectum, quum alij potum uehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus quam ob rem id faceret, ne consuescam, inquit, obsequi affectibus. Interdum enim licet sitias, noxium est bibere: hic quum ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur ut bibas, magis obtemperandum est rationi.

8 **Voluptas ex uirtute** Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, longè plus habere uoluptatis, ac minus dolorum, quàm qui summa cura undiq; pararent oblectamenta, quod uoluptates intemperantium præter animi sibi male conscij cruciatum, præter infamiam ac paupertatem, frequenter ipsi etiam corpori plus adferant molestiæ quàm delectationis

nis. Contrà quæ sunt optimæ, eadem fiunt iucundissima si quis assuerit.

Aiebat esse turpe, si quis sua sponte seruiens uoluptatibus, 9
talem se faceret, quales nemo domi suæ uellet habere seruos. Seruire uoluptatibus
Talibus autem nullam salutis spem reliquam esse, nisi si pro
eis deos comprecarètur alij, ut bonos dominos nancisci possent, quando prorsus decretum erat seruire. Existimabat autem nullos foediorum miserioremq; seruire seruitutem, quàm qui & animo & corpore seruirent uoluptatibus.

Interrogatus quā ob rem ipse non administraret Remp. 10
quum administrandi rationem optime sciret, respondit, Eum Prodesse pharibus
utiliorem esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reip. quàm qui ipse rectè gubernaret. Idem mihi respondit Nicolaus Leoniceus Ferrariæ, demiranti quid artem medicandi quam profitebatur ipse non exerceret, Plus, inquit, ago docens omnes medicos. Nec dissimile mihi respondit unicus studiorum meorum Meccenas Guilielmus archiepiscopus Cantuariensis sacerdotium improbe recusanti, dicentiq; Quæ fronte fruar illorum pecunijs, quibus ut lingue ignarus nec concionari possum, nec monendo nec consolando adesse, nec ullum boni pastoris officium præstare? Quasi, inquit, non plus efficias, qui libris doces pastores omnes, quàm si uni rusticane plebeculæ inseruias. Falsus sum amice dictum, mihi tamen non persuasit.

Rogatus quò pacto quis posset honestam assequi famam, 11
Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uelis. Veluti si quis Fama quomodo paranda
bonus tibicen haberi cupiat, ea præstet oportet, quæ à probatis tibicinibus fieri uiderit. Quemadmodum qui medendi est imperitus, non ideo medicus est, quòd pro medico ascitus est, & uulgo medicus appellatur: ita non statim princeps est aut magistratus, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi

l 2 sciat

sciat artem gubernandæ ciuitatis.

12 *Dicebat uehementer absurdum esse, quum artes sedentarias nemo profiteatur absq; dedecore qui eas non didicerit, neq; quisquâ scriinium faciundum locet ei, qui rudis scilicet opificij : ad publicos magistratus admitti, qui nunquam dederunt operam disciplinis, sine quibus nemo potest rectè magistratum gerere : cumq; nemo non detestaturus sit eum qui clauo assideret ignarus artis nauticæ, multò magis detestandos, qui Rempub. capefferent ignari politicæ philosophiæ. Neq; eum putabat appellandum impostorem, qui à persuaso quopiam pecuniâ aut uasculum acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ Reipublicæ, quum sint homines nihili. Hoc dictum multo magis ad principes, magistratus & episcopos Christianos pertinet, quàm ad ethnicos.*

13 *Dicere solitus est, nullam esse possessionem pretiosorem uero bonoq; amico, nec aliunde plus fructus aut uoluptatis capi. Itaq; præpostere facere multos, qui pecuniæ dispendium grauius ferunt quàm amici iacturam, quiq; se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, quum eo sibi conciliarint amicum quouis lucro potiore.*

14 *Vt illis committimus statuas faciendas, à quibus uidemus aliquot statuas eleganter factas : ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse fidos & utiles amicos.*

15 *Quendam acrius castigantem seruum percontabatur, quomobrem ita seuiret : quoniam, inquit, quum sit obsoletiorum uoracissimus, tamen ignauissimus est : quumque sit auidissimus, tamen desidiosissimus est. Tum Socrates, Nunquam ne, inquit, considerasti, uter uestrum pluribus egeat*

egeat uerbis, tu'ne an famulus? Vtinam sibi quisque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitq; idem quod sibi ignoscit, aut si non idem, crebro deterius.

Cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, sed itineris labore deterrito, Quum, inquit, domi sepenumero totum prope diem ambules, ante prandium, rursus ante coenam: si domesticas ambulationes proferas ad quinque sex uel dies, facile peruenies Olympiam. Docuit uir ingeniosus, id quod terret in aduendis laboribus, imaginatione esse potius quam ipsum laborem. Si quid honeste rei gratia periculi, dispendij, aut laboris suscipiendum est, excusamus, detrectamus, horremus, quum frequenter ultro in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarum, excusant uoletudinem, insomnia, impendia librorum, quum interim totam noctem ludant aleam, potatione contrahant febrem, podagram, hydropem & lippitudinem, scortatione paralysim, aut scabiem nouam, quam Gallicam appellant.

Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere rogauit, num puer ipsum potuerit consequi. Ait: Rogauit, uacuis'ne an aliquid ferens oneris. Portauit, inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, queritur'ne ille se defessum? Quum negaret, An non pudet, inquit, te molliuici, qui uacuis ambulans defessus fueris, quum ille gestans sarcinam non queratur se fatigatum? Ostendebat Socrates seruum in hoc feliciorem domino, quod ad labores exercitior minus sentiret molestiae.

Admonere solet quod apud alios diceretur edere aut conuiuari, apud Athenienses dici *ἀνασθαι*: qua uoce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendum cibum, ut

l 3 nec

nec corpus, nec animus oneretur: huc opinor alludent, quod ἐχειῶσαι sonet uchi, unde ἐχειῶν uehiculum, quam ἐχὲ dicatur & cibus, eoq; additum εἶναι, ne sarcina iusto grauior imponeretur corpori.

19 Sobrietas in edulis. Dicebat, optime natis ingenuisq; potissimum adhibendam rectam institutionem. Idem enim in his usuuenire quod in equis, in quibus qui feroces sunt ac generose indolis, si statim a primis annis recte instituantur, egregij & ad omnem usum accommodi euadunt: sin minus, efferati, intractabiles, & ad nihil utiles. Eoq; fit, ut felicissima queque ingenia corrumpantur inscitia instituentium, qui mox equos uertunt in asinos, quod erectis ac liberis animis imperare nesciant.

20 Indoles erecta. Dictitabat illum impudenter facere, qui quum boues efficeret pauciores, postularet tamen haberi bonus bubulcus: sed multo absurdius esse, si quis haberi uelit bonus Reipub. gubernator, quum ciuium numerum imminuat. Hoc dictum torsit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus est, ni sileret, fore ut ipse quoque faceret boues pauciores, & quod minatus est uerbo, re prestitit. Nam huius opera Socrates perijt.

21 E' priscis autoribus selegerat uersiculos aliquot, quos prouerbiorum uice frequenter usurpabat, quorum est ille Hesiodius,

Otium turpe. Ἐργον' ὅσπερ ὄρεδλος, ἀργὸν δὲ τ' ὄρεδλος, Id est,

Non probrum est operari, ast est cessatio probrum.

Quo dehortabatur iuuenes non solum ab otio, uerumetiam ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat otiosos, qui alea, compotationibus & scortis etatem absumerent.

22 Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac Laërtius,

Ὅτ' ἴσται

Ὅτι τοὶ ἐν μεγάροις κακῶντ' ἀγαθῶν τε τέτυκται. Id est,
Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur.

Curiositas

Eo non solum reuocauit auditorem à curiositate rerum alienarum, uerum etiam à disciplinis nō necessarijs: uelut ab exacta cognitione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarum naturalium; aut rerum ultramundanarum, ad cognitionem ethices, cuius scientiæ præstat, ut nobis ipsi noti sumus, utq; rem domesticam aut publicam utiliter administremus.

Eòdem spectat & illud quod illi ascribitur, & in primis celebratur, Quæ supra nos, nihil ad nos. Sic enim respondere solet admirantibus, quòd de moribus semper, de astris, deq; meteorologis nunquam disputaret.

23

Curiositas

Quum in uia quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirantibus quòd id pateretur, Quid facerem? inquit. Illis hortantibus ut uocaret hominem in ius, Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, uoca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum, nullaq; uirtute præditum: ac uehementer absurdum uideri, non pati ab homine, quod ab animante bruto passurus sis.

24

Patienter

Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id molestè tulit Socrates: amicis autem admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret, peius affectus corpore quàm nos sumus, nequaquam illi succenseremus: quia igitur illi succenseam, qui peius affectus est animo quàm nos sumus?

25

Moderatè

Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conscriptum. eo lecto rogauit quid illi uideretur, Per Iouem, inquit, quæ intellexi mihi præclara uidentur, qualia puto & ea quæ non intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit perquam salsè affectatam eius scriptoris obscuritatem,

26

Salsè

! 4 unde

unde & σκεταῖον cognomen inditum est. De Delio natato-

27 re diximus in Chiliadibus.

Munus inutile

Quum Alcibiades illi spaciosam aream offerret dono, in qua sibi domum edificaret, Quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium dares unde mihi calceos conficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem si acciperem? Hac similitudine munus inutile recusavit.

28

Frugalitas

Per forum obambulans quum aspiceret mercium copiam quæ illic uendebantur, ita secum loqui consuevit, Quam multis rebus ego non egeo, ast alij cruciantur animo ita cogitantes, quam multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, quod iuxta naturam uiuens, ac paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ebur, aulæa, reliquasq; diuitum delicias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendis tragœdijs quàm ad usum uitæ. In hanc sententiam usurpabat uersus Iambicos poëtæ nescio cuius,
Τὰ δ' ἀργυρέματα' ἐς τὴν, ἥ τε πορφύρα
Εἰς τὸς τραγῳδίας χρῶσιμ', οὐκ εἰς τὸν βίον. Id est,
Argentea isthæc uasa simul ac purpura
Tragœdiarum accommoda histrionibus
Sunt, ad beatam conferunt uitam nihil.

29

Frugalitas

Dicere solitus est, cum esse dijs simillimum, qui quàm paucissimis egeret, quum dij omnino nullius egeant rei. At uulgus diuites dijs proximos existimant, quorum delicijs nihil satis est. De his enim dictum est in comœdia Terentiana, Quàm uos facillimè agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit quos appellat ῥᾶρον ἄγοντας, id est facillimè uiuentes. Facillimè autem uiuit, qui paucissimis contentus est.

30

Frugalitas

Dicebat, qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, & qui suauiter biberet quemlibet potum, hunc non de siderare poculum præter id quod adest. Fames enim & sitis optime

optimie condit omnia.

Dicebat, cuius esse promptum, si quid rerum insignium 31
haberet proloqui, quum difficillimum esset nominare quos Amicus syn-
possideret amicos, quum hac possessione nulla sit charior. cerus
Hoc dicto taxabat præposterum vulgi de rebus iudicium,
qui hoc negligentissime haberet, quod omnium plurimi facien-
dum erat. Ditiore sibi uidetur cui pecunie non nihil obtigit, &
damnum deplorat cui periit: at qui sibi parauit bonum amicum,
non uidetur sibi factus beator, nec iacturam deflet qui perdidit.

Euclidi contentiosarum argutationum admodum studio 32
so, Sophistis, inquit, o Euclides uti poteris, hominibus non
poteris. Indicans Sophisticen inutilem ad publicas functio-
nes, quas qui affectat, eum non oportet gryphis & inanibus
argutijs ludere, sed hominum moribus semet accommodare. Sensus com-
munis

Scientiam dicebat unicum esse bonum, contra unicum 33
malum ignorantiam: quod quicumque committunt rem iniu-
stam, hoc peccant, quod ignorant quid cuique sit tribuendum:
& qui fortes sunt, non alia re fortes sunt, nisi quod sciunt ea
expetenda, quæ vulgus existimat horrenda: & qui intempe-
rantes sunt, hoc errant, quod ea putant suauia aut decora,
quæ minime sunt. Summum igitur bonum esse dicebat, scien-
tiam rerum expetendarum ac refugiendarum.

Cuidam dicenti, Antisthenem philosophum matre Threi- 34
cia prognatum esse, uelut hoc probum impingenti uiro
quod hybrida esset, patre quidem Atheniensi, sed matre bar-
bara, Quid, inquit, an tu putas uirum adeo præclarum ex
utroque parente Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptis-
simos Atheniensium mores, ut citius e Thrace Scythæ ue na-
sci posset uir probus, quam ex Atheniensi: & hoc quod ha-
bebat probitatis Antisthenes, matri tribuendum putauit. Facete

Dicebat otium possessionum omnium optimam. Otium 35

l 5 autem

Orium honestum autem sensit non ignauiam, sed à tumultuosis negotiis, & à cupiditatibus animi tranquillitatem uitantibus esse quietum.

36 Illud omnium maxime celebratur quod dicebat, se nihil Modeste scire, nisi hoc unum, quod nihil sciret. Inquirebat enim de singulis, tanquam ambigens, non quod reuera nihil haberet certo cognitum: sed hac ironia & suam declarabat modestiam, & aliorum redarguebat arrogantiam, qui se profitebantur nihil nescire, quum reuera nihil scirent. Sophistæ quidam publice profitebantur, sese ex tempore responsuros ad omnem propositam materiam, horum arrogantem inscitiam saepenumero confutabat Socrates. Atq; ob hoc ipsum, ut ipse quidam interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quod quamuis omnium rerum ignorantiam cum ceteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quod suam inscitiam agnosceret, quum illi hoc quoq; nescirent, se nihil scire.

37 Laertius & hoc illi tribuit, Coepisse, dimidium facti esse. Cótatio mala Dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam esset aggressus. Sunt enim qui contando ac deliberando uitam omnem absumant. Est autem hemistichium Hesiodium,
 Ἀγχι ἵμῃσι πάντός.

38 Qui res præcoces magno emerent, eos aiebat desperare, Festinatio quod ad tempus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, quum paulò post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad sobrium iudicium.

39 Quodam tempore quum Euripides ita de uirtute differe- Virtus quæ- renda ret, ut diceret, Κράτιστον εἶναι ταῦτα ἔχει ἀπειμένα. id est, Hæc missa temere est optimum relinquere. Quasi uirtus inueniri uix posset: surrexit Socrates dicens, Ridiculum esse, quum mancipium si non protinus inueniatur, operæ pretium existinemus inuestigare: uirtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.

Rogatus ab adolescente quodam, utrum melius censeret uxorem ducere, an non ducere. Vtrumcunq; inquit, feceris, 40
 pœnitebit: indicans & coelibatum & coniugiũ habere suas molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus. Matrimonium
 Coelibatũ comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæ-
 res alienus: matrimonium perpetua sollicitudo, iuges quere-
 le, dotis exprobratio, affiniũ graue supercilium, garrula so-
 crus lingua, subseffor alieni matrimonij, incertus liberorum
 euentus, aliq; innumera incommoda. Proinde non hic est
 electio qualis est inter bonum & malum, sed qualis inter le-
 uiora & grauiora incommoda.

Quendam ex amicis conuerentem, quòd Athenis omnia magno uenirent, uinum enim Chium mīna, purpuram 41
 tribus minis constare, mellis heminam quinq; drachmis: ma- Frugalitas
 nu illius prehensa duxit in penum farinariã, obolo, inquit,
 semisextarius uenit, uilis igitur annona est. Hinc ad oleariam
 deducens, duobus, inquit, æreis sextarius. Non magno igitur
 in urbe ueneunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus
 est, sibi facit uilem annonam.

Archelaus rex Socratem ad se uocarat, multa pollicens, 42
 Socrates respondit, se nolle ad eum uenire à quo acciperet Munera com-
 beneficia, quum illi reddere paria non posset. Hoc dictum tempta
 improbat Seneca, quòd philosophus persuadens auri argen-
 tiq; contemptum, plus dat quàm si det aurum & argentum.

Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit, 43
 Emissem pallium si nummos habuissem. Nihil postulauit, Vltronea be-
 tantum uerecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos neficentia
 ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen post eam
 uocem quisquis properauit, ut ait Seneca, sero dedit.

Cuidam querenti quòd peregrinationes sibi nihil pro- 44
 fuissent, Non immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecum enim
 peregrī

Peregrinatio inutilis peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum Horatius clamet,

Cœlum nō animū mutat, qui trans mare currit. congressus sapientium confert prudentiam, non montes aut maria.

45 Patienter Colapho percussus à quodam in uia, nihil aliud respondit, quàm quòd homines nescirent quādo prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laërtius ascribit Diogeni.

46 Lepide Aiebat se mirari, quòd quum statuarum artifices id summo studio conuiterentur, ut lapis quàm finillimus homini redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes & uiderentur & essent. Sunt autem qui putent Socratem priusquam ad otium philosophiæ sese conferret, statuarum opificem fuisse.

47 Cultus animi Adhortabatur iuuenes ut se subinde ad speculum contuerentur, quò si essent egregia corporis forma, cauere ne quid ea indignū cōmitteret: sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu morumq; honestate pensarent. Adeo uir ille undecunq; rapiebat occasione ad uirtutis studiū adhortādi.

48 Simile antè pa. 162. ap. 4. Frugalitas Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollicita Xanthippe, quòd apparatus esset perquàm exiguus, Bono animo es, inquit. Nam si frugi temperantesq; sunt, boni consulent: sin minus, nulla nobis horum cura debet esse. Hoc dilemma nobis merito excuteret operosam & sumptuosam ambitionem in excipiendis conuiuiis.

49 Luxus Dicebat multos in hoc uiuere ut ederent biberentq;, se contrā ob id edere ac bibere ut uiueret, quòd his rebus non ad uoluptatem, sed ad naturæ necessitatem uteretur. Hanc sententiam retulit Satyricus,

Non uiuas ut edas, sed edas ut uiuere possis.

50 Eos qui multitudini imperitiæ fidem habebāt, aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum unum contemnens reijceret,

reijceret, & aceruum è similibus congestum probaret reci- Pecunia qua-
peretq;. Cui non fideres soli, ei nihilo magis fidendum est lis
in turba similium. Nec enim refert quàm multi sint, sed
quàm graues. Nummus adulterinus etiam in quamuis ma-
gno acervo adulterinus est. Hoc aduersus turbam testium,
& indocti uulgi iudicia.

Quum Aeschines ambiret esse de numero discipulorum 51
Socratis, excusaretq; uerecunde paupertatem suam, ac mo- Comiter
lestè ferret, quòd quum ceteri Socratis amici diuites multa
largirentur, sibi nihil esset quod daret præter seipsum: An
non intelligis, inquit, quàm magnum munus mihi dederis,
nisi fortè teipsum paruo æstimas? Itaque mihi curæ erit, ut
te tibi reddam meliorem quàm accepi. Alij Sophistæ quum
meras nugas docerent, nullum admittebant discipulum nisi
magna mercede, Socrates nihilominus libenter recepit ino-
pem quàm opulentos.

Quum quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudi- 52
carunt, Et illos, inquit, natura. Sentiens non esse magnum Mors ineu-
malum, si quis adigatur ad mortem, paulò post moriturus, tabilis
etiamsi nemo interficiat. Quancquam hoc dictum quidam ad
Anaxagoram referunt.

Vxori muliebriter comploranti dicentiq;, Mi uir, inno- 53
cens morieris: Quid inquit, uxor, num me nocentem mori Mors nõ de-
malles? Mors bonorum ob hoc ipsum minus deflenda est, flenda
quòd præter meritum occiduntur: his uerò deplorandi sunt,
qui ob malefacta dant pœnas: sed longe miseriùs est, me-
ruisse pœnas quàm dedisse.

Eo die quo Socrates bibiturus erat uenenum, Apollodo- 54
rus ei pallium multi pretij ad solatium obtulit, ut eo indu- Funeris cura
tus moreretur. At ille recusans donum, Quid, inquit, hoc
meum pallium quod uiuenti conuenit, mortuo nõ conueniet?

Damn

Damnans quorundam ambitionem, hoc miro studio providentium, ut quàm honorificetissime efferatur ac sepeliantur.

35 *Nuntianti quòd quidam de ipso male loqueretur, Nimirum, inquit, non didicit bene loqui: lingue morbum nō malitiæ tribuens, sed inscitie, nec ad se iudicavit pertinere, quid de se dicerent qui morbo animi non iudicio loquuntur.*

36 *Quum Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idq; obuertens fissuram omnibus daret inspiciendam, Per fissuram, inquit Socrates, pallij tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem esse ambitionem è uilitate cultus, quàm ex amictu splendido. Atque utinam inter Christianos non sint multi Antisthenes, qui sub ueste fæsa, uili, sordidaq; plus celent gloriæ quàm alij diuites habeant in holosericis ac byssinis.*

37 *Cuidam admiranti quòd nihil in eum commoueretur, à quo conuicijs incessabatur, Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc causam hominum uulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur quòd puri sint ab his malis quæ ipsis impinguntur, nec in se dici interpretantur: nihilo magis quàm si quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledicta, is non maledici Platoni, sed ei quem existimat esse Platonem.*

38 *Vetus comœdia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire, ut quis semet illis sciens ac uolens obijceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos meritò reprehendendum, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum conuicium in nos iaculabuntur, nihil ad nos.*

39 *Socrates quum Xanthippen diu rixantē tulisset in edibus,*

bus, ac tandem fessus confedisset ante fores, illa magis irritata quiete uiri, de fenestra perfudit eum lotio. Ridentibus qui præteribant, & ipse Socrates arridebat, dicens: Facile diuinabam, post tantum tonitru sequuturum pluiam.

Lepide & leniter

Alcibiadi demiranti quod Xanthippen supra modum rixosam domi perpeteretur, Ego, inquit, iam pridem his sic assueui, ut non magis offendar, quam si rotæ quæ aquam educit è puteo stridorem audiam. Nam is stridor molestissimus est insuetis, eundem qui quotidie audit, adeo molestè non fert, ut se audire nesciat.

60

Assuetu lo
mitigat

Eidem simile quiddam dicenti, At tu, inquit Socrates, nonne domi tuæ toleras gallinarum glotientium strepitum? Tolerero, inquit Alcibiades, sed gallinæ mihi pariunt oua pullosq;. Et mihi, ait Socrates, mea Xanthippe parit liberos.

61

Vxor quare
ferenda

Sunt qui putent Socratem simul aluisse domi duas uxores, Myrtho & Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quem tandem usum aleret duas mulieres, præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est: harum moribus exercitatus, commodior ero ad aliorum consuetudinem. Hunc percontatorem A. Gellius facit Alcibiadem.

62

Lenitas

Cum Xanthippe in publico pallium marito detraxisset, ac familiares admonerent, ut tantam iniuriam manu ulcisceretur, Pulchrè, inquit, nimirum ut nobis colluctantibus acclamentis, alius, Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nam huiusmodi uocibus spectatores animant duos inter se commissos. Maluit autem uir sapiens, tolerantie exemplum de se præbere, quam ridiculum exhibere spectaculum uiri cum uxore concertantis.

Lenitas

Percontanti quid Xanthippen moribus incommodissimis foeminam haberet domi, dicebat, Sis habendam consuetudinem cum morosis uxoribus, quemadmodum qui se ad studium

64

Lenitas

diu equestre exercent, parant equos ingenij ferocioris, quos si subegerint, & perpeti possint, cæteris utuntur commodius: ita qui morosæ coniugis mores ferre didicerit, multò facilius cum quibuslibet habebit consuetudinem.

65 *Decorū personæ* Cum Socrati Lysias orationem quam in eius defensionem cōposuerat recitasset, Præclara, inquit, & elegans oratio est, sed non conuenit Socrati. Erat enim forensi instituto aptior quàm philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysiae percontanti, quid si bonam iudicaret orationem, putaret sibi non conuenire, Nonne, inquit, fieri potest, ut amictus aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniat? Hoc ipsum Val. Maximus narrat odiosius minusq; Socratice. Sic enim Lysiae respondisse memorat, Aufer quæso istam. Nam ego si adduci possem, ut eam in ultima Scythiæ solitudine perorarem, tum me ipsum morte multandum concederem.

66 *Fiducia benefactorum* Cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esset Socrates. Ego, inquit, ob ea quæ feci dignū me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclare de republica fuissent meriti. M. Tullius hoc refert lib. De oratore primo, Erat, inquit, Athenis reo damnato, si fraus capitalis non esset, quasi poenæ æstimatio. Hæc sententia quum iudicibus daretur, interrogabatur reus, quā quasi æstimationem commeruisse se maxime confiteretur. quod quum interrogatus Socrates esset, respondit, se meruisse ut amplissimi honoribus & præmijs decoraretur, & ut ei uictus quotidianus publice in Prytaneo præberetur: qui honos apud Græcos maximus habebatur. Cuius respoſo iudices sic exarserunt, ut capitis hominem innocentissimum condemnarent,

67 Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumq; uideret adolescentem rara indole, porrecto baculo, uetuit ne præteriret: ubi constiterat, rogauit ubi fierent

fierent uenderenturq; uarie merces, quibus uulgò utuntur homines: ad id quum promptè respondisset Xenophon, percõatus est, ubi homines fierent boni. cum adolescens respondisset, se id nescire, Me igitur sequere, inquit, ut hoc discas. Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queat honestam uestem aut poculum, & ignorare unde tibi comparare possis animi cultum. Cultus animi

Quondam pro foribus deambulanti cõtenti usq; ad uesperam, quum prætereuntium quispiam dixisset, Quid agis Socrates? Obsonium, inquit, mihi comparo in cœnam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, Quò melius cœnam, obsono ambulando famem. Frugalitas Tusc. quæst. lib. 5.

Aiebat unguenta relinquenda fœminis, in iuuenibus nulum unguentum melius olere quàm oleum, quo inter exercendum utebantur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idè olent seruius & ingenium, Rogatus quid senes olere debeat, probitatem, inquit. Rogatus, ubi hoc unguentum uenderetur, recitauit Theognidis carmen, Εὐθλὺν μὲν γὰρ ἀπὸ ἰοθλὰ ἀδιδάξται, id est, Qui bonus est, ab eo bona discito, Huius generis quædam congerit Xenophon in conuiuio. 69

Quum diues quidam filium adolescentulum ad Socratem misisset, ut indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te ô Socrates misit filium, ut eum uideres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adolescens, ut te uideam: significans ingenium hominis non tam in uultu relucere, quàm in oratione, quòd hoc sit certissimum mirumq; mendax animi speculum. Oratio speculum animi

Dicebat muliebrem sexum non minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem uirtutem, etiam fortitudinem, quæ tanquam uiris propria Græcis à uiro dicitur ἀνδρεία, si diligenter instituitur. Id collegit ex puella saltatricula, 71 Fœmineus sexus ad omnia docilis

m que

quæ inducta est in conuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numerisq; pedum, ut nunquam falleret: eadem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantium, impauida saltaret.

72 Quum iret ab Agathone uocatus ad conuiuium soleatus & unctus, idq; præter morem, & ab amico quodam obuiro rogaretur, quid esset solito nitidior, ludens dixit, Vt pulcher eam ad pulchrum, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

Voluptas do-
loris comes 73 Eo die quo bibiturus esset uenenum, quum detractis com-
pedibus ex frictu sensisset uoluptatem, dicebat amicis, Quam
mire hoc natura comparatum est, ut hæc due res sese inuicem
comitentur, uoluptas ac dolor: nisi enim præcessisset mole-

74 stia, non sentirem hanc uoluptatem.

Hilaritas in
re tristi

Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quomodo sumendum esset hoc pharvacum, quod eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discunt, quando & quomodo oporteat sumere, quod ab illis temperatum est: quumq; puer respondisset, simul totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendum supino corpore, ibi pharvacum effecturum quod solet: Socrates rogauit, liceret ne inde aliquid libare, quod in conuiuijs mos sit, effusa uini portiuncula, nominatim alicui deo libare: minister respondit, se tantum miscuisse, quantum opus esset: hoc sermone innuens, nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, sed & fas est, & oportet orare deos, ut felix faustaq; sit hæc mea migratio.

Hilaritas in
morte 75

Quum puer illum detexisset, quod illi iam frigerent præcordia, Debemus, inquit, ô Crito, gallum Aesculapio, quem persolvere ne neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica

dica conualuisset. Nam Crito hoc summis uiribus egerat, ut Socrates uitæ suæ consuleret. Adeo inerat illi uiro natua quædam uis urbanitatis, ut moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam uocem.

Docuit animorum formam magis amandam quàm corporum, eamq; uoluptatem quam in nobis gignit conspecta formosa facies, ad longè pulchriorem, sed latentè animi speciem esse transferendam. Verum ut hanc uideamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλοσοφία Græcam uocem ancipitem esse ad osculandum & amandum, quorum prius est corpus amantium, alterum mentem. 76 Amor castus

Critoni uehementi studio suadenti, ut si uitam ipse suam negligeret, certè liberis etiamnum paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem, Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit curæ erunt: amicos hinc discedens inueniam uobis aut similes, aut etiam meliores, ne uestra quidem consuetudine diu cariturus, quandoquidem uos breui eodem estis commigraturi. 77 Mors sancta

Eos qui corpus tantum amarent, similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: rursus qui amici essent potius quàm amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorem. Amator suam querit explere uoluptatem, amicus haudquaquam ad se spectans, hoc se putat ditio- rem, quò meliorem reddiderit amicum. 78 Amor castus

In conuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio quo ue bono sibi præcipuè placerent: quum ordo uenisset ad Socratem, ioco dixit, se maxime gloriari de lenocinio: sentiens se tradere ueram uirtutem, quæ potissimum commendat habentem, quæq; tum priuatim, tum publicè conciliat homini beneuolentiam & amorem. 79 Lenocinium

80 *Physiognomon* qui se profitebatur ex habitu corporis, & oris liniamentis posse hominis ingenium certò deprehendere, inspecto Socrate pronuntiavit, illum esse hominē bar-
 Philosophia naturam mutat
 dum ac stupidum, tum mulierosum, ac puerorum amoribus impurum, uolentum, & intemperatē. Quum amici uehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cohibuit dicens, Nihil, inquit, mentitus est, omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem.

81 Quum *Aristippus* Socratis discipulus ex quæstu, quem
 Pecuniæ contemptus
 Socraticorū primus facere instituit, præceptori misisset uiginti minas, remisit ilico Socrates ad illum pecuniā, dicens, ipsius genium hoc nequaquam permittere. dicebat enim Socrates, sibi peculiarem esse dæmonem, à quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atq; interim ciuilitè indicauit *Aristippo*, sibi non probari, quòd philosophiam doceret mercede, eoq; donum ceu sacrilegio partum reiecit.

82 Socrates è palæstra redeuntem *Euthydemum* casu factus
 Patientia
 obuius, duxit ad coenam. Illis autem inter se multa commentantibus, *Xanthippe* irata surrexit, multaq; in maritum dixit conuicia: quibus quum ille nihil commoueretur, tandem & mensam subuertit. Quum autem *Euthydemus* ualde perturbatus surgens abire cœpisset, Quid habes? inquit Socrates. Non ne nuper hoc idem accidit domi tuæ, ut gallina subuolans euerterit quæ erant in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur.

83 Quum in *Aristophanis* comœdia, cui titulus *Nebula*,
 Comœdiæ libertas
 multis & acerbis conuicijs proscinderetur, & adstantium quidam diceret, Non hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouem, inquit, agrè fero si in theatro, perinde ut in magno conuiuio, salibus mordeor. Mos hic etiā nūc durat apud quosdam

quosdam Germanos, ut in celebribus conuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuijs iaciat scommata, quibus commoueri uehementer inciuile habetur.

Dicere solitus est, saltatione mouēti corpus spatiosa domo opus esse ad exercendum sese: at qui cantu aut oratione sese exerceat, huic uel stanti, uel accumbenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, praesertim à cibo sumpto, turbulentiores improbabat. 84
Exercitatio moderata

Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuijs; Plato dixit, Non ne satius erat haec illi dixisse seorsum? Cui Socrates, Et an non tu quoque rectius fecisses, si haec mihi seorsum dixisses? Salsissime taxauit hoc ipsum reprehendendo committentem, quod reprehendebat. 85
Salsè

Socrates in conuiuijs uidens adolescentem anidius uescentem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem. o conuiuae, inquit, quis uestrum pane utitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuias disputatio, sensit iuuenis Deliciae & erubuit, coepitque moderatius obsonio uesci. 86

Rogatus quae esset praecipua iuuenum uirtus, Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor aetatis nix finit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuene Pamphilo. 87
Modus

Literas quas uiduus putat repertas iuuandae memoriae, dixit uehementer officere memoriae. Olim enim homines si quid audissent dignum, cognitu, non libris sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmata memoria facile tenebant quicquid uolebant: & quod quisque sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarum usu, dum libris fidunt, non perinde studuerunt animo insigere quod didicerant. Ita factum est, ut neglecto memoriae cultu, minus uiuida esset rerum cognitio, & pauciora quisque sciret: quandoquidem tantum scimus, quantum memoria tenemus. 88
Memoria

- 89 *Anima im-* *mortalis* **Quā iam tēpus urgeret moriēdi, rogatus à Critone, quo-**
modo sepeliri uellet, Multam, inquit, ô amici, operā frustra
consumpsi. Critoni enim nostro nondum persuasi, me hinc
auolatūrū, neq; quicquā mei relictūrū. Veruntamen ô Crito,
si me assequi poteris, aut sicubi nāctus eris, utcūq; tibi uide-
tur, sepelito. Sed mihi crede, nemo me uestrū quū hinc excēs-
sero, consequetur. Sensit Socrates, animū esse hominē, corpus
nihil aliud esse quā animi uel organum uel domicilium.
Eoq; stultē facere illos, qui solliciti sunt quomodo sepeliantur.
- 90 *Mors & so-* *mnus* **Idem dicere solet, mortem esse similem profundo somno,**
aut diutinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit o-
mnem sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in
suum domicilium rediturus est.
- 91 *Sua cuiq; fors* *displicet* **Idem dicere solet, ut omnes omnium hominum calamita-**
tes in unum cōferrentur, moxq; singulis ex eo aceruo por-
tiones æquæ distribuerentur: ita fore, ut suas quisq; calami-
tates recipere malit, quā æquam ē communi portionem.
Hoc aduersus uulgares hominum mores, qui alienæ inuidēt,
suam deplorant sortem.
- 92 **Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros, id**
admirātibus uelut absurdū, negauit absurdū esse, quæ q̄s ne-
sciret ea discere. Nulli enim uitio uertitur, ea sibi parare, qui-
bus opus est, si desint: nec hic spectanda est ætas, sed egestas.
- 93 **Dicebat bene incipere, non esse pusillum, sed iuxta pusil-**
lum: Græca sic habent, ὡς ἀγεῖν οὐδαι, μικρὸν ἢ μὴ εἶναι,
κατὰ μικρὸν ἢ, quod Laërtij interpretes ita reddidit, Bene
incipere paruum non esse, sed maximum. Quanquā aliud
exprimunt uerba Socratis, sed sentit, ni fallor, bene incipere
non esse quidem paruum, sed parui fieri. Aut rectē incipere
non esse pusillum, sed iuxta pusillū. Paulatim enim incipien-
dum, eo quod qui in initio præproperi sunt, serius perueniāt
ad finem

ad finem, ut alludat ad Hesiodum iubentem, ut pusillum pusillo addamus. Dicti argutia est in Græcis uocibus, eaq; latine reddi non potest.

Admonebat esse dandam operam geometriæ, donec quis 94
possit mensura terram & accipere & tradere. Græca sic habent, ἐπαυτε δειρ γεωμετρει, μετρεῖ ἀντις μετρεῖ δὲν-
τας γλῶ παραλαβόντι καὶ παραδόναι. Opinor eum sensisse, moderatos agros esse parandos, quos & tibi commodum sit à maioribus accipere, & heredibus tuis tradere. Nam immodicæ possessiones ut non sine negotio parantur, ita non absq; lite perueniunt ad heredes. Dicti argutia est in uerbo γεωμετρει, quod anceps est ad artem geometricam, & ad agrorum mensores.

Cuidam molestè ferenti quòd negligeretur, quo tempore 95
triginta tyranni reipub. occuparant, Nunquid est, inquit, cuius te poenitet? Sentiens non molestè ferendum, si quis contemnatur ab improbis, nec hoc nomine sibi quenquam oportere displicere, sed si quid commisit ob quod meritò & sibi & alijs bonis displiceat. Malis enim displicere, laudis est.

Quum in somnis quidam ipsi uisus esset dicere, 96

Ἡμεῖς μὲν ἴτατά γε φίλον ἐξέβωλον ἱκνοιο.

Ad Phthiam uenias simul ac lux tertia surget:

Aeschini dixit, tertio die moriar: uersum Homericum pro oraculo interpretans, idq; euenit. Phthia erat patria Achillis, & amici conati sunt persuadere Socrati ut in Thessaliam fugeret, quòd illic haberet bonos amicos.

Dicebat uiros oportere ciuitatis parere legibus, uxores 97
autem maritorum quibuscum uiuunt moribus. Norma coniugis uir est, quæ rectè uiuit, si ille publicis legibus obtemperet.

Admonebat uoluptates nō aliter quàm Syrenas esse præ- 98
tereundas ei qui properat ut uirtutē ueluti patriā cōspiciat,

m A

Alla

Allusit ad Vlyssē, qui cera obturatis auribus præternavigavit Syrenas, ut Ithacæ fumum subsistentem cerneret.

99 Quum audiret recitare Lysidem Platonis, Deum, inquit, immortalem, quā multa de me mentitur adolescens: siue quod ob modestiam non agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato, siue quod in dialogo multa de Socrate fingeret.

100 Aeschinē qui premebatur inopia solet admonere, ut à seipso sumeret mutuum siue usuram, πᾶς ἑαυτὸ δανείσθῃς, & addidit modum, sibi ipsi subtrahendo cibaria, iuxta illud, Magnum uelligal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrabere sumptibus.

101 Interrogatus de Archelao Perdicæ filio, qui tuum fortissimus habebatur, num eum beatum indicaret, Nescio, inquit, nunquam cum eo collocutus sum. Subijcienti, eadem opera de rege Persarum dubitare potes an sit beatus, Quid nī, inquit, quum nesciam quā sit doctus, aut quā uir bonus. Socrates hominis beatitudinem ueris animi bonis metiebatur. Referatur à Cicerone libro Tusc. quæst. 5. ex Gorgia Platonis.

A R I S T I P P V S.

Arbitror conuenire ut discipulum & ætate & autoritate primum præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophos uel ingenij dexterioris, & ad omnem uitæ habitum accommodatioris, uel in dictis urbanior aut festiniore, tametsi non præstitisse uidetur eam morum sanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1
Libertas Inter hunc & Diogenem Cynicum nonnulla fuit æmulatio ob diuersum uitæ institutum. Diogenes Aristippum appellabat canem regium, quod Dionysium Siciliæ tyrannum coleret. In quem uicissim Aristippus, Si Diogenes sciret uti regibus, non uisceretur crudis holeribus. Contra Diogenes, Si Aristippus didicisset esse contentus crudis holeribus, non esset

esset canis regius.

Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuiusdam detestanti luxum in philosopho, Et tu, inquit Aristippus, si obolo uenalis esset, non emeretur? Quum Argut² is respondisset se empturum, Et mihi, inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudem contemptæ pecuniæ. Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluris facit pecuniam. At philosopho nihilo pluris æstimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus. Aristippus itaq; obsonij cupiditate par, superior erat despectu nummorum.

Quum Dionysius illi tres uenustas meretrices obtulisset admonens, ut ex his quam uellet eligeret, omnes apprehendit dicēs, Ne Paridi quidem fuisse tutum, unam cæteris prætulisse: ac puellas deduxit ad aulæ uestibulum, dimisitq; non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo. 3 Lepidè

Strato, siue ut alij tradunt, Plato, dixit Aristippo, Tibi ⁴ uni & chlamydem & pannum ferre datum est. Chlamys uestis est satraparum, pannus mendicorum. id notauit Horatius quum ait, Omnis Aristippum decuit color.

Apud Dionysium salauit in purpura, interdum uili pallio utebatur, semper tamen decori memor.

Consputus à Dionysio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam indignatibus, Piscatores, inquit, ut gobionē capiant, aqua marina se patiuntur aspergi, ego ut balenā capiam, non patiar me aspergi salina? Balenæ uocabulo regem signans, quem sua patientia conabatur ad philosophiæ studiū allicere. Plurimū autem utilitatis ex principum sapientia nascitur. 5

Rogatus quid fructus cepisset ex philosophiæ studio, ⁶ Quod cum quibuscumque, inquit, liberè loqui possim. Nec enim Libertas

m 5 metue

metuebat potentes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animam habebat spe pariter ac metu liberam, nemini seruiebat, neque cuiquam assentabatur præter animi sententiam.

7 **Arguere** Quum quidam illi probro darent, quod splendide exquiescebat; uiueret philosophus: Id, inquit, si uitium esset, in celebritatibus deorum nequaquam fieret. In his enim & magnifice uestiri, & lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro quum dii sint insensiti uitij, non placarentur, sed irritarentur huiusmodi magnificentia, si ea cum uitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuicium, non ostendit quid esset optimum.

8 **Philosophia fructus** Percontanti Dionysio, quid eximium haberent philosophi præ cæteris hominibus, Vt inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamen æquabiliter uicturi simus. Vulgus legum præscriptis arcetur à peccando, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens quia lex iussit, nec à scelere temperans quia lex uetuit: sed quia nouit illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

9 **Lepide** Vterque Dionysium coluit Aristippus & Plato, sed Aristippus à delicijs aulicis quum adesset non abstinebat, Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque cum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lautitijs indulgeret: rogauit quid sentiret de Dionysio, num uir bonus uideretur: quum respondisset, uideri bonum, Atque, ille, inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetat eundem & laute uiuere & bene uiuere.

10 **Philosophia necessaria** Percontanti Dionysio quid fieret, ut philosophi diuitum limina tererent, non contra, Quoniam, inquit, philosophi norunt quibus egeant, illi nesciunt. Philosophi sciunt absque pecunia uiui non posse: itaque petunt eos qui quod opus est dare possunt. Quod si diuites æquè intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Miserior enim

enim est egestas animi quàm corporis : atque hoc miseri-
egeni sunt diuites quòd nò intelligāt, quàm pretiosa quamq;
necessaria re careant.

Rogatus quo differrent docti ab indoctis , Quo, inquit, 11
equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus Philosophiz
ad omnem usum incommodus est ob inscitiam ac ferociam: fructus
ita qui rapitur affectibus quos sola domat philosophia, ad
omnem uitæ consuetudinem inutilis est.

Quum aliquādo adiret scortum, sensit quendam ex ado- 12
lescentulis qui aderant erubescere, quasi turpe esset philoso-
phum ingredi fornicem : ad hunc versus, Huc, inquit, ingredi
turpe non est adolescens, sed egredi non posse turpe. Sensit Venus mode-
ignoscendum si quis moderatè utatur licita uenere, nò igno- rata
scendum si quis addictus uoluptati seruiat. Hoc dictum illo
seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cum scorto con-
gredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile.

Cuidam qui proposuerat ænigma, uehementer instanti ut 13
solueret, Quid ô stolide, inquit, uis soluam, quod nobis etiam Lepide
ligatum exhibet negotium? Lusit ex ambiguo. Soluitur enim
questio; et soluitur homo aut belua uincta. Stultū autē sit,
furiosum hominē aut noxiā bestiā soluere, magis nociturā.

Dicebat, satius esse fieri mendicum quàm indoctum, quòd 14
ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus ho- Eruditio utilis
mo est, cui deest pecunia : at homo non est, cui deest eruditio.
Et tamen cui deest pecunia, petit ab obuijs : cui deest sapien-
tia, nullum sollicitat ut accipiat.

Quum à quodam conuicijs incessetur, tacitus abiit : at 15
quum maledicus insequeretur abeuntem dicens, quur fugis?
Quoniam, inquit, tibi quidem potestas est male loquendi, Maledico ce-
mihi uerò nò audiendi. Salsissimè notauit hominis impuden- dendum
tiam, qui quum sibi ius sumeret male loquendi, non saltem
hoc

hoc iuris concederet alteri, ut subduceret sese, desineret⁹ que male audire. Nam uox hæc, *Quur fugis?* erat uelut expo-
 16 *stulantis de iniuria.*

Philosophia
 medicina ani-
 morum

Quidam multa destomachans in philosophos, etiam hoc adiecit, quòd cõspiceret illos semper obsidere fores diuitum: cui Aristippus, Et medici, inquit, ægrotantiũ domos frequẽtant, nemo tamen ægrotus esse mallet quàm medicus. Scitẽ retorsit in diuersum conuicium. Philosophi prædicant felicitatem, quam uni sapienti uindictant, & tamen assiduẽ uersantur apud diuites aliquid uenantes ab illis: unde colligebat diuites esse beatiore quàm philosophos. Sed ille interpretatus est, philosophos ideo potissimum colere diuites, quòd ob luxum ac delicias ceteris mortalibus & stultiore & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ: philosophus autem animorum male habentium medicus est. Porro beatius est esse medicum quàm ægrotum.

17 *Quam aliquando Corinthum nauigasset, & orta tempestas naufragium minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertẽs ẽ uectoribus crassus quispiam militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate coepit insultare: quur in-
 Mortis metus *quiens uos philosophi qui prædicatis mortem non esse formidandam expallescit in discrimine, nos indocti non time-
 mus? Quoniam, inquit Aristippus, nõ de pari anima tibi mihiq; cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Aristippi, tu nõ times animæ nebulonis: quod tamẽ amarulentiũ dictum est, quàm ut Aristippo cõueniat, ciuius urbanitas non tantum habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, unde prouerbiũ, Hydria in foribus. Hinc lussit Aristippus, illum non expalluisse, non quòd esset fortior, sed quòd quũ esset homo nihili, haberetq; animũ omni uirtute uacuum, minimũ erat detrimenti si perisset. Vir eruditus ac sap**

ac sapientia præditus non perit nisi graui Reipu. dispendio.

Cuidam iactanti se quòd esset πολυμαθής, hoc est, mul- 18
tiplicis eruditionis, quasi nihil non didicisset, Quemadmo- Varia lectio
dum inquit, non hi qui plurimum edunt excernuntq̃, melius
valent his qui sumunt quantum opus est: ita non qui plurima,
sed qui utilia legerunt studiosi & eruditi sunt habendi. Gra-
uiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq̃ lectioe se-
met ingurgitant, nec ea quæ legunt traſciunt in animum,
sed tantum reponunt in memoria, quare nec doctiores eua-
dunt nec meliores.

Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio, ui- 19
citq̃ litem. Is quum uelut artē suam præferens philosophiæ, Philosophia
diceret, quid tibi profuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, oratoria præ
quòd oratio quam pro me dixisti, uera fuit. Defenderat ut stantior
uirum bonum & innocentem. Vt autem talis esset, qualis ab
oratore prædicabatur. Socrates præstiterat, à quo philoso-
phiam didicit. Orator nō hoc efficit ut quis sit uir bonus, sed
ut talis uideatur iudicibus, etiam si non sit. Præstantius igitur
est quod præstat philosophus, quàm quod orator.

Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consue- 20
faciens ut ubiq̃ quod immodicum esset, contemneret, quòd Modus
mediocritas in omni re sit optima, & in foemina maxime
uirtutis sit temperare cupiditatibus.

Cuidam percontanti, quare esset melior euasurus filius, 21
si eum curaret literis erudiendum, Vt nihil aliud, inquit, Eruditio uti-
certe in theatro nō sedebit lapis super lapidem. Amphithea- lis
tra gradus habebant marmoreos, in quibus sedens populus
spectabat. Lapidem autem uulgo dicebant hominem indo-
ctum & elinguem.

Quidam cum Aristippo agebat ut filium suum suscipe- 22
ret erudiendum: sed quū philosophus pro mercede peteret Institutio
recta
quingentas

quingentas drachmas, alter deterritus magnitudine pretij, minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum, & philosophum utilem, & filium obsequentem. Lepidè taxauit uulgi iudicium qui nusquam parcior est quàm in rectè instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis quàm filijs.

23 **Diuiciarum** **usus** Reprehensus quòd pecunias acciperet ab amicis, ait, se nō ideo accipere ut uteretur ipse, sed ut illi discerèt ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diuitū, aut in equos aut in operosas structuras, aut in luxum perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant sit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, ut eis demonstraret bene utendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent. Veluti qui cupit artem scribendi discere, chartam & calamum porrigit docturo.

24 **Philosophus** **oratore præ-** **stantior** Cuidam exprobrāti quòd in propria causa oratore cōdu-
ctio fuisset usus, Nil mirū, inquit, & coenam apparatus coquum conduco. Alter uideri uolebat ob hoc oratorē præstantiorē philosopho, quòd eius operā conduceret: ille retor sit in diuersum, innuens inferiorē esse qui cōducatur. Oratoris enim munus inferius est quàm ut philosopho conueniat.

25 **Libere** Iussus est aliquando è sua philosophia nonnihil dicere, quumq; detrectantē urgeret Dionysius, Ridiculum, inquit, si quidē me ut de philosophia loquar rogas, & quādo oporteat loqui ipse me doces. Sensit hoc ipsum esse philosophi, scire quando loquendū sit, quando tacendum: at qui petit ut audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiā à philosopho uelle discere: rursus qui cogit ad loquendū, is uidetur ipso philosopho doctior, ut qui melius norit loquēdi tempus quàm philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indig-
gnatus

gnatus rex, inſit illum in conuiuium infimum omnium accumbere: hic Ariſtippus nihil offenſus, Hunc, inquit, locum ô rex Locum ornat homo
 illuſtrare uis ac honorificum reddere: ſignificans non locum reddere hominem uiliorem, ſed ex dignitate hominis honorem addi loco.

Quendam ſibi uehementer placentem de natandi peritiâ 26
 non tulit Ariſtippus, Et non te pudet, inquit, tam inſolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinum ſunt propria? Lepidius erat ſi dixiſſet, ranarum. Decet hominem gloriari ſuper his quæ ſunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini, quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator eſt, quàm hic à Delphinis ſuperetur.

Dercontanti quare diſſerret ſapiens ab indocto, Mitte, 27
 inquit, amboſ nudos ad homines ignotos, & uidebis. Significauit ſapientem ſecum in pectore circumferre, quo ſe commendet quibuſlibet. Proinde ſi doctũ & indoctũ pariter nudos mittas in regionẽ peregrinã ubi ambo ſint æque ignoti, ſapiens proferẽs opes ſuas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro inſano ridebitur, et fame periclitabitur.

Iactanti cuidam quòd multum biberet, nec inebriaretur, 28
 Quid, inquit, magni narras, quum idem faciat mulus? Bibacitas

Quidam Ariſtippo uitio dabat, quòd cum meretrice haberet conſuetudinem. Hunc Socratica iſagoge ſic conſutauit: 29
 Age dic mihi, num referre putas, utrum quis accipiat domum quam multi inhabitant, aut quam nemo? Quum negaſſet referre. Quid, inquit, reſert ne utrum ueharis nauis quæ multos uexerit, an quæ nullos? Quum negaſſet & hoc, Quid igitur intereſt, inquit, utrum conſuetudinem habeas cum muliere, quæ multis ſui fecerit copiam, an quæ nulli? Et hoc dictum ut feſtium probari poteſt apud illos, apud quos ſimplex ſtuprum non habetur pro crimine.

Repre

- 30 **Prouiso ne-** **cessariorum** *Reprehensus à quodam, quòd Socratis discipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc facio, nam Socrati plurimi diuites amici mittebāt triticum & uinum, è quibus pauca in usus necessarios reseruans remittebat reliquum. Nimirum habebat ille dispensatores Atheniensium primores, ego uerò Eutychidem seruum meum emptitium. Significabat se nihilominus contemnere pecuniam quàm Socratem, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ cōtemptum, quum apud amicos habeant depositam pecuniā, quòd olim habebant benignos peni curatores, nunc esurituros satis, si nihil sit alicubi repositum nummorum.*
- 31 *Habuisse dicitur consuetudinē cū Laide nobili scorto. Quo nomine quum uulgo male audiret, cuidam obijcienti quòd philosophus haberetur à Laide, Imò Laïs, inquit, habetur à me, non ego à Laide: significans nō esse turpe uti cōcessa uoluptate, sed ei seruire deditumq; esse, in turpibus habendum.*
- 32 **Lautitiæ** *Rursum obijcienti quòd cibus lautioribus uteretur, hac ratione oclusit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo non emereres? cumq; is qui uolebat lautitiarum uideri contemptor annisset, Ergo, inquit, non tam ego uoluptati studeo quàm tu auaritiæ. Siquidem usurus erat & ille lautitijs, si gratis aut minimo contigissent. Sic nationes quædam Germanis obijciunt bibacitatem, Anglis edacitatem, quum ipsis nihil sit uoracius, si quando gratis datur indulgere gulæ. Auariores igitur illo sunt, non temperantiores. Huic simillimum quod antè retuli de perdice.*
- 33 **Libère** *Dionysij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, ostendit Aristippo suas ædes undique splendidas, etiam pauimento pretiosis tessellis constrato: omnibus circumspectis Aristippus sputum oris reiecit in barbam Simi: & ob id indignanti*

gnanti hoc colore se excusauit, quòd in tota domo nihil uideret ad excipiendum oris recrementum opportunius: innuēs, in tota domo nihil esse foedius aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oportuerit esse mundissimam. Quamquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem quam in Aristippum, ut cunque illi ascribitur.

Delectatus aliquando insigni unguento, Male sit, inquit, 34
malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt: sentiens multa per se bona reijci culpa utentium male.

Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Vt ego, in- 35
quit, optarim: significans talem mortem quauis uita optabiliorem, nec potuit breuius felicem obitum describere. Dicti tamen argutia in hoc est, quòd philosophus aliud responderit, quam expectabat percontator. Ille quærebat de genere mortis, morbo perisset, gladio, ueneno, an præcipitio: ille putans id nihil referre, respondit, illum feliciter esse mortuum.

Sophista Polyenus ingressus ædes Aristippi, quum uide- 36
ret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnificè instructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione, aliquantò post, Potes ne, inquit, hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset, Quid igitur, inquit, incusas? Videris enim non lautiorē men- Argute
sam reprehendere, sed impendium. Nam si conuiuium ob hoc ipsum displicuisset quòd esset lautius, recusasset esse conuiuium. Porro probare quidem apparatus, sed offendi sumptu, non frugalitatis sed auari hominis esse uidetur.

Vix credibile est quod de illo refert Bion, quum famulus 37
in itinere gestans pecuniam onere premeretur, Abijce, inquit, quod nimium est, & fer quod potes. Philosophiæ
studium

Quodam tempore nauigans, ut intellexit nauim esse pi- 38
raticam, deprompsit aurum ac numerare cœpit, moxq; ab- Ingeniose

n   iccit

iecit in mare, & grauitèr ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio uitæ suæ consuluit, adempta piratis occidendi uinciendi ue materia. Sunt qui narrent illum & hæc dixisse, Satiùs est ut hæc per Aristippum, quàm propter hæc pereat Aristippus.

39 Percontanti Dionysio quur Aristippus uenisset in Sici-
Libere liam relicto Socrate, Vt, inquit, quæ habeo impartiam, quæ non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse, Quum egerem sapientia, adij Socratem: nunc quoniam egeo pecunia, ad te ueni.

40 Aristippus Platoni obiurganti quòd multos pisces emis-
Argute set, respondit se illos emissee obolo, quumq; Plato dixisset, tan- ti & ipse empturus eram, Vides, inquit, igitur ô Plato, me non esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantem. Simi- lia quædam ante commemorata sunt.

41 Idem Aeginæ in Neptunalibus cõsuetudinem habuit cum
Candidè Phryne: quumq; illi quispiam obiecisset, quòd tantum pecu- niæ impenderet mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis admitteret, Ego, inquit, illi multa supposito, ut ipse ea fruatur, non ne quis alius. Traditum est hoc de Phryne, quòd quum esset formosissima, quibuslibet tamen sui copiam facere soleat, nullo delectu personarum seu diuites essent, seu pauperes, in neminem fastidiosa. Itaque turbam amatorum habuit. Huc respexit Horatius, Me libertina, nec uno Contenta Phry- ne macerat.

42 Aristippum cum Phryne consuetudinem habentem sic ob-
iurgauit Diogenes, Cum publica, inquit, muliere tibi res est Aristippe: aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic repulit Aristippus, Num absur- dum tibi uidetur Diogenes inhabitare domum, in qua prius habitauerunt alij? Quum negasset ille, Quid, inquit, num nethi
naui,

Candidè
Suprà ap. 29.

navi, quæ multos antea uexerit? Quum hoc quoque negasset absurdum esse, Quæ igitur, inquit, absurdum putas congruere cum muliere, quæ plures sunt usi? Hoc autem commemoratum est, nisi quod Athenæus hunc in modum retulit.

Quum prædium amœnissimum perdidisset, cuidam deploranti tam miserabilem illius casum, Quid, inquit, an nescis tibi unicum esse prædiolum, mihi uero tres agros superesse? Quum annuisset alter, Quin igitur tuam potius uicem deploramus? sentiens insipientis esse, dolere amissis potius quam gaudere relictis. 43 Relictis gaudendum

Cuidam interroganti, num tu es ubique? ridens, Naulum, inquit, non perdo, si sum ubique. Elusit Aristippus sophisticam questionem, an idem corpus possit esse diuersis locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat naulum. Perdit enim naulum, qui dato pretio non peruehitur eo quod uult. Potest & sic accipi. Ergo naulum perdidit. 44 Lepide

Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum uideret gestientem inflatumque uictoria, Ego quidem, inquit, redargutus ab eo, sed suauius dormiturus te, qui redarguisti. 45 Moderate

Helicon Cyzicenus unus ex Platonis æqualibus solis defectum prædixerat: qui posteaquã accidit quemadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tu Aristippus ad reliquos philosophos, Et ego rem miram habeo quam possim prædicere: orantibus ut proferret, Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futuram similitudinem. Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare. 46

Illud cum primis damnabat in hominum moribus quod in auctionibus uasa diligenter inspicerent priusquam emerent, uitam eorum non inspicerent quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior utilitas est à fidis amicis quam à uasis, & 47 Amicus diligendus

plus damni est nisi deligas.

- 48 Quum Dionysius in conuiuio iussisset, ut singuli in ueste purpurea saltarent : purpura uerò tum regum erat gestamen, nunc sutoribus etiam communis : id Plato facere recusauit his trimetris è fabula quapiam:

Οὐκ ἂν Δυναίμην θῆλυρ ἐνδύναι πολεῖν
Ἀρρὴν πεφυκώς, καὶ γένος ἐξ ἄρρεν. Id est,
Muliebri ego haudquaquam indui queam stola,
Vir natus ipse, & ex uirili germine.

- Comiter Aristippus uerò non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos uersus recitauit ex tempore,

Καὶ γὰρ ἐν Βαρχεῦμασι
Ο νοῦς δ' ὁ σώφρων ἔ διαφθερσεται. Id est,
Nam in liberi patris sacris
Mens quæ pudica est, nesciet corrumpier.

- 49 Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec Preces abie-
cit ille preces admitteret, prostratus cœpit amplecti pedes regis, & impetrauit. Id factum quum quidam uelut abiectius quàm ut philosophum deceret reprehenderent, Non ego, inquit, sum in culpa sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxtà promptum & ad faciendum & ad excusandum quidlibet.

- 50 In Asia cōprehensus est ab Artapherne satrapa. Id tem-
poris quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet Animus me-
tu liber solitam animi fiduciam : Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidentiori animo quàm nunc, alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

- 51 Eos qui liberalibus imbuti disciplinis, philosophiam negli-
gerent, dicebat esse similes procis Penelopes, quòd hi cum Philosophia
regina Melanthonè & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia
potius

potius se habituros sperauerint quàm domine nuptias. Sensit liberales disciplinas esse uelut pedisequas philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur & Aristoteli de Ulyssæ, qui quum descēdisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuisse colloquutum, quum ipsam reginam ne uidere quidem potuerit.

Percontanti quæ potissimum adolescentibus essent discenda, Quæ uiris, inquit, usui futura sunt. Hoc dictum & alijs ascribitur. Optima statim discenda sunt, nec rudis ætas, quæ maxime docilis est, superuacaneis est occupanda. 32 Optima primum

Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum uim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus admirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philosophus, & qui tãtos haberet amicos, pauper esset, quàm quòd ipse diues. 33 Philosophus diues

Scorto cuidam dicenti, sum ex te grauida Aristippe, Istuc, inquit, nihilo magis scire possis, quàm per densissimas spinas ambulans dicere, hæc me spina pupugit. 34 Lepide

Incusante quodam quòd filium sic abijceret negligenterq;, quasi ex ipso natus non esset, An nõ, inquit, & pituitam & pediculos è nobis natos uelut inutiles procul à nobis abijcimus? Sensit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo se parentum affectui commendent, nisi quòd ab ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia, Tantisper te uolo meum, dum id quod te dignum est facis. 35 Liberi degeneres

Quum Aristippus à Dionysio pecunia donatus esset, Plato libris: atq; ob id à quodã carperetur quasi ad rem attentior esset quàm Plato, Quid refert? inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: sentiens neutrum accusandum. 36 Auaritia non pecuniæ tantum est

Interrogatus quã ob causam sic ipsum argueret Dionysius, 37

n 3 sius,

Veritas odio- *sius, Ob eandem, inquit, ob quam cæteri: significans philoso-*
 fa *phi libertatem omnibus esse molestam, nō igitur mirandum*
si regi: simul illud innuens, regis iudicium nihil à vulgari
differre, quòd fortuna non addat sapientiam.

38 *Quondam petijt talentum à Dionysio, quumq; rex re-*
 Philosophus *darguendi nactus occasionem, diceret, Non ne tu prædica-*
 nullius eget *bas, philosophum non egere? Da, inquit, & postea de hoc*
disputabimus. Quum accepisset pecuniam, An non, inquit,
rectè dixi, philosophum non egere? Non eget qui quum opus
est, habet unde accipiat.

39 *Dionysio recitanti uersiculum ex Sophoclis tragœdia,*

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμποιεῖται,

Καὶ ἐστὶ δαδ, καὶ ἐλεύθερος μόλι.

Quisquis tyranni ad tecta sese contulit,

Fit seruus ille, liber etsi uenerit.

Aristippus correcto posteriore uersiculo respondit,

Οὐκ ἐστὶ δαδ, ἀρ' ἐλεύθερος μόλι, Id est.

Haud seruus est si liber illuc uenerit,

Libertas uera *Significans non esse uerè liberū, nisi cuius animū spe metuq;*
liberauit philosophia. Neq; enim uerè liber est quisquis in-
genuus natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

60 *Quum inter Aristippum & Aeschinē incidisset simul-*
tas, quidam autem diceret, ubi nunc illa uestra amicitia? Dor-
mit, inquit, sed eam excitabo. Itaque similitatem Aristippus
commoda libera que appellatione facile sustulit. Ne silentio
malum, ut solet, incrudesceret, ultro adiit Aeschinem, Non,
inquit, quam primum redibimus in gratiam, ac nugari desi-
 Reconciliatio *nemus? an potius expectabimus, ut scurris inter pocula de*
nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Aeschines
respondisset, se lubenti animo rediturū in gratiam, Memen-
to igitur, inquit Aristippus, quòd cum essem natu maior,
prior

prior ad te uenerim. Tum Aeschines, Næ tu profecto uir me longe melior es. Siquidẽ à me simultatis, abs te sarcidæ gratiæ, fuit initiũ. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

Quodam tẽpore cum ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. Quum in littore uidisset figuras mathematicas in arena depictas: Salua, inquit, res est amici, hominum uestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam, inuestigauit quinam essent illic disciplinarum studiosi: cum his ubi congressus est, summa cum humanitate tractarũt non ipsum modo, uerũ & comites illius, atq; etiam uaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi qui cum Aristippo uenerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum ecquid uellet suis ciuibus renuntiari, Vt, inquit, studeant sibi huiusmodi parare opes; quæ naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant. Refert idem Vitruuius de architectura lib. 6. addens Aristippum tunc uenisse Rhodum.

Quum Socrates taxaret unguentis delibutos, & Charon 62 das, siue ut alijs placet, Phædon, percontaretur, quis esset ille unguetis delibutus, Ego, inquit, infelix, & me infeliciores Persarum rex. At uide, inquit, ut quemadmodum hac parte nullo cæterorum animalium est superior, ita nec hominum ullo præstantior. Sensit externis bonis hominem nihilo fieri meliorem: & equus sansucino oblitus idem oleret quod rex. & mendicus unguento simili delibutus, non minus bene olet quàm summus pontifex.

D I O G E N E S C Y N I C V S.

Non inconcinnus, ut arbitror, ordo uidetur, si post faciem Socratis sanctimoniã, post hilarem Aristippi libertatẽ, Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorum omniungi gratia longẽ superauit cæteros. quanquã omnes hos tres diuersis quidem uirtutibus, ex æquo tamen suspiciẽdos iudi-

I
Vera bona
animi

Libere

co, ut licet dissimillimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

I **Studium sapientię** **1** Primum Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, à quo sæpe repulsus (nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non destitit tamen hærere: adeo ut quum aliquando baculum intentaret Antisthenes, ultro baculo caput subiecerit, dicens, Cæde si uis, at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatę sapientię.

Libertas **2** Quum murem forte conspiceret in Megarico discurrentem, qui neq; cauum quæreretur, neq; turbis terreretur, neque cibum appeteret, Bellum, inquit, libertatis exemplum, moxq; contemptis omnibus cœpit in dolio habitare.

Facete **3** Demirantibus quòd nullas haberet ædículas ubi cibum capere posset, ostendit Iouis porticum, aitq;, Athenienses ipsi magnificam extruxisse aulam ubi uesteretur. Quod publicum erat, sibi quoque paratum interpretabatur. Neque potuit optare cœnationem splendidiorē.

Artes superuacaneę **4** Euclidis scholam, quòd arguta quidem, sed ad recte uiuendum inutilia docere uideretur, *χολών*, id est, bilem ac molestiam appellabat, quum schola Græcis sonet otium, & Platonis *διατεβών*, id est, exercitationem, *κατατεβών*, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, quòd à communi uita semotus disputationibus insensceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophice uiuere quàm disputare.

Pompa inepta **5** Dionysiaca certamina quę Athenis in honorem Bacchi magnis impendijs pompaq; celebrabatur, appellabat magna stultorū miracula, quòd in his nihil non ridiculum ageretur.

Oratores **6** Oratores qui summo in pretio habebantur Athenis, dicebat turbę ministros, quòd ad gratiam loqui cogarentur, ac seruiliter adulari stolidę multitudini. Coronas autem dicebat esse glorię pustulas, *ῥῥανδύμαλα*, qualia nonnullis progermi

germinant in naso uultuq; ex bile.

Quoties considerabat in hominum uita ciuitatum gubernatores, medicos ac philosophos, dicebat nullum animal homine sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis ceteros, aut qui glorie diuitijsq; seruiret, aiebat sibi nihil homine uideri stultius: indicās hominis ingenium ad res optimas accommodū si exerceatur: sin ad uitia degeneret lōge esse infra mutas pecudes.

7 Homo animal stultissimum

Dicere solitus est, sepius in uita parandū λόγον ἢ βερόχον, id est, sermonē quā laqueum. Qui de spēderunt animum ad laqueum confugiunt, quum ad consolatorium sermonē potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus, si λόγον accipias pro ratione;

8 Ratio

Quum in opiparo conuiuio uideret Platonem nihil attinentem lautitiarum, sed oleis duntaxat uestentem. Quid accidit, inquit, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic à paratis abstineas? Ad hæc Plato, At Hercle, Diogenes, & in Sicilia huiusmodi ferè cibo contentus eram. Quid igitur, inquit Diogenes, necesse erat Syracusas nauigare? An tum Attica non ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

9 Philosophus aulicus

Diogenes aliquando Platoni occurrit caricas edens, eiq; offerrens dixit, Licet participem esse: quum acceptas edisset, Participem esse dixi, inquit, non deuorare, μετασχεῖν ἔσθον, οὐ καταφαγεῖν. Hic iocus ad rem seriam potest accommodari, uidelicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentum permissu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus, non esse inutile degustare dialecticam, totam uitam ei impendat studio. Dictum ita refertur à Laërtio, ut dubites uter alteri obtulerit caricas.

10 Concessio abuti

Plato frugalis quidem erat, sed tamen amans munditiei;

n 5

contrā

contra Diogenes sordidus. Itaq; calcans Platonis culcitram presentibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionem. Mox Plato, At Gloria recta quanta superbia tumes ipse Diogenes, dum alienam superbiam te calcare putas? Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius Diogeni dicenti, Calco fastum Platonis, Calcas, inquit Plato, sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat quod iactabat munditici contemptum: & qui sordibus gloriantur, non minus ambitiosi sunt quam qui splendide uestiuntur, sed aliter. Turpior est autem ambitio ex fūco uirtutis laudem captans. Sotion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

12 Diogenes à Platone petierat uini paululum, tunc & caricas. Plato misit lagenam: cui Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo & duo, respondes, uiginti: ita nec secundum ea quæ rogaris das, nec ad ea quæ interrogaris respondes. Notauit Platonem ut immodice loquacem, quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

13 Percontanti in qua parte Græciæ uidisset bonos uiros, Vi Pauci boni ros, ait, nusquam, sed Lacedæmone uidi pueros. Notans totius Græciæ corruptissimos mores, adeo ut apud Lacedæmonios, gentem incorruptissimā, tantū in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græcia ne pueros quidem esse bonos: tum & illud, uiros esse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

14 Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attendentem, coepit ineptam cationem canere ueluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent obiurgauit illos, quod ad stulta & inepta frequentes & alacres accurrerent, ad seria uerò & ad bene uiuendum utilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascribunt de umbra asini.

Repre

Reprehendebat homines quòd luctu, calcitrando, alijsq;
his similibus semet excernerent, ut periti euadant: nullos au-
tem in hoc incumbere, ut probi & honesti euaderent.

15
Cura prapo-
stera

A nullo deniq; hominum genere linguae dicacitatem tem-
perabat, Grammaticos aiebat se demirari, qui tanto studio ma-
la Vlyssis perquirerent, sua ipsorum mala ignorarent. Olim
Grammatici potissimum uersabantur in Homeri rapsodijs,
at is in Odyssæa commemorat uarios Vlyssis errores. Musicos
item accusabat, quòd in cithara diligenter aptarent chordas
ad concentus, mores haberent inconcinnos. Reprehendebat
& mathematicos, quòd solem, lunam ac stellas intuerentur,
non uidentes ea quæ essent ante pedes. Oratores carpebat,
quòd studerent iusta dicere, sed eadem facere negligerent.
Auaros obiurgabat, quòd pecuniam uerbis uituperarent,
quum eam animo plurimi facerent. Est enim hoc auaris pe-
culiare, quod nulli magis detestantur auaritiam quàm ipsi.

16
Præpostera
studia.

Taxabat hominum uulgus, quòd bonos uiros hoc nomi-
ne laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim im-
barentur quos laudibus extollerent uehementer, sed pecunio-
fos magis sequerentur, quos uituperabāt. Destomachabatur
in eos qui pro bona ualeitudine sacrificarent, & in ipso sa-
cro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ ua-
letudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum uide-
rent dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos.
Nam hoc esse dominorum ualeitudini consulere, & seruis
magis conuenit edacitas.

17

Hactenus dictum est, quos quibus nominibus reprehende-
rit, nunc audi quos laudarit. Probabat eos qui uxores ductu-
ri non ducerent, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros
alturi non alerent, qui ad Remp. accessuri non accederent,
qui se ad conuiuendum præpotētibus cōponerent, nec tamen
accede

18
Quæ in uita
fugienda

accederent: significās ab his omnibus abstinendū, eosq; prudentes uideri qui ad ea sollicitati, tēpestiuē uertissent sententiam, quod semel aggressis non sit integrum mutare consilium, etiamsi poeniteat instituti. Qui duxit uxorem, iam sui iuris non est: qui se mari cōmisit, uentorum arbitrio seratur oportet: qui semel accessit ad Rempu. scenae scruiat oportet & ut cupiat, tutum non est ad priuatam redire uitam.

19 Benignitas Illi tribuitur & hoc enigma, manus non esse porrigendas amicis cōplicitis digitis: innuens non satis esse si comes nos praebeamus amicis, sed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos, dicuntur δεξιόδοτοι, quasi dicas dextrare.

20 Quum captus uenderetur in Creta, praconi rogāti quid sciret, & quo titulo eum cōmendaret emptori, Dic, inquit, te uendere hominem qui sciat imperare liberis. Quidam Xenia des Corinthius admirātus praconij nouitatem adiit Diogenem, percontans num sciret quod profiteretur: ubi ex sermone hominis comperit esse sapientem ac doctum, mercatus duxit domum, eiq; suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit, primumque tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palestra uerò non permittebat, ut paedotriba, illos grauioribus laboribus, in morem athletarum exerceret, sed haecenus quantum ad ruborem bonamq; corporis ualeitudinem conduceret. Curauit ut ex poëtis alijsq; scriptoribus optima quaeq; ediscerent, quod ea modo uere scimus quae memoria tenemus: breuiter totius doctrinae summam illis redegit in compendium. quò & citius perciperent, & fidelius memoria complecterentur. Eosdem instituit, domi ministrare parentibus, cibo leui, uiliq; & aquae potu contentos esse: quumq; ceteri caesa

Educatio frugalis

caſariam alant ad formæ commendationem, ille iuſſit illos radere comam: & ſi quando prodeundū eſſet in publicum, incomptos producebat abſque tunicis, incalceatos ac tacitos. Quin & ad uenatum illos inſtituebat, Lacedæmonios imitatus. His rebus factum eſt, ut à pueris obſeruaretur, perq; illos parenti commendaretur. Alij narrant præconem Diogenis iuſſu ita prædiſſe, Eſt ne quiſpiam qui uelit emere dominum?

Quum ſederet in auctione, uetitus eſt ſedere ac iuſſus eſt ſtare, ob id opinor, ut facilius inſpiceret emptor quid emeret. At Diogenes, Quid, inquit, refert quando piſces quocunque modo iaceant emuntur: notans uulgi ſtultitiam, qui empturi ſeruum cauent ne quod corporis uitium fallat, nec ſimili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

Aiebat ſibi uideri mirū, quòd quum ollam aut operculum non emerent homines niſi pulſu ac tinnitu exploratum, in emendo homine ſolo aſpectu eſſent cōtenti: ſignificans hominem nulla ex re melius cognosci quā ex oratione. Vt igitur qui uas fictile teruntio parant emere, digito pulſant, atq; ex tinnitu reddito dignoſcūt, ſi ne integrum, probæ argillæ, ac bene coctū: ita priuſquā minis aliquot emāt hominē oportebat ad dicendū prouocare, atq; ex oratione deprehendere qualis ſit. Eodē pertinet dictū ſuperius: piſcis mutus eſt, nec refert quomodo iaceat, quū nihil aliud ſit quā piſcis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, ſi ſilentē emas.

Xeniadæ à quo fuerat emptus dicebat, Mihi licet ſeruo obtemperes neceſſe eſt, propterea quòd qui nauclerum aut medicum habet ſeruum, ei tamen parere cogitur, ſi uelit ex eo capere utilitatem.

Apud hunc Xeniadē fertur conſenſiſſe, & à ſuis diſcipulis

21

Sermo index
animi

22

23

Seruo prudē
ti obtēperan-
dum

24

lis

lis sepultus esse. Rogatus à Xeniae, quomodo sepeliri uellet, In facie, inquit. Percontanti causam, Quoniā, inquit, paulò post futurū est ut inferiora fiant superiora : huc alludens, quòd id temporis Macedones rerum potirentur, atq; ex his milibus fierent excelsi : quòd si inuenterentur omnia, fore
 Sepultura ut cadauer etiā ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, quia in re magna erat vulgi superstitio, porrectis in portā pedibus efferebantur, stantes cremabātur: & hodie stantes ut audio sepeliūtur Iudaei, certē supini sepeliuntur omnes Christiani.

25 In foro quondam stans clamabat, Adeste homines ueluti cōcionaturus apud populū: quumq; iā frequētes cōuenissent: nec ille desineret clamare, Adeste homines : quidā indignati, En adsumus, dic aliquid. Tū Diogenes baculo illos abigens, homines, inquit, adesse iussi, non sterquilinia. Nō putauit hominis cognomen competere in eos qui nō uiuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.

26 Alexāder Magnus quum esset Corinthi, adiit Diogenem
 Homines pe- pro dolo sedentem, cumq; eo multa collocutus est, à quo digressus indignantibus amicis quòd rex illi cani tantum habuisset honoris, qui tāto principi nec assurgere dignaretur, Imò, inquit, ni Alexander essem, Diogenes esse uellem. Adeo demiratus est animum illum liberum, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similis esse iudicaret. Præcipua regum felicitas est, quòd nulli seruiunt, sed quicquid uolunt facili efficiunt, tum quòd nullius egeant : atqui hoc ipsum homini præstat philosophia multo uerius, quàm regnum monarchis. Quanquam Alexandrum esse, Alexander maius quiddam existimabat quàm regem esse.

27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi
 Philosophia essent aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusi autē affinitate

nitate uocum. Nam ἀνέπνευς Græcis dicitur mancus aut mutilus, ἀπνευς qui pera caret: innuens opinor hominem ad omnem uitæ functionem inutilem esse qui expers sit philosophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Ingressus aliquando iuuenum cōuiuium, capite semitonso, non solum non comiter exceptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est ultus: Nomina iuuenum à quibus fuerat cæsus albo inscripsit, itaq; obambulat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit.

Quoniam Cynicus erat, canis dictus est, & hoc uitæ genus multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaq; dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminem cum laudato cane audere uenatum ire.

Lactante se quopiam ac dicente, Viros supero in Pythijs, Equidem, inquit, uiros, tu uerò mancipia. Lusit rursus affinitate uocum, quæ est inter ἀνδρες & ἀνδράποδα. Mancipia autem appellabat quicumque seruirent cupiditatibus: has philosophia uincere pulchrius est, quam in Pythijs ludis uincere uiros.

Cuidam admonenti, ut iam senex quiesceret à laboribus, Quid, inquit, si in stadio currerē, utrum oporteret iam metæ uicinum cursum remittere, an magis intendere? Recte sensit, uirtutis studium hoc magis intendendum quo minus superest uitæ, quòd turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere.

Aliquando uocatus ad coenam, negauit se uenturum. Roganti causam, Quoniam, inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. uulgus hominum postulat sibi ueluti pro magno beneficio gratias agi si quæ admiserint ad conuiuiū. At Diogenes licet pauper, existimabat sibi deberi gratiam, quòd non gra-

uare

uaretur interesse conuiuio, quia nusquam iret a symbolis, sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatoris & conuiuiarum animos, quàm ille corpus epulis.

- 33 Demosthenem adolescentem aliquando in publico diuersorio prandentem deprehendit, quum ille conspecto Diogene sese subduceret introrsum, Tantò magis, inquit, in diuersorio futurus es: significans hoc illum magis fore conuiuiarum fabulam, quòd non solum ibi uersaretur, sed etiam tanquam in re nefaria deprehensus sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quàm quòd illic potaret. Alij narrant hoc cuidam adolescenti dictum, Is potuit & Demosthenes esse: simplicior autem sensus est, ut accipiamus adolescentulum admonitum, ne intrò fugeret, sed foras. Nam quo interius sese abdebant in popinam, hoc magis erat in popina.

34 Hic est ille Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem uidere cupientibus, porrecto medio digito, Hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium orator. Digitus pollicis proximus index dicitur, quòd hunc intendentes solemus aliquid commonstrare. Digitus autem medius apud priscos infamis habebatur ob causam hic non referendam. porrò Demosthenes uulgò male audiebat, quasi parum uir esset. Id significans Diogenes, maluit illum medio quàm indice demonstrare.

35 Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, quòd puderet recipere. Hunc castigare uolens Diogenes iniecto fune collo traxit urceum per ceramicum, hoc faciens in poculo, quod ille in pane facere erubescbat.

36 Cum multis uideretur immodice philosophus, respondit, sese imitari chori magistros, qui tonum legitimū excedere solent, ut alij congruum arriperent. Quod enim excedit modum, tametsi uitiosum est, tamen ad excitandā aliorum socordiam conducibile est. Ita palliū ac dolium Diogenis, diuitibus suas

suas delicias exprobrabant.

Dicebat plurimos insanire præter digitum. Nam si quis assidue medium digitum intendat uice indicis, uulgo habetur insanus: si quis indicem, sanus uidetur. At plurimi sunt homines qui grauius insaniunt in rebus serijs, quam si digitum pro digito porrigant, & tamen hi uulgo non habentur insani. Quemadmodum & hodie parentes in liberis pro graui peccato castigant, si leua pro dextra utantur: atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

37
Infantia genera

Taxabat & in hoc hominum insaniam, quod res pretiosas minimo emerent, uenderentq; uilissimas plurimo. Statuam enim tribus nummum millibus emi, quum farina chœnix duobus æreis ueniret. At statua nihil opus ad uitam, sine farina uiuere non licet. Conueniebat igitur farinam multo statuis esse cariorum. Philosophus pretia rerum aestimabat usu naturali, uulgo aestimat fulta persuasionem.

38
Aestimatio præpostera

Quod supra retulimus de Xeniae quidam ita narrant: Quum esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse. Xenadem emisset, dixit illi, Vide ut iussis meis pareas. Quumq; ille diceret ἀνα πρὸταμῶν, significans rem præposterè agi, si seruus imperet hero, Si medicum, inquit Diogenes, emisset æger, num illi præscribenti obtemperares, an diceres, ἀνα πρὸταμῶν? Si herus corpore male affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo magis decet animo ægrum auscultare seruo philosophiæ perito: quod enim ars medica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo: illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpori, hoc illius morbi sunt quàm huius grauiores. Laërtius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo uellet prædicari, isq; respondisset, se scire imperare liberis: ubi uidisset prætereuntem quendam bene cultum, Huic, inquit, me

39
Seruus prudētior hero

o uende,

uende, nam is eget domino.

Pudor inuti-
lis

40 Cuidam ambienti à Diogene in Philosophiæ disciplinam recipi, admissio explorandi gratia pernam in uia ferendam dedit, seq; iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquanto post forte fortuna illi factus obuius, ridens, Tuam, inquit, ac meam amicitiam perna diremit: indicans illum non esse idoneum philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contemnere. Neq; enim turpe est gestare pernam, sed ab honesto recedere turpe est. Diocles hoc ipsum paulo secus narrat. Quum quidam ambiens esse Diogenis discipulus dixisset illi, impera mihi Diogenes, admissio in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret, Nostram, inquit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

Frugalitas

41 Quum aliquando uidisset puerum caua manu bibentem, Hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui suppellectilem superfluam mecum circumferam. & eductum è pera poculum ligneum abiecit; Nesciebam, inquit, & in hoc nobis prouidisse naturam. Quum alterum puerum uidisset uasculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiecit & catinum ligneum, ut superuacuum. Hæc patier uideri ridicula, modo fateamur, immodicum simplicitatis exemplum in hoc utile, ut nos nostri luxus pudeat.

Sapiens diues

42 Sipienti nihil deesse colligebat hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, deorum autem amici sunt sapientes, & amicorum communia sunt omnia, sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reiici poterat petens aliquid, Quis petis habens omnia?

Decorū ubiq;

43 Quum uidisset foeminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, ut à tergo quædam apparerent quæ nudari non decet oculis hominum, adiit illam dicens, Non uereris mulier

lier ne stante post tergum tuum deo (nam illius plena sunt omnia) parum decenter te geras? Aesculapio percussorem consecrasset dicitur, qui accurrens procidentes in faciem contereret, hoc figmento deterrens homines à superstitione, qui credunt deos non audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisset, quòd esset *ἀνὴρ*, *ἡ πόλις*, *ἡ πατρίς*, *ὁ ἰσχυρὸς*, *ἀλλὰ* *πτωχὸς*, *καὶ ἡμεῖς*, id est, domo, ciuitate patriaq; carēs, pauper & erro. Alludens ad locum aliquem è tragœdijs. De Oedipi execrationibus nobis dictum in Chiliadibus.

Quin & illud dixisse fertur, quòd fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturam, affectibus rationem, eo quòd his tribus paratur ac seruetur hominum tranquillitas. Aduersus fortune procellas tuctur sapientem animus impavidus: naturam pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contēnit eam: porro cupiditatum tumultus ratione compefcit.

Quum Alexander Magnus inuiseret Diogenem, reperit eum in cranio sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino committentem, posteaquàm rex multa cum illo colloquutis pararet abire, diceretq; Cogita Diogenes quid à me uolip petere, nā quicquid optaris ferēs, Mox, inquit, de alijs; interim secede paulisper. Cum rex secessisset; putans illum uelle deliberare, diutius silenti reptiit, Pete quod uis Diogenes. Hoc, inquit, uolebam, nam prius arcebas mihi solem ad id quòd ago necessarium. Alij narrunt illum dixisse, Ne mihi faceris umbram, quòd uellet à priuari.

Memoratur & illud: Alexandrum ita fuisse loquentem, Adsumo Diogenes tibi subiecturum, quandoquidam uideo te multis egentem; cui Diogenes, Vter nostrum pluribus eget? ego qui ultra peram & palliū nihil exsideo: an tu qui non

consentus patrio regno, tot periculis temet obijcis ut latius imperes: adeo ut uix totus orbis tuæ cupiditati uideatur satis futurus?

48 Quodam tempore cum diutissime legens tandē eò uenisset ut uideret chartam uacuā, Bono, inquit, animo estote uiri, terram uideo. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus.

Argutiz fri-
uolæ 49 Cuidam sophisticis argutationibus colligenti, quod Diogenes haberet cornua: frontem ac tempora manu contrectans, Atqui, inquit, ego non uideo: irridere maluit frivolum enthymema quam soluere.

50 Quum Zenon in scholis differens, acutissimis rationibus probaret nullum esse motum, nec esse posse, Diogenes surgens coepit inambulare. Id admiratus Zenon, Quid inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

Argutiz fri-
uolæ 51 Sophista quidam uolens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modū ratiocinatus est: Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes, Ego, inquit, sum homo, igitur tu non es homo. Tum Diogenes, A me, inquit, incipe, et recte collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet utij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam frivolis nugis sibi placentem. Si sic sumpisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.

Ignota loqui 52 Cuidam ad ostentationem ingenij multa de rebus celestibus differenti, Quā nuper inquit, de cælo uenisti? Socratē in hoc retulit, cuius est illud: Quæ supra nos, nihil ad nos.

Mala uera 53 Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat edibus suis, μηδὲν ἐκ ἐμῶν κακόν, ne quid ingrediatur mali. Id uidens Diogenes, Aedium, inquit, dominus quā ingreditur? Eunuchus boni ominis gratia posuerat titulum, ne quid infelicitatis

licitatis attingeret domum, id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola vere mala sunt.

Nactus unguentū eo pedes inunxit præter morem publicum. Id demirantibus dixit, Quoniā unguentum capiti insusum exhalatur in aërem, à pedibus autem ascendit ad nares. 54
Ridiculum

Similiter alius reprehēdit publicam consuetudinē, qua coronas capiti imponunt, quā magis cōueniat infra nares ponere, quòd fragrantiae uapor nō tam descendat quàm ascendat.

Athenienses hortabantur Diogenem, ut mysterijs initiaretur, addentes quòd initiati apud inferos principatū tenerēt. Ad quæ Diogenes, Perquā ridiculū est, inquit, si Agelaus & Bpaminondas in cœno degunt, & Patecion fur ac uilissimū quiq; homines, quòd initiati sint, in beatorum insulis erunt. Grauitèr taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratia blandiebantur hominum imperitorum superstitioni, persuadentes initiationem conferre felicitatem post hanc uitam, quum ea parata sit his, qui pijs & egregijs factis eam promeruerint, siue sint initiati, siue non sint. 55
Initiari non est satis

Quum primū cœpisset philosophari, quum in dolio, fisco mucidoq; pane uescens solus, audiret totam urbem letitia perstreptentem, erat enim dies festus, sensit animo nonnihil tædij, diuq; secum de relinquendo uitæ instituto cogitauit. Sed quum tandem mures uideret adrepentes, panisq; micæ edere, Quid tibi displices, inquit, ô Diogenes: sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis. 36

Platoni ipsum ob uitæ sordes canem appellanti, Sane, inquit, nam ad eos qui me uendiderant recurrri: Solent enim canes si uendantur, ad ueteres dominos recurrere. Non offensus est conuicio, sed commodè interpretatus est. Quum Aeginauigaret, interceptus est à piratis, atq; in Cretā perductus, ibiq; uenditus. Eos piratas puto fuisse Corinthios, 37
Canis conuiciū

aut Athenienses, aut certe Aeginetas.

58 **Homines nō** **homines** **multum** **hominum,** negavit esse. Rursus percontatus, an illic esset multa turba, annuit: significans hominis vocabulum in paucos competere.

59 **Ridiculum** Narratur & illud uix credibile: Plato sic definierat hominē, homo est animal bipes absq; pennis. Ei definitioni quā discipuli Platonis applauserent; Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam, En, inquit, hic est homo Platonis. Itaque definitioni adiectum est, latis unguibus, quod aves eiusmodi non habent.

60 Percontanti qua quis hora prandere debeat, Si dives est, Festivum inquit, quum vult: si pauper, quum potest.

61 **Educatio** Apud Megareses quum uideret arietes pellibus tectos aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos, Satiū est, inquit, Megarensis esse arietē quā filium. Traditum est de Megarensis, quod indiligēter habet filios suos.

62 **Sera monitio** Quidā in publico gestans longam trabē, per imprudentiā percusserat Diogenē, moxq; ex more dixit, Caue, At Diogenes, Nū, inquit, me vis iterū percutere? Alij sic narrāt: dicenti caue, baculū impegit in caput, & post idū, adiecit caue: par pari referens. Nam ante lesionem dicendum erat caue.

63 **Homo rarus** **inuentu** Quodam tempore lucernam accensam gestans obambulabat in foro clarissima luce, querētī similis. Rogantibus quid ageret, Hominem, inquit, quero: notans publicos ciuitatis mores uix homine dignos.

64 **Gloria tecta** Quum aliquando per fusus esset aqua, flaretq; toto distillans corpore, circumstantes aliquot, ut fit, commiserabantur hominem indigna passum. Quibus Plato, nam & is fortē tum aderat, Si uultis, inquit, commiserari Diogenem, abite: notans in philosopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur spectaculo

culo quoniā delectabatur, felix erat potius quā miser adus:
at si nullo teste persusus fuisset, tum uerē fuisset miserabilis.

Colaphum impingenti, Profecto, inquit, nesciebam me ca- 65
pitate galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam di- Moderat
xit. Nec aliter ultus est percussorem. Nisi forte legendum
est, nesciebam capite galea tecto incedendum esse.

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi co- 66
lapho dixerat, Tria milia tibi in mensa sunt posita: per ludi
brium illi gratulans, quod pro colapho tantum nummorum Par pari
ex multa ad ipsum esset rediturum si lege ageret. At Dio-
genes postridie sumpto pugilum loro, eoq; impacto Midie
totidem uerbis dixit, Tria milia tibi in mensa sunt posita.

A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat
manu depalmare homines, moxq; e crumena quam in hoc
circunferbat, iussit numerari multam. At Diogenes decla-
rauit, non omnes esse ea patientia, ut multa contenti sint.

Philosophi uulgò hoc nomine male audiebant, quod deos 67
aut non crederent esse, aut contemnerent. Hoc innuens Ly-
sias interrogabat Diogenem, crederet ne esse deos. Cui Dio Salsē
genes, Qui conuenit, inquit, ut non credam, quum persuasum
habeam, te dijs inuisum esse? Hoc dictum quidam attribuunt
Theodoro. Non respondit ad questionem, sed in contume-
liosē interrogantem retorfit sermonem.

Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem 68
aquis fluuiialibus: Nam hoc ritu prisca solēt purificari, si quid Superstitio
piaculi commissum crederent, infelix, inquit, quum erras in
Grammatica, non absolueris aspersus: multo minus aspersio
te liberabit à uitæ criminibus. Rectē notabat hominum su-
perstitionem, qui crederent sensibili elemento purgari macu-
las animi, nisi prauas cupiditates amputassent.

Eos summopere reprehendebat, qui si quid secus euenis- 69

o 1 set

Vota stulta set, fortunā incusarent, id quod vulgus hominum solet: dicens, ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ uerè bona essent, sed quæ ipsis bona uideretur. Nam si permitteret dijs, quæ ipsi iudicant optima, dare, daret: nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant deos.

70 Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur, hoc pacto deridebat, Quæ uigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ uerò dormientes somniatis, sollicitè perquiritis. Ad felicitatem enim aut infelicitatem hominis non tam refert quid patiatur in somnijs, quàm quid agat uigilans. Ibi quoties aliquid turpe committit, oportebat metueret deorum iram ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit uisum.

71 In Olympijs præconem ita pronuntiantem, Doxippus uiros uicit, correxit Diogenes, Hic, inquit, mancipia, sed ego uiros: significans eos qui certarent Olympia, non esse uiros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus uincit uiros. Simile huic est quod supra retulimus.

72 Quum Philippus exercitum haberet apud Theroniam, Arabitio uenit eo Diogenes, & comprehensus à militibus deductus est ad regem: qui conspecto Diogene ignoto iratus exclamauit, Explorator. Cui Diogenes, Prorsus, inquit, explorator, nam huc ueni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conijcis, me & regno & uita priueris. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberum.

73 Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis forte adesset Diogenes, qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio per Athliam ad Athlium. Porro athlius Græcè miserum sonat multisq; laboribus afflictum, unde & athletic nomen. Sensit philosophus, principes ob ambitionem assiduè bellis

bellis tumultuantes uerè miseros esse: æque miseros qui illorum cupiditatibus inferuient.

Inducatus ut ad Alexandrum ueniret, recusauit: at Perdic- 74
cæ præfecto minitanti necem ni ueniret, Nil, inquit, magni se Liberè
ceris, siquidem & cantharis & phalangium idem possent.
Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed
presentaneum habens uenenum: phalangium aranei genus
est nocentissimum. Nec dubitauit uicissim minitari Perdiccæ,
se feliciter uicturum, si sine illo uiueret, indicans infelices
esse qui cum Perdicca uiuerent.

Aiebat faciles esse deos ad donandam hominibus uitam, 75
ceterum hanc ignorari ab his, qui querunt dulciaria, unguen- Voluptas
ta, aliasq; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt
se uiuere, quum ueram uitam, tranquillam ac suauem sola præ-
stet sapientia. Non igitur dii sunt incusandi, sed homines, qui
per stultitiam non postulant ab illis uitam, sed uoluptates.

Conspiciens delicatam quendam à seruo calcari, Nondum, in- 76
quit, sat beatus es, nisi te etiam abstergeat: id erit, si mancus Deliciæ
fueris. Visum est Diogeni non multo minus absurdum in cal-
ceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare ua-
leat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum ab-
tergendo podici. Quanquam intelligi potest & de abster-
gendo naso. Philosopho ethnico prodigiose deliciæ uideban-
tur, ethnicum calcari à famulo: at ego noui Christianum, sacer-
dotem, ac Theologum, cui quum nullum esset membrum man-
cum, tamen aditurus latrinam famulos accersebat qui solue-
rent ligulas, item reuersus qui alligarent. Id ego uidens, sic
mecum cogitabam, Utinam hic adesset spectator Diogenes.

Conspicatus duci quendam, qui phidam ex ærario fur- 77
tus sustulerat: Ducebatur autem à magistratibus, quos illi Salsè
iepoetras uocant appellant: Magni, inquit, Diogenes, fures

o s

paruum

paruum ducunt. Utinam hoc non possit vere dici in magistratu aliquot Christianos, à quibus ad laqueum adigitur interdum, qui x. drachmas sustulit, ipsi impune magnis furtis, uel peculatu potius ditescunt.

78 Videns adolescentem lapides iacentem in cruce, Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, ut aliquando in cruce ageretur.

79 Quum adolescentuli circumstantes Diogenem acclamassent, Canis, canis; ac mox territi fugere cœpissent, rogatque quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Fecit illis exprobrans molliem.

80 Cuidam sibi placeti, quod leonis exuuiis tectus incederet, Hypocritis Non tu desines, inquit, uirtutis stragulas pudescere? Indecorum esse censuit, quod homo mollis Herculis amictum sibi uindicaret. Idem dici potest ijs qui prodigioso amictu profitentur sanctimoniam, uita non respondente.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, quod apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur. Imo, inquit, infelix est, quod illi prandendū coenandumque sit, quum Alexandro uisum fuerit: sentiens nihil esse beatum si absit libertas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, ubi et perijt. Quidā pro Callisthene supponūt ipsum Aristotelem, cuius felicitate prædicantibus quod cū regis filio uiucret: Aristoteles inquit, prædet quum uult Alexander, Diogenes quum uult Diogenes.

82 Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at Benignitas sugillantibus eum, quod præter philosophi dignitatem peteret, quod esset mendicorum: Imo, inquit, non peto, sed repeto, ἐν αἰτῶ, ἀλλ' ἀπαίτῶ. Repetimus enim mutuum aut depositum. Amicus autem egenti amico dans non donat, sed

sed reddit quod debebat. Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

Quum adolescens quidam comptior Diogeni proposuisset 83
questumculam, non tibi prius, inquit, responsurus sum, quam Mollicies
sublati uestibus ostenderis utrum masculus sis an foemina.
Ex cultu parum uirili notauit illius molliciem.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendam amatorium ele- 84
ganter in balneis exhiberi, quod Graeci vocant *χορταβίζω*, Ars inhone-
Diogenes, Quo melius, inquit, hoc deterius: damnans im- sta
probatam artem qualis est et alea, cuius quo quisque est arti-
fex melior, hoc uir est deterior.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant ap- 85
pellantes illum canem, ossa illi proieciabant, quod id canibus Canini mo-
fieri consuevit: at ille discedens a tergo comingeat accum- res
bentes: significans et hoc esse canum.

Oratores ac ceteros omnia ad gloriam facientes, appel- 86
labat *τετραπόδους*, id est, ter homines ancipiti dicto. Ter homines
Nam ut uulgu8 hominem esse negat, qui nec doctus est nec
humanius: ita philosophus hominem uocabat miserum, qui
nihil haberet supra hominem. Siquidem iuxta Homerum, 87
nullum animal homine miserius. Proinde ter homines dixit,
ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem inuifis-
mam, ac populari multitudinē; multorum caputum belue
seruirent seruitutem.

Diuitem quendam indotum, sed splendide uestitum, 87
χρυσόμυλον appellabat, hoc est, quem aureo uellere. Nam
tales fuisse proditum est a poetis, qui minimum ualere in-
genio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

Præteriens prodigi cuiusdam edes inscriptionē habentes, 88
uenales, Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ inmodica cra- Profusio
pula domū euomeret. Iā enim domū absumpserat antequam
uenalem

uendam proscriberet. Vanius igitur erat ille uertus quam uenditio.

89 Delor diffi-
mulatus Adolescenti conquerenti quod à multis perturbaretur,
Desine, inquit, & tu perturbationis indicia præ te ferre: si-
gnificans nulla re melius improbitatem ledentium finiri,
quam si qui leditur dolore dissimulet. Etenim qui ob id in-
cessant hominem, ut illum discruciet, desinens si uiderint il-
lum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum.
Quum enim adolescens quereretur sibi turbam esse mole-
stam, *ταῦτα γὰρ*, inquit, *οὐ γὰρ λέγεται τὸ πᾶσι*
τῶν *ἐπιπέσει*, id est, At desine tu quoque signa mollis
& effeminati circumferre.

90 Salsè Citharœdum imperitum obesoque corpore & ab omni-
bus uituperatum, solas Diogenes laudabat. Demirantibus
quam ob rem id faceret, Laudo, inquit, quod quum talis sit,
maluerit se cithara quam latrocinij exercere: significans
illum corpore ualidum, ingenio rudem, latrocinij apilorem
esse quam musice. locus est ab inexpectato.

91 Salsè Alterum citharœdum, qui quoties caneret ab auditori-
bus deferbatur, omnium in salutabat, Salue galle. Quum ille
offensus salutationis nouitate diceret, Quid ita? Quoniam,
inquit, cantu tuo excitas omnes. locum cepit ex ambi-
guitate uerbi Græci, *ἀγρεύει* enim dicitur & qui excitat
dormientem, quod solent galli gallinacei male canentes: &
qui sedentem excitat ut surgat, quod ille solet.

92 Quum adolescentem quendam insigni forma plurimi in-
tuerentur, Diogenes incuruato corpore sinum lupinis imple-
bat. Ad hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat,
mirari se, quum adolescentulo dimisso, sese intuerentur: obiter
93 notans illorum intemperantiam.

Superstitio Cuidam uehementer superstitioso, ac lemurum laruarumque
terror

terroribus obnoxio, necem ipsi minanti, dicentiq; unico ictu tibi perfringam caput : At ego, inquit, si id feceris, tibi finister astans, ut contremiscas efficiam. Significans se mortuum etiam illū terrere posse, à quo uiuus contēnebatur. Hic tamē affectus ē : hodie plurimos habet, qui quum sint aduersus uiuos feroces, aduersus umbras sunt formidolosissimi.

Ab Hegesia rogatus, ut ipsi libros aliquot cōmodato daret, Non sapis, inquit, Hegesia, qui quū caricas nō pictas sed ueras legis, uera exercitatione neglecta ad scriptā te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem uitam nihil aliud quā legū philosophorū libros, recte uinēdi praecepta continentes, quū uirtus magis ista disceatur quā lectione. 74 pāpuy Græcis anceps uox est ad scribere ē ad pingere. Itaq; uirtus libris expressa, quodāmodo picta uirtus est. Absurdū autem uidetur, in caricis habere delectū, in uirtute nō item.

Cuidam illi probro obijcienti quod exularet à patria, Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum : siue quid exilium compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quod ideo didicisset philosophiam, ut exilium similisq; carceris equo animo perpeti posset.

Alteri cuiuspiam per conuiciunt dicenti, Sinopenfes te exilio damnāt, At ego, inquit, illos mansione significans se quod solui uertere inberetur, nihilo infeliciozem esse his, qui in patria manerent, nec exiliū equo animo pati possent. Tam enim miserum est manere coactum, quā exulare coactum. Philosophus cui quæuis terra patria est, si inbeatur irarum latum, unius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest uiuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est; Diogenes autem ob adulteratam, ut putant, mouentem solum uertere iussus est. Erat autem Sinopenfis. Horatius refert Plutarchus in libello de exilio, Tā Sinopenfes Ponto exulem esse

94

Lectio mortua

95

Exilium utile

96

esse iusserunt, At ego, inquit, illos hac damno poena, ut in Ponto extremisq; Euxini littoribus inclusi perpetuo maneat. Diogenes mutarat patriam, sed in melius exulabant potius, qui infelici regioni erant ascripti.

97 Quum Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum offendisset pascentem oves, Quam celeriter, inquit, præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti, ludens affinitate uocum. Nam vîpæa certamina dicuntur à loco, quem admodum Olympia. Nèquæ uerò Græcis pascio sonat, & rapæ pascua.

98 Interrogatus quamobrem athletæ nihil sentirent, Quoniam, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt. Nam athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidē robur conferunt, sed mentis acumen hebetant. Vocis autē ambiguitas dedit ioco locum. Nam ut Græcis ἀνδραγωγία, ita Latinis sentire, tam ad animum quàm ad corpus pertinet. At percontator ille querebat quid esset causa, quare athletæ uelati sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

99 Solitius est interdum adire statuas, & aliquid ab illis portare. Demirantibus quare ita faceret, Ut consuescā, inquit, nō commoueri, si quando ab hominibus non impetro quod peto.

100 Posteaquam inopia compulsus cœpisset mendicare, his uerbis solet aggredi, Si cui alteri dedisti, da & mihi: sin nemini, à me incipe. Significabat se non inferiorem cæteris mendicis: itaque par esset ut qui daret quibilibet, daret & Diogeni: qui uerò tam parcus esset ut nemini quicquam daret, hinc tempus esse ut aliquando dare incipiat.

1 Interrogatus aliquando à tyranno è cuiusmodi ære potissimum apostaret fieri statuas, Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius & Aristogiton: innuens illum esse tollendum, quod

quod illi tyrannicide fuerint.

Percontanti quo pacto Dionysius uteretur amicis, Vt 2
utribus, inquit, plenos suspendit, inanes abiecit: significans à Salsè
tyranno diuites occidi, pauperes negligi.

Quidam gloriosum titulum inscripserat aedibus suis, Io- 3
uis filius Callimachus Hercules hic habitat, ne quid introeat Sero
mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehen-
dens, adiecit, μετὰ πόλεμον ἢ οὐ μὲν ἔλα, id est, Post bellum
auxilium indicans feram esse malorum omnium deprecationem,
posteaquam talis immigrasset. Colebatur enim Hercu-
les ἀσπίδα, malorum depulsor. Eum oportuit in aedes
immigrare priusquam immigrasset dominus aedium, qui
ipse erat magnum malum.

Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens uescen- 4
tem oleis, si sis prandisses, inquit, non ita coenares: sentiens Luxus
non esse frugalitatis quod coenaret oleis, sed quod stoma-
chus nimis lauto prandio grauat, nihil appeteret in coena.
Nam tenue prandium optime condit coenam.

Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem 5
μὴ φόβου, non procul abludens à sententia Salomonis, qui Auaritia
dixit, cupiditatem radicem malorum omnium.

Bonos viros dicebat esse deorum simulacra. Deorum, quum 6
sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, doce-
re nemini. Haec imago melius voluēt in sapientibus ac bonis
uiris quàm in statuis, quum dii sint incorporei. Boni similes
diis totius A.

Amorem dixit otiosorum negotium, quod hic affectus por- 7
tissimum occupet otio deditos. Ita fit ut dum otio uacant, in
rem negotiosissimam incidunt, nec interim tamen quicquam
bonae rei agunt. Amor turpis
come hua.

Percontanti quid esset in uita miserissimam, Senex, inquit, 8
egenus. Siquidem ubi naturae praesidia desitunt hominem, Senectus
extra

extrarijs rebus fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit certissimum senectutis uaticum: ille infelicissime egenus est, qui nulla uirtute præditus est.

9 Interrogatus quæ bestia morsum haberet nocentissimum, Si de feris, inquit, interrogas, obrectator, si de cicuribus, adulator. Nam obrectator præ se fert odium, adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

10 Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos, Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret uter esset deterius pictus. Vt ut est, autem uoce ambiguus, nam χείρ & peior dicitur, & in pugna inferior.

11 Orationem blandam non ex animo perficiscentem, sed ad gratiam compositam, dicere solet, melleum laqueum, quod blandè amplexens hominem iugulet.

12 Luxuriosorum uentrem uitæ charybdim appellabat, quod omnia deuoraret, nec satiaretur unquam. Charybdis tantum ea sorbet quæ mari uehuntur, & reuomit eundem quod absorbit: at luxuriosorum uentribus nec ær, ne terra, nec flumina, nec maria sufficiunt, quin & domos & agros totos absorbent, nec reuomunt.

13 Quum quidam Diogeni referrent, Didymonē mœchum comprehensum, Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspendi. Porro Didymi Græcis testiculi dicuntur: ab his igitur unde nomen habebat, & quibus pessauerat, uult eum suspendi.

14 Physicus quidam interrogauit Diogenem, quam ob causam aurum palleret. Quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes. Pallent autem qui metuunt.

15 Quum uideret mulierem in lectica, dixit: Cautè non conuenire feræ: notans tam efferrū ac noxium animal ferrea cauea

nea coërcendum: Lestica uerò fellæ genus est cancellatæ, ut aliquam caueæ speciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ sedere, atq; etiam gestari solent.

Seruum fugitiuum uidens ad puteum sedentem, Vide, inquit adolescens ne excidas: ambigua uerbo ludens. Nam excidit, qui in puteum decidit, & ἐκπίπτει, id est, excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem puteos olim fuisse sacros, & ab his non fuisse fas quenquam ui detrabere, quemadmodum è templis aut à statua principis.

Quum in balneis uidisset λωποδύτης, id est, furem uesti-
tum, dixit illi, Num ad unctiunculā, an ad aliud uestimētum? Rursum iussit affinitate uocum, quæ Latine reddi non potest, Græcè est, ἐν ἀλαμμάτιον, ἢ ἐν ἄλλ᾽ ἱμάτιον, dictiones minimo discrimine soni inter se differunt. ἀλαμμά ab ἀλάφῳ, unguentū est, unde & ἀλπτæ dicti. Inde ἀλαμμάτιον diminutiuum: ἄλλ᾽ ἱμάτιον duæ dictiones, sed ob συναλοφίην propemodum unā uidetur, quam si remoueas, est ἄλλο ἱμάτιον, id est, aliam uesticulam. In balneis enim olim ungebatur, & ibidem fures suum agebant negotium, quod positis uestibus lauare mos est. Notabat itaq; furem, quod alibi furatus uestem, eò uenisset alteram furaturus.

Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat, Qui hic lauant, ubi lauantur? Significabat illic homines pueros sordidari, & ibi lotis opus esse alio balneo quo mudentur.

Quum aliquando uidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas, Vtinam, inquit, & ceteræ arbores similem fructum. Erat enim Diogenes μισογυνὴς, id est, mulierum osor, eoq; cupiebat omnes uidere pensiles.

Cernens quendam male audientem, quasi monumenta spoliaret, Homeri carmine compellauit,

Τίπτε σὺ ὧδε φέερε,

p

ἢ τινὲς

Sacrilegium

ἢ τινὰ συλλάσσω νεκρῶν καὶ ἀπὸ θανάτου. Id est,
 Quid tu huc uenisti uir præstantissime, num fors,
 Ut spolies aliquem horum quos mors occupat atra?

Sepultura

21 Interrogatus num seruum ancillamue haberet, negauit.
 Quumq; percontator adiecisset, Quis igitur te efferet si
 moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi superstitiose sa-
 liciti sunt quomodo & per quos efferantur. Hac cura pror-
 sus uacabat Diogenes non dubitans quin futurus esset ali-
 quis, qui cadauer eijceret, uel ob id, quò domum faceret ua-
 cuam. Quanquam illi contigit honorifica sepultura.

22 Conspiciens adolefcem quendam neglectius dormiẽtem,
 baculo pungens illum, dixit carmen Homeri, Εγείρω,
 Μάτις σοι ἐϋδονί μετ' ἀφ' ἑνὸς ἐν δόρῳ πᾶσι. Id est, Surge,
 Ne quis dum dormis, à tergo infixerit hastam.

23 Ad eum qui obsonijs ac luxui plus equo indulgebat, illud
 Luxus Homericum accomodabat:

Ὡ κὺμορ, Δί μοι τίν' ἔσται. Id est,
 Nate mihi fueris breuis æui: significans illum sibi luxu
 mortem acceleraturum.

Argutiz nu-
gatoriz

24 Platonis Ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quo-
 dam igitur tempore quum Plato multa de Ideis differeret,
 & rem confictam confictis uocabulis explicare conaretur,
 subinde in ore habens menseitates, & cyathitates, per quas
 uoces intelligebat species mense & cyathi: Diogenes irri-
 dens subtiles nugas, Mensam, inquit, ac cyathum uideo, men-
 seitatem & cyathitatem non uideo. Tametsi sunt & hodie
 qui Sorteitatibus & ecceitatibus sibi uidetur acuti. At Plato
 regeffit dictum, Nec mirum, inquit, nam oculos habes qui-
 bus cernuntur cyathi ac mense, at mentem non habes qua
 cernuntur menseitates ac cyathitates.

25 Interroganti quando ducenda esset uxor, Iuueni, inquit,
 nondum,

nondum, seni nunquam. Græcè iucundius *ῥηδαιμόνως*, & *ῥηδαιμόνως* subindicās prorsus abstinendum à matrimonio, Matrimonii uitandum
At percōtator ille discere cupiebat, quo ætatis anno, aut qua
anni parte expediret asciscere coniugem: quemadmodum
Aristoteles præscripsit puella decimum octauum, uiro tri-
gesimum quintum: & Romani Aprilem & Iunium existi-
mabant auspiciatum nuptijs, Maium inauspicatum.

Percontanti quidnam uellet ut colaphum acciperet, Ga- 26
leam, inquit. Et hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expe- Iocus ab inex-
ctabat, quid mercedis peteret pro colapho. pectato

Quum uideret adolescentem quempiam sese ornantem, Si 27
ad uiros, inquit, frustra: si ad foeminas, iniuste. Hoc dictum Mollities
festiuus est Græcis ob uocum affinitatem *ἱερὸν* & *ἀδελ-
φόν*. Nam frustra se mas parat masculo, inter quos non po-
test esse coniugium: & inique facit adolescens, si cultura for-
mæ insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed
honestis moribus concilianda sit.

Adolescenti cuidā erubescenti, atq; ob id perturbato, Bo- 28
no animo es, inquit, fili, istiusmodi est uirtutis tinctura. Pudor

Quum audisset duos legum peritos inter se contententes, 29
damnauit ambos, quòd alter furtum cōmisisset, alter nō per- Furacitas
didisset: significans utrunq; dignum exitio. Argutia dicti in
hoc est: qui furatur lucrifacit aliquid: is uerò cui res furto tol-
litur, damno afficitur. At hic absurdum quiddā acciderat, al-
ter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum est fa-
ctū perdidit, quòd hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

Percontanti quod uinū libentius biberet, Alienum, inquit, 30
& hic *τὸ ἀνέροδόντωρ* addit gratiam dicto. Aliud enim Aliena dul-
expectabat percontator, uidelicet de genere uini sentiens. ciora

Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, 31
non derideor. Id autem uidetur *ἀδύνατος*, ut aliquis te Neglectus
iniuriarū

percutiat, tu tamen non percutiaris: sed Diogenes negauit se derideri, siue quòd nō esset deridiculus, siue quòd existimaret hominum irrisionem nihil ad se pertinere.

32 **Vita misera** Dicenti miserum esse uiuere, Non, inquit, uiuere miserum est, sed male uiuere miserum est. Vulgus miseram appellat uitam, laboribus, doloribus, morbis, damnis, exilijs, multisq; hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum esse ducebat, nisi quod cum turpitudine coniunctum esset.

33 **Frugalitas** Erat Diogeni seruus nomine Manes: is quum profugisset à domino, admonuerunt amici ut fugitiuum inuestigaret. At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absq; Diogene uiuat, Diogenes absq; Mane uiuere non possit. At multi seruos insequuntur ut ulciscantur, Diogenes spectabat usum. Melior autem philosophus est qui paucioribus eget. Nolebat itaque hic seruo uideri deterior.

34 **Deliciæ spre-** Quodam tempore prandebat oleas, mox inductam platentam abiecit accinens illud è tragedia,
 τὸ ξὶν τυράννοις ἐντροδίῳ καὶ λίσσας. Id est,
 procul à tyrannis temet hospes auferas.

Item illud Homericum, ἄλλοτε μάστιγι Δ' ἐλάειν. Id est, Interdum scuticis agitabat. Se tyrannum appellans, deliciarum contemptorem, quas procul abigi uolebat.

35 **Canis Diogenes** Diogenes uulgò canis dicebatur. Sunt autem canum multa genera, sunt enim uenatorii, sunt aucupatorii, sunt custodes ouium & ædium, sunt qui habentur in delicijs. Ergo percontanti qualis ipse canis esset, lepidè respondit, Esuriens, inquit, Meliteus, satur Molosseus: quòd cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

36 Interrogatus an philosophi placētis uestiretur, Omnibus, inquit, ut ceteri homines. Rursus hic aliud respondit quàm
 interre

interrogabatur. Querebat percontator an conueniret philosophis frugalitatem profitentibus uesci placentis cibis delicatiorum, Diogenes ἀγνέτωρ ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & tamen uescerentur cibis humanis. Siquidem animalia bruta non uescuntur quibuscumque, bos comedit fœnum, leo nequaquã: oues amant frondes salicum, equi auenam. Quædam aues pascuntur granis iuniperi, quædam carniuoræ sunt, quædam uescuntur piscibus. Huc allusit Diogenes.

Philosophus
homo

Quum aliquando Diogenes in conuiuio placentia ederet, diceretque conuiuarum quispiã, quid comedis Diogenes: suspicans Cynicũ philosophũ nescire quid sit placenta, Panem, inquit, bene pistũ: dissimulans se scire quid esset: alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat uoluptatis gratia.

37
Dissimulatio

Percontanti cur cæteris mendicis benigne largirentur homines, philosophis non item, Quoniam, inquit, sperant citius futurum ut claudi cæci ue fiant, quàm philosophi. Qui miserentur afflictorum, quales ferè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum sortis: ita cæco opitulantur cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere, de philosopho non item cogitant. Dictum festiuus est, ob abusum uerbi, sperant: ut philosophus fias sperari potest, cæcitatem aut claudicationem nemo sperat.

38
Salsè

Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quem ubi uideret contantem ac negaturo similem, ô homo, inquit, ad cibum te postulo, non ad cyppum, ut quã licet Græcarum uocum affinitatem reddam: Græcis enim & τροφή cibis est, & τάφος sepultura.

39
Contanter
dare

Cuidam obijcienti, quod aliquando falsò signasset moneam. Nam hanc ob rem, ut dictum est, iussus est exulare. Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram qualis tu nunc es:

40
Error cor-
rectus

p 3   qualis

qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. Notabat eos qui iuuentutis errores in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

41 Error iuuenilis Alteri cuidam hoc ipsum opprobranti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens: Tum celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem aetatem, quae facilius reddit humorem uesicae, quum senibus molestia sit dysuria.

42 Ridiculum Myndum aliquando profectus quum uideret portas amplas ac magnifice extructas, quum oppidum esset exiguum, Viri, inquit. Myndij, claudite portas ne ciuitas uestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillum, ut per portas egredi posset.

43 Facete Conspiciens furem purpureae comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit; ἔλλαβε, inquit te,

Παρὰ πορφυρῆς δάρατ' ἔλα μοῖρα κραταίη. Id est.

Te mors purpurea apprehendit, uiolentaq; Parca.

44 Libertas Craterus Alexandri Magni praefectus homo praediues, inuitarat Diogenem ut ad se commigraret: cui respondit, Malo Athenis salem lingere, quam apud Craterum opipara frui mensa: sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delicijs praefereendam, ubi minuitur libertas.

45 Obesitas Anaximenes rhetor obeso aqualiculo erat onustus: hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus, & uentre. Nā & ipse leuaberis onere, & nobis comodabis.

46 Ridiculum Cum oraret aliquando Anaximenes, Diogenes praetendens pernam, auditores in se conuertit: ob id indignatus Anaximenes obticuit, ab adiutorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenis, inquit, disputationem oboli pretium dissoluit: significans de rebus friuolis disseruisse, quae non admodum attentos haberent auditores.

Quib

Quibusdam obijcientibus, quod in foro cibum caperet, 47
 Quid mirum, inquit, in foro esurio: ratiocinatus à relative Vesci in pub-
 oppositis. Si fames non urgeret hominem in foro, fortassis blico
 absurdum esset in foro nesci. Sed eodem colore se tueri potue-
 rat in foro deijciens aluum aut urinam reddens.

Sane qui & illud ascribant Diogeni. Plato offendens 48
 illum lauans olera, dixit illi ad aurem, Si Dionysio mo- Libertas
 rem gessisses, profecto non lauares olera. Diogenes uicissim
 Platoni in aurem dixit, Si tu lauares olera, Dionysio non in-
 seruies. Verum hoc uidetur effectum ad similitudinem illius
 quod ante retulimus de Aristippo quemadmodum & hoc
 quod subijciam.

Cuidam dicenti, Multi te derident ô Diogenes, Et illos, 49
 inquit, fortassis asini. Altero subijciente, Sed illi non curant Irrisio con-
 asinos, Nihil magis, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tri- tempta
 buit, quod subinde nudatis dentibus irrisionis speciem præ-
 beant. Quin & deridentes quempiam, moti ab aure manu
 initantur asininas aurículas: Videtur igitur & asinus motis
 auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.

Conspicatus adolescentulam philosophiæ dantem ope- 50
 ram, Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pul- Animi cultus
 chritudinem auocas. Sentiens illum hoc agentem, ut animum
 uirtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc consequu-
 turum, ut longe meliores amicos sit habiturus. Nihil enim
 sapientia pulchrius, nihil uirtute amabilius.

Solent olim à periculis seruati, in templis suspendere do- 51
 naria, uelut incolumitatem suam dijs acceptam ferentes. Pro- Anathemata
 inde quam Samothracen profecto ostenderentur illi dona-
 ria, quæ è bello, morbo, nauigatione alio ue discrimine serua-
 ti dicarant, Atqui, inquit Diogenes, multo plura essent, si
 qui seruati nō sunt, ista dedicassent. Sensit opinor eos qui ser-

p a uarent

uarentur casu seruari, non deorum beneficio. Quod si dijs imputandum est si quis seruatur, iisdem imputandū est quod plures pereunt quā seruantur. Sunt qui hoc tribuunt Diagoræ Melio, impio. Samothraces autem magna in hisce rebus superstitione laborabant.

32 Conuictus improbus Adolescenti formoso ad conuiuium eunti, Deterior, inquit, redibis. Reuersus à conuiuium adolescens quum Diogeni dixisset, Iui, nec redij deterior, inquit, χέγω μέρῃ, id est, deterior igitur: indicans fieri non posse, quin adolescens è luxurioso temulentoq; conuiuium redeat deterior.

33 Liberè Diogenes ab Eurytio petijt quiddā magni: qui quum ex more his uerbis negaret, faciam si mihi persuadere possis, Si possim, inquit Diogenes, iam pridē tibi suasissem, ut te sustēderes. Hic præter Cynicam libertatē nihil est quod mireris.

34 Deliciæ Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuersum percontabantur, ut sit, quò iret & unde ueniret. A uiris, inquit, ad foeminas: notans Atheniensium delicijs effœminatos mores quum Lacedæmonij durè instituerentur.

35 Homines pauci Redeuntem ex Olympijs quidē interrogabāt, uidisset ne illic multam turbam, Turbam, inquit, plurimam, sed homines perpaucos. Et hoc imitatum apparet ex eo quod supra dictum de balneo.

36 Profusio Eos qui per luxum in coquos, nepotes, scorta & adulatores facultates suas profunderent, similes dicebat arboribus per præcipitia nascentibus, quarum fructus homo non gustaret, sed à coruis & uulturibus ederentur, sentiens eos qui gula uentriq; seruiunt non esse homines.

37 Adulatio Græci si cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, ἐς κόρακας. At Diogenes dicere solet, multo periculosius esse incidere in asentatores quā in coruos. Dicti iucunditas perit nobis, quæ est in Græcarum uocum affinitate. Nam illi

illi νόκανας appellant coruos, & unica literula mutata νό-
 λανας dicunt adulatores. Hoc dictū tribuitur & Antistheni.

Phryne meretrix Delphis Venerem auream dicauit, eam
 uidens Diogenes, ascripsit elogium, Ex Græcorum intem-
 perantia. Arguebat enim Græcos supra modum libidini de-
 ditos esse, quod scortū ē turpi quæstu tantum auri collegisset.

Sunt qui & illud illi attribuāt: Cum Alexander Magnus
 ad Diogenem uenisset eumq; salutaſſet, percontatus est Dio-
 genes quis eſſet: quumq; ille reſpondiſſet, Ego ſum Alexan-
 der ille rex, At ego, inquit, ſum Diogenes ille canis: non mi-
 nus ſuperbiens ſua libertate quàm Alexander ſuo regno. In-
 terrogatus ob quæ facta canis nomen uulgò ſortitus eſſet:
 Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus oblatro,
 malos etiam mordeo.

E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti
 cuſtos dixiſſet, ex iſta arbore ante paucos dies homo qui-
 dam ſe ſuſpēdit. At ego, inquit, illam purgabo. Arbitra-
 tur ille fore, ut Diogenes admonitus abſtineret à ſuneſta ar-
 bore, quæ geſtaſſet cadauer. At ille liber ab omni ſuperſti-
 tione, nihilo impurioreſ fructus arbitrabatur.

Animaduertens Olympionicè quendam oculos deſigere
 in ſcortum, adeo ut præteritum capite reflexo intueretur,
 Ecce ut, inquit, aries Martius à puella publica, obtorto collo
 uinctus abducitur. Ridiculū exiſtimabat, certare cum electis
 uiris, & à uili puella ueluti captiuum trahi ſine ſunibus.

Formoſa ſcorta ſimilia dicebat mulſo letalibus uenenis
 temperato, quòd adferrent quidem initio uoluptatem, ſed
 quam perpetuus dolor conſequeretur.

Quum in publica uia pranderet, multiq; cingerent illum
 ob ſpectaculi nouitatem, ac ſubinde acclamarent, Canis, ca-
 nis, Imò, inquit, uos potius eſtis canes qui prandentem cir-

cunstat. Nam id canibus cum primis familiare.

64. *Ambiguo* Quum mentio fieret de puero stuprato, Diogenes interrogatus cuius esset, iussit ex ambiguo dicens, Tegeates. Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ. Tegos autem interdu id quod lupanar, unde Tegeatem dixit philosophus scortum publicum.

65. *Medicus magnus* Videns quendam iam artem medendi profitemē, qui prius fuerat palæstrites, sed ignauus, dixit illi, An eos qui te hactenus deiecerunt nunc uicissim deijcies? Deijcit luctator quem superat, & deijcit medicus, quos in lectum cōijcit, aut etiam in sepulcrum. Sensit autem Diogenes, illum tam malum esse medicum, quā fuerat ignauus palæstrites. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, non aliud faceret hoplomachus, quā quod fecerat medicus.

66. Ad puerum spurium ex meretrice natum, lapillos iacentem in populum, Caue, inquit, ne patrem ferias. Erat enim ex scorto natus, atq; ob id incerto patre.

67. *Beneficium meritorium* Quibusdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donarat, Quin & me, inquit, laudatis qui accipere merui? Plus enim est meruisse beneficium quā dedisse, iuxta illud Publij Mimi,

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

68. Ei qui pallium à Diogene repetebat, lepidissimè respondit, Si donasti, habeo; si commodasti, utor: significans sibi non in animo reddere, siue dono, siue commodato accepisset. Turpe est reposcere quod dono dederis, & inhumanum est eripere quo utenti est opus.

69. Quum supposititijs quidam de Diogene dixisset, Aurum habet in pallio: rectè regeffit in illum conuicium, Ideo, inquit, supposito indormio. Supposititij partus dicuntur, qui simulantur esse nati ex utero unde non prodierunt. Indormimus thesauro seruādi gratia, & indormimus ei quod negligimus

giuus. Diogenes autem palliū habebat noctu pro culcitra.

Percontanti quid lucri caperet ex philosophia, Vt nihil, 70
inquit, aliud, certe hoc, quod ad omnem fortunam paratus Philosophus
sum. Hoc dictū uix sapit Diogenē, quanquam illi ascribitur.

Interrogatus à quopiam, cuiās esset, respondit, νοσμο- 71
πολίτης, id est, ciuis mundi: significans philosophum ubi
cunq; locorum agat, in sua patria uiuere. Omne solum
forti patria

Cum aliquando stipem posceret, ita ἐπαιέεσθαι, id est, 72
qui stipitibus erogandis erat praefectus, Homericō carmi- Facete
ne compellauit.

Τὸς ἄλλους ἐνάγει, ἀπὸ δὲ ἑκτόρος ἰσχυροὺς χεῖρας. Id est.
Despolia reliquos, teneas sed ab Hectore dextram.

Dicti festiuitas in hoc est, quod pro ἐγάριζε dixit ἐνάγει,
quorum prius est, da stipem, alterum armis spolia: se Hecto-
ris nomine significans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et
solet hoc hominum genus esse furax.

Scorta dicebat esse regum reginas, quod ab his quicquid 73
collibisset peterent & impetrarent. Nam ideo regum re- Scortum im-
ginas appellabat, non quod essent pares uxoribus, sed quod periosum
in ipsos reges regnum exercerent. Reges à populo nō sem-
per obtinent quod exigunt, at scorto nihil negatur. Tales
opinor olim fuisse reges barbaros.

Athenienses per adulationem decreuerunt, ut Alexan- 74
der pro libero patre haberetur & coleretur. Hunc hono-
rem irridens Diogenes, Et me, inquit, Serapin facite. Vt
enim Bacchus inter Satyros est, ita Serapis ab Aegyptijs
specie bouis colitur.

Obiurgatus quod intraret loca spurca ac parum honesta, 75
Et sol, inquit, subit latrinas, nec tamē inquinatur. Sensit pro- Locus nō con-
bium uirum non fieri deteriore ob loci infamiam. taminat

Quum in phano coenaret, eiq; panes sordidi essent appo- 76
siti

siti, abiecit illos è phano dicens, in templum nihil oportere ingredi sordidum.

**Philosophiæ
simulatio** 77 Cuidam procaciter interroganti, quæ quum nihil sciret, se philosophum profiteretur, Si philosophum, inquit, simulo, hoc ipsum est philosophari. Subnotans philosophiam rem esse usq; adeo difficilem, ut eam uel simulare magna sit philosophiæ pars. Quemadmodum multum regis habet, qui scite regis personam possit gerere. Et qui simulat, imitatur: at imitari philosophos, est philosophari, hoc est philosophiæ studiosum esse.

**Laus immo-
dica** 78 Quidam adduxit puerum ad Diogenem, ut illius doctrinæ fieret particeps: ut autem illum philosopho commendaret, dixit eum excellenti ingenio optimisq; moribus præditum esse. Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit immodicum laudatorem, qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipiscendi gratia solent pueri tradi philosophis. Satis erat probam in adolem bonamq; spem in puero predicare.

**Doctrina sine
moribus** 79 Qui de uirtute loquerentur, nec recte uiuerent, eos dicebat citharæ similes, quæ sono prodesset alijs, ipsa nec sentiret, nec audiret quicquam. Hoc dictum non multum abludit à dicto beati Pauli de cymbalo tinniente.

**Vulgo nihil
recte placet** 80 Quodam die quum populus theatrum egrederetur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus quum id faceret, Hoc inquit, in omni uita facere studeo: sentiens hoc esse philosophari, in omnibus actionibus quàm maxime à multitudine dissidere, propterea quòd uulgus hominum cupiditatibus agitur non ratione.

Degeneratio 81 Conspetto adolescentulo, cultu gestuq; parum uirili, Non te pudet, inquit, qui peius tibi uelis quàm ipsa natura uoluit. Siquidem illa te uirum fecit, tu teipsum refingis in foeminā. Id in plerosq; dici potest, quos quum natura creauit homi-
nes

nes, ipsi sua sponte degenerant in pecudes.

Quum uideret cantorem quendam uacordem, ac moribus incompositis aptare psalterium, Non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus uidetur effectum. 82 Optima negligimus

Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studium hortabatur, non sum idoneus philosophiæ, Quid igitur uiuis, inquit, si tibi nulla recte uiuendi cura est? Non enim in hoc uiuit homo, ut uiuat tantum, sed ut discat recte uiuere. Natura dat uiuere, philosophia dat recte uiuere. Natura gignit ad uirtutem dociles, doctos non gignit. 83 Vita sine literis mors

Ad eum qui patrē despiciebat, Non te pudet, inquit, cum cōtemnere, cui debes hoc ipsum quòd tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnant inter sese, despectui esse, & sibi placere. 84 Impietas

Audiens adolescentem honesta specie, uerbis parum honestis utentem, Non te pudet, inquit, qui ex eburnea uagina plumbeum educas gladium? Ebur olim in summo erat pretio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet. 85 Turpiloquiū

Quū illi quispiā probri uice obieciisset, quòd in caupona biberet, Et in tonstrina, inquit, tondeor: significās nihilominus honestū bibere quàm tonderi aut radi. Quēadmodū nemo reprehēdit in tonstrina radi, quòd is locus ei rei paratus sit, ita turpe uideri non debet si quis bibat in caupona, modo bibat modice. Nam immodice bibere quouis loco turpe est. 86 Vesci quouis loco

Opprobianti quòd à Philipppo rege pallium accepisset, Homérico uersiculo respondit, 87

Οὗτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐγμυδία δῶρα: Id est, Non sunt reijcienda insignia munera diuū. Quod Homerius de forma corporis, quæ deorum munus est, scripsit, Munera regū
hoc

hoc Diogenes detorsit ad pallium à rege datum. Idem carmen & ipse possem occinere calumniatibus, quòd interdum à principibus, aut episcopis accipio quæ dantur honoris gratia. Nullus est horum à quo quicquam unquam petij, nec apertè, nec obliquè: quæ uerò uolentes deferunt, libenter accipio, non tam ut munera, quàm ut testimonia, præsertim quum illorum facultates abundantiore sint, quàm ut hoc damni sentiant.

88 Diogeni de non irascendo accuratè differenti, adolescens quidam proteruus, ueluti periculum faciens, an re præstaret ea quæ docebat, inspuuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac sapienter, Non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

89 Conspiciens quendam meretrici supplicem ut impetraret quod petebat, Quid, inquit, tibi uis miser? præstat non impetrare quod rogas. A scorto reiici felicius est quàm admittere. Et tamen pleriq; malum suum & ambiunt instanter, & magno emunt.

90 Cuidam habenti capillos unguento delibutos, Caue, inquit, ne capitis suaueolètia, uitæ maleolentiam adducat: nam Græcarum uocum iucundam affinitatem utcunque reddere studuimus, ἐὐωδία & δὐωδία. Vnguentum enim in uiro arguit uitæ mollitiem. Fama porrò uelut odor est hominis. Simile quiddam dixit Martialis,

Ne uole non bene olet, qui bene semper olet.

91 Dicebat inter seruos ac dominos malos præter uocabula nihil aliud interesse, nisi quòd mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans utrosq; esse seruos, mihiorem tamen seruire seruitutem dominos quàm mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos & turpes & inclementes.

Græci

Græci mancipia, præcipue fugitiua, uocant ἀνδράποδα, 92
 que dictio uidetur composita ex uiro & pede, quum Gram- Salsè
 matici uariam reddant etymologiam. Quum igitur quidam
 improbus Diogenem interrogasset, quare mancipia fugitiua
 dicerentur ἀνδράποδα, Quoniam, inquit, pedes habent ui-
 rorum, animum autem qualem tu nunc habes qui hoc per-
 contaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postu- 93
 lationē rogabat, quur quum ab alijs obolum petere soleas, Profusio
 à me minam petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me ac-
 cepturum spero, à te uerò an unquā posthac accepturus sim,
 θεῶν ἐν γύνασι νῆται, id est, in deorū genibus situm est. At-
 textuit enim hoc Homeri hemistichium. Significauit autem ho-
 mini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad
 extremā inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

Quibusdam Diogeni probro uertentibus quòd peteret, 94
 quum id Blato non faceret, Imò, inquit, petit & ille, sed Mendicitas
 occulta
 Ἀχχοχὼν ἀπαλλήλα μὴ πωδολαδ' οἱ ἄλλοι. Id est,
 Admoto capite, ut ne quisquā exaudiat alter. Abusus est Ho-
 merico carmine, quod est Olysses α. quo significauit Platonē
 nō minus esse petacō, nisi quòd ille clam peteret, ipse palam.

Animaduertens quendam imperitè iaculantem, proxime 95
 scopum confedit: quur id faceret interrogantibus, Ne forte, Ridiculum
 inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurū citius
 quàm scopum. At alij spectatores quàm possunt longissime
 sese à scopo semouent, ne feriantur.

Qui scopum non attingunt, hi uulgo ἀτυχᾶν, id est fru- 96
 strari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui ab- Voluptas
 errarent à scopo, sed eos qui curas suas ad uoluptatem uelut
 ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem,
 quum per eas deueniant in summam miseriam,

Interro

97 *Mors anima-* Interrogatus num quid mali esset mors, Quo, inquit, pa-
 la cto malum, quum presentem non sentiamus? Quod autem
 adest, nulli malum est. Dum sentit homo, uiuit, nondum igitur
 adest mors: quæ si adsit, adest sensus. Malum autem non est,
 quod non sentitur. Hanc ratiocinationem, quidam tribuunt
 Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem mi-
 serum est. Id si metuimus, tota hominis uita quid aliud est
 quam iter ad mortem?

98 *Argutè* Narrant Alexandrum Magnum adstantem Diogeni,
 quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille, Quid es? bonum
 an malum? Alexander respondit, bonum. Quis, inquit, timet
 bonum? Conuicit regem non esse metuendum, nisi se malum
 esse profiteretur. Sed eodem enthymemate colligeret, Deum
 non esse timendum.

99 *Eruditio* Eruditionem omnibus hoc sermone commendabat, quod
 diceret eam iuuenibus adferre sobrietatem, senibus solatium,
 pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod
 etatem suapte sponte lubricam coërceat ab intemperantia,
 senectutis incōmoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit
 pro uiatico: non enim egent eruditi. Diuitum fortunas ornet.

100 *Iocus ab am-* Didymon qui uulgo audiebat adulter, curabat oculum
 biguo uirginis, Ei Diogenes dixit, Vide ne corrumpas pupillam.
 Hoc dictum apud nos perdit suam gratiam. Apud Græcos
 autem uirginem sonat & oculi pupillam. Lulsit igitur
 ex ambiguo Diogenes.

1 *Amicis fiden-* Admonitus à quodam, ab amicis illi tendi insidias, ut ca-
 dum ueret, Quid facias, inquit, si similiter & cum amicis & cum
 inimicis habebimus consuetudinem? Ab inimicis nobis caue-
 mus, amicis fidimus. Quod si pariter ab utrisque nobis ca-
 uebimus, non est suauē uiuere.

2 Interrogatus quid esset in uita optimum, Libertas, inquit.

At

At uerè liber non est, qui seruit uitijs : nec liber esse potest, Libertas
qui multis eget : plurimis autem eget auarus, ambitiosus ac
delicijs deditus.

Olim in scholis pingi solent Musæ ceu studiorum præsidēs. 3
Ingressus igitur scholam, quum uideret multas Musas, disci-
pulos admodum paucos, dixit præceptorī, Cum dijs multos
habes discipulos. Ludens ex ambiguo sermonis. Nam Græci,
cum dijs, dicunt, pro eo quod nos dicimus, fauentibus dijs. An-
terdum οὖν, id est cum, significat comitem : cum multis te
defendi, id est, multi mecum te defenderunt.

Quicquid per se turpe non esset, id ne in publico quidem 4
dicebat esse turpe. Hunc igitur in morem ratiocinabatur, Si Turpe ubiq;
prandere malum non est, nec in foro prandere malum est: turpe
sed prandere nihil mali est, ergo nec in foro prandere malum
est. Hactenus tolerari poterat Cynicus syllogismus, uerum
quis ferat similiter colligentem, Exonerare uentrem, aut red-
dere lotium, aut habere rem cum uxore, aut exuere uestes,
malum non est : ergo nec in publico malum est. Probis uiris
ubique placet uerè cōdicia.

Dicebat usum atque exercitationem quemadmodum in 5
actionibus extrahi, ita & in actionibus uirtutis & animi
tum celeritatem quandam tum facilitatem parere.

Dicebat, nec legem esse sine ciuitate, nec ciuitatē sine lege. 6

Nobilitatem atque hoc genus alia fortunæ decora, dicebat 7
nihil aliud esse quam uelamenta malitiæ. Diuites enim quum Bona fortunę
alijs nihilo sint meliores, tamen peccant licentius, iuxta illud
Flacci de diuite, Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute pera-
ctum Sperauit magnæ laudi fore. Nobiles autem pleriq; &
hodie sibi nihil non permittunt.

Quum Xeniadæ seruiret, amici agebant de illo redimen- 8
do. At ille, Nequaquam, inquit, an nescitis leones non ijs ser- Libertas
uire

uire à quibus aluntur, sed altores potius seruire leonibus. Nam leo ubicunq; est, semper leo est.

9 **Iocus in morte** Quum à letali somno esset experrectus, medicusq; roga-
ret quid ageretur, Recte, inquit: nam frater fratrem ample-
ctitur. Alludens ad Homerum; quia δάρατορ & ὕπνοιο ger-
manos finxit, quòd somnus mortis sit imago.

10 **Sepultura** Rogatus quomodo se uellet sepeliri, iussit cadauer abijci
inhumatum, Tam amici, uolueritis ne & feris? Minime
uero, inquit, sed bacillum prope me quò illos abigam ponite.
Rursus illi, Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, in-
quit, mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?

11 **Lenitas mala** Quum Plato laudaret quendam hoc nomine, quòd erga
omnes esset humanissimus, Quid, inquit Diogenes, illi tri-
buendum est, qui tot annos in philosophia uersatus, nullum
hactenus affecit dolore? Sentiens propriam philosophi mu-
nus esse mederi uitis hominum: id autem fieri non posse, nisi
metu ac dolore: metu probri, dolore presentis ignominie.

12 **Festum semper sapienti** Idem in Lacedæmone peregrinans quendam conspiciens
se se studiose ad festum diem componentem, Quid facis in-
quit. An non quilibet dies utro bono festus est? Sensit hunc
mundum esse phanum deo dignum, in quo constitutus homo
semper honeste uelut in conspectu numinis omnia cernens
uersari deberet. Detorsit huc prouerbium quo dicitur, pi-
gris semper esse festum.

13 **Scorta** Dicere solet adolescentibus, Meretricum domos ingrede-
re, ut perspicias quàm miles res, quanto emantur pretio. Huc
allusit Terentius, Hæc omnia nosse salus est adolescentulis.

14 **Obiurgatio** Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acerbis
inimicis, eo quòd illi monent, hi redarguunt, utrique diuersis
quidè modis, sed pariter prosunt, dum per eos uitia nostra di-
scimus. Hos Laërtius tribuit Anthezeni, Plutarchus Diogeni.

Inter

Interrogatus à quodam, quo pacto maxime posset ulcisci, ¹⁵
 inimicum, Si teipsum; inquit, probum & honestum virum Vindicta
 præstiteris. Hoc qui facit, & sibi prodest maxime, & ini- optima
 micum maxime discruciat. Nam si fundum conspiciens be-
 ne cultum discruciat inimicus, quid fiet si teipsum uiderit
 ueris ornatum bonis?

Cum Antisthenem morbo decumbentem inuiseret, dixit: ¹⁶
 Nunquid amico est opus? Significans in rebus afflictis po- Amicus con-
 tissimum fidis amicis utendum; qui uel re opitulentur, uel solator
 consolando molestiam mitigent.

Ad eundem aliàs, quoniam acceperat illum amore uitæ ¹⁷
 morbum ferre molestius, cum sica ingressus est: ad quem Mors libera-
 eñ Antisthenes dixisset, Quis me hisce doloribus liberabit? à cruciatu
 Diogenes prolata sica; Hæc, inquit, contra Antisthenes, do-
 loribus, inquit, dixi, non ulla.

Corinthus profectus ludum ingressus est, quem ibi Dio- ¹⁸
 nysius regno pulsus aperuerat, audiuitq; pueros male canen-
 tes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Dioge-
 nem consolandi gratia uenisse, Humaniter, inquit, facis Dio-
 genes. hæc est rerum humanarum uolubilitas. Imò, inquit Qui malus
 Diogenes, miror te etiamnum uiuere, qui tantum matorum ubi q; malus
 in regno patraris: & uideo nihilo meliorem esse ludimagi-
 strum, quàm fuisti rex.

Idem dicebat cæteris mortalibus quibus res sunt prospe- ¹⁹
 re, uita iucunda est, mors odiosior: rursum infelicibus uita gra-
 uis est, mors optabilis. At horum utrunque tyrannis est mo-
 lestius. Siquidem ut uiuunt insuauius ijs qui mortem uehe-
 menter optant, ita mortem perinde metuunt quasi uitam sua-
 missimè degant.

Cuidam ostendenti horoscopon, Bellum, inquit, hercle in- ²⁰
 strumentum, ne frustremur coena: sentiens inutiles esse artes

geometricas cum cæteris.

- 21 Alteri cuidam iactanti musices peritiam, respondit,
 Γνώμῃς καὶ ἀνδρῶν ἐν μὲν οἰκῇται πόλεις,
 Εὖ δ' οἰκᾷ καὶ ψαλμοῖσι καὶ τρυφισμοῖσι, id est,
 Prudentia urbes bene gubernat, at domus
 Nec cantilenis, nec modis regitur probe.

- 22 Quum Speusippus paralyti resolutus uehiculo deporta-
 retur in academiam, ac Diogeni forte obuiο dixisset χάρις:
 respondit, At non tu sane, qui quum ad istum sis affectus mo-
 dum sustineas uiuere: sentiens esse ueri philosophi, sponte
 mortem aspicere, posteaquàm desijt esse usui ad uitam huma-
 nam. Idq; fecit postea Speusippus.

- 23 Quum puerum conficeret indecore se gerentem, pæ-
 dagogum illius baculo percussit dicens, Quur sic institui?
 Indicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputan-
 dum esse, si adolescentes euadant male morati, aut secus. Re-
 fert Aphthonius ac Priscianus.

- 24 Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem, quum ipse
 Paupertas esset sclerosus, Ob paupertatem, inquit, neminem uidi tor-
 queri, ob malitiam multos.

- 25 Paupertatem appellabat uirtutem αὐτοδιδασκῆς, id est,
 Paupertas quæ per se d'scitur. Diuitibus opus est multis præceptis ut
 frugaliter uiuant, ut corpus exerceant laboribus, ne corpo-
 ris ambitioso cultu delectentur, aliq; innumera, quæ omnia
 seipsam docet paupertas.

Lacedæmoniis quibus meritò prima laus debetur in A-
 pophthegmatibus, subiicimus tres philosophos, sed in hoc ge-
 nere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciui-
 lium dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem
 turba rerum obruamus.

LIBER

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACEDO.

EX Græcorum regibus, mea sententia nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum Alexandri Magni patre conferamus, uel ingenij dexteritate, uel dictorum urbanitate:

Is dicere solet, Athenienses sibi magnopere beatos uideri, qui quotannis inuenirent decem quos belli duces crearent, Bonū nactus ne muret quum ipse multis annis unum duntaxat belli ducem reperisset Parmenionē. Significans inutile reip. subinde mutare duces, sed satius esse, quem idoneum ac fidum nactus sis, eum non mutare. Tum in bello non referre quā multi sint duces, sed quā bello gerendo accommodi.

Cum illi muntium esset allatum, uno die multas res feliciter ac prosperè gestas esse: nam eodem tempore, Tethrippo uicerat in olympijs, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum foetum erat enixa: por rectis in cælum manibus exclamauit: Et ô fortuna, inquit, pro tot tantisq; bonis leui quopiam malo me affice. Vir cordatissimus nō insolenter gestiit ob rerum successum, sed fortune indulgētiam suspectam habuit, cuius ingenium esse no- Inuidia fortune uit, ut quibus exitium molitur, his prius noua rerum prosperitate blādiatur. Huc pertinet quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plinius.

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent ut ciuitates præsijs contineret ne deficerent, Malo, inquit, diu bonus & commodus, quā breui tēpore dominus appella- Metus, malus diuturnitatis custos

q 3 risen

ri: sentiens regnum quod beneficijs ac beneuolentia teneretur esse perpetuum: quod ui metuq; non esse diuturnum.

Maledicus cōtempus 4 Quidam petulantioris lingue, maledicta conijcere solet in Philippum: hunc amici hortabatur ut eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum, demirantibus quid ita, Ne, inquit, oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicum non egit in crucem, uel clemente erat quod ignouit, uel magnanimitatis quod contempsit: quod noluit expellere, prudentia. Plus enim nocuisset.

ut bene audiamus 5 Smicythus Nicanorem deserebat apud regem, quod sine fine de ipsa male loqueretur: quumq; suaderent amici ut hominem accersi iuberet, deq; eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit, Nicanor non est Macedonum pefusus, uidendum est igitur, ne ubi nos cessamus in officio. Vt igitur cognouit uehementer afflictum inopia, et tamen a rege neglectum fuisse, iussit denum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes sine fine predicare laudes ipsius, Videtis igitur, inquit, in nobis esse situm, ut bene aut male audiamus. Immane quantum absunt ab huius principis ingenio, qui nunquam sibi uidentur satis laudari, quum nihil faciant laudandum: nec student beneficijs sibi conciliare beneuolentiam hominum, sed metui malunt quam amari: cumq; se penamicro faciant detestanda, idq; palam, tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

Conuiciator utilis 6 Aiebat se his qui in republica Atheniensium administranda primores essent, plurimā habere gratiam, quod suis conuicijs efficerent, ut ipse tum oratione, tum moribus euaderet melior: Dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacijs conuincere. O uere philosophicum principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatem, nec, quod uulgus solet, hoc tantū spectare, ut maledicos afficeret malo, sed ut

ut ipse minus malus redderetur illorū maledictis admonitus.

Quum Athenienses quotquot apud Cheronēam capti fuerant. gratis dimisisset, illi uerò etiam uestes stragulasq; reposerent, atque hac de causa Macedones in ius uocarent, risit Philippus, dicens. Quid? Non ne uidentur Athenienses arbitrari, se à nobis in talorum ludo uictos esse? Tam civiliter tulit uictor uictorum ingratitudinem, qui non solum gratias non agerent, quòd ipsi & incolumes & gratis fuissent dimissi, uerum etiam criminarentur quòd non simul & amictus & stragulas redderent, quasi nescirent quale esset ius belli, quasq; nihil aliud esset certare armis quàm certare talis, qui ludus est puerorum.

Ingratitudo tolerata

Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in singulos omnino dies aliquid posceret, Sume, inquit, quantum uoles, nam clauem habes: ludens ancipiti noce: κλῆς enim Græcè & clauem sonat, qua aperitur scrinium aut ostium, & commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo civilius, cui & in dolore, & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior.

Locus in morbo

Duo erant fratres, quorum alteri nomen Amphoterus, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, quod illis sonat uterq;. Philippus itaq; animaduertēs Hecateron esse cordatum ac gerendis rebus accommodum, contra Amphoteron ineptum ac degenerem, inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron, Amphoteron autem esse Vdeteron, id est, neutrum. Significans alterum fratrum, uidelicet Hecateron, duorum in se uirtutes complecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui amphoterus dicebatur mutauit nomen in contrarium, ut ἀλέτερος diceretur, quasi nullius pretij.

Locus ex uocabulis

Quibusdam illi consulentibus ut cum Atheniensibus aspe-

10

Clementer rius ageret, respondit, illos absurde facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti suaderent, ut gloriæ suæ theatrum abijceret, significans sese hoc agere, non ut Athenas euerteret, sed ut ciuitati celeberrimæ doctissimorum uirorum copia florenti suas uirtutes probaret.

11 Duo pariter scelerosi sese inuicem accusabant, cognoscēte Philippo : audita causa pronuntiavit, ut alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Græce sonat iucundius, quod φίλων & ad fugientem pertineat, & ad exulantem : fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed utrumq; damnauit exilio.

12 Quum appararet in loco pulchro castra metari, & muneretur, illic non esse pabulum pro iumentis, Qualis, inquit, est nostra uita, si etiam ad asinorum commoditatem uiuere cogimur.

13 Quum arcem quandam ac præsidium capere destinasset, ualde munitam, atque exploratores retulissent, prorsus esse difficile ; atque adeo etiam impossibile : percontatus est, num usq; adeo difficile esset, ut nec asinus auro onustus posset accedere : significans, nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipsum poëtae significarunt fabula Danaës à Ioue stupratæ, sed deo in aurum uerso. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat castra potentius ferro.

14 Quum hi qui apud Læsthenem erant quererentur, indigneq; ferrent, quod quidam ex Philippi comitatu dicerent ipsos proditores, Philippus respondit, Macedones esse ingenio parum dextro, sed planè rusticanos, qui ligonem nihil aliud nossent uocare quàm ligonem. Alludens ad illud prouerbium celebre, τὰ σῦνα σῦνα, τὸν σκάπῳ σκάπῳ λέγω. Innuit autem illos reuera esse proditores. Rusticana ueritas

ueritas quanq; rem suis nominibus appellat.

Filium Alexandrum admonere solet, ut cum Macedoni-
bus comiter haberet consuetudinem, uulgò interim cõciliata
beneuolentia uires ac robur sibi parans, dum liceret alio re-
gnante esse humanum: prudenter intelligens, ut nulla re me-
lius constabilir imperiũ, quàm ciuium beneuolentia: ita diffi-
cilimum esse iam regnũ administranti erga quoslibet esse hu-
manum, non solũ quòd regia potestas opposita sit inuidiæ,
uerũ etiam quòd Resp. nõ possit esse incolumis, nisi scelera
supplicijs coërceantur. Regibus enim hactenus temperanda
est humanitas erga ciues, ut interim regiam tueantur autori-
tatem. Nam immodica bonitas sæpe contemptum parit.

Eidem suadebat, ut eos qui in Rep. pollerēt autoritate tum
bonos, tum malos sibi conciliaret amicos, ac bonis quidem
uteretur, malis uerò abuteretur. Præcipua regum ars est,
nullum reiicere, sed ad publicam utilitatem omnium operam
accommodare. Quemadmodum Deus unicus totius mundi
monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad uti-
litatem ecclesiæ: ita principes cordati norunt & probis &
improbis uti: non quòd ipsi per malos mali quippiam faciunt,
sed quòd per malos puniunt malos. At multi sunt principes
qui præposterè bonis abutuntur, malis utuntur. Ad tyranni-
ca negotia uiros adhibent sanctitatis opinione celebres, quò
uulgus esse rectum ac pium quod agunt existimet.

Idem Philippus cum Thebis obses esset, Philonis Theba-
ni hospitio usus est multisq; insuper ab eo beneficijs asse-
ctus. Is quum uicissim à Philippo nihil muneris uellet acci-
pere, Ne me, inquit Philippus, beneficentia superatum hac
laude spolies, quòd hactenus à nemine beneficijs uictus fue-
rim. O animum imperio dignum! Pulchrius existimauit be-
nefaciendo quàm potentia uincere.

9 3

Quum

- 18 *Quum multi bello capti uenderentur, Philippus in auctione sedebat sublata ueste parum decore. Quidam igitur eorum qui uendebantur exclamauit, Parce mihi Philippe, paternus enim tibi sum amicus. Philippo uerò interrogante, quo pacto & unde o homo conflagata est hæc amicitia? Tum ille, Volo, inquit, propius accedens dicere: quum admissus esset: quasi arcani quippiam dicturus, Demitte, inquit, chlamydem aliquantulum, nam ad istum modum indecenter sedes. Mox Philippus, Hunc, inquit, sinite abire liberum. Nesciebam enim illum mihi uerè beneuolum & amicū esse. Nō effensus est rex tantus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationē texit, & tantillum officiū magno libertatis præmio pensauit.*

Admonitio
grata

- 19 *Quodam tempore ab hospite quodā inuitatus ad cœnam, inter eundum plures fortè obuios secū adduxit umbras. Vbi sensit hospitem turbari, quod tam multis non sufficeret apparatus, præmisso ad singulos amicos puero, iussit ut placentæ seruarent locum: illi persuasi dum placentiam expectant, paululum edebant, ita factum est ut cœna sufficeret omnibus. Faceto ioco & elusit amicos, & hospitibus pudori subuenit.*

Urbanum mē
daciū

- 20 *Hipparcho Euboico uita defuncto, Philippus præ se ferebat quā illius mortem acerbè ferret. Itaque cuidam uolenti dolorem ipsius mitigare dicentiq; , Attamen ille tempestiuè decessit, iam natu grandis: sibi quidem ipsi, inquit Philippus, tempestiuè decessit, sed mihi præpropere. Mors enim illum anticipauit, priusquā à me beneficium acceperit, nostra dignum amicitia. Perquā rarum est principem sentire gratiarum affectus, sed amicis pleriq; non aliter quā equis utuntur. Dum usui sunt curant, inutiles factos abijciunt, eosq; spoliant citius quā beneficio uiuant.*

Gratitudo

- 21 *Vbi rescivit Alexandrū filium queri, quod pater ex pluribus*

ribus

ribus foeminis gigneret liberos, sic illum hortatus est, Ergo Regnū uirtute ambiēdum
 quam plures habeas regni competitores, da operam ut honestus ac probus euadas, ut non per me, sed per teipsum regnum obtinuisse uidearis. Vir prudentia uerē regia praeditus, non consolatus est filium, sed metum illius auxit quo magis extimularēt ad uirtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se. successionē dignum praebere, nec tam magnum esse regnum adipisci, quam regnum promeruisse.

Eundem hortabatur, ut auscultaret Aristoteli cui traditus erat instituendus, daretq; operam philosophiae, Ne, inquit, multa committas, quae me fecisse nunc poenitet. Perspexit egregius princeps, neminem philosophiae expertem regno idoneum esse, nec puduit fateri se multa per errorem fecisse perperam, quod à teneris unguiculis philosophiae praeceptis non fuisset imbutus. Nam qui experimentis disceunt administrare regnum, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen ex sero & magno reipub. malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophiae praeceptis praemunitus accedit, si adsit mens integra, uix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim qui literas ac philosophiae studium clamant ad remp. administrandam prorsus inutile?

Ex Antipatri amicis quendam in iudicium numerū ascripserat. Verum post ubi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum dicens, Qui in capillis fidus nō esset, cum in rebus gerendis non uideri dignum cui fideretur. Fuco utebatur in tingendis capillis, ubi non multum erat lucri: multo magis usurus erat fuco in publicis negotijs, ubi dolus interdum ingens adfert emolumentum. Et hanc oportet regum praecipuam esse curam, ut cognoscendis causis uiros praeficiant incorruptos. Id quī fieri potest, ubi uenduntur iudic

Philosophia
 regi necessaria

Fuco non credendum

iudicandi munia & is designatur iudex, non qui uir melior est, sed qui ad dandum prior, aut largior. At apud Philippū nec Antipatri tantum ualebat autoritas, quin suspectum ē in dicum ordine moueret.

24 Machetæ cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris equitatē, itaq; sententiam tulit aduersus Machetam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, rex iratus, ad quē inquit. Nam appellandi uerbum monarchis est inuisum. Hic Machetes, Ad te ipsum ô rex, si expergiscaris, & attentius Iudex attēctus audias causam. Ac tum quidem surrexit rex. Ceterū postea quā causam apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machetæ factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetes, ipse persoluit. In uno facto quot regiæ uirtutis argumenta! Non perseuerauit irasci & prouocanti, & somnolentiam publicē obijcienti, sed per otium rem suo cum animo accuratius considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuitatis regiæq; moderationis: illud uerò prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, ut regiam tamen in iudicando autoritatem non proderet, multam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit.

25 Indignatibus Philippi amicis quod Pelopōnesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, presertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad uindictā: Urbane Quid igitur, inquit, futurum est, si quid illis faciamus mali? Urbani si ne amicorum argumentum uertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt, ut eos irrideant, qui de ipsis bene meriti sunt: grauius nocebunt, si quis illos male factis prouocet. Hoc non solum moderationis & clementiæ, uerum etiā eximie cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum

torum sibilos regem negligere.

Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo qui in- 26
iuriarum postulabatur, petijt à Philippo ut reus multam Iudex seu-
quidem solueret, sed à causa liberaretur, ne damnatus homi- rus
num maledictis exponeretur. Hic uerò Philippus, Præstat,
inquit, ut ipse male audiat, quàm ut nos propter illum. Indul-
gebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione.

In exercitu quum multo tempore dormisset, experre- 27
ctus, Tunc, inquit, dormini, uigilauit enim Antipater. Subin- Præfectus u-
dicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bel- gilans
lo: sed tamen hoc interdū absq; periculo fieri, si rex habeat
fidem ac uigilantem præfectam. Ita cum laude amici suam
excusauit somnolentiam.

Rursus euenit, ut interdū dormiente Philippo, Græci 28
qui multi simul ad ostium conuenerant, indigne ferrent, re- Somnus ex-
gemq; insultarent, quòd ob illius somnolentiam non statim- cufatus
admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patro-
cinatus est, Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus,
nam quum uos dormiretis, hic uigilabat. Significans Græcis
negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

Quemadmodū ipse fuit urbanus, ita aliorū false dictis de- 29
lectabatur. Itaq; quum cantore inter cœnandū uellet repre- De arte iudi-
bendere, deq; pulsu chordarū loqueretur, Dī, inquit cantor, cet artifex
prohibeāt ò rex, ne tu me melius hæc noris. Ciuilitate & sibi
uindicauit de arte iudicii, & regem non offendit, meliorem
illam iudicans, quàm ut cum musico de fidibus contenderet.

Quin & asperius dicta, modo tēpestine, æquo ferebat ani 30
mo. Nam quū dissidiū haberet cū Olympiade uxore, cumq; Admonitio
Alexandro filio, Demaratū Corinthiū ad se uenientem per- libera-
contatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic
Demaratus, Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græco-
rum

rum concordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi, huiusmodi in te sint animo. Quid hic expectas, nisi ut rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imo quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia uocabat, rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira redijt cum suis in gratiam.

31 Anui cuidam paupercule Philippum appellanti ut causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respondit sibi non esse otium: quumq; anus inclamasset, proinde ne rex quidem esse uelis: Philippus admiratus aniculae liberam uocem, non illi solum praeiit aures, uerumetiam alios audiuit. Hoc idem Latini tribunt Adriano imperatori.

32 Philippus cum audisset filium suum quendam in loco seite cecinisse, ciuilitate obiurgauit, dicens, Non te tui pudet, qui noris tam belle canere? significans alias artes esse regis digniores.

33 Idem in palestra prolapsus, cum surgens in puluere uidisset corporis uestigium, Papae, inquit, ut minimam terrae partem natura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Vtinam hoc dictum inhaesisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

34 Philippus Alexandrum filium obiurgans, quod largitionibus Macedonum beneuolentiam confectaretur, Quae te, malum, inquit, ratio in istam spem induxit, ut eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? An tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed praebitorem putent?

35 Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benigne audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, quae in re gratum facere posset Atheniensibus. hic Demochares excipiens, Si te ipsam, inquit, suspendas. Is Demochares unus

unus fuit è legatorum numero ob lingue procaciam dictus parrhesiastes. Ob tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus compescuit eos, iussitq; ut Therfiten illum incolumem dimitterent. Tum ad ceteros legatos conuersus, Remuniate, inquit, Atheniensibus multo superbiores esse, qui ista dicunt, quàm qui impune dicta audiunt. Tales denum animi regno digni sunt.

A L E X A N D E R M A G N V S.

In Philippi dictis nihil erat, quod præter urbanitatē non etiam ad bonos mores conduceret: nec uideo quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiamnum, quum Philippus pater multa præclare feliciterq; gereret, nequaquam eo gaudebat, sed ad pueros æquales ac collataneos dicebat, Pater mihi nihil relicturus est. Illis contra dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit Alexander, si multa possidens agam nihil? Iam tum cognoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.

Idem quum leuitate corporis ac pedum celeritate polle-
ret, patri hortanti ut in Olympijs stadium decurreret, Face-
rem, inquit, si reges habiturus essem concertatores. Et hic
agnoscas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certami-
ne laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non di-
gnabatur nisi cum regibus committi.

Quum puella multa nocte ad Alexandrum esset deducta,
cum eo dormitura, rogauit rex ubi fuisset tam diu: illa respo-
dente, se expectasse donec maritus isset cubitum: ministros
accitos asriter obiurgauit, Reducite, inquit, hanc: parū enim
absuit, quin uestra culpa fuerim factus adulter. Egregium
castitatis exemplum, tum in iuuenē, tum in rege. Nam apud
illos simplex stuprū pro nullo crimine habebatur. Apparet
autem tum fuisse morem, qui adhuc durat in Italia, ut uxores
secub

secubarent à uiris, nisi si quando uocarentur.

4 **Profusio** Alexandro puero dijs largius facienti suffitum, ac subinde ad tus accurrenti, Leonides illius pædagogus, qui tum aderat, Heus puer, inquit, tum large facies suffitum, quum regionem deuiceris quæ tus gignit. Post quum eam regionem obtinisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas, Mitto tibi turis & casie talenta aliquot, ne posthac parcus sis erga deos, quum non ignores nos potitos regione odores gignente.

5 **Fiducia** Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones ut assatim pranderent, ueluti postridie ex hostium comœatu cœnaturi. Præsens animus ac de belli euentu fidens ac securus.

6 **Liberalitas** Perillus unus ex amicorum Alexandri numero, filiabus suis ab Alexandro dotem petijt. Iussit rex illum capere talenta quinquaginta. quumq; is respondisset decem satis esse, Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere, mihi uero non satis est tantum dare. Præclare dictum, nisi uirtutis indolem ambitio uitiaffet.

7 **Liberalitas** Anaxarcho philosopho iusserat questorem dare quatumcunq; ille postularet: cumq; questor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset, philosophum petere centum talenta, Recte, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare & possit & uelit. Hic dubites utrum potius admirari oporteat, regiam ne liberalitate in donando, an philosophi improbitate in postulando, nisi malumus hanc uocari fiduciam.

8 **Fortitudo in-
tempestiua** Mileti quum uidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac Pythijs uicerant, easq; prægrandes, & ubi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari uestram urbem obsiderent? Salse taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine uiribusq; præstantes in ludicris certaminibus uictoriâ reportassent, quum in tantis periculis

culis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

Quum regina Carum Adas illud haberet studio, ut assi- 9
duò mitteret Alexandro obsonia bellariaq; per taliū rerum Frugalitas
architectos coquosq; magna arte parata, Alexander ait, se-
ipsum habere melioreis opsoniorum artifices, ad prandium
quidem, nocturnum iter: ad coenam uerò, tenue prandium.

Quodam tempore cum omnibus ad prælium apparatis 10
interrogaretur, nūquid aliud præter hæc fieri uellet, Nihil,
inquit, nisi ut Macedonū barbæ radantur. Hoc dictum quid Barbæ bello
sibi uellet admirante Parmenione, An nescis, inquit, in præ- inuitiles
lio nullam ansam meliorem esse quàm barbæ? Significabat co-
minus esse pugnandum, in quo genere certaminis barbæ of-
ficiunt, quòd his milites facillime possunt apprehendi.

Darius obtulit has conditiones Alexandro, ut ab ipso ac- 11
ciperet talentorū decem millia, & insuper Asiam secum ex Monarchia
æquo partiretur. Id quum recusaret Alexander, ego, inquit
Parmenio, accepissem si Alexander essem. Et ego, inquit Ale-
xander, si Parmenio essem. Dario uerò hunc in modum re-
spondit, Neq; terram duos soles, neq; Asiam duos reges fer-
re posse. Et hic animi celsitudinem probare possis, nisi di-
ctum impotentiam quandam dominandi saperet.

Quum in Arbelis de rerum summa periclitaturus esset, 12
confliturus cum mille hominum millibus ad pugnandum Interpretatio
instructis, adierunt illum milites aliquot ipsi bene uolentes, commoda
deferrebantq; cæteros, quòd in castris inter se miscerent ser-
mones, conspirarentq; ne quid prædæ in regium tentorium
deportarent, sed ipsi totum in suum uerterent lucrum. His
auditis subrisit Alexander, Fausta, inquit, nuntiatis. Siqui- Prædæ con-
dem audio sermones uirorum ad uincendum non ad fugien- temptus
dum animatorum. Nec illum sefellit diuination, plurimi nanq;
milites regem adiere dicentes, Bono animo esto rex, neque
metuas

metuas hostium multitudinem, ne pædorem quidem nostrum ferre poterunt.

13 Idem instructa iam ad prælium acie, quum cerneret militem quendam id temporis amentum telo adaptantem, ut inutilem submouit ab exercitu, qui tum demum appararet arma, quum his utendi tempus adesset. Hoc inter strategemata magis commemorandum erat, quàm inter apophthegmata, quemadmodum & hoc quod subiiciam.

14 Legebat Alexander epistolam à matre missam, quæ arcana quædam & calumnias aduersus Antipatrum continebat, simulq; ut solet, cum rege legebat Hephæstion, nec eum rex uetuit legere, sed perlecta epistola annulū signatorium è digito detractum ori illius appressit: hoc gestu admonens, ut arcana contineret. Exemplum insignis de amico fiduciæ, tum etiam humanitatis egregiæ, qui calumnias latius spargi noluerit, licet inuisum haberet Antipatrum.

15 In Ammonis templo quum à uate dictus esset Iouis filius, Nihil, inquit, mirum: nam Iuppiter omnium quidem natura pater est, sed ex his optimos quosq; peculiariter suos facit. Modestissime interpretatus est oraculum: nam uates per adulationem dixit illum filium Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexander fassus est, Iouem natura autorem ac parentem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filiis agnoscere, qui uirtute ac præclare gestis proxime ad diuinam naturam accederent. Ea est omnibus benefacere.

16 Quum in bello crus esset illi sagitta uulneratum, multiq; accederent, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant, exporrecta hilariq; fronte ad Homeri carmē alludens, dixit. Hic sanguis est quem uidetis, liquorq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum uanitatem, quum

quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quàm hominem. Allusit autem ad locum Homeri Iliad. e. ubi narratur Venus à Diomede uulnerata.

Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alienam ab omnibus delicijs austeramq; uitam ageret, Foris, inquit, Antipater albo utitur pallio, intus uerò totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quum esset aliqui ambitiosissimus. 17 Hypocrisis

Quum hyeme frigidòq; cœlo apud amicū quendam conuiuiū acciperetur, uideretq; foculum exiguum & ignis pusillum: Aut ligna, inquit, inferte, aut tus. Subnotans conuiuatorem lignis suis parcere, perinde quasi tus essent, quū in rigore tanto nec tui parcendum esset: simul satis esse ignis ad faciendum suffitum dijs, at parum ad depellendum frigus. 18 Parsimonia

Quū apud Antipatridē coenaret, isq; ad coenā formosam psalteriā induxisset, Alexander aspectu motus in illā exarsit: mox rogauit Antipatridē, nūquid ipse mulieris amore tenebatur: illo confitēte, O scelestē, inquit, nō tu protinus abduces ē conuiuiū mulierē? Quamū ille animus aberat à cōstuprandā aliena uxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitīs? 19 Continentia

Rursum quum Cassander Pythonem Enij. tibicinis amicum per uim osculari uellet, idq; Euium egrescentem sensisset Alexander, iratus exiliit in Cassandrum clamans, Ita ne per nos, ne amare quidē quicquam licebit? Non satis erat regi, si scipsum pręstaret continentem, nisi & pręfectos haberet sui similes. Quando autem passus fuisset à suis per uim constuprari filiam, aut uxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab osculo uoluit esse inuiolatos? Deniq; quòd duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere. 20 Continentia

Quum ē Macedonū numero ad mare renūtteret uale tudinarios ac mutilos debilesq;, proditus est quidam qui se in-

Ciuiliter *ter ægrotos affcripserat quum non ægrotaret. Is quum ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fate-
retur, se morbum prætexuisse ob amorem Telestippæ, quæ
ad mare fuerat profecta: percontatus est Alexander, cui ne-
gotium retrahendæ ad exercitum Telestippæ delegaretur.
Ceterum ut cognouit eam esse liberam, Persuadeamus igi-
tur, inquit, ô Antigenes Telestippæ, ut nobiscû maneat. Nam
uim ad mouere liberæ, non est nostrum. Sic indulsit amori
strenui mulitis, quem in exercitu retinere cupiebat, ut inge-
nuam mulierem redire nolet nisi persuasam.*

22 *Quum Græci qui apud hostes stipendium faciebant ue-
nissent in potestatem Alexandri, Athenienses quidem iussit
Moderatio in compedibus seruari, quod quum ex publico stipendium ha-
pœnæ berent, tamen apud hostes meruissent: similiter & Thessa-
los, quod regionem optimam nacti, nō eam colerent: Theba-
nos uerò dimisit, dicens: His per nos nihil est reliquum, neq;
ciuitas, neq; agri. Ita moderatus est pœnam, ut mortem com-
meritis non indiceret nisi uincula, & culpam eorum qui ne-
cessitatem excusare poterant, in se transtulit.*

23 *Ex Indis quendam sagittandi arte cum primis celebrem,
Gloria uita adeo ut etiam per annulū sagittam mittere diceretur, quam
charior in bello cepisset, iussit artis suæ specimen edere: recusantem
iratus rex necari iussit. Quum duceretur homo, dixit his à
quibus ducebatur, se multis diebus nō exercuisse artem, eoq;
timuisse ne aberraret. Id ubi renuntiātū est Alexandro, quod
non contumacia, sed ignominie metu recusasset, admiratus
ingenium gloriæ studiosum, dimisit illum donatum, eo quod
mortem oppetere maluisset, quā fama sua uideri indignus.
Hic apparet nō omnino uanum esse quod prouerbio iacta-
tum est, Simile simili esse amicum. Alexander gloriæ supra
modum appetens similem affectum in alijs amabat.*

Taxi

*Taxiles unus è numero regum Indiæ, occurrens Alexan-
dro, sic illū affatus est, Prouoco te, inquit, nō ad pugna neq;
ad bellum, sed ad aliud certaminis genus. Si inferior es, à no-
bis accipe beneficiū: sin superior, nobis benefacito. Cui Ale-
xander, Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certandū est,
uter bene faciendo superet alterum. Et humanissime comple-
xus illum, non solū non spoliavit ditione, sed auxit etiam.* 24

*Quum audisset de rupe quadam apud Indos, quæ ob sub-
limitatem uelut auibus inaccessa ἄορυς dicitur, quod ipse
quidem locus expugnatu difficilis esset, sed qui eum teneret
formidolosus: Nunc, inquit, locus captu facilis est. significans
nihil prodesse munimēta, nisi uir fortis ea tueatur. Arx enim
non tam fossis ac muris tuta est quā uiris.*

*Quum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem ut
putabatur, semet Alexandro dedit: At Alexander non so-
lū eius ditionis principem esse iussit, uerū etiam addidit,
dicens, Hic homo mihi uidetur sapere, qui se maluit bono ui-
ro, quā loco munito concredere.* 26

*Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis
Herculem superasse, At ego, inquit, meas res gestas in impe-
rio, ne uerbo quidem cum his quæ gessit Hercules, arbitror
conferendas. Adulabantur illi, sed huius animo nulla satisfa-
ciebat adulatio.* 27

*Quosdā ex amicis mulctauit, quod in ludo aleæ sensisset
eos non ludere. Siquidem multi sunt qui in hoc ludo uelut in
re maxime seria uersantur. Non enim ludunt, qui fortunas
suas omnes, interdum et liberos aleæ permittunt arbitrio.* 28

*Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentissimos,
omnium maxime uidebatur honorare Craterū, sed omnium
maxime diligere Hephæstionem. Craterus enim inquit, amat
regem, Hephæstion amat Alexandrum. Id Græcè iucūdius* 29

dicitur

dicitur, φιλοβασιλεὺς & φιλαλέξανδρος. Sentiens Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præstare fidum amicum, Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Alexandram. Pariter itaq; licet dissimuliter amantibus, diuersa ratione persoluit præmium. Craterum ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.

30 Liberalitas Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille recusasset accipere, dicēs sibi non esse opus, interrogauit an ne amicū quidem ullū haberet cui esset opus. Nam mihi, inquit, uix Darij opes in amicos suffecerunt. Hic utrius animum magis admirari conueniat, nōdum statui, regis ne tam ad liberalitatē propensum, an philosophi qui tantum munus à tanto rege ultro delatum remisit.

31 Regaliter Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur dicente, quomodo te tractabo? Regaliter, ait: rursus subiicienti Alexandro, Nunc quid etiam aliud? Omnia, inquit Porus, complectitur hoc uerbum, regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinem uiri admiratus latiore ditionem illi addidit ea quem prius obtinuerat, Supplici & ad pedes abiecto minus concessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis impauidos animos. Qu. Curtius aliquanto secus narrat. Interrogatus Porus quid ipse uictorem statuere debere censeret: Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo expertus es quān effect caduca felicitas. Submonuit regē ut modestē sua fortuna uteretur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Poro.

32 Animus uere regius. Quum accepisset esse quendā qui cōuicijs ipsum impeteret, Regium est, inquit, quum facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generosius, quanquam idem & alijs adscribitur.

33 Morti proximus ad amicos respiciens dixit, Magnū epitaphium uideo futurū: præsentēs res ab ipso gestas multorum

rum eloquentia celebrandas. Nec cum sua sefellit diuinatio.

Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas saluabat, idq; raro, sibi metuens ab illarum insigni forma. 34
Apud familiares autem dicere solet, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ.

Edicto uetuit, ne à quoquam pingeretur præterquam ab 35
Apelle, aut à quoquam ære sculperetur præterquam à Ly- Artes
sippo, artificibus illius ætatis præstantissimis. Nam hoc quo-
que iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Che-
rylo poëta pactus erat, ut pro unoquoq; bono uersu Philip-
picum acciperet aureum, pro malo colaphum.

Idem interrogatus ubi suos reconderet thesauros, Apud 36
amicos, inquit: significans facultates nusquam reponi tutius. Liberalitas
Cum enim res postulat, redeunt ad te cum scœnore.

Cum nuntius quidam gaudio gestiens, porrectaq; manu 37
accurreret, rem prosperè gestam narraturus, Quid mihi Præco rerum
bone uir magni nuntiabis, nisi nunties Homerum reuixisse? Gestarum
significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam,
nisi contingeret talis præco qualis fuit Homerus.

Ciuitas quædam ut ab armis Alexandri quietem haberet, 38
obtulit illi partem agrorū & præterea rerum omnium dimi- Imperiose
dium. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiam, nō ut acci-
perè quod dedissetis, sed ut uos haberetis quod reliquisssem.

Alexander habebat Eudæmonicum philosophū, sed quo- 39
uis parasito adulantiozem. Hic quum aliquando tonaret ue- Adulatio
hementer, adeo ut omnes expauescerent, dixit Alexandro,
Quin tu tale quippiam facis Alexander fili iouis? At ille
non ferens tam abiecti philosophi uocem, ridens ait, Nolo
enim formidabilis esse, quemadmodum tu me doces, qui Sa-
traparū ac regum capita me iubes super cœnam apponere.
Sic Athenæus. Plutarchus in uita secus aliquanto, Quid mihi

† *

succen

succenses, quod pisces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

40 Alexander quum hyeme duceret exercitum asidēs igni,
Ciuiliter recognoscere prætereunteis copias cœpit: quumq; uideret
senem quendā horrentem frigore, & ad ignem stantem, con-
sidere loco suo iussit, dicens, Si in Perside natus esses, in regia
sella sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato cōceditur.

41 Alexander etiamnum adolescens uidens patrem Philip-
pum equum præferocem, nec ullum sessorem tergo patien-
Indoles ex- cella tem, uelut inutilem abiectum ire, Qualem, inquit, equum isti
perdunt, dum illo per imperitiam ac mollitiem uti nesciunt.
Cumq; mira arte sine uerberibus tractasset equum, tandem
conscensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est: ac
molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descenden-
tis caput exosculatus pater, Aliud, inquit, ô fili tibi par re-
gnum quære, quando iam te non capit Macedonia. Præsa-
giit uir prudens tam excelsæ indoli non suffecturam pater-
nam ditionem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata
ingenia perire uitio instituentium, qui ferè nesciunt impera-
re, nisi ex equis generosis reddiderint asinos.

42 Idem Aristotelem, cui puer formandus fuerat traditus,
Pietas in præ- ceptorem summa ueneratione prosequabatur, dicens, se illi non minus
quàm patri debere, quòd à patre uiuendi, à præceptore bene
uiuendi initium accepisset.

43 Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, rogatus
Animose qua re fretus auderet infestare maria, compendio respondit,
Ego, inquit, quoniam id unico nauigiolo facio, pirata nomi-
nor: tu quum idem facias magna classe, rex appellaris. Ale-
xander admiratus intrepidum animum, donauit illi uitam.

44 Idem Delphos profectus quum sacerdos negaret se cōsul-
Oraculum turam deū, quòd dies essent nefasti, quibus ne oraculis quidē
loqui

loqui phas esset, ui pertracta secum sacerdote templum
ascendit: quumq; illa importunitate uicta diceret: Inuictus es
ô fili, Satis, inquit Alexander, oraculi est: mulieris uocem
responsi loco ducens.

Posteaquam in expeditionem profectus regias opes penè 45
omnes in milites ac duces distribuisset, roganti Perdicca,
Quid tibi nunc rex superest? Spes, inquit. Hic Perdicca, Hæc, Fiducia euen-
inquit, nobis commilitonibus tuis futura communis est: & tus
prædium quod ipsi designarat Alexander, recusauit. Tanta
erat fiducia bene successuram expeditionem.

Idem initio quum in causis capitalibus sederet iudex, ac- 46
cusatori alteram aurem occludebat: rogatus quur id faceret,
alteram, inquit, integram seruo reo. Iudex incor-
ruptus

Quum Philoxenus classis præfectus Alexandro scripsis- 47
set, Tarentinum quendam Theodorum esse apud se, pueros
habentem insigni forma uenales, si uellet emere: indigne tu-
lit, apud æquales subinde clamitans, Quid in me Philoxenus
tam obscœnū animaduertit, ut mihi tantū probri conciliaret?

In Callisthenem nequaquam sese accommodantem aulæ 48
regiæ moribus, sed & dictis & gestu præ se ferentem nihil
ibi placere, dixit hunc uersiculum, Seruire tem-
pori

Μισὼ σοφιστὴν, ὅστις ἑχ' αὐτῷ σοφός. Id est,
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.

Nisam expugnaturus cum uideret milites deterreri flu- 49
minis quod ciuitatem præterlabitur, profunditate, exiliit, ô
me omnium deterrimum exclamans, qui natrare non didice-
rim: moxq; clypeo pro subere innixus primus tranauit.

Ilium profectus Achilles statuam coronans, O te felicem, 50
inquit, Achilles, cui uiuo talis amicus; mortuo talis contigerit
præco. De Patroelo loquens & Homero, quorum ille fidi-
mus Achilli fuit amicus, hic defunctū Iliade tota celebrauit.

r s

Duab

- 51 *Quæ nos ad-*
monent mor-
talitatis Duabus potissimum rebus, quum Deus à multis prædica-
retur, se quòd mortalis esset deprehendere dicebat, somno &
coitu, quòd hæc præcipuè proderent humani corporis im-
becillitatem, ad cætera inuictus erat. Somnus enim mortis
imago est, & coitus species est morbi comitialis.
- 52 *Deliciæ indi-*
gnæ principe Darij regiam ingressus quum uidisset sublime cubiculum,
& in eo stratum, mensas ceteraq; omnia mirifico ornatu in-
structa, Hoccine, inquit, erat imperare? Sentiens non esse re-
gium huiusmodi delicijs indulgere.
- 53 Idem lectum ingressus excusis accuratè pallijs dicere so-
let, Nunquid hic delicatum aut superfluum mater addidit?
Adeo abhorrebat à muliebribus delicijs.
- 54 *Literarum*
amôr Quum delato ad ipsum scriniolo, quo nihil inter opes
Darij pretiosius pulchriusue repertum est, quæreretur in
quem usum destinandum esset: alijs aliud suadentibus, dixit,
Huic optimè seruandus dabitur Homerus: sentiens nullum
esse thesaurum illo pretiosorem. Ita usum est iuueni, qui se
totum ad exemplar Achillis componebat.
- 55 *Ingenuè* Idem hortante Parmenione, ut noctu hostem adoriretur,
alioqui summum fore discrimen, si palàm cum tanta mult-
tudine Martem experiretur. Siquidem ex fragore procu-
uelut è pelago resonante, coniectabant immensum esse nu-
merum: Non furor, inquit, uictoriam: recusans tenebrarum
præsidio uincere.
- 56 *Matris lacry-*
ma Quum legisset prolixam epistolam ab Antipatro scri-
ptam, in qua multe inerant aduersus Olympiadè calumniæ,
Ignorare uidetur, inquit, Antipater, quòd una matris lacry-
ma multas delebit epistolas.
- 57 *Candidè* Quum sensisset sororem suam cum iuvene quodam ele-
ganti forma consuetudinem agere, nihil offensus est, sed di-
xit, Concedendum esse, ut illa quoq; aliqua ex parte regno
frue

frueretur: Multū dissentiens ab animo Cæsaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filiae neptiumq; lasciuia.

Quum audisset Anaxagoram differentem, innumerabiles esse mundos, illacrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset lacrymis dignum, An non iudcor, inquit, merito flere, qui quum mundi sint innumerabiles, nos nondum unius domini facti sumus?

38

Ambitio infa-
tiabilis

Philippus à Triballis in prælio uulneratus est femore lancea traiecto: opera chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractā manere. Cui Alexander, Ne uerearis, inquit, in publicū prodire, sed gradum mouēs uirtutis tuæ potius memineris. Hoc et alijs ascribitur.

39

Si quando in colloquijs aut conuiujs incidisset contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc unice probauit Alexander,

60

Comparatio
carminū Ho-
mericorum
Iliad. γ.

Ἀμφότεροι βασιλεὺς τ' ἀγαθοὶ, κατ' ἐγὼς τ' ἀχμυτῆς, id est.

Dux bonus atq; idem ualidus pugnator in armis.

Addebat Homerum hoc uersu uirtutē Agamemnonis prædicasse, Alexandri uaticinatum esse.

Quum transmissso Hellefponto Troiam inuiseret, ueterum heroum res gestas animo reuoluens, quidam si uellet, pollicitus est se Paridis lyrā daturum. Hic Alexander, Minime, inquit, illa mihi est opus, quū Achillis lyram habeā. Hac uir strenuus fortium uirorum laudes canere consueuit, quum Paris sua lyra molles ac lasciuos modulos incineret.

61

Musica digna
duce

Quodam tempore Darij mulieres inuisit unā cum Hephæstione. Hunc quum esset eodem ornatu quo rex, corpore etiā maior: Syngambris Darij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nutibus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrū. Tum Alexander, Nihil est ò mater quòd turberis. Nam & hic Alexander est.

62

Humaniter

est. Sentiens amicum esse alterum Alexandrum.

63 *Adulatio* Quum in Hāmonis templū uenisset, sacerdos grandævus illum salutavit, Salve fili, & hanc appellationē à deo habeas. Tum Alexander, Accipio eam ô pater, & posthac patiar tuus dici, si mihi totius orbis dominium cōcesseris. Sacerdos recepit se intrò, & quasi consulto deo respōdit, Iouem certò promittere quod peteret. Hic Alexander, Scire cupio num quis supersit inultus eorum qui patrem meum interfecerūt. Ad hæc sacerdos, Philippi, inquit, interfectores omnes dedere pœnas, sed patri tuo nemo mortaliū potest tendere infidias: significans illum esse Iouis non Philippi filium.

64 *Animose* Quum Darius numerosissimum exercitum instruxisset, Alexander profundissimo somno correptus est, adeò ut nec interdiu potuerit expergisci: tandē imminēte periculo amici ingressi regem excitarunt, qui quum dicerent, se mirari in eo rerum statu tantam regis securitatē, Magna, inquit Alexander, animi molestia me Darius liberauit, qui vires suas oēs in unū contraxit, ut liceat uno die de summa rerū decernere.

65 Alexandro Magno Corinthij per legatos ius sue ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus cum risisset Alexander, quidam è legatis, Nulli, inquit, ciuitatē unquā donauimus præterquam tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo uiro societas.

66 Dum in obsidione cuiusdam urbis infirmissima moenium quærit, sagitta ictus est, nec tamen ab instituto destitit: mox quū represso sanguine sicci uulneris dolor cresceret, & crux equo suspensum paulatim obtorpuiisset, coactus quod cœperat omittere, ac chirurgū accersere, Omnes, inquit, me prædicāt Iouis esse filium, sed uulnus hoc hominem esse me clamat.

67 Zenophantus certis modis Alexandrum ad arma solet
conci

concitare. Eam musices uim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex est, incinat modulos quibus illum à bel-
lis reuocet. Sentiens non esse magnæ artis hominem eò per-
pellere, quò suapte natura pronus est.

A N T I G O N V S rex Macedonum.

Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat ac rigi- 1
dus. Cuidam itaq; dicenti, At non talis fuit Alexāder : Meri- Festiuiter
to, inquit, nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens
opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, sibi à spolia-
tis corradendum quod posset.

Milites quosdam uidens thoracibus & galeis indutos 2
sphæra ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illorū Seuere
accersi iubet, ut eos coram illis laudaret : uerū ubi nuntia-
tum esset duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit,
qui sphæra luserant armati, simul & ducum ignauiam pu-
niens, & militum strenuitatem honorans.

Quī omnes admirarentur quod cū initio regni durior 3
fuiſſet, senex factus clementer ac placidè regnū gubernaret: Regni stabi-
litas
Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia,
sentiens regnum armis & austeritate frequenter parari, sed
non nisi honesta opinione ciuiumq; beneuolentia retineri.

Idem filio Philippo multis præsentibus percontanti ac di 4
centi, quando castra mouebimus ? Quid ? inquit, num metuis
ne solus tubam non audias ? Notans adolescentis imperitiam, Silentium in
bello
qui hoc patrem multis audientibus percontaretur, quum in
bello celanda sint consilia principum : sed quoties castra mo-
uenda sunt, tum omnibus tuba dat signum.

Quum adolescens institisset, ut hospitium nancisceretur 5
apud uiduam treis habentem forma decente filias, accito ho- Caste
spitijs designandis præfecto, Non expelles, inquit, filium
meum ex loci angustia ? Non prodidit adolescentis affectum,
qui

qui sciebat illum captare quod amaret, sed excusauit ædium angustiam in quibus uidua cum tribus filiabus ageret.

6 **Morbus utilis** A graui morbo posteaquam cōualuerat, Nihilo peius est, inquit: siquidem hic morbus submonuit nos, ne animo effermur, quum simus mortales. Quis docuerat ethnicum regem philosophiam Christiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnū malum, quod tam graui ter agrotasset, ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni quā mali. Corpus extenuarat, sed animum reddidit modestiorē: corporis robori nonnihil detraxerat, sed animo detraxit insolentiam, morbum longe periculosissimum. Proinde non pessimē res habet, quum leuior morbus arcet pellit'ue maiorem.

7 **Modeste** Hermodotus Antigonom in carmine scripserat Iouis filium. Is hoc legens, Istius, inquit, rei nequaquam mihi conscius fuit Lasanophorus ille: perquā facete ridēs poëticam adulationem, pariq; modestia sui generis humilitatem agnoscens, Lasanum autem matula fictilis est. Quod si Iouis erat filius, ea res hactenus se fellerat & seruum matulum in cubiculo ferre solitum, & Antigonom filium.

8 **Regibus honesta tantum licent** Quodam dicente, omnia regibus honesta iustaq; esse: Sunt per Iouem, inquit, barbarorum duntaxat regibus: at nobis ea duntaxat honesta sunt, quæ honesta sunt, & ea tantum iusta, quæ iusta sunt. Graui ter retudit adulatricem uocem, uolentis omnia licere regibus. Non enim rex est honesti iustiq; regula, sed honesti iusti q; minister est. Atq; utinam similes uoces non audiant Christianorum aures, aut si audiant, simili seueritate rei jcient. Quid enim aliud dicunt, qui occidunt, Quod principi placuit, legis uigorem habet: qui negant principē teneri legibus, qui tribuunt illi geminā potestatem, ordinatam & absolutam: quarum altera possit quod leges, pacta, & fœdera postulant: altera quodcumq; libuit.

Fra

Frater Antigoni Marfyas litem habebat, sed à rege postulabat ut causa domi cognosceretur. Cui Antigonus, Si nihil, inquit, præter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientib. Non impetravit hoc à rege fraternus affectus, ut uel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemma te constrinxit: si iniustam causam habere te scis, quid litigas? Sin iustam, quid fugis hominum conscientiam, & ad domesticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuium suspitione, etiam si bonam causam uiceris?

Quum aliquando tempore hyberno compulisset castra transferri in locum ubi non erat rerum necessariarum copia, atque hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, uirga tentorii uela diduxit: Flebitis, inquit, ni longius semoti de me male loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se non indignari quòd male de ipso loquerentur, sed quòd tam uicini, ut exaudiri possent ab eo cui maledicebant.

Aristodemo qui unus ex amicorum regionum numero fuit, è coquo ut putabatur, prognatus, suadenti ut impendijs ac largitionibus aliquid detraheret, Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent. Subindicans coquorum esse parsimoniam, non regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset pater natus.

Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gratia perinde ut ingenuum in ciuium numerum ascripsissent, Nequam, inquit, uelim unum Atheniensem à me loris cædi: significans per illos factum, ut unum ciuem Atheniensem posset loris cedere, quippe seruum: sed Athenis esse plures uno commeritos, ut à rege loris cederentur, qui seruum alienum, quod in ipsis fuit, manumitterent.

Adolesc

13 *Adolescens quidam Anaximenis rhetoris discipulus, orationem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam subornatus, coram Antigono habebat: quumq; is inter audiendum quiddam scire cupiens sciscitaretur, moxq; adolescens reticisset, Quid ais, inquit Antigonus, num ista tibi sunt in tabulis descripta? Quod ille in adolescente iudicauit absurdum, hoc hodie magnificum habetur, ut senes etiam apud principes orationem à rhetore quopiam conducto sex mensibus elaboratam ediscant, eamq; psittacorum more reddant. Nec rarò sit, ut nemine etiam interpellante sibi excidant, cunctisq; ridiculi sint.*

Verba affectata 14 *Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem, Hora niuium iaculatrix adueniens, regionem herbis desertam reddidit: Non desines, inquit, mecum ut cum turba agere? Offensus est rex oratione nimis elaborata, cuiusmodi uerborum apparatu solent se uenditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata sermonis structura, Latine non perinde potest exprimi, Græca ponā, χιονόβολος ἡ ὥρα γνομένη, λαποβοῦσαν ἐποίησε τὴν χώραν. pro χιονόβολος ἡ ὥρα dicere poterat hyems, & λαποβοῦσαν uerbum est affectatum, uixq; poëta concedendum.*

Facetè 15 *Thrasylo Cynico petenti drachmam, Non est, inquit, munus regium. Cynico subijciente, Talentum igitur da: At non est, inquit, Cynicum, tale munus accipere. Vtroq; cornu repulit postulatoris improbitatem, quem existimabat nullo dignum beneficio.*

Gloriæ stimulus 16 *Quum mitteret filium suum Demetrium cum numerosa classe, magna; militum ui ad Græcos liberandos, dicebat, Gloriam à Græcia uelut à specula in orbem terrarū accendi: iuuenem gloriæ studio extimulans, uti strenue rem gereret*

reret, quòd eius laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus.

Antagoram pœtam in tentorio congrum coquentem atque 17
ipsum patellam uersantem deprehendit Antigonus à tergo Vrbalitas
stans, eiq; dixit, Putas ne ô Antagora, Homerum quum
Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congrum? Con-
tra hæc Antagoras, Et tu rex, putas ne Agamemnonem cum
illas res gereret, fuisse curiosum, si quis in exercitu congrum
coqueret? equo animo rex tulit ioci talionem, quasi inter pa-
res res ageretur.

In somnis Antigonus aliquando uiderat Mithridatem au- 18
ream metentem messem, eoq; struebat illi insidias, ut tolleret Fides amici
è medio. Idq; quum indicasset Demetrio filio, iureiurando
adegit ut sileret: Is uerò iuncto sibi Mithridate deambulabat
in littore maris, & infima hastæ parte inscripsit arenæ,
Fuge Mithridates. Is intellecta re profugit in Pontum, atq;
illic perpetuo regnauit. Hoc quum non sit apophthegma, ui-
detur ab aliquo adiectum.

Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, ua- 19
lidis illam præfidijs communiret, ne quando deficeret, sum- Clementer
maq; cura ut totius Græciæ basim custodiret, respondit, se
semper in hac fuisse sententia, ut crederet nullum esse regni
præsidium firmitus, quàm ciuium beneuolentiam.

Idem ubi audiuit reges in ipsius exitium conspirasse, in- 20
solentissime respondit, se illos omnes uelut aues semina legen Insolenter
tes uno lapide unoq; clamore disturbaturum.

Quum Antigonus in arduis ac præruptis locis planities 21
imminentibus exercitum haberet, Pyrrhus positus circa Na Non semper
pliam castris, postridie per caduceatorem, ut in campum pugnandum
descendens Martem experiretur prouocauit. Antigonus

s

uerò

uerò respondit, suam militiam non magis armorum quàm temporum esse: Pyrrho, si illum suæ uitæ tedium cepisset, satis multas ad interitum uias patere.

22 Antigonus interrogatus, quem è suæ ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum si senesceret. Non pronuntiavit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.

23 Idem uidens militem quendam alioqui strenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso morbum occultum, iussit medicis ut si qua fieri posset, adhiberent remedia. At miles iam morbo liber coepit detrectare pugnam, minusq; promptè semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum quænam esset mutati animi causa? Tum miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quum afflicte uiuerem, non magnopere metuebam tali uitæ: nunc quum tua opera mihi uita facta est charior, magis caueo ne pereat.

24 Antigonus senior sophistæ cuidam librum de iustitia conscriptū porrigenti, Desipis, inquit, qui quum me uideas alienas urbes armis uexantem, tamen apud me de iustitia differis. Sensit eos qui ditionis ampliandæ, gloriæ uel causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non posse tueri iustitiæ leges.

25 Antigonus senior quum frequenter Biantem molestè flagitantem tulisset, tandem uictus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, uel ui. Sentiens beneficium non impetratum, sed improbitate extortum.

26 Antigonus quum nocte quadam quosdam è militibus suis exaudivisset omnia mala imprecâtes regi qui ipsos in illud iter & inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant: eos quum ignorantes à quo adiuuarentur explicuisset, Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius uitio in
has

has miseras incidistis: sed ei bene optate, qui uos ex hac uoragine eduxit. Hac uindicta contentus erat regis uerè excelsus animus.

Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiducia loci cōtemnentes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc statutam humilem, nunc collisum nasum deriderent: Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quando in castris meis Silenum habeo. Cum hos dices fame domuisset, quod captis facere mos est, uidelicet ut quæ bello sunt utiles, in cohortes describantur, ceteri præconio subiiciantur, negauit se uel id facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam malam haberent linguam. Hoc idem arbitror esse cum eo quod refert Plutarchus, nisi quòd aliter commemoratur à Seneca.

Idem quum accepisset instrumentum prægrandibus literis descriptū, Hæ, inquit, uel cæco perspicue sunt: iocans in uitium oculorum. Erat enim luscus. Idem alius magno capitis sui periculo dixisset, quod usu uenit Theocrito Chio, de quo postea dicitur.

Antigonus rex quum renuntiatum esset, filiū Alcyoneum in acie cecidisse, demisso uultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc uocem, O Alcyonee, serius quàm oportuit uitam morte commutasti, qui tam audacter in hostes insilieris, neq; tuæ salutis, neq; meorum monitorum ullam habens rationem. Putauit non esse deplendū qui sua culpa perisset, sibiq; calamitatem accersisset. Refertur ex Plutarcho.

Idem conspiciens filium suum eos, in quos habebat imperium, ferocius tractantē atq; insolentius, An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps nō minus obseruire cogitur populo, quàm populus principi, nisi quòd princeps id facit

cum dignitate, alioqui re uera mutua seruitus est.

Iā ut cū Græcis utcunq; paria faciamus, Alexandro Iuliū Cæsare, Philippo Augustū, Antigono M. Tulliū obijciemus.

O C T A V I V S C A E S A R

A V G V S T V S.

1 *Quum in conuiuio Rhœmitalces Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustū descuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrās belli societatem, molestus esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cui-dam regum propinans dixit, Proditionem amo, proditores non laudo. Significans his qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officiū quod præstant pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis ac fœdistragis.*

2 *Quum Alexandrini post urbē in captam extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum cōscendit, adiuncto sibi Ario Alexādrino, dixit se ciuitati parcere, primū propter ipsius magnitudinem ac pulchritudinem, dein propter Alexandrum Magnum eius urbis conditorem, postremò in gratiam Arii amici. Raræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem quæ pertinacissimè rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuitas, quòd huius beneficii gratiam non sibi iudicauit, sed unam præcipuamq; partem ipsi concessit urbi, alteram tribuit Alexandro, cuius memoriam sciebat apud Alexādrinos esse gratiosissimā: tertiā transtulit in Ariū, eius ciuitatis ciuē, amicū tanto titulo suis cōmendās.*

3 *Quum ad Augustum delatum esset, Erotē Aegypti pro-Seuere curatorem emisse coturnicem, in pugna superantem omnes, prorsus inuictam, eamq; assam deuorasse: iussit acciri hominem, & discussa causa confessum malo nauis affigi iussit: uita iudicans indignum, qui ob tantillam gulæ uoluptatem nō pepercisset aui, quæ pugnando diu multisq; potuisset esse uoluptati*

luptati: præterea quæ leto quodā omine Cæsari perpetuam in bellis prosperitatem portenderet.

In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum instituit, sed 4 quum Cæsari quidam libellum porrexisset, in quo scriptum erat, Calvus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi uide- tur? lecto eo nihil aliud subscripsit, quàm, Videtur. Lepide

Athenodoro philosopho causatione senectutis flagitanti 5 ut sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quum ille Cæsari dixisset, uale, uolens aliquod philosopho dignum monumentū apud illum deponere, adiecit, Cæsar quum fue- ris iratus, ne quid dixeris feceris ue, priusquam Græcarū li- Iræ remediū terarū x x i i i i. nomina apud te recēsu-eris. Cæsar autē phi- losophi dexteram amplexus, adhuc, inquit, te præsentem mihi opus est, totumq; etiā annū apud se detinuit, dicēs illud Græ- corū prouerbiū, Silētij sunt tuta fidi præmīa: siue approbās philosophi dictum, quòd tutū esset irā premere ne prorum- pat in uerba, siue sentiens philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum non addidisset iam abiturus. Quanquam tam sa- lubris admonitio magnificū aliquod præmiū merebatur.

Quum audisset, quòd Alexander natus annos triginta 6 duos, posteaquam plerasq; mundi regiones peragrarat, du- bitasset quid in reliquum uitæ tempus esset facturus, demira- batur si Alexander non iudicasset maius opus, bene guber- Parta tueri nare partum imperium, quàm amplam ditionem comparas- maximum se. Rectè notauit inexplebilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliam functionem rege dignam existimasset, quàm proferre ditionis terminos: quum multo tum pulchrius tum difficilius sit, regnum quod contigit, rectis legibus, sanctisq; moribus exornare, quàm armis regno regnum addere.

Augustus legē tulerat de adulteris, quomodo iudicandi es- 7 sent de hoc crimine delati, et quomodo puniēdi cōuicti: post Princeps legū obseruator

iræ impotētia irrruit in adolescentē delatum, quòd cum Iulia Augusti filia cōmercium habuisset, eumq; manibus uerberauit. At quum adolescens exclamasset, Legē tulisti ô Cæsar: adeo facti pœnituit Cæsarē, ut eo die recusaret cœnā capere. Crimen per se graue erat, tum admissum in Cæsaris filiam. Quis princeps ibi dolori suo tēperaret? Aut quis ibi legum iudiciorumq; moras expectaret? At tātus princeps sibi adeo displicuit, ut à seipso pœnas sumeret, quòd legi quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

8 Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, **Votum** optabat à dijs, ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna comitaretur. Quod in singulis erat præcipuum, id optabat uni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, quòd uir ingenio, doctrina, consilioq; præstans, sua præclara gesta fortune adscribebat.

9 Dicebat se Romanis eum imperij successorem relicturū, **Præfens con-** qui nunquā eadē de re bis consultasset: de Tyberio sentiens. **filium**

10 Quum iuvenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultuantes uellet compescere, nec auscultarēt illi, sed tumultuari pergerent, **Autoritas** Audite, inquit, iuvenes senem, quem iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens ad rempublicam admotus est, summaq; fuit autoritate: hac sola uoce illos coersuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

11 Quum populus Atheniensium uideretur deliquisse quidam, scripsit ex urbe Aegina, Non arbitror uos latere quòd uobis irascor. Neque enim Aeginæ sum hybernaturus. Nec aliud illis neq; dixit, neq; fecit, satis habēs illis comminatum esse, ni desisterent. **Clementer**

12 Quum quispiam ex Euclidis accusatoribus, affatim & ad **Clementer** satietatem usq; dicendi libertate utens, cō tandē prouectus esset, ut tale quiddā diceret, Hæc si tibi non uidetur magna, iube ut

be ut mihi reddat septimum Thucydidis librum. His offens-
sus, Cæsar iussit illum duci. Cæterum ut audiuit illum ex
Brasidæ posteris reliquum esse, ad se uenire iussit, ac mode-
ratè correptum dimisit.

Pisoni domum à fundamentis usq; ad extremam contigna-
tionem accuratè edificanti, Vt bono, inquit, sim animo facis
ô Piso, qui sic edificas, quasi Roma futura sit perennis. Non
offensus est immodico structuræ apparatu, sed quòd alius
fuiisset suspicatus ad tyrānidem spectare, ille uertit in letum
Romani imperij auspiciū. Hactenus Plutarchus.

Scripserat Augustus tragœdiā cui titulus erat Ajax, eam
post, quoniā displicebat, spongia deleuit. Itaq; quā Lucius tra-
gœdiarū scriptor interrogaret, quid ageret ipsius Ajax, Cæ-
sar admodū festiuit, In spongiā, inquit, incubuit: alludēs ad
argumentū fabulæ, in quo Ajax quum rescuiisset quæ dixis-
set fecissetq; per insaniam, gladio incubens sibi necem cōsciuit.

Cuidam ipsi libellum trepidè porrigenti, qui manū nunc
proferret, nunc retraheret, Quid? inquit, An putas te assem-
dare elephanto? Solent enim pueri minimos nummos ele-
phanto porrigere, quos ille non sinē spectatorū admiratio-
ne proboscide sic corripit, ut pueri manū non lædat. Sic ui-
demus pueros & in urforum rictum manū inserere, non sine
metu. Molestum erat optimo principi quòd timeretur.

Quum ab eo Pacinnius Taurus mīnus peteret, diceretq;
populari rumore sparsum, pecuniam haud paruam ipsi à
Cæsare datam, Sed tu, inquit, noli credere: lepido ioco signi-
ficans se non daturum. Alter expectabat futurum ut Cæsar
ipsius pudori succurreret, ne si compertum esset rumorem
esse uanum, ipse ludibrio haberetur. Cæsar aliud indicauit
remedium, sineret homines loqui quæ uellent, modo ne ipsi
quod erat falsum persuaderent.

S. A.

Alter

- 17 **Lepidè nega-
re** Alter præfectura equitum submotus, insuper & salarium ab Augusto postulare est ausus, hoc colore, ut diceret se non lucri causa salarium petere, sed ut tuo, inquit, iudicio uidear impetrasse munus, & ita credar, non ab officio submotus: sed officium deposuisse, Tu, inquit, Augustus, apud omnes prædica te accepisse, ego nō negabo. Si nihil mouebat petitorem, nisi metus ignomiæ, uia commonstrata est, qua nihilominus honori suo consulere posset, quàm si pecuniam accepisset.
- 18 **Iocose** Herennium adolescentem uitij corruptum Cæsar castris excedere iusserat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustum hac deprecatione uteretur, quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo? Dic, inquit, me tibi displicuisse. Quoniam pudebat adolescentem fateri quod ipse Cæsari displicuisset, Cæsar permisit ut sermonem inuerteret & culpam in ipsum conferret.
- 19 **Salsè** Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus, quoniā honesto uulnere erat insignis, immodice sua facta iactabat: eius insolentiam Augustus leniter castigauit, At tu, inquit, caue ne quando fugiens post te respexeris. Subindicans fieri posse, ut uulnus de quo nimium se uenditabat, non in prælio, sed in fuga accepisset.
- 20 **Salsè** Galba corpus habēs gibbo deforme, de quo uulgo iactatum est, Ingenium Galbæ male habitare, quum apud Cæsarem causam agens subinde diceret, Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum uideris. Ego, inquit, Galba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum.
- 21 Quum plerique rei quos Seuerus Cassius accusabat, absoluerentur, & is cui Cæsar forum extruendum locarat, diu traheret illum operis expectatione, Vellem inquit, Cassius & forum meum accusasset. locatus est ambiguo uerbo.

Nam

Nam absoluitur quod perficitur, & absoluitur qui à causa liberatur: absoluit opus architectus, & reum iudex absoluit.

Olim erat magna sepulcrorum religio, eaq; pars agri 22
 quæ sepulcro erat dicata non proscindebatur aratro. Ve- Lepidè
 ctius itaq; quum nihil hac religione deterritus, patris monu-
 mētum exarasset, Augustus facete iocatus est, Hoc, inquit,
 est uerè patris monumentum colere. Rursus lusit ancipiti
 uerbo, Colimus ea quæ ueneramur, & colitur ager aut aliud
 simile. Gemina fuisset amphibologia, si pro monumento di-
 xisset memoriam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem
 eorum memoria nobis sacrosancta dicitur, quos uita defun-
 ctos ueneramur, & memorias ad Græcorum imitationem
 uocamus defunctorum monumenta.

Quum Herodiane crudelitatis rumor ad Augustū perue- 23
 nisset, quòd in Syria pueros omnes qui bimatum non exceff- Locus ex am-
 sissent iussisset interfici, & in his etiam ipsius perisse filium, biguo
 Præstat, inquit, Herodis esse porcum quàm filium. Herodes
 Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suillæ.

Meccenas uir aliàs laudatus in stylo lasciuiēbat, uerbis 24
 affectatis & compositioni insolenti frequenter indulgens: Crudelitas
 Augustus contra uerbum insolens quasi scopulum fugien-
 dum esse dicebat. Ad alios itaq; scribens stylo simplici con-
 suevit uti, Meccenati uerò quem familiariter amabat scribens
 Meccenatem imitari solet, adeo ut in quadam epistola, mul-
 ta liberior ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam,
 Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Areti-
 num, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneo-
 rum smaragde, iaspis figulorum, Berille Porfennæ, carbun-
 culum habeas, ἴνα σιωτέμεν ὡς ἄντα, μάλα γὰρ μοι μοιχαρὺν.
 Sic irrisit parum uiriles amici in scribendo delicias. Eius-
 dem μὴγοβέχης cincinnos iocis exagitare consuevit, uoces
 s s ac sen

ac sententias ineptas foctores appellare consuevit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quàm apertissimè declararet. Nec Tyberio pepercit, interdum reconditas & exoletas uoces aucupanti. M. Antonium increpabat uelut ea scribentem quæ homines mirentur potius quàm intellegant. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adiicit, Sed opus est dare te operam, ne moleste loquaris.

25 Potitus Alexandria multis uitam donarat in gratiam Arij
Extorta uenia Philosophi. Sofstratū tamen promptissimæ quidē linguæ uirū,
sed qui Cæsari displiceret, quòd temerè Academicus haberi uellet, reiecit. At is squalidus promissaq; cana barba coepit Arium quocunq; iret insequi, uersiculū illum in ore habens:
Clementer σοφοι σοφὸς σώζειν, ἀπ' ὧν σοφοι. id est, Sapientes sapientes seruant, si fuerint sapientes.

Hac arte coëgit Cæsarem ignoscere.

26 Quum iam quadragesimum excessisset annum, ageretq; in Gallia, delatum est ad illum, L. Cinnam adolescentem nobilem ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est ubi, quando, & quomodo aggredi uellent. Decreuerant enim sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto interim uarias edente uoces, ingressa Liuia uxor, Fac, inquit, quod medici solent, qui ubi usitata remedia non procedunt, tentant contraria: seueritate adhuc nihil profecisti, ignosce. Cinna deprehensus uitæ tuæ nocere non potest, famæ tuæ prodesse potest. Protinus iussit accersi Cinnam solum ad colloquium, uenienti alteram cathedram poni iussit. Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quòd seruasset repertum in castris hostium, quòd patrimonium omne concessisset, quòd insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum

ipsum occidendum : perturbato Cinna sic finijt obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus utrum ego meliore fide uitam tibi dederm, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinna habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab illo petitus est.

Augustus nulli ferè ad conuiuium uocanti negare solitus 27
est. Exceptus igitur à quodam cœna perparca, ac penè quotidianiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insurrexit, Non putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunum apparatus contumeliam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens idq; in aurè, ne ceteri putarent exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc uix triginta reges æquent?

Purpuram Tyriam empturus, de obscuritate querebatur: 28
quumq; uenditor diceret, Erige altius & suspice: Ergone, inquit, ut me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum?

Habebat Augustus nomenclatorem obliuiosum, quum 29
hoc genus hominum oporteat in primis ualere memoria. Is Obluiosus nomenclator
ad forum iturus rogat Cæsarem, nunquid eò mandaret, Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem nosti, Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosq; dignitatum tenere, quò heris quum opus est suggerant. Vnde illis etiam nomen est inditum, è Græco Latinoq; conflatum.

Augustus etiamnum adolescens lepide tetigit Vatinius: 30
siquidem is podagræ obnoxius, uideri studebat discussisse Lepide uitium, ac iam mille passus ambulare se gloriabatur: Non
miror

miror, inquit Cæsar, dies aliquanto sunt longiores : significans illum nihilo magis liberum esse à podagra , sed dies esse longiores factos.

31 *Equite Romano quodam defuncto compertum est , illum
Culcitra tantum habuisse æris alieni, ut summa ducētes numūm ex-
obzati cederet, idq; dum uiueret celauerat. Quum igitur res illius
auktioni subijceretur, ut ex pecunia creditoribus satisfaceret,
Augustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularem: ac mi-
rantibus hoc præceptum, Habenda est, inquit , ad somnum
mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno
obstrictus somnum capere potuit. Nam Augustus ob ingen-
tes curas sæpe maximam noctis partem ducebat insomnem.*

32 *Quodam die forte uenit in ædes, in quibus habitabat Ca-
Grawiter to Uticensis. hinc quum Strabo quò Cæsari adularetur, Cato-
nis peruicaciam accusaret, quòd sibi manus adferre quàm
Iulium uictorem agnoscere maluisset: Quisquis, inquit Au-
gustus, præsentem reip. statum mutari non uult, is & ciuis
& uir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus
est, & sibi consuluit, deterrens ne quis in posterum affecta-
ret res nouas. Nam præsens status non is tantum dicitur,
qui tum erat quum hæc loqueretur Augustus, sed is quoque
qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Siquidem hæc
dictio præsens apud Latine loquentes, ad tria tempora per-
tinet, præteritum, præsens & futurum, ut Præsentibus non
erat contentus : & præsens uita quæ nunc agitur: & præ-
sens in tempus omittat, id est, in futuram opportunitatem.*

33 *Quemadmodum Augustus gaudebat iocis liberalibus in
Iocus in prin- alios ludere, ita in se iactos aut retortos interdum liberius,
cipē retortus patientissime tulit. Adolescens quidam prouincialis Romam
uenerat, oris similitudine tam mirifice referens Augustum.
ut in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audito
iussit*

iussit ad se perducī, eumq; cōtemplatus, hunc in modum per-
contatus est, Dic mihi adolescens, fuit ne aliquādo mater tua
Romæ? Negavit ille, ac sentiens iocum retorfit, adiiciens,
sed pater meus sepe. Augustus ludens suspicionem intende-
bat in matrem adolescentis, uelut ab ipso stupratam: at ado-
lescens protinus eam suspicionē retorfit in matrem Cæsaris,
aut in sororem. Nam oris similitudo non magis arguebat il-
lum esse Cæsaris filium quàm fratrem aut nepotem.

Temporibus triumviralibus quum Octavius, Lepidus & 34
Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionem scri- Libere
pserat Fescenninos, ludibrij causa. Tum Pollio, At ego, in-
quit, taceo: Non est enim facile in eum scribere, qui potest
proscribere: notans Augusti tyrannicam potentiam, nec ea
libertate offensus est Augustus.

Curtius eques Romanus delicijs diffluens, quū apud Cæ- 35
sarem coenaret, macrū turdum sustulit ē patina, eūq; tenens Libere
interrogavit Cæsarem, liceret ne mittere: quumq; is respon-
disset, quid ni liceat? Ille protinus auem misit per fenestram,
iocum arripiens ex ambiguitate uerbi. Nam cibus ē cōuiuii
dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: &
mittitur quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

Idem es alienum cuiusdam senatoris, quem charum ha- 36
bebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadra Ingratitudo
gies nummū. Senator autem ea re cognita, prò gratiarum
actione nihil aliud scripsit Cæsari, quàm Mihi nihil: ioco ue-
lut expostulans etiam, quod quum numerasset omnibus cre-
ditoribus, ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior ali-
quis ingratitude fuisse interpretatus, Cæsar familiari-
tatis fiducia delectatus est.

Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod 37
opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morē se- Faceta expro-
bratio
quantus

quatus Licinius nouū opus aggressuro centies promisit p̄r libellum, in quo post expressam pecuniæ summam, quæ uirgula superducta signabatur spatium erat uacuum. Hac occasione Cæsar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterum centies adiecit, sua quidem manu spatium quod uocabat diligenter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaq; duplum accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterū ubi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factū illi leuiter obiecit, dato tali libello, Consero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebitur. Non expressit summæ modum, ut illi liberum esset scribere quantum uellet, quandoquidem priorem summam duplicasset.

38 **Libertas innocentie** Quum censoris munus gereret Augustus, eques quidam Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas immi-
nuisset. At ille citatus probauit sese auxisse: Mox eidē obiectum est, quod legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruisset. Ille docuit se ex uxore trium liberorum esse patrem. Nec satis erat equiti dimitti, sed Cæsari credulitatem exprobrans addebat, posthac Cæsar in honestos uiros inquirens, honestis mandato. Satis aperte pronuntians, eos non fuisse uiros bonos, qui manifestò falsa ad ipsum detulissent, obiter & ipsum criminans, qui uices suas mandaret sy-cophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæsar:

39 **Lenitas principis** In uilla quadam inquietas nocteis agebat, interrumpente somnos ipsius noctuæ cantu. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, speq; ingentis præmij ad Augustum pertulit: laudato imperator nulle nummum dari iussit. Ille ausus est dicere, malo uiuat, auemq; dimisit. Quis non miretur hanc contumaciam impune cessisse militi?

40 **Gratitudo principis** Veteranus quidam quum uocatus in ius periclitaretur, adiit in publico Cæsarem, rogans ut sibi uellet adesse: Cæsar
è comit

ē comitatu suo selectum ilico dedit, eiq; litigatorem commen-
dauit. Hic miles uociferans, At non ego Cæsar periclitante
te Actiaco bello uicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui,
simulq; detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atq; ipse descen-
dit in aduocationem, ueritus ne non modo superbus, uerum-
etiam ingratus uideretur.

Delectatus inter cœnam fuerat Symphonicis Turonij 41
Flacci mangonis, eosq; frumento donarat, quum alios audi-
tos soleret largiter donare nummis. Eosdem quum postea
Cæsar inter cœnam requireret, Turonius sic excusauit, Ad
molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et
hoc impune tulit, quod dixerat non miles, sed mango.

Quum sublimis ex Actiaca uictoria reuerteretur, occur- 42
rit inter gratulantes quidam coruum tenens doctum hæc Lenitas
uerba sonare, Ave Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus
Augustus, auem sex millibus nummum emit. Socius opificis
ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæ-
sari, eundem & alium habere coruum, quem ut asferre co-
geretur rogauit: allatus uerba quæ didicerat expressit, Ave
uictor Imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus, tan-
tum iussit, ut munus cum delatore partiretur.

Salutatus similiter à psittaco, & hunc emi iussit. Idem mi- 43
ratus in pica, & hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem Solertæ
quendam sutorem sollicitauit, ut coruum institueret ad huius-
modi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, sub-
inde ad auem non respondentem dicere solct, Opera & im-
pensa periijt. Tandem peruicit assiduitate, ut coruus sonaret
dictatam salutationem. Ea quum Augustum prætereuntem
salutasset, Cæsar, Satis, inquit, istiusmodi salutatorum habeo do-
mi. Tum coruus memor & illorum uerborum quæ toties au-
dierat, subtexiuit, Opera & impensa periijt. Ad hoc arridens
August

Augustus iussit auem emi, quanti nullam adhuc emerat.

- 44 *Græculus quidam ita captare solitus est Cæsarem Augustum, descendentem à palatio honorificum aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec desititurum uideret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, & Græculo ad se uenienti obuiam misit, ueluti carmina carminibus pensaturus. Græcus acceptum legit, ac non solum uoce, uerumetiam uultu gestuq; corporis laudauit carmen, miratusq; est. Deinde quum accessisset ad sellam qua Cæsar uehebatur, demissa in pauperem crumenam manu pauculos denarios protulit, Cæsariq; obtulit his uerbis, οὐ κτλ τύχῳ τὸ σὸν σιβαστὲ, ἃ πλεον εἶχον, πλεον ἐδίδασκον, id est, non iuxta fortunam tuam Auguste, si plus haberem, plus darem. Sequuto omnium risu, dispensatorem Cæsar uocauit, & sestertium centum millia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palam exprobrata principi parsimonia.*

- 45 *Iulia Augusti filia quum patrem salutaret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licet ille dissimularet: itaq; postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorem suum continuarat, gaudium continere non potuit. Et quanto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filiam? Tum illa, nimirum hodie me patris oculis ornaui, heri uiri.*

- 46 *In spectaculo gladiatorum conuerterant in se populi oculos Livia & Iulia, comitatus dissimilitudine: Liviæ cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi comitabantur. Pater Iuliam admonuit scripto, uideret quantum inter duas principes foeminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc commode interpretanti, lepidè: incommode, procaciter dictum uideri potest.*

- 47 *Eadem mature canos habere coeperat. Subitus autem Cæsa*

Cæsaris interuentus oppressit com ptrices, filia canos suble- Caluitium
gentes, deprehensis super uestes earū pilis, quos euulserant. acceffum
Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonibus extracto tem-
pore tandem induxit ætatis mentionem. Hac occasione roga-
uit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an cal-
ua. Quumq; illa respondisset, Ego pater cana esse malle.
Cur ergo, inquit, istæ te caluam ante tempus student facere?
Lepido commento coarguit illam mendacij.

Cuidam graui amico suadenti, ut se ad exemplum paterne 48
frugalitatis cõponeret, satis procaciter Iulia, ille, inquit, obli-
uiscitur se Cæsarem esse, ego memini me Cæsaris esse filiam.

Augustus duobus pantomimis inter se commissis, ut alter- 49
nis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, alterum in-
terpellatorem, quod ille immodice gesticularetur, alter non
gesticulari, sed saltantem interpellare uideretur.

Tarraconensibus pro leto ostento nuntiantibus, quod in 50
eius ara palma esset enata, Apparet, inquit, quàm frequenter Adulatio re-
accendatis. Quod illi dijs tribui uolebant, ille tribuat illorum pulsa
negligentia, qui nunquā in ara Cæsaris adolerent incensum.

Idem quum Galli donassent ei torquem aureum centum 51
pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc Festiua nega-
produceret iocum ut diceret, Imperator, torque me dona, tio
Mala te, inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postula-
toris impudentiā, qui nunquam in bello fuisset, eoq; magis illi
conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis ilignisq; frondi-
bus fieri cõsueuit, quemadmodū triumphalis ex auro. Quā-
quam & castrensis & muralis & naualis ex auro fieri so-
let. Quæ de re uide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem
Augustus ut honorificentiorē per iocum obtulit. Nam Sue-
tonius refert eum inter dona militaria aliquāto facilius pha-
leras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret,
t dare

dare solitum quàm uallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tamen si de materia coronarum uariant Gellius & Suetonius.

32 *Principis est ornare ditionem* Quum urbem Romam multis modis & ornasset & cōmunisset, atq; etiam in posterū quod quidē in ipso fiat, tutam reddidisset, non sine causa glorians dicere solet, Romam lateritiam accepi, marmoream relinquo. Nihil principi magnificentius, quàm si ditionē quam accepit reddat statu meliore.

33 Quum miles quidam ab ipso impudēter peteret, ac Martianum uideret accedentem, quem & ipsum aliquid improbè petiturum suspicabatur, Non magis, inquit, faciam cōmilito quod petis, quàm quod Martianus à me petiturus est.

34 *Clementer* Lex erat, ut qui patrem occidisset, culco insueretur: nec hæc pœna sumebatur nisi de confesso. Ab huius pœnæ atrocitate Cæsar ut liberaret manifesti parricidij reum, sic interrogauit, Certè patrem tuū non occidisti, ansam porrigens inficiandi. Tanta erat principis in iudicando lenitas.

35 *Festiva lente* Dicere solet, nihil minùs in perfectum ducem conuenire, quàm festinationem ac temeritatem, crebroq; illud iactabat, οπιῦλε βραδέως, ἀσφαλὲς γὰρ ἐστὶν ἀμύνειν ἢ θραυδὲς κρατυλέτης. Qua de re satis dictū est nobis in Chiliadibus.

36 *Dignitas uilesceit in plures diffusa* Liuiæ uxori pro quodam Gallo petenti ciuitatem, negauit, immunitatem obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, quàm honorem ciuitatis Romane uulgari: nimirum Reip. dignitatem antefereus priuato commodo.

37 *Cultus* Quum pro concione multos uideret pullatos, siue ut legendum arbitror, palliatos, indignabundus, En, inquit, Romanos rerum dominos gentemq; togatam. Adeo studebat priscos reuocare mores, ut habitum quoq; uestitumq; doluerit immutatum.

38 Populo de inopia uini caritateq; querenti dixit, A genero suo

suo Agrippa perductis pluribus aquis satis prouisum, ne si- Frugalitas
tirent homines. Fuit autem Agrippæ uigilantissimū studium
undiq; prospiciendi urbi de aquarum copia. Augustus autē
seuerē populum ad aquas à uino reuocauit.

Timagines historiarum scriptor, multa petulāter in Cæ- 59
sarem, multa in uxorem, multa in totam illius domum dixe- Lenitas mira
rat. Cæsar illum admonuit, ut moderatius lingua uteretur.
Cum perseveraret male loqui, nihil aliud quàm domo sua illi
interdixit. Timagines autem libros quos scripserat acta Cæ
saris continentes recitauit, & combussit, in odium Cæsaris,
quasi rerum ab illo gestarum memoriam abolere cupiens.
Hunc tamen palàm & pertinaciter inimicitias exercentem
cum Cæsare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus suis ex-
clusit, in domo Pollionis Asinij consenuit. Nunquam tamen
Augustus cum hospite inimici sui expostulauit, nisi quòd
quodam tempore illi dixit, & uos popōs, Id est, alis bestiam
siue uiperam. Mox Pollionem parantem excusare se, inter-
pellauit, dicens, Fruere mi Pollio, frueri. At quum Pollio
nondum securus diceret: Si iubes Cæsar, protinus illi inter-
dicam domo mea. An istud, inquit Augustus, me facturum pu-
tas, qui uos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Tima-
geni iratus Pollio, nec aliam habebat desinendi causam, nisi
quòd illi Cæsar irasci cœperat. Vtriusq; maleuolentiam bo-
ni consuluit principis clementia.

Cœnabat Augustus apud Atediū siue Veditū Pollionem: 60
fregerat quidā e seruulis uas crystallinum, illico iussus est ab Seuicia casti-
Atedio rapi, & murænis obijci. Puer ad Cæsaris pedes con- gata
fugit, nihil aliud petiturus, quàm ut aliter periret. Cæsar mo-
tus nouitate crudelitatis, & puerum dimitti, & crystallina
omnia ante se frangi iussit, & his pro puero compleri pisci-
nam. Amicū autem grauitè increpauit: E cōuicio, inquiens,
t 2 rapi

rapi homines imperas, & noui generis poena lacerari? Si cælix tuus fractus est, uiscera hominis distrahentur? Tantum ne tibi placabis, ut ibi aliquem duci iubeas, ubi Cæsar est?

61 *Lenitas* In cognitione quadam, quum Aemilio Eliano Cordubensi inter cætera crimina illud uel maxime obijceretur, quod male loqueretur de Cæsare, conuersus ad accusatorem, Velim, inquit, hoc mihi probes, efficiam ut Elianus sciat me quoque linguam habere, plura enim uicissim de eo loquar. His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

62 *Lenitas* Tyberio frequenter per literas iracunde querenti de his qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret ætati suæ. Satis enim est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

63 *Modeste* Filios suos nunquam populo commendauit, nisi cum hac exceptione, si merebuntur. Honorem non auctoritati, sed meritis tribui uolens.

64 *Liberi mali* Iulias filiam ac neptem relegarat, post etiam Agrippam prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare uersu Homérico.

Αἰδ' ὄφελον ἀγαμέττι μὲν αὖ ἄγονος τ' ἀπολέσθαι.

O utinam coelebs uixissem, orbuique perissem.

Nec aliter illos appellabat, quàm tres uomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quàm dedecora. Quin & testamento cauit, ne si quid accidisset Iulie filie & nepti, sepulcro suo inferrentur.

65 *Maiestas nominis* Indigne ferebat aliquid de se componi nisi serio, & à præstantissimis: admoneratque prætores ne paterentur nomen suum commissionibus mimorum aut histrionum obsolefieri. hac quidem in parte Alexandrum magnum refrens. Decet ubique principis auctoritatem sartam tectam præstare.

Insu

Insulam quandam Capreis uicinam in quam è comitatu 66
 Caesaris secedere solent, qui cuperèt otium, solitus est ἀπρα- Otium
 ὑποδοιῖν appellare : ἀπραγία enim sonat negotiorum ua-
 cuitatem.

Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos per- 67
 contabatur, ecquid ipsis uideretur nimum uitæ sat commo-
 de transegisse, sentiens de fabula uitæ peracta, & adiecit car-
 men peractis comedijs accini solitum.

Δεῖτε πρότερον, καὶ ὡς αὐτὸς ἡμῶν μετὰ χαρᾶς κτυπῆσθαι.

C. IULIUS CAESAR.

C. Iulius Caesar quum Syllam fugeret etiamnum adole- 1
 scens, incidit in perasus Cilices : ac primum ubi pro redem-
 ptione summam quam ab eo peterent pronuntiaffent, derisit
 prædones, uelut ignaros, quem cepissent, seq; duplum datu- Indoles ex-
 rum pollicitus est. Deinde quū asseruaretur donec adferre- cella
 tur pecunia, imperauit illis ut silerent, nec sibi dormienti ob-
 streperent. Eisdem orationes & carmina quæ scribebat re-
 citare solet, quæ cum illi non satis probarent, stupidos ac bar-
 baros appellabat, cumq; risu minitabatur se illos acturum in
 crucem, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas pi-
 rate pro redemptione pacti fuerant dimissus, contractis ex
 Asia uiris ac nauibus, comprehendit eosdem prædones, ac
 suspendit, sed prius ingulatos, ne seueritas careret clementia.
 An non hic statim agnoscis indolem Alexandri magni, cui
 nihil mediocre satis esse posset?

Quum Romæ maximæ pōtificis dignitatem ambiret, com 2
 petitore Q. Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac po Fiducia sui
 tentiæ uiro : matri ipsum ad fores deducenti, Hodie, inquit, ô
 mater, aut pontificē maximum habebis filium, aut exulem.
 excelsa indoles omnisq; repulsæ impatiens.

Pompeiam uxorem, quod sinistra fama laboraret, quasi 3

t 3 cum

Ciuitas cum Clodio rē habuisset, repudiavit quidem. Ceterum quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Caesar citatus testis, nihil mali de uxore dixit. At quum accusator diceret, Quis igitur cum illo fecisti diuortium? quoniam oportet, inquit, Caesaris uxorem etiam à calumniâ puram esse. Præter argutiam responsi laudari potest & ciuitas, quod repudiata cōiugis famæ pepercit.

Ambitio 4 Quum Alexandri magni res gestas legeret, non tenuit lacrymas: atque ad amicos, Hoc inquit, ætatis quæ nunc sum, Alexander deuicit Darium: mihi uerò ad hunc usq; diem nihil præclari facinoris gestum est. Suetonius tradit id accidisse quum prætor iure dicundo conuentus obiens, apud Gadēs in templo Herculis uidisset Alexandri magni statuam. Utinam hoc ingenium ad moderati potius quàm ad maximi principis emulationem properasset.

Principatus amor 5 Quum in Alpibus oppidulum quoddam frigidum præteriret, ambigentibus amicis, an illic etiam essent seditiones, contentionesq; de principatu, substitit, ac secum aliquandiu cogitauit: mox mallem, inquit, hic primus esse, quàm Romæ secundus. Hoc nimirum est quod à Lucano poëta scriptum est, nec Cæsarem potuisse pati priorem, nec Pompeium potuisse ferre parem.

Audacia 6 Facinora quæ quoniâ periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum, quod ad hæc perficiēda plurimum habeat momenti celeritas. Expensio uerò periculi reuocat hominem ab audacia.

7 Quum ex Gallia prouincia aduersus Pompeium tenderet, Rubicone amne transmissio, dixit: Omnis iacta sit alea: significans se de summa rerum uelle periclitari. Is enim fluiuius Galliam ab Italia dirimit.

8 Quum Pompeius relicta Roma per fugisset ad mare, Mete

Metellus erario praefectus, Caesari uolenti illinc pecunias tollere, obstitit & erarium clausit. At Caesar illi mortem minatus est. Ea nox quum Metellum reddidisset attonitum, hoc inquit, ô adolescens, dictu mihi difficilius fuit quàm factu. Sentiens se uel nutu posse quem uellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes.

Minz potens-
tum

Dyrrachij expectabat ut illac è Brundusio milites mitterentur: id quum tardius fieret, clam omnibus cõscensa scapha exigua tentauit transnãttere pelagus: quum nauigium undis obrueretur, gubernatori iam animum despondenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortuna, sciasq; te Caesarem uehere. Tanta erat animi praestantia, quasi fortunam ac deos in manu haberet. At tum quidem tempestate ingrauescente uetitus est quod instituerat peragere. Milites autem ubi resciuere factum, concursam fecerunt ad Caesarem, grauiterg; ferebant si alias expectaret copias, uelut ipsis diffisus.

Animus in-
perterritus

Ceterum commissa pugna Pompeius uicit, sed uictoriam non est persequutus, uerum sese recepit ad exercitum. Tam Caesar, Hodie, inquit, penes hostes erat uictoria, at non habent, ducem qui uictoria sciat uti.

Vti uictoria

Quum Pompeius instructam aciem apud Pharsalum inibi consistere, & hostem operiri iussisset, Caesar dixit illum errasse, qui uim, impetum, ac diuinum afflatum animorum ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeo Caesari non modo certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, uerum etiam de bellandi peritia.

Mora noxia

Quum Pharnacem primo congressu uicisset, amicis scripsit, Veni, uidi, uici, summam rei gestae celeritatem indicans.

Celeritas eon-
ficiendi

Posteaquam milites qui Scipionem in Africa sequebantur fugissent, & Cato uictus sibi necem Vticae conscisset, Inuidio, inquit Caesar, ô Cato tibi mortem istam, quando tu

A Crassus in-
hans periculi

t * mihi

mihi salutem tuam inuidisti. Caesar existimabat sibi summa gloria futurum, si uir tantus, quam bello uictus esset, ipsi uitam deberet. At Cato maluit honestam mortem, quam oppressa publica libertate cuiquam seruire. Proinde mortis illius gloriam Caesar inuidebat Catoni, quod is Caesari seruati Catonis laudem inuidisset.

14 Nonnulli quoniam suspectos habebant Antonium ac Dolabellam, monebant ut ab illis sibi cauere. At ille non istos, inquit, metuo rubicundos & obesos, sed graciles illos ac pallidos, ostenso Bruto & Cassio. Nec fecellit illum suspicio, ab illis enim occisus est.

15 Quum inter coenandum ortus esset sermo, quod genus mortis esset optimum, incontanter respondit, inopinatum, & quod optimum iudicauit ipsi contigit.

16 In praelio quodam, Martiae legionis aquiliferum iam ad fugam conuersum, faucibus apprehensum in contrariam retraxit partem, dextraq; ad hostem porrecta, Quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem unum militem correxit, uoce tam acri legionum omnium trepidationem discussit, uinciq; paratas uincere docuit.

17 Idem posteaquam Publius Mimus in scena superasset omnes, & in his Laberium, ita pronuntiauit: Fauente tibi Caesare uictus es Laberi à Syro. Publius enim conditione seruus, natione Syrus erat. Longe à tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

18 Caesar quum Romae uideret peregrinos quosdam locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosq; habere in delicijs, percontatus est, num apud illos foeminae parerent liberos: sentiens nullos catulos esse iucundiores infantibus. Refert Plutarchus in uita Periclis: tametsi non indicat

Liberi pro
simiis

indicat cuius Caesaris hoc dictum sit : suspicor esse Augusti.

Quum milites suos uideret expectatione hostium perterritos , pro concione dixit : Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cum x. legionibus , equitum x x x. leuis armaturæ c. m. elephantis c c c. Proinde desinant quidam querere ultra , aut opinari , mihiq; qui compertum habeam credant , aut quidem uetustissima navi impositos , quocunque uento , in quasunque terras iubebo auehi. Noua ratio terrorem excutiendi , non inficiando minuendo ue , sed amplificando terroris materiam , ut certi de graui periculo sumerent animos tanto periculo dignos.

Proferentibus in medium , quod Sylla dictaturam deposuisset , quum Caesar perpetuam gereret , quod minimū aberat à tyrannide , respondit , Syllam nescisse literas , eoque dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis , quum præeunt aut recitant scribenda : huc alludens dixit illum nescisse literas.

Quum triumphans subsellia tribunitia præteriret , Pontius Aquila non assurrexit unus omnium : id adeo indignum tulit , ut proclamaret , Repete ergo Aquila à me Rempublicæ tribunitium : nec deinde per continuos aliquot dies cuiquam quicquam pollicitus est , nisi sub hac exceptione , si tamen per Pontium Aquilam licuerit.

Populo per adulationem regem ipsum salutanti , Caesar inquit , sum , non rex. Maluit priuatum nomen , quàm regium inuidiæ obnoxium.

Quidam è turba statuae Caesaris coronam lauream imposuerat , candida fascia præligatam : at quum tribuni detracta fascia hominem in uincula duci iussissent , Caesar grauitè increpitos eos potestate priauit , idq; ne regnum affectare uideretur , causatus est , per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam.

24 Quoniam Caesar multos externos in senatum allegerat;
Scompa libellus propositus est: Bonum factū, si quis senatori nouo curiam mōstrare uelit. Significabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne uiam quidem ad curiam nosse, nisi cōmonstraretur.

25 Quidam Bruti statuae subscripsit, Utinam uiueres: quod Tyrannis opera Bruti Tarquinius rex urbe depulsus esset. Caesaris statuae subscripserant hos uersiculos,

Brutus quia reges eiecit, consul primus factus est:

Hic quia consules eiecit, rex postremus factus est.

26 Quum undiq; uiderentur imminere infidiæ, atque admoneretur ut sibi cauere, respondit, Satius subire semel quam semper cauere. Significans eum non uiuere, qui uiuit in perpetuo mortis metu

27 C. Caesar post attritos Tigurinos ad urbem quandam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locum quendam munitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructaq; acie, equus illius cui solet insidere adductus est: Hoc, inquit, post uictoriam utar in persequendis hostibus, et pedes aggressus est Heluetios.

28 Casare iam palam multa ui præterq; leget agente; Confidius admodum natu grandis, liberè dixit, ideo non conuenire senatores, quod illius arma timerent. Huic quum Caesar dixisset, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Confidius, senectus intrepidū facit. Quum enim uitæ pauxillum supersit, non est quur magnopere sim sollicitus.

29 C. Caesar Pomponio militi uulnus ostentanti ore exceptū in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Casare pugnantem gloriabatur: ne unquam fugiens respexeris, inquit. Tale quiddam Macrobius ascribit Augusto Casari, Quintilianus C. Casari.

30 Idem quum testis ad exaggerandam iniuriam diceret, se-

mina

mina sua à reo ferro petita, Quid enim faceret, inquit, quum Salsè
tu galeam & lorica haberes? Non ignorabat quur illam
partē potissimū uulnerare uoluisset, sed hoc dissimulato io-
uari maluit. Galea & lorica omnia tetigit præter femina.

Item Metello obsistenti ne pecunias ab ærario tolleret, ac 31
leges id fieri uetantes proferenti, Non idem, inquit, armorum
ac legū tempus est. Quod si hæc pati non potes, nunc quidē Arma nesciūt
hinc abscede, ac posteaquā peractis fœderibus arma depo- leges
suerimus, tunc si uidebitur, & plebis patronum age.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium aduersus 32
hostem, quod plerisq; medicis contra morbos corporum, fa-
me potius quā ferro superandi. Nam medici nō nisi tenta- Fame uin-
tis omnibus ad sectionem descendunt. Hic mos & hodie ma- cere
net apud Italos, aduersus omne morbi genus indicunt ine-
diam. Huic simile est, quod dicere solet Domitius Corbulo,
hostem dolabra, id est sensim esse uincendum. Securis statim
incidit, dolabra paulatim idem efficit.

Conflauit Cæsari magnam inuidiam, quod quidam ex his 33
quos Romam miserat, stans in senatu simul atq; cognouit Vis pro iure
Cæsari senatum nō dare prorogationem, manu capulū per-
cutiens, At hic, inquit, dabit, uim reipublicæ minitans.

Sylla præturam adeptus comminatus est Cæsari, se sua in 34
illum potestate usurū, Iure, inquit, Cæsar ridens, tuam pote- Potestas em-
statem appellas, quam tuo ære mercatus es: notans Syllam pta
quod eum magistratum largitionibus sibi parasset.

Marcus Tullius libro de Offic. I I I. scribit, Cæsarem hos
uersus ex Euripidis Phœnißis semper habuisse in ore:

Εἴπῃ γὰρ ἀδικαῖρ χρεῖ, τυραννίδ' ὅτε
Κάλλιστον ἀδικαῖρ, τ' ἄλλα δ' εὖσεβῶρ χρεῖωρ.

Hos ipse uertit hoc pacto,

Nam si uiolandum est ius, regnandi gratia

35
Imperiū ne-
scit pietatis tu-
ra

Violan

Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

- 36 *Quum Africam petens, in egressu navis prolapsus esset, omen sinistrū uertit in melius, dicens; Teneo te Africa. Frontinus id factū putat in consensu navis, eumq; dixisse, Teneo te terra mater. Huc opinor alludēs, quod cum quodā somnio perturbatus esset quo sibi uisus constuprare matrem, coniectores interpretati sunt, portendi totius orbis imperium.*

POMPEIUS MAGNVS.

- 1 *Cn. Pompeius cognomēto Magnus, tā charus fuit populo Romano, quā pater fuerat inuisus. Is etiam nū̄ adolescens, totū se Syllanę factioni addixit: cūq; nec magistratus esset, nec senator, magnū tamē ex Italia cōtraxit exercitū. Hūc quum Sylla ad se uenire iussisset, Non absq; spolijs, inquit, nec incruentas imperatori copias exhibebo. Nec prius ad illū uenit, quā multis conflictibus hostiū duces superasset. Iam tum egregij principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem uirtute spectatum.*
- 2 *Iā uerō creatus imperator, quū à Sylla missus esset in Siciliam, non strenuū modo, uerūctiam iustū ducē agere coepit. Quū enim audisset, milites in profectionibus ab itinere deflectentes, uim facere ac rapere, temere palantes ac circumcursitantes supplicio affecit: quos uerō prēmisset ipse, horum gladijs anuli signū impressit, ne quem in uia laderent.*
- 3 *Mamertinos quod hostium partibus adhæsissent, uniuerfos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis princeps Pompeium adiit his uerbis, Non æquum facis Pompei, qui propter unum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos coëgi Marianas sequi partes. Hic Pompeius uiri fortem animum admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis à tali persuasis uiro, qui patriam suæ ipsius uitæ antetulcrit, simul*
& ci
- Indoles ex-
cella
- Milites in-
noxii
- Amor patriæ

et ciuitatem et Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga rempublicam oporteat gerere principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quam indulgere iræ.

Quum in Lybiam aduersus Domitium transisset, eumq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum imperatoris titulo cōsalutantibus, negauit se eum honorem admissurū, quoad hostium uallum staret erectum. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuiæ, impetu factio hostium castra adorti expugnarunt. Recusauit honorem nondum factis emeritum.

Honor pro-
meritos iuuat

Ab ea uictoria reuersum Sylla quum alijs honoribus ex- cepit, tum Magni cognomē ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus uellet triumphum agere, non passus est Sylla, eo quod nondum esset ordinis senatorii. Ceterum quum Pompeius ijs qui aderant dixisset, ignorare Syllam, quod plures adorarent solem orientem quam occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horruit iuuenis animum, et indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem uidebat nemini cedere posse.

Sol oriens

Interim Seruilius uir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atq; etiam milites complures obsistebant ne triumphus ageretur, non quod inuiderent Pompeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se direpturos pecuniam quæ in triumpho ferretur, eoq; Seruilius Glauciaq; suadebant, ut eam potius inter milites diuideret quam diripi sineret. Verum ubi Pompeius respondit, se citius omisssurum triumphum, quam militibus blanditurum, simulq; laureatos fasces eis obiecit, ut illinc inciperent direptionem, Nunc, inquit, Seruilius, te Pompei uere

Animose

uerè magnum uideo , dignumq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitū, citraq; largitiones benefactis redderetur.

- 7 Romæ mos erat , ut equites qui legitimum tempus militassent, equum in forum deducerent ad duumuiros quos censores appellant , & commemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarētur aut uituperarentur. Itaq; Pompeius quū esset consul, ipse equum ad Censores Gallium ac Lentulum deduxit: quibus ex more percontantibus, an omnia militaria munia obisset , Omnia, inquit, sub me ipso imperatore. Significans se sic gessisse ducem , ut nihilo secius omnes militis partes gnauius præstaret. Idem & imperator bonus , & miles strenuus , qua laude nulla principi potest maior contingere.

Dux & idem
miles

- 8 Quum Sertorij literas in Hispaniis interceptisset , in quibus erant incluse complurium ducum epistole , Sertorium ad nouandas res statumq; ciuitatis immutandum Romam inuitantium, exussit omnes , ut improbis daret poenitentiae locum , & in melius mutandi consilia facultatem. Hoc ut inter moderatè prudenterq; facta merito recensceretur , ita non uideo quid faciat inter apophthegmata. Quanquam eiusmodi multa reperiuntur in Plutarchi collectaneis. Si prodidisset nomina , iam metu poenae sese ad uim manifestam parassent. Simulq; deferens silentium hostium literis , docuit quantum sit crimen , alienas resignare literas , aut quod tibi per literas obsignatas creditum est, sub dium efferre.

Iustitia diri-
mit fines

- 9 Phraati Parthorum regi per legatos ab ipso postulanti, ut Euphratem Romanæ ditionis terminum esse uellet , Imò, inquit , illud magis postulandum , ut Romanorum fines à Parthorum regno iustitia dirimat. Significans Romanis non esse

esse præscribendum quousque debeant proferre imperium, a quo propagando non montes aut flumina debeant arcere: sed ibi demum fore fines Romanæ ditionis, ubi ius non esset ulterius procedere.

Quum Lucius Lucullus post oblata militiæ munia sese uoluptatibus dederet, ac sumptuose uiueret, Pompeium interim reprehenderet, quod præter ætatem multis negotijs appetere implicari, Magis, inquit, præter ætatem est, senem delicijs uacare, quàm imperium gerere. Grauitèr taxauit illorum sententiam, qui putant senibus nihil agendum, quum decorum sit Remp. gubernantem, uel stantem mori. Luxus autem et otium in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

Aegrotanti Pompeio medicus præscripserat ut turdis uesceretur. Quumq; hi quibus datum erat negotium negarent inueniri, nõ enim erat tempus quo genus hoc auum capi solet, admonuit aliquis, apud Lucullum inueniri posse, qui turdos toto anno soleat alere. Ita ne, inquit, Pompeius, nisi delicijs deditus esset Lucullus, nequaquã uiueret Pompeius? Contemptoq; medico, cibus parabilibus usus est. O uerè masculinum animũ, qui ne uitam quidem delicijs acceptam ferre sustinuit.

Quum singens rei frumentariæ Romæ esset penuria, Pompeius titulo quidem annonæ procurator, re autem uera maris terræq; dominus declaratus, in Africam, Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq; frumenti ui collecta properabat ire Romam: herum quum ingenti tempestate oborta naucleri detrectarent nauigationem, ipse primus nauem ingressus iussit ancoras tolli clamans, Vt nauigemus urget necessitas, ut uiuamus non urget. Significans patriæ periclitantis habendam rationem potius quàm priuati incolumitatis. Siquidem Reipublicæ subleuandæ curis immori pulchrum est, at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deserui, turpißimum

10.

Otium turpe

11

Deliciarum contemptus

12

Patria uita charior

pissimum esse. Hic monemur non animata bruta tantum omiſſa libertate venire in ſeruitutem, uerumetiam homines indomitos ſanſe domari. Docemur item publicæ ſaluti priuatam incolumitatem poſthabendam eſſe.

Quum iam detecta eſſet Pompeij cum Cæſare ſimultas, ac Marcellinus, ut Plutarchus, aliorum iudicio Marcellus, unus ex eorum numero quos Pompeius euexiſſe putabatur, ad Pompeiũ ad Cæſarem tranſtulit animum, adeo ut non ille uisus ſit in ſenatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compeſcuit Pompeius, Non te pudet, inquit, Marcelline ei maledicere, cuius beneficio ex arto factus es ſacundus, ex famelico eò productus, ut uomitum non teneas? Grauius obiecit ingrati tudinem homini, qui hoc ipſum quod habebat dignitatis, autoritatis & eloquentiæ abutebatur in eum cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpiſſimum ingrati tudinis genus eſt, ſed nunquam nimium uulgare.

Diuinationo futurorum

Catoni acerbius inſectanti Pompeium, quòd quum ipſe ſæpius prædiſſet, potentiam Cæſaris in dies creſcentem nulli bono ſore populari ciuitatis gubernationi, ſed potius ad tyrannidem tendere, Pompeius ita reſpondit, Tua, inquit, Catone, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommodata ſunt amicitiæ. Sentiens Catonem incerta loqui, quòd nemo poſſit rerum humanarum exitum liquido præſcire: ſe uerò ea ſequutum, quæ tum temporis amicitiæ quæ ſibi cum Cæſare intercedebat, poſtulabat. Certum erat quid debebatur amico, incertum erat an amicus illi futurus eſſet inimicus. De amico uerò humanius eſt bene ſperare, quàm diuinare peiora.

Moderatè

De ſe libere profitebatur, quòd omnem magiſtratũ quem gegerat & citius eſſet naſtus quàm ipſe expectaſſet, & citius depoſuiſſet quàm ab alijs expectatũ eſſet. Quòd cito ſuſcepit

cepisset imperium, uel fortune fuit, uel præmaturæ uirtutis: quod maturè deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem spectantis, sed ad Reip. commodum.

Post prælium in Phariæis campis habitū, in Aegyptum 16 profugit, quumq; e triremi descensurus esset in scalmum piscatorium ab Aegypti rege missum, conuersus ad uxorem ac filium, nihil aliud dixit quàm illud Sophocleum:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπορεύεται,
Κένυσσι Δούλην καὶ ἐλεύθερον μόλην.

Quisquis tyranni ad lecta demigraverit,

Fit seruus illi, liber etsi uenerit.

Præfagisse uidetur imminens exitium: Vbi descenderat in scapham ictus gladio, semel tantum emisit suspirium, & obuoluto capite præbuit se occidendum.

Pompeius impatiens Tullianæ diuinitatis, inter amicos 17 dicere solet, Cupio ad hostes transeat, ut nos timeat. Molesta dicatitas Notauit illius ingenium, quo dicitur hostem fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeius ita refert Quintilianus, Transi ad Cæsarem, & me timeat.

Idem rebus infelicitè gestis aduersus Cæsarem, & ad 18 summam desperationem reductus, in tutorium uenit attonito similis, nec aliam uocem emisit quàm hanc, ἐνοῦς τῶ γεμῶλιν, ergo in castra: sumptaq; ueste præsentī fortune accommoda, clam profugit. Desperatio

Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant 19 placidè receptis, soli Mamertini postulabant audiri, recitantes leges quasdam ipsis olim à Romanis concessas, Non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure agere uolentibus non esse opus armis. Armatae preces

Idem quum ex literis senatus intellexisset, omnia quæ Syl- 20 la armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi Tædium gloriae suffra

suffragijs centuriatis, percusso femore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quanto satius erat obscurum nasci, si à militaribus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum uxore ruri uitam degere. Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus: sed deponere tutum non est.

21 *Fiducia fallax* Quibusdam se uidere negantibus quomodo posset Caesaris impetum sustinere, hilari uultu uetuit illos hac de re esse sollicitos. Nam simul ac, inquit, solum Italiæ pede pulsauero, exilient affatim equestres pedestresq; copiae. Præsens quidem animus, si fortuna respondisset.

Iam si nondum te cepit huius conuiuij satietas, addemus ex oratorum numero aliquot eximios.

P H O C I O N Atheniensis.

1 *Sententiosa breuiloquentia* Primum igitur accipe Phocionem Atheniensem genere, sed Lacedæmonium & morum integritate, & orationis breuiloquentia. Socratem in hoc referebat, quod nunquam uisus est cuiquam neque flere, neque ridere, tanta erat animi constantia. Huic in concione sedenti quidam dixit, Videre cogitabundus ô Phocion. Rectè, inquit, coniectas. Cogito enim si quid queam detrachere his quæ dicturus sum apud Athenienses. Alij solliciti sunt ut quàm plurima dicant, quò uideantur deserti: illi diuersa erat cura, nimirum ut quæ ad rem faciebant, uerbis quàm paucissimis complecteretur.

2 *Vulgi nihil scilicet* Quum oraculum proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate unum esse uirum qui cunctorum sententijs aduersaretur, ac populus uociferans iuberet illum inquiri, Phocion semet prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam uni nihil placet omnium quæ uulgus uel facit uel dicit, Quid hic primum admireris, inpauidum ne uiri animum, an clementiam, qui non passus sit suspicionem ad innocentem aliquem

aliquem deuolui : an singularem sapientiā, quā perspexit in-
conditam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil sa-
ni nec agere nec loqui.

Quodam die orationem habens apud Atheniensem popu- 3
lum, placebat omnibus, quumq; uideret ab omnibus pariter
sermonem approbari, conuersus ad amicos, Quid? inquit:
Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo persuasum ha-
bebat, nihil placere uulgo, quod à recto iudicio proficiscitur.

Quum Athenienses ad sacrificium quod apparabant, ex 4
more peterent à ciuibus ut conferrēt aliquid, ac cæteris con-
ferentibus, frequenter esset appellatus Phocion: Puderet, in-
quit, si uobis adderem, & huic nihil redderē, ostenso credi-
tore. Pleriq; sunt qui putent optime collocatum, quod impen-
ditur templis ac sacrificijs epulis uē diuorū : at uir ille per-
spicax sensit, multo sanctius esse, reddere quibus debeas: quid
sensurus de his, qui fraudata coniuge ac liberis extruunt sa-
crificis structuras regias, & horum otio alendo magnam
facultatum partem impendunt?

Quod super-
est sacris im-
pendendum

Demostheni rhetori dicenti, Occident te, Phocion, Athe- 5
nienses, si quando coeperint insanire, hunc in modum respon-
dit, Me quidem, si insanire occoeperint, at te si ad sanā men-
tem redierint. Demosthenes enim pleraq; ad gratiam apud
populum loquebatur, & blanda potius quàm salubria.

Pulchre re-
tortum

Quum Aristogiton calumniator iam condēnatus in car- 6
cere moriturus esset, rogaretq; Phocionem ut se inuiseret,
amicis non finētib; ut ad hominem iret, Et ubi quis, inquit,
libentius Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum
argutissime torsit in diuersum: significans se non ire ut scele-
roso patrocinaretur, sed ut eius merita calamitate frueretur.

Malos inuise-
re in carcere
iucundum

Quum Byzantijs irascerentur Athenienses, quod Chare- 7
tem, qui cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset
u 2 aduersus

aduersus Philippū, nolūissent recipere: ac Phocion dixisset, Fides in duce non esse irascendum socijs diffidentibus, sed ducibus quibus fides non haberetur: ipse dux electus est: atq; ipsi fidentibus Byzantijs effecit, ut Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantium in Charetem ducē reiecit, qui talis erat, ut non uideretur tutum sese illius fidei committere. Prudentiæ est in fido diffidere: at Phocioni probatæ opinionis uiro non dubitarunt sese credere.

8 *Alexander Macedonum rex centum talenta dono misce-
Corruptela rebant, Quid ita, quum essent Athenienses per multi, sibi uni
munerum illa mitteret Alexander. Illis respondentibus, Quoniā unum
te iudicat uirum & honestum & bonum. Ergo sinat, inquit
me talem & haberi & esse. Vt scitè arreptum ab illis argu-
mentum torsit ad occasionem recusandi muneris! Iam quis
hic non admiretur incorrupti pectoris synceritatem: pauper
erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur.
Simul autem indicat illos qui quum remp. administrant, ta-
men à capiundis muneribus non temperant, nec bonos esse
uiros, nec tales haberi debere.*

9 *Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi trire-
Idem facien- mes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adesse Pho-
dum erat de cionem, ut quid consuleret proferret, surgens inquit, Consulo
Turcis igitur, ut aut armis superetis eos, aut superantium amici
sitis. Compendio suasisit nihil Alexandro negandum, nisi con-
fiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille ui-
deretur superior, non esse prouocandum animosum iuue-
nem, & repulsæ impatientissimum.*

10 *Rumor incerto autore obortus erat de morte Alexātri,
Præcipitatū moxq; rhetores prosilierunt, hortantes ne contarentur, sed
consilium illico bellū susciperent. Phocion expectare iussit, donec cer-
tius*

tius aliquid cognosceretur. Nam si, inquit, hodie mortuus est, & cras & perendie mortuus erit. Grauius oratorum precipitem temeritatem coërcuit.

Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum 11
perpulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius uerba dicebat esse cupressis similia, quæ sublimis quam sint ac pulchræ, fructum non habent. Nihil potuit dici accommodatius in sermonem splendide magnificæq; pollicentem, sed infrugiferum: quæadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in conum uertice procul egregium quiddam polliceri uidetur, at uix ulla sterilior.

Magnifica promissa, sed inania

Cæterum quum initia belli cessissent feliciter, ac ciuitas 12
ob secundum nuntium dijs sacrificans grataretur: rogatus Phocion, an hæc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit, gesta uellem, sed illa decreta. Sentiens etiã inconsulta consilia nonnunquam feliciter cedere: id quoties accidit, gratulandum quidem esse reipub. non tamen ideo non semper utendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

Optima discernenda

Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima 13
illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrerentibus, hortantibusq; ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitum, O Hercules, inquit, quam multos uideo duces, milites uerò perpaucos: notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur: quum militis sit, non dare consilium, sed ubi res postulat bonam nauare operam. Attamen commissio prælio uicit, & Nicionem Macedonum ducem superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, accepere præsidium.

Militis officium

Quum uerò Menillus præsidij dux, Phocioni pecunias 14

¶ 3 dare

Incorruptus
animus dare uellet, indignatus Phocion dixit, Nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deterio- rem ob quam nunc accepturus esset, quum tunc non accepisset. O nullis maneribus expugnabilem animum.

15 Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neq; Phocioni unquā persuasisset, ut acciperet, neq; Demadem unquam dando expleuisse. Hic erat Demades, qui ualebat extemporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, ut in gratiam suam faceret quiddam pugnās cum iustitia, Non potes, inquit, ô Antipater, Phocione simul & amico & adulate uti. Amicus obsecundat quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur.

17 Quum populus Atheniensis flagitaret ut Phocion copias in Boeotiam educeret, eamq; rem Phocion non fore e repub. iudicaret, edixit ut quotquot essent in ciuitate ab ephēbis usq; ad sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatem excusantibus, Nihil, inquit, absurdi meo edicto continetur, quum ipse natus annos octoginta unā cum ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.

18 Post Antipatri obitum, quum Atheniensium respub. ad gubernationem popularem redisset, Phocion in concione capitis dānatus est. Atq; huius quidem amici cæteri qui simul cum illo damnati fuerant flentes ducebātur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuicia in faciē expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciēs,

Patientia Non hunc, inquit, compescet aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ discipline curam habebat

habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit uindictam aduersus eum qui præter leges sæuisset in hominem damnatum, tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud quàm indecentes mores appellauit.

Ex his qui cum Phocione erant morituri, quidam indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion, Non tibi, inquit, Euiippe, siue ut quidam legunt Thudippe, satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, uerum etiam præclare de Repub. meritis ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cum Phocione innocente mori innocentem.

Solatium
mortis

Denique cum illi poculum cicuta temperatum porrigeretur, percontatus est quispiam, si quid filio uellet dicere. Nam is aderat. Ego, inquit, tibi fili præcipio, atq; etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheniensibus male uelis. Ceteris morientibus præcipuum solatium esse solet spes uindictæ, huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem ulcisceretur, maluitq; illum in patriam quàm in patrem seruare pietatem.

Nicocli petenti, ut sibi ante Phocionem uenenum haurire liceret, Tametsi durum hoc, inquit Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil unquã in uita negauit. Phocion Nicoclem inter amicos fidissimum unice adamarat, eoq; molestum erat uidere illum morientem. Eam molestiã ut uitaret Nicocles, petebat ut ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amico.

Amicitia

Quum bibissent omnes, solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs ueneno, carnisfex negabat se daturum nisi numerarentur duodecim drachmæ: tanti enim uenire cicutæ unciam. Phocion itaq; ne per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se cuidam ex amicis. Quandoquidem, inquit,

22
Empta mors

8 A

quit,

quit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso dato huic pretium.

- 23 Quum Demosthenes multa maledicta faceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem, Homérico uersu ex Odyssæa illum corripuit.

Σχέτλη τιπτό' ἐδέλεις ἐρεδίζεμεν ἄγχιον ἄνδρα; Id est, Quur libet irritare uirum miserande ferocem?

M. TULLIUS CICERO.

1 M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dictarijs inces-
seretur, ab amicis admonitus ut aliud sibi cognomen asciscer-
ret, respōdit, se Ciceronis nomen illustrius effecturum, quàm
Nobilitas uir
tute parta
esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ fami-
liæ cum primis illustres erant apud Romanos, quum Tul-
lius esset nouus homo. Cognomen autem ideo patebat caui-
lis, quòd à cicerè uilißimo legumine dictum uideretur. Qua-
si uerò non & Fabij à fabis, & Lentuli à lente cognomen
habuisse uiderentur. Parum illustris est, qui præter imagi-
nes & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum au-
tem nobilitatis genus est, quam sibi quisque proprijs uirtuti-
bus conciliat. Nec fessit M. Tullius. Ciceronis enim nomen
hodie decantatius est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum
suis stemmatis, statuis & imaginibus.

2 Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen ac
Cicer pro
Cicerone
nomen literis signauit, sed pro Cicerone, ciceris figuram in-
sculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem.

3 Oratores qui inter dicendum uociferantur, dicebat claudis
Clamorus
orator
esse similes, qui sic ad clamorem, ut illi ad equos cōfugerent.
Hoc genus homines & hodie uidere est, qui quum sentiunt se
causa inferiores, ad furiosa iurgia cōfugiāt, ut quoniā rationi
bus persuadere nō possunt, improbitate metuq; extorqueāt.

4 Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore
etatis

etatis utentē, Ciceronē ut parum uirū ac cinēdum incesſeret cōiicijs, Ignoras, inquit, quōd liberis intra fores conuiciandū Salsē ſit. Significās hoc cōiciū nō in ipſum cōpetere, ſed in cōicia toris filiū. Parentū autē eſt obiurgare liberos, ſed intra domeſticos parietes, nec ea cōicia ſunt elimināda. Eliminat autem, qui alijs impingit, quod ipſius domi committunt liberi.

Metello nepoti obijcienti quōd Cicero teſtimonio ſuo plu-
res occidiſſet, quā patrociniō ſeruāſſet, Plus enim, inquit, Retortum in
mihi fidei eſt quā eloquentiæ. Mira ſolertia conuiciū re-
tor ſit in laudem. Siquidem in teſte ſpectatur fides, in patro-
no ualet eloquentia. laudem con-
uiciū

Rurſum Metello percontanti Ciceronem, quis ipſius 6
eſſet pater, nimirum ignobilitatem exprobrans, Ad iſtam, Salsē retortū
inquit, percontationem ut reſpondere ſit difficilius, mater
effecit tua. Nam Metelli mater audiebat parū pudica. Quin
& ipſe Metellus matrem reſerens, leuior erat & incon-
ſtans, & affectibus ſeruieus. Cicero conuiciū à patre ad
matrem tranſtulit. Tum enim incertus eſt pater, quum ma-
ter non cum uno conſuetudinem habet.

Idem Metellus cum Diodoro, quo rhetorices magiſtro 7
fuerat uſus, deſuncto ſepulcro eius coruum lapideum impo-
ſuiſſet, luſtum, inquit Cicero, Præmiū retulit. Nam uolare Salsē
ipſum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem & incon-
ſtantiam. Coruus auis eſt ἀψοσ.

Vatinium inimicum, & alioqui ſcleratum M. Tullius 8
audierat obiſſe diem: poſt quum audiſſet illum uiuere, Male
pereat, inquit, qui male mentitus eſt: ſignificans Vatinium
indignum qui diutius uiueret. Omne quidem mendacium ma-
lum, ſed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros
in falſum gaudiū coniecerat. Diſtum tamen erat ambiguum,
quod dici poterat & de illo quem mori nolles.

9 Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, non audio: hoc sermone negans se probare quod dicebatur, Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, unde suspenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo digitisq; gestamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celsus.

10 C. Popilius qui iurisperitus uideri uolebat, quum indoctus
Nihil scire esset ac stupidus, citatus in controuersia quadam testis, re-
spondit, se nihil scire. Tum Cicero, Putas, inquit, fortassis te
de iure interrogari.

11 Hortensius orator defensionis mercedem à Verre acce-
 Sphinx domi perat Sphingem argenteam. is quum M. Tullio obliquius
 quiddam & inuolutius loquuto dixisset, Non didici soluere
 enigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota
 est fabula de monstro Sphinge, quæ præmijs propositis ede-
 bat enigmata, non soluentibus mors erat præmium.

12 *Quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus tri-*
bus insigniter deformibus, tacite ad amicos dixit uersicu-
lum Græcum, ποῖος εὐστ' ἔκ ἐόντ' ὁ ἵσπαγν τέχνα.
Deformitas exprobrata

Phoebo haud sinente hic seminauit liberos.

sentiens illum invito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher à poëtis fingitur, siue quòd oriente sole factus existiment concipi feliciores.

13 *Quum Faustus Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem
Iocus ex am- supellectilem suam proscripsisset. Hanc, inquit, proscriptionem magis approbo, quàm paternam. Lusit ambiguo uerbi.
biguo uerbi* Proscribuntur res, quæ in auctione uenum exponuntur, & proscribuntur homines, à quouis iugulandi: quò crudelissimo genere Sylla quàm plurimos ciues proscripserat.

14 Pompeio ac Cæsare inter se dissidentibus, Cicero, Quem
Neutra pars fugiam, inquit, scio: quem sequar nescio: sentiens ambos non
placet pro

pro reipublicæ libertate, sed pro principatu dimicare.

Pompeio uitio dabat, quòd ciuitate deserta Themistoclem 15
potius quàm Periclem fuisset imitatus, quum illis res nequa-
quam pares essent, his essent. Themistocles enim fugit ad
Persas, Pericles mansit Athenis.

Quum ad Pompeium uenisset, ac uenisse pœniteret, ro- 16
gatus ubi Pisonem generum reliquisset, Apud tuum, inquit,
foceram, Cæsarem designans. Perinde quasi notatus esset Salsè
Cicero, quòd à genero suo disiunctus esset, relaxauit illum
quòd ipse cum suo focero bellum gereret.

Quum quidam à Cæsare ad Pompeiū transfugiens, dice- 17
ret se festinandi studio equum reliquisse, Cicero dixit, illum Argue
melius de equo quàm de se statuisse: sentiens longè rectius
facturum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsarem.

Cuidam nuntianti, Cæsaris amicos esse tristes, Hoc di- 18
cis, inquit, illos Cæsari male cogitare. irrisit adulantem nun Interpretatio
tium, quasi Cæsariani rebus suis diffiderent, metuerentq;
Pompeium.

Post Pharsalicum conflictum quum fugisset Pompeius, 19
Nonius quidam dicebat, septē adhuc aquilas superesse, pro Bellum cum
inde bono animo essent hortabatur, Rectè, inquit Cicero, Graculis
hortareris, si nobis cum graculis bellum esset. At ille aqi-
las dixit, uela Romana aquilis insignita.

Quum Cæsar rerum potitus Pompeij statuas deiectas ho 20
norifice reposuisset, Cæsar, inquit Cicero, dum Pompeij sta- Clementia si-
tuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pompeij mulata
gratiā facere, sed ut sibi clementiæ simulatione fauorē apud
ciues conciliaret, atq; hoc pacto suum regnum constabiliret.

Adeo uerò sollicitus erat M. Tullius bene dicendi, tamq; 21
anxium huic rei studiū impendit, ut quum causam oraturus Benedicendi
esset apud centumuiros, iamq; dies instaret, Erota seruū ma-
numise

numiserit, eo quòd nuntiasset cognitionem in posterum diem fuisse prorogam. Et hoc aliquis inter apophthegmata adiecit, quum non sit.

22 *Quum* Cicero in Põpei castra uenisset, dicentibus, Sero uenisti: Minime, inquit, sero, nã nihil hic adhuc parati uideo.

Nihil parati Allusit ad eos qui sero ueniunt ad conuiuũ. Iocus est ex ambiguo. Sero uenit qui tarde uenit, & sero qui post tempus.

23 *Apertum conuiuium* *Quum* Pompeius Gallum quendam quòd ad ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate Romana donasset, Hominem, inquit, bellum qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram nobis non possit reddere.

24 *Male præcinctus* Post Cæsaris uictoriam interrogatus Cicero, quur in electione partium errasset, Præcinctura, inquit, me fefellit: sentiens se non sperasse, uictoriam à molli & effœminato staturam. Cæsar enim ita toga præcingebatur, ut laciniam trahens mollium in morem incederet: unde Sylla Põpeium admonere solet, cauere à puero male præcincto.

25 *Vinum uetus* Idem apud Damasippũ coenans, quum conuiuator medio cre uinũ apposuisset, idẽ conuiuius à uetustate cupiẽs cõmendare diceret, Bibite Phalernum hoc, quadraginta annorum est. Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formæ uiribusq; non multum detrabit ætas. At ridiculum erat uinum ab immodica uetustate commendare.

26 *Nulla proportio* *Quum* Lentulum generum suum, exiguæ stature hominem prælongo gladio uideret accinctum, Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini.

27 *In pusillum* *Quum* Quinti fratris clypeatam imaginem in prouincia quam is rexerat ingentibus lineamentis, à capite usq; ad pectus, ex more uidisset, Frater, inquit, meus dimidiis maior est quàm totus. Erat enim Quintus pusillæ stature.

Quum

Quum Tullia Ciceronis filia concitatus incederet quàm 28
deceret foeminam, contrà Piso gener lentius quàm deceret Incessus de-
uirum, ambos eodem dicto taxauit, filiae præsente genero di-
cens, Ambula ut uir. corus

In Vatinius qui paucis diebus consul fuit, ita iocatus est: 29
Vatinij anno magnum ostentum fuit, quòd eo consule nec
bruma, nec uer, nec aestas, nec autumnus fuisset. Nam his ho-
ris annus totus distinguitur, quarum unaquæq; tres menses
occupat. Nescio an hoc ipsum sit quod aliter refert Pollio in
Marino tyranno. Consul qui sex pomeridianis horis consul
fuerat, ioco Ciceronis aspersus est. Consulem habuimus tam
seuerum tamq; censorium, ut in eius magistratu nemo pran-
sus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit. nisi forte uidetur
hoc magis ad Caninium Reuulum pertinere.

Rursus exposulanti Vatinio, quòd Cicero grauatus es- 30
set ipsum languentem inuifere, Volebam, inquit, in tuo con-
sulatu uenire, sed me nox occupauit. Hæc talio uideri pote-
rat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriâtem, quòd ipsum
resp. suis humeris reportasset, ita taxarat, Vnde ergo tibi ua-
rices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambu-
lantium crura solent occupare.

Vatinus in
Ciceronē

Caninius Reuulus unico tantum die consul fuit: is rostra 31
quum ascendisset, pariter & honorem iniit consulatus &
peierauit: in quem fertur illud Ciceronis, λογδιώρητ & est
Caninius consul. In eundem iecit illud, Hoc consequutus est
Reuulus, ut quæreretur quibus consulibus consul fuerit. Solet
enim annorum numerus consulum nominibus designari. Re-
uulus autem & consul fuit, nec ullum habebat annum. Rursus
illud, Vigilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo
somnia non uidit.

Consulatus
breuis

C. Cæsar multos in senatum legerat eo ordine indignos. 32

& in

Duabus sede-
re sellis

Et in his Laberium ex equite Romano nimum. Hic quum in senatu M. Tullium prateriret, sedem quaerens, Recepissim, inquit Cicero, te, nisi anguste federem. Simul et illum respiciens, Et in nouum senatum iocatus, cuius numerum Caesar supra quam fas erat auxerat. Nec hoc distertum inultum tulit Laberius, Demiror, inquit, si sedes anguste, qui solcas duabus sedere sellis: obijciens illi leuitatem, quod lubrica fidei nunc his nunc illis partibus adhereret.

Obliquus
iocus

33 Idem quum ab hospite suo P. Manlio rogaretur, ut decurionatum priuigno ipsius expediret: assistente frequentia ciuium dixit, Si ius habebit Pompeius, difficile est: Caesaris in legendo senatum notans facilitatem.

Libertas op-
pressa

34 Ab Androne quodam Laodiceno salutatus, quum aduentus causam percontatus intellexisset illum pro patriae libertate legatum ad Caesarem uenisse, Graecis uerbis expressit publicam seruitutem: ἐὰν ἐπιτροχῆς, καὶ περὶ ἡμῶν πλεονόσοι, id est, Si impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro nobis orato.

Schema ma-
le affectatum

35 Quum M. Lepidus in senatu dixisset, patribus conscriptis, ne dicam circumscriptis, Ego inquit Cicero, non tanti fecissem ὁμοίοντων. Affectauit Lepidus schema uocum similiter desinentium, quod rhetores ὁμοίοντων, uocant. At satius erat schema perdere, quam senatum offendere. Quamquam in his uerbis non tantum est ὁμοίοντων, uerum etiam προσημασία schema priore iucundius.

Iocus ex simi-
litudine uo-
cis

36 Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragium ab illo peteret, Ego quoque, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur, coce à coco et quoque coniunctionem, aut eodem, aut similimo fuisse sono.

37 Quum accusator Milonis ex argumento temporis colligens, Clodio à Milone structas infidias, subinde rogaret, quo temp

tempore occisus esset Clodius, Cicero respondit, Sero : uoce ancipiti significans, e Rep fuisse futurum, si Clodius multo ante fuisset interfectus.

Cicero nuntiata morte Vatini, quum eius rumoris pa- rum certus esset autor, Interim, inquit, usura fruar: sentiens se temporario gaudio de morte Vatini fruiturum, quemadmodum qui pecuniam mutuo accepit, ad tempus ea perinde ac sua fruitur.

M. Caelium melius obijcientem crimina quam defendentem, bonam dextram, malam sinistram habere dixit: huc al- ludens, quod in pugna dextra gladium tenemus, sinistra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus.

Iubium Curtium, quo iunior uideretur, multa de annis etatis sue mentientem, ita redarguit, Ergo, inquit, quum una declamabamus, non eras natus.

Fabie Dolabellae dicenti, se triginta annos habere, Verum est, inquit. Nam hoc iam uiginti annos audio. Volebat illa iunior uideri, quam erat. Itaque Cicero elusit illam simulata assensione, significans interim illam esse quinquagenariam.

Obiurgantibus quod homo sexagenarius puellam uirginem duxisset, Cras, inquit, muller erit. Iocans hoc probrum mox eluendum. Nam postridie non poterat obijci, quod uirginis esset sponsus.

Idem in Curionem semper ab etate sumentem orationis exordium ita lusit, ut diceret, illum quotidie facilius habere proœmium, uidelicet etate in dies magis ingravescente.

Rursus in Vatinius qui quum pedibus aeger esset, uolebat tamen uideri commodioris uoletudinis factus, dicebatque iam se bina milia passuum ambulare, Dies enim, inquit, longiores sunt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Augusto. Narratur et hodie quiddam non minus facetum, si modo

si modo accederet uetustatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistam esse, quæ iaculum excuteret ad spatium nulli credibile. Reclamantibus cōuiuiis omnibus, affirmabat famulum suum id uidisse factum. Accersito famulo percontatus est illum, an non ipse uidisset quod narraret. Tum famulus, Verum, inquit, narras here, sed tum uento secundo miseris sagittam.]

45 In Vatinium Cicero audito falso rumore de Vatiniij morte, quum Oui-
nium libertum eius interrogasset, Recte ne omnia, atque ille
respōdisset, recte, Mortuus est, inquit. Significans non omnia
recte habere si ille uiueret.

46 Ab inexpe- Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & insta-
ctato ret identidem accusator rei, Dic Marce Tulli si quid potes
de Sexto Annali : protinus recitare cœpit uersus ex Ennij
Sexto Annalium libro, Qui potes ingentis causas euoluere
belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebatur
Sextus Annalis.

47 Versus detor Rursus in Accium hominem callidum & uersutum, quum
tus is in causa quadam suspectus esset, senarium ex uetusto quo-
piam poëta torfit, nisi qua Vlysses rate euasit Laërtius.
Vlysses uasfer nam & Charybdim & Scyllam euasit, sic Ac-
cius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

48 Similiter lusit in quendam, qui quum prius habitus esset
stultissimus, post adeptam hereditatem primus rogabatur
sententiam, Cuius, inquit, hereditas, quam uocant sapiētiam.
In uersu pro facilitas mutauit hereditas. Apud poëtam enim
uersus sic habet, Cuius facilitas quam uocant sapientiam. Si-
gnificauit autem hereditatem illi pro sapientia contigisse,
& ob hereditatem iam habitum sapientem.

49 Tertia dedu- Quum mater M. Bruti Seruilia pretiosum ære paruo
cta fundum abstulisset à Cæsare, qui bona ciuium subijciebat
hastæ

hastæ, ita iocatus est Cicero, Et quidem, inquit, quo melius emptumsciatis, emit hunc fundum in Seruilia tertia deducta. Seruiliæ autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademq; C. Considij uxor, lasciuiente dictatore tam in matrem quàm in filiam. Ex ambiguo iocatus est Cicero: potuit enim intelligi tertia pars pretij detracta. Deducitur autem uxor aut scortum.

Idem ænigmate lusit in matrem Pletorij, qui Fonteium accusabat, dicens eam dum uiueret, ludum, mortuam magistros habuisse: notans quòd dum uiueret, infames ad eam foeminae commeare solent, post mortem eius bona uenibant. Sermo uidetur & absurdus, & præposterus. Nam qui ludos habent, ipsi magistri sunt, & discipulos habet. Magistri autem dicuntur non solum qui docent, uerum etiam qui regunt.

In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quòd omnia uerteret, hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tullium dixit: nec defuerunt qui pro Tiberio dixere Biberium.

De C. Cæsare dicere solet, Quoties huius astutiam & ambitionem uideo sub humanitatis specie latitantem metuo Reip. tyrannum: rursum quum comas molliter fluentes, ipsum uno digito scalpentem caput intueor, uix animum inducere possum, ut tantum facinus animo concipiat.

Idem obijcientibus quòd à reo pecuniam accepisset, quas magnificas quasdam ædes esset empturus, Fatebor, inquit, accepisse me, si emero. Eas quum esset mercatus, exprobrantibus uanitatem, An nescitis, inquit, boni patris familiars esse, dissimulare si quid constituerit emere?

Ciceroni cum Crasso similitas erat. Quum igitur alter Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atque hinc populi suspicio in Crassi uxorem, quasi cum Digno rem habuisset, in senatu præclaram habuisset orationem, rogatus Cicero,

x

cero,

cero, qualis ei uideretur, Dignus, inquit, Crasso: testē alludens ad nomen Digni: iocus lepidior est, si more Græcorum dicas, dignus Crassi, ut intelligas duos esse Crassos, alterum adulterum, alterum illi similem Crassi filium.

Eloquentia uictor nō causa
35 Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atq; ille absolutus: Post quum Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium, An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera effugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

Ex eodē ore frigidum & calidum
36 Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset magno populi applausu, & eundem post ex eodem loco acribus conuicijs incesset, Quid, inquit, Crassus, an non me nuper ex hoc ipso loco laudasti? Laudauī, inquit, sed exercendi gratia argumētum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias adlōss, uelut quum laudant Busyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem.

Acerbē
37 Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorū Romæ uixisse diutius annis L. X. deinde pœnitens eius sermonis diceret, Quid mihi accidit ut hoc dicerem? M. Tullius, Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista uia uenisti ad Remp. gubernandam: duo significans, & Crassorum nomen inuisum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blandiendo prouectum ad honores.

Auaritia
38 Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirum bonum esse diuitem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse omnia. Testē notans Crassi auariitiā, cui nihil esset satis.

Reditus in gratiam
39 Crassus in Syriā profecturus, malens Ciceronē amicū quā inimicū relinquere, officiose salutato dixit, se apud illum uelle cœnare, quē Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies quidam amicorū egerunt apud Ciceronē, ut cum Vatiniū quoq; rediret in gratiam, Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare uult

uult? Significans illū cœnam ambire potius quàm amicitiam.

Rursus in Vatinium qui scrophas habebat in ceruice, id 60
est morbi genus, quum causam quandam ageret, Tumidum, Morbus ex-
inquit, habemus oratorem. Asiatici dicti sunt tumidi. probratus.

Cæsar statuerat agros Campanos militibus diuidere, id 61
quum complures in curia moleste ferebant, tum L. Gellius,
homo extremæ senectutis, dixit hoc nō futurum se uiuo. Ex-
pectemus, inquit Cicero, non enim postulat longam dilatio- In senem
nem: significans illum esse morti proximum.

Adolescens quidam accusatus quod patrem placenta ue- 62
nenata sustulisset, quum stomachabundus minaretur se pro-
bris laceraturum Ciceronē, Hoc, inquit Cicero, malim quàm Tectum cri-
placentam: ancipiti dicto parricidium illi obijciens. men

P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad causæ patro- 63
cinium adhibuerat: cumq; ipse uellet omnia dicere, nec cui-
quam dicendi locum daret, ubi iam constaret illū à iudicibus
absoluendum, ferreturq; sententia, Vtere, inquit Tullius, ho- Loquacitas
die tempore, nam cras priuatus eris: notans hominem quod
in causa suo arbitratu solus egisset omnia.

Quum M. Appius in procæmio diceret, se magnopere ro 64
gatum ab amico, ut in causa clientis adhiberet curam, elo-
quentiam & fidem: hic Cicero, Adeo ne ferreus homo es, ut Irrisio
ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil præstes?

M. Aquilius duos habentem generos, sed ambos exules, 65
Adrastum appellauit, quod solus locum tueretur: alludens
ad Græci nominis etymologiam.

L. Cotta censore, qui uini auidissimus habebatur, quū Ci- 66
cero consulatum petens sitisset, bibissetq; septus undiq; ami- Censor bibu-
cis, Recte, inquit, timetis ne censorē habeam insensum, quod lus
aquam bibo. Simulauit Cicero se credere, ob id circumstare
frequentes amicos, ne censor uideret illum bibentem aquam.

Simile enim simili amicum.

67 *Quum M. Cælius, qui credebatur è parentibus non liberis natus, epistolam apud senatum clara firmaq; uoce recitasset, Ne miremini, inquit Cicero, nam hic unus ex his est, qui proclamarunt: significans illum fuisse præconem & hoc usu contigisse ut esset uocalis. Solent autem serui uenales uoce præconis commendari.*

Vocalitas
Locus ex addito 68 *Memmio cuidam uituperanti Catonem Vticensem, dicentiq; quòd totas noctes ebrius esset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleam ludere: ciuilitè excusans Catonem, qui totum diem Reipu, negotijs dabat, nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo.*

Scommma ex ambiguo 69 *C. Cæsari in senatu enixè defendenti causam filie Nicomedis beneficiaq; regis in se commemoranti, Remoue, inquit, isthæc oro, quoniam notum est quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo uerbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier quæ sui facit copiam. Vnde illud Martialis, Vis dare, nec dare uis.*

Male audiebat Cæsar, quòd in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitie leges postulant.

70 *M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente: quumq; accusator affirmaret, se testibus, chirographis, questionibus probaturum, sibi à reo fuisse præparatum uenenum: sed interim rem tam atrocem, remisso uultu, languida uoce, ac reliquo gestu parum concitato pronuntiaret, M. Tullius, Tu, inquit, nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione sic colligens, illum non ex animo loqui.*

Scommma ex ambiguo 71 *Idem in Isauricū ita lusit, Miror quid sit, quòd pater tuus homo constantissimus te nobis uarium reliquerit. Iocus ex ambiguo uocis, nam uarius dicitur parum animo constans, uarius item qui uestigijs plagarum notatus est. Vulgatum autem*

autem erat, hunc Isauricum aliquando à patre cæsum loris, inde illud M. Cælij prætoris non dictum, sed factum, cuius cum sellam curulæ consul Isauricus fregisset, alteram posuit loris intentam, tacitè minitans illi atque exprobrans, quòd à patre loris cæsus esset.

DEMOSTHENES Orator.

Pythæas Demostheni obiecit, quòd ipsius enthymemata lucernam olerent : significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorsit Demosthenes, ut diceret, non eodem pretio sibi & illi constare lucernam : notans quòd ille nocturnis conuiuijs indulgeret, plus impendens luxui quàm ipse studio.

Alijs immodicum eloquentiæ studium obijcientibus, ita respondit, Eloquentiæ studiū declarare hominem popularem: contrà negligere studium eloquentiæ, esse eorum qui dominari populo quererent, ut qui hoc agerent non ut persuaderent dicendo, sed ut ui cogerent.

De Phocione quoties in concione dicturus assurgeret, ad amicos proprios dicere solet Demosthenes, rationum ipsius securim surgere. Nam Phocion erat in dicēdo brevis, sed acutus. Solet autem ferè à Demosthene dissentire.

Populus Atheniensium à Demosthene flagitabat ut quemdam accusaret: id quum recusaret, coepit populus in illum, ut solet, uociferari. Tum surgens, Vos me uiri Athenienses, consultorem habetis uel inuiti, calumniatorem autem non habebitis etiā si uelit.

Demosthenes unus fuerat ex decem quos Athenienses legatos ad Philippum Macedonē miserant. Itaq; posteaquàm Aeschines & Philocrates, quos præcipuè fuerat complexus Philippus, à legatione reuersi, quum alijs multis nominibus prædicarent regem, tum his præcipuè, quòd esset formosus,

π 3 facun

faciendus, & ad bibendum strenuus, Demosthenes ita cauilatus est, ut diceret, in his laudibus nihil esse dignum rege. Nam primam esse sceminarum, alteram sophistarũ, tertiam spongiarum.

- 6 *Fuga excu-
lata* Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat, ἀγαθὴ τύχη, id est, bona fortuna. Attamen quum ad pugnam uentum esset, illico proiecto clypeo aufugit. Id quum illi probro daretur, quod ῥί-λασ-π-ις esset, elusit uulgato uersiculo, Ἀνὴρ δὲ περὶ τῶν καὶ πάλιν μαχίσεταί. Id est, Vir qui fugit, rursus integrabit praelium. Indicans utilis esse patriæ, fugere quàm in praelio mori. Mortuus enim non pugnat, at qui fuga quæsiuit salutem, potest in multis praelijs patriæ usui esse.

- 7 *Pauci pro
omnibus* Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si ciues octo sibi dedecrent, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, si canes dedecrent: lupi nomine signans Alexandrum: canum, eos qui tum populi rem curabant: ouium, plebem Atheniensium. Addidit & illud, Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropsi de specimen deferunt, per hoc ingentes acervos uendere cupientes: ita uos si traditis ciues octo qui deposcuntur, populum uniuersum traditis.
- 8 Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus ē carcere fugeret, & haud procul ab urbe obuios habuisset aliquot diuerse factionis homines, primum abdere sese uoluit: sed quum illi nominatim Demosthenem appellantes iuberent esse bono animo, & uiaticum insuper offerrent, grauitur ingemuit, dicens, Quis possum hanc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuenturus?

*Patriæ desi-
derium*

- 9 Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcē Palladis, sublatiis manibus dixisse, O Pallas urbium domina, quorū tribus

tribus infauſtiſſimis beſtijs delectaris, noctua, dracone, & Populus no-
populo? Noctua quum ſit auis inauſpicatiſſima, tamen Palla- centiſſima
di ſacra eſt: quemadmodum & draconem habet pro geſta- beſtia
mine: populus autem bellua multorum capitum, peſſimam
gratiam referre ſolita optime de ſe meritis, uelut Socrati,
Phocioni, Scipioni & alijs compluribus.

Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere ſolet, Sibi gna 10
ro iam quantum inuidie, metus, calumnie ac diſcriminis ſit Remp. fuge
expectandum ad Rempub. accedenti, ſi ex duobus alterum
ſit eligendum, citius in exitium iturum, quam ad ſuggeſtum
aut tribunal.

Quum exularet in Arcadia, Pytheasq; pro Macedoni- 11
bus dixiſſet, Vt domum in quam lac uenale importatur ali- Exul in pa-
quid habere mali ſuſpicamur, ita ciuitatem eſſe morbidam, triam pius
ad quam mitteretur Athenienſium legatio: Demothe-
nes eam ſententiam ita retorſit: ut lac pro ſanitate egrotantium
importatur, ita Athenienſes pro ſalute ciuitatum adeſſe di-
cens. Id ubi reſciuit populus Athenienſium, protinus illum
ab exilio reuocarunt.

Quum redeunti ab exilio nauis eſſet miſſa, multiq; magi- 12
ſtratus ac ciues obuiam iſſent, ſublatis in cælum manibus di- Spontanea
xit, ſibi in patriâ reditum honorificetio- rem contigisse quàm Grata
Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus rediſſet, ipſe perſuaſis.

Poſteaquam Demothe- nes metu Antipatri profugiſſet in 13
Calauriam inſulam, ſeq; in Neptuni templo contineret, &
Archias ex tragædiarû hiſtrione potens, illi blandis ſermo-
nibus perſuadere conaretur, ut ſeſe in Antipatri fidem cõmit-
teret, non modo nihil paſſurum mali, uerum etiam ampliſſi- Acerbè
mis muneribus honorandum, In ſcena, inquit, mihi nunquam
placuiſti hiſtrio, neq; nunc perſuadebis orator. At ubi com-
motus Archias minaretur, ſe detracturum illum è templo,

Tanax, inquit, oracula Macedonica aperuisti. Nam prius histriionum more simulabas.

14 **Magno em-
pta uoluptas** Fertur aliquando Corinthum nauigasse Demosthenem illectum fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quum illa pro nocte stipularetur drachmarum decem millia, deterritus magnitudine pretij, mutauit sententiam, dicens: ἐν ἀγορᾷ τοῦτο μετανοῶμαι, id est, non emo tanti poenitere: significans inhonestè uoluptati paratam esse comitem poenitentiam.

15 **Salse** Celebre est Pythæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernam, quòd noctu scriberet meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam, qui ob furti suspicionem uulgò male audiebat, petulantius inueheretur, Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fures enim amant tenebras.

16 **Acerbè** Idem aduersus Demadem clamantē, Demosthenes me corrigere uult, sus Mineruam: At ista (inquit Demosthenes) Minerva anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulteriū obiecit Demadi, quum Mineruam poëtæ faciant uirginem.

17 **Fortiter** Idem Atheniensibus flagitantibus ut consuleret, obstitit dicens, ὁ σιωπῶντα γυμναί, id est, non sum coactus in ordinem. Significans se non seruire populi affectibus, sed suo arbitratu facere quod faciendum iudicasset.

18 **Callidè** Ancilla quædam depositi nomine pecuniam acceperat à duobus hospitibus, hac conditione, ut eam utrisq; simul redderet. Horum alter post tempus aliquod lugubri ueste & squallidus socij mortem simulans, decepta muliere nummos abstulit. Eo factò superuenit alter, & depositum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus adfuit, qui ut in aduocationem uenit, sic aggressus est petitozem, Mulier, inquit, parata est depositi fidem

fidem soluere, sed nisi socium adduxeris, facere id nō potest: quoniam ut ipse prædicas, hæc dicta lex est, ne pecunia alteri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit miseram, elusitq; nebulonum conspirationem, qui hoc egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.

Cuidam percontanti, quid esset in eloquentia præcipuum, 19 respondit hypocrisis, hoc est, actio. Roganti quid proximum, respondit actio. Roganti quid tertium, nihil aliud respondit quàm actio: tantum tribuens pronuntiationi, ut in ea totum situm existimaret. Actio autem multa complectitur, uocis moderationem, oculorum uigorem, uultus habitum, & totius corporis gestum.

Quum Athenienses gestirent Harpalo ferre suppetias, 20 iamq; in Alexandrum armarentur, derepente apparuit Philoxenus, quem Alexander maritimis negotijs præfecerat: hic quum populus metu attonitus consulesceret, Quid facerent, inquit Demosthenes, si solē uideant, qui non possunt obtueri lucernam? ita populo temerarios motus exprobrauit.

Quibusdam arbitrantibus Demadem iam desijisse malum 21 esse, iam enim, inquit, saturum uidetis, ueluti leones. Erat pecuniarum auidus Demades, leones autē mitiores sunt saturi.

Quum à quodam conuicijs incessetur, Committor, inquit, in certamen, in quo qui superior euaserit, inferior est: & 22 qui uicerit, uictus est.

Idem quum audiret oratorem quendam immodice uociferantem, Non, inquit, quod magnum est, bene est: sed quod 23 bene est, magnum est. Hoc & alijs ascribitur. Sunt qui & conuiuia proluxa, ac plurimis instructa missibus existiment lauta.

LIBER QVIN- TVS.

QVIDEM statueram aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat arridens undiq; dictorū memorabilium copia, simulq; ueniebat in mentem, quā auidum ac famelicum huiusmodi deliciarū conuiuam accepiſſem, uiſum eſt quintum miſſum addere, repetitio ordine, quē Plutarchus ſequutus eſt.

CYRVS Maior.

Perſe amant homines adunco naſo, quos Græci grypos appellāt, eosq; pulcherrimos eſſe putant, eo quòd Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiſmodi ſpecie naſum habuerit. Eſt autem duplex gryporū genus, unum cui ſtatim à fronte naſus inſurgit, quod Ariſtoteles putat eſſe ſignū impudētis animi, & ad coruos reſert: alterū cui curuatura naſi à fronte ſeparata eſt, ſed circa medium intumeſcit, & ad extremum tendens unci ſpeciem præbet: id Ariſtoteles putat eſſe notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

Cyrus autem dicebat, Qui ſibi nollent prodeſſe, cogi ut alijs ſint uſui: ſignificans ſeruili animo natos, ſibiq; inutiles, eos imperio adigendos, ut aliorū commodis inſeruiant. Vultus autē putat homines aquilino naſo, & ad ſuum cōmodum cum primis attētos, & imperio magis quā ſeruituti natos: unde & poētæ ueteres aquilæ regnū in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat, Neminē debere ſuſcipere principatum, niſi melior his in quos ſuſciperet. Sentiens hoc eſſe principis unicū munus, alijs proſpicere, & publicis conſulere cōmodis: id autē non poteſt, niſi qui ſapientia, uigilantia, animiq; integritate cæteris antecellit. Hoc uerò non præſtat

nati

Princeps qui
uirtute præ-
cellit

natiuitas, sed institutio recta & rerum usus.

Quum Persæ, quoniã regionẽ habebant montuosam aspe-
ramq; cuperent eam campestri ac molliore commutare, non
passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac semina,
sic hominum mores ad regionis habitum immutari. Sentiens
se uelle duros homines & laboribus accõmodos. Nam mollis
& fertilis regio molles & ignauos gignit homines.

Cyrus abstinerebat à conspectu Panthæ: & Araspõ dicen-
ti mulierem esse insigni forma, dignã regis oculis, Ob isthuc
ipsam inquit, magis est ab illa abstinendũ. Etenim si nũc tuo
obtemperans consilio illã adiero quũ uacat, fortassis illa mi-
hi persuasura est ut ad ipsam frequenter comeem, etiam
quum non uacabit, eiq; asideam neglectis serijs negotijs.
Scitẽ retorsit argumentum, regie functionis memor.

D A R I V S.

Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solus, sese præ-
lijs ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis pruden-
tia nimio cõstat Reip. Præstat principẽ e philosophiæ præ-
ceptis haurire sapientiam potius, quã experimentis mise-
ram, ut uocant, colligere prudentiam.

Idem quum tributũ indixisset subditis, accersitos prouin-
ciarum præfectos percontatus est quũ alijs de rebus, tum de
tributis, essent ne grauias: quum illi respondissent esse medio-
cria, iussit ut singuli dimidiũ exigèrent. Quod præfectis mo-
deratum uidebatur, regis æquitati uisum est dimidio plus sa-
tis. Maluit enim suos beneficio sibi cõciliare, quã exarma-
tos subigere. Strategematis autẽ gratia in hoc sita est, quòd
duplum imperauit eius quòd destinarat accipere. Si dimi-
diũ imperasset, nec quicquã remisisset. Latuisset benignitas:
nunc exacta dimidians, effecit ut omnes sentiret beneficium.

Quũ aperuisset prægrande malũ punicum, & quidã ab
eo sciscitaretur, cuius rei tantũ numerum habere optaret,

Amico fido
nihil pretio-
sius

quantus illic inesset granorum, respondit, Zopyrorum. Is erat uir bonus ac Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis. Tametsi Herodotus lib. quarto refert hoc fuisse dictū de Megabyze.

Fidus amicus

7 Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaq; dissimulans quis esset ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissimè tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius sæpenumero dicere solet, Se malle unum Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen unum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantū absunt principes quidam, qui sannionem, aut equū, aut canem pluris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat, quòd turpissimo facto pulcherri-
mum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illū summa afficeret tum iactura, tum molestia.

S E M I R A M I S.

8
Auaritia
delusa

Semiramis regina, quæ Babylonem cōdidisse dicitur, monumento quod sibi pararat inscripsit, Quisquis rex pecunijs eguerit, aperto monumento quantum uoluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate, titulo credens saxū ingens quo claudebatur monumētum, uix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum reperit, Ni uir malus esses, & pecunia inexplibilis, haud quaquam mortuorum loculos moueres. Quanquam hoc aptius inter strategemata, siue inter γελόια commemorandum erat.

X E R X E S Alter.

9
Humanitas
plus ualet quā
uis

Inter Xerxen Darii filium & Arimenem fratrem de regno erat cōtentio. Itaq; quum Xerxes intellexisset fratrem ex Bactrianorum regione descendere, misit illi munera, &
ijs

ijs quibus ea mandar at perferenda, iussit ut ipsius uerbis illi dicerent. His in præsentia te honorat frater tuus Xerxes: quòd si rex fuerit declaratus, eris apud ipsum omnium primus. Hac humanitate delinitus Arimenes contentionem remisit, ac fratri regnum adepto protinus adorationis honorem exhibuit, eiq; diadema imposuit. Xerxes autem illi proximum ab se locum dedit. Nec hoc uideo quur inter apophthegmata debeat recenseri, quum Plutarchus recenseat. Simile quiddam de Iacob & Esau legitur in Hebræorum literis. Ira contentioq; melius soluitur blandis uerbis & benignitate, quàm repugnando.

Idem iratus Babylonijs, quòd à se defecissent, posteaquam illos in potestatem suam redegerat, interdixit ne ferrent arma, sed psalterijs tibijsq; canerent, scorta alerent, cauponas haberent, ac sinuosis tunicis uterentur, quo uoluptatibus euriati non molirentur denuo defectionem. Nec hoc inter apophthegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensisset.

Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ uenales, negauit se illas esurum, donec regione potitus esset quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia sui.

Quum uidisset uniuersum Hellepontū nauibus suis constratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus referta, iactauit se beatum, moxq; fudit lacrymas. Tam subitam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionem, ausus est rogare causam. Tum Xerxes, Subijt, inquit, animū meum cogitatio, quàm breuis sit hominum uita, quādo ex tam numerosa multitudine post annum centesimum nemo superfuturus est.

Idem Græciæ bellū indicturus, conuocatis omnibus Asiæ principibus dixit, Ne uiderer meo tantum consilio hoc ag-

gressus

gressus contraxi uos : caterum memientote mihi parendum magis quam suadendum. Vox bis tyrannica, & quod principum conuentu pro fūco abuteretur, & quod negotium multo periculosissimum sua unius cupiditate uerius quam consilio susciperet.

14 Idem quā à trecentis Lacedæmonijs ad Thermopylas uenatus esset, tantam militum ducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat, quòd multos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non perinde referre quā multos educas, sed quā exercitatos.

Turba inu-
tilis

15 Græcorum exploratores in exercitu comprehensos nullo affecit malo, quin potius iussos omnem lustrare exercitum illos dimisit. Sit & hoc singularis fiduciæ exemplū, quur apophthegma dici debeat non uideo.

Fiducia

ARTOXERXES.

16 Artoxerxes Xerxis filius, cognomento Longimanus, quòd alteram manum haberet longiorem, dicere solet. Regalius esse addere quā adimere. Sentiens principe dignius esse, honorem & opes eorum quibus imperant augere potius quā imminuere.

Liberalitas
regum

17 Idem permisit, ut ex his qui secum uenabantur, qui possent ac uellēt, ante regem iaculum emitterent. Sit hoc comitatis exemplū, quid ad apophthegmata pertineat non uideo.

Comitas in
uenatu

18 At is quā in uenatu fuit comis, tam erat mitis in disciplina militari. Nam ducibus qui deliquissent, pro eo quòd solēt flagris cædi corpora, iussit ut pro corporibus uestes illis detractæ cederentur, utq; pro eo quod solet illis uelli caput, tiara deposita uelleretur. Nec hoc quidē ad apophthegmatum sodalitatem pertinet.

Clementer

19 Quum Satibarzanes Artoxerxis à cubiculis, quidam minus iustum ab ipsa peteret, sentirciq; rex illum hoc facere solici

solicitationum triginta Daricorum millibus, quæstori ærarij sui mandauit, ut Daricorum triginta milia ad se deferret, ea dedit Satibarzani dicens, Accipe, inquit, ô Satibarzanes. Nam hæc tibi cum dederò non ero pauperior, iniustior futurus, si illa quæ petebas fecissem. Commentus est rex egregius, ut nec amicum contristaret, nec à iusto deflecteret.

Iustè & comi-
ter

C Y R V S Iunior.

Cyrus Iunior Lacedæmonijs ut secum societatem inirent 20
potius quàm cum fratre, hac oratione sese cõmendauit, Aiebat sibi cor longe grauius esse quàm fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illum. Nam illum uix in uenatu posse in equo sedere, ut non excutiat in rebus acerbis, ne in sella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs iuuisos esse molles ac timidos. Hortabatur insuper ut uiros ad se mitterent, pollicens se peditibus daturum equos, equitib; currus, agrum possidentibus se daturum uicos, uicos qui haberent eos, se facturum urbium dominos: cæterum auri argentiq; uim tantam, ut non possent numerare, sed pendere cogerentur. Nimirum hoc erat quod dixit Artoxerxes, regalius esse addere quàm adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, uereor ne totam Germaniam breui uisuri simus uacuum.

Cyro conflicturo cū hoste loco qui dicitur Cunax, Clear 21
chus suasisit, ut se post Macedones contineret, nec sese in belli discrimen conijceret. Quid ais, inquit, Clearche? iubes ne ut quum regnum appetam, regno me indignum ostendam?

Animosè

Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq; edu 22
cata, ad regis coenam cum alijs mulieribus admissa, cæteris regio iocos ac lusus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacitè ingressa ad lectum constitit, nec uocati Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illà adducere, Flebit, inquit, quisquis horū mihi manus admouerit.

Pudicè

Ob

Ob hæc quum à cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum risu uersus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelligis, inquit, te hanc unam ingenuam & incorruptam adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, uniceq; adamauit, sapientem appellans. Apud barbaros, mulieres attigisse constuprassæ erat.

ARTOXERXES Alter.

23 *Affabilitas* Artoxerxes huius Cyri frater, cognomento Memor, non solum seipsum affatim præbuit adire uolentibus, uerum uxorem legitimam insit sublati currus aulaeis uehi, ut ijs qui eam conuictam uellent, etiã in itinere pateret aditus. Laudo quidẽ affabilitatis exemplum, sed quid hæc ad apophthegmata?

24 Idem quum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens, Per Mithram, inquit, (sic enim Persæ solem appellant) hic mihi talis uidetur esse, ut si quis ei committat ciuitatem, possit eam ex parua magnam red-
dere.

25 *Munus in tẽ-
pore datum* Rusticus quidam uidens ad regem uaria deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, utraque caua manu hastam è proximo flumine aquam illi obtulit uultu alacri. Rex letus, iussit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donauit hominem.

26 *Fames condi-
mentum* In fuga quadam quum direpto illius commeatu, aridis ficis & hordeaceo pane uesceretur, Dij boni, inquit, cuiusmodi uoluptatis hastenus inexpertus fui?

27 *Maledicere
regi, non tu-
tum* Quum Aclides Iapson multa in regem licenter & cõtu- meliose diceret, hastenus tumultus est maledicum, ut per tribunum militum denũtiaret, ei licere in regem quæ uellet dicere, sibi uerò in illum licere quæ uellet & dicere & facere.

28 *Fatuis omnia
licent* Teribaxus in uenatu Persicam uestem dilaceratam ostendit, consulens quid faciendum esset: respondente rege, aliam induend

induendam, Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex suam tradidit, dicens, Dono do tibi hanc uestem, sed gestare prohibeo. Teribazus uir minime quidē malus, sed leuis precipitisq; consilij, neglecta regis monitione uestē induit, muliebribus etiam ex auro donis quæ à rege acceperat exornatam. Hoc cæteris omnibus indignè ferentibus, nam ridere nefas erat, rex effusus ridens, Tibi, inquit, ut mulieri aurum, ut insano regium amictum ius potestatemq; concedimus.

Artoxerxi iam siti deficienti, Peribarzanes eunuchus 29
quum aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem Munus in tē-
detulit, putris aquæ cotylas octo continentē. Eam aquā quam pore datum
rex totam ebibisset, rogatus, ecquid illi placuisset ille potus:
deos testatus est, se nunquam uinum potasse iucundius, nec
ullam aquam quamuis purissimam sibi usam suauiore. Ac
post nactus eum hominē qui eunuchō aquam dederat, e pau-
pere diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

Parysatis Cyri & Artaxerxis mater præcipere solet, ut 30
rex palam ac liberè loquuturus, uerbis bysinis uteretur, hoc Disident in-
est, magnificis ac mollibus, quo sermōis blandities rei miti- terpretes
garet asperitatem. Reges bysso uestiuntur, sed talem decet Seueritas uer-
esse regis orationem, qualis est amictus. bis temperata

O R O N T E S.

Orontes Artaxerxis regis gener, quum ab irato rege re- 31
iectus & condemnatus esset, Quemamodum, inquit, suppu- Fauor regum
tatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc unum tantum temporarius
possunt ponere: sic regum amici nunc quiduis pollent, nunc
quàm minimum. Olim digitis subducebatur ratio, quemad-
modum nunc calculis.

M E M N O N Dux.

Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus Alexan- 32
drum pro Dario rege, militem quendam mercenarium mul- Maledicentia
ta con

ta conuicia petulanter iacentem in Alexandrum hasta percussit, Ego, inquit, te alo ut pugnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.

33

Iudices incorrupti

AEGYPTII.

Aegyptiorum reges, iuxta regionis illius consuetudinem, iudices ad iusiurandum adigebant, ut etiam si quid rex iuberet eos iudicare quod iustum non esset, ne iudicarent. Tanti referre putabant, ut populus iustos haberet iudices. Porro potentiae ferociaeque regiae opposita est iusiurandi religio: ad quod adactum uideri non poterat, quum ab ipsis regibus exigeretur. At qui fieri potest, ut ciuitas iudices habeat incorruptos, ubi iudicandi potestatem magno uendit princeps?

34

Amorinianus

POLTYS.

Poltys Thraciae rex Troiani belli tempore, quum Troiani pariter & Graeci legationem ad ipsum misissent, auditis utrisque pronuntiauit, ut Alexander redderet Helenam, & a se pro una duas formosas abduceret uxores. Sapiuisset Paris si hoc fecisset. Nam una satis fructus habuisset duas nouas, & patriae consuluisse. Quis autem non miretur Graecorum humanitatem, quibus sat erat futurum, si tantum redderetur quae cum adultero tam diu dormierat?

TERES.

35

Belli studium

Teres Sitalci pater dicere consuevit, Quoties esset in otio, nec militia exerceretur, se nihilo meliorem esse equisomibus. Haec uox quid aliud sonat, quam barbaricam immanitatem, quasi pacis tempore desit quod agat bonus princeps?

COTYS Thraciae rex.

36

Par pari

Cotys ei qui dono miserat pardalim, uicissim, dono misit leonem, malam bestiam aequae mala repensans.

37

Iræ subducenda occasio

Quum esset natura ceter ad iram, saeuusque castigatorem qui in ministerio deliquissent, hospes quidam ad illum detulit.

detulit uascula fragilia tenuiaq; , sed scite curioseq; celata tor-
noq; elaborata. At is hospiti quidem dedit munera, ceterum
uascula omnia confregit: demirantibus cur id faceret, Ne, in-
quit, seuiam in eos qui fracturi erant. Prudentis est, nature
sue morbum agnoscere, & uitio materiam præripere.

Idem ubi cognouit quod Athenienses honoris gratia, ci- 38
uem ipsum sue ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis
aduersus Dorienses impenderat, gratiam reponere studen-
tes, Per Iouem, inquit, & ego illis uicissim meæ gētis ius da-
bo. Sentiens nihilominus honorificum esse Thracem, quam
Atheniensem appellari.

I D A T H Y R S V S Scythia.

Idathyrus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, 39
suasit Ionū regibus, ut Histrici pontis iunctura soluta fugien- Seruitus
tes sese in libertatem uindicarent: qui quum id facere recu- Grata
sarent, ne uiolarent fidem qua Dario erant obstricti, uocauit
illos frugi mancipia, & ἀδραγα. hoc est, qui fugere nollēt.
Nam hæc non minima laus est seruorum, nolle fugere si li-
ceat: at nolle tyrannicam seruitutem commutare libertate si
detur opportunitas, animi seruilis est.

A T E A S Scythia.

Ateas hunc in modum scripsit Philippo, Tu quidem impe- 40
ras Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & Miles durus
cum fame & cum siti pugnare ualeāt. Significans hac parte
Scythas ad bellum esse magis idoneos.

Idem quum fricaret equum suum presentibus Philippi 41
legatis, percōtatus est illos, num idem faceret Philippus. Sen- Rex equum
tiens se tanto meliorem bello quàm esset Philippus. fricans

Idem quum Ismeniam tibicinem optimum in bello cepis- 42
set, iussit illum canere, ac ceteris admirantibus ipse iurauit Scythia
per uentū et Acinacē, sibi iucūdius esse, audire binntū equi. Sci

S C I L V R V S Scythæ.

43 *Concordia fratrum* Scilurus octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitq; rumpere. Id quum singuli recusassent eo quod uideretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile confregit omnia, filios admonens his uerbis, Si concordēs eritis, ualidi inuictiq; manebitis: contrā, si disidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis & expugnati faciles. Non potuit Scythæ magis Scythice rem ob oculos ponere.

G E L O Syracusanus.

44 *Pietas* Gelo Siciliæ tyrannus, debellatis apud Imeram Carthaginiensibus, in pacis fœdere cōpulit illos & hoc acceptis conditionibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarent. Solet enim ea gens infantes suos æneæ Saturni statuae cauæ, & intus incensæ, in sinum ponere, qui uelut in dei complexu enecabantur. Id ut Saturno gratum putarent effecit fabula, quæ narrat illum omnes uxoris filios deuorare solitum. Nam & Iouem deuoraturus erat, nisi pro puero saxum supposuissent.

45 *Agricultura militaris* Idem Syracusanos frequenter ad agriculturam educere solet, sed non aliter instructos, quàm si ad bellum irent, quo simul & agri meliores redderentur cultura, nec ipsi deteriores fierent otio. Et hoc strategema dici meretur potius quàm apophthegma.

46 *Solenter* Exigebat pecuniā à suis ciuibus, quos ubi uideret tumultuantes, ait se petere mutuo, quippe redditurum. Ita uolētes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, ut pecunia non deesset ad bellum necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.

47 *Artes regiæ* In conuiuiis quum lyra circumferretur, cæteri q; ordine canerent: nam id apud Græcos honestum habebatur, ipse equum

equum iussit induci in conuiuium, facileq; ac leuiter in illum insiliit: significans hoc esse, regalius quàm lyra canere.

Quum Athenienses conditiones pacis à Gelone delatas recusarent, multaq; de suæ gentis antiquitate præstantiaq; iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniensis, apud uos qui præsent habetis, qui subsint nō habetis. Proinde quando totum retinere manultis quàm partē cedere, quàm ocysime hinc abite, renuntiaturi Græciæ, uer illi ex anno inaruisse: significans optimā ac florentissimā copiarū partem illis defuturam. Suum enim exercitum ueris nomine signauit.

HIERON.

Hieron qui Geloni successit in regnum, neminem qui libere apud se loqueretur, importunum aut molestum esse dicebat: ceterum qui arcanum efferrent, eos existimabat etiam illos ledere, apud quos effutirent, eo quod odimus non solum illos qui efferunt, uerumetiam eos qui audierunt quæ nollemus illis audita esse.

Quidam exprobrabat illi oris graueolētiam. At ille cum uxore exposulauit, quod id sibi nunquam indicasset. Tum illa, Putabam, inquit, uiros omnes ad eundem olere modum. Eximium pudicitiae argumentum, quæ nulli uiro tam uicina fuerit, ut oris halitum sentire posset, præterquā uni marito.

Xenophani Colophonio de paupertate sua querēti, quod ægrè duos aleret famulos, At Homerus, inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plusquam decem hominum nullia, tu qui uis illo uideri doctior, unus non alis duos? Erant illis quoq; temporibus qui carpendis illustrium uiroꝝ operibus gloriam aucuparentur.

Idem Epicharmio comico poëtæ, quod præsentē ipsius uxore dixisset quiddam inhonestum, multam dixit. Epicharmus Siculus erat, iuxta regionis naturam plurimi ioci. At

rex tantum iudicauit esse tribuendū reuerentiæ coniugio, ut crimen existimaret, audiente uxore iocari lasciuus.

Libertas
stulta 5 Idem quum aliquot ē familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum uocauit ad cœnam. cui ille nimium libere, At nuper, inquit, quum immolares amicos, non me uocabas. Solent qui sacrificant splendidum epulū apparare, adq; id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti.

DIONYSIVS.

Omen cōmo
de interpreta
tum 1 Dionysius quum magistratus per literas sorte crearētur, & ipsi contigisset litera M, dicenti cuidam per iocum μολογῆς, id est, Morio es Dionysi? Imò, inquit, μοναρχῶν, monarcha ero. Et adeptus magistratum protinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi, quòd illo ioco non offenderetur, cōtentus omē literæ secus interpretari.

Regnandi
dulcedo 2 Quum autē in initio regnī regia ipsius obsideretur, coniuratis in illum ciuibus, & amici autores essent ut imperium deponeret, ni mallet captus interfici: ille conspiciens bouem à coquo mactatum illico concidere, dixit, Quum mors adeo breuis sit, an non absurdum sit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit?

Adukeriū in
regis filio 3 Quum intellexisset filium cui principatū relicturus erat, ingenui uiri coniugem adulterasse, iratus interrogauit, an unquam tale quicquam in patre comperisset. Hic adolescens, Tu enim, inquit, non habebas patrē regē. Nec tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare destinas. Tyrannus in filio dignum exheredatione crimen iudicabat adulterium, qui hodie magnatum ludus est.

4 Rursus quum ad filium ingressus conspexisset uasculorum aurcorum & argenteorum magnam uim, exclamans,
Non

Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis quæ à me tam multa accepisti, neminē tibi amicū feceris. Sentiens absq; ciuiū beneuolētia regnū nec parari, nec teneri. Beneuolentiā uerò maximē cōciliat benignitas. At iuuenis rerū imperitus, putabat esse felicius habere argentū & aurū quā amicos.

Liberalitas
regia

Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quā uideret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent, indixit alteram exactionem, idq; iterum ac tertio fecit. At posteaquam ubi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro obambulantes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere. Nunc enim inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos.

Nudus non
metuit

Matri suæ præter etatem nubere cupienti, Ciuilis, inquit, & mater iura uiolari possunt, natura ius nequaquam. Significans contra naturam esse, si uetula quæ iam parere non potest, nubat. At hodie nubunt septuagenarie.

Nuptiæ in-
tempestiue

Quam in aliorum scelērū patratores seuerē animaduertet, uestium furibus parcere solet, ut Syracusij cœnare inter se & inebriari desinerent. Solent enim lopodytæ, id est, uestium fures in balneis frequentibusq; conuiujs uenari. Quemadmodum autem in balneis uestes deponuntur, ita in conuiujs summæ uestes abijci solent, ut togæ palliaq;.

Temulentia
castigata

Hospes quidā aiebat se uelle cum Dionysio priuatim colloqui: demonstraturum enim quomodo posset præscire quinam ipsi mollirentur insidias. Rex admisit hominem, iussitq; dicere semotis arbitris. At ille, Da mihi, inquit, talentum, ut existimeris à me audisse insidiatorum indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis cōmentum. Nam furcus ille uehemēter utilis erat, ad deterrēdas insidias. Sunt qui narrent Maximilianū Cæsarē simili arte simulasse magicas artes, industria, gladiosq; fortunatos, genios annulis inclusos,

Fucus utilis

quo facinorosis & hostibus esset formidabilior.

9 *Otium rege indignum* Cuidam percontanti num esset otiosus, Absit, inquit, ut hoc mihi unquam accadat. Sensit turpissimum esse regi uacare unquam à Reipb. negotijs. Vbi sunt igitur qui bonam dici partem alea nugisq; transigunt?

10 *Ebrietati con donatur* Quum ad eum delatum esset, duos adolescentes inter pocula multa conuicia tum in ipsum, tum in eius tyrannidem dixisse, ambos uocauit ad cœnam, & animaduertit alterum largius potum multa nugari, alterum raro cauteq; bibere: illum dimisit, ut qui natura uinolentus per temulentiam maledicus fuisset, hunc interfecit, ut qui studio maleuolus & hostis esset. Præclarum exemplum prudentissimi principis, sed quid hoc ad apophthegmata?

11 *Inuidia in alium deriuata* Expostulantibus quibusdā, quòd honore dignaretur, ceterisq; præferret hominem improbum ac ciuibus inuisum, Volo, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingenium multitudinis, si sit in quem inuidiā odiumq; deriuēt, mitiores sunt in principē. Eoq; uideas nōnullos monarchas quibusdā, quos tamen ex animo non ament, plurimū dignitatis & autoritatis permittere, ut ipsi tutiores sint à furore multitudinis: qui si extiterit, habent uictimam qua ciuium iram mitigent.

12 *Tyrannidem mitigat liberalitas* Corinthiorum legatis ad se missis donaria prout mos est obtulit: quæ quum illi negarent se accepturos, eo quòd lex esset apud ipsos uetans, ne legatione fungentes munera acciperent à principe, Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod unum bonum habet tyrannis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficiū à tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliā iudicabat oblata recusare munera, quum hac una re tyrāni se possint alijs cōmendare. Tyrannidē enim adeptis

13 *Auro benefici uti* superest ut potentie inuidiā munificentia comitateq; leniant. Quum audisset quendam ē ciuibus aurum habere domi defossam

depossum, id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam urbem commigrasset, ibiq; mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totum aurum reddidit, ut qui iam diuitijs uti coepisset, desissetq; rem utile inuilem reddere. Satis declarauit, se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare uoluisse: simul usum auri legitimum demonstrauit, si in agriculationem impendas potius quam in usuram.

Dionysius dicere solet, se à sapientibus amicis sibi cauere, 14
quando certum haberet, ne ex his quidem esse quenquam, Sapientes in-
quin imperare mallet quam seruire. uisi tyrannis

Idem quum intra regiam sacrum ex more perageretur, 15
præcoq; sicut consueuit precaretur, ut per multa tempora in- Quid optan-
concussum duraret imperium, Non tu defines, inquit, abomi- dum à Deo
nanda nobis imprecari? Sentiens potius à dijs optandā bonā
mentem, quam ea quæ nihil conferunt ad hominis felicitatem.

Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaquam ma 16
ritus metu tyranni profugerat, & rex sororem accusaret, quod conscia fugæ mariti nō indicasset, Adeo ne, inquit, Dio-
nyssi me uilem abiectiq; animi foeminam iudicas, ut si sensis- Vxor casta
sem illum moliri fugam, non me illi nauigationis & omnium
fortunarum comitem additura fuerim?

Egregium quendam citharædum magnificis promissis 17
ad se pellexit, iubens ut quam optime caneret. Nam quo sci- Par pari
tius caneret, hoc plus laturum præmij. Quum ille per dies
aliquot accurate cecinisset, nec quicquam daret rex, coepit
flagitare mercedem. Tum Dionysius asseuerat, se mercedem
quam pollicitus fuerat bona fide soluisse. Quî, inquit, ille, ne
nummus quidem mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius,
uoluptatem pro uoluptate. Neq; enim ego te minus delecta-
ui spe, quam tu me cantu.

- 18 *Idem admiratus egregiam fidem Damonis & Pythiae,*
 Amicorum *Rogo, inquit, ut me quoq; in uestram amicitiam recipiatis.*
 fides *Alteri tyrannus destinarat diem necis, quumq; is pauculos*
dies petijisset rerum domesticarum ordinandarum gratia,
hac lege impetrauit, ut alter uas amici fieret ea conditione,
ut si ille non redisset ad diem praescriptum, hic plecteretur.
Redijt autem ad diem, mori malens quàm amicum fallere.
Ita seruatus est uterq;, ac regis amicitia decoratus. Tantum
ualet egregia uirtus etiam apud tyrannos.
- 19 *Sacrilegia sua solet facietis dictis obtegere. Locris Proser-*
 Impietasfelix *pinae templum spoliarat: mox quum classis illius secundo*
uento nauigaret, Videtis, inquit, quàm prospera nauigatio à
dijs immortalibus detur sacrilegis? Ex hoc colligens, aut non
esse deos, aut illis non esse molesta sacrilegia.
- 20 *Ioui Olympio detraxit magni ponderis aureum amicu-*
 Faceta rapa- *lum, quo eum Hieron è manubijs Carthaginensium ornaue-*
 citas *rat, proq; detracto aureo laneum illi pallium iniecit, ita ca-*
millans, Aureum amiculum aestate graue est, hyeme frigidum,
laneum ad utrunq; anni tempus accommodatius esse.
- 21 *Epidauri Aesculapio barbam aureã detraxit, quòd nega-*
 Barbati me- *ret decorũ, patrem Apollinem imberbemi, ipsum uerò bar-*
 dici *batum conspici. Aesculapius fingitur Apollinis filius, Apol-*
linem autè semper imberbè facit theologia poetica, Aescula-
pium barbatur: significans in medico multarum rerum usum.
- 22 *Mensas aureas atq; aereas dijs dicatas è phanis sustulit.*
 Anathemata *Has inscriptio ex more Graecorũ testabatur esse bonorũ deo-*
rum, ne quis manũ admoliretur. At ille cauillatus est, se deorũ
bonitate uti. Nã boni dij dicuntur quòd omnibus bene faciant.
- 23 *Idem uictorias aureas, pateras, & coronas, quæ simula-*
 Ludibrium fa- *cra porrectis manibus sustinebant, uelut offerentia, tollebat*
 crilegio addi- *dicens, se oblata accipere, non eripere: addens, per absurdum*
 rum *esse,*

esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his ultro porrigentibus nolle accipere.

D I O N Y S I V S Iunior.

Dionysius Iunior dicere solet, se multos alere sophistas, non quòd illos admiraretur, sed quòd per illos admirabilis esse studeret. Sciebat populum de illis tanquam de uiris doctis magnificè sentire, hac persuasione callide abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eadem arte fortasse principes quidam alunt in palatijs suis viros eruditionis & sanctitatis opinione uenerabiles, ut populus arbitretur eorum consilij geri pleraq;.

Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret, Ego te conuincio, Nimirum uerbis, inquit: at ego te reipsa conuincio, Res uerbis qui tuis relictis me meaq; colas. Significans illum à schola ad efficacior aulam, à philosophis ad tyrannum transisse, non facturum nisi hanc uitam illa iudicasset beatiorem.

Posteaquam regno fuit expulsus cuidam dicenti, Quid tibi Plato & Philosophia profuit? Vt tantam, inquit, fortunæ Philosophia mutationem facile feram. Neque enim sibi manus admouit, in aduersis quod alij solent, sed Corinthi ludum literarium aperuit.

Percontanti quì factum esset, ut quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit, ipse regis filius, & regnum hereditate acceptum amiserit, Quoniam, inquit, pater rerum potitus est, quum iam in odium uenisset popularis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis principatum suscepi.

Alteri cuidam hoc ipsum percontanti, compendio respondit, Pater, inquit, mihi regnum suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æquè feliciter cedunt.

A G A T H O C L E S.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is uerò quum Sicilia potitus

Dignitas in- potitus esset, rexq; declaratus, solitus est in mensa fictilibus
dustria parta pocula iuxta aurea ponere, eaq; iuuenibus ostendens dicere,
quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc
per uigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonstrans
aurea. Non puduit pristinae fortunae, sed gloriosius existi-
mauit regnum uirtute partum, quam si hereditate obuenis-
set. Nam regem nasci nihil magni est, at regno dignum se
praestitisse maximum est.

2 Quum obsideret urbem quandam, quibusdam è muro
conuicia in ipsum iaculantibus, dicentibusq; Figule, unde mi-
litibus tuis persolues stipendium? Ille placidus ac ridens re-
spondit, Quum hanc cepero. At quum urbe ui potitus esset
Maledicentia uenderetq; captiuos, Si me, inquit, denuo conuicijs affeceri-
tis, apud heros uestros querar de uobis: ciuilitur illis expro-
brans & intempestiuam maledicentiam, & seruitutem ma-
ledicentiae praemium.

3 Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, quod
Lepide ad insulam appellentes pecora quaedam abegissent, At ue-
ster, inquit, rex quum uenisset ad nos, non modo pecudibus
abreptis, uerum ipso etiā pastore exoculato recessit. Alludens
ad fabulam de Ulysse, qui Cyclopem Polyphemum excacauit.

D I O N.

1 Dion qui Dionysium regno expulit, quum accepisset Ca-
lippum, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maxi-
me, sibi moliri insidias, non potuit inducere animum ut illum
conuinceret, dicens, Mori satius esse quam uiuere, si non ab
hostibus tantum, uerum etiam ab amicis cauendum esset.
Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quam
amico diffidere.

2 Idem exul quum Pteodoti Megarensis opera opus habe-
Modeste ret, & ad aedes illius ueniens uideret illum ob negotiorum
magni

magnitudinem ægrè quenquam admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incusamus? Non ne & ipsi cum Syracusis essemus eadem faciebamus?

A R C H E L A U S.

Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed parum humanus, petijt sibi dari poculum. Archelaus autem illico mandauit puero, ut hoc poculum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatore, Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres, nec acciperes: at hic dignus erat qui acciperet uel non petens. Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem ut auderet quiduis petere: at Euripidis boni uiri pudorem hoc mereri, ut ultro donaretur aliquid.

Ab altero petitum, alteri datum

Idem tonsori garrulo subinde roganti, quomodo te rado, ô rex? Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat, & hinc dicti lepos. Quidam sunt in curatione morosi, Archelao satis erat si sileret. Nobis autem interdum etiam cum ebrijs pariterq; loquacibus res est.

Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonem amplecteretur deosculareturq; cui iam barba prouenire cœperat, Archelaus amicis dixit, Ne miremini: nam pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciuilitate excusauit amicum apud amicos.

Timotheus citharædus quum ingens præmium ab Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset, palam illum incusabat: proinde aliquando canens hanc particulam, Tu uerò terræ filium argentū laudas: nutu regem denotauit: at Archelaus succinuit, Tu uerò petis. In Græcis uerbis plus est gratiæ ob uocum affinitatem, ἀνείας ἀντῆς, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.

Quum à quodam aqua conspersus esset, amicis illum aduersus eum qui hoc fecerat inflammantibus, Imò, inquit, non me con-

Leniter me conspersit, sed eum quem me esse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exemplo facile decet ignorare, qui licet in præpotentem, tamen imprudentes delinquant.

P T O L E M A E V S, Lagi filius.

Frugalitas regia 1 Ptolemæus Lagi filius plerumq; apud amicos & cœnare solet & dormire. Quod si quando illos uicissim acciperet cœna, amicorum rebus utebatur, commodato sumens ab illis pocula, aulea & mensas. Ipse uerò sibi non parabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat dītare, quàm diuitem esse.

Fames condimentum 2 Idem quum peragranti Aegyptum, comitibus non conseruitis, cibarius in casa panis datus esset, negauit ullum cibum unquam sibi uisum suauiozem. Aderat enim optimum condimentum fames.

Lenitas regia 3 Quum grammaticū notasset inscitie, quærens ab eo quīs esset Pelei pater, uicissimq; audisset, dic tu prius quis sit Lagi pater: amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis uindictam, Si regium est, inquit, non pati ut à quoquam dicto attingatur, nec illud regium est, quenquam dicto laceßere. Inique petit uindictam qui prior laceßiuit, cuiuscunq; dignitatis fuerit. Nec suæ dignitatis meminisse debet qui referitur, quum eius prærogatiuam laceßendo deposuerit.

X E N O P H A N E S.

Timiditas laudata 1 Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obijceret, quod nollet secum tesseriis ludere, Fateor, inquit, me non solum meticulosum, uerumetiam uehementer meticulosum, sed aduersus inhonestā. Honestā fermidolositās est, quæ deterret à turpibus.

D E M E T R I U S, Antigoni filius.

1 Quum Rhodū obsideret Demetrius, & in suburbio cepisset tabulam quandam Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua

in qua pinxerat Ialysin, id est, Bacchum, Rhodijs per cadu-
ceatores obsecrantibus ut tabula parceret, respondit, Se ci-
tius patris imagines quam eam picturam aboliturum. Tan-
tum honoris habuit arti rex.

Honos arti-
bus

Idem foedere cum Rhodijs icto, helepolin, id est, machi-
nam quandam à capiendis urbibus ita dictam, apud illos re-
liquit, quæ simul & regis magnificentiam, & illorum for-
titudinem testaretur. Nec hoc inter apophthegmata recen-
sendum erat. Cæterum monumentum illud admonebat, Rho-
dum à Demetrio magnifice oppugnatam, ac Rhodios forti-
ter patriam defendisse.

2
Helepolis

Atheniensium qui defecerant urbem quum cepisset, eaq;
grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus con-
uocata concione dilargitus est illis frumentum gratis. Quamq;
his de rebus loquens apud populum barbarismum commi-
sisset, uocem quampiam secus quam oportuit pronuntians,
& quidam è confesso quomodo sonanda fuisset dictio lo-
quentem interpellans admonuisset, Pro hac, inquit, corre-
ptione altera quinquaginta medimnorum millia uobis addo.
Vtrum in hoc potius miremur benignitatem in eos qui mo-
do fuerat hostes in ciuitatem, qui corrigentis officium non
tantum boni consuluit, uerumetiam tanta mercede dignum
existimauit.

3
Victor beni-
gnus

Demetrius quum Megaram occupasset, Stilbontem phi-
losophum accersitum rogauit, num quis militum aliquid re-
rum abstulisset, nullus, inquit, Neminem enim uidi qui scien-
tiam raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum
uiolentiæ obnoxia.

4
Philosopho
honos habi-
tus

Rursus quum Demetrius abductis omnium ciuium seruis Stil-
bonti diceret, Ciuitatem uestram liberam uobis relinquo, Re-
cte, inquit Stilbon: nullum enim in ciuitate seruum relinquis.

5
Salse

Lysimacho

- 6 **Lysimacho** Demetrium impetente conuicijs, dicentēq;
Lamia meretrix *Lamiam sibi uisam meretricem de scena tragica prodeūtem. hæc erat amica Demetrii magnificè culta, Demetrius respondit, meretricem Lamiam esse modestiorem meliusq; moratam, quàm ipsius Penelopen: coniugem illius notans.*
- 7 **Quum** legati à Demetrio ad **Lysimachum** missis, **Lysimachus** per otium narraret aliquando, quomodo coactus ab **Alexandro** cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, & cicatrices ostenderet in cruribus ac brachijs è feræ unguis relictas, legati dixerunt, & noster rex graues feræ **Lamiae** morsus in collo gestat: notantes suauiorum amatoriorum neftigia, simul alludentes ad **Lamiam** beluam.
- 8 **Nemo** Demetrio fuit utraque fortuna exercitator. Itaque
Fortunæ uicissitudo solet in fortunam illud **Aeschyli** dicere,
Σὺ τοι μ' ἐφύσας, οὐ με καταβῆν μοι δλοκῆς, id est,
Tu me extulisti, tu ipsa rursus deijs.
- 9 **Quum** **Erasistratus** Demetrio **Antiochi** filij mentem qua mori destinarat, indicasset, simulq; fassus esset, huius affectionis causam esse amorem: **Demetrius** qui adolescentem unice adamabat, per omnia multis cum lacrymis coepit obtestari, ut illius incolumitati consuleretur. **Quum** **Erasistratus** addidisset, immedicabile malum esse, quod in ipsius uxorem deperiret: hoc audito **Demetrius** multo uehemētius coepit obtestari, ut ob salutem filij cederet illi suā coniugem. **Ista**, inquit, ô pater, tibi facile dicuntur, sed aliud diceres, si tuam coniugem **Stratonicem** adamaret. Hic quum rex deos comprecaretur, ut liceret amorem filij cōmutare, & à medici coniuge in suam transferre, nihil se non facturum, si modo liceret seruare filium: **Erasistratus** patris dextram amplexus, **Nihil** est, inquit, ô rex, in quo iam **Erasistrato** indigeas. Etenim quum & pater sis & maritus & rex, optimus

mus eris tuæ familiæ medicus. Non enim in coniugem meam, sed in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Post hæc Demetrius edixit, ut Antiochus rex, Stratonice quam filio cesserat, regina nominaretur.

In machinis bellicis in tantum ingenio arteq; præcelluit, ¹⁰ ut merito de illo iactatum sit, Demetrii machinas magnitudine sua etiam amicis stuporem, pulchritudine uerò etiam hostibus adferre uoluptatem.

A N T I G O N V S secundus.

Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, ¹ ipsiq; per amicum in hoc missum mandasset ne curaret, si Pietas in patriam quid scriberet à Seleuco compulsus, neque ciuitates illi cederet, ultrò scripsit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem, seq; obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, uolebat parci filio filijq; regno: filius contra, patris libertatem & regno & seipso priorem habuit.

Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorq; admoneret plures esse naues hostiū, Pro quot, ² inquit, nauibus supputas quòd ego hîc præsto sum? Sentiens ad Oculus domini uictoriam plurimum habere momenti, si strenuus imperator præsens regat exercitū. Ptolemæus autē tum suis nō aderat.

Quum aliquando cederet hostibus imminetibus, aiebat ³ se non fugere, sed utilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens Fuga excusata non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locū quàm conferere manus. Dicti gratia in hoc est, quòd quum fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi magis quàm fugere. Persequimur enim hostem, & persequimur id quod studiosè expetimus.

Adolescenti cuidam qui patrem habuerat fortem, quamquam ipse non admodum ut uidebatur, bonus erat miles, po-

z stul

Sua quisque uirtute commendetur

stulanti ut patris stipendia caperet. At ego, inquit, o adolescentule, non ob patrias, sed ob proprias cuiusque uiri uirtutes mercedem ac munera dare soleo. Hoc sermone iuuenem excitulans, ut patris fortitudinem aequaret, si quantum ille capere solet, uellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uocum affinitatem, ἀνδραγάδας ὡς παρὰ δ' ἄλλας, quæ uox posterior ad prioris imitationem effecta est.

Placere bonis

5 Zenone defuncto, quem unum ex philosophis maxime suspiciebat, dicere solet, gestoram suorum theatrum esse sublatum, quod ad illius uiri iudicium potissime componeret suas actiones, quem unum pro multis hominum milibus habebat.

L Y S I M A C H V S.

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromacheta, quum ob sitis impatientiam tum se tum exercitum dedidisset, posteaquam bibit iam factus captiuus, O dij, inquit, quam brevis uoluptatis gratia me ex rege feci seruum?

De Philippo quod hic habebatur, referretur suo loco: neque enim hoc est apophthegma Lysimachi, sed Philippi.

Exilium excusatum

7 Idem offensus libertate Theodori, dixit illi, Quoniam istis eras moribus, patria te eiecit. Sanè, inquit, quod me ut Semele Bacchum ferre non posset. Sentiens se maiorem esse quam ut à malis ferri posset, à quibus tamen non tam suo quam ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante, quumque foetum igneum ferre non posset, infans exectus est, & Iouis foemori insutus.

Amicitia regum

8 Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro interfectum, dixit, Si Parmenio struxit insidias Alexandro, cui fidendum est? Si non struxit, quid agendum? Erat Parmenio uelut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fessit, non est tutum cuiquam amico fidere: si Alexander nihil comeritum sustulit, præstat à regum negotijs abstinere.

De

De Demade oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis 9
 ut immolata uictima, nihil superesse præter linguā & uen- Venter & lin-
 trem. nam uenter ex hostia abijciebatur, & lingua dabatur gua
 præconi. Ita senex orator tantum loquebatur. Loquacitas
 enim crescit cum ætate. Tradunt autē Demadem luxui gulæ
 fuisse deditum, unde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

A N T I O C H V S Tertiū.

Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per li- 10
 teras iuberet, quod aduersaretur legibus ne curarent, perin- Iuste
 de quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes
 dum metuunt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nollent.
 Quicquid autē pugnat cum legibus, hoc uelut insciente prin-
 cipe tentatum haberi decet, quum ipse nihil aliud sit quàm
 legum minister.

Idem quū Dianæ sacerdotem uidisset supra modū elegan 11
 ti formæ, cōtinuo soluit Epheso, ueritus ne uis amoris aliquid Pudice
 ipsum facere cōpelleret, quod phas non esset. Immane quan-
 tum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani
 milites, qui deo dicatas uirgines cōstuprare pro ludo ducūt.

A N T I O C H V S Quartus.

Antiochus cognomēto Accipiter, cum fratre Seleuco pro 12
 regno bellum gerebat. At ubi Seleucus à Galatis uictus, nus- Pietas in fra-
 quam appareret: sed interfectus in prælio crederetur, depo- trem
 sita Antiochus purpura, pullam uestem induit: rursus paulò
 post quum audisset illum esse incolumem, pro leto nuntio
 dijs immolauit, fecitq; ut ciuitates ipsi subditæ coronas ge-
 starent. Solent fratrum iræ si quando inciderint, esse acerri-
 mæ, solet regni cupiditas nihil impium aut nepharium du-
 cere. At hic hac moderatione regnū ambiyt, ut fratrem uellet
 incolumem. Quanquam non uideo quur debeat hoc inter
 apophthegmata recenseri.

E V M

13 *Humanitas fratrum* Eumenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus: Is rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnum occupauit. Cæterum quum audisset illum uiuū, ut solet, profectus est illi obuiam unā cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amanter illum amplexus dixit in aurem, Ne festines ducere priusquam me mortuū uideris: nec præterea per omnem uitam ullam offensi animi significationem uel dicto uel facto dedit: quin etiam moriens fratri & uxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio posteaquam adoleuisset, adhuc uiuens principatum tradidit.

P Y R R H V S.

- 14 *Virtus succedit* Pyrrhus Epirotarum rex quum à filijs etiamnum pueris interrogaretur, Cui nostrum relinques regnum? Quicumq; inquit uestrum acutiorem habuerit ensē: significans se non ætati daturum principatus successionem, sed uirtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.
- 15 *Ars imbellis* Interrogatus uter melior tibicen uideretur, Python' ne an Charisius, Polysperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utriq; prætulit strenuum ducem.
- 16 *Victoria magno emptā* Bis commissō cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis cōpluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, Si uno, inquit, adhuc prælio Romanos uicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat uictor, declarās uictoriam magno emptam non esse uictoriam, sed calamitatem.
- 17 *Magno paranda* Quum ē Sicilia solueret, frustratus eius uidelicet potiūdspe, conuersus ad amicos, Cuiusmodi, inquit, palæstram reliquimus

quimus Romanis & Carthaginensibus? significans se certamen hoc cruentum & operosum libenter alijs cedere. Interdū felicius est non assequi, quā nimio mercari quod ambis.

Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam. Significans Institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus discipline militaris optimus fuisse magister.

Idem dicere solet, plures urbes Cineā oratione subegisse, quā ipse cepisset armis. Erat autem Cineas Theſſalus, uir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius æmulationem se contulerat, sed uim præcipuè exprimens. Confirmatum est itaq; quod dicit Euripides : πᾶν ὕψους λόγῳ, ὃ ἡγὰρ αἰὲρ πολεμίων δειόσκειται. id est, cuncta sermo conficit, Quæcunq; ferrum efficere possit hostium.

Quū rebus feliciter gestis domū redisset, & à suis aquila diceretur, Per uos, inquit, aquila sum. Quir enim non essem, quum uestris armis ueluti pennis subleuer? Modestissime gloriosi cognominis laudem in suos milites transferens, uitauit inuidiam.

In Ambracia quum amici suaderent, ut quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret, Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat quā apud omnes obambulans.

Quum Athenas uenisset, & ingressus arcem Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidam Atheniensium erga se fiduciam, cæterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent. Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem.

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, deq; Pyrrho asciscendo, sumpta corona

2 3

Sapiens sub
 stulti persona & lucerna, præcedente tibicine uelut ebrius comessabundus
 uenit in forum, atq; ut sit, alijs applaudentibus, alijs ridentibus, nonnullis etiam ad eanendum hominē inuitantibus, processit in cōcionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente uerò turba dixit, Rectē facitis uiri Tarentini, qui iocari ludereq; dum licet, qui uelint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hæc ludendi libertate fruimini priusquā Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio uiuendum erit.

24 Cineas ut Pyrrhum à bellandi studio reuocaret, sic per otium cum illo colloquutus est, Romani feruntur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tum Italiā, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tum Cineas, Num hic erit militiæ finis? Nequaquā, inquit Pyrrhus, sed hæc tantum præludia sunt ad res maiores. Supereſt Libya & Carthago. Rectē, inquit Cineas: nā his potitus facile & Macedoniam recipies, & Græciæ dominaberis. Sed delitis omnibus, quid tandem faciemus? Hic arridens Pyrrhus, tum, inquit, otium agemus ô beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos iudicem delectabimus. Tum Cineas, At quid uetat, ô rex, quo minus nunc iam isto otio, isto Cothone & mutuis sermonibus perfruamur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra tum aliorum sequimur, incerti an affecuturi.

25 Quum Pyrrhus rex falsas aduētus sui causas prætexens Inexpectato Laconicam inuasisset diripissetq; Lacedæmoniorum legatis expositulantibus quod non indicto bello Laconicam inuasisset, Nec uos, inquit, Spartani, quod facturi estis, prius alijs denuntiatis.

26 In uictoria Tarentina Romanorum militum uirtutem ac ducum

ducum prudentiam admiratus exclamauit, ô quàm facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis. Ita Florus in epitomis lib. i.

A N T I O C H V S .

Antiochus ille qui bis exercitum duxit aduersus Persas, 27
quum in uenatu quodam feram insequitur, aberrans ab amicis ac famulis in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat introijt : atq; inter coenam infecta mentione regis, audiuit quòd cetera quidem probus esset ; sed plerasq; functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conuiuens : tum quòd immodico uenandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hæc tum temporis nihil respondit, nec quis esset prodidit : uerum ubi diluculo satellites uenissent ad casam, iamq; agnosceretur, allata purpura simul cum diademate, Age, inquit, ex quo uos indui, heri primū uera de me ipso audiui. Nam fere hoc studio est his qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiant nisi blandum auribus.

Reges raro
uerum audiunt

Idem quum urbem obsideret Hierosolymam, Iudeis ad 28
maximum illud festum celebrandum septem dies petentibus, non solum eos concessit, uerum etiam tauros auratis cornibus adornatos magnamq; thymiamatum & aromatum uini usq; ad portas urbis cum pompa solenni deduci iussit, traditaq; illorum sacerdotibus hostia ipse in castra redijt. Iudei uerò regis benignitatem admirati, protinus à festo peracto in fidem illius sese dederunt. Hoc ut bellum est strategema, ita nihil habet apophthegmatis, unde probabile est à studioso quopiam adiectum in Plutarcho.

Benignitas in
hostes

Antiochus quum à L. Scipione ultra Taurum montem 29
submotis imperij finibus, Asiam prouinciā, uicinasq; ei gētes amisisset, gratias egit populo Romano, quòd magna parte terrarum per eos liberatus esset. Intellexit uir prudens, unius

homin

hominis animum quamuis uigilantem , non posse tot negotijs parem esse.

GRÆCORVM DVCVM

ΑΠΟΡΗΘΕΓΜΑΤΑ.

THE MITOCLES.

- 1 *Themistocles quum esset adolescens , in compotationibus ac mulierum amoribus uolutabatur. At posteaquàm Miltiades factus imperator apud Marathonem deuicisset barbaros , iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorum. Percontantibus autem unde sic esset repente mutatus, Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire neq; cessare. Gloriæ studium excussit amorem uoluptatum, clauum, ut aiunt, clauo.*
Gloriæ studium
- 2 *Interrogatus utrum Achilles esse mallet an Homerus. Dic ipse prius, inquit, utrum malles esse uictor in Olympijs an præco, qui uictores pronuntiat : sentiens multo præstantius esse res egregias gerere, quàm gestas celebrare, Homerum præconi conferens.*
Præcones poetæ
- 3 *Quum Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciam, Themistocles metuens ne Epicydes Demagogus, homo turpiter lucri auidus, ac formidolosus , si nactus esset imperium perderet ciuitatem , pecunia data illi persuasit , ut à militari præfectura abstineret. Nec hoc quidem uideo quur inter apophthegmata debeat commemorari.*
Corruptela munerum
- 4 *Adimantus abhorrens à pugna nauali, ad Themistoclem qui Græcos huc hortaretur incitaretq; , ita loquutus est , ô Themistocles, qui in certaminibus ante alios prosiliunt, mos est flagris cedere. Cui Themistocles, Sic est Adimante, ut dicis, sed nec eos qui se subducunt coronat quisquam. Adimantus notauit in Themistocle præcipitem audaciam , ille uicissim*
Retortum crimen

cissim illum insimulauit formidolositate, qui cum opportunitas inuitaret, detrectaret pugnam.

Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem 5
obstreptentem, Percute, inquit, sed tamen audi. præsens ani- Fidia
mus & suo fidens consilio.

Idem quum Eurybiadi non persuaderet, ut in angustiis 6
committeret nauale prælum, clam ad barbarum misit qui
illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugam adornantes.
Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pugna com-
missa loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad Exul in pa-
illum qui monerent ut quàm posset ocysimè fugeret ad Hel- tiam pius
lespontum, Græcos enim de soluendo ponte cogitare: hæc
callidè, quò quum hoc ageret ut Græcos seruaret, regis in-
columitati prospicere uideretur. Hoc ingenio Græciam à
barbaris liberauit non minore gloria, quàm Miltiades re-
tulcrat ex Marathonis uictoria.

Scripbio cuidam obijcienti, quòd non ex sese, sed ob urbis 7
nobilitatem celebris esset, Vera, inquit, prædicas. Neq; enim Obscuritas
ego si Scripius essem, clarus essem, neq; tu si Atheniensis:
non inficiatus est, urbis celebritatem nonnihil facere ad illu-
stre nomen, sed illum esse tam ignauum, ut etiam si fuisset
natus Athenis, nihilominus fuisset obscurus futurus.

Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem 8
fugerat ac fastidierat, ubi uidit illum gloria celebrem, poten Occasio ne-
tiaq; magna pollentem, ultrò adiit illum blandiens: cui The- glesta
mistocles, ô adolescens, sero quidem ambo, sed tamen sapere
coepimus: sentiens illum non arripuisse occasionem sese offe-
rentem, sibi uerò nunc non uacare per negotia talibus affe-
ctibus indulgere.

Simonidi petenti ut in negotio quodam sententiâ iniustam 9
pronuntiaret, Neque tu, inquit, bonus poëta fueris si præ- iust

2 5 ter

ter musicae modulos caneres : neque ego princeps bonus , si contra leges pronuntiem.

Affectus priuati 10 *Filium quem mater adamabat atque in delicijs habebat, plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum, Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filium.*

Vir pecunia potior 11 *Quum ex procis filiae uirum probum diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus, Malo, inquit, uirum absq; pecunia, quàm pecuniam absque uiro. Vir strenuus facîle parabit pecuniam, ignauo pecunia inutilis est.*

Vicinus bonus 12 *Quum prædium uenderet, iussit præconem hoc addere, quòd bonum haberet uicinum : sentiens iuxta Hesiodum, ex bono uicino plurimum esse utilitatis, ut contra, ex malo noxæ plurimum.*

Ingratitudo 13 *Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus, Quid tui multumamini, inquit, aduersus eos, à quibus sæpenumero fuistis affecti commodis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarum umbra accurrunt homines afflicti tempestate, & easdem simul ut redijt serenitas uellunt, conuicijsq; petunt: sentiens hunc esse populi morē, ut in belli periculis implorēt opem fortium uirorū, in pace contemnunt ac uexent eosdem.*

Armata timidas 14 *In Eretrienes ita cauillari solet, ut diceret eos similes piscium, qui gladioli uocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent : notans illorum ignauiam, quòd armatis non adesset animus.*

15 *Posteaquam Themistocles primum Athenis, mox tota Græcia depulsus, ad Persarum regem confugisset, admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse pieturatis stragulis. Nam quemadmodum, inquit, illæ dum extenduntur ostendunt imagines, dum contrahuntur, celant easdem & abolent : itidem fit in oratione. Petijt autem anni spatium*

spatium, ut interim Persicā linguā suo arbitrio perdisceret, ne regi per interpretē cogeretur ea quæ sentiret explicare.

Diffusus est interpreti, qui dum quædā omittit, quædam addit, quædā aliter narrat, perdit orationis gratiam. Vbi uerò multis muneribus à rege est honoratus, citòq; factus diues, dixit suis, o pueri, perieramus, nisi perissemus. Perire uideatur qui cogitur exulare, at Themistocli feliciter cessit exiliū.

Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tra-
tasset Astum, & hac fama perterriti classiarij cogitarent de repetenda domo, idq; pleriq; suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos uniuersos hostibus fore pares, dispersos uerò perituros. Ita Probus Aemilius.

Themistoclis pædagogus dicere solet, Nihil, inquit, mediocre futurus es o puer. Nam aut magnū bonum eris Reipublicæ, aut magnum malum. Generosa indoles si accedat recta institutio, magno bono est patriæ: sin ad uitia degeneret, ingens adfert malum.

Quoniam adolescens feroci mutabiliq; ingenio uidebatur mirantibus mutatos mores dicere solet, Asperos & indomitos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamq; institutionem.

Ad Olympiæ celebritatem profectus quū in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoq; contemplando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re letus uir gloriæ cupidissimus dixit amicis, se eo die laborum quos pro Græcia suscepisset, omnium fructum ampliissimum reportasse.

Idem facilitate morum multos ciuū sibi conciliarat, atq; hinc popularem potentiam adeptus. Itaq; cuidam ipsum admonenti, bene principatum geres Athenis, si cunctis, equalis &

Exilium felix

16
Coniunctæ
uires

17
Nil medium

18
Institutio

19
Gloria ducto

20
Aequalitas

lis & communis esse uoles: respondit, Nunquam ei selle in-
federim, unde nihilo plus à me ferrent amici quàm alieni.

- 21 Idem ludum præteriens in quo diceretur esse professio, ro-
gauit quid is profiteretur: quum responsum esset, artem me-
moriæ: contempsit, dicens, At ego malim artem obliuiscendi.

Memoria Vox hæc digna fuit eo qui linguam Persicam intra annum
potuit ediscere. Et sunt quorum obliuio nobis grator sit
quàm memoria. Facile meminimus quæ uolumus, at nō licet
obliuisci quæ uolumus.

- 22 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuiam
cuius uocem esset libentissimè auditurus, Eius, inquit, à quo
artes meæ quàm optime canerentur. Ingenue fassus, se ma-
gno gloriæ studio teneri. Solent autem olim musici in pu-
blico uiroꝝ illustrium laudes canere.

23 Quum aliquando ad mare uisendi cadauera gratia acces-
sisset, ac torques armillasq; passim disiectas uideret, ipse qui-
dem præterijt, sed amico qui sequebatur dixit, Collige tu ti-
bi, nam tu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem præ-
da cōmoueri potuit, ut quicquàm ageret indignum egregio
duce, cui gloria debet esse satis magnum uirtutis præmium.

24 Quum apud Andrum argentum peteret, Duos, inquit,
Dii Vis, & Suasio ad uos adduco deos, Vim ac Suasionem: Significans si minus
impetraret suadendo, se ui crepturum. At illi responderunt,
apud se quoq; duas magnas esse deas, Inopiam & Impossibi-
litate, per quas non liceret dare quæ petebat.

25 Ab Artabano regis Persarum satrapa rogatus, quæ Græ-
corum diceret aduenisse, Hoc, inquit, ante regem nemo sciet
Artabane. Senferat Artabanus è colloquio nō esse uulgarem
hominem Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se
regi suapte oratione commendaret. Rex audito Themistocle
precatus est decum suum Arimenum, eam mentem immittere
perge

pergeret hostibus suis, ut eiusmodi uiros à se expellerent.

A R I S T I D E S.

Aristides cognomento iustus, semper suo unius præsidio
fretus Rempublīcā administrabat, à sodalitatibus abhorre- Factiones &
sodalitates
bat, uelut ab amicorum potentia, quæ ad iniuriā alijs infe-
rendam adderet animum. Quantum ille uir abhorruit ab
omni factione, qui non ob aliud uitabat amicitias, quā ne per
illas adigeretur ad aliquid faciendum quod iustum non esset,
aut cogeretur abstinere ab eo quod iudicasset Reip. cōducere.
Nunc mundus undiq; plenus est sodalitatibus, sed titulis
plausibilibus ac religionis lenocinio cōmendatis. Nec his for-
tasse dedisse nomen expedit uiris insigni uirtute præditis, eo
quod maior pars, quæ ferè deterior est, sæpe cogit facere
quod nollent, aut abstinere ab eo quod erat factu optimum.

Quum Athenienses eò concitati essent, ut Aristidē ostrac- 2
Lenitas
ismo, id erat damnationis genus quod testulis peragebatur,
in exilium agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam
ad eū deferens iussisset ut Aristidis nomen inscriberet, Nosti-
ne, inquit Aristides, Aristidem? Quum ille negasset se nosse,
molestè tamen ferre, quod iustus cognomine diceretur: siluit
Aristides, & nomen suū inscripsit testule ac reddidit. Tam
leni animo ferebat iniustam damnationem. Grauißimum au-
tem uite innocenter actæ testimonium, è tanta multitudine
neminem extitisse qui aliud obijceret quàm iusti cognomen,
quod ipse tamen sibi non imposuerat.

Erat illi simulacris cū Themistocle. Huic quū delectus esset 3
collega ad peragendā legationē, Vis, inquit, Themistocles ut
in his montibus similitudine deponamus? Nā si uidebitur, reuer-
si illā resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit utili-
tati. Ex his enim ferè omnis humane uitæ perniciēs nascitur.

Quum Græcis tributa indixisset, tanto pauperior rediit, 4
quan

Integritas quantum absumpserat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis solent alij messsem opimam metere. Eo magis ille cauit, ne quid suspitionis eiusmodi cōflaret sibi, proinde suis impendijs rem gessit.

3 **Sanctitas non ficta** Quum hi uersus, quos de Amphiarao scripsit Aeschylus, in theatro recitarentur,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἀεὶ εἶναι θεῶν,
βαδῆαι ἀνθρώπων διὰ φρονὸς καρπόμενον,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βελύματ' α. Id est,
Neq; enim uideri, at esse studet uir optimus,
Segetem profundam mente studiosa colens,
Consilia quando hinc germinant salubria.

Totus populus in Aristidem uertit oculos, agnoscens hoc laudis in eum competere.

6 **Simultas magistratuum** E concione quadā, in qua frustra Themistocli obstiterat, discedens clara uoce testatus est, res Atheniensium incolumnes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrum conijcerent: prius habens in carcerem ire, quā ob duorum similitatem minus rectē consuli publicis commodis,

7 **Aequitas** Quendam reum egerat: at quum iudices post Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarent properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, ut eum iuxta legum praescripta diligēter audirēt. Tanta erat in uiro legū equiq; obseruatio.

8 **Extra causam** Quam inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem irritaret in aduersariū, extra causam multa cōmemoraret, quibus ille laesisset eum, Aristides interpellans hominē, Ista nunc, inquit, missa fac bone uir, & si quid te laesit eloquere: tibi enim in praesentia, non mihi iudex sedeo.

Fuit & procurator fisci, quod munus quum sanctissime gessisset, tamen à Themistocle delatus est, ac repetundarum damna

damnatus. Sed optimatum favore non solum illi multa remissa est, uerum etiam eidem redditus est muneri: quod per simulationem sic administravit, ut omissa pristina seueritate, lenem se facilemq; praeberet ijs qui publico malo gaudent Damnata integritas
ditescere. Horum opera factum est, ut populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, Ob integre gestum munus damnatis, nunc quoniam praeter aequum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris asserri puto, quam damnato ac multato irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratosus apud populum, nisi maluisset iustus esse quam plausibilis. Simile quiddam apud Terentium facit Demea.

Quum iret exulatum sublatis in coelum manibus deos 10
comprecatus est, sic prosperarent res Atheniensium, ut illis Vindictae neglectus
Aristides nunquam ueniret in mentem. In rebus enim afflicto
etis solet populus ad egregios uiros confugere, id quod euenit. Siquidem tertio post anno quum Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

Themistocles in concione dixit, se reperisse consilium quod 11
summopere pertineret ad dignitatem Atheniensium, sed id eius esse generis, ut proferri non expediret: populus censuit ut uni Aristidi indicaret, si is probaret prabatueros omnes. Auctoritas
Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi, se de incendenda Graecorum nauali statione cogitare: sic enim fore, ut Athenienses toti Graeciae dominarentur, Aristides ad populum prodiens dixit, Themistoclis consilio nihil esse utilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita uoce, populus uetuit ne super ea re in posterum uerba faceret Themistocles. Hic certe populus quiddam philosophicum praestitit, repudians militatem cum turpitudine coniunctam: simulq; declarauit
quanta

quantum sit spectatae uirtutis autoritas, qui non dubitavit Reipubl. fortunam unius iudicio committere.

12 Quum Themistocles irrideret Aristidis consilium, hoc agentis ut census esset in tuto, dicens eam laudem non esse uiri, sed scrinii tuto seruantis aurum: deinde summam boni ducis laudem definiret, scire ac praesentire hostium consilia. Et isthuc, inquit, o Themistocles faciendum est, sed in primis oportet habere manus abstinentes, atque haec egregij ducis praecipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

13 Quum Aristides duceretur ad supplicium, quidam inimicus expuit illi in faciem, ille nihil aliud quam absterfit faciem, et subridens ait magistratui comitanti, Admone istum, ne postea tam improbe oscitet. Huic similitimum est quod adscribunt Phocioni.

14 Marcus imperator triduum commoratus Smyrnae, quoniam nondum uiderat Aristidem, misit Quintilios qui illum stipatum adducerent. Quur, inquit, Caesar, te sero uidemus? Quoniam, inquit, consideratio quaedam me impediabat. Tum Caesar hominis simplicitate delectatus, Quando, inquit, audiam te (Hodie, inquit, propone, et cras audi. Non enim sumus de numero uomentium, sed exacte loquentium. licet ne o imperator adesse familiares dictioni? Licebit, inquit Caesar, est enim negotium publicum. Rursus Aristides, Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum possunt. Hic arridens Caesar, Istuc, inquit, in te situm est.

15 Idem dixit, Arimasphas esse cognatos Philippi, quod ea gens gignat unuculos.

MYRONIDES.

16 Myronides creatus dux exercitus aduersus Boeotos, edixit ut Athenienses exirent, Quum autem adesset cõgruedi tempus, ducesque monerent nondum omnes adesse, Adsum, inquit

Ignauum non expectandi

inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaque quum uideret promptos, hostem aggressus uicit: sic interpretans eos qui ob igna uiam non studuissent tempestiuè adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

P E R I C L E S.

Pericles quotiescunq; belli dux creatus esset, chlamydem 17 induens apud se dicere consuevit, Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses. Imperium in liberos His dictis se uir cordatissimus hortabatur ut moderatè gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis: at Græci plusquam liberi tum erant: postremò inter Græcos liberrimi Athenienses.

Suadebat Atheniensibus ut Aeginam tollerent, ueluti Pyrei pituitam, quòd inde suspicaretur bellum oriturum. E 18 Noxia tollenda corpore malos humores tollere medicorum est.

Amico roganti ut pro se falsum diceret testimonium, cui 19 adiunctum erat iurandum, hoc est, periurium, respondit, Vsq; ad aras se quidem amicum esse, sed usq; ad aram: sentiens aliquousq; gratificandum amicis, sed citra uiolationem religionis.

Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, quòd ipsius cau 20 sa nullus Atheniensium pullam uestem induisset: significans Potentia innoxia se nulli causam mortis fuisse, nec ulli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt qui mortuum lugent: & olim capitis reum amici pullati pullatum comitabantur.

Prætor collegam sortitus est Sophoclem poëtam: quumq; 21 simul nauigarent, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset, En quàm speciosus puer, Decet, inquit, ô Sophocles Prætorè non modo manus, sed & linguā habere continentē. Pudicè

Quum Thucydides uociferaretur apud populum aduersus Periclem, quòd in picturas ac statuas summorum artificum 22 profunderet Reip. census, ipse assurgens rogauit populum, Gloriæ stimulus

A uider

videretur ne multum impendisse : quo respondente plurimum, Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa non uobis, atq; ipsis donarijs decorum meum tantum nomen inscribam. Hæc uox subito mutauit animum populi, iussitq; ut publicis impendijs pergeret, nec ullis parceret sumptibus. Tantum ualuit animus præsens, & sermo aculeatus.

23 **Alicna curare** Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro concione laudasset eos qui in bello ceciderant, ceteræ matronæ redeuntem e concione coronis ac uittis decorarunt. Elpinice Cimonis soror propius accedens dixit illi, Præclara sunt ista quæ gessisti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus uiris spoliasti. Ad hæc aliaq; conuicia nihil commotus Pericles, tantum arrisit, nec aliud respondit quàm uersiculum Archilochi:

Ὅν ἂν μὲν οἱσι γράῦς ἐοῦν ἀλείψω, Id est

Vnguento anus quum sis caueto inungier.

Significans publica negotia non esse curanda uetule. Tam enim hoc indecorum quàm turpe foret eam unguentis uti. Aut sensit indecorum esse iam anui mariti desiderio teneri.

24 **Animosè** Subito oborto solis defectu quum Pericles uideret alios multos, sed præcipuè classis gubernatorem, uehemèter perturbatos, chlamyde sua textit gubernatoris faciem, interrogauitq; Nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negante, Quid interest, inquit, igitur, nisi quòd chlamyde maius est id quod nunc tenebras inducit. Sensit uir prudens interuentu lunæ nobis abscondi solem, quemadmodum opposita chlamys impedièbat aliorum aspectum: nullum autem esse ostentum, quod natura fit.

25 **Ciuiliter** Pericles Aripthroni uolenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicum Democratem se contulerat, obstiuit dicens, Si fortè nobis inscijs periit, præconio nihil aliud agetur quàm ut uno tantum die citius

ēitius manifestū fiat illum interisse: sin saluus, ne per omnem quidem uitam saluus esse poterit. Ciuilit̃er exclusit Pericles adolescentis infamiam, quā nūquam potuisset eluere.

Pericles quum à populo uocaretur frequenter, nō auscultauit dicens, ἀσιῶταυτὸς εἰμι. Sentiens se non esse cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

A L C I B I A D E S.

Alcibiades etiamnum puer, quum in palæstra nexu quodam constrictus esset, unde se non posset explicare, manum colluctatoris mordicus arripuit: illo dicēte, mordes Alcibiades ut fœminæ solent: Imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodam antè commemoratū est, sed in diuersam sententiam: Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium.

Habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptam drachmarum septem millibus, huic amputauit caudam, ac per urbem obambulare passus est. Demirantibus cur id faceret, Vt hoc, inquit, de me loquātur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi: de clavis uiris libenter loquitur male, illi morbo suppeditauit materiā leuiorem.

Puer ludum literarium ingressus poposcit Iliadem Homerī, quumq; ludimagister negasset sibi esse quicquam Homerī, impegit illi pugnum & abiit: declarans impudenter eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu. Quid ille factururus erat, si pro Homero quis porrexisset illi Michaëlem Modistam aut Floristam?

Quum aliquando Periclem inuiseret, & accepisset illū tum non esse otium, propterea quòd perpenderet quo pacto posset Atheniensibus reddere rationē, Non ne satius fuerit, inquit, cogitare quī fieri possit ut non reddat rationem? Notans ita rem gestā: ut non facile possit reddi ratio: proclinius autem esse in totum effugere rationem, quā bene reddere.

5 **Periculum uitare satius** Accitus ab Atheniensibus è Sicilia ut diceret causam capitis, abdidit sese, dicens, eum esse fatuum, qui uocatus in ius quærat elabi quum liceat uitare ne eat. Sentiens consultius, esse non committere se periculo, quàm dare operam ut ingressus periculum temet expedias. Dictum Græcis sonat iucundius ob uocum affinitatem, φρυγῖ & ἀποφρυγῖ. Græcis autem ἀποφρυγῖ ἄλῳ dicitur, qui iudicum sententijs absolvitur: φρυγῖ, qui uitat aut fugit.

6 **Diffidentia** Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ? Ego sanè, inquit, ne matri quidem: uererer enim ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret.

7 **Vindicta** Nuntianti quòd ipse cum comitibus morte damnatus esset Athenis, At nos, inquit, demonstrabimus illis Alcibiadem uiuere: simulq; sese ad Lacedæmonios còtulit, ac bellū Decelicū, ab urbe Decelia cognominatū, excitauit in Athenienses.

8 **Musica contempta** Imbutus philosophiæ præceptis uoluptates ac artes indecoras aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumento reijciebat, quòd uocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebāt, simul & uoce cecinisse: plectrum, quòd habitum formamq; liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine damnabat, & quòd sic mutaret oris habitum, ut uix à famèliarissimis agnosceretur qui caneret, & quòd homini propriam adimeret uocem, loquendiq; facultatem eriperet. Nemo enim potest simul & inflare tibiā & loqui. Cantent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, ut à maioribus accepimus, gentis princeps est Pallas & Apollo, quorum illa fistulam confregit, hic tibicinem excoriauit. Proditum est priscorum fabulis, Palladem ad speculum tibia canentem, offensam oris deformitate, proiectam comminuisse tibiam, Apollo Marsyam canen

canendo uictum excoriat.

T I M O N Athenienſis.

Timon Athenienſis quem *μωάνδρωτος* appellat Lu- 9
cianus, quum erga ceteros eſſet inhumaniſſimis moribus, ſu-
geretq; conſuetudinem hominum, ſolum Alcibiadem adama- Amor ob ma-
bat exoſculabaturq; Id admiranti Apemanto cauſamq; ro- lum
ganti, reſpondit, ideo ſibi charum eſſe adoleſcentē, quod per-
ſpiceret illum aliquando magno malo fore Athenienſibus.

Apud hunc quum cœnaret Apemantus, nam & ipſum 10
ob morum ſimilitudinem admittebat, diceretq; pulcherri- Inhumaniter
mum o Timon, hoc noſtrum conuiuium : reſpondit Timon,
Ita ſanè ſi tu non adeſſes.

Idem aliquando prodiit in concionē, factoque ſilentio quum 11
omnes magnum quiddam expectarent, quod inſolens eſſet Inhumaniter
Timonem cōcionari, dixit, Viri Athenienſes, poſt ædes meas
hortulus eſt, in eoq; ficus, unde multi iam ſeſe ſuſpenderunt,
Eo in loco cōſtitui ſtructuram ponere, proinde uſum eſt
hoc publicitus denuntiare, ut ſi qui etiam uelint ſe ſuſpende-
re, maturent priuſquam arbor excidatur.

L A M A C H V S.

Lamachus caſtigauit quendam e ducibus, qui deliquit 12
rat nescio quid : & quum ille dixiſſet : Non iterum iſtuc
committam, Ne poſſis quidem, inquit, in bello peccare bis.
Error enim in bello mors eſt.

I P H I C R A T E S.

Iphicrates quod ſutore patre natus exiſtimaretur, erat 13
contemptui, ac tum primum opinionem ſibi parauit, poſtea Cautio aduer-
quam ipſe ſaucius, hoſtem unā cum armis correptum uiuum ſus omnia
in triremem ſuam deportauit. Is quum in amicorū ac ſocio-
rum agris haberet exercitum, ac nihilominus & uallum ia-
ceret, & foſſam foderet accuratè, cuidam dicenti, Quid me-

A 3 tuimus

tuimus? ait, Pessimā esse ducis uocem, haudquaquā putarant. Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculum, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogeretur, non putaram. Hoc Latini transferunt ad Scipionem.

14 **Nomē habet momentum** Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se uereri ne hostes non nossent Iphicratem, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

15 **Intempestiua** Capitis postulatū dixit calumniatori qui litem intendebat, Quale est quod facis homo, quum instet bellum, Rcip. persuades ut de me consultet, ac non potius mecū? Sentiens id tēporis maxime opus esse ciuitati cōsilio operāq; Iphicratē.

16 **Nobilitas uera** Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuiciū obijcienti, Meum, inquit, genus à me habet originē, tuū uerò in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

17 **Dux bonus** Oratori cuidam in concione hunc in modum ipsum interroganti. Quis es ut tam sublimes geras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius esse bonum praeſtare ducem quā quemuis militem.

18 **Miles diues** Idem censebat, militem & diuitiarum & uoluptatum auidum esse oportere, dicēs illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus suppedicaret.

19 **Eloquētia uictrix** Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophantem defendebat, Aduersariorū, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur uitio histrionis, ita saepe melior causa uincitur à peiore patroni infantia stultitia ue.

XENÆNETVS.

20 **Probrū commune** Xenænetus dux ciuibz exprobrantibus sibi quòd imperator exercitus fugisset in bello, At uobiscum, inquit, ò chara capita

capita:probrum cum exprobrantibus communicans. neque enim dux persistere potest absq; militibus. Et turpiter obijcit alteri nitium, à quo ipse non est immunis.

T I M O T H E V S

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidetes nonnulli pinxerāt ciuitates ultro se reti implicare ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensas Timotheus ciuilit̃er respondit, Si tantas urbes capio dormiens, quid facerem uigilans? 21 *Scommma con temptum*

Audace quodam milite uulnus Atheniensibus ostentante, Et me, inquit, puduit, quòd quum ego in Sāmo dux uester essem, catapultæ telum prope me ceciderat. Significans hoc uulnus illi non factum in prælio cominus pugnanti, sed procul. At bono duci adeo cauendum, ut ne prope quidem iaculum ullum possit accidere. Vulnus gladio factum fortitudinē arguit, telo factum catapultæ, indiligentiæ signum est. 22 *Cautio*

Quum oratores Charetem commendarent, censentes tālem creari debere Atheniensem ducem, Non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet. 23 *Magnus non fortis*

C H A B R I A S D U X

Chabrias dicere solet, eos optime ducis munere fungi, qui res hostium quā maximē cognitās haberent. 24

Idem proditiōis accusatus est unā cum Iphicrate. Quum autē ab Iphicrate obiurgaretur, quòd quum esset in periculo, tamen ad gymnasiū itaret, solitaq; præderet hora, Ergo, inquit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, te squalidum ac famelicum, me uerò pransum & unctum occident. 25 *Miser ante tempus*

Quin & illud dicere solet, Formidabiliorem esse ceruorum exercitū dūce Leone, quā Leonū dūce ceruo. Sentiens totā belli fortunā pendere à uirtute prudentiaq; ducis. 26 *Dux egregius*

H E G E S I P P V S.

Quum Hegesippus cognomēto Crobelus, Athenienses in 27

A 4

Philip

Libertas ma-
gno emenda

Philippū irritaret, quidā ē concione succlamauit, Ita ne bellū nobis inuehis Hegesippe? Nā per Iouē, inquit, & pullas vestes, & publicas exequias, & orationes funebres, si uicturi sumus liberi, nec imperatis Macedonum parebimus. Significās libertatē bene emi magno, nec sine negotio posse seruari.

- 28 Pytheas, quum adhuc esset adolescens accessit in concionē contradicturus decretis quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem uos suffragijs uestris deum facitis, me iunior est.

P I S I S T R A T V S.

- 29 Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici Solerter qui ab ipso defecerant Phylon occupassent, uenit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterum illis quid sibi uellet percontantibus, Vt, inquit, si persuasero, reducam uos: si non persuasero, maneam uobiscum: ob hoc enim ueniam cum sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare nec uiuere.

- 30 Quum mater apud ipsum esset delata, quod adolescentem Ciuilititer quendam deamaret, furtimq; cū eo cōgrederetur, & quidē frequenter præ metu Pisistrati negāte sui copiā, adolescentē uocauit ad cœnā: peracta cœna rogauit quomodo habitus esset, quū ille respōdisset, suauiter, Hæc, inquit, tibi cōtingent quotidie, si matri meæ placueris. Admodū ciuilititer & maternis indulgit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

- 31 Thrasybulus Pisistrati filiam amabat, eamq; quum habe- Ciuilititer ret obuiam, in publico osculatus est: ob id uxori maritum in Thrasybulum irritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amant habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt? Ac uirginem adamatam Thrasybulo dedit uxorem.

- 32 Comeffatores quidam in Pisistrati uxorem inciderant, multaq;

multaq; lasciuè in illam tum fecerant, tum dixerant. Postero
uero die iam decocta temulentia Pisistratum adierunt cum
lacrymis orantes ueniam. Tum Pisistratus, Vos quidem in
posterum date operam ut sitis sobrij. Vxor uero mea heri
nequaquam usquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat,
quod ignouit adolescentibus: pietatis quod uxoris honori
consuluit, negans tale quicquam in illam factum esse.

Quum altera uxorẽ ducere statuisset, liberis ipsum per-
cõtantibus nunquid in ipsis haberet de quo quereretur, Ne-
quaquam, inquit, imò ob id potius altera duco, quod collan-
dem uos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

Demetrius Phalereus Ptolemæum regem adhortari solet,
sibi pararet libros, de regno, deq; militari imperio gerendo
tractantes, eosq; euolueret, propterea, quod ea de quibus
amici nõ audent admonere reges, in libris scripta habeatur.

Quum exularet, ac Thebis, inglorius humilisq; uiueret,
audiissetq; Cratetem philosophum, qui ipsum inuisceret, mul-
ta placide prudenterq; de moderate ferendo exilio differen-
tem, Male sit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas
hactenus talem uirum non licuit cognoscere.

N I C O S T R A T V S Dux.

Nicostratus Argiuis, quum ab Archidamo sollicitaretur,
tum ingenti promissa pecunia, tum cuiuscũq; uellet Lacenæ
coniugio, ut Cromnum traderet, respõdit, Archidamum non
ducere genus ab Hercule, quod Hercules obiens orbem so-
leat improbos afficere supplicio, ipse contra ex probis face-
ret improbos. Lacedæmonij uero hoc nomine potissimum
gloriantur, quod originem ducunt ab Hercule.

E P A M I N O N D A S.

Sub Epaminonda Thebano duce nunquam euenit, ut ex-
ercitum inuaderet tumultus Panicus, qui subito præter cau-
sam

Ciuitas
prudens

33
Retortum
mire

34

35

36
Degeneres

Prouidentia

A 3

lam

sunt interdum oboriri solet : cum quoniam à Pane deo cre-
dunt immitti, Panicum appellarunt.

2 Mors in bello Dicere solebat, pulcherrimum esse genus mortis in bello
mori, quòd hæc mors primum cum laude fortitudinis con-
iuncta sit, modo bellum geratur pro patria : deinde brevis
non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens.

3 Obesus miles Idem dicere solet, militum quibus arma gerenda sunt cor-
pus exercitum esse oportere, non solum athleticè, uerum
etiam militariter. Nam athletæ tantum hoc agunt, ut corpore
sint robusto : at militem oportet corpus habere expeditum
& agile. Vnde & uehementer obesis insensus erat, adeò ut
huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens, quòd uix
clypei tres quatuor uel tegerent ipsius uentrem, per quem
nunquam uidisset sua pudenda.

4 Frugalitas Ipse tam tenui uictu utebatur, ut aliquando uocatus ad
coenam à uicino, quum reperisset bellatorum, opsoniorum
& unguentorum apparatus, confestim abiit, dicens, Ego
te sacrificare putabam, non deliciarì & illudere.

5 Frugalitas Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs ali-
quot dierum rationem redderet, non alia de re indignaba-
tur quàm tantum fuisse consumptum olei : demirantibus au-
tem collegis, negauit se offendi sumptu, sed moleste ferre tan-
tum olei exceptum intra corpus hominum. Sentiens oleum
esse natum foris ungendo corpori, non intus explendo. Inun-
ctum reddit corpus firmitus & iniuriæ patientius, infusum
in uiscera, reddit delicatius ac segnius.

6 Sobrius prin- Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesq; compota-
ceps tionibus & libidini indulgerent, Epaminondas cuidam è fa-
miliaribus factus est obuiam squalidus & cogitabundus. Ad-
mirante illo roganteq; quid tandem esset rei, quòd solus ad
eum affectus modò obambulet, Vt nobis, inquit, omnibus,
ebrios

ebrios ac socordes esse liceat. O uocem principe dignā. Tum maxime uigilandum est principi, quum populus maxime indulget genio. At non oportet ipsi unquam uacare genia-
liter uiuere.

Homini cōtempo qui tene quiddam admiserat Pelopida 7
pro eo deprecante, non ignomit, sed amica pro illo rogante Personæ re-
dedit nemā: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oport- spectus
tere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum, sed quē-
admodum non quēuis damus omnibus, ita spectandum est
cui in qua causa gratificemur.

Quum Lacedemonij copias in Thebanos educerent, ua- 8
riaq; Thebanis ferrentur oracula, quorū alia uictoriam illis Oracula à no-
pollicebantur, alia diuersa prædicebant, insit bene promit- bis pendent
tentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad leuam. Atq;
omnibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitq; Si uo-
lueritis parere ducibus, & conglomerati in hostem tendere,
hæc nobis sunt oracula, ostensis melioribus: quòd si ad con-
flictum segnes timidiq; fueritis, hæc oracula nobis reddita
sunt hostensis deteriora pollicentibus. Mire nec oraculorum
contempsit auctoritatem, nec animos militum his deiici pas-
sus est: sed interpretatus est deum prospera polliceri stre-
nuis, infausta timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitru 9
facto, militibus percōtantibus quid putaret portendere deū,
Attonitos, inquit, esse hostes, quòd quum tales agros habe- Ostentū com-
rent in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia du- mode inter-
cis non solum terrorem exemit animis militum, uerumetiam pretatum

Ex omnibus quæ præclare & honeste gessisset in uita, il- 10
lud sibi dicebat esse iucundissimum, quòd utroq; parente ui- Pietas
uo Leutrica pugna uicisset Lacedemonios. Vir pius non

tam

tam sibi gratulatus est eā obtigisse gloriā, quā hanc uoluptatem ex se contigisse his, quibus uitā suam acceptam ferebat.

Secundis moderate gaudent

- 11 *Quū aliās solitus esset uncto corpore hilariq; uultu prodire in publicum, postridie eius diei, quo feliciter pugnatum est in Leuctris, processit squalidus ac summissus. Amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, Nihil, inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse, eius gaudij intemperantiam hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam uir Boeotus ac militaris, & nos non idem faciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt?*

- Gloria 12 *Quum uideret hoc agere Lacedæmonios, ut eam calamitatem tegerent, Epaminondas ut palam faceret quantū fuisset illius cladis magnitudo, non quibuscumque permisit cadauera tollere, sed ut quæq; ciuitas sua auferret. Ita factū est ut appareret plusquam millenos Lacedæmonios interisse. Hoc strategema pro apophthegmate forsitā adiecit aliquis.*

Gloria potior pecunia

- 13 *Iason Thessalorum rex uenerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egenti aureorum duo millia misisset, aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intutus, Iniustus, inquit, imperas ipse deterior. Ipse uerò quin quaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro uiatiko exercitus, inuasit Peloponnesum. Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriolem: at uiri fortes gloria uirtutis præmio contenti sunt.*

- Integre 14 *Rursus quum Artoxerxes Persarum rex ipsi tria Darcorum millia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, eumq; iussit hæc uerba ad regem referre: si fauet commodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicum gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non alio spectante quàm ad patriæ commodas?*

Quum

Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium 15
oratores in Arcadiâ missi uituperarunt utranq; gentem, &
Callistratus rhetor Orestem & Oedipodem ciuitatibus ex-
probrabat. Nam Orestes Argiuius fuit, Oedipus Thebanus.
Interim surgens Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos
fuisse qui patrē occiderit, apud Argiuos qui matrē necarit,
sed eos qui hæc patrarunt nos expulimus, Athenienses rece-
perunt. Tanto compendio conuicium retorfit in autores.

In Spartanos qui multa magnaq; crimina Thebanis obij- 16
ciebant, Hi nimirum fecerunt, inquit, ut breuiloquentia uti Miseria mul-
desisteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquētia gloriari, tiloqua
Sed à Thebanis multis affecti calamitatibus multa dicere
coacti sunt, de illis conquerentes.

Posteaquam Alexandrum Pheræorum tyrannum The- 17
banis insensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium,
isq; polliceretur illis se perfecturum ut minam carniū eme-
rent semiobolo: uidelicet significans se tantū pecudum ac iu- Minæ
mentorū adducturum ē præda: Epaminondas subiecit, At
nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna
gratis suppeditabimus. Nam syluas ipsorum succidemus, si
se plus satis admisceant nostris negotijs.

Quum studeret Bæotos, otio dissolutiores, continenter in 18
armis habere, simul ut Bæotia creatus est imperator, his Militia labo-
uerbis illos adhortatus est: Post hac consultate uiri, nam si riosa
ego militiæ præfectum agam, uobis militandum est: adimens
illis spem otij sub tali imperatore.

Regionem quandam supinam & campestrē belli orche- 19
stram appellabat, ueluti theatrum unde latē pateret prospe- Vigilantia
ctus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manū semper scuti
loro insertam haberent. Nam quæ montibus cinctæ sunt, mi-
nore negotio tuemur. Campestris regio quoniam patet o-
mnium incursionibus, armis tuenda est.

- 20 **Trophæum
ridiculum** *Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub
moenibus auidius pugnantes prostrauisset, atque ob id tro-
phæum erexisset, Epaminondas diridens hominē dixit: Hic
sanē decebat nō trophæū, sed Hecataē erectū esse. Veteres
enim ante portas in triuijs cōgruenter Hecates imaginē sta-
tuere solēt, uel ad indicandā uiam, uel in gratiā sepulcorum.*
- 21 **Arma indiga
niri** *Cuidam nuntianti, quōd Athenienses exercitum nouis in-
structum armis in Peloponnesum misissent, Quid, inquit,
num igitur gemit Antigenidas, si Tellis nouas habet tibias?
Tellis autem erat tibicen pessimus, Antigenidas optimus. Si-
gnificabat Atheniēses frustra nouis armis instructos, quum
his nescirent uti.*
- 22 **Miles ditatus** *Scutatum militem senserat à captiuo quodā magnam pe-
cuniarū uim accepisse. Huic Epaminōdas, mihi, inquit, redde
clypeū, tibi uerō cauponā emito, in qua uitā degas. Posthac
enim noles eodem modo subire periculum, quippe iam unus
de numero diuitum ac beatorum. Recte iudicauit, timidum,
ut est in prouerbijs, esse Plutū. Magis enim metuit mortem,
qui domi habet unde possit suauiter uikere.*
- 23 **Einis uitæ
spectādus** *Interrogatus quem arbitraretur ducem præstātissimum,
seipsum ne an Chabriam an Iphicratem, Id inquit, iudicatu
perdifficile est donec uiuimus. Alludens ad illud Sotonis, ne-
minem dicēdum beatū ante obitum. Quando uiuit homo, po-
test ex ad meliora proficere, et ad deteriora degenerare.*
- 24 *Quum ē Lacedæmone reuersus, cum suis collegis capi-
tis postularetur, ut qui præter legem, Boeotica præfecturæ
menses quatuor adiecisset, iussit ut duces in ipsum reiicerent
crimen tanquam ui compulsi. Ipse autem pro se dixit, se non
habere sermones factis meliores: sentiēs ipsas res gestas reo
patrocinari debere. Quōd si, inquit, omnino dicendum est
aliquid apud iudices, peto ut quum me occiderint, columna
damna*

damnationis titulum inscribant, quo Græci uideant, quod Epaminondas Thebanos nolentes coëgerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Messenam incoluerat annis c c x x x. igni ferroq; populari, tum Arcades inter se conciliare, resq; illorum componere, deniq; Græcos libertati restituere. Nam hæc illo tum imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserunt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere uoluerunt. Quod totius causæ periculum à ducibus in se unū recepit, dubites humanius ne factum sit an animosius: simul autem docuit quantā fiduciam homini præstet egregiorum meritorum conscientia.

Fiducia meri-
torum

In suprema pugna apud Matineam sauciatus, delatusq; in tentorium, uocauit ad se Daiphantum, post illum Iollidam: ubi audiuit eos uiros interisse, iussit omitti bellum cum hostibus, quandoquidem iam exercitus duces non habebat: ac uerbis ipsa res testimoniū præbuit, quod Epaminondas optime nosset ciues suos. Et uidetur apophthegmatibus adiectū.

25
Duces præci-
pua uictoriæ
spes

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, suasisit populo ut pacem haberent bello potiozem. Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui otij nomine eos ad seruitutem uocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi.

26
Pax bello
parata

Eidem exprobranti quod non duxisset uxore, Nullius, inquit, consilio ô Meneclida, hac in re minus uti uelim quam tuo. Notans illum quod uxore haberet parū secundæ famæ.

27
Morsus te-
ctus

Rursus eidem obijcienti quod Agamemnonis gloriam æmularetur, Falleris, inquit: nam ille totius Græciæ præsidis usus decem annis uix unam coepit urbem, ego unius huius urbis præsidis, uno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui.

28
Agamemno-
ne maior

Cinnum suorum iniurias patientissime ferebat, dicens, esse nefas

29

nefas irasci patriæ: quemadmodum parentum iniurias ulcisci pietas uetat.

30 *Pelopidæ increpanti quòd nullos tolleret liberos, male in hoc consulens patriæ, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis. Habebat enim Pelopidas filium improbum & infanem. Mihi, inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora, nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam.*

31 *Quum sentiret uulnus esse letale, non prius ferrum eduxit, quàm audisset Thebanos uicisse, Tum satis, inquit, uiixi, inuictus enim morior, & educto ferro protinus efflauit animam.*

32 *Valerius narrat illum quesisse, an ipsius clypeus esset saluus: ut audiuit saluum, rogasse an hostes essent deuicti. Quum audisset penes Thebanos esse uictoriam, ita loquutum militibus, Non finis commilitones uitæ meæ, sed melius & altius initium aduenit. Nunc enim uester Epaminondas nascitur, quia sic moritur.*

33 *Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia sordidus quidam & contemptus magistratus delegatus esset à populo Thebano, non aspernatus est dicens, non solum magistratum ostendere uirum, sed uirum uicissim ostendere magistratum: itaq; gessit, ut deinceps tanquam honestum munus à multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit, quàm cura sordes & stercora ex angiportis eiiciendi.*

34 *Idem cuidã egeno mandauit, ut à quodã ex amicis ipsius talentum peteret, petijt & accepit. Amico percontanti quur id iussisset, Quoniam, inquit, ille quum uir sit probus inopia premitur: tu uerò diues es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper hac ratione subuenit egenti. Bonorum*

norum enim probrum est uirum probrum egere necessarijs.

*Tempore belli Leuctrici quum accepisset quendam stre-
nuum uirum perisse morbo, per iocum dixisse fertur, Vnde
fuit illi moriendi otium in tantis negotijs? Frequenter autem
non minima morbi pars est imaginatio metus ue morbi.
Hunc languorem solet excutere negotiorum ardor.*

P E L O P I D A S.

*Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ colle-
ga, quum amici dicerent illi rei necessariæ, uidelicet colligen
di pecunias, nullam esse curam, Ita per Iouem, inquit, necessa-
riæ, sed huic Nicomedi: ostendens hominem claudum ac man-
cum. Sensit fortibus uiris nihil esse opus pecunia.*

*Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentem rogabat mu-
liebriter ut seruaret seipsum, Alij, inquit, ut isthuc faciant
monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius ut
seruet ciues. Vox imperatore digna, cuius est ciuium mul-
torum salutem suæ unius incolumitati anteponere.*

*Quum è militibus quispiã qui uiderat Lacedæmonios per
angustias montium aduentare, dixisset Pelopidæ, incidimus
in hostes, Qui potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi?*

*Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera ca-
ptus ac uinctus Pelopidas, conuicia congeßit in fœdis fragum:
ut autem iratus ille dixit, mori properas, Admodum, inquit,
quò magis in te exasperentur Thebani, tuq; citius des pœ-
nas uiolati fœderis, dijs pariter atq; hominibus inuisus.*

*Thebe tyranni uxor adiit Pelopidam, dixitq; se mirari,
quòd uinctus esset tam hilaris, At ego, inquit, magis te mi-
ror, quòd non alligata seras Alexandrum.*

*Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxis-
set, aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experi-
mento comperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad*

B

mort

mortem bene animatum esse.

7 *Quum Pharsali congressurus esset cum Alexandro Pbe-*
reorum tyranno, milites admonuerunt, duplo plus Thessa-
lorum esse cum Alexandro, quàm ipse Thebanos haberet,
Tanto, inquit, melius nobis erit, plures enim uincemus. Hoc
et alteri cuidam adscribitur.

8 *De eo Plutarchus Symposiacôn lib. 2. refert quiddam per-*
quam festiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine
conuiuij bibit acetum. Percontantibus num id conducirer ad sa-
nitatem, Nescio, inquit, illud scio, bonum esse ad hoc, uti quis
meminerit domesticae dietæ, siue domesticorum negotiorum,
sentiens conducere aduersus crapulam, et conferre sobrie-
tati: simul indicans se domi parcissimo uictu agere solitum.

M A N I V S C V R I V S.

9 *Manius Curius nonnullis arguentibus quod ex agris bel-*
lo partis partem exiguam unicuique militum distribuisset, ma-
gnam uerò Reip. optauit à dijs, nequādo existeret quisquam
Romanus, cui ager exiguus uideretur, qui posset alere domi-
num. Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui
plus appeteret quàm quod ad uictum frugalem satis est.

10 *Samnites posteaquam ab illo fuerant deuicti, uenerunt ad*
Manium Curium, ac magnam auri uim offerebant, atque id
temporis fortè rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit au-
tem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro
talem coenanti coenam: sibi uerò potius esse aurum possiden-
tibus imperare, quàm aurum habere.

C. F A B R I T I V S.

11 *C. Fabritius quum audisset Romanos à Pyrrho deuictos,*
ad Labienum uersus, Pyrrhus, inquit, non Epirotæ uicerunt
Romanos. Sentiens unius ductis ingenio uictoriam acceptam
ferri oportere, non uirtuti militum. Hoc pacto Romani no-
minis

minis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent uirtute superiores, hoc solo erant inferiores, quòd non haberent ducem Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri ¹² misisset, aurum quidem non accepit Fabritius. Postridie uerò Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id ubi factum est, respiciens Fabritius ac ridens, Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria ^{Animus inex-} egisse, ut quoniam auro bonisq; uerbis deliniri non poterat, ^{pugnabilis} immani uoce beluæ terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum undiquaq; inexpugnabilem.

Pyrrho uerò hortanti ut Fabritius apud se ageret, imperij socius futurus, Ne tibi quidem isthuc expedierit, inquit. ¹³ Nam si Epirotæ nostrum utrūq; pernorint, mihi regi quàm tibi parere mallet. ^{Fiducia sui}

Fabritio iam consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua ¹⁴ promittebat se regem ueneno necaturum si iuberet. At eam ^{Fides in ho-} epistolam autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens ^{stem} illum sibi cauere, qui pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium. Sentiens eum eos habere pro hostibus quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis ducere, qui peius illi uellent quàm hostes.

Cæterum ubi compertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius ¹⁵ noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerum ^{Nihil gratis} remisit, ne à Pyrrho proditi ueneficij mercedem accepisse uideretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Romani uiderentur dolis hostem occidere, ut qui uiribus superare non possent.

F A B I V S M A X I M V S .

B 2

Fabius

Libertas ma-
gno emenda

Philippū irritaret, quidā ē concione succlamauit, Ita ne bellū nobis inuehis Hegesippe? Nā per Iouē, inquit, & pullas nefes, & publicas exequias, & orationes funebres, si uicturi sumus liberi, nec imperatis Macedonum parebimus. Significās libertatē bene emi magno, nec sine negotio posse seruari.

28 Pytheas, quum adhuc esset adolescens accessit in concionē contradicturus decretis quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem uos suffragijs uestris deum facitis, me iunior est.

P I S I S T R A T V S.

29 Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici Solerter qui ab ipso defecerant Phylon occupassent, uenit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterum illis quid sibi uellet percontantibus, Vt, inquit, si persuasero, reducam uos: si non persuasero, maneam uobiscum: ob hoc enim ueniam cum sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare nec uiuere.

30 Quum mater apud ipsum esset delata, quod adolescentem Ciuiliterv quendā deamaret, furtimq; cū eo cōgrederetur, & quidē frequenter prae metu Pisistrati negatē sui copiā, adolescentē uocauit ad cenā: peracta coena rogauit quomodo habitus esset, quū ille respondisset, suauiter, Hæc, inquit, tibi cōtingent quotidie, si matri meæ placueris. Admodū ciuiliterv & maternis indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

31 Thrasybulus Pisistrati filiam amabat, eamq; quum habere Ciuilitervt obuiam, in publico osculatus est: ob id uxori maritum in Thrasybulum irritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amant habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt? Ac uirginem adamatam Thrasybulo dedit uxorem.

32 Comeffatores quidam in Pisistrati uxorem inciderant, multaq;

multaq; lasciue in illam tum fecerant, tum dixerant. Postero Ciuitas
uero die iam decocta temulentia Pisiſtratum adierunt cum prudens
lacrymis orantes ueniam. Tum Piſiſtratus, Vos quidem in
poſterum date operam ut ſuis ſobrij. Vxor uero mea heri
nequaquam uſquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat,
quod ignouit adoleſcentibus: pietatis quod uxoris honori
conſuluit, negans tale quicquam in illam factum eſſe.

Quam altera uxorẽ ducere ſtatuiſſet, liberis ipſum per- 33
cõtantibus nunquid in ipſis haberet de quo quereretur, Ne- Retortum
quaquam, inquit, imò ob id potius altera ducò, quod colla- mire
dem uos, cupiamq; mihi & alios iſtiusmodi liberos naſci.

Demetrius Phalereus Ptolemæum regem adhortari ſolet, 34
ſibi pararet libros, de regno, deq; militari imperio gerendo
tractantes, eosq; euolueret, propterea, quod ea de quibus
amici nõ audent admonere reges, in libris ſcripta habeantur.

Quum exularet, ac Thebis, inglorius humiliſq; uiueret, 35
audiſſetq; Cratetem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, mul-
ta placide prudenterq; de moderate ferendo exilio differen-
tem, Male ſit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas
haſtenus talem uirum non licuit cognoſcere.

N I C O S T R A T V S Dux.

Nicoſtratus Argiuus, quum ab Archidamo ſolicitaretur, 36
tum ingenti promiſſa pecunia, tum cuiuſcũq; uellet Lacene Degeneres
coniugio, ut Cromnum traderet, reſpõdit, Archidamum non
ducere genus ab Hercule, quod Hercules obiens orbem ſo-
leat improbos afficere ſupplicio, ipſe contra ex probis face-
ret improbos. Lacedæmonij uero hoc nomine potiſſimum
gloriantur, quod originem ducunt ab Hercule.

E P A M I N O N D A S.

Sub Epaminonda Thebano duce nunquam euenit, ut ex- 1
ercitum inuaderet tumultus Panicus, qui ſubitò præter cau- Prouidentia
ſam

sam interdum oboriri solet : cum quoniam à Pane deo cre-
dunt immitti, Panicum appellarunt.

2 Mors in bello mori, quòd hæc mors primum cum laude fortitudinis con-
iuncta sit, modo bellum geratur pro patria : deinde brevis
non diu crucians hominem, aut paulatim extabesciens.

3 Obesus miles Idem dicere solet, militum quibus arma gerenda sunt cor-
pus exercitum esse oportere, non solum athleticè, uerum
etiam militariter. Nam athletæ tantum hoc agunt, ut corpore
sint robusto : at militem oportet corpus habere expeditum
et agile. Vnde et uehementer obesis insensus erat, adeò ut
huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens, quòd uix
clypei tres quatuor uel tegerent ipsius uentrem, per quem
nunquam uidisset sua pudenda.

4 Frugalitas Ipse tam tenui uictu utebatur, ut aliquando uocatus ad
coenam à uicino, quum reperisset bellariorum, opsoniorum
et unguentorum apparatus, confestim abiit, dicens, Ego
te sacrificare putabam, non deliciarì et illudere.

5 Frugalitas Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs ali-
quot dierum rationem redderet, non alia de re indignaba-
tur quàm tantum fuisse consumptum olei : demirantibus au-
tem collegis, negauit se offendi sumptu, sed molestè ferre tan-
tum olei exceptum intra corpus hominum. Sentiens oleum
esse natum foris ungendo corpori, non intus explendo. Inun-
ctum reddit corpus firmius et iniuriæ patientius, infusum
in uiscera, reddit delicatius ac segnius.

6 Sobrius prin- Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesq; compota-
ceps tionibus et libidini indulgerent, Epaminondas cuidam e fa-
miliaribus factus est obuiam squalidus et cogitabundus. Ad-
mirante illo roganteq; quid tandem esset rei, quòd solus ad
eum affectus modum obambulet, Vt nobis, inquit, omnibus,
ebrios

ebrios ac socordes esse liceat. O uocem principe dignā. Tum maxime uigilandum est principi, quum populus maxime indulget genio. At non oportet ipsi unquam uacare genialiter uiuere.

Homini cōtempto qui tene quiddam admiserat Pelopida pro eo deprecante, non ignouit, sed amica pro illo rogante dedit ueniā: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum, sed quēadmodum non quēuis damus omnibus, ita spectandum est cui in qua causa gratificemur.

Personæ re-
spectus

Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, uariāq; Thebanis ferrentur oracula, quorū alia uictoriam illis pollicebantur, alia diuersa prædicebant, iussit bene promittentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad leuam. Atq; omnibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitq; Si uolueritis parere ducibus, & conglomerati in hostem tendere, hæc uobis sunt oracula, ostensis melioribus: quod si ad conflictum segnes timidiq; fueritis, hæc oracula uobis reddita sunt hostensis deteriora pollicentibus. Mire nec oraculorum contempsit auctoritatem, nec animos militum his deiici passus est: sed interpretatus est deum prospera polliceri strenuis, infausta timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

Oracula à nobis pendent

Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitru factū, militibus percōtantibus quid putaret portendere deū, Attonitos, inquit, esse hostes, quod quum tales agros haberent in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum, uerumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

Ostentū coram modo interpretatum

Ex omnibus quæ præclare & honeste gessisset in uita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, quod utroq; parente uiuo Leutrica pugna uicisset Lacedæmonios. Vir pius non

tam

tam sibi gratulatus est eā obtigisse gloriā, quā hanc uoluptatem ex se contigisse his, quibus uitā suam acceptam ferebat.

Secundis moderate gaudent

- 11 Quū aliās solitus esset uncto corpore hilariq; uultu prodire in publicum, postridie eius diei, quo feliciter pugnatum est in Leuctris, processit squalidus ac summissus. Amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, Nihil, inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse, eius gaudij intemperantiam hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam uir Boeotus ac militaris, & nos non idem faciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt?

- 12 Gloria Quum uideret hoc agere Lacedæmonios, ut eam calamitatem tegerent, Epaminondas ut palām faceret quantū fuisset illius cladis magnitudo, non quibuscumque permisit caduera tollere, sed ut quæq; ciuitas sua auferret. Ita factū est ut appareret plusquam millenos Lacedæmonios interisse. Hoc strategema pro apophthegmate forsitā adiecit aliquis.

Gloria potior pecunia

- 13 Iason Thessalorum rex uenerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egentī aureorum duo millia misisset, aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intutus, Iniustus, inquit, imperas ipse deterior. Ipse uerò quin quaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro uia-tico exercitus, inuasit Peloponnesum. Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriores: at uiri fortes gloria uirtutis præmio contenti sunt.

- 14 Rursus quum Artoxerxes Persarum rex ipsi tria Darcorum millia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, eumq; iussit hæc uerba ad regem referre: si Integre fauet commodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicum gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non alio spectante quàm ad patriæ commodas?

Quum

Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium
oratores in Arcadiâ missi uituperarunt utranq; gentem, &
Callistratus rhetor Orestem & Oedipodem ciuitatibus ex-
probrabat. Nam Orestes Argiuius fuit, Oedipus Thebanus.
Interim surgens Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos
fuisse qui patrē occiderit, apud Argiuos qui matrē necarit,
sed eos qui hæc patrarunt nos expulimus, Athenienses rece-
perunt. Tanto compendio conuicium retorfit in autores.

In Spartanos qui multa magnaq; crimina Thebanis obij-
ciebant, Hi nimirum fecerunt, inquit, ut breuiloquentia uti
desistiteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquētia gloriari,
Sed à Thebanis multis affecti calamitatibus multa dicere
coacti sunt, de illis conuercentes.

Posteaquam Alexandrum Pheræorum tyrannum The-
banis infersum, Atheniēses sibi fecissent amicum ac socium;
isq; polliceretur illis se perfecturum ut minam carniū eme-
rent semiobolo: uidelicet significans se tantū pecudum ac iu-
mentorum adducturum ē præda: Epaminondas subiecit, At
nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna
gratis suppeditabimus. Nam syluas ipsorum succidemus, si
se plus satis admisceant nostris negotijs.

Quum studeret Bæotos, otio dissolutiores, continenter in
armis habere, simul ut Bæotie creatus est imperator, his
uerbis illos adhortatus est; Post hac consultate uiri, nam si
ego militiæ præfectum agam, uobis militandum est: adimens
illis spem otij sub tali imperatore.

Regionem quandam supinam & campestrē belli orche-
stram appellabat, ueluti theatrum unde latē pateret prospe-
ctus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manū semper scuti
loro insertam haberent. Nam quæ montibus cincta sunt, mi-
nore negotio tuemur. Campestris regio quoniam patet o-
mnium incurfionibus, armis tuenda est.

- 20 **Trophæum
ridiculum** *Quam Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub
mœnibus auidius pugnantes prostrauisset, atque ob id tro-
phæum erexisset, Epaminondas diridens hominē dixit: Hic
sanē decebat nō trophæū, sed Hecataē erectū esse. Veteres
enim ante portas in triuijs cōgruenter Hecates imaginē sta-
tuere solēt, uel ad indicandā uiam, uel in gratiā sepulcorum.*
- 21 **Arma indiga
uari** *Cuidam nuntianti, quod Athenienses exercitum nouis in-
structum armis in Peloponnesum misissent, Quid, inquit,
num igitur gemit Antigenidas, si Tellis nouas habet tibias?
Tellis autem erat tibicen pessimus, Antigenidas optimus. Si-
gnificabat Atheniēses frustra nouis armis instructos, quum
his nescirent uti.*
- 22 **Miles ditatus** *Scutatum militem senserat à captiuo quodā magnam pe-
cuniarū uim acceperisse. Huic Epaminōdas, mihi, inquit, redde
clypeū, tibi uerò cauponā emito, in qua uitā degas. Post hac
enim noles eodem modo subire periculum, quippe iam unus
de numero diuitum ac beatorum. Rectē iudicauit, timidum,
ut est in prouerbijs, esse Plutū. Magis enim metuit mortem,
qui domi habet unde possit suauiter uirere.*
- 23 **Einis uitæ
spectādus** *Interrogatus quem arbitraretur ducem præstātissimum,
seipsum ne an Chabriam an Iphicratem, Id inquit, iudicatu
perdifficile est donec uiuimus. Alludens ad illud Sotonis, ne-
minem dicēdum beatū ante obitum. Quando uiuit homo, po-
test et ad meliora proficere, et ad deteriora degenerare.*
- 24 *Quum ē Lacedæmone reuersus, cum suis collegis capi-
tis postularetur, ut qui præter legem, Bœoticæ præfecturæ
menses quatuor adieciisset, iussit ut duces in ipsum reiicerent
crimen tanquam ui compulsi. Ipse autem pro se dixit, se non
habere sermones factis meliores: sentiēs ipsas res gestas reo
patrocinari debere. Quod si, inquit, omnino dicendum est
aliquid apud iudices, peto ut quum me occiderint, columnæ
damna*

damnationis titulum inscribant, quo Græci uideant, quòd Epaminondas Thebanos nolentes coëgerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Messenam incoluerat annis c c x x x. igni ferroq; populari, tum Arcades inter se conciliare, resq; illorum componere, deniq; Græcos libertati restituere. Nam hæc illo tum imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserunt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere uoluerunt. Quòd totius causæ periculum à ducibus in se unū recepit, dubites humanius ne factum sit an animosius: simul autem docuit quantā fiduciam homini præstet egregiorum meritorum conscientia.

In suprema pugna apud Matineam sauciatus, delatusq; in tentorium, uocauit ad se Daiphantum, post illum Iollidam: ubi audiuit eos uiros interisse, iussit omitti bellum cum hostibus, quandoquidem iam exercitus duces non habebat: ac uerbis ipsa res testimoniū præbuit, quòd Epaminondas optime nosset ciues suos. Et uidetur apophthegmatibus adiectū.

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, suasisit populo ut pacem haberent bello potiozem. Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui otij nomine eos ad seruitutem uocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi.

Eidem exprobranti quòd non duxisset uxore, Nullius, inquit, consilio ô Meneclida, hac in re minus uti uelim quàm tuo. Notans illum quòd uxore haberet parū secundæ famæ.

Rursus eidem obijcienti quòd Agamemnonis gloriam æmularetur, Falleris, inquit: nam ille totius Græciæ præsidij usus decem annis uix unam coepit urbem, ego unius huius urbis præsidij, uno die profligatus Lacedæmonij totam Græciam liberaui.

Cinium suorum iniurias patientissime ferebat, dicens, esse

nefas

nefas irasci patriæ: quemadmodum parentum iniurias ulcisci
 Piè pietas uetat.

30 Pelopidæ increpanti quòd nullos tolleret liberos, male in
 Benefacta hoc consulens patriæ, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui
 pro liberis talem patriæ filium relicturus sis. Habebat enim Pelopidas
 filium improbum & infanem. Mihi, inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora, nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam.

31 Quum sentiret uulnus esse letale, non prius ferrum eduxit,
 Mors gene- quam audisset Thebanos uicisse, Tum satis, inquit, uixi, inui-
 rola ctus enim morior, & educto ferro protinus efflauit animam.

32 Valerius narrat illum quæsisse, an ipsius clypeus esset saluus: ut audiuit saluum, rogasse an hostes essent deuicti. Quum audisset penes Thebanos esse uictoriam, ita loquutum militibus, Non finis commilitones uitæ meæ, sed melius & altius initium aduenit. Nunc enim uester Epaminondas nascitur, quia sic moritur.

33 Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia sordidus quidam & contemptus magistratus delegatus esset à populo Thebano, non aspernatus est dicens, non solum magistratum ostendere uirum, sed uirum uicissim ostendere magistratum: itaq; gessit, ut deinceps tanquam honestum munus à multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit, quam cura sordes & stercora ex angiportis eijciendi.

34 Idem cuidā egeno mandauit, ut à quodā ex amicis ipsius talentum peteret, petijt & accepit. Amico percontanti quid id iussisset, Quoniam, inquit, ille quum uir sit probus inopia premitur: tu uerò diues es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper hac ratione subuenit egentī. Bonorum

norum enim probrum est uirum probrum egere necessarijs.

*Tempore belli Leuctrici quum accepisset quendam stre-
nuum uirum perisse morbo, per iocum dixisse fertur, Vnde
fuit illi moriendi otium in tantis negotijs? Frequenter autem
non minima morbi pars est imaginatio metus'ue morbi.
Hunc languorem solet excutere negotiorum ardor.*

P E L O P I D A S.

*Pelopidas in praefectura rei militaris Epaminondæ colle-
ga, quum amici dicerent illi rei necessariae, uidelicet colligen
di pecunias, nullam esse curam, Ita per Iouem, inquit, necessa-
riae, sed huic Nicomedi: ostendens hominem claudum ac man-
cum. Sensit fortibus uiris nihil esse opus pecunia.*

*Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentem rogabat mu-
liebriter ut seruaret seipsum, Alij, inquit, ut isthuc faciant
monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius ut
seruet ciues. Vox imperatore digna, cuius est ciuium mul-
torum salutem suæ unius incolumitati anteponere.*

*Quum è militibus quispiã qui uiderat Lacedæmonios per
angustias montium aduentare, dixisset Pelopidæ, incidimus
in hostes, Qui potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi?*

*Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera ca-
ptus ac uinctus Pelopidas, conuicia congesit in fœdis fragum:
ut autem iratus ille dixit, mori properas, Admodum, inquit,
quò magis in te exasperentur Thebani, tuq; citius des pœ-
nas uiolati fœderis, dijs pariter atq; hominibus inuisus.*

*Thebe tyranni uxor adiit Pelopidam, dixitq; se mirari,
quòd uinctus esset tam hilaris, At ego, inquit, magis te mi-
ror, quòd non alligata feras Alexandrum.*

*Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxis-
set, aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experi-
mento comperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad*

B mort

mortem bene animatum esse.

7 **Mortis con-**
tempus *Quum Pharsali congressurus esset cum Alexandro Pbe-*
reorum tyranno, milites admonuerunt, duplo plus Thessa-
lorum esse cum Alexandro, quàm ipse Thebanos haberet,
Tanto, inquit, melius nobis erit, plures enim uincemus. Hoc
& alteri cuidam adscribitur.

8 **Frugalitas** *De eo Plutarchus Symposiacòn lib. 2. refert quiddã per-*
quam festiuũ. Conuiuium agitans cũ collegis ducibus, in fine
conuiuij bibit acetũ. Percontantibus num id conducirer ad sa-
nitatem, Nescio, inquit, illud scio, bonum esse ad hoc, ut quis
meminerit domesticæ dietæ, siue domesticorũ negotiorum,
sentiens conducere aduersus crapulam, & conferre sobrie-
tati: simul indicans se domi parcissimo uictu agere solitum.

M A N I V S C V R I V S.

9 **Agri modus** *Manius Curius nonnullis arguentibus quòd ex agris bel-*
lo partis partem exiguam unicuiq; militum distribuisset, ma-
gnam uerò Reip. optauit à dijs, nequãdã existeret quisquam
Romanus, cui ager exiguus uideretur, qui posset alere domi-
num. Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui
plus appeteret quàm quod ad uictum frugalem satis est.

10 **Aurum spre-**
tum *Samnites posteaquam ab illo fuerant deuicti, uenerunt ad*
Manium Curium, ac magnam auri uim offerebant, atque id
temporis fortè rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit au-
tem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro
talem coenanti coenam: sibi uerò potius esse aurum possiden-
tibus imperare, quàm aurum habere.

C. F A B R I T I V S.

11 **Dux egre-**
gius *C. Fabritius quum audisset Romanos à Pyrrho deuictos,*
ad Labienum uersus, Pyrrhus, inquit, non Epirotæ uicerunt
Romanos. Sentiens unius ducis ingenio uictoriam acceptam
ferri oportere, non uirtuti militum. Hoc pacto Romani no-
minis

minis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent uirtute superiores, hoc solo erant inferiores, quod non haberent ducem Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurum quidem non accepit Fabritius. Postridie uero Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id ubi factum est, respiciens Fabritius ac ridens, Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria egisse, ut quoniam auro bonisq; uerbis deliniri non poterat, immani uoce beluae terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum undiquaq; inexpugnabilem. 12. Animus inexpugnabilis

Pyrrho uero hortanti ut Fabritius apud se ageret, imperij socius futurus, Ne tibi quidem isthuc expedierit, inquit. Nam si Epirote nostrum utrumq; pernorient, mihi regi quam tibi parere mallet. 13. Fiducia sui

Fabritio iam consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat se regem ueneno necaturum si iuberet. At eam epistolam autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens illum sibi cauere, qui pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium. Sentiens eum eos habere pro hostibus quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis ducere, qui peius illi uellent quam hostes. 14. Fides in hostem

Ceterum ubi compertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerum remisit, ne à Pyrrho proditi ueneficij mercedem accepisse uideretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Romani uiderentur dolis hostem occidere, ut qui uiribus superare non possent. 15. Nihil gratis

F A B I V S M A X I M V S.

B 2

Fabius

Conuicia con
tempta

76 Fabius Maximus quoniam cum Annibale conflagere de-
treſtabat, ſed mora copias illius & pecuniarum & cōmea-
tus egentes attenuabat, ſequēs illum per aſpera montuoſaq̃,
ac ſubinde obiter ſeſe opponens, à nonnullis per ludibrium
dicebatur, Annibalis pædagogus: hoc conuicio nihil commo-
tus pergebat ſuū inſtitutum ſequi, dicens apud amicos, Qui
diſteria conuiciaq̃; metuat, cum ſibi uideri timidiorē his qui
fugiant hoſtes. Senſit hoc turpius eſſe timiditatis uitium, quo
leuius eſt periculum. Nihil autem leuius diſtis, quæ qui for-
midat, quomodo ſuſtinebit impetum hoſtium?

77 Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos ho-
Temeritas ſtes deiecerat, multus eſſet ortus rumor, tanquam de uiro no-
mine Romano digno, ait, ſe magis ſecundam Minutij fortu-
nam, quàm aduerſam pertimeſcere. Sentiens illius temerita-
tem periculoſiſſimam eſſe Reip. quàm ſi rerū ſucceſſus attol-
leret, in extremum diſcrimen adducturum uniuerſum popu-
lum Romanum, ſed aduerſis caſibus futurā moderatiorem.

18 Paulò poſt quū Minutius hoſtium inſidijs ſeptus in ſum-
mo eſſet periculo, ne cum ſuis copijs periret. Fabius è monte
mouens exercitum uenit illi auxilio, multisq̃; trucidatis ho-
Facete ſtibus ipſum eripuit. Hoc factò Annibal ad ſuos dixit, Nón-
ne uobis ſæpenumero prædixi fore, ut illa montana nubes
nobis aliquando tempeſtatē immitteret? Hoc Annibalis non
Fabij dictum huc aliunde ſuſpicor adſcriptum.

19 Poſt calamitatem quā Romani acceperant apud Cannas,
Contatio creatus Imperator cum Claudio Marcello uiro audaci, ſem-
perq̃; geſtienti cū Annibale conflagere, Fabius potius ſpera-
bat futurum, ut ſi pugna abſtineret, Annibalis exercitus du-
ctu tēporis deficeret. Id ſentiens Annibal dixit, ſe magis for-
midare Fabium à pugna quieſcentem, quàm Marcellum pu-
gnantem. Nec hoc eſt Fabij apophthegma, ſed Annibalis.

Miles

Miles quidā Lucanus delatus erat Fabio, quòd noctu frequenter è castris clām excederet, amore cuiusdam foeminae. 20 Error meritis condonatus
 Fabius quum audisset illum alioqui in rebus belli præclarum esse uirum, iussit clām apprehensam mulierem quam amabat miles, ad se perducere, quæ simul ut adducta est, iussit accersiri uirum, ad quē ita locutus est, Haud clām nobis fuit, te præter legem militare abnoctare à castris: at ne id quidem prius nos latuerat te probum esse militē: proinde errata ante bene gestis cōdonamus, cæterum posthac eris nobiscū: nam habeo fideiussorem, & productam mulierculam illi commendauit.

Tarentinos Annibal præsidio imposito tenebat arce excepta: Fabius itaq; dolo quā longissime exercitū suum abduxit ab urbe, quam ubi cepisset diripuisseq; , scribæ percontanti, quid de templorum simulacris statuisset, Relinquamus, inquit, Tarentinis deos iratos. 21 Facete

Quum M. Liuius sibi postularet acceptum ferri, quòd Fabius cepisset urbem Tarentinam, uidelicet quòd in arce præsidium habuisset: cæteris iactantiam hominis deridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquam ego recepissem. 22 Iactantia elusa

Fabio iam sene filius illius consul factus est, qui quum publicitus multis audientibus habuisset orationē, Fabius consensu equo præcedebat. Quum autem iuuenis lictorem misisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidē factum hoc auersati sunt: at Fabius ab equo desiliens, nō habita ætatis ratione accurrit, ac filium complexus, Euge, inquit, fili, sapias qui intelligas quibus imperes, & quā magnum magistratum suscepis. 23 Consulatus maiestas

Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multū maiestati Fabianæ dignitatis decessisse, Si sapieres, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Annibale certamen esse potius quā 24 Grauitet

quàm cum Fabio.

25 Dicebat absurdum uideri, si cum equos & canes uenaticos familiaritate ciboq; ciceremus potiusquã catenis ac uerberibus: homines feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, sed asperiores in illos sumus quã agricolæ sunt in caprificos ac malos syluestres & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere.

Humanitas ci
curat optime 26 Fabius Maximus cōgiariorum exiguitatem notans, dixit non esse congiaria, sed heminaria. Congiaria dicuntur dona quæ dantur populo. Congius autem mensuræ genus est, quæ multo minor est hemina. Ad mensuram igitur alludens, negauit esse congiarium, sed heminarium.

ANNIBAL.

Victor &
uictus 27 Annibal à Minutio quem insidijs obsederat, per Fabij cōpias depulsus, ubi redisset in castra dixisse fertur, Eo prælio uictum à se Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum: ui delict ex eadē pugna uictus & uictor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

Pertinacia
uincit 28 Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Annibale conflixisset uario Marte, dixit Annibal, sibi rem esse cum hoste, qui nec uictus nec uictor nosset quiescere.

Dolus dolum
uincit 29 Quū Fabius simili arte recepisset Tarentum, quali Annibal ceperat: Et Roma, inquit Annibal, suū habet Annibalem. Quum Romanorum legati conditiones pacis retulissent

Militaris fero
cia 30 apud Carthaginenses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indigne ferens, hominē imbellem de rebus arduis loqui, adhuc dicentē è suggesto deturbauit. Hoc factū tam uiolentū in libera ciuitate demirāte & indignante multitudinē, Annibal cōsenso suggesto dixit, neminē mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginē reliquisset, interim ætatem omnem in bel-
lic

lis & armis transgisset, minus nosset urbanas consuetudines, hoc præfatus pacem suadere coepit & persuasit.

Quum adesset dies quo primam pensionem exigebant à 31
Pœnis Romani, totius populus ad tributum mentionem ingemuit,
at Annibal interim effuse risit. Ea de re increpatus ab Asdru-
bale Hedo, negavit eum risum fuisse gaudientis, sed aliorum
seras & inanes lacrymas deridētis, quæ nunc in leuiore ma-
lo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tem-
pore Romani classes, arma & amplissimarum uictoriarum
spolia Pœnis detraherent, ac leges uictis imponerent.

Quum Annibal apud Cannas felicissimè pugnasset, ami- 32
tis suadētibus ut fugientem hostem insequens in urbem irrum-
peret, non obtemperauit. Quam rem Barcha Carthaginien-
sis adeo indignè tulit ut exclamarit, Vincere scis Annibal, ui-
ctoria uti nescis. Hoc dictum T. Liuius tribuit Maharbali.

Annibal Gisconi nuntianti sibi admirabilem uideri Ro- 33
manorum instructorum ad pugnam numerum: Imò aliud,
inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset sciscitanti Gi-
sconi, Quòd ex tam numerosa, inquit, hominum multitudine
nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris de-
traxit, multumq; alacritatis addidit militibus.

Idem profugiens apud Antiochum regem agebat. Is osten- 34
dit illi suum exercitum barbarico apparatu magnificè instru-
ctum, sed ad prædā magis quàm ad bellum. Hæc omnia quum
diligenter esset contemplatus Annibal, rogauit Antiochus,
num hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Annibal,
Planè satis arbitror, etiamsi auarissimi sint Romani. Lusit
Pœnus ab inexpectato: rex de prælio sciscitabatur, iste re-
spōdit de præda. Quid enim aliud est miles imbellis, auro, ar-
gento, cæterisq; rebus ad prædam inuitantibus instructus?

Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiendo odio inter 35

Rom

Odium perti-
nax

Romam & Carthaginem, pedem inflixit solo, ac pulvere suscitato tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta. Agnoscat ingenium exitio Romanæ gentis natum.

36
Præstantia

Inter Scipionem Africarium & Annibalem ortus est sermo de præstantia ducum. Quumq; Scipio rogasset quem primum esse censeret, respondit, Alexandrum Magnum: quem secundum, Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, seipsum nominavit. At quid, inquit Scipio, si me uicisses? Tum, inquit, me neq; secundum, neq; tertium, sed omnium primum censuisssem.

Odium perti-
nax

37

Annibal bibiturus uenenum quod in eum usum paratum habebat, dixit, Soluamus ingenti cura populum Romanum. Aut ut Liuius refert, Soluamus diutina cura populum Romanum, quando mortem senis expectare longum censet. Id postremo male habebat hominem, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse.

Voluptas e-
mollit indo-
mitos

38

Post uictoriam Cannensem, si Annibal recta petisset Romam, poterat in Capitolio prandere, sed frui quam uti uictoria maluit, Campaniam ac Tarantum peragrans: ubi mox & ipse & exercitus ardor adeo elanguit, ut uerissime dictum sit, Capuam Annibali fuisse Cannas. Siquidem inuictum alpinis, indomitum armis, Campania sole, & Baiae fontibus calidis tepentes subegerunt. Refert Florus.

S C I P I O M A I O R.

Otium fa-
pientis

1 Scipio senior si quando uacans à negotijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet, se nunquam minus esse otiosum, quam quum esset in otio. Sensit se id temporis non dare animum otio aut uoluptatibus, sed de reip. commodis multa suo cum animo tractare.

2 Posteaquam Carthaginem Nouā quæ erat Hispanorum, armis

armis ceperat, milites quidam uirginem eleganti forma captam adduxerunt, eiq; tradiderant. Hic ille, Libenter acciperem, inquit, si priuatus essem, non imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi non potuit, quò minus meminisset quid deceret imperatorem. At multi sunt hodie, qui ob hoc ipsum sibi credunt tum licere, tum decora esse omnia, quòd sunt imperatores.

Imperator
castus

Rursus quum obsideret oppidum humili loco situm prominente illic Veneris templo, iussit illuc profiteri uadimonia, tanquam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod se facturum prædixit, fecit urbe capta: tanta erat fiducia uictoriæ.

Fiducia euen-
tus

In Sicilia percontanti cuidam, qua re fretus classem educere pararet in Africam, ostendit uiros armatos trecentos sese exercentes, præterea turrin excelsam mari imminentem, & ait, Nullus horum est qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero: sentiens nõ perinde referre quàm numerosam educas multitudinem, modo fortis dux educat exercitatos & dicto audientes.

4
Miles dicto
audiens

Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostium castra concremasset, Carthaginienses missis legatis foedus cum Scipione pepigere, pollicentes se & elephantos camelosq; & naues, & pecunias daturus. Ceterum postquam Annibal abnauigasset ex Italia Carthaginem, coepit illos conuentorum pœnitere, eò quòd iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi uellent, pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorum quinq; milia, hoc nomine quòd Annibalem accersissent.

5
Animus præ-
sens

At posteaquam Carthaginienses ui adacti legatos de foedere ac pace ad Scipionem misissent, iussit eos qui uenerant protinus abire, tanquam non auditurus eos priusquam

6
Humaniter
et grate

B 5

L. Te

L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, uir probus & humanus, qui in bello captus à Poenis detinebatur. Quem ut adduxerant, Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit; moxq; auditis legatis bellum dissoluit. Porro Terentius tanti beneficii memor triumphantem Scipionem sequebatur pilcatus, uelut illius libertus: quin & Scipione mortuo ad exequias multum exhibuit, aliaq; ad funeris celebritatem pertinentia studiosè procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficii candide simul & honorifice collati, in Terentio uerò memoris animi specimen.

Frænum receptum

7 Posteaquam Romani traiecerant in Asiam aduersus Antiochum regem, isq; legatos ad Scipionem de pace misisset, Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frænum & sessorem recepisti. Alludit ad Apologum de equo & sessore, notiozem quàm ut hic sit commemorandus.

Fiducia meritorum

8 Senatus decreuerat ut pecunias sumeret ex ærario: at quum quæstores ærarij negarent se eo die aperturos, Ipse, inquit, aperiam, quando mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum ui replerim ærarium. Vacua non clauduntur, eo Scipio per iocum dicebat, sibi hoc laboris suspiciendum ut aperiret qui fuisset in causa ut tam diligenter clauderetur, ut quæstores diei spatium quærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiducie meritis quæsita.

Fiducia meritorum

9 Quum à Petilijs tribunis plenis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina respondit, tantum hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta corona in Capitolium ascendit, Ioui Optim. Max: sacrificaturus, si quis de me suffragium ferre uelit, ferat. Hæc locutus ascendebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum ualet

ualet egregiorum in Rempub. meritorum fiducia, ut repente iudicij rigor uersus sit in orationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quod parum strenuus pugnator esset, Imperatorem, inquit, me mater non bellatorem genuit. Significans in Imperatore plus habere momenti solertiam ac prudentiam in consilijs, quam uires in praelijs.

Idem dicere solebat, hosti non solum esse dandam uiam fugiendi, uerum etiam muniendam: docens moderandam esse uictoriam, nec scuiendum in eos qui contra ferre arma destitissent.

Idem militi cui scutum erat elegatius ornatum, Non minor, inquit, quod scutum tanta cura ornaris, in quo plus habes praesidij quam in gladio: significans illum ignauum militem. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est. Quanquam hoc idem de altero Scipione narratur inferius.

Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociores tradunt eos domitoribus, ut his facilioribus possint uti. Sic homines secundis rebus effrenatos, sibiq; praesidentes tanquam in gyrum rationis ac doctrinae duci oportere, ut perspecta rerum humanarum imbecillitate, uarietateq; fortunae, reddantur moderatiores.

Dicere solet, in re militari turpe uerbum esse, Non putaram: quod alijs in rebus interdum locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere: ceterum quae ferro peraguntur, ea non oportet temere aggredi, quod hic error fere est inemendabilis. Idem dictum locum habet & in his, quae semel facta mutari non possunt, ut in ducenda uxore, in sacris ordinibus.

Quum hoste dicebat non esse conflegendum, nisi aut inuitaret

Quando bel-
landum

taret occasio, aut urgeret necessitas: quòd incogitantis sit, oportunitatem oblatam negligere: & extremae ignaviae sit, tum nò prestare fortem animum, quum audacia spem praebet incolumitatis, formidolositatis nihil aliud quàm certum promittit exitium.

T. Q V I N T I V S.

1 Libere T. Quintius ab ipso protinus initio clarus fuit, ut prius quàm esset edilis, aut tribunus militum, aut praetor, consul factus sit. Porro missus Imperator aduersus Philippum, suasisit ut ueniretur in colloquium. At quum Philippus posceret obsides, eo quòd ille multis Romanis comitatus esset, ipse uerò solus: ut solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos & cognatos tuos occideris.

a
Clemens
uictor

Vbi Philippum bello uicerat, in Isthmijs praenonio iussit euulgari, se Graecos suae libertati suoq; iuri permittere. Quotquot autem Romani temporibus Annibalis capti seruiebant apud Graecos, quum horum singulos Graeci quintigentis drachmis emississent, gratis Quintio donarunt: qui & ipsi Romae triumphantè Quintium secuti sunt pileati, quod facere solent è seruitute manumissi. Et hoc miror à Plutarcho inter apophthegmata commemorari.

3
Tutum con-
siliu

Achaeos meditantes expeditionem aduersus insulam Zaccynthiorum, monuit ut cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, uenirent in periculum. Testudo enim intra testam tutissima est.

4
Ostentatio
inanis

Quum Antiochus rex cum numeroso exercitu uenisset in Graeciam, omnesq; reddidisset attonitos & militum numerus & armaturae uarietas, Quintius hoc sermone metum ademit Achaeis: Quum, inquit, essem in Chalcide coenans apud hospitè meum, mirabar carnum copiam, quum essent omnia tecta niue, at hospes respondit, ea omnia nihil aliud esse quàm

quàm suis domesticæ carnes, tantum apparatu & conditura diuersa. Ne uos igitur, inquit, admiremini regis copias, quū auditis hastatos, cataphractos, pedites, equites & sagittarios. Nā hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos haberet equites & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat, ⁵ Salsæ Philopœmen, inquit, manus habet & crura, uentrem non habet. Ac tali quidem specie corporis erat Philopœmen. Quintius autem equites ac pedites armatos, manus & crura ducis appellabat, sed quoniam non haberet quo aleret militem, negabat illum habere uentrem.

C. D O M I T I V S.

C. Domitius, siue ut Liuius lib. 7. decad. 4. Cn. Domitius, ⁶ quē Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, ubi contemplatus esset hostium ^{Fiducia eucatus} phalangem, exercitus præfectis hortantibus ut cōfestim aggrederetur, negauit tempus sufficere ad hoc, ut tot millibus trucidatis ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tempestiue facturum dixit. Ac postero die cōgressus quinquaginta millia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de uictoria, spatium modo temporis gerendæ rei par eligebat.

P. L I C I N I V S.

P. Licinius consul, Imperator equestri pugna superatus à ⁷ Perseo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites amisit, partim interfectos, partim captos. Vbi uerò post pugnam Perseus mitteret oratores acturos de fœdere ac pace, ^{Animose} Licinius qui uictus erat, uictori præscripsit, ut si pacem uellet, quæ haberet in sua potestate daret in fidē Romanorum. Ne calamitas quidē fortissimi uiri spiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perseus quibus cum uiris ipsi res esset, ^{coq;}

eoq; fecit uictor quod uicti solent facere.

PAVLVS AEMYLIVS

8 *Paulus Aemilius quum iterum peteret consulatum, re-*
pulsam tulit: caterū quum bellum aduersus Perseum ac Ma-
cedones, imperitia segnitieq; ducū in longum duceretur, ei-
demq; consulatū detulissent, negauit se illis habere gratiam:
non enim se ob id tum designatum imperatorem quòd ipse
desideraret imperium, sed quòd ipsi imperatorem.

Necessitate
delatus ho-
nor

9 *E foro domum reuersus quum filium puellam nomine*
Tertiam reperisset lacrymantem, rogauit quid haberet, illa
respondente, Perseus nobis interiit: Id erat nomen catelli,
quem puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, ò filia, omen
accipio: moxq; in bellum profectus pulcherrimum de hoste
triumphum egit.

10 *In exercitu uerò quum multam confidentiam ac loquaci-*
tatem comperisset militum officia ducum sibi uindictantium,
resq; non necessarias curantium, iussit illos quiescere, nec
aliud quicquam agere, quàm ut enses suos acuerent, cætera
sibi fore curæ. Nocturnas autem excubias iussit illos sine lan-
ceis & gladijs agere, quo nimirum adempta spe depellendi
hostem, tanto acrius pugnarent cum somno.

Disciplina mi-
litaris

11 *Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, ui-*
dissetq; instructam hostiū aciem, exhortante Nasica ut pro-
tinus inuaderet hostem, Facerem, inquit, si tuæ essem ætatis,
sed multarū rerum experientia prohibet, ne ex itinere sta-
tim cum instructa acie congregiar.

Dux usū rerū
callidus

12 *Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet uictoriale, di-*
cebat, eiusdem esse artis & aciem bene instruere, & conui-
uium exhibere: illam ut hostibus sit quàm maxime formida-
bilis, hoc ut amicis sit iucundissimum.

Ars conuiuii

13 *Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumpho*
ducere

duceretur, Isthuc, inquit, in te situm erat : significans illi li- Scuerè
cuisse in bello perire, aut certe uincere.

Ex pecuniarum infinita ui reperta in castris hostium, 14
ipse quidem nihil sibi sumpsit, Tuberoni tamen genero phia- Prugalitas
lam pondere quinq; drachmarum, fortiter gestæ rei præ-
mium dedit. Atq; hoc primum aiant argenteū uasculum in
Aeliorum domum fuisse ingressum. Meminit huius Plinius
libro 33. cap. 11. Quanquam ait fuisse duo pocula, nec TUBE-
ronem nominat, sed Caium Aelium.

Ex quatuor liberis masculis quos suscepit, duos antea 15
dederat in adoptionem. Ex duobus autem qui remanserāt in Patriæ chari-
familia, alter quinq; ante triumphum diebus interiit, annos tas
natus quatuordecim : alter quinto post actum triumphum
die, annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac mæro-
rem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem, dixit,
se post tam continuos rerum successus aliquid magni mali à
fortuna expectasse : se uerò nunc de patriæ incolumitate secu-
rum esse factum, nihilq; timere periculi posteaquàm fortuna
prosperè gestarum rerum inuidiam in suam domum impin-
gente, ipse pro omnibus dependisset.

Vxor erat illi Papyria, Masonis uiri cōsularis filia, quam 16
quum longo tempore domi habuisset, exq; ea pulcherrimam
sobolem sustulisset inclytum illum ac maximum Scipionem
Aemilianum, repudiavit : et amicis diuortium uehementer
dissuadentibus, porrexit calceum, dicens, Hic calceus nōne
nouus est, nōne pulcher est : at nemo uestrum nouit quā pe-
dem meum torqueat.

Calceus quā
torqueat

Perseo sese ad uictoris pedes abijcienti, uocesq; degene-
res emittenti, Quur, inquit Paulus, fortunam crimine libe- 17
ras, sic te gerēs, ut superiore etiam fortuna uidearis indignus? Temeritas
Quur meam dedecoras uictoriam ac rerum à me gestarum
glo

gloriam obscuras, tam abiectum te demonstrans, ut indignus apparcas, quem populus Romanus haberet hostem?

18 Idem dicebat, imperatorem, si minus ætate, certe moribus Generosè senem esse oportere: sentiens non esse præcipitanda consilia quod solent iuuenes, sed moribus utendum esse senilibus.

CATO SENIOR.

1 Cato Senior in concione suasurus de frumento uiritim di-
Vetèr surdus uidendo, ita præfatus est, perdifficile esse ad uentrem auri-
bus carentem uerba facere: uentrem dixit quòd ageretur de
populi uictu.

2 Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas, in qua
Luxus pluris ueniret piscis quàm bos. Præcipuus luxus olim erat in
piscibus, unde legimus nullum sex millibus emptum.

3 Obiurgans aliquando summam uxorù impotentiam,
Vxorù im- Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus
perium hominibus, nobis autem uxores: hoc modo colligens, mulie-
res esse rerum omnium dominas.

4 Dicere solet, se malle pro collato beneficio nullam repor-
Impunitas tare gratiam, quàm pro maleficio perpetrato non dare pœ-
mala nam. Significans nihil esse periculosius impunitate, quæ sem-
per ad deteriora inuitat.

5 Idem dicebat, se omnibus peccantibus ignoscere, præter-
Seuerus in quam sibi ipsi. Multum dissimilis illi Neuio, qui carpens
seipsum alios, sibi condonabat omnia. Sibi ignoscit, quem non pœni-
tet admissi: de se pœnas sumit, qui cura pensat quod incogi-
tantia commissum est.

6 Exhortans autè magistratus ad sumendas pœnas de his qui
delinquerèt, dicebat eos qui maleficos prohibere possent nec
facerèt, lapidandos esse: sentiēs illos de uniuerso populo pœsi
mè mereri, quòd ad scelerū licentiam inuitarent improbos.

7 Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent quàm
qui

qui palleſcerent, quòd rubor arguat probam indolem, pallor non item. Pudor

Dicebat ſibi inuiſum eſſe militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariuſq; ſterteret quàm in- clamaret: peſimum autem imperatorem, qui ſibi non poſſet imperare. Miles bonus

Maximè exiſtimabat oportere unumquemque ſeipſum reuereri, quòd nullus unquam à ſeipſo diſcedat. Ita fieret, ut quicquid alijs teſtibz non auderemus facere, idem ſolos facere puderet. Sibi quiſque teſtis

Conſpiciens multorum erigi ſtatuas, Malim, inquit, ut de me quærant homines, quamobrem Catoni non ſit poſita ſtatu- tua, quàm quare ſit poſita: ſentiens ſe malle res præclaras gerere, ut olim ſcientes illum promeruiſſe ſtatuam, mirentur non eſſe poſitam. Statuarum gloria

Admonebat ut qui potentes eſſent, parcè uterentur ſua poteſtate, quo ſemper uti poſſent: ſentiens potentiam cle- mentia comitateq; fieri diuturnam, ſerocia breuem. Poteſtas mo- derata

Qui uirtutem honore ſuo fraudarent, eos dicebat ipſam uirtutem à iuuentute auferre: ſentiens præmijs animos iuueni- ad uirtutem accendi, quæ ſi detrahas, ipſa uirtus elanguſcit. tis

Magiſtratum aut iudicem dicebat nec pro iuſtis oran- dum, nec pro iniuſtis exorandum. Senſit culpam eſſe iudi- cum, ſi ut iuſtis æqui ſint orandi ſunt, quum oporteat ultro fauere bonis: pro iniuſtis orare fortaſſis humanitatis eſt, at exorari, eſt à iuſtitia deſcendentis. Iuſtitia

Iniuriam etiam ſi facienti nihil adſerat periculi, uniuerſis tamen periculoſam eſſe dicebat: ſentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim ſi liceat impu- ne lædere, nullus erit tutus ab improborum uiolentia. Impunitas,

Senectuti quum multa adſint probra, dicebat non eſſe ad- dendum

C

Senectus *dendum malitiæ dedecus : sentiens senectutem multis nominibus uulgò male audire , ueluti quum audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbæ uitæ, quod omnibus quidem foedum, sed seni foediſſimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ contaminatæ, Ne etatis tuæ malis addas turpitudinem.*

16 *Iratum ab insano nulla aliare differre dicebat, quàm mora temporis: sentiens iram esse breuem insaniam.*

Inuidia quomodo uitetur **17** *Eos qui fortuna moderate sobrieq; uterentur, dicebat minime peti inuidia. Non enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circumstant inuident homines. Externa bona extra hominem sunt, at insolenter utendi uitium intra hominem est : qui eo sibi constant inuidiam, uere sunt inuidiosi.*

Ridiculis asuescere **18** *Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent, eos dicebat in serijs fore ridiculos : significans assuetos ridiculis, ob habitum collectum, in serijs negotijs ita se gerere, ut non solum rideantur, sed etiam derideantur.*

19 *Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod uertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus. Honestas actiones honestis actionibus occupandas, hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria.*

Honestas non semper iisdem **20** *Ciues inculabat, quòd semper iisdem committerent magistratum, Videmini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut iudicare paucos esse dignos magistratu. Quorum alterum erat male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuib.*

21 *Quendam qui agros mari uicinos ob luxum uendere coactus est, aiebat se mirari : quasi plus posset quàm ipsum mare: quod*

quod enim illud uix paulatim alluebat, ille faciliè deuorarat.

Censuram petens, quum ceteros cōpetitores uideret sup- 22
plices populoq; blandientes, ipse clamabat, populo opus esse Sēueritas
medico austero ualidiſq; remedijs : proin eligendum, non
qui iucundiſſimus eſſet, ſed qui inexorabilis. Atq; hoc dicens
ante omnes cenſor creatus eſt. Agnouit populus morbum
ſuum, cōque Cato plus ualuit oburgando, quàm ceteri
blandiendo.

Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, ſepenum- 23
ro dicebat, uerba pluſquàm gladium, & uoces pluſquàm ma Vox in bello
nūm hoſtes in fugam uertere, attonitoſq; reddere. Nolebat
militem in prælio mutum eſſe, ſed atrocibus dictis, clamore,
uultuſq; truculentia terrere hoſtem.

Bellum gerens cum hiſ qui Batim fluuium accolunt, 24
quum in diſcrimen adductus eſſet propter hoſtiū multitu- Argute
dinem, & Celtiberi quidē offerrent ſuppetiam, ſi darentur
talenta ducenta : Romani uerò non ſinerent illum mercedo
paſſi cū barbariſ; dixit errare Romanos, eo quòd ſi uiciſ-
ſent, reddituri fuerint nō de ſuo, ſed de bonis hoſtiū: ſi uicti
fuiffent, iā non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.

Quamuis autem complures urbes cepiſſet, tamen aiebat 25
ſebiſce diebus quos inter hoſtes egit, nihilo pluſ ſumpſiſſe Abſtinentia
quàm quæ ex hoſtiū agris comediſſet bibiſſetq;. ducis

Quum cuique militum argenti libram diſtribuiſſet, ait, 26
Satius eſſe multos habentes argentum, quàm paucos habentes Reditus è bel
aurum è militia domum redire. Nam duces non alia re lo
quàm gloria auctos è provincijs redire oportere. Senſit rem
ſat feliciter geſtam, ſi tanta militum multitudo redeat inco-
lumis, ut ex diſtributis manubijs exigua portio ad ſingulos
redeat, potius quàm ſi multis deſideratis pauci redeant ex
prædaloſupletiores. Quoniam autē rerum proſpere geſta-

rum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ, siue parum.

27 In militia quinq; seruos habebat, quorum unus tria capti-
Seueritas ua corpora emit. Quod ubi sensit rescisse Catonem, prius-
quàm in eius conspectum ueniret, seipsum laqueo præfoca-
uit. Adeo quæstum oderat in milite, adeo ueniam desperabat
qui peccauerat. Nec hoc uidetur apophthegma.

28 Hortante Scipione Africano, ut Achæorum exulibus opi-
Senes negle- tularetur, quò illis in suam patriam redire liceret: simulabat
cti eius rei sibi nullam esse curam. Cæterum in senatu quum hac
de re multa uerba fierent assurgens ait: Perinde quasi nihil
habeamus quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græ-
cis disputantes, utrum à nostris an illius regionis uestigioni-
bus esserantur.

29 Quum Posthumius Albinus historiam Græcè conscri-
psisset, & ob id ueniam peteret ab auditoribus, Cato irri-
dens, Danda, inquit, erat uenia, si Amphictyonum decreto
Latinus Græ- coactus Græcè scripsisset. Hoc aliquanto secus narrant Gel-
ce lius & Macrobius.

30 Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat,
Populus qua- que singule nemini obtemperant, uniuersæ autē gregis du-
lis cem sequuntur. Sic & uos, inquit, quos nemo uestrum priua-
tim in consilium adhibere uellet, ab his hîc congregati uos
agi duciq; finitis. Notans populum, quòd deterrimis commit-
teret magistratus.

31 Aiebat populum Romanum non tantam purpure, ue-
Honos alit rumetiam uirtuti plurimum conducere. Quemadmodum
uirtutem enim tinctores cum potissimum colorem inducunt, quo ui-
dent homines maxime delectari: ita iuuentus ad ea studia po-
tissimum incumbit, quibus populus defert honores. Honos
enim non solum alit artes, uerumetiam uirtutem. Hoc pacto
monebat

monebat populum, ut magistratus his demum committerent, qui de se uirtutis specimen dedissent: ita fore ut quàm plurimi sese ad egregia studia conferrent.

Hortabatur iuuenes ut qui uirtute & equitate ad dignitatem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: 32
Consilium optimum
 sin ambitu ac uiolentia, ad meliorem frugem se referrent, ita futurum, ut & illi gloriam augerent, & hi bene factis maculam abolerent.

Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat uelut ignaros uiae, ne aberraret lictores qui praecederent semper quaerere. Solent enim lictores praerire magistratum, non ut uiam ostenderent, sed honoris gratia. 33
Modus in honoribus

In inimicum quèdam probrosæ uitæ, Huius, inquit, mater quum deos orat ut sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur: sentiens illa et sibi & reip. precari magnū malū. 34
Filius improbus

Quum Eumenes rex Roman uenisset, & à senatu honorifice exceptus, clarissimorum ciuium frequentia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romanorum erga illum studium sibi suspectum esse, ipse uitans regis consuetudinē. Hoc quibusdam admirantibus ac dicentibus, Eumenem uirum esse probum, ac amico in populum Romanum animo, Sint ista uera, inquit, attamen illa belua, natura ferox canis est: sentiens omnes reges, utcumq; pro tempore simulent, natura tyrannos esse, ac Democratiae inensos, Romæ autem regis nomen erat inuisissimum. 35
Rex inensus Democratiae

Dicebat ideo sibi ab inimicis conflari inuidiam, quòd quòtidie noctu surgens rei familiaris rationibus neglectis Reip. consuleret: notans ingritudinem populi. 36
Pietas in patriam

Quum tres essent designati qui legati profiscerentur in Bithyniam, quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confossum, tertius uacordia laborare uidebatur. 37
Salsè

C 3   deretur

deretur, Cato ridens dixit, Populi Rom. legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor.

38 *Pufilla curare cum periculo* Quum impetratum esset de restituendis Achaeorum exilibus, Polybius & hoc ad senatum retulit, ut restitutis apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam dixit, Polybius idem facere uidetur quod fecit Vlysses, qui Cyclopi speluncam repetere uoluit, quo pileum & cingulum quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: significans abunde multum esse, quod exulibus datus esset in patriam reditus, esseq; periculum ne dum pristinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.

39 *Noua sententia* Aiebat stultos prudentibus plus adferre utilitatis quam prudentes stultis. Prudentes enim dum facile uident errata stultorum, eaq; uitant, fieri cautiore: at stultos nō item quæ à prudentibus recte fiunt, quia non uident, posse imitari.

40 *Obesus* Videns quendam uehementer obesum, mirabatur cui usui tale corpus esse posset Reipub. cuius inter guttur & inguen omnia uenter occuparet.

41 *Palato sapere* Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens, se cum eo non posse uiuere, qui plus saperet palato quam corde.

42 *Amor* Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur, animam illic potius esse ubi amat, quam ubi animat.

43 *Poenitenda* Tria per omnem uitam accidisse dixit, quorum poenituisset: primam, si quid arcani foeminae credidisset: secundum, si quopiam nauigio uectus esset quò pedestri itinere peruenire licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentia absq; fructu effluxisset.

44 *Salsè* Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, ini-
quam ferentem legem, Adolefcens, inquit, nondū scio utrum
haurire

haurire quod temperas, an approbare quod scribis deterius sit, sentiens & legem quam parabat, exitiosam esse Reipub.

A quodam multis nominibus infami uexatus, Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam ut tibi & male audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuauē, male audire insolitum. 45
Maledicentia

Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea uix longo uerborum ambitu redderet interpres, dictum est, Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci. 46

Adolescens quidam patris uita defuncti inimicum mox in uis uocauit ultimusq; est, quem Cato obuiū comiter amplexus, Sic oportet, inquit, non agnis hædis'ue, sed è malorum lacrymis ac damnationibus parentum exequiis celebrare. 47
Pietas in patrem

Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens, Quid opus erat de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna literula mutata, significauit ipsum potius esse superuacaneum in uita, quàm de, in uerbo. 48
Curare friuola

Cato percussus ab eo qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, caue, rogauit nunquid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, seruum erat dicere, caue. Simulauit itaque se moneri de alio quopiam onere quàm de arca, unde cauendum esset. Simile est quod de Diogene trabe ictō retulimus. 49
Admonitio sera

Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsulte audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre, utrum quis uirtutem magno æstimet, an uitam non magni faciat: sentiens non eos statim esse fortes, qui quouis modo uitam contemnunt, sed qui tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitam alioqui charā negligāt. Nam semet in uitæ di-

§ 4 scrimen

*scrimen conijcere, aut infeliciū est, & quos uitā iam tēdet,
aut immanium & beluis similiū.*

31 Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq;
Profusio & aedes deuorarat, nouissimē consequutum incendium, quod
reliquum erat absumpsit, ita iocatus est, ut diceret eum fe-
cisse proteruiam. Id erat priscum sacrificij genus, in quo si
quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.

32 Catulus Censor Catonem sibi arctissima iunctum necessi-
Seuerē tudine rogauit, ut quendam ipsius iudicio obnoxium, erat
enim quaestor, missum faceret. Ille hunc in modum respondit,
Turpe est nos qui iuuentuti rectē instituendae autores esse
debemus, à lictoribus irrideri nostris. Negauit asperius quod
iniuste petebatur.

33 De spe sic praedicasse narratur autore Plutarcho, quod
Spes fallax quae magna essent, pusilla faceret, quae pusilla, prorsus nulla:
sentiens, opinor, de periculis. Victoriae spes extenuat omnia
quae solent à bello detertere.

34 Commemorantur eiusdem quaedam uelut oracula de re
rustica. Dicebat fortissimos uiros ac strenuissimos milites,
ex agricolis gigni, minimeq; male cogitantes. Praedium ne
cupideemas. In re rustica operae parcas, in agro emendo mi-
nime. Quod male emptum est, semper poenitet. Agrum pa-
raturus ante omnia iutuere oportet aquarum uim & uici-
num. Aestimare oportet quomodo niteant contermina. Ma-
lus est ager cum quo dominus luctatur. De bono domino
melius emitur fundus. Agro ut homini quamuis sit quaestuo-
sus, si idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem in-
terrogatus quis esset certissimus quaestus, respondit, Si bene
pascat: quis proximus, si mediocriter pascat: quid tertium, si
bene uestiat: quid quartum, respondit arare. Cuidam autem
subijciēti quid foenerare: quid, inquit, hominē occidere: Dixit
agricol

agricolam oportere uendacem esse non emacem. Fundum in adolescentia sine contatione conferendum, non nisi confito agro ædificandum, ac tum quoq; contanter: optimum esse aliena insania frui. Eum qui bene habitet, sæpius uentitare in agrum, frontemq; domini plus prodesse quàm occipitium. Hunc agri modum seruadum, ut neq; fundus uillam quærat, neq; uilla fundum. Satius esse minus ferere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximū domino cordi esse debere, & tamē sibimetipsi non uideri. Coli rura ergastulis pesium esse, ut quicquid agitur à desperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optime colere.

Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta 55
pingui saliuā in mediam frontem quātum poterat expuisset, Patienter
abstersit Cato faciem ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule,
falli eos qui te negent os habere. Os habere negantur quos
nihil pudet: id quum eo factō maximē declarasset Lentulus,
tamen Cato ludens profitetur illi esse os, non quòd erabesceret,
sed quòd ore multam purulentiam eiacularetur.

Quidam mane surgens reperit caligas à soricibus arro- 56
sas: hoc ostento turbatus, consuluit Catonem quid mali por- Superstitio
tenderetur. Ille uerò, Non est, inquit, ostentum, quòd sorices irrisa
arroserūt caligas, sed si caligæ arroisissent sorices, id demum
fuiſſet ostentum.

Dicere solet, pecuniam pedibus compensari: sentiens, ni 57
fallor sumptuosum esse ad uillam procul disitam crebro proficisci,
sed hoc impendij pedibus pensari, si dominus impiger
pedes inuisat fundum suum. Refert M. Tullius in oratione
pro L. Flacco.

C A T O V T I C E N S I S.

Quum Catoni qui post dictus est Uticensis, etiamnum 1
puero uitio daretur taciturnitas: nec enim cū pueris exerce- Taciturnitas
batur,

batur, nec à quoquam audiri nolebat, ait, Carpent taciturnitatem, modo uita probet. Et addidit, Tum demum abrumpam hoc meum silentium, quum ea loqui potero, quae sunt indigna silentio.

2. Quum partes in conuiuijs sortirentur, nec illi fauisset fors, Iuste amicis hortantibus ut primus omnium caperet, ὁ καλῶς, inquit, ἔχει ἀξίους ἀποδοτέους, id est, non decet iniusta Venerre. Tam natura iustus erat, ut praeter sortem amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus felix erat in talis.

3. Quum M. Tullius Murenam defendens, multa salse diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus ceteris tandem et Consul ridiculus Cato ex hilaratus, proximis dixit, Dij boni, quam ridiculum habemus consulem. Stoicorum philosophiam Cato praecipue sequebatur, puer nactus huius sectae praepitorem.

4. Quum in senatu de Catilinae coniuratione tractaretur, Leniter redditae sunt Caesaris literae. Id ubi sensit Cato, suspicans à coniuratis uenire, clamare coepit ut palam recitarentur. Id ne fieret, Caesar Catoni literas tradidit. Erant autem ab Seruilia Catonis sorore, amatoriae parumque pudicae. Eas ubi legit Cato, reiecit in Caesarem dicens, Accipe ebris. Nec aliud loquutus rediit ad sermonem intermissum.

5. Hortensius à Catone petijt, ut Portiam filiam suam Bibulo nuptam sibi traderet in matrimonium, pollicens se marito redditurum simul atque ex ea prolem suscepisset. Id quum multis rationibus illi persuasisset, Cato respondit, se quod ad ipsum attineret, libenter gratificaturum amico, uerum hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortensius nudans animum suum, petijt Martiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti pretextum. Assensus est Cato, ut id fieret uolente patre coniugis. Ipsoque Catone praesente facta sunt sponsalia.

6. In forum ueniens cum Thermo conspicatus Castoris templi

templum armatis occupatum, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum unà cum Cæsare, O timidum, inquit, hominem, qui aduersus unum tantam armatis multitudinem.

Pompeius quo suam factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, ut Cato neptium duarum alteram sibi, alteram filio suo daret. Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renuntiare, Se quidem per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse: amicitia etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ Reipub. conducerent sequeretur. Cæterum aduersus Rempub. nuncquam daturum obsides: Neptes in matrimonium datas, obsidam nomine signans. Sunt qui narrent non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

Munatio querenti quòd in Cypro Catonem adire cupiens, parum ciuilitè repulsus esset, quum nihil esset negotij: sed intus cum Canidio fabularetur, sic se purgauit, ut diceret se uereri, ne iuxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam aliquando daret odio.

Laudatus à senatu quòd populi tumultum oratione sua prorsus sedasset, At ego, inquit, uos P.C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deseruistis.

Cato ipso die comitiorum quædam è sponsoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium transtulit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damnato poenam remisit, dicens satis dedisse poenarum, quòd à Catone damnatus esset.

Multis P. Sulpitij ingratitudinem incusantibus, quòd Catoni de se optime merito opposuisset competitorem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere.

Quum Cæsar Ariminum occupasset, & ad Pompeium sum-

Prouidentia *ma rerū in urbe translata esset, Cato dixit, Si mihi ista prædicenti credidissetis P. C. nec unum nunc timeremus, nec ab uno spes nostræ penderent.*

Dei confilia arcana *13 Quum Pompeio res infelicitè cederent, & ad Cæsarem inclinaret uictoria, Cato dicebat in rebus diuinis multum esse caliginis, quod Pompeio præter ius agēti fuissent omnia prospera, causam Reipublicæ tuenti nihil succederet.*

Animose *14 Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Cæsaris clemētiā confugeret, respondit uictorum esse, & eorum qui deliquissent supplicare, Catonem nec uictum nec captum esse, qui se per omnem uitam inuictum præstitisset, ac Cæsarem honestate iustitiæq; longe superasset: Cæsarem potius uictum captumq; esse, qui bellum quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conuictus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent qui uellent, pro Catone neminem orare debere.*

Ambitio *15 Quum M. Octauius duas habens legiones haud procul ab Utica, à Catone postularet ut inter ipsos de imperio statueretur, Cato legatis nihil respondit: uerum ad amicos conuersus, Quis iam miretur, inquit, rem male gestam esse, quā in ipsa morte in nostris uideatis dominandi cupiditatem? Significans ambitione ducum bellum infelicitè cessisse.*

Libere *16 Quum in senatu pro uictoria quam Cæsar ex Vspetis Tenterisq; Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Cæsarem hostibus esse dedendum, quò Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem uerterent.*

Prudenter *17 Rursus quum in senatu Pompeio, cui parum alioqui fauebat, decerneret imperium, dixit, talium uirorum esse, ingentia Reip. inferre mala, eademq; depellere: tempori consilium accommodans.*

Scipio

SCIPIO MINOR.

Scipionem Minorem narrant annis quinquagintaquatuor ¹
 quibus uixit, nihil emisse, nihil uendidisse, nihil edificasse, li- ^{Frugalitas}
 bras autem argenti trigintatreis, auri duas in ampla domo
 reliquisse, idq; quum potitus esset Carthaginē militesq; dita-
 set, plus ceteris ducibus omnibus.

Polybij sequens præcepta, dabat operam ne quādo ē foro ²
 rediret domum, priusquam sibi quocunque modo quempiam ^{Amici}
 eorum in quos incidisset, familiarem & amicum reddidisset:
 sentiens, nullam esse homini possessionem meliorem.

Iuuenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudi- ³
 nis & prudentiæ, ut Cato senior interrogatus de his qui ^{Catonis testi-}
 apud Carthaginem militarent, in quibus erat & Scipio iu- ^{monium}
 nior, Homérico uersu responderit,

Ille sapit solus, uolitant alij uelut umbræ.

De Tiresia dictum est apud Homerum *Odyssææ* ¹.

Quum Romam uenisset reuocatus est ab exercitu, non ⁴
 ut ipsi gratificarētur, sed quod per illum cito Carthaginem ^{Utilitas}
 se capturos esse crederent.

Posteaquam sese intra muros urbis receperat, Carthagi- ⁵
 niensibus ex arce sese defendētibus, ac Polybius suaderet ut ^{Fortiter}
 in mari, quod interiacebat non ualde profundum, murices
 spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas iniiceret, ne trans-
 misso mari hostes pro aggeribus pugnarent: aiebat esse ri-
 diculum, quum moenia tenerent, & intra urbem essent, dare
 operam ne cum hostibus confligerent.

Vbi ciuitatem comperit statuis deorum Græcanicis, ac ⁶
 monumentis ē Sicilia deportatis differtam per præconē edi- ^{Honos arti-}
 xit, ut qui illarū essent urbium agnoscerent illa ac referrent ^{habitus}
 Domum. De pecunijs uerò nec seruum nec libertum passus
 est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui
 quilibet

quolibet passim ferrent agerentq̃.

7 C. Lælio, quem inter amicos maxime charū habebat, con-
 Facete sulatum ambienti quum faueret percontatus est. Qu. Pom-
 peium nepotem, an & ipse consulatum peteret: Credebatur
 autem is Pompeius tibicinis esse filius: quum Pompeius ne-
 gasset se petere, quin etiam polliceretur se Læliū ambientem
 deducturū ac simul cū illo ambiturū suffragia: dum credunt
 promittenti, & hunc expectant, decepti sunt. Renantiatum
 est enim ipsum in foro circumire candidatum, ac ciuiū pre-
 hensare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens:
 Ne, inquit, nos egregie stulti sumus, qui perinde quasi deos
 precaturi sumus non homines, iandudum tempus terimus,
 tibicinem expectantes. Solet enim in sacris tibicen dare si-
 gnum comprecandi deum, quasi iam adesset.

8 Ap. Claudio qui Scipioni in ambienda censura competitor
 Nobilitas erat, iactante se quod ipse citra nomenclatorem ciues omnes
 uera nominatim saluaret, quum Scipio propemodum nosset ne-
 minem, Vera narras, inquit Scipio, nam mihi studio fuit, non
 ut nossem multos, sed ne cuiquam essem ignotus. Nomencla-
 torum laus est, quā plurimos nosse: at egregij ducis est ob
 egregia in Rempu. merita, nulli ciuium ignotum esse, iussitq̃
 ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus arbo fue-
 rant in bellum missi, uel legatos, uel tribunos militum testes
 ac iudices utriusq̃ uirtutis statueret, qui ei bello interfuisset.

9 Cenfor creatus adolescenti cuidam equum ademittit, quod
 Gloria eo tempore quo Carthago oppugnabatur, splendide coena-
 tus libum in urbis similitudinem figuratum, cui Carthagini
 nomen indiderat, conuiuii diripiendum proposuisset. Iuvene
 uerò causam sciscitante, cur equo priuatus esset, Quoniam,
 inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

10 C. Licinium prætereuntem quum uidisset, Hunc, inquit,
 uirum

uirum scio peierasse, uerum quoniam nullus illum deservit, Iudex non
non possum simul & accusator esse & iudex. Sit hoc in cen- accusat
sore moderationis & iustitiæ exemplum.

Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quo, ut tradit 11
Clitomachus, Vrbes atq; homines cernat bene legibus actas, Rex segnis
utq; gentium, ciuitatum, ac regum inspector esset: postea-
quam peruenit Alexandriam, nauiq; egressus capite pallio
tectus incederet, Alexandrini undiq; accurrētes flagitabant,
ut caput nudaret, faciēq; id desiderantibus ostenderet.
Quum se nudasset, clamore & plausu testati sunt gaudium
suum: quumq; rex Alexandriae uix interim ob delicias ac
molitiem corporis æquaret Romanos incedentes, Scipio
uoce submissa Panætio insusurravit in aurem, Iam, inquit,
Alexandrini nonnihil ex nostra peregrinatione fructus ce-
perunt, quibus per nos contigit uidere regem ambulātem.
Nam Athenæus ex autoritate Posidonij scribit, Ptolemæum
perquā obeso corpore, nunquam antea pedibus ambulasse.

Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panætius 12
philosophus, famuli quinque, quorum uno peregre defun- Frugalitas
cto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersijt qui de-
functi locum impleret.

Quum Numantini uiderentur inexpugnabiles, ut qui 13
multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem
iterum consulem fecit ad suscipiendum hoc bellum. Cæterum
quū multi gestirent exire in militiā, idq; senatus fieri uetuis-
set, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidē ex
erario sumere passus est, sed uectigales prouentus quorum Pecunia con-
tempa
tempus nondū excefferat assignauit. At Scipio pecunijs qui-
dem sese negauit egere, suas enim & amicorum satis futur as.
De militibus negatis questus est, bellum enim esse difficile.
Quod si priores, inquit, ob hostium fortitudinem toties uicti
fuerunt

fuerunt, difficile bellum est, quia cum talibus pugnandum erit: sin ob ciuium nostrorum ignauiam, æque difficile est, quia talium opera in bello sumus usuri.

14 Posteaquam uenit in castra, multamq; illic licentiam, lasciuiam, superstitionem ac luxum offendisset, diuinos ac sacrificos cum lenonibus protinus eiecit: quin & uasa omnia iussit amoliri excepta olla, ueru & poculo fictili. Ex argenteis poculum librarum non amplius duarum permisit, si quis habere uellet: balneis uti uetuit. Qui ungerentur iussit ut ipsi sese fricarent. Lumentis enim, quia manibus carent, opus esse alio à quo fricentur. Edixit ut milites stantes pranderent obsonium non igni coctum, cœnarent autem discumbentes, panem, aut pulcem solam, & carnes assas siue elixas. Ipse uerò sago circumtectus obambulabat per exercitum, dicens, se lugere exercitus dedecora.

15 Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta intercepisset, uasculis lapideis refrigerando uino paratis, ac poculis Tericleis, hoc est, operose factis onusta, Mihi quidem, inquit, ac patriæ dies triginta, tibi ipsi uerò per omnem uitam, quum talis sis, te ipsum inutilem reddidisti. Significans bellum quod pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum. Parum autem esse quod tum militem præstaret inutilem, sed multo grauius, quod si pergeret esse talibus moribus, perpetuo ciuis inutilis esset futurum.

16 Alteri cuidam scutum pulchre ornatum ostentanti, Scutum quidem, inquit, ô iuuenis, bellum est: at decet uirum Romanum in dextra potius quàm leua spem collocare. Clypeus sinistra geritur, gladius dextra.

17 Cuidam uallum gestanti, qui se dicebat onere uehementer premi, Nihil mirū, inquit, quando isti ligno magis quàm gladio fidis. Significans ideo uallum plus habere ponderis, quia

quia plus apud illum ualeret. Quòd si gladijs fiderent milites, nihil esset opus uallis.

Quum uideret hostes despondere animum, aiebat sese ut tutò uinceret, mora temporis emisse, addens bonum ducem perinde ut medicum, non nisi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occasionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

Quum seniores Numantini uictis suis ignauiam exprobrarent, qui nunc eos fugissent, quos toties in fugam uerteerant, Numantinus quidā respondisse fertur: Nunc quidē oues eadem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducem esse causam mutatæ fortunæ bellicæ, licet ijdē essent milites.

Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Caio Graccho, tum pro senatu, tum pro belli socijs. Id moleste ferens populus, tumultuabatur: Scipio uerò consensu suggesto, Me, inquit, nec castrorū uociferatio unquam terruit, nec tumultus hominū terrebit, quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam: Significans eos qui publicis patriæ commodis obstreperent, non esse uerè Italos, sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse, Nunquam eos metuum solutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in uictorem ferocirent.

His uerò qui Graccho aderant uociferantibus occidendum esse tyrannū, Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius uolunt è medio sublatum. Neq; enim Romam posse cadere stante Scipione, neq; Scipionem uiuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

Scipio Aphricanus consulatum appetebat, uerum ubi sensit Pompeium amicū alijs fauere candidatīs, ipse à petitione destitit, dicens eum consulatum sibi non tam gloriæ futurum

D

rum

rum si adipisceretur, quàm molestum & inauspicatum, si refragante Pōpeio consequeretur. Maluit consulatum cedere, quàm amicum perdere. Vide num hoc dictum sit de Scipione Africano, Metello, & Cn. Pompeio.

- 23 Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parū prosperè gessisset, & Hispaniam petens intellexisset nauim quae uehebatur ab hostibus captam, gladio prae cordia sua transuerberauit. Deinde Caesarianis militibus, quærentibus ubi est Imperator? Imperator, inquit, bene habet. Suprema uox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum. Et hoc dictum uidetur de Scipione ultimo, cognomento Metello.

C A E C I L I V S M E T E L L V S.

- 1 *Argutè* Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret ad mouere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decem modo hominum iacturam facere uelis, capies locum. Interrogauit eum, num ipse de numero decem unus esse uellet. Hoc & alteri tribuitur.

- 2 *Silentium ducis* Tribuno militum cuidam è iunioribus percontanti Metellum quid esset facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

- 3 *Simultas à rogo deponēda* Quum Scipioni uiuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauitè tulit, iussitq; filios ut subeuntes pheretrum funus Scipionis efferrent, addens, se Romanæ ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quòd Scipio apud alios non esset natus. Sentiens Romam non futuram fuisse incolumem, si talem ducem habuissent hostes. Simulatatem oportet morte finiri, amicitiam non item.

C. M A R I V S.

- 4 *Improbà cura* C. Marius obscuro genere natus, facinorū militarium commendatione ad remp. accessit. Ac primū maiorem petijt adilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambijt:

ambijt : & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore : docens quantum in rebus humanis ualeat improbitas.

Quum in utroq; crure uarices haberet, nullis uinculis al-
ligatus præbuit sese medico secandum, ac nec suffirio emissio
nec adductis supercilijs, chirurgi curationem pertulit. Cæ-
terum quum medicus ad alterū crus transfiret secandum, ue-
nit dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu.

Lusius Mario ex sorore nepos, quum Marius iterū con-
sul esset, uim admouit militi cuidam adolescētī, nomine Tre-
bonio, at is Lusium interfecit. Id factum multis inculsantibus,
non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed
causam addidit ac probauit. Marius itaq; quum iussisset ad-
ferri coronam, pro facinore in bello præclare gesto dari so-
litam, Trebonio imposuit : graui exemplo monēs ceteros, ne
simili modo tentarent adolescentium pudicitiam, quādo non
solum absoluit, uerumetiam coronauit eum, qui & impera-
toris cognatum, & ducem suum ferro necasset.

Quum castrametatus esset aduersus Teutonas, in loco
qui minimum habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire,
ostendit illis flumen proxime hostium uallum labens, illinc,
inquit, uobis potus sanguine uenalis est. At illi iusserunt, ut
se quo uellet duceret, donec liquidum haberent sanguinem,
nec totus adhuc præ siti diriguisset.

Mille Camerinos, qui se in bello aduersus Cimbros, stre-
nuos uiros præstitissent, honore Romanis æquauit, idq;
præter omne ius. Ad eos uerò qui factum hoc reprehende-
bant, respondit, se ob armorum strepitum legum uocem ex-
audire non potuisse.

In bello ciuili cum fossa cinctus obsideretur ab hostibus,
continuit sese, tempus expectans opportunum. Popedio au-

D 2 tem

tem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ô Mari, descende in conflictum : Imò tu, inquit, si magnus es Imperator coge me nolentem ad certamen uenire,

CATVLVS LVCTATIVS.

10 Catulo Luctatio in bello Cimbrico iuxta flumen Athe-
Callide sum exercitum habente, quum Romani uiderent barbaros transire conantes, retrocesserunt, quandoquidem illorū impetum sustinere non poterant : ipse celeriter sese ad fugientium primos contulit, ut non hostes fugere, sed ducem sequi uiderentur. Hoc strategema est, non apophthegma.

C. POPILIUS.

11 C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam Animose ferens à senatu, qua iuebatur exercitum ex Aegypto abduceret, nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Quum uerò rex illum per medium exercitum ad se accedentem procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas reddidit, quibus lectis quū Antiochus diceret se consultaturum, daturumq; responsum, Popilius uirga quam tenebat, ducta linea cinxit regem, dicens, Hic igitur stans consulta & responde. Omnibus uiri spiritum admirantibus, posteaquā Antiochus spopondisset se facturum quæ Romanis uiderentur, ita demum salutauit illum & amplexus est Popilius.

LVCVLVS.

12 Lucullus quum in Armenia cum decem millibus armatorū, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu, pridie nonas Octobres, quo die prius Scipionis copiae deletæ fuerant, quodam admonente, quod Romani diem illum ut nefastum & inauspicatum metuerent, Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, ut hūc quoq; diem ex nefasto funestoq; Romanis hilarem & auspicatum reddamus.

At quum

At quum Romani cataphractus præcipue formidarent, ¹³
 bono animo illos esse iussit: plus enim negotij futurū in spo-
 liandis illis quàm in uincendis. Significans plenā armaturam
 nihil profuturam hosti in pugna quum esset ignauus, sed ui-
 ctori profuturam ad prædam. Quumq; primus in collem
 ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit, Vici- ^{Fortiter}
 mus commilitones, simulq; impetu facto in hostes, quum ne-
 mo irruentis impetum sustineret, quinq; tantū Romanos qui
 ceciderant, amisit, hostium uerò centum millia trucidauit.

Lucullus imperator ad direptionem incitantibus, dixit se ¹⁴
 malle unum militem Romanum ex hostium manibus cripe- ^{Cura militis}
 re, quàm uniuerſas hostium fortunas sibi uindicare.

Archelao qui iterum à Mithridate defecerat, asseueranti, ¹⁵
 si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderen- ^{Aniraoſe}
 tur imperio Romano: respondit Lucullus, Non cedo. Arche-
 lae uenatoribus audacia, ut relictis feris ad uacua illorum lu-
 stra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat.

Romani quum in pugna cum Tigraue, hostium peditum ¹⁶
 centum millia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, ^{Hostis puden-}
 quum ex ipsis non amplius centum essent uulnerati, inter- ^{duſ}
 feſti quinq; dicebant sese erubescere, quòd in tam uilia man-
 cipia strinxissent ferrum.

Quum œconomus Lucullo cœnam modicam apparasset, ¹⁷
 accersitum obiurgauit: illo dicente, non putabam sumptuoso
 apparatu opus esse, quum solus esses cœnaturus. Quid ais, ^{Splendide}
 inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœna-
 turum Lucullum?

Quum Græcos quosdam per dies aliquot magnifice tra- ¹⁸
 ctasset, atque illi dicerent, se mirari, quòd tantum impendio-
 rum sua causa faceret, Nonnihil, ô hospites, uestra causa, sed ^{Splendide}
 maxima pars Luculli gratia.

SYLLA.

- 19 Sylla cognomento Felix, inter felicitates suas, duas præci-
Felicitas puas ducebat, alteram quòd Pium Metellum haberet ami-
cum, alteram quòd urbem Athenarum non subuertisset.
- 20 Quum Sylla defectus necessarijs cogeretur etiam dijs di-
Offenti com cata tangere, Caphim amicum Delphos miserat, ut pecunias
mode inter- ac donaria ad se perferret. Quibusdam uerò dicentibus intra
pretatum templum auditum citharæ sonitum, quod ostentū interpre-
tabantur, quasi Apollo citharædus indignaretur, Caphis au-
dita perscripsit Syllæ, cui facete rescripsit Sylla, Quintu Ca-
phi potius interpretaris istud esse signum gaudētis & exul-
tantis dei, quàm indignantis? Itaque perinde ut deo hilariter
tribuyente, tu quoq; bono animo pecunias accipe.
- 21 Quū ad sociæ bellū magnis cum copijs missus esset cir-
Fiducia sui ca Linternam, è uasto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cu-
ius flamma ad coelū perueniens cōstitit. Id uates interpreta-
ti sunt, quòd uir bonus, aspectu eximius & admirādus, prin-
cipatum adeptus præsentibus turbis ciuitatem liberaturus
esset. Hoc audito Sylla, Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat pe-
culiare, comā habere aureā, igniq; cōcolorem: nec se ait sue
uirtutis pudere, qui res tā multas tamq; præclaras gessisset.
- 22 Quum milites in bello sociali Albinū uirum prætorium
Scelerosis uti fustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitum reli-
quit, dicēs se illis posthac promptioribus usurum in prælijs,
dum peccatum fortiter gerendo rem studebunt pensare.
- 23 Quum Athenienses ad Syllam duos tres'ue misissent de
Militariter pace tractaturos, atq; illi nihil adferrent quod ad incolumi-
tatem ciuitatis faceret, sed Theseum, Eumolpum, & res ad-
uersus Medos gestas uerbis inanibus iactarent, Abite, in-
quit, ô beati, istasq; orationes uobiscum referte: non enim di-
scendi cupidus huc missus sum à populo Romano, sed ut re-
belles

belles subuertam.

Apud Orchomenum quum milites longius euagarentur, 24
ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo desi- Animos
liens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita uociferans, Mi-
hi quidem, ô Romani milites, hîc pulchrum est mori : uos in-
terrogati quo loco ducem uestrum amiseritis, memineritis
dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit. 25

Quum Mithridates Syllæ processisset obuiâ, dextramq;
porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est, num à
bello desisteret his cōditionibus, quas cum Archelao pactus Victor feror
esset. Obticescente Mithridate, Quibus pace opus est, inquit
Sylla, eos priores loqui cōuenit, uictori silere satis est. Rursus
quû Mithridates uarijs coloribus excusaret quæ gesta fue-
rant, Olim, inquit, audiui, nûc experior te singulari eloquen-
tia præditû, qui tam nefarijs factis colorẽ inuenire potueris.

Lucius Sylla cognomento Felix, quum cogitaret de occi- 26
dendo C. Cesare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignû Prouidentia
enim esse talem necare puerû, Desipitis, inquit, si in hoc pue-
ro non uidetis multos inesse Marios. Deprehendit in eo ex-
celsam indolem nullis honoribus satiandam, ut qui uix dum
pubescens sacerdotium ambierit. Idem populum Romanum
subinde monere solet, cauere puerum male præcinctum.

M. A N T O N I V S.

M. Antonius filium habebat ex Fuluiâ. Is puer Philotæ
dederat ingentem uisorum uim : quæ quum ille recusaret Filius patris
accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatẽ non pro- similis
bare, Quid times, inquit puer, accipere ? An nescis eum qui
dat, filium esse Antonij?

Ipse Antonius cum esset prodigiose proficius, dicere so- 2
let, Amplitudinẽ imperij Romani nõ per ea quæ acciperet, Liberalitas
sed per ea quæ daret illustrari. Ea uox excelsi animi uideri

D 4 pote

poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

9 *Geminus in Græciam profectus ad Antonium; quoniam suspectus erat Cleopatrae, quod eò uenisset Octaviae causam acturus, diu repulsus ac uarijs modis delusus, tandem in con-
Libere uiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit, Cetera, inquit, Antoni sobriae sunt orationis, nec huius temporis, uerum illud unam & sobrius & ebrius scio, bene successura omnia si Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxq; Romanam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quod rem aperte dixisset, nulla usus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminus quàm esset illis inuisa ueritas.*

In terrestri
prelio appa-
ret uirtus

4 *Quum Antonius appareret classe cum Cesare confligere, quidam tribunus militum uir fortis, & armis exercitatus, Antonio prætereunti corpus suum multis cicatricibus insignitum ostendit, dicens, ô imperator, quid his uulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus spem reponis? Sine Phœnices & Aegyptij classe pugnent, nobis Romanis terram da, in qua consueuimus uel hostem uincere, uel mortem oppetere.*

Mors spontanea

5 *Cleopatra metuens Antonij senitiâ confugit in monumentum demissis cataractis, misitq; qui dicerent, illam spontanea morte perisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parans adferre uim, dixit, ô Cleopatra, non doleo quod te caream, nam mox una futuri sumus, sed quod ego tantus imperator fortitudine uictus sum à femina. Victum se putabat, quod illa prior spontaneae mortis gloriam occupasset.*

6 *Quum Augustus eam inuideret, exigeretq; ab illa rationes, Seleucus unus è procuratoribus ipsius indicauit aliquid esse subtractum ab ipsa. Illa in procuratorem insiliit, & arrepto hominis crine crebris ictibus pulsauit os. Hæc quum Augustus*

Augustus ridens conatus esset inhibere, illa, An non, inquit, permolestum est, ô Caesar, quum tu me digneris inuifere, seruos meos heram incusare, quod nonnihil muliebrum ornamentorum subtraxerim, non ea quidem mihi, sed ut Octauie & Liuiæ munuscula dem? Hoc commento persuasit Casari se de uita cogitare, quum mori decreuisset.

CASSIVS.

Cassius etiamnum puer, Faustum Syllæ filium, inter equales de patris monarchia gloriantem non tulit, sed colaphos impexit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, aude rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus irritatus in te fui, ut iterum tibi percellam os. Inerat Cassio nativum quoddam odium tyrannidis, ut tantum apparet illi non defuturum animum ad interficiendum Casarem.

Idem quum Rhodum insulam uisisset, & in ingressu salutaretur rex atq; dominus, Nec rex sum, inquit, nec dominus, sed regis ac domini interfector.

Indoles in
puero mira
Tyrannidis
olor

M. CRASSVS.

M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domibalebat, quorum præcipuam agebat curam, discentibus adstant, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patris familiæ sollicitudinem, quod sint rei familiaris animata instrumenta. Idem sensit Aristoteles.

Seruorū cura

Hæc uox probata est, sed illa damnata, quod negabat quenquam pro diuite habendum, qui non posset priuatis facultatibus legionem alere.

Diuitiæ im-
medicæ

Aegrè ferens Pompeio Magni cognomen delatum, decretumq; triumphum, Romano cuiquam dicenti, iam aderit Pompeius Magnus, Quantus tandem? inquit: sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem.

D 5

Quum

4 **Reconciliatio** Quum Pompeius & Crassus in consulatu collegæ decessuri essent magistratu, Cneus Aurelius quidem subito in forum procurrrens clamauit sibi uisum in somnis Iouem iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam redissent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus est, at Crassus surgens ultrò collegæ dextram porrexit, dicens: Nihil, ô Quirites, me indignū facturus mihi uideor, si prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem uos etiamnum impuberem Magnum cognominastis, cuiq; prius triumphum decreuistis, quàm in senatum allectus esset.

5 **Senex ædificator** In Parthos proficiscens quum Deiotarum extremæ iam senectutis, nouam urbem condere uideret, Quid est, inquit, ô rex hoc rei, quòd quum hora diei iam adsit duodecima, nouam urbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò quid tibi in mētem uenit imperator, ut quum haudquaquam sis ut uidetur matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diui.

6 **Militaria** Quum Parthi per legatos denuntiassent, ut suæ etati consulens à bello abstineret, insolenter respōdit, In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agis̄is legatorum unus sublata manu mediam palmam ostendens, Prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspiciendi sit futura potestas.

7 **Senex bellator** Conflituro cum Parthis exta è manibus deciderunt: hoc cæteris ut inauspicatum ostentum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus, Huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nunquam è manibus ceciderunt.

8 Quum Publius Crassi filius fortissimè in bello & pugnas-
set

set & cecidisset, hostes caput iuuenis haste impositum gestantes proxime ad Romanos accedebant, insultantes rogantesq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus. neque enim fieri posse, ut ex patre tam ignauo & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, Fortiter per omnes ordines concionatus est clamans, Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus, cæterum publica ciuitatis salus & gloria in uestra incolumitate uestraq; uirtute sita est.

Marcello ac Domitio Pompeium in senatu rogantibus, 9
num proximis comitijs petiturus esset consulatum, Forte, inquit, petam, forte non petam. Rursus idem percontantibus, Ingenue A bonis, inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc responsa ut ambigua ac superba multos offenderent, Crassus idem percontantibus respondit, Si è república fore iudicauero, petam : sin minus, à petendo abstinebo.

Sertorius quū Pompeij milites uarie dispulsos superasset 10
multis occisis, audiissetq; aduētare Metellum cum alijs co- Vetulus dux
pijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit, Ego puerum hunc nisi superuenisset anus illa, uerberibus castigatum domum remissem : Pompeium pueri nomine signans, Metellum uetulum anus.

Idem sæpe uictor ad Pompeium Metellumq; misit, offe- 11
rens se paratum redire in urbem si sibi permitteretur, di- Patria dulcis
xitq; malle se Romæ ignobilissimum ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorem nominari.

Admonere solet suos ne quid in conuiuio præter deco- 12
rum uel fieret uel diceretur, præsertim à iurgijs & obscœ- Conuiuia pu-
nitate temperare. Nec ipse quicquam tale sustinebat uel au- dica
dire uel uidere.

M. B R.

1 *M. Brutus rebus in summam desperationē adductis, quum Vltio deorū ē ducibus atq; amicis paucos apud se haberet, sublati oculis in coelum stellis plenum, dixit hunc uersiculum Græcum ē tragedia quapiam;*

Ζεῦ μὴ λάθῃ σε, τῶνδ' ὅς αἰτιῶ κακῶν. Id est.

Ne te latuerit, ô supreme Iuppiter,

Horum malorum quisquis autor extitit.

Velut imprecans Cæsari uindictam à dijs. Volumnius narrat illum & alterū dixisse carmen, sed negat se meminisse.

2 *Quodam ex his qui aderant præcipuo monente ut illinc fugeret Brutus, Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus non pedibus : significans morte spontanea uitandam Cæsarianorum tyrannidem.*

3 *Quum inter cōiuratos deliberaretur, an unā cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens, hoc negotium quod pro legibus ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus eadem in plureis proferri. At hæc clementia male cecit illis.*

4 *Vltimum prælium initurus, dehortantibus quibusdam ne se tanto discrimini committeret, Hodie, inquit, aut recte erit, aut nihil curabo. Significans se aut uictorem fore, aut nō ui-turum. Mors autem adimit omnium malorum sensum.*

5 *Huius uxor Portia Catonis filia, posteaquam sensit conspiratum de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcessit diem in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium refecandorum gratia poposcit, eoq; quasi forte de manibus elapso seipsam grauer uulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cœpit, quod tonsoris præripuisset officium. Hic illa clam marito, Non hoc, inquit, temere feci: nam*

nam experiri uolui, si quod constitutum est, parum cesserit,
ex sententia, quàm a quo animo me ferro sum peremptura.

Idem dixit, sibi uideri eum ætatis florem male collocasse 6
qui nihil negaret. Inutilis est uerecundia quæ obstat quo mi-
nus negemus obsequium ad inhonesta uocanti.

A P O P H T H E G M A.

T V M V A R I E M I X T O-

R V M L I B E R

S E X T V S.

N H I S quæ sequuntur, clarissime adole-
scens, miraberis quædam dicta, nec Scythiis
nec Cyclopibus digna: sed memeto tum, ex-
ceptis aliquot, non homines, sed mera por-
tenta, rerum summam tenuisse: siue quòd ta-
les militum temeritas ascisceret, siue quòd immodica pote-
stas, nisi adsit animus philosophiæ præsidij diligenter præ-
munitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigiose ma-
lis quædam dicta gesta; sunt nō indigna imitatione. Postre-
mo turpitudinis alienæ species uelut in theatrum producta,
deterret à uitij, & ad uirtutis studium extimulat ingenia
non omnino deplorata. Hunc igitur postremum librum puta
esse mensæ secundæ bellaria, in quibus quædam apponun-
tur ut tollas, quædam ut gustes, nonnulla ut species tantum.
Malo enim te suauiter affectum, quàm saturum onustumq;
dimittere. Quòd si quædam apponentur leuia ridiculaq;
mimorum, coquorum, equisonum, scurrarum ac meretri-
cum, decet omne conuiuium hilaritas: sed præcipuè mensas
secundas. Quanquam & à leuissimis personis nonnunquam
dicuntur, quæ nemo sapiens contemnat. Nec ignoras, olim
morio

moriones, saltatriculas, & simios sub conuiuij finem inductos solere. Non laboro si adsit hilaritas, modo absit omnis obscœnitas. Fortassis existet qui desideret ordinem, & hoc & si quid aliud uidebitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR.

- 1 **Libere** Tiberio Cesari contanter & agrè suscipienti delatū imperium, quidam in os ausus est dicere, Cateri quod pollicentur, tardè præstant: tu quod præstas, tardè polliceris. Notata est illius simulata contatio, detrectantis quod cupiebat.
- 2 **Modeste** Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denuntiavit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret. Quanta modestia in tanto principe? Nunc quidam nihil audire possunt, nisi sacras maiestates, gratiosas celsitudines, & reuerendissimas dominationes.
- 3 **Modeste** Idem dicentem, sacras tuas occupationes interpellauit, inusitq; non sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adisse senatum, correxuit, autore mutans in suaforem.
- 4 **Leniter** Quum iocis, conuicijs, famosis carminibus ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad ultionem hortantibus respondit, In ciuitate libera linguā mentēq; liberam esse debere.
- 5 **Leniter** Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante, Non tantum, inquit, habemus otij, ut implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.
- 6 **Ciuis ultio** Diogenes grammaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad se uenientem ut ipsum extra ordinem audiret non admisit, sed per seruulum suum in septimū distulit diem. Is quum Romam uenisset, & pro Caesaris foribus adstaret, cupiens illum salutare, Tiberius iussit ut post septimum annum

annum rediret. Nec alia poena tantam grammatici superbiam ultus est.

Præsidibus onerandas tributo provincias suadentibus scriptum sit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere, hoc est, lanam non pellem detrabere. 7 Exactio moderata

Quoniam tyro in castris avidius bibebat uinum, militari ioco pro Tiberio, Claudio, Nerone, dictus est, Biberius, Caldus, Mero. 8 Iocus ex depravatione

Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, animaduertens in puero sanguinariū ingenium sub specie lenitatis latitans, subinde inter obiurgandum appellauit illum 9 Crudelitas recta
 πολλὸν αἷματι συμπεφυρωμένον, id est, lutum sanguine maceratum. Hic initio principatus mirā lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis ad immanem crudelitatem deuenit.

Quum audisset quendam e reis nomine Caruilium sibi mortem conscisse priusquam esset damnatus, exclamauit: Caruilium me euasit. A deo leue supplicium esse iudicabat mortem. 10 Crudeliter

Quum custodias recognoscētem quidā rogaret ut supplicium maturaret, respondit, Nondum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset. 11 Crudeliter

Tiberius perspecto Caligulae ingenio, fero ac malefico, subinde prædisabat, se natricem reipublicæ & Phaethontem orbi terrarum educare. Natrix serpentis genus est. 12 Indoles malefica

Tiberius Cæsar & illud dixisse fertur, cum hominem sibi uideri ridiculum, qui sexagesimū prætergressus annum, manum porrigeret medico. Sentiens hominē tam grandē oportere iam scire quomodo sibi mederi debeat. Porrigunt manū medico, qui consulunt illum, explorantem pulsus uenarum. 13 Medicina

C. C A L I G V L A.

Commentarios ad matris fratrumque suorum calūnias persequentes, ne cui postmodum delatori testis ue maneret ullus 14 Surdus delatori
 metus

metus, conuectos in forum, & ante clarè testatus deos, neq; legisse se, neq; attigisse quicquam, concremauit. Quin & libellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis uideri poterant, nisi fingerentur.

2 **Tyrannica vox** Quum audiret, fortè reges qui officij causa in urbem aduenerant, inter se super coenam de nobilitate generis con- certantes, exclamauit Caligula, De caelo uenit nobis rex, & adiecit carmen Homericum:

Εἷς νοῖσαν ἔστω, εἷς βασιλεὺς. Id est,
Vnus dominus, sit unus rex.

Nec multum absuit, quin statim diademæ sumeret, speciemq; principatus in regni formam conuerteret.

3 **Verfusia** Lintiam Augustam proauiam suam appellare consuevit, Vlysssem stolatum, uasritiem ac fraudulentiam illius notans, hoc tantum interesse, quòd ut foemina stolam gestaret.

4 **Impudentia** Dicebat se nihil magis in sua natura probare, quàm ἀδύαργε-ψία, hoc est, inuerecundiam. Pudor enim ut multis ad honestas actiones obstat, ita nonnunquam improbae mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnifice quàm imperatore dignior.

5 **Vox tyrannica** Antonie auæ pro sua autoritate monenti ut quedam secus ageret: Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. Talia portenta tum principum titulo pertulit mundus: quæ non commemorarem, nisi ut ex his principibus prodigijs feritatis horror incutiatur.

6 **Crudeliter & impiè** Quum destinaasset interficere fratrem suum, eumq; suspicaretur sese medicamentis præmunire, ita locutus est, Antidotum aduersus Cæsarem: Timebat ille uenenū, quasi Cæsar non posset alio quouis modo trucidare, quem uellet extinctū.

Vir

Vir quidam prætorius ualitudinis causa secesserat in Anticyram petito à Cæsare commeatu. Is quum sæpius peteret prorogari commeatum, mandauit interfici, & adiecit, necessariam sanguinis esse missionem, cui tam diu non profuisset helloborum. Solent enim medici in morbis ualidioribus uenarum incisione uti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus erat purgatione.

Illud è tragœdia subinde iactabat, Oderint dum metuant. Hanc ne quis miretur, eiusdem uox fuit, Vtinam populus Romanus unicâ ceruicē haberet. Hanc emisit insensus turbæ fauenti Venetæ aurigarū factioni, quū ipse faueret Prasine.

Luxu prodigioso utens, ut calidis frigidisq; unguentis lauaretur, pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuiis ex auro panes & obsonia apponeret, nummos non medioeris summæ è fastigio basilicæ Iulie per aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas naues gemmatis puppibus, uersicoloribus uelis fabricaretur, subinde dicebat, Aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nutantem præteriret: nec hoc mone-re desijt donec ignoranti tredecim gladiatores sestertiū nonagies addicerentur.

Aleam ludens, plus mendacio, atque etiam periurio lucrabatur: & quodam tempore proximo collusori demandata uice sua, progressus in atrium domus, quum prætereuntes duos equites Romanos locupletes, sine mora corripi confiscariq; iussisset, exultabundus in domum redijt, glorians se nunquam prosperiore alea usum.

C L A U D I V S C A E S A R.

Græculus quidam causam agens apud Claudium Cæsa-

E rem

Libere rem, inter altercandum per calorem hanc uocem in illum emisit, *καὶ οὐ γέγραπται καὶ μωρὸς*. id est, & tu senex es & stultus. Vsq; eo summa potestas ob stultitiam & passim, & propalàm euiluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus Græculus, & dixerit impunè.

13 *Quum censor equites recognosceret, & in his reperisset iuuenem probris coopertum, sed quem pater probissimum affirmabat, sine ignominia dimisit. Id amicis mirantibus, Habet, inquit, censorem suum. Autoritatem suam in parentem transtulit.*

14 *Alium corruptelis adulterijsq; famosum nihil aliud quàm Lenitas praua monuit, ut aut parcius etatule indulgeret, aut certè cautius, addiditq;: Quare enim ego scio quam habeas amicam? o censorem grauem.*

15 *Narcissum ab epistolis, & Pallantem à rationibus sic ad- amauit, ut eos non solum amplissimis præmijs, uerumetiam quæstorijs prætorijsq; ornamentis decreto senatus ornari libenter passus sit; ad hæc tantum rapere & acquirere, ut illi querenti de fisci exiguitate quidam non absurdè dixerit, Abundaturum fiscum, si à duobus libertis in consortium reciperetur. Hos Plinius fatetur & Crasso fuisse ditiores.*

16 *Quum cuidam notam appositam deprecantibus familia- ribus ademisset, Litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remissa culpa manere tamen infamie prioris uestigium, Al- ludens ad scripturã, quæ licet spongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.*

17 *Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse ut coniu- gum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non Ebrietas lo- quax mediocrem iniecit Agrippinæ.*

SEXTVS NERO.

1 *In Cn. Domitium Sexti Neronis atauum, cui cognomen fuit*

fuit Aenobarbo, L. Crassus orator dicebat, non esse miran- Iocus ex no-
dum quòd aeneam haberet barbā, cui os ferreum, cor plum- mine
beum esset. Os ferreum obijciens propter summā impuden-
tiam, cor plumbeum ob ingenij stuporē. Quidam illum pro
Nerone Aenobarbum appellarunt, atque hoc erat unum ē
duobus conitijs quæ indignissimè tulit: alterum erat, quòd
increpitus esset malus citharædus.

Quum ex more cuiusdam capite damnati causæ subscri- 2
pturus esset Sextus Nero, Vtinam, inquit, literas nescirem. Clementer
Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex ani-
mo prodisset. Seneca lib. De clementia 2. refert fuisse Bur-
rum cohortium præfectum, qui quum esset animaduersurus
in duos, petijt ut Nero subscriberet, qui cum contaretur &
recrastinaret, Burrus instans protulit chartam: tum Nero,
Vellem, inquit, nescire literas. At hæc indoles clementiam
pollicens, in prodigiosam crudelitatem euasit.

Puerum Sporum exectis testibus in muliebrem naturam 3
transfigurare conatus est. Addita dos, additum flammeum,
addita celeberrima nuptiarum solennitas. Quid multis? pa-
lām pro uxore habuit. Hinc fertur cuiusdam non insecitus io-
cus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Ne-
ronis pater talem habuisset uxorem. Sentiens exitio totius
orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater
Spori similem habuisset uice coniugis.

Nunquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc adijceret, 4
Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid ha-
beat. Vox prædone quàm principe dignior. Rapacitas

Quodam in colloquio proferente Græcum uersiculum, 5

Εμὸν θανόντα γαῖα μὴ θείτω πύελ. Id est,

Me mortuo terra misceatur incendio.

Subicit, Imò ἐμὸς καὶ ζῶντα, id est, me etiam uiuo. Qui- Crudeliter

E 2

bis

bus portentis aliquando committitur respublica?

6 *Licentia principis* Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum scisse quid sibi liceret. Verum qui hoc dixit, sensit tandē quid uicissim liceat populo in malum principem.

7 Quum incendiisset urbem, spectabat, dicens se flammæ pulchritudine delectari, atq; interim suam canebat Halosin, hoc est Troianæ urbis excidium, quod descripserat.

8 *Libere* Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara uoce corripuit, quod Naupli mala bene cantaret, sua bona male dispo- neret. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meri- tum damnati necem magno Græcorum exitio est ultus. So- let autem Nero tragœdias cantare.

9 *Libere* Notatus est & à Dato Atellanarum histrione, qui reci- tans canticum quoddam, ὕλαυε μάτηρ, ὕλαυε παῖτες, ita demonstrauit, ut bibentem natantemq; faceret, exitium C. Claudij & Agrippinæ significans. Nā Nero C. Claudium ueneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula canti- ci recitans, Orcus uobis ducit pedes, gestu senatum notauit histrio, subindicans illis à Nerone imminere perniciem.

10 A mathematicis audierat fore, ut aliquando deijceretur imperio, eoq; Græcum Iambicum dimetrum identidē usur- pabat, Τὸ τέλειον ᾠδὸν γὰρ ἔχει. Id est, Terra quæuis artem alit. Putans se tantum profecisse in arte canendi, ut etiam si exigeretur, in quauis regione ob musices peritiam posset haberi in pretio. Quumq; imminentibus qui illum in- sequebantur de salute desperans, cogitaret sibi uim adferre, subinde dicebat, Quantus artifex pereō.

11 *Scenicus prin- ceps* Quondam theatra clam illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eiq; nuntium misit qui diceret, illum abuti Caesaris occupationibus.

Quoniam

Quoniam ex annonæ caritate quidam ditescabant aulici, 12
multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est : quum forte Monopolia
accidisset, ut in publica fame diceretur Alexandrina nauis foeda
appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem luctatori-
bus aulicis. Quò dicto simul notatum est, in Cæsare rerum
scenicarum studium, & monopolia quorundam per Cæsaris
favorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à uertice currus appositus est cum inscriptio- 13
ne Græca, Nunc demum agon est, trahere tandem. Notatum Princeps au-
est in Cæsare aurigandi studiū, simulq; denuntiatiū periculū. riga

Alteri ciuidam statuæ & ascopera alligata est cum hoc ti- 14
tulo, Ego quid potui? Sed tu culleum meruisti. Solent olim
parricidæ culleo insui, & Nero matrem occiderat. Culleus Parricidium
itaq; sese excusans dicit, Ego quid potui? paratus si quis te exprobratum
insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen culleum meruisti.
Potest hoc & ad Reipub. personam accommodari.

Columnis statuarum illud adscriptum est Galli te cantan 15
do excitauit. Indignissimè tulerat Galliarum defectionem, Salsè
proinde decreuerat Gallos omnes Romæ agentes contruci-
dare, provinciamq; exercitui diripiendam tradere.

Noctu quidam simulabant se scire in seruos, petebantq; 16
vindictam. Vindex autem erat defectionis in Neronem dux. Salsè
Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæsaris tyrannis.

Quum ex oratione Neronis qua in Vindicem perorabat, 17
recitaretur in senatu, daturus poenas sceleratos, ac breui di-
gnum exitium facturos, exclamatum est ab uniuersis, Tu fa- Ambigue di-
cies Auguste. Quæ uox bifariam potest accipi, Tu facies ut ctum
dent poenas, aut tu dabis poenas.

In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in 18
hoc uersu decidisse legitur, Θάρτῃ μ' ἄνωγε οὐρανὸν, Omnia exitii
μήτῃς, πατήρ. id est, lusiit mori me mater, uxor & pater.

E 3 Nam

Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem uxorem duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octavianam uxorem indignis tractarat modis.

- 19 Desperatis rebus noctu adiit hospitium singulorum de fuga consulturus: quum fores omnium occlusas reperisset, reuersus in cubiculum comperit & custodes diffugisse direptis etiam stragulis & amota ueneni pyxide, quam in extremum casum parauerat: mox Mirmillonem nomine Spiculum requisivit, uel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto, Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum?

Destitutus undique

Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.

- 20 In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in specum egesta harena conderetur, negauit se uiuum sub terram iturum.

Sepultura uiui

Aquam e lacuna nullae cuidam subiecta potaturus manu

Deliciae uersae in amarore

- 21 hausit. Et hic est, inquit, Neronis decocta. Nam repererat ut aqua decocta gratiam haberet crude, immissa in poculum niue.

- 22 Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat ut illum uiuum attraherent, uersum Homericum protulit,

Ἰππῶν ἀκρωτέριον ἀμφὶ κτύπον & ἑλκὸς βάλλει.

Simulque ferrum iugulo adegit.

- 23 Ingressus Centurio quum semianimem reperisset, & per Neronis extremas uoces

nula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxilium, nihil aliud respondit quam, Sero, & Hæc est fides. Sermo ambiguus est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientem uenerat: & sero uenit, qui hoc uenit ut uiuum attraheret. Item hæc est fides, potest esse ex postulantis de fide amicorum. At Nero sensit, se nihil illius uerbis credere, eiusque rei argumentum esse uulnus in iugulo letale:

- 24 Quum genethliaci Chaldaei Agrippina matri Neronis Ambitio respondissent, imperaturum quidem filium, sed occisurum matrem

matrem, Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat
is foemina dominandi sitis, & habuit quod optauit.

Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio fer- 25
ram in mortem destringeret, uentrem ostendens clamabat,
Huc percutite, hic est ferro fodiendus, qui portentū illud genuit. Fortiter

Nero in magna erat inuidia, quod Barrum principem 26
uirum crederetur occidisse, ueneno faucibus illito, quasi re-
medium adhiberetur. Ad hunc quum Nero uisendi gratia
uenisset, auersatus est illum Burrus cui scelus iam erat intel-
lectum, multaq; percōtanti nihil aliud respondit quàm, Ego Leniter
bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione 27
syllabæ, quum diceret, posteaquàm desijt inter uiuos morari, locus in mor-
prima syllaba producta. Moros enim Græcè fatuum sonat, tuum
inde finxit morari pro stultum agere, quemadmodum nos à
poëta poëtari, à iuvene iuuenari.

Sunt qui putent hoc clàm & inscio etiam Seneca fuisse 28
decretū, ut occiso Nerone occideretur & Piso, mox imperiū
Senecæ deferretur. Interea uulgabantur uerba Flauij, qui
dixerat, Ad dedecus nihil referre si citharædus dimouere- Salsū
tur, & tragædus succederet. Nero cithara, Piso tragico or-
natu canebat. Sensit utrunq; pariter indignum imperio.

Quum de coniuratis agerentur quæstiones, Subrius Fla- 29
uius tribunus interrogatus à Nerone, quibus causis adductus
ad obliuionem sacramenti processisset, Oderam te, inquit, Liberā
ne quisquam tibi fidelior militum fuit dum amari meruisti:
odisse cœpi, postquam parricida matris & uxoris, auriga
& histrio & incendiarius extitisti. Negant in ea coniura-
tione quicquā accidisse Neroni grauius, qui ut ad patranda
facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret insolens.

Eodem tempore Sulpitius Asper Centurio percontanti 30

E A

Neroni

Liberè Neroni cur in cædem suam conspirasset, Non aliter, inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat.

31 Vestinus consul, quum eodem die omnia munia consularia obisset, è conuiuio repentè ad mortem raptus est. Conuiue nihil aliud quàm exitium expectabant. Horum pauorem irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis consularibus. Dicas hoc à clemente dictum, si cætera Neronis facinora spectes.

32 Nero matrem occiderat, unde Africanus quidam ita consolatus est hominem, Orant te Cæsar Gallie tue, ut felicitatem tuam fortiter feras.

O T H O.

1 Otho Saluius imperator, quum in augurando tempestas esset orta, atque ipse grauiter prolapsus, identidem obmurmurasse dicitur, *τί μοι καὶ μάγοις ἀνλοῖς*, id est, quid mihi cum longis tibijs? sentiens se frustra sacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Sed de hoc plura nobis dicta sunt in Chiliadibus.

2 Idem ubi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso desicere & abire coeptabāt, pro desertoribus corripere ac detinere: uetuit ne cuiquā fieret iniuria, dicens, Adijciamus uitæ & hanc noctem, & in profundam uesperam usq; patente cubiculo, si quis adire uellet, potestatem sui conueniendi fecit.

3 Multis Othonem rogantibus, ne deposito imperio exercitum ac Rempub. defereret, quidam è gregarijs militibus sublato ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes animatos esse: moxq; seipsum iugulauit.

4 Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ad se uocatum sic adhortatus est extremis uerbis, O fili, habuisse te patrum Cæsarem, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum memineris. Noluisti illum prorsus obliuisci, ne defereret curam

ram suorum : rursus noluit ualde meminisse , ne mortem patrui ulcisceretur.

V E S P A S I A N V S Pater.

Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias age-¹
ret pro impetrata praefectura, quoniam unguento fragrabat, Vnguentum
& natus contemptus est , & grauius increpitus , Mallet, olere
inquit Vespasianus, allium oboluisse : mox & literas con-
cessas reuocauit.

De iurgio quodam inter senatorem & equitem Roma-²
num ita pronuntiauit , ut diceret non oportere maledici se- Venia lacef-
natoribus, remaledici ciuile fasq; esse. Praerogatiuam enim sivo
dignitatis ipse sibi ademit qui lacepsuit.

Idem de Licinio Mutiano notae impudicitiae uiro , clam³
apud communem amicum conquerens, addidit clausula, Leniter
Ego tamen uir sum. Notans obrectatorem esse parum ui-
rum. Simile est illud Maronis,

Parcius ista uiris tamen obijcienda memento.

Saluius Liberalis , quum in defensione diuitis rei oblique⁴
mordens dixisset, Quid ad Caesarem, si Hipparchus sester- Leniter
tium milies possidet ? Notans Vespasianum uelut inhiantem
rei facultatibus. Caesar non modo non offensus est , uerum-
etiam dictum approbavit, quasi simpliciter prolatum.

Quoniam rapacissimum quenque promouere solet , ut⁵
mox ditatos condemnaret , uulgo dictus est officarios suos Rapacitas
habere pro spongijs : quod ueluti spongas & siccos made-
faceret, & humentes exprimeret.

Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem suppli-⁶
citer petens à Caesare, repulsus est , non ueritus est clare di- Auaritia in
cere, Vulpes pilos mutat non mores: exprobrans illi naturae principe
rapacitatem , quasi mercede data concessurus fuisset , quod
gratuito negabat.

E 5

A con

- 7 A consulari uiro Menstruo Floro monitus plaustra potiusquam plostra dicenda, postridie illum pro Floro Flaurum salutauit: ciuilitate alludens ad illius curiosam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diphthongo sonabant o, ut Clodius pro Claudius.
- 8 Mulier quaedam dixerat se deperire amore Vespasiani, ei Festiue perductae quum pro concubitu sestertia quadraginta donasset, roganti dispensatori quo titulo uellet eam summam rationibus inferri, dixit, Vespasiano adamato.
- 9 In quendam procere statuae, sed improbius natum, torsit illud carmen Homericum,
 Μὰ γὰρ βίβας, κρᾶδάων δολιχόσκιον ἔρχῃ. Id est,
 Longum hastam quatiens, diductis passibus ibat.
- 10 In Cerylum libertum, sed praediuitem, qui ut aliquando Lepidè subterfugeret ius fisci imperialis, coepit se pro ingenuo ferre, eoq; mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, torsit uersiculos ex fabula quapiam ut opinor,
 ὦ Λάχης Λάχης,
 Εὐ' ἂν ἀποθῆναι, αὖθις ἔσσοις ἀνδρῶν. Id est,
 O Laches Laches,
 Vbi mortem obieris, rursus eris tuum Cerylus.
 Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.
- 11 Quidam e charis Vespasiani ministris apud ipsum pro Auarè quodam, quem fratrem suum esse simulabat, intercedebat, ut illi procuratio committeretur. Id sentiens Caesar, candidatum solum ad se uocauit, exegitq; pecuniam quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus, Alium, inquit, tibi fratrem quære, hic quem tuum putas meus est.
- 12 In itinere quodam malio desiliit, quasi calceaturus mulas, sed

sed re uera, ut ad eundem litigatori spatium moramq; præberet. At Cæsar dolum suspicatus, interrogauit milionem quanti calceasset, pactusq; est lucri partem. Hoc si fecit ut suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin ut eo emolumento fieret ditior, sordidum erat.

Instituerat uestigal è lotio. Super hoc à filio monitus dissimulauit, donec prima pensio esset soluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, sciscitans num odore offenderetur. Negante illo, Atqui hæc, inquit, è lotio est.

Legatis nuntiantibus, decretam illi publice non mediocris summæ statuam, iussit ut eam continuo ponerent, & cauiam ostendens manum, Ecce, inquit, parata basis. Significans ut eam pecuniam quam in statuam decreuissent impendere mortuo, uiuo darent in manum.

Quum Cæsarum mausoleum repente patuisset, tum stella crinita apparuisset, alijs interpretantibus Cæsaris interitum portendi, ille facete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Caluinam pertinere, quòd ea esset de gente Augusti: posterius ad Parthorum, siue ut Aurelius Victor tradit, Persarum regem, qui capillatus esset.

Quum morbus ingrauesceret, dixit, Puto deus fio: significans se moriturum. Solent enim extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri.

Quum uehementer angeretur uitiatis intestinis, nihilo secius imperatorijs muneribus fungebatur, adeo ut lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus ut sibi parceret, respondit, Imperatorem stantem mori oportere.

T I T V S, Vespasiani filius.

Vespasianus filius quum admoneretur ab amicis, quòd plura polliceretur interpellatibus quam præstare posset, respondit, Nò oportet quæquã à Cæsaribus colloquia tristè discedere.

Super

- 2 *Super coenam aliquando recordatus, quòd eò die nemini*
 Benignitas *quicquam præstitisset, memorandam illam meritoq; lauda-*
tam uocem edidit, Amici diem perdidit.
- 3 *Idem dicere solet, se maximū falsarium esse potuisse, quòd*
 Dexteritas *omnium chirographa quæ uidisset facillimè imitaretur.*
- 4 *Quum febre correptus lectica à loco in quo tum erat,*
 Cæsar inno- *transferretur, dimotis plagulis cœlum suspexit, quæstusq;*
 cens *est sibi immerenti uitam eripi, quum nullum per omnem ui-*
tam extaret factum cuius pœniteret, uno duntaxat excepto.
Id cuiusmodi fuerit, nec ipse prodidit, nec quisquā coniectare
potuit. O Cæsarem longissima uita dignum!

D O M I T I A N V S.

- 5 *Domitianus Cæsar initio principatus quotidie sibi secre-*
tum horarium sumere consuevit, nec interim aliud quàm
muscas captare, easq; stilo præacuto configere: ut cuidam
 Lepide *interroganti, esset ne quis intus cum Cæsare, Vibius Crispus*
lepidè responderit, Ne musca quidem.
- 6 *Iusserat edicto excidi uincas, quòd studio colendi uineta,*
 Minæ in prin- *negligerentur arua. Hoc edictum reuocauit ob sparsos libel-*
 cipem *los, in quibus habebantur hi uersiculi,*
Κἄρ μὲ φάγνς ἐπὶ ῥίτῃ, ὅμως ἐπὶ καρποφορήσῃ,
Ὅσσοι ἐπιστάται καλοῦσι θυμολύω.
 Hoc epigramma fertur in hircum arrodentem uitem. Hir-
 chus autem Baccho immolabatur, quòd admorsu lædat ui-
 neam. Ad Cæsarem accommodarunt, pro σοι ῥήγνι μύ-
 ταντες καλοῦσι.

- 7 *Notans Metiū quendam sibi immodice placentem, dicere*
 Lepide *solitus est, Vellè tam formosus esse, quàm Metius sibi uidetur.*

N E R V A C O C C E I V S.

- 8 *Quoniam sub Nerua Cocceio bono Cæsare multorum*
 Princeps in- *nomina falsò deferebātur, Fronto consul palàm dixisse fer-*
 dulgens *tur*

tur: malum esse eum imperare, sub quo nemini quicquam concessum sit: sed longè peius sub eo uiuere, sub quo maxima sit licentia quibuslibet, Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, sed perniciosum est, illis licere quicquid libet.

TRAIANVS.

Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, ut decem nominarent, quibus crederent rerum summam rectè delegari posse, Quum illi silerent, Decem, inquit, à uobis posco, ego unicum habeo Seuerianum: solum illum imperio dignum iudicans. Vnus eximius

ADRIANVS CAESAR.

Moriens dixit illud uulgatum, Turba medicorum Caesarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum pro- uerbium, πολλοι στρατηγοι καίεν ἀπώλειαν, πολλοι δὲ ιατροι τοῦ βασιλῆως ἀπώλειαν. Quamquam & hodie uerum est, turbam medicorum multis causam esse mortis. I Medicorum turba

In senatu frequenter dicere solet, se sic gesturum principatum, ut sciret rem populi esse non suam priuatam. Nimirum attigit hoc, quod unum distinguit regem à tyranno. 2 Princeps

Imperator creatus adeo contempsit inimicos, ut uni quem habuerat capitalem, forte obuiò dixerit, Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse ulcisci. 3 Clementia

In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, eosq; detestari solet, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuiderent hoc prætectu, quòd dicerent, principis maiestatem ubiq; seruandam. 4 Affabilitas

Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum quem Adrianus Caesar unicè amabat, torsit hoc dictum, Caesar potest honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere non potest. Caesar enim Heliodorum studio uerius quàm iudicio fecerat 5 Animi bona

fecerat magistrum epistolarum.

6 Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam iuste respondit, Iniquum esse quod peterent. Si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruisse ab omni uiolentiâ.

7 **Vota morientis** Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eo quod molestè ferre uiderentur Commodū Luciū imperij successorem designatum, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex autem quum esset iugulandus, poposcit ignem, incensoq; ture dixit, Vos dii testor me nihil sceleris commisisse, nec aliud imprecor Adriano, nisi ut quum uolet mori, non possit. Idq; euenit, adeo ut barbarus conductus qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit.

8 **Lepide** Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capilitio nigra (nam id tinctura fecerat) Cæsar agnoscens faciē, iam isthuc, inquit, negaui patri tuo.

9 **Serui principum elati** Quodam tempore quum seruum suum uideret inter duos senatores ambulantiem, misit qui illi colaphum impingeret diceretq;, Noli inter eos ambulare, quorū adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati consulens, & serui castigans insolentiam, quam de Cæsare hero sumpserat.

10 **Impar principatui** Commodum Aelium Verum iterum consulem fecerat, eumq; imperio destinauerat: quem quum cerneret nec animo nec corpore satis ualidum, dicere solet, In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millics HS, quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præsensit Commodum inuilem imperio, sed sero:

11 **Honesti labores** Florus hos uersiculos scripserat in Cæsarem,
Ego nolo Cæsar esse,

Ambul

Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Cæsar respondit,

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos. Sentiens se honestas occupationes
præferre inutili turpiq; otio.

Dicere solitus, sibi molestum esse, si quem uideret tristem, 12
quum tamen omnes doctos uexaret quæstiunculis, sed uexa- Princeps nul-
tos donauit aliquo munere. li molestus

Cuidam uxor sua per literas exprobrarat, quòd lauacris 13
ac uoluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumen- Curiositas
tarios rescuerat imperator. Itaq; commeatum petenti, ex-
probrauit & lauacra & uoluptates. Tum ille, Num & tibi
ô Cæsar scripsit uxor mea quod mihi? Notans curiositatem
principe indignam.

Sub mortem his uersibus lusisse dicitur, 14
Animula, uagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Que nunc abibis in loca,
Pallidula, rigida, nudula,
Nec ut soles dabis ipcos.

AIunt illum ex Mathescos peritia præcisse futura, de 15
Verum non fore longæum Vergiliano carmine prædixisse, Præscientia
Ostendent terris hunc tantum fata, neq; ultra
Esse finent.

Cuidam illos Vergilij uersus ad Verum accommodanti, Ma 16
nibus date lilia plenis, &c. cum irrisione respōdit, Ego mihi Breuis xui
diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, quòd imperatores
referri soleant in numerum diuorum, sed a rogo.

Ad

17 *Ad alterum ipsum consolari uolentem hoc argumento, quòd diceret, genesim Veri non esse rectè collectam, eoq; spem esse illum diu uicturū, Isthuc, inquit, tu facile dicis, qui patrimonij tui non Reipublicæ queris heredem. Sentiens magni referre, ut bonus princeps quàm diutissime uiuat.*

Principis de-
lectus

18 *Transcuntem mulier quædam appellauit, Audi me Cæsar. Is quum respondisset, Non est otium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc uocem restitit & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neq; quicquam uetat, idem à pluribus uel dici uel fieri.*

Liberè
Hoc superius
tribuitur Phi-
lippo Mace-
doni pag. 254.
apoph. 31.

COMMODVS AELIVS VERVS.

1 *Aelius quum esset peregrinis uoluptatibus deditus, uxori conquerenti dixit, Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor enim dignitatis nomen est, non uoluptatis.*

Vxoris reue-
rentia

2 *Quum morbo grauaretur, sæpe dicere solet, Principem sanum mori debere non debilem, quòd superiores imperatores pleriq; uiolenta morte perissent. Eamq; mortem ut breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit & obtinuit.*

Mors prin-
cipis

ANTONINVS PIVS.

3 *Aurelius Cōmodus M. Antonini filius quum in extremis à parente moneretur, ne barbaros iam attritos fineret uires recipere, respondit, Ab incolumi quamuis paulatim negotia perfici posse, à mortuo nihil. Vera quidem sententia, sed uox impia erat parentis extrema monita contemnens, ac morienti uelut insultantis. Refert Sext. Aurelius Victor.*

4 *Adamabat illam Scipionis celebratissimam sententiam, subinde dicens, Se malle unum seruare ciuem, quàm mille hostes occidere: pacem uidelicet bello præferens, & in ipso bello sentiens hanc oportere primam esse ducis curam, ut quàm minima ciuium iactura paretur uictoria.*

5 *Quum Apollonius rhetor à Chalcide accitus ad Tyberi-*
nam

nam domum, in qua tum Cæsar habitabat, à Cæsare uocatus Magniloquē-
ut illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset, Non tia irrisa
magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum uenire
debet: risit hominis magniloquentiam, dicens, Facilius fuit
Apollonio è Chalcide uenire Romam, quàm ex ædibus suis
in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non
Reipublicæ studium.

Quum M. Antoninus fletet educatorem suum mortuum, 6
& adolescens ab aulicis ministris reuocaretur à declaratio-
ne pietatis erga nutricium, Permittite, inquit Antoninus, Humanè
prius illi ut homo sit; neq; enim uel philosophia uel impe-
rium tollit affectus.

Quondam quum Omuli uisens domum, ac miratus colu- 7
mnas porphyreticas, quæ sisset unde eas haberet, Omulus ei
respondit, Quū in ædes alienas ueneris, & surdus & mutus Liberè
esto. Sentiens cum in alieno priuato non oportere esse curio-
sum. Hoc tam l.bero ioco non est offensus imperator.

M. Antonini uxor Faustina male audiebat uulgo. Itaque 8
hortantibus amicis, ut eam repudiaret, si nollet occidere, re- Dos regnum
spondit, Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem.
Dotis nomine signans imperium, quod ab socero uolente
Adriano adoptatus acceperat.

Nihil solius est agere nec in bellicis negotijs, nec in ci- 9
uilibus, de quo non prius conferret cum grauib; uiris, di- Consilium
cens, Acquius est, ut ego tot talium amicorum consilium se- multorum
quar, quàm ut tot tales amici meam unius sequantur uolun-
tatem. Multum abhorrens à quorundam ingenio, qui con-
sulto pileo suo, dicunt, Vos sedulo consulitis, sed aliud mihi
suadet pileum meum.

Cassium senatorium uirum occidi passus est, non iussit oc- 10
cidi: post etiam extinctum doluit, dicens, Voluisse se sinofena Clementer
F torio

torio sanguine Imperium transigere. Mira clementia in affectatorem imperij.

11 Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eandem quam Philippus de Alexandro dicens, Se æquo animo mori, quum filium relinqueret.

12 Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaq; cogitatis? Philosophia docuerat hominem & mortem contemnere, & res humanas ridere. Parentibus autem abire dixit, Si iam me dimittitis, uale uobis dico uos præcedens. Facetè petijt ab amicis discedendi ueniam, ac ueluti peregrè profecturus iussit illos ualere: submonens interim fore, ut illi præcedentem sequerentur.

13 Rogatus cui filium commendaret, Vobis, inquit, si promeretur & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis.

S E V E R U S Imperator.

1 De Seuero sic iudicauit Senatus, illum aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori, quod quum crudelis esset, tamen reipublicæ uideretur admodum utilis ob alias uirtutes.

2 Quum milites Bassianum Seueri filium, qui post Antoninus Caracallus dictus est, Augustum consalutassent, eo quod pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulq; adesse omnes tribunos, cæturiones, duces & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sisti deinde & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesq; ante tribunal prostrati rogarèt ueniā, Seuerus manu caput contingens, Tandem, inquit, sentitis caput imperare non pedes.

3 Celebratur & hoc illius dictum, Omnia fui, sed nihil expedit: Sentiens sese ex humili per literarum ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij fastigia fuisse

fuisse perductum, sed nihil feliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.

Vltima uerba dicuntur hæc fuisse, Turbatam Rempub. 4
ubique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo. Senex & Virtus prin-
pedibus ager, firmum imperium Antoninis meis relinquens cipis
si boni erunt, imbecillum si mali.

Symbolum tribuno dari iussit, Laboremus. Pertinax ad 5
imperium ascitus dederat Militemus. Illi placuit belli omen, Industria
huic pacis. Sublato nanque bello reditur ad agricolationem
& opificia. Otium in pace delicias alit & omne flagitio-
rum genus.

Epigramma quod in laudē Pescēnini Nigri fuerat ascri- 6
ptū illius statuae ad uiuū effictæ, quū præfecti suaderent exa-
dendū, Seuerus noluit, dicens, Si talis fuit, sciant omnes qualē Moderate
uicerimus: si talis non fuit, putent nos omnes talem uicisse.

P E S C E N N I N U S N I G E R.

Pescenninus Niger consiliariis addidit salaria, ne graua- 1
rent eos quibus asidebant, dicens, iudicem nec dare debere, Integro
nec accipere. Vtinam hoc exemplum imitentur hi, qui uen-
dentes officia spoliant iudicem, assessoribus interim raptō
uiuendum est.

In Aegypto quum limitanei milites uinum ab impera- 2
tore peterent: Nilum, inquit, habetis, & uinum quaeritis? Aqua pro
Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, ut accotæ uina
non desiderent. uino

Quum milites qui à Saracenis uicti fuerant, dicerent, Vi- 3
num non accipimus, pugnare non possumus, Erubescite, in- Seuere
quit Cæsar, illi qui uos uincunt, aquam bibunt. Nam Sarace-
nis etiam hodie gustare uinum nefas est.

Palæstinis rogātibus ut ipsorū censitio leuaretur eo quod 4
regio esset grauata, satis inclemēter respōdit, Vos terras ue- Dure

F 2

stras

stras leuare uultis, ego etiam aërem uestrū censere caperem.

5 Imperatori creato, quū quidam ei panegyricum in ipsius
 Viui docendi laudem conscriptum recitare uellet, dixit, Scribe Marij lau-
 non laudandi des uel Annibalis, aut alterius ducis egregij uita functi, ut
 cum nos imitemur. Nam uiuos laudare irrisio est, praesertim
 Imperatores, à quibus speratur, qui timentur, qui possunt
 necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud, Se uiuum pla-
 cere uelle, mortuum etiam laudari.

6 Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit, Illos sibi
 Grauius uideri felices magis quàm fortes, quòd uterq; domi iuuentu-
 tem parum sanctè transegerat: sentiens Imperatorem per
 omnem uitam in Republicæ negotijs uersari debere, nec à
 domesticis delicijs ad imperium accersi.

ANTONINVS CARACALLVS.

7 Antonini Caracalli nouerca, quum esset pulcherrima ue-
 luti per imprudentiam corpus magna ex parte nudauit.
 Licentia prin- Quumq; dixisset Caracallus, Vellem si liceret: Si libet, in-
 cipum quit illa, licet. An nescis te Imperatorem esse, & leges dare,
 non accipere? Ea mulieris uox Caracallum ad detestabile
 facinus pertraxit.

8 Quū Antoninus Caracallus ambitiose sibi multa cogno-
 mine assereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici
 Salsè nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis belle
 iocatus fertur, Adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maxi-
 mus, quòd Getam fratrem occidisset.

9 Bisianus praefectus suadebat Caracallo, ut ad mitigan-
 Impie dam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum,
 Sit, inquit, diuus, dum non sit uiuus, & fratrem in diuos retu-
 lit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas.

ANTONINVS GETA.

10 Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes
 diuer

diuersarum partiū occidere, inter suos dicere solitus est, Hostes uobis eripio, adeo consentiente Bassiano, ut liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit quātus esset occidendorum numerus : eum quum pater edidisset, rogauit num isti haberent parentes ac propinquos : quū responsum esset, habere, & quidē multos. Plures ergo, inquit, in ciuitate Prudentes tristes futuri sunt, quā lēti quōd uicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset. 11

Bassiano tum ioco tum serio dicenti, omnes cum liberis Libere occidendos, Geta puer dixit, Tu qui nullis parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post cognitum est fuisse uaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

Senatum adeo contempsit, ut eos interdum appellaret 12
togata mancipia, ueluti qui pristinae dignitatis praeter to- Tyrannice
gas nihil retinerent.

Amabat sibi pretia rerum quae mensae apparabantur ma 13
iora dici quā essent, hanc esse dicēs conuiuio orexim, quōd Cara
magis illa iuuant quae pluris emuntur, ut ait Satyricus.

Huic priuato quum quidam luxum illius admirans dice- 14
ret, Non times ne fias pauper? Quid, inquit, melius, quā ut Profusio
ipse mihi heres sim & uxori meae?

ALEXANDER SEVERVS.

Et urbem, & prouincias, & aulam suam purgauit homi- 1
nibus non necessarijs, dicens, Malum pupillum esse impera- Superuacua
torem, qui ex uisceribus prouincialium homines non neces- officia
sarios, nec Reipub. utiles aleret.

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem 2
aut bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum, Aurum in
Dicite Pontifices, in sanctis quid facit aurum? teroplis

F 3

Negabat

- 3 *Constanter* Negabat se passurū, ut ipsius dispositiones ab aulicis suis uenderentur, id quod solent aliorum principum liberti & eunuchi. Eoq; nunquam illum fecit quod proposuerat.
- 4 *Vicariū gra-
ues* Assessoribus designauit sua salaria, quanquā dicebat illos potissimum promouendos, qui per se Rempublicam gerere possent, non per assessores. Vnumquenq; hoc agere debere quod nossent. Prudentissimus iuuenis sensit, hoc esse præcipuū huius omnium Rerumpublicarum, quod omnia munia per uicarios administrantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus urbis habet uicarium, & is uicarius rursus alterum uicarium, & hic rursus alium. Ac frequenter is qui & honore & salario fruitur, minime omnium idoneus est ad functionem obeundam. Annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum.
- 5 Descriptum habebat, quid cui præstitisset: qui nihil aut minimum petissent, eos appellabat, dicens, Quid est quur nihil petis? An me tibi uis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Agnoscebat principem debere recte suo fungentibus officio: nec æquum iudicabat, ut probe suo functus officio, priuatus egeret.
- 6 *Militum cura* Militibus diligenter prospexit, de commeatu, dicens, se magis seruare milites quàm seipsum, quod in his sita publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouum Imperatorem, quàm nouum & exercitatum militem.
- 7 Quinius Camillus antiquæ familiæ senator, homo delicatissimus, rebellionem mollebat tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renuntiatum esset, statimq; probatum, ad palatiū eum rogauit, eiq; gratias egit, quod Reip. curam quæ bonis uiris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortē imperij appellauit, in palatium recepit ornamentis

namentis imperialibus, & melioribus quàm utebatur ipse, decorauit, profectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinum delicijs assuetum ad laborem, quem post quinq; millia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quumq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respuentem, ac imperium tædio laborum recusantem, deniq; & mori paratum dimisit, ac militibus à quibus Cæsar præcipuè diligebatur, commendatum ad uillas suas tutò abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset gerere imperium.

Honores iuris & gladij nunquam uendi passus est, dicens; 8
Qui emit & uendat necesse est. Hoc ethnicus & inuenis, Sanctè
quid iam decet principes Christianos?

Quum Christiani locum quendam qui publicus fuerat, 9
occupassent, contrà popinarij dicerent, eum sibi deberi, re- Piè
scripsit, Melius esse, ut quomodocunq; illic Deus coleretur,
quàm popinarijs dederetur.

In expeditionibus si quis de uia in alicuius possessionem 10
deflexisset, pro qualitate loci fustibus aut uirgis cadebatur Miles immo-
aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales poenæ xius
non recipiebat, grauissimis contumelijs afficiebatur, quum
diceret, Velles ne hoc in agro tuo fieri quòd facis in alieno?
Clamabat sæpius quòd à Christianis audierat, idq; per
præconem quoties aliquem emendabat, dici tubebat, Quod
tibi fieri nolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de mili-
tibus Christianis, qui siue quò eant, siue redeant, furantur,
rapiunt, constuprant, pulsant, abigunt pecora, pertusis uasis
sinunt effluere uinum? Quid multis? Crudelius tractant suos
quàm hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur ius
militare, & ad hæc conuiuent principes.

Vigilanter prouidit ne tribuni duces, uel quicquà fraudat- 11

F 4

rent

Militum cura rent de stipendijs militum, dicens, Miles non timet nisi uestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zonula: sentiens militem cum aliquid habet metuere ne perdat, sed mendicitas ad omnem desperationem uocat armatum.

12 **Cum** Antiochiam uenisset, ac milites qui lauacris ac muliebribus delicijs uacauerant, in uincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in uinculis tribunal ascendit, ac iunctis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus militibus & quidem armatis grauiter illos admonuit ut meminissent Romanae disciplinae. Cum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iussit ut tales uoces ederent aduersus hostes, non aduersus Imperatorem, minatus exautorationem nisi quiescerent. Ad haec cum uehementius etiam fremerent, ac ferro quoque minarentur, Deponite, inquit, dextras, contra hostem erigendas si fortes estis, me ista non terrent. Cum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedite atque arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in uaria diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidelissimis usus est.

13 **Furti suspitione infames nec intueri sustinebat**, adeo ut cum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum sub Heliogabalo fuerat liberatus, inter senatores principem salutatum uenisset, exclamarit, O numina, ô Iupiter, ô dij immortales: Arabinus, non solum uiuit, sed etiam in Senatum uenit: fortassis de me sperat, tam fatuum, tam stultum me esse iudicat.

14 **Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ita student scelera uitae suae tegere.** Iactabat & sententiam notam furibus: ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δὲς ἐν πέλει. id est, Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit. Notans quosdam, qui tantum furatur, ut sit quo corrumpant iudicem aut actorem.

Quum

Quum Mammea mater uxorq; Memmia obijceret quòd 15
nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, Regni stabi-
sed securiorem, atq; diuturniorem: significans malum diu-
turnitatis custodem esse metum. litas

Vetronium Thurinum familiar em, quòd his qui petebant 16
aliquid à Cesare uendidisset suum patrociniū, metiens in- Fumi uēditor
terim multa, conuincendum curauit, & conuinctum damna-
tumq; in stipite alligari iussit, supposito igni ex humida ma-
teria, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos uendidit.

Gemmas omnes quas reperit in palatio, uendidit, & au- 17
rum in ærarium contulit, dicens, uiris gemmas usui non esse, Cultus Augu-
matronas autem regias contentas esse debere uno reticulo, starum
atq; inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrifici-
carent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus
sex uncijis auri non haberet. Hic cultus hodie uix sufficit ne-
gotiatorum uxoribus.

Curfore nunquā utebatur nisi seruo suo, dicens ingenuum 18
currere nisi in sacro certamine non debere: cocos itē, piscato Dignitas
res, fullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos: no-
lens quenquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare.

Amicos & cognatos, si malos comperisset, puniebat. Id si 19
uetus amicitia aut necessitudo non patiebatur, à se dimitte- Reip prima
bat, dicens, His charior est mihi tota respublica. Significans cura
priuatos affectus utilitati publicæ posthabendos.

M A X I M I N V S.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere so 1
let, dum milites exercet, cisq; prospicit. Quum autem tribu- Industria
ni quidam eum reprehenderent, dicerentq;, Quid tantopere
laboras, quum eius loci iam sis ut ducatum possis accipere?
Ego uerò, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo.

Exercebat lucta milites suos, multos ad terram proster- 2

F 3 nens

Robur corporis

nens. Itaq; cunctis inuidentibus, tribunus quidam uasti corporis noteq; uirtutis, atq; ob hoc ferocior, dixit: Quid magnum facis, si tribunus tuos milites uincis? Tum Maximinus; Vis ne cōgrediamur? Quumq; prodisset, palma pectori impacta supinū reiecit, continuoq; dixit: Date aliū, sed tribunū.

3 Liberè Quum nimium fideret corporis uiribus, quidam in theatro ipso præsente Græcos uersus recitauit, quorum hæc est sententia:

Elephas grandis est, & occiditur;

Leo fortis est, & occiditur;

Tigris fortis est, & occiditur;

Caue multos, si singulos non times.

Qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur.

4 Modestè Maximinus senior nunquam ad oscula pedum quenquam admisit, dicens, Dii prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat. Et ubi sunt interim, qui non solum ingenuos, uerum etiam summos monarchas ad oscula non pedum, sed calceorum, non dicam admittunt, sed inuitant & quodammodo cogunt?

GALIENVS:

Reipublicæ neglectus

1 Galienus provinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nuntiatum esset Aegyptum defecisse; Quid, inquit, sine lino Aegyptio esse non possumus? Quum uastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset, Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia arrisit dixitq; Non sine trabeatis sagis tuta resp. est? Pesimi principis uoces, cui quicquam charius est republica. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concreseat.

2 Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaq; quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurræ

*scurrae miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, Libertas exi-
& cuiusq; uultum mira inhiatione contemplantes: Qui in- tiabilis
terrogati quid agerent, patrē, inquit, principis querimus,
notantes à Galieno neglectum fuisse. Id ubi delatum est ad
principem, scurras uiuos exuri iussit. Exemplum impietatis
in Casare, periculosa libertatis in scurris.*

*Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetq; 3
ad eum feriendum uenator, neq; productum decies potuis-
set occidere, Caesar coronam uenatori misit: musitantibus Lepide
cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur,
Galienus per curionem dici iussit, Taurum toties non ferire
difficile est. Ludens significauit, grane discrimen toties tau-
ro occurrere, etiam si non ferias.*

*Quidā huius uxori gemmas uitreas pro ueris uēdiderat, 4
re comperta mulier flagitauit uindictam. Caesar iussit homi- Poena ridi-
nem corripī, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam, dum im- cula
postor & populus expectat terribilem leonem, profiliit ca-
pus. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem
dici iussit, Imposturam fecit, & passus est. Eadem opera se-
fellit impostorem, & irrisit uxorem.*

*Quum patrem Valerianum audisset extinctum, uocem 5
laudatissimam sine laude usurpauit, dicens, Sciebam patrem Impie
meum esse mortalem.*

M A R I V S.

*De Mario tyrannorum septimo dictum est, quod uno die 1
factus est Imperator, altero uisus est imperare, tertio interē- Imperium
ptus est à milite, qui percussurus illū dixerit, Hic est gladius breue
quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autē
interemptor ad illud prouerbiū, Tuo te gladio iugulo,*

S A T V R N I N V S.

*Saturninus tyrannorū x x i. quum milites illi peplum im- 2
periale Ingenue*

periale imposuissent, aduocata cōcione de seipso dixit, *Cont-militones, bonum ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Antè fuerat dux egregius, sed quoniam in imperio fuerat seuerior, ab iisdem à quibus Imperator factus fuerat. interemptus est. Non quiuus ad quoduis munus idoneus est.*

ZENOBIA.

3 *Zenobia x x v i i i. mulier uarijs nominibus merito lau- Animose data, quū ab Aureliano capta in conspectū illius ducta fuisset, isq; dixisset, Quid ò Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco qui uiceris, Galienū, Aureolū, reliquosq; principes non putau.*

AURELIANVS.

4 *Quum Tyanam uenisset, eamq; occlusam reperisset, ira- Clementer tus dixit, Canem in hoc oppido nō relinquam. Hac uoce milites erecti sunt in spem prædæ, & Heradamon Tyanensis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Qua capta Aurelianus Heradamonem patriæ proditorē occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionē oppidi flagitantibus respondit, Agite, canem me negaui relicturum, canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militum auaritiā elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebræis, in quorū literis reges qui minantur internecionem, negant se quenquam relicturos, usque ad mingentem ad parietem: canem hac periphrasi significātes.*

DIOCLETIANVS.

5 *Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse diffi- Imperare difficile cilius quàm bene imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse à patre suo, & addunt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinq; simul consiliū ad decipiendum imperatorem capiunt, dicunt quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, uera nō nouit, cogitur hoc tantum*

tum scire quod illi loquuntur : facit iudices , quos fieri non oportet : amouet à Repu. quos debebat retinere. Ita, ut dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus uenditur imperator. At uulgus ad Imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi : nasci, utcunque, eligi emptis suffragijs, ac solennibus ceremonijs confirmari.

T A C I T V S.

Tacitus Imperator fratri petierat consulatum, nec impetrauit. Ea repulsa adeo non fuit offensus, ut uehementer etiam leniter letatus sit, dicens, Scit senatus, quem principem fecerit.

P R O B V S.

Probus quum multa barbarorū loca purgasset latrocinijs, ubi peruenisset ad Isauros, dixit, ab illis locis facilius acceri latrocinia quàm tolli. Sentiens esse dandā operam ne latronibus illuc esset aditus, ne' ue iuuenes latrocinari discerēt. Itaq; loca omnia quæ angustum haberent aditum ueteranis concessit, addens ut eorum filij ab anno decimo octauo ad militiam mitterentur, ne ante latrocinari discerent quàm militare. Hoc tum recte Probus, quum multum interesset inter militiam & latrocinium, nunc friuolum est.

Non patiebatur militē esse otiosum, sed multa opera militari manu perfecit, dicens, Annonam gratuitam militem comedere non debere.

Idē dixisse fertur, breui milites necessarios nō habebimus. Sperabat tantā pacē, ut nihil opus esset exercitu. Hanc mentem utinam deus immittat omnibus nostri seculi principibus.

F I R M V S.

Firmus imperator uini patientissimus fuisse legitur, citra ebrietatem. Quondam à Barbaro uexillario prouocatus ad bibendum, duas uini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quū uerò Barbarus diceret, Quir non fecem

cem ebibisti: Stulte, inquit, terra non bibitur.

B O N O S V S.

- 11 Bonosus imperator prodigiose bibax fuisse legitur de quo Aurelianus sepe dicere solet, Non ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet principem.

A P O P H T H E G M A T A

V A R I E M I X T A.

- 1 Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhū regem. Res ad eum delata est: acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quū factū nec negari
Dextre posset nec defendi. Tum unus illorum dexterioris ingenij, Imo, inquit, rex, & ista diximus, & longē acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset: linguæ petulantia in temulentiam reijciēs. Ac mox ira principis in risum uersa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?
- 2 Longus Sulpitius insigniter ipse fœdus, eum contra quem Retortam in iudicio liberali aderat, dixit, ne faciem quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer, Ne tu ex animi mei sententia Longe. Qui malam faciem habet, liber non est. Si deo liber non erat cuius agebatur causa, quod deformis esset; nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero, quum esset fœdissimus.
- 3 Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, uulgus Albus asinus asinum album appellabat, quod feliciter esset stupidus ac ridiculus. Alba enim ueteres felicia uocabant.
- 4 Philippus orator in male olentem, Video, inquit, me à te Maleolus circumueniri: sentiens se malo odore undiq; oppleri, quum circumuenire dicatur qui dolo fallit.
- 5 Cesellius consultori dicenti, nauim diuidere uolo, Perdes, Libere inquit. Ille de pretio nauis mercibusq; consulebat, hic aliud respon

respondit. Nam ipsam diuidere nauim est nauim perdere. Macrobius ita refert, Si diuidis, nec tu nec socius habebitis. Erat autem duorum negotiatorum communis nauis.

Vestius Valens quā à Claudio Cæsare immineret periculum, atq; interim Silius cū Messalina domi uindemiæ simulacrum omnium lasciuiarum genere celebrarent, conscendit præaltam arborē, & in ea prospectantis specie stabat: interrogantibus quid aspiceret, respondit, Tempestatem ab Ostia atrocem. Id siue ioco dixit, siue forte lapsa uox est, in præsagium uertit. Mox adsunt à Cæsare nuntij qui uindictam parant. Is Silius erat adulter, cui clām nupserrat Messalina, quā Cæsar dissimulanter confirmatis nuptijs supplicio affecit.

Fauorinus philosophus in adolescentem priscarum & iam obsoletarum uocum affectatorem, Curius, inquit, & Fabricius dilucide cum suis fabulati sunt neq; Auruncorum, Sicannorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed ætatis suæ uerbis locuti sunt: tu uerò perinde quasi cum matre Euandri nunc loquaris, uerbis iam olim desitis uteris. Quòd si intelligi non uis quæ loqueris, non hoc abundè consequeris tacens?

Ficus Philemoni paratas, & in conspectu eius positas asellus comedebat, puer inclamatus ut asinum abigeret, serò uenit. Itaq; consumptis omnibus, Quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello. Interim risus obortus hominem senem præfocauit.

C. Iulius Helio mancipi sæpius obstrepenti sibi dixit, Etiā ostendam qualis sis: & Helio instanti ut ostenderet qualis esset, Iulius digito demonstrabat Gallū in Mariano scuto cimbrico depictum, nodis distortum, eiecta lingua, buccis fluentibus, cui manceps tum simillimus est uisus. Taberna autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum.

Ingens

Ingens omnium risus consequutus est. Expectarant enim ut aliquid in mores illius obijceret.

10 Iuba querenti quod ab illius equo esset aspersus, Quid tu, locosè inquit, an me hippocentaurū putas? Deridens cum qui quod equus commiserat, domino seffori imputaret, quasi idem animal esset equus & seffor, quales finguntur hippocentauri.

11 C. Crassus militem uidens sine gladio currentem, Heus, Miles sine gladio inquit, commilito, pugno bene utêris: festiuiter taxans incrimem militem, cui pro gladio pugno sit utendum.

12 Publius uidens publium Mutium hominem maleuolum Inuidia & inuidum, solito tristiores, Aut Mutio, inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuiquam aliquid boni: sentiens illum non minus alienis commodis, quàm suis incommodis uri.

13 Publius natione Syrus, quum herus ipsius seruum hydropicus in area iacentem increpans interrogaret quid illic ageret, lepidè pro seruo respondit, Aquam calefacit.

14 Idem quū super cœnā esset orta iocosa quæstio, quodnam Otium molestū otium, & alius aliud opinaretur, respondit, Podagrici pedes. Otium ut rem suauissimam expetunt omnes, sed otium podagrici cum summo cruciatu coniunctum est.

15 Faustus Syllæ filius, in sororem quæ eodem tempore cum Iocus ex nomine duobus adulteris haberet consuetudinem, Fulvio Fullonis filio, & Pompeio cognomine Macula, facetissimè lusit, Miror inquit, sororem meam habere maculam, quū fullonē habeat.

16 Seruilius Geminus cœnans apud Luciū Mallium qui Romæ pictor insignis habebatur, quum uideret filios illius deformes, Haud similiter, inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius, Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.

17 M. Votacillus Pitholaus in C. Seruiliū, qui uno tantum Breuis potestas die consul fuit, ita lusit, Antè Flamines, nunc consules diales fiunt. Abusus est uoce, diales, quāsi à die deducta sit ac non magis

magis à Ioue, cui Flamines instituebantur.

Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum munus editu- 18
rus, impetrarat ab ædilibus edictum, ne quis quid in hare-
nam mitteret, nisi pomum. Per id tempus fortè Cæselius con-
sultus à quodam num nux pinca pomum esset, Si in Vati- Nux pinca
nium, inquit, missurus es, pomum est. Nam ea nux & dura
& grauis pro lapide esse poterat. Martialis pineam nucem
appellat pomum hoc disticho,

Poma sumus Cybeles, procul hinc discede uiator,

Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo Vale- 19
rio, quòd ipsi mutuum petenti non dedisset, Quid, inquit,
mihi amplius facturus es, nisi ut Dyrrachium eam ac re- Morfus te-
deam? Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipso procu- ctus
ratum, quod tamen populi ac bonorum uirorum studio bre-
uius fuit quàm uolebat Clodius.

Quum Brutus iunior fundos adesq; paternas luxu pro- 20
degisset, & in his etiam balneas, & in sermone quodam di-
ceret se frustra sudare, Non mirum, inquit Crassus, nuper Profusio
enim existi è balneis. Lusit ex ambiguo, exit è balneo qui
lauit, & exit qui uendidit alteriq; cedit.

Idem Brutus quum in accusatione C. Planci duos lectores 21
excitasset, & alteri de Colonia Narbonensi Lucij Crassi,
qui reo Bruti aderat, orationem legendam dedisset, alteri de
lege Seruilia, ex his demonstrans, illum sibi pugnantis scri-
bere: Crassus uicissim tres Bruti patris de iure civili libros
tribus legendos dedit, in quorum primo erat, Fortè euenit
ut in Priuernate essemus. Hic Crassus, Audis Brute, pater te-
stificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo
libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus fi-
lius. Hic rursum Crassus. Norat hunc gurgitem, metuebat, ne

G

quum

quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librum composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se à Bruto excitatos tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non adstringitur paucis uerbis, sed per orationem fusu est.

22 **Iocus ex ambiguo** Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? Quum quaestor properans dixisset, Licet, modo breuiter. Hic Philippus, non accusabis, perpusillum rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 **Muscas abige** Vargula quum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset, Puer, inquit, abige muscas: leuitatem ac molestiam complectentium: significans sed ridicule magis quam urbane.

24 **Furax** Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, ut diceret solum esse cui domi nihil sit, nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est: si de furaci, iocus. Intelligimus enim illi nec feras nec signa obstare quo minus furetur. Scriba claudimus, olim & cadi lagenaeque solent obsignari.

25 **Claudicatio honesta** Spurio Caruilio grauius claudicante ex uulnere ob rem publicam accepto, & ob claudicationis uitium in publicum prodire uerecundanti, mater dixit, Quin prodis mi Spurie, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum uirtutum uenit in mentem.

26 De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat,

dicat, sed clodicat. Veteres Clodiū dixere pro Claudio. Hinc Clodicare iocus in eum qui Clodio fauebat.

Publius Blesſus lunium hominem nigrum, macilentum 27
 & repandum, ſibulam ferream appellauit ob colorem, duri Reſupini
 tiem, & incuruati corporis ſimilitudinem.

Vatinius reus à Caluo accuſatore in inuidiam uocatus, 28
 quòd candido ſudario frontem tergeret, Quauquàm, inquit, Delicatus
 ſum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens reus
 ut duplicaret. Solent autem rei prodire ſqualidi.

Quum in triumpho C. Cæſaris oppida eburnea fuiſſent 29
 circumlata, ac paucis poſt diebus in triumpho Fabij Maxi-
 mi lignea deportarentur, Chryſippus ludens dixit eas eſſe
 thecas oppidorum Cæſaris. Solent enim res pretioſæ ligneis
 thecis muniti.

Empedocles quum in harena Mirmillonem retiarius ſe- 30
 queretur, nec feriret, Viuum, inquit, capere uult. Sic in uena-
 tu qui cupit animal uiuum, cauet ne uulneret.

Auguſtus uidens equitem in ſpectaculis bibentem, miſit 31
 qui illi ſuis uerbis diceret, Ego ſi prandere uolo domum eo. Libere
 Reſpondit eques, Tu enim non times ne perdas locum. Au-
 guſtus ſenſit indecorū eſſe illic in publico bibere. Eques per
 iocum ſic interpretatus eſt, Cæſarem ſine damno poſſe diſce-
 dere è theatro, quòd locus ipſi ſeruetur, non item equiti.

Manius Curius Campatium de theatro exeuntem inter- 32
 rogauit, num ſpectaſſet. Campatius ſtultitiam hominis ſic
 irriſit, Non, inquiens, ſed in orchestra pila luſi. Quid aliud focus ab ab-
 ſciſſet in theatro, niſi ut ſpectaret? Quasi quis è balneo ſurdo
 exiens rogetur an lauiffet. Sed multo abſurdus eſt, in orche-
 ſtra pila ludere.

Iunius Baſſus Domitiæ Paſſanij querenti, quòd ei ſordes 33
 obijciens dixiſſet, illum ueteres calceos uendere, Nunquàm Conuiciū ma-
 tatū in peius

me Hercule, inquit, isthuc dixi, sed dixi emere solere. Atqui multo sordidius est emere quàm uendere ueteres calceos. Sic irrisit mulierē, ut pro eo quod obijciebatur, subijceret aliud illo molestius.

34 **Libere** Eques Romanus obijcienti Augusto quòd patrimonium deuorasset, Meum, inquit, putavi. Simulans errore factum quod criminabatur, ac sentiens interim non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

35 **Cassius Senerus** quum obiurgaretur à pratore, quòd eius aduocati Lucio Varo Epicureo Casaris amico conuicium fecissent, Nescio, inquit, qui conuiciati sint, & puto Stoicos fuisse: huc alludens quòd inter Epicureos & Stoicos maximum disidium est. Nam Epicurci felicitatem hominis uoluptate metiuntur, Stoici præter honestū nihil ducūt in bonis.

36 **Idem** cuidam obijcienti, quòd Procleius ei domo interdictus xisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Blusit obiectionem: nam in ius uocari solent, qui contra prætoris interdictum adeunt locum, non is qui paret interdicto: simul innuens, se nequaquàm teneri domus illius desiderio.

37 **Trachalus Suellio** cuidam inter argumentandum dicenti, **Irrisio** Si hoc ita est, is in exilium: per iocū subiecit, Si nō est, redis.

38 **Catulus Philippo** oratori dicenti, quid latras, respondit, **Retortum dictum** Furem uideo: conuicium latrandi in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem.

Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo se perabat mouisse misericordiā postquàm assedit, rogaret hunc, **Deprauatum** uideretur ne mouisse misericordiam, Ac magnam quidem, inquit. Neminem enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miseranda uisa sit.

40 **Theodotus** regis Aegypti Præceptor, alijs censentibus esse recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum: neutris **Mortui non mordent** assen

assentiens dixit, recipiendū, sed occidendum: addens iocum, mortuos nō mordere. Atq; huius sententia iucit, tuta suadens magis quā honesta.

Scipio in Nemiū quēdam, Quid hoc, inquit, Nemiū igna-
uius? Lufit ē contrario mutata literula.

M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renuntiavit Aci-
dinum consulem, quumq; præco dixisset, dic de L. Manlio,
Ego, inquit Scipio, uirum bonum egregiumq; ciuem esse ar-
bitror. Præco expectabat suffragiū pro Manlio, Scipio re-
spondit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic
Acidinus, nomine & prænominē dictus sit L. Manlius,
quumq; Scipio postremum ad nomen tantum expressisset,
præco admonuit, & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occa-
sionem arripuit.

Scipio maior Corinthijs pollicentibus se illi statuas po-
situros eo loco quo erant aliorum imperatorum, respondit
sibi displicere turmales. Sentiens in turba occultari quod ad-
ditur. Turma proprie equitum est in bello. Id transtulit ad
statuas armatas.

Scipio Aemilianus apud Numantiam iratus C. Metello,
dixit, Si quantum pareret mater eius, asinum fuisse paritu-
ram. Tarditatem mētis, ac deformitatem corporis illi fratri-
busq; eius exprobrans.

Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectis P.
Mutium iudicem tulisset, Eicero, inquit, iniquus est. Huic uoci
quum esset admurmuratum, Ah, inquit, patres conscripti,
non ego mihi illum iniquum eicero, sed omnibus. Expectaba-
tur ut purgaret quod dixerat, sed aggravauit. Licet reijcere
iudicem reo inimicum seu iniquum, hoc est, male uolentem,
sed multo magis eum qui nulli æquus est.

Quum Africano illi maiori corona sepius in conuiuiis

Apta *imposita rumperetur*, Licinius Varus accommodanti dixit,
Noli mirari si non conuenit, caput enim magnum est. *Sentiens hominē esse præpotentem*, cui non quæuis corona congrueret.

47 *Domitius Afer Manlium Suram*, multum in agendo discursantem, salientem, manus iactantem, togam deijcientem ac reponentem, non agere dixit, sed sangere. Actio enim oratoris est. *Satagit autem qui frustra misereq; conatur*.

48 *Afer Didio Gallo*, qui provinciā ambitiosissime petierat, *Ironia* *mox impetrata ea querebatur quasi coactus esset*, Age, inquit, aliquid & pro rep. elabora. locus est ab ironia, simulq; allusum illuc est, quod magistratum magno studio ambisset.

49 *Afer orator egerat causam aduersus libertū Claudij Cæsaris*. *Salsè* *Quidam ex aduerso conditionis eiusdem, cuius erat litigator cui aduersabatur Afer*, exclamauit, Ita ne tu semper in libertos Cæsaris dicis? uidelicet illi metū iniicere cupiens ex nomine Cæsaris: subiecit Afer, Nec me Hercule quicquam proficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quem dicere cogeretur.

50 *Idem in quendam patronum imperitum*, sed splendido uestitu se uenditantē litigatoribus, lepide dixit, Homo in agendis causis bene uestitus. Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro uestitus expectabat, instructus aut exercitatus.

51 *Idem quum qui diuersam partem agebāt*, subinde repeterent, *Dissimulāter* *Celsinam hoc dicere: quum probe nouisset foeminam præpotentem*, tamen simulans se credere, Celsinam uirum esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia tribuerent foeminae, ut illius dicta toties citarent pro testimonijs.

52 *Domitius Afer quum haberet ingratū litigatorem*, ipsius *Ingratitudo* *conspectum nitanti*, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium

cium, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amas ne me quod te non uidi? Teste exprobrans ingratitudinem, cui gratum esset nō uideri à benemerito, ne cogeretur illi gratias agere.

Idem dispensatori qui quum ad reliqua non responderet, dicebat subinde: panem non comedi, & aquam bibo, Pasce, inquit, & redde quod debes. Non agebatur quid edisset, aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur ut se quomodo uellet, pasceret, modo solueret quod debebat.

Idem candidato dicenti, semper domum tuam colui, Cre- do, inquit, & uerum est, quum posset palam negare. Candi- datus enim hoc ad gratiam fingeat.

L. Galba Scurra cuidam pilam negligēter petenti, Petis, inquit, tanquam Caesaris candidatus. Huius competitores ne- gligentius ambiebant, uel quia metuebant Casarem repulsæ impatientem, uel quia desperabant se assequuturos tali com- petitore, uel quia sic illi blandiebantur. Iocus est ex ambi- guo, petitur pila quæ repercutitur, & petitur magistratus.

Idem cui coenaculum perpluebat, cuidam commodato ro- ganti penulam dixit, Non possum cōmodare; nam domi ma- neo. Significans domi maxime opus esse penula. Solent alij secus excusare, non possum commodare penulam, ipse exeo.

Item alteri roganti usum penulæ, Si non pluit, inquit, non est tibi opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit officium.

Idem Mecœnatem acceperat conuiuio, quumq; sentiret illum uelle ad ipsius uxore ludere, simulauit se dormire, quo magis liceret Mecœnati quod libebat. Interea quū accessisset aliquis uolens quedam è mensa tollere, ibi Galba, Infelix, in- quit, huic dormio, nō tibi. De quo plura retulimus in Chiliad.

Galba quodam iactante quod in Sicilia murænam quinq; pedes longam emisset uictoriato, Nihil, inquit, mirum: nam ibi tam longæ nascuntur, ut his piscatores pro restibus

utantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit.

60 Deformis ingeniosus In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo deformem ita lusit M. Lelius, ut diceret ingenium Galbæ male habitare. Nam animi domicilium est corpus.

61 Retortum In eundem acerbius etiam Orbilius grammaticus, qui prodierat testis contra reum cui Galba aderat. Hunc ut Galba confunderet, finxit se nescire quod grammaticus esset, & conuicio locum captans interrogauit, Quid artium facis? in sole, inquit Orbilius, fricare gibbos soleo.

62 Manium Curium accusator eius ad cõcitandam inuidiam in Sipario, id est uelaminis genus, pinxerat omnibus locis, aut in neruo nudum, aut ab amicis redemptum ex alea, hoc agens ut omnibus persuaderet quàm is esset perditæ deditus aleæ. Hoc crimen ridicule inficiatus est Manius, Ergo, inquit, nunquam uici. Alter intelligi uolebat, Curium assidue lusisse aleam. Curius eò torsit, quasi infelicitas esset approbrata. Non est uerisimile, qui frequenter ludit tessæris nunquam uincere. Refert Fabius.

63 Ridicule Quidā humiliori liberius aduersus ipsum multa loquenti, Colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam scribo, quod caput durum habeas. Pro diem tibi dicam, dixit colaphum tibi dicam: & in capite duro lusit amphibologia. Siquidem durum caput habet peruicax, & durum caput habet qui offendit manum percutientis. Allusit autem ad morem eorum qui quempiam in ius uocant, quorum est & diem reo præscribere, & quur in ius uocetur misso libello exprimere.

64 Ab inexpectato Quidam interrogatus quid sentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehensus, Tardus, inquit, mihi fuisse uidetur. Lu dens ab inexpectato, significās quod nō fugisset in tēpore.

65 Vxor molesta Quidam deploranti quod uxor sua se de ficu suspendisset, Rogo, inquit, des mihi surculum ex illa arbore ut inferam

ram: per suspicionem ludens, quum uellet intelligi sibi mole-
stam esse uxorem.

Quidam mirantibus quòd humile candelabrum emisset, 66
Pransorium erit, inquit: eludens iocoso mendacio, ne parcus
uideretur. In conuiujs utimur humilioribus candelabris, ut
exactius peruideamus quæ sunt apposita.

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato ueluti lau 67
dans dixit: Quid huic abest, nisi res & uirtus? Similis iocus Exceptio io-
hodie apud Gallos uulgatissimus fertur, quum aiunt, Sum cosa
totus tuus, excepto corpore & bonis.

Sybarita quissiam iter faciens per agros, quum uideret 68
quosdam fodientes, dixit se spectando illos fodientes ruptu-
ram capere. Ad hanc uocem auditam quidam ita respondit,
At mihi te audienti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum mol-
lities, ut nullum opificium in ciuitatem admitterent, quod
cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorum ferra-
riorum & lignariorum. Atque adeò ne gallum quidem gal-
linaceum in ciuitate fas erat alere, ne quid esset quod illis
somnia interrumperet. locus autem in hoc erat, quòd agri-
cola probabilius dixit, sibi ex tam stulta uoce dolere latera,
quàm Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire ruptu-
ram. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam pa-
titur grauiter laborans, non spectator. Commemorat hoc
Athenæus in duodecimo.

Quum testis qui se dicebat à reo uulneratum, interroga- 69
retur an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem Salsè
ostendit: tum aduersarius, Latus, inquit, erat opportunius:
significans illum uulnere letaliore dignum.

Siculo cuidam Scipio prætor patronum causæ dederat 70
hospitem suum, hominem nobilem, sed egregie stultum. Hic Patronus ma-
Siculus, Quæso, inquit, prætor, aduersario meo da hunc pa- lus
tronum,

tronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illum tam insigniter stultum, ut illo diuersam partem adiuuante posset etiam nullo patrocinate uincere.

71 **Obsequium humile** Quidam uidens Fauonium, quum nulli adessent famuli, Pompeio per omnia inferuientem, usq; ad pedam lotionem, pronuntiavit Græcum uersiculum,

Φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἄπαρ καλῶς? Id est,
Claris uiris ut est decorum quidlibet?

72 **Consiliarius** Qui Scipionis gloriæ inuidebant dicere solent, illum esse egregiorum facinorum histrionem, Lælium uerò collegam illius gestorem. Alludentes huc quòd alius est actor fabulæ alius autor. Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, sed Lælij consilijs.

73 **Ardelio** In Metiochum nimis in Repub. sedulum, nihilq; non agentem illa iactata sunt,

Μητιοχῶ μὲν κρατύνῃ, μητιοχῶ ἢ τὰς δόδας,
Μητιοχῶ δ' ἄετ' ἐποπτεῖ, μητιοχῶ ἢ τ' ἄλφιστα,
Μητιοχῶ ἢ πάντα κῆται, μητιοχῶ δ' ὁ μὲν ἔξει. Id est;
Metiochus dux est, at idem Metiochus curat uias,
Metiochus molit fârinas, Metiochus panes coquit;
Metiochus fit cuncta solus. Metiochus plorauerit.

Est aliquid pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem qui nihil nō faciebat belle, quum nihil faceret bene.

74 **Facere præstantius quàm dicere** Quidam Atheniensis indisertus, sed factis strenuus & artis peritior, quum alius oratione facunda meditatusq; multa præclare polliceretur, Viri, inquit, Athenienses, quæ iste magnificè differuit, ego te efficiam.

75 **Patriæ charitas** Sylla quum Prænestæ oppidum armis cepisset, decreuissetq; quicquid erat ciuiam trucidare, hospitem suū iussit excipi, hoc beneficio pensare uolens hospitij communicati gratiam. At ille contrà libere, Nolo, inquit, patriæ meæ extin-

ctiori,

tori debere vitam : simulq; turbæ ciuiam sese admisit, & cum illis trucidatus est.

Idem quum ipsi libellum malus poëta de populo subiecisset, quòd in eum epigramma fecisset, tantummodo uersibus alternis longiusculis, statim ex his rebus quas tum uendebat iussit ei præmium tribui, sub hac conditione, ne quid postea scriberet. Existimabat ille etiam mali poëtæ operam aliquo dignam præmio. Simul autem & silentium redemit ab eo qui scribere nesciret : quemadmodum facetus quidam apud nos si quando incidisset in malum tonsorem, dabat duplum pretium, hac lege ne rediret.

Seruus quidā ab hero Chio negotiatore profugerat. Rogatus quur fugisset, Quoniam, inquit, quum adsint bona mala querit. Solet enim herus ille uinū mustū primæq; suauitatis uedere, ipse interim nō bibens nisi subacidū ac uapescens.

Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus, Expectat, inquit, donec uinū fiat acidum. Habebat herum perparcum, qui non prius sinebat bibi uinum quàm acuisset. Ita fiebat, ut familia semper acidis ac uapidis uinis uteretur.

Quidam seruum fugitiuum insequens, quum ille in pistrinum se proripuisset, Vbi, inquit, alibi te reperire maluissim? Serui maxime oderunt pistrinum, eoq; detruduntur ob grauissima peccata.

Thessalus quidam interrogatus, quinam essent Thessalorum deterrimi, Qui, inquit, à bellicis negotijs otium agunt. Barbari nesciunt uti pace.

Equiso quidā interrogatus, quid maxime saginaret equū, Oculi, inquit, regis. Sentiens equum optime curari, si dominus frequenter adsit. Idem uult illud celebre, Frons occipitio prior est.

Nestor apud Sophoclē ad Aiace[m] se conuicijs incessentem ita loquitur.

Οὐ μέμφομαι σε, Ἀργῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.

De te queror nil, male loquens facis bene. Aliquid concedendum est uiris fortibus deq; Repu, bene meritis : & bene pensat linguæ uitium, qui factis egregius est.

83 Crassa ue-
ritas Quum Aegyptij qui diu fuerant in præsidio, nec à quocquā dimittebantur, conspirassent ut in Aethiopiam se conferrent, ac Psammetichus rex eo cognito, cōsecutus eos obtestaretur, ne patrios deos, uxores ac liberos desererent, quidam illorum ostenso membro genitali, respondit, Vbicunque hoc esset, ibi & liberos & uxores fore.

84 Mortis me-
moria Olim in diuitum epulis apud Aegyptios unus quispiam cadauer ligneum, sed quàm proxime ad uerum effectum ostendit singulis dicens, In hunc intuens pota & oblecta te, talis post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, utrum ut moderatius fruerentur uoluptatibus conditionis suæ memores, an auidius, ut pote mox abituris.

85 Afuescendū
optimis Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo redisset, eumq; uidisset effusius ridentem, admiratus dixit, Se tale nihil unquam apud Platonem uidisse, Tanta res est, iam inde à teneris uirtuti affuescere.

86 Minæ inanes Rhodius quidam ministro Romani imperatoris multa uociferanti ferociter, Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas caret effectū, taciturnitas habet certiora consilia.

87 Curiositas Aegyptius baiulus gestans quiddam uelis opertum, cuiusdam sciscitanti quid portaret, Ideo, inquit, obuclatum est ne scires, tu uerò cur curiose uestigas quod occultatum est? Solent uestigalium redemptores explorare sarcinas. Aegyptij autem dicti sunt ἀχδοφόροι.

88 Adulterium Byzantius quidam quum mœchum in uxore deformi deprehendisset, Miser, inquit, quid opus erat Sapragoræ dote? Signi

Significans foemina tam deformi non futurum fuisse qui con-
cumberet, nisi dote conductum. Nunc quum nacta esset gra-
tis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare do-
tem, quum esset qui gratis hoc faceret?

Quidā somniarat se uidere ouum ex lecti cubicularis fa- 89
scia pendens illigatum. Id somnium retulit ad cōiectorem. Is
iussit ut eo loco foderet, defossū enim esse thesaurū. Fodit Nihil de ui-
et inuenit, et argenti paululum detulit ad coniectorem, de tello
auro dissimulans. Tum coniecto, Quid? nihil ne de uitello?
Somniator inuenerat aurum argento circumdatum in oui
speciem, nec id latuit coniectorem.

Philosophus quidā Pythagoricus à sutore emerat phec- 90
fia, calceamenti genus, non presentibus nummis. Paucis post
diebus redit ad tabernam redditurus pretium, quumq; clau- Lucra au-
sam diu pulsaret ianuam, fuit qui diceret, Quid perdis ope- ditas
ram tuam? Sutor ille quem quæris, elatus combustus est: et
addidit iocum in Pythagoricum, Id nobis quidem molestum
est, qui in æternum nostros amittimus: tibi minime, qui scis
futurum ut renascatur. His auditis Pythagoricus treis dena-
rios non inuita manu domū retulit, subinde manu cōcutiens,
uelut de lucro gestiens. Post quum hunc animi affectum re-
prehendisset, redit ad tabernam, et ait sibi: ille tibi uiuit, tu
redde quod debes: simulq; per clostrum qua se commissura
laxauerat, treis denarios in tabernā immisit, poenas à seipso
exigens improbæ cupiditatis, ne assuesceret alieno. Pruden-
ter ille quidem qui morbo suppullulanti statim occurrit.

Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma scurræ 91
cuiusdam, qui dixerit, In uno annulo bonos principes omnes Bonetum
sculpi posse. Sentiens, esse magnum imperatorum numerum, paucitas
sed in his perpaucos bonos.

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui 92
dign

Principatus dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit assollicita res quandiu manu, dixitq; O nobilem magis quam felicem pannum, quem si quis penitus cognoscat, quam multis periculis, solitudinibus ac miserijs sit refectus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur.

Retortus iocus 93 Proconsul quidam Romanus in Sicilia conspiciatus quendam adolescentem admodum sui similem, rogauit similitudinis causam, quum pater suus nunquam adisset Siciliam, At meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorsit Siculus, nihil ueritus secures ac uirgas proconsulis. Similimum huic dictum in Augusto.

Largitio 94 Quidā dixit cum qui primus populo Romano dedit epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Caesar Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitionibus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur, quæ si minuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur.

Auro pugnare 95 Philippus Macedonum rex, quoniam pleraq; dando perfecit potius quam bellando, iactatū est in illum. Non Philip-pum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in uita P. Acmilij.

Sobrietas 96 Romulus primus urbis Romanæ conditor, legitur uini fuisse parcissimus. Is ad coenam uocatus, quum ibi minimum bibisset, eo quod postridie negotium haberet, dicunt illi familiares, Si ad istum modum bibant omnes homines, uinum esset uilius. Ille respondit, Imò uerò carius, si quantum quisq; uolet bibat, nam ego bibi quantum uolui.

Clementer 97 Porfena demiratus egregium animum Mutij Scæolæ, qui iratus dextræ suæ quod in stringendo ferro errasset, forculo impositam eam exuri passus est, dixit illi, Reuertere ad tuos Muti, cisq; refer, te quum uitam meam petieris, à me uita donatum,

Tarqu

Tarquinius Superbus iam exul factus dixisse fertur, Se
tum denique cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos
infidos, cum neutris gratiam referre posset. Qui commodi
gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam.
Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

Horatius rediens ad suos, trium Curiatorum fratrum 99
quos occiderat, spolia gestabat, quorum uni desponsa fuerat Amor gloriæ
Horatii soror uirgo. Illa agnoscens sponsi paludamentum
quod ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu
sponsum mortuum inclamat. Horatius sororem gladio trans-
figit, dicens, Abi hinc cum tuo præpropere amore, oblita
fratrum mortuorum uiuq; , oblita patriæ. Tantum ualuit
amor laudis & patriæ gloria.

Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam 100
uenisset à Sexto Tarquinio ui stupratam, querenti uiro ex
more, satin saluæ? Minime, inquit Lucretia, quid enim salui Pudicitia con-
mulieri amissa pudicitia? Vestigia alieni uiri Collatine in iugalis.
lecto sunt tuo, Sed corpus tantum uiolatum est, animus in-
sons est, mors testis erit: his dictis cultrum quem abditum
habebat in corpore infixit, & collapsa est moribunda.

C. Plautius consul de Priuernatibus qui à Romanis desci-
uerant, ad senatum retulit: ac uariantibus sententijs, quidam Liberè
Priuernatum legatos percontatus est, quam poenam uide-
rentur meruisse, Eam, inquit è legatis unus, quam merentur
qui se libertate dignos censent. Hic consul, Quid, inquit, si uo-
bis poenam remittimus, qualem uobiscum pacem habituri su-
mus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: si
malam, haud diuturnam.

A Papyrio Cursore uiro impigro equites ausi sunt pete-
re, ut pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus
ille, Ne nihil, inquit, remissum dicatis, remitto ne utique dor-
sum

sum demulceatis quum ex equis descenderitis. Hoc non erat remittere laborem, sed equo curando aliquid adimere. Nisi forte sensit quosdam milites delicatiores, post equitandi laborem iubere solitos sibi defricari tergum. Hoc operæ Papyrius suis remisit.

3 **Prima coitio** Romani dicebant prima Gallorum prælia plusquàm uirorum esse, postrema minus quàm foeminarum: quòd primo impetu feroces essent, mox demitterent animos.

4 **Seuerè** Quum exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius consul equo præuectus ad portam castrorum edixit, ut quicumq; miles ad uallum tenderet, siue Samnis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & uiros inuenies, nec uiuo consule tuo nisi uictor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue an cum hoste pugnare malis.

5 **Animosè** Sagunto à Poenis contra foedus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto, En, inquit, nobis bellum & pacem apportamus, utrum placet sumite: quum poeni ferocius reclamarent, daret utrum uellet, Romanus effuso sinu, Bellum, inquit, damus. Responderunt Poeni, se accipere, eoq; animo gesturos, quo ille daret.

6 **Victoria dulcis** Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum rogaretur ut labore ac uulneribus æger sese in castra reciperet, Non est, inquit, uictoris laborare, moxq; hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

7 Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuisionem è singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere iuberetur,

tur, insuper & equo pulcherrimo donatus à consule, Lætor, inquit, à consule laudari, equumq; fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quàm mercedem non accipiam: fuitq; communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quàm ut Volsus quidam uir probus & equus, quo hospite & amico fuerat usus Coriolanus, non uenderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est quàm uictoriæ.

Honor potior mercede

Quum Coriolanus merito iratus ingrato populo Romano, exitium urbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset, Veturia mater unà cum uxore filij ac liberis in castra uenit. In cuius complexum quum accurreret Coriolanus, Sine, inquit illa, prius sciam, utrum ad hostem an ad filium uenerim, & utrum captiua an mater in castris tuis sim. Hæc aliq; quum dixisset, matrem complexus, Expugnasti, inquit, & uicisti iram meam. Patria te mihi quamuis merito inuisam, huius precibus dono.

Pietas

Attilius Regulus, qui fuit primo bello Punico bis consul, aiebat, Neq; fecundissimis locis agrum insalubrem parandum, neq; effœtis saluberrimum. Frustra salubris est locus, ubi peritur fame. Et frustra fertilis est, ubi non licet uiuere.

Salubritas iun-
cta fecunditati

T. Manlius Torquatus consulatum magno consensu recusauit, excusans aduersam ualetudinem oculorum, sed instantibus cunctis, Attum, inquit, Quirites querite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere coegeritis, nec ego mores uestros ferre, nec uos meum imperium perpeti poteritis.

Seuerè

C. Figulus in petitione consulatus repulsam passus est. Id eo grauius tulit, quòd patrem haberet bis consulem. Ad hunc quum postridie comitiorum complures uenissent consulendi gratia (nam erat iuris ciuilis peritissimus) omnes dimisit, ita

Ingratitudo

H præ

præfatus omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

12 *M. Drusus tribunus plebis, non contentus L. Philippum*
 Arrogantia *consulem præcipitasse in carcerem, quod se loquentem ausus*
 felix *esset interpellare, quum senatus ad eum misisset ut ueniret in*
curiam, Quur non potius, inquit, senatus ad me uenit in Ho-
filiam rostris propinquam? Quid consecutum? Tribunus se-
natus auctoritatem despectit, senatus tribuni uerbis paruit.

13 *C. Fimbria procurarat ut Scæuola in funere C. Marij iu-*
 Crudeliter *gularetur, quem ut cognouit ex uulnere recreatum, apud po-*
pulum deferre instituit. Rogantibus quid optimo innocen-
tissimoq; uiro esset obiecturus, Obijciam, inquit, quod parcius
corpore telū recepit: quasi hoc ipsum crimen esset nō perisse.

14 *Quum M. Tullius in senatu dixisset incendium à Catilina*
 Improbitas *excitatum, Sentio, inquit Catilina, idq; si aqua non potuero,*
ruina extinguiam. Vox non hominis sed furiae.

15 *Manlius Torquatus quum è Macedonia uenissent legati,*
 Seueritas *graves querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui*
eam prouinciam obtinuerat, à senatu petijt ne quid ea de re
statuerent, priusquam ipse causam cognouisset. Quum sena-
tus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusq; utriq; parti
per totum biduum uacauit, tertio die pronuntiauit in hanc
formam, Quum Syllanum filium pecunias à socijs accepisse
probatum sit, & republica eum & domo mea indignum
iudico. protinusq; è conspectu meo abire iubeo.

16 *Aulus Fuluius filium ingenio, literis & forma florèntem,*
 Seueritas pa- *quoniam in Catilinæ castra properabat, ex itinere retra-*
 tris *ctum occidit, dicens, Ego te non Catilinæ aduersus patriam,*
sed patriæ aduersus Catilinam genui.

17 *M. Castritius Placentiæ magistratum gerens, Cn. Carbo-*
 ni consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obsides à Placenti-
 nis redderentur, non paruit, atque adeo minitanti dicentiq;
 multos

multos habeo gladios, respondit, Et ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum, non metuere gladios. Fiducia senectutis

Cesellius quum nec triumuiris obtemperaret, & multa libere de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis ut sibi cauere, Duæ, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos, mihi maximam suppeditant fiduciam, senectus & orbitas. Senex cito periturus est etiamsi nemo occidat. Et orbis nec habet quos curet, nec habet quibus timeat. Solet enim ultio in liberos propagari. 18
Fiducia ætatis et orbitatis

Quæ nauis qua Granius prætorius quæstor uchebatur in Scipionis Metelli potestate uenisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit, Cæsaris milites salutem dare non accipere solent. Tantum loquutus pugione sese confodit. Hos animos Cæsar suis inspirauerat. 19
Animose

Granius præco patrono malo quum dicendo uocem obtulisset, suasisit ut simul ac domum redisset, frigidum nullum biberet: quum is respondisset, Perdam uocem si id fecero, Melius est, inquit Granius, perdere uocem quam rem. 20
Patronus malus

Idem quum P. Nasica tum consul, cuius iussu iustitium in medio foro edixerat præco Granius, rogaret eum domum descendentem, quid tristis esset, an quod auctiones essent, Imò uerò, inquit Granius, quod legiones: notans eum quod armis rem gereret. Libera sanè uox præconis in consulem, sed eximia moderationis exemplum, hoc impune licuisse præconi. 21

Idem M. Druso tribuno plebis homini potētissimo, sed multa in Rempublicam molienti, quum ab eo, ut sit, saluaretur his uerbis, Quid agis Grani? Imò uerò, inquit, tu Druse quid agis? Vtrūq; refertur à M. Tullio in oratione pro Cn. Plancio. 22

M. Lucillum quod Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnius, Amice qui uiuum familiariter coluerat, sine fine deploraret, ad 23

H 2 Antoni

Antonium pertractus ait, Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neq; enim illi extincto superesse debeo, quum ei infelicis militiæ autor extiterim.

24 C. Furius Cresinus è seruitute liberatus, quū è paruo admodum agello largiores multo fructus perciperet quàm ex amplissimis uicini, in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret ueneficijs. Quamobrem illi dicta dies est à Sp. Albino Curuli. Reus metuens damnationem, quum in suffragium oporteret ire tribus, omnia instrumenta rustica in forum attulit, adduxit & filiam: ualidam bene curatam ac uestitam, ferramenta egregiè facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues saturos, postea dixit, Veneficia mea, Quirites hæc sunt, nec possum uobis ostendere, aut in forum producere lucubrationes uigilijsq; & sudores. Omnium sententijs absolutus est. Meminit huius & Plinius lib. 18. cap. 6.

25 Qu. Flauius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quum quatuordecim tribuū suffragijs damnatus esset, proclamauit se innocentem opprimi. cui Valerius æque clara uoce respondit, nihil sua referre nocens an innocens periret. Ea uox tam uiolenta reliquas tribus reo conciliauit, itaq; reus quem prostratum credebat, absolutus est.

26 Pomponius Atticus in funere matris quam extulit nonagenariam, ipse natus annos sexaginta septem, gloriatus est, quòd nunquam cum matre in gratiam redisset, nunquā cum sorore fuisset in similitate, quā prope æqualem habuit. Hanc uocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Plus autem est non redisse in gratiam, quàm non fuisse in similitate. Matrem nunquā offenderat, inter ipsum & sorore etiam si quid incidit offensarum, nunquam exierunt in similitatem, quæ tamen inter fratres & sorores frequenter acerrimæ solent existere.

Ami

Amiffa classe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda consultabant. Amilcar negabat se audere ire ad consules, ne idem accideret ipsi à Romanis, quod Pœni fecerant Cornelio Asinæ consuli, cui legato catenæ sunt iniectæ. Hanno melius sentiens de fide Romana, profectus est. Cui liberius exponenti causam tribunus militum minitans dixit, Et illi posse accidere, quod accidisset Cornelio consuli. Hic uterq; consul tribuno silere iusso, Isto, inquit, metu Hanno te fides nostræ ciuitatis liberat.

27

Fides hostiū
legatis seruata

Samnitibus consultantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet, Herennius Pontius suasisit, ut inuiolata dimitterentur. Postero die eadem de re consultus, respondit ad unum usq; delendas. Sentiens aut clementer magno beneficio demerendos hostes, aut irreparabili iactura uires illorum comminuendas. Neutrum sequutus est exercitus, sed sub iugum missos contumelia magis illos in se prouocauit.

28

Hostis aut
perdendus aut
demerendus

M. Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amisit à Gabinianis militibus Aegypti occisos. Horum interfectores Cleopatra ad illum uinctos misit, ut in eos pro arbitrato suo animaduerneret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius uindictæ potestatem non suam, sed senatus esse debere.

29

Moderate

C. Sulpitius Gallus uxorem repudiavit, quod aperto capite fuisset foris, Lex, inquiens, tibi meos unius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto speciosa, alijs uelle uideri formosam, in suspitione et in crimine hæreat necesse est.

30

Seueritas in
uxorem

Tiberio senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse liberè loquendū, nec reticēda quæ ad Rempublicam attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso

31

Adulans li-
bertas

H 3 etiam

etiam Tiberio attēto: Audi, inquit Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palam fateri. Impendis te ipsum nobis, corpus tuum diurnis nocturnisq; laboribus excuris pro Repu. conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis pretextu turpiter adulans, C. Seuerus subiicisse fertur, Ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

32 *Decorum Personæ* Quum in senatu uariantibus sentētijs, Cato censeret perpetuam dictaturam, ut tyrannicā potentiam e Republica tollendam, Bibulus quum esset Pompeio inimicus, primus in senatu rogationem tulit, ut unicus cōsul Pompeius decerneretur. Aut enim, inquit, Respublica ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus qui priuatam similitudinem posthabuit Reipublicæ commodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuerit proficisci.

33 Rutilius quum aliquando Romæ adisset Musonium, rogauit, dic mihi, Musoni, Iupiter Seruator quem tu imitarius num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridens Musonius, At ne fœnerat quidem Rutili. Turpius est ad fœnus dare quàm accipere. At Rutilius, quum ipse faceret quod grauius est, obiecit illi quod erat leuius.

34 *Fortiter* Valerio Publicole Iouis ædem dicanti, iamq; ex more postem tenenti, Marcus illius frater, de repente funestum nuntium iniecit dicens: O consul, filius tuus morbo periit in castris. Ob eum nuntium mœstis omnibus, Publicola nihil commotus, Cadauer, inquit, quolibet abijcite, simulq; dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen uerum erat perisse filiū, sed data opera factum est, ut à dedicatione reuocaretur, atq; is honos ad aliū transfiret. Quanquam Liuius libro ab Vrbe condita secundo hoc aliquanto diuersius narrat.

Cæsetius

Cesetius eques Romanus, quum à Cesare filium abdicare 35
iuberetur, quòd is tribunus pleb. cū Marullo collega ei inui- Pietas in fi-
diam mouisset regni affectati, Citius, inquit, Caesar tu mihi pium
omnes filios meos accipies, quàm ex his unū nota pellā mea.

Titus Labienus equiti strenuo de praeda Gallica aurum 36
donauit. Id uidens Scipio dixit equiti, Habebis donum uiri Honor pretio
diuitis. Hac uoce audita, eques aurum ad pedes Labieni ab- prior
iecit. Idem quum audiret Scipionem dicentem, Imperator te
armillis argenteis donat, alacer gaudio abiit. Miles aurum
contempsit, honorem amplexus est.

Qu. Fabius Minutius, hortante filio ut locum idoneum 37
paucorum iactura caperet, Vis'ne, inquit, tu ex illis paucis Vitam nemo
esse? Admonens non esse boni ducis, ullius militis incolumi- contemnit
tatem contemnere.

Fabricius Cineæ Epirotarum legato, magnam auri uim 38
dono offerenti, recusauit accipere, dicens: Se malle imperare Auri contem-
aurum habentibus quàm habere aurum. ptus

M. Liuius Iuso Hasdrubale, nonnullis suadentibus ut ho- 39
stes ad internecionem insequeretur, Aliqui, inquit, & super- Clementer
sint, qui de uictoria nostra nuntium hostibus perferant.

Varro Pauli collega, quoniā ex Cannensi pugna quæ Ro 40
manis fuit infeliciſſima, superfuit, honores à populo delatos Virtus infelix
recusauit, dicens felicioribus magistratibus opus esse Reipu.
Quum animū gereret inculpatū, fortunæ suæ reip. ultro tæ-
nas dare uoluit, uir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

Curius deuictis Sabinis cum ex senatus cōsulto ei amplia- 41
retur agri modus, quem consummati milites accipere solent Aequalitas
recusauit, & gregalium portione contentus fuit, dicens, esse
malum ciuem, cui non esset satis id quod cæteris esset satis.

Hortensius orator ob cultum mundiorē, ac gesticulatio- 42
nes in dicendo molliores, crebro male audiebat in ipsis etiam Affabilitas

iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo subagrestibus & infestis moribus, quum apud concilium de causa Syllæ quereretur, non iam histrionem illum diceret, sed gesticulatricem, Dionysiamq; notissimæ saltatriculæ nomine compellaret: tum uoce molli demissaq; Hortensius, Dionysia, inquit, Dionysia malim equidem esse, quàm quòd tu Torquate ἀμφοτέρω, ἀγροδίατρί, ἀγρόσιτρί, id est, inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculosè maledicit alteri, cui uel idem uel simile, uel diuersum, sed deterius uitium potest obijci.

43 Idem gloriari solet, quòd nunquam bello ciuili interfuisset. Refert M. Tullius epistola ad Cælium lib. 2.

44 L. Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit, Prælongi quod quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornicem offenderet. locus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, ut uix hasta possis contingere curuaturæ summum.

45 Idem Censor Cn. Domitio collegæ exprobranti quòd ob Retortum murænam in iuiuario mortuam lacrymasset, At tu, inquit, quum uxores tres extuleris, nullam emisisti lacrymam. Scite retorsit conuicium. Notauit illum quasi curasset uxorum mortem. Et alioqui turpius est, in uxoris funere non flere, quàm ob murænam emittere lacrymas.

46 Idem Cn. Domitius L. Crasso collegæ exprobrauit quòd censor tanti habitaret, eo quòd in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius milia nummum identidem promittens. Crassus ut erat præsentis ac festiui ingenio, rogauit collegam quanti ipse domum suam æstimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus, Quanto igitur, inquit, eam minoris æstimas, si decem arbusculas succidero? Eæ fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciue, quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crassus, nostrum luxuriosior, ego ne, qui decem columnas centum milibus

libus nummum emi, an tu qui decem arbutularum umbram tricies sestertium aestimas? Ita est ingenium hominum, ad aliena vitia perspicax, ad sua cecum.

Lucius Philippus consul L. Crasso summæ dignitatis et eloquentiæ viro, manum injici iusserat, eo quod vocem illius indignè ferret, qua dixerat, sibi alio senatu opus esse. At Crassus reiecto licitore, Non es, inquit, mihi tu Philippe consul, quando ego tibi non sum senator.

L. Crassus Mummium cognomento Divisorem, dixit ita sibi nomen inuenisse in campo Martio quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam.

L. Crassus cuidam roganti num molestus esset illi futurus si bene mane ante lucem ad eum ueniret, cum respondisset non eris molestus, et ille subiecisset, Iubebis igitur te suscitari? Crassus, at tu certè negaras te fore molestum. Venire non erat molestum, sed suscitari molestum. At percontator hoc ipsum quærebat, an si mane ueniret consulturus, futurus esset molestus. Crassus per iocum sic interpretatus est, ut si ueniret mane, ne molestus esset.

Idem apud Perpennam iudicè defendebat Aculeonē, quem accusabat L. Aelius Lamia homo deformis. Is quū interpelleret odiosè, Audiamus, inquit Crassus, pulchellum puerum. Huic dicto quum esset arrisum, Ingenium, inquit Aelius, ipse mihi fingere potui, formam non potui. Tum Crassus, Audiamus igitur, inquit, disertum. Multo arrisum est uehementius.

L. Porcius Nasica quum ex more conceptis uerbis à Catone censore rogaretur, habes ne uxorem ex animi tui sententia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui sententia. Verum ob eum iocum intempestiuum multa illi dicta est.

Scipio Nasica quum ad poetam Ennium uenisset, eiq; ab ostio querenti Ennium, ancilla dixisset eum domi non esse,

H 3 Nasica

Nasica sensit illam hoc domini iussu dicere, & illum intus esse. Ac tum quidem dissimulans abiit. At paucis post diebus quum ad Nasicam uenisset Ennius, eumq; à ianua quæreret, exclamat ipse Nasica, se domi non esse. Tum Ennius, Quid? Ego, inquit, non agnosco uocem tuam? Hic Nasica, Næ tu homo es impudens, ego quum te quærerem ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipsi?

53 Idem Nasica quibusdam dicentibus, res Romanas iam in
Otum inutile tuto esse, extinctis Carthaginienfibus, & Græcis in seruitutem reductis, Immo, inquit, nunc demum summo, in periculo sumus, posteaquam nulli supersunt, quos uel timeamus, uel reueremur. Sensit inimicos per occasionem utiles esse nobis, per quos non licet impune secureq; negligentes esse.

54 Idem cùm ædilitatem curulem adolescens peteret, ac ut
Iocus intempestiuus candidati solent, manum cuiusdã opere duratam prensaret, rogauit hominem, num manibus ambularet. Hoc dicto rusticane tribus sufficantes sibi exprobratam paupertatem, effecerunt ut repulsam ferret. Tantũ obfuit iocus intempestiuus.

55 In Gallico triumpho, milites hos uersiculos iactabant in
Impudicitia Cæsarem,

Vrbani seruate uxores, moechum caluum adducimus.

Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpisti mutuum.

Notabant quòd in prouincia agens alienas uxores auro corruperit, Romæ non emerit, sed mutuũ sumpserit, quòd uxor ipsius male audiret de Clodio. Nisi fortè quiddam obscœnius intelligi uoluerũt. Nam Suetonius aliquanto post commemorat, quòd Curio pater in oratione quadam appellat illum, omnium mulierum uirum, & omnium uirorum mulierem.

56 C. Gracchus ad quendam Corneliæ matri obtreffantem,
Pietas in matrem Tu, inquit, Corneliã uituperare audes quæ Tiberium peperit? Et adiecit, Qua fronte te Corneliæ comparas, an tu pepe

peperisti ut illa? Atqui nemo ciuis ignorat, diutius illam sine viro fuisse, quàm te uirum. Is in quem hæc dicebantur, male audiebat de mollitie.

Populus Romanus Carbone pollicente quippiam & ad-
dente iusiurandū cum execratione, populus uicissim iurauit,
se illi non credere. Probis uiris & iniuratis habenda fides, Diffidentia
lembus ne iuratis quidē. Refertur ad id uersus Menædricus:
Τῆς ὁμοῦ τοῦ δὲ πέθου τὸ λέγοντος, ὃ λόγος. Id est,
Suadet loquentis uita non oratio.

Silenus senex, à Mida captus, rogatus est quid esset homi-
ni optimum: diu silentium tenuit, tandem adactus ut diceret,
respondit, Optimum esse nunquam nasci, proximum quàm
ocysime aboleri, atque hoc pretio dimissus est. Huius dicti
præter alios meminit Ouidius libro Metamor. 11.

Iulij Drusi ædes Publicolæ pluribus ex partibus patebāt
uicinarum prospectui. Hoc incommodum faber se quinq; ta-
lentis correcturum pollicebatur, effecturumq; ne pars ali-
qua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus, Decem, inquit, da
bo, si talem reddas domum meam, ut undiquaque pateat o-
mnium oculis, quo non uicini tantum, sed omnes ciues per-
spicere possint quomodo domi meæ uiuatur.

M. Seruilius dissuasurus legē quam ferebat M. Pinarius,
dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixerō, num mihi ma-
ledicturus es, ut cæteris soles? Vt sementem, inquit Pinarius,
feceris, ita & metes: per allegoriam munitans illum male au-
diturum, si malediceret.

Libo cum Seruilio Galbæ dixisset, quando tandem Galbæ
exibis de triclinio tuo? mox audiit, quum tu de cubiculo alie-
no. Libo notauit Galbam, quod L. Scribonio trib. plebis iu-
dices ferret familiares suos, & conuiujs corruptos, Galbæ
uicissim illum notauit adulterij.

Cele

62 *Celebratur & Glaucia dictum in Metellum, Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors uillæ solet esse contigua. Notauit autem illum, quod multos sibi cibo largitionibusq; deuinciret, quod idem alijs uerbis Libo obiecit Galba. In corte aluntur animalia domestica.*

Iocus è fabula 63 *Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ob coniecturam opinor, quod illa esset fatidica, Multos, inquit Antonius, posses Aiaces tuos Oileos nominare: notans illius impudicitiam. Nam Ajax Cassandram de templo Palladis raptam, ut constuprauit.*

Correctum in peius 64 *Quum Gallus qui testimoniū ferebat cōtra Pisonē, dixisset innumerabile pecuniā Magio præfecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret, Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquam nudus nuces legcret, in uentrem abstulisse. Correxist sermonem suum Gallus, sed ita ut crimini corruptelæ crimen adderet luxus.*

Græcorum mores 65 *M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorum uenaliū, quorum ut quisq; sciret optime Græcè, ita esse nequissimū. Senties unā cum literis Græcorū mores ad Latinos demigrare. Vnde q. M. Tullius fuit iniquior Græcæ nationi, propemodum uideri possit illi fuisse hereditariū.*

Ridicule 66 *Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium urgeret, ut diceret si quid uellet, Dicam, inquit, si nucem fregeris.*

Iocus ex specie corporis 67 *Huic simillimum est quod de Vespasiano patre narrat Suetonius, quū scurrā multa in alios iacentē, prouocasset ut in se quoq; diceret aliquid, Dicā, inquit, ubi uentrem exonerare desieris: alludēs ad formam Cæsaris, qui faciē habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis,*

Vtere lactucis, ac mollibus utere maluis,

Nam faciem durum Phoebe cacantis habes.

C. Fabricius P. Cornelium hominē ut putabatur avarum 68
 & furacem, sed egregie fortem ac bonum Imperatorem, suo
 suffragio fecerat cōsulem. Huic quū Cornelius ex more gra-
 tias ageret, quòd immemor simultatis ipsum fecisset consu-
 lem, bello præsertim magno & graui, Nihil est, inquit, quòd
 mihi gratias agas, si malui cōpilari quàm uenire. Cōpilamur
 fūrto, ueneunt bello capti. Proinde inimico fauit, cuius dexte-
 ritate sperabat fore, ne Romani uenirent in manus hostium.

Coropilari
 Venire

Scauola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Grac- 69
 chi, aurum erat repensum, roganti ut se in Asiam præfectum
 duceret, Quid tibi uis, inquit, insane? tanta malorū est multi-
 tudo ciuiū, ut tibi hoc confirmem, si Romæ manseris te pau-
 cis annis ad maximas pecunias esse peruenturū. Notauit aua-
 ritiam hominis, præfecturam non ob aliud ambientis, nisi ut
 spoliaret prouinciales, ac ludens finxit, id citius consequutu-
 rum Romæ hoc dictū Fannius in Annalibus adscribit Afri-
 cano Aemiliano, qui dictus fuerit Iron.

Furax magi-
 stratus

Qu. Scauola Publij filius, quum postulasset ut fundus cu- 70
 ius emptor erat, sibi semel indicaretur, idq; fecisset uēditor, Iuste
 dixit se pluris aestimare, & adiecit pretio centum millia.
 Exemplum integritatis uix hoc seculo credibile.

C. Publicius solitus est dicere P. Mummiū, cuius tem- 71
 pori hominem esse. Sentiens illum dexteritate facilitateq; ad
 omnem uitæ statum esse accomodum. Eodem sensu Pollio-
 nem Asinium omnium horarum hominem legimus. Et Ti-
 berius Cæsar duos familiarius ab ipso dilectos omnium ho-
 rarum amicos uocare solet.

Africanus censor tribu mouebat Centurionē, qui in Pauli 72
 pugna non adfuerat: ille quum diceret se custodiæ causa in
 castris remāsisse, rogaretq; quur ab eo notaretur, Non amo,
 inquit Africanus, nimium diligētes. Dissimulauit Centurio-
 nis

nis ignauiam, & accusauit nimium diligentem custodiam.

73 *Linus Salinator quum Tarentum amisisset, arcem tamen retinuit, multaq; ex ea praelia praeclare gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Maximus id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, ut meminisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni, inquit Maximus, meminerim? Nunquam enim ego recepissem, nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quod Maximus diuersum ex alterius uerbis excepit, quam ille uolebat. Refert M. Tullius lib. de Oratore 2. & Plutarchus in uita Fabij Max. tametsi hic M. Lucium appellat, nec addit Salinatoris cognomen.*

74 *Idem quum bellum aduersus Asdrubalem gesturus urbem egrederetur, monitus est à Fabio Maximo ne prius cum hoste consereret, quam uires animunq; illius cognosceret. Is respondit se primam quanq; occasionem pugnae arrepturum. Percontantibus, quid ita properaret, Ut quam celerrime, inquit, aut gloriam ex hostibus uictis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Virtus & ira sermonem hominis inter se partitae sunt, illa triumphi auda, haec iniustae damnationis memor.*

75 *Mancia quum audisset Antonium censorem, cui male uolebat, à M. Dironio de ambitu postulatum, Aliquando, inquit, tibi tuum negotium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet ex se quod agat.*

76 *Qu. Opimius consularis quum esset adolescentulus male audiuit. Is Aegilio homini festiuo, qui uidebatur mollior, nec erat, sic exprobrauit molliem: Quid tu Aegilia mea, quando ad me uenies cum tua lana & colo? Lepide retorsit Aegilius. Non pol, inquit, audeo, nam me ad famosas uetuit mater accedere. Alter simulabat orationem uelut ad foeminam, alter accepta persona simulationem uertit in irrisionem.*

77 *Inter falsa commemorat & illud M. Tullius ex Nenio, apud*

apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater: isq; respon- Submorosus
det, Mirum ni cantem, condemnatus sum. Indignatur senex iocus
submorosus rogari quur ploret, quasi damnatus magis can-
tare debuisset. Perinde quasi si quis interroget egrotum:
quur suspiras, aut quur decumbis?

Scaurus accusabat Rutiliū ambitus quum ipse consul esset 78
factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostēdebat lite- Literarum in
ras A F P R, easq; sic interpretabatur, Actum fide P. Ruti- interpretatio
lij. Contrā Rutilius dicebat illis significari, antē factum, pōst
relatum, Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat excla-
mabat. Neutrum illis literis declarari. Quum Scaurus dixisset,
quid igitur? festiuiter in ipsum torsit, Aemilius fecit, ple-
ctetur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum com-
misisse qui obtinuerat, quā qui repulsus erat. Simile quid-
dam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic
Romam profecto quum ostendissent has literas saxo inscul-
ptas S. P. Q. R. quibus significari uolunt, Senatus populusq;
Romanus, ac uelut hospes rogaretur, quid sibi uellent illæ
literæ, dissimulans dixit, Stultus populus querit Romam.

M. Scaurus quum pro rostris accusaretur, quod à rege 79
Mithridate ad prodendam Rempublicam pecuniam acce-
pisset, ita causam suam egit, Iniquum est Quirites, quum in-
ter alios uixerim, apud alios me rationem uitæ reddere. Sed Autoritas
tamen audebo uos interrogare, Varius Sucronensis ait, M. personæ
Aemilium Scaurum mercede corruptum populum Roma-
num prodidisse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ se affinem
esse negat, utri creditis? Nominato tantum actore & reo
populus accusationem repulit.

C. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus 80
erat Scaurus, ac forte funus quoddam duceretur, Vide in- Hæredipeta
quit, Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor: no-
tans

tans Scaurum, qui male audiebat quod Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

81 **Ab inexpectato** Quum Silus testis læsisset Pisonē reum, cui Crassus aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat, Potest fieri Sile, inquit Crassus, ut is unde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuit Silus. Potest etiam, inquit, fieri, ut tu non recte intellexeris. Quū id quoque toto capite annuisset Silus, ut se Crasso daret, subiecit Crassus, Potest etiam fieri, ut omnino quod te audisse dicis, nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationē, ut Silum testem omnium risus obrueret.

82 **Ex iisdem uerbis retortum** C. Lælius cuidam malo genere nato, obijcienti sibi quod indignus esset suis maioribus, At Hercule, inquit, tu tuis dignus es. Id si dicas bono uiro ex bonis prognato laus est: sin malo ex malis prognato, graue conuicium est.

83 **Irrisio retorta** M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac satis contumeliosè interroganti, quid fers Cinciole? Ut emas, inquit, si uti uelis, notans illum quod donatis & commodatiuijs rebus uti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quàm rogare. Ad hæc, amphibologia est in uerbo ferre: fert enim qui promulgat legem, & fert qui portat aliquid uenale.

84 **Ab impossibili** M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse in herba recubisset, Vellem, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianum illud, Quàm uellem mos esset amicis etiam noctu operam dare. Optat enim adolescens quod fieri non potest.

85 **Salsè** Quum M. Lepidus censor M. Antistio Pyrgensi equum ignominie causa ademisset, & amici uociferantes quærent, quid ille patri suo responderus esset, quur ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset, Dicat, inquit, me nihil horum
crede

credere. In simili argumento lufit Augustus, fed ciuilius, dic me tibi difflicuiffe.

Pomponius uir insignis multis uulneribus in bello acceptis, quum ad Mithridatem adductus ab eo quæreretur, an fi curaret eum, uellet fibi effe amicus. Si tu, inquit, Romanis amicus fueris, me quoque amicum habebis. 86
Fides erga patriam

Spurina aruspex admonuit C. Cæfarem, cauere difcrimen ingens quod ultra Calendas Martias non proferretur. Eo die quum iret in fenatum, Spurina forte obuio, Quid ais, inquit, non ne uenere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, fed nondum præteriere. Nam eodem die cæfus eft Cæfar. 87
Diuinatione

Spartaco in Craffum omnes moueti copias, quidâ equum dono obtulit. At ille, Si uicero, inquit, plurimos ex hofte equos habiturus fum. Si uictus fuero, nec hic mihi futurus eft ufui: fimulq; cum dicto equû gladio trãfuerberatû interemit. 88
Barbaricè

Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immodicam potentiam, & ob uulnus fascia linea tibiam uinctam haberet, dixit aliquis, quid refert ubi gefcet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculum olim erat infigne regum. 89
Potentia inuidiofa

Quoniam Fabius contando eludebat hoftem quum Marcellus uiribus urgeret Annibalem, ille dictus eft clypeus Romanorum, hic enfis, quòd illi præcipuum ftudium fuit, ne quid cladis acciperent Romani, alteri ut hoftem perimeret. 90
Clypeus Romanorum. Fabius

D I V E R S O R V M G R A E.

C O R V M A P O P H T H E.

G M A T A.

Anitus amicorum Alcibiadis unus, cum ad coenam rogarat: ille recufauit, fed domi bene potus cum famulis comestabundus irrupit, ftansq; ad oftium coenaculi iuffit famulos 91
Amicitia fiducia

I u1fa

uasa diripere, & ad suas aedes deferre, qui ferè dimidium asportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis uiolentam superbiam criminantibus, Anytus dixit, illum humaniter egisse, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset.

92 **Institutio** Hippomachus aliptes quum aliquando uideret adolescentes quos exercebat, è foro carnes effèrentes, dicebat, se procul agnoscere suos esse discipulos: quòd institutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis.

93 Quibusdam laude uehentibus procerum quempiam, ac praelongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamen idoneum, Sanè, inquit, si pendens in alto corona esset detrahenda.

94 **Turba sine duce** Demades orator uita defuncto Alexandro dixit, se uidere exercitum Macedonũ principe orbatum, Cyclopi similem. Sentiens turbam militũ, nisi adsit dux cõrdatus ac uigilans, nulli esse usui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo, frustra uastum corpus ac uires habebat immanes.

95 **Arte tractata plebs** Idem quæstor, populo huic persuaso ut ijs qui ab Alexandro descuerant triremes auxiliares mitterent, iubentiq; ut illico pecunias depromeret, Paratæ sunt, inquit, pecuniæ, ô uiri Athenienses, quas in congios deposueram, ut singuli minæ dimidium acciperetis. Verũ si hæc mauultis in hunc usum erogari, per me quidem ut uestris sicuti libet utamini licet. Hoc sermone fregit impetum populi, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdum ut indomita beluæ, artē ad meliora consilia auocandus est populus.

96 **Sobrietas** Prandens apud Phocionem, quum apparatus admodum tenuem uideret, Demiror, inquit, ô Phocion, te Rempublicā administrare, quum possis ad istum prandere modum. Bis errans, & quòd lucri tantũ causa putaret ad eundam Rempub. & quòd luxum probaret in eo, cui maxime conueniebat

bat sobrietas: Sed Demades alios è suis moribus æstimabat.
Erat enim & pecuniarum avidus & luxui deditus.

Quum uidisset Philippum largius potum cum amicis 97
saltasse per mediam captiuorum turbam, eisq; petulanter
exprobrasse suam calamitatem, libere dixit, Quum ô rex for
tuna tibi Agamemnonis personam imposuerit, non pudet te Libera moni
factis agere Thersiten? Ea uox totum regem in diuersum ui uia
ta genus immutauit.

Quum Athenienses uellent Alexandro diuinos honores 98
decernere, Videte, inquit, ne dum cœlum custoditis, terram Libere
amittatis. Alexâder enim ambiebat monarchiâ. Absurdû au
tẽ erat eos sic aliû donare cœlo, ut ipsi, terra sua pellerentur.

locari solet in Demosthenẽ, quòd ceteri quidem oratores 99
dicerent ad aquam, ipse uerò & scriberet: taxans eum quòd Lepide
nunquam nisi de scripto diceret, tum esset ὑποπόδης. Con-
trà Demades ut largius bibebat, ita ualebat extemporali di-
ctione. Rhetores olim dicebant ad clepsydram.

Onomadenus Chius posteaquam aduersam factionem su- 100
perasset, quibusdã censentibus omnes diuersæ factionis urbe Inimici uiriles
pellendos, negauit expedire, dicens se uereri, ne omnibus ini-
micis ad unum ciectis, inter amicos existerent dissidia. Sen-
tiens sic esse multorû ingenium, ut si defint inimici, in quos
naturæ malitiam exercean, amicos impetant.

Simonides Pausaniæ Lacedæmoniorum regi subinde de 1
rebus à se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irri-
sionem hortanti, ut aliquid sapienter ipsum admoneret, Mo- Libera admo
neo, inquit, ut te memineris hominem esse. nitio

Idem reprehendẽtibus quòd ad quæstum scriberet, iocari 2
solet, sibi duas arcas esse domi, alterã pecuniæ, alteram gra- Mercedis
tiarum: priorem se reperire plenam, alterã semper uacuam. amor

Idem quũ ceteros laudando uenaretur, ut aliquid darent, 3

I 2 interro

Stupidi interrogatus quur non & Thessalos captaret, Stupidiore sunt, inquit, quàm ut à me falli possint. Qui querunt cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, ut nō sentirent ingenium poëmatum illius, nec tangerētur amore nominis in posteros transmittendi, non poterant ab illo falli.

4 Idem interrogatus quam ob rem, quum esset extreme senectutis tamen attentus esset ad rem, Quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quàm uiuus carere amicis, taxans instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod uolunt, negligunt amicum, iidem dum sperant, obseruiunt.

5 Lycurgus orator obijciente quodam, quòd se pecunia redemisset à calumnia, nō est inficiatus, sed clarissima uoce populum appellans, Bene habet, inquit, uiri Athenienses, quandoquidem tot annos in Republica uersatum dedisse me non accepisse pecuniam criminantur obtrectatores.

Eloquentia certamen 6 Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, uter esset in palestra superior, ipse an Pericles, Posteaquàm, inquit, ego hominem pugnando deieci, ille se negat cecidisse, itaque uincit, & spectatores à sua sententia deijcit: sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia uincere, & quocunq; uellet agere multitudinem. Nam Thucydides uir præpotēs diu in administranda republica aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palestram appellauit.

Pietas in parentes 7 Dario totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad ultimas solitudines peruenerant. Interroganti tandem ab eo quem fugiendi finem essent facturi, responderunt se nec agros, nec uillas, nec urbes pro quibus dimicarent habere: cæterum quum ad parentū suorum monumenta peruentum esset, tum deniq; sciturum Darium, quomodo Scythæ soleant preliari.

Alexan

Alexander statuerat Lampfacum diruere. Ad id tenden- 8
ti quum Anaximenes Alexandri præceptor ueniret obuiam
extra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexan-
der suspicans quid esset petiturus, Iuro, inquit, me non factu-
rum quod petit Anaximenes. Tum Anaximenes, Peto, in- Ingeniose
quit, ut Lampfacum diruas. Captus erat Alexander, & iure
iurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat.

Alexander consulto oraculo monitus est, ut eum qui sibi 9
portam egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit
agaso, iussus est arripi. Roganti quid commeruisset, respon- Solerter
sum est ita iussisse deum. Si ita est, inquit, ô rex, aliud designa-
uit oraculum. Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso enim
sequitur asinum ut impellat, alioqui non secuturum. Alexan-
der delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

Amasis Aegypti rex ab amicis admonitus, quod perfun- 10
ctus negotijs forensibus potaret, omniq; uoluptatum genere
solueretur, respondit, Qui arcus habent, eos non intendere Relaxandus
nisi quum opus est: quos si semper intendant, rûpendos esse, animus
ac ne tum quidem fore usui, quum exigit usus. Ita qui nulla
relaxatione curas suas soluunt, aut mente captos, aut corpo-
re male affectos euadere.

Conspiciens quendam amisso filio lugentem, Si tunc, in- 11
quit, quum nondum esset, non dolebas: nec nunc quidem do-
leas quum non est.

Psammenitus Aegyptiorum rex à Cambyse regno pulsus 12
est. Eius filiam ancillari ueste indutam cum aliquot nobilium
uirginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam,
ut hoc spectaculo parentum captiuorum animos discrucia-
ret. Cæteris indigne ferentibus, solus Psammenitus demisit
oculos. Mox iussit duci filium illius cum alijs plurimis eius-
dē ætatis, uinctis cervicibus & ore frænato. Atq; hoc etiam
I 3 spectu

ſpectaculo ſolus Pſammenitus ad lacrymas commotus non eſt. Idem quum uidiffet familiarem quendam exutum opibus mendicantem obambulare, hoc ſpectaculo adeo commotus eſt, ut ingenti fletu hominem amicū compellans, caput ſuum barbarico more cederet. Ea re cognita, quum Cambyſes per nuntium cauſam ſciſcitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, unius ſeniculi calamitatem tam impotenter ferret: reſpondit, Fili Cyri, domeſtica mala grauiora ſunt, quàm ut lacrymas recipiant: at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad ſummam inopiam reductus eſt, idq; in extremo ſeueſtutis limine.

Fortiter
Amanter

13 Croeſus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento *pacem bello prætulit, quòd pacis tempore filij ſepelirent patres, in bello contrà, patres ſepelirent liberos.*

Pax bello po-
tior

14 Idem quum uideret Cyri milites per urbē captam diſcurrentes, percontatus eſt Cyrum, quid agerent. Quumq; is reſpondiſſet, *diripiunt urbem tuam, opesq; tuas populantur. Nequaquam, inquit, ò rex, nihil iam hìc meum eſt, tuum eſt quod diripiunt. Ea uox cōmouit Cyrum, ut ſuos à direptione reuocaret.*

Prudenter

15 Quum Cambyſes ſe cum patre Cyro conferret, Amicis *illum patre præſtantiorem affirmantibus, Croeſus reſpondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquiſſet filium. Sentiens & hoc eſſe non inſimum erga Rempub. meritum, ſi non ſolum ipſe te præſtiteris egregium uirum, ſed aliquem tui ſimilem gignas educesq; patriæ.*

Proles debe-
tur patriæ

16 Megabyzes quum apud Helleſpontios agens audiſſet quòd Chalcedoniꝝ decem & ſeptem annis urbem condidiſſent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuiſſe cæcos, qui quum adeſſet locus urbi condendæ multo commodior, deteriorem elegiſſent. Hoc dicto ſcribit Herodotus

Locus eligen-
dus urbi

Mega

Megabyzem apud Helleſpōtios immortalē ſui memoriā reli-
quiſſe. Quod ſi uerū eſt, erat tū tēporis mira dictōrū caritas.

Simonides interrogatus utra res eſſet optabilior, diuitiæ 17
an ſapientia. Dubito, inquit, ut qui uideam ſapientes frequen- Diuitiæ
tare diuitum ſores: innuens philoſophos uerbis quidem con-
temnere diuitias, ſed re tamen eas captare.

Euripides, quum populus Athenienſis tumultuaretur, 18
offenſus ſententia quadam in illius tragœdia quæ tum age- Fiducia artiſ
batur, & autorem efflagitaret ut eam mutaret, progreſſus
in ſcenam dixit ſe ut populum doceret, non ut ab eo diſce-
ret, fabulas ſolere componere: Eruditio ſibi conſciā contem-
pſit multitudinis iudicium.

Idem apud Alceſtidem tragœdiarum ſcriptorem aliquan- 19
do queſtus eſt, quòd ſummo tridui labore adnixus non po-
tuiſſet niſi tres uerſus abſoluere. Contra Alceſtidi glorianti Fiducia artiſ
quòd ipſe perſacile centum abſoluiffet uno die, At tui, inquit,
ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi ſunt.

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidiſti ex modis ad 20
tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, Ni ſtupidus
eſſet, inquit, non riſiſſet, quòd res ſerias Lydijs modis tem- Temperantia
perarim. Lydij modi laſciuiores ſunt. Porro quæ per ſe tri-
ſtia ſunt, ea decet arte exhilarare. Reſert hoc Plutarchus in
libello τῶν ἡμετέρων ἀνέκων. Quum Euripides choream agentibus
ſuccinuiſſet cantionem quandam modulatam, unus illorum
riſit. Cui poëta, Ni ſtupidus eſſes & expers affectuum, haud-
quaquam riſiſſes me canente Mixolydium.

Alexis poëta Callimedontem rhetorem, ut delicijs dedi- 21
tum taxauit hiſ uerſibus:

Ἦπερ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνῄσκειν θέλει,

Ἦπερ ἡ μήτρας, καλλιμέδων δὲ πάρα βῆθαι.

Pro patria uel quilibet uelit mori,

Luxus

I 4

At

At metrae amore, Callimедon solus cupit.

Perit Latinis ioci gratia, nam *μάτρη* patriam significat, *μαίτρη* non matrem sed uulnam aut piscem sonat. Pisces olim erant in delicijs.

- 22 Cuidam uidenti ipsum iam senio fessum egrè lenteq; incedere, ac rogāti quid ageret, Paulatim, inquit, morior, siue pedetentim morior. Significans senes non uiuere, sed lente mori.

23 Menander centum & quinq; fabulas scripsisse traditur, ex quibus tantum octo uicit. Itaq; quum à Philemone longe impari, fauore populi se penumero uinceretur, fortè illi factus obuiam dixit, *Quæso Philemon, bona uenia dic mihi, quum me uincis non erubescis? Victi solent erubescere, at sic uincere Menander iudicabat erubescendum.*

- 24 Philoxenus poëta quum audisset suos uersus à laterarijs perperam recitari, lateres ipsorum comminuit dicens, Vos mea corrumpitis, ego uicissim uestra.

25 Philippides poëta comicus Lysimacho cum primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret libertatem suam, diceretq;, *Quid uis tibi impartiam rerum mearum? Quodcunq; uoles, inquit, modo ne arcani quippiam: significans esse periculosum nosse magnatum arcana, quorum si quid effutias, actum est de capite: quanquam & alioqui solent odisse conscios eorum quæ nolint effferri.*

26 Actius poëta interrogatus quur non ageret causas, quum in tragœdijs optimè tractaret argumenta. Quoniam, inquit, in tragœdijs ea dicuntur quæ ipse uolo, in foro aduersarij dicerent quæ minime uellem. Idem fit in dialogis, ubi qui scribit opus, unicuique tribuit orationem qualem putat esse commodam, in iudicijs secus fit.

27 Antigenides Thebanus Ismeniae discipulo quum scite canens populo minus probaretur, Mihi, inquit, cane & Musis: admonens

admonens prorsus esse contemnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnum præmium sit ipsa conscientia.

Leo Byzantius quum à ciuibus accusaretur, adhortantibus nonnullis ut ad hostes confugeret, in cōcionem prodians, 28

Ego, inquit, à uobis ciues mei, quàm uobiscum interfici malo. Pietas in patriam

Cuidam obijcienti oculorum infirmitatem, quum exprobator esset gibbo deformatus, Humanum, inquit, opprobriasti uitium, quum ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit uitium, quo uicissim ipse possit redargui. 29 Recriminatio

Aeschylus poëta Tragicus aliquādo spectans Isthmia certamina, quum alter pugilum esset cæsus, totumq; theatrum exclamaret, O Chium Iouem fudisti, Vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cæsus silet, & spectatores uociferantur. Solent icti ob dolorem exclamare. Hic contrà, qui dolebat silebat, qui lesi non erant clamabant. 30 Præposteriores mores

Pytho rhetor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodissetq; in concionem suaturus concordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu. At ille risum uertit in rem seriam, Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeā, uxorem habeo multo me obesiorem, & tamen concordem quoduis grabatulum capit ambos, discordes ne tota quidem domus. Hoc procemio usus ingressus est orationem. 31 Concordia

Pytho Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum admittentibus ac prædicantibus quòd Cotyn regem interemisset, Deo debetur Dijs, inquit, habenda est gratia, quibus autoribus hoc factum præclare gestum est. Nam ipse nihil aliud quàm manum & operam meam commodauit. Euentus rei in manu Dei est, & huic debetur gratia si quid feliciter cesserit. Sed interim uult nostram operam accedere. 32 gratia

- 33 *Lyfander Lacedæmonius militem qui de uia deflexerat*
 Integritas mi- *castigauit. Ei dicenti ad nullius rei rapinam se ab agmine re-*
 liris *ceffiffe, Ne speciem quidem, inquit, rapturi præbeas uolo.*
- 34 *Thraſibulus quum moliretur exigua manu ciuitatē Athe-*
 nienſium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam
 è conſcijs dicenti, quantas gratias tibi debebunt Athenæ per
 te libertatem conſequutæ? *Dij faxint, inquit, ut quantas ipſe*
 Pietas in pa- *illis debeo, uidear retuliſſe. Significans neminem patriæ pa-*
 triam *rem referre gratiam, etiam ſi uitam impendat.*
- 35 *Quum Gorgias ſophiſta recitaret in Olympicis ludis*
 Pax dome- *apud Græcos orationem de concordia, Melanthus quidam,*
 ſtica *Hic, inquit, de concordia totius Græciæ diſſerit, qui ſibi,*
uxori & ancillæ tribus duntaxat ut concorditer uiuant
nondum perſuaſit.
- 36 *Theodorus Athenienſis, cognomento ὁ ἄσπετος, dicere ſo-*
 litus eſt, ſe doctrinam auditoribus dextra porrigere, ſed illos
 ſiniſtra accipere. Sentiens illos benediſta in malam accom-
 modare partem.
- 37 *Stratocles Athenienſis quum de parta uictoria nuntium*
 accepiffet, protinus ad populum retulit, utq; ſupplicatio dijs
 immortalibus decerneretur perſuaſit. Aliquāto poſt quū cer-
 tior nuntius adferretur acceptæ cladis, populo indignante
 quòd, deluſus eſſet, *Ecquis, inquit, meſtrū quicquā damni acce-*
 Voluptas tem- *pit, quod totū hoc triduum mea opera hilares latiſq; fuiſtis?*
 poraria
- 38 *Theramenes unus triginta tyrannorum, domo in qua*
 multi accumbebant in cœnantes illapſa, ſolus incolumis eua-
 ſit. Hanc ob rem quum ab alijs felix prædicaretur, ille ma-
 gna exclamans uoce, *O fortuna, inquit, cui me occaſioni ſer-*
 Fortuna *uas? Senſit uir prudens ſe non eſſe ſeruatum ſed maiori malo*
reſeruatum. Nam aliquanto poſt interfectus eſt.
- 39 *Idem quum iuſſu tyrannorū porrectam ueneni potionem*
 fortiter,

fortiter hausisset, quod ex ea superfuerat sic illisit solo, ut clauum sonum ederet, reddensq; seruo publico qui eam traderat, Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculū continuo ad illum perferas. Erat is Critias ē triginta tyrannis crudelissimus.

Celebratur Iasonis Theſſali dictū, quo se purgare solet ijs quibus molestiam aut uim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem habere uelit, cum in paruis interdū illam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta sit Respub. agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

Cleon posteaquā reip. administrationē capeſſere destinasset, testatus est se iā omniū amicitiarū uincula uelle soluere: q. amici plerunq; obſtant, ne liceat ubiq; rectū tenere clauum.

Inter Neronem & Thraſeam graues intercedebant inimiciæ, uerū ciuidam multa criminoſe iactanti de Thraſea, dicentiq; cauſam ab illo perperam eſſe iudicatam, obſtitit Nero exclamans, Vtinam me tam Thraſea diligat, quā eſt iudex rectus & æquus. Hoſtis hoſti teſtimonium perhibuit, de fama periclitanti, nullum autē grauius teſtimonium, quā inimici de inimico.

Nero ſibi cōpararat aulæum quoddam inſigne, tum pretio, tum pulchritudine. Id uidens Seneca, Declaraſti, inquit, te eſſe pauperem. Cauſam rogāte Nerone, Quoniā ſi iſthuc amiſeris, inquit, non poteris aliud parare ſimile. Euenit ut illud aulæum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet unicum, quo amiſſo nō queat alterum promere, pauper eſt. Tutiffimum igitur eſt mediocribus ac parabilibus delectari.

Seruius Dolabellæ quum interrogaretur an dominus eius auſtionem propoſuiſſet, Domum, inquit, uendidit. Luxum heri

heri notans, quum id falsum esset, Qui domum uendidit, non opus habet ut seruum exponat auctioni.

45 Plancus quum in causa quadam adesset amico, uelletq;
Arte retortū testem molestum perturbare, interrogauit quo se artificio
conuicium tueretur. Sciebat enim illum esse sutorē. At ille lepidē retor-
quens in Plancū, Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium
habetur instrumentum, sed teste exprobrabat illi adulteriū
cum Meua Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

46 Post Mutinensem fugam, percontantibus quid ageret
Bibit et fugit Antonius, quidam ē familiaribus eius respondisse fertur, Id
quod canis in Nilo, bibit & fugit. Constat enim in Aegypto
canes ē Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum
eo in flumine regnantium.

47 Lucius Cæcilius, quum C. Cæsar alijs qui secum pila lusi-
Lepide tabant centum sestertia daret, illi uni eius summæ dimidium:
Quid, inquit, num ego una manu ludo ac nō duabus? Si offi-
cium erat colludere, non minus præstiterat ille quàm ceteri.

48 Laberius ex equite Romano factus nimis annos iam na-
Libere tus sexaginta, huc adigente Cæsare, in actione quadam indu-
xit habitum Syri, qui ueluti flagris cæsus, ac proripienti se
similis exclamabat, Porro Quirites libertatem perdidimus.

49 Ac paulo pōst adiecit, Necesse est multos timeat quē mul-
ti timēt. Ad has uoces populus uniuersus oculos & ora con-
uertit in Cæsare, intelligens illius impotentia his dictis lapi-
datam. Hoc modo quā licuit Laberius ultus est sortem suam.

50 Titius quidam studiose pila ludere solet, sed idem noctu si-
Ex ambiguo gna sacra frangere putabatur. hunc quum gregales in cam-
recte po desiderarent, Vespæ Terentius hoc colore excusauit, ut
diceret illum fregisse brachium. Nam diuorū imagines bra-
chijs gestabant donaria. Huc allusit Vespæ.

51 Pylades histrio Augusti tēporibus celebris, quum Hylas
disci

discipulus, quem ad æqualitatis contentionem prouexerat, Rex cogita-
in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat, τὸν bundus:
μέγαρ ἀγαμέμνονα, id est, magnum illum Agamemnonem,
ac sublimem ueluti metiretur, ἐ καυα proclamaui, οὐ μα-
κρόν ἔ. μέγαρ ποιεῖς, id est, tu longum facis non magnum.
Tunc populus efflagitauit ut Pylades idem canticum saltaret
iterum. Quumq; ad lacum uenisset quem reprehēderat, ex-
pressit Agamemnonem cogitabundum: nil magno duci ma-
gis conuenire ratus quàm pro omnibus cogitare. Ea res ma-
gnum ducem facit, non proceritas corporis.

Idem Hylam negligenter saltantem Oedipodem hac uoce 52
castigauit, οὐ βλέπεις, id est, tu uides: quum ille Oedipodem Imitatio
iam cæcum exprimere debuerit. mala

Idem Pylades quum saltans Herculem furentem nonnullis 53
incessum histrioni conuenientem minus seruare uideretur, Decorum
deposita persona ridētes increpuit, dicēs, μάργοι μανόμυρορ
ῶρχῶμαι, id est stulti, furentem salto. Significans hoc ipsum
quod uidebatur indecorum, maxime decorum esse.

Appius homo dicax usq; ad scurrilitatē, Caio Sextio dixit, 54
Cœnabo apud te, nam uni locum esse uideo: notans illū quòd
luscus esset. Cui Sextius ex tempore, Manus, inquit, laua, & Ab inexpectato
cœna: teste obijciens illi impudiciā, aut certe rapacitatem.

Appius maior quum in senatu ageretur de agris publicis, 55
ac premeretur Lucilius ab his qui à pecore eius depasci pu-
blicos agros dicerent; Non est, inquit, Lucilij pecus illud, er-
ratis. Hactenus defendere uidebatur, sed adiecit, ego liberū
puto, qua lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expecta-
batur enim ut probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alte-
rius cuiuspiam, ac reum subleuaret, nunc irrisum grauabat.

Appius populo Romano exprobrabat, sibi acceptum 56
ferri debere quòd ex muto & elingui facundum haberet
consulem

Facta dictis consulem: de L. Volumnio collega senties. ibi L. Volumnius,
potiora Quam mallet, inquit, tu à me strenue facere, quàm ego abs
 te scite loqui didicissem.

57 Appius Claudius dicere solitus est: Populo Romano lon-
Otiū iuvenile ge melius committi negotium quàm otium. Sentiens multi-
 tudinem bellis excitari ad uirtutem, in pace defluere ad uo-
 luptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac
 regionum exitium.

58 Ischomachus nimis cum primis celebris, medico percon-
 tante rusticum qui ob ingurgitationem male habebat, num
Ridicule ad uomitum coenasset, Nequaquam, inquit, sed in uentrem.
 locus Græcis festiuor est, quod eis sonat pariter & in, &
 usq; ad, εἰς ἔμετον, εἰς κοίλαν.

59 Item quum mendica quædam uentris tormina pateretur,
Ab ambiguo ac medicus percontaretur, num haberet in uentre: Qui po-
 test, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti fe-
 stiuitas iucundior est Græcis, quibus in uentre habere dici-
 tur quæ fert uterum. Nam id medicus percontabatur, an
 esset grauida.

60 Antiocho cui cognomē erat ἐπιφανής, id est illustris, Po-
 lybius inuertit nomen, appellans illū ἐπιμωνῆς, id est infanū,
Nominis de- quod cū infimis quibusdam plebeijs atq; etiam cum hospiti-
prauatio bus præter regiam dignitatem uoluptatibus indulgeret.

S T R A T O N I C V S.

1 Stratonicus citharædus, natione Atheniensis, non minus
Sitim præue- festiuis dictis quàm arte musica celebris ad quietem iturus
nire assidue iubeat puerum sibi infundere uinum, non quod si-
 tiam, inquit, sed ne sitiam.

2 Idem quū se cōtulisset Corinthū, anicula quædā diu atten-
 te illū inspexit, nec dimouebat ab illo oculos admiranti simi-
Molestis lis: quumq; ille dixisset, quid uis mater, & quam ob causam
 me

me sic aspicias? Demiror, inquit, si te mater decem menses pertulit in utero, quum hæc ciuitas unicum tantum diem habens te doleat.

Idem nauigarat in Pontum ad regem Berisadem, ubi diu moratus uoluit illinc in Græciam aufugere: quum id rex uideretur nō passurus, Bene, inquit Stratonicus, cogitas ô rex, Facetè qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consilium probans, quasi & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauib. causis commotus pararet abitum.

Idem Byzâtij quum citharædus quispiam belle cecinisset proœmium, cætera minus feliciter, surrexit ac præconis in morem pronuntiauit, quisquis indicarit citharædum qui bene cecinisset proœmium, drachmas accipiet mille. Initiū bellum

Item interrogatus, quinam essent in Pamphylia miserrimi, Phaselitæ, inquit, sed addebat, in toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraq; gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouerbio notatæ sunt, Phaselitarum sacrificium, quod salsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.

Idem interrogatus utri essent barbariores, Bœoti an Thesali nominauit Eleos: significans hos utrisq; barbariores, cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius si ab Elæo fuisset proposita quæstio, ut forte fuit. Barbarica

Idem aliquando trophæum quum crexisset, hunc inscripsit titulum, Aduersus male canentes cithara. Notans tales ubiq; quamplurimos esse quos ipse uicisset. Citharædi mali

Idem percõtanti quod nauigiorū genus esset tutissimum, longorū an contrà, respōdit, ea quæ subducta sunt. Significās nullum uectorem in ulla naui tutum esse, nisi quū nauis protracta est in siccum, quod olim hybernis mensibus fieri solet. Ab inexpe-
ctato

Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidisset, neque quisquam plausu alio'ue gestu signum fauoris dedisset, abscessit. Applausus cessit

cessit illinc dicens, Quum id quod nullo constet impendio non præstetis, quî sperem me à uobis præmium accepturum?

10 Idem Ptolemæo rege de musica cum ipso contentiosius
Decorum disserente: Aliud est, inquit, ò rex sceptrum, aliud plectrũ. Significans non esse regium de musica cum musico disputare.

11 Idem inuitatus aliquando, ut audiret citharædum canentem, posteaquam audierat recitauit illum uersiculum Home.
Alius alio præstat Τῷ δ' ἔτεγον ἢ ἔδονε πατὴρ, ἔτεγον δ' ἀνέσθουσιν. id est, Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuuit illud.

Cuidam roganti, quo pacto? exposuit, male cithara canere dedit, bene canere negauit.

12 Idem quum trabes delapsa quendam e conuiuiis occidisset,
Ex uocum affinitate dixit, ἀνδρες δονῶ εἰσι θεοί, εἰ ἢ μὴ εἰσι, δονῶ εἰσι. Id Latine reddi non potest: iocus est ex amphibologia: δονῶ sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat opinor. Viri opinor dii sunt, quòd si non sunt, trabi sunt, nisi fortè δονῶ legendum acuto accentu, ut intelligas trabes sunt.

13 Idem Seriphi agens, hospitem suum percontatus est, ob quam causam illic homines iuberentur uertere solum: quum ille respondisset, flagitiosos apud Seriphios exilio multari:
Exilium optabile Quin tu quoq;, inquit, aliquid flagitij committis, ut ex his locorum angustiis emigres? Notans regionem esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum deliciasq;, dicebat illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus uicturos. Auidius enim fruimur his, quæ breuî scimus auferenda.

15 De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, sed Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretq; se Megaris habere chorum, Nugaris, inquit Stratonicus, non habes, sed haberis. Significans illum discipulum

scipulum esse potius quàm magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

Idem Stratonicus aiebat, se uehementer demirari Satyri 16
sophistæ matrem, quæ illum decem menses tulisset, quem Molesti
nulla ciuitas decem dies ferre posset.

Idem quum Satyrum accepisset apud Ilium peregrinari, 17
festiuit in illum retorsit illud prouerbio iactatum, In illo
semper mala. ludens ex ambiguo uocis. Aliter enim mala di- Ilio mala
cuntur quæ misera tristiaq; sunt, aliter homines mali.

Idem Minnaco fabro, ut opinor, secum de musica disce- 18
ptanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Si- Ultra mal-
millimum est huic illud Apellis, Ne sutor ultra crepidam. leum

Idem quum quendā sibi notum haberet obuiū calceis pul- 19
chrè extersis, specie laudantis uituperauit, dicens, Nunquam Laudando
calceos tam bellè potuisse abstergi, nisi absterfisset ipse. uituperare

Idem quum fortè uenisset Miletum, quæ tum à conuenis 20
inhabitabatur, uidissetq; omnia sepulcra titulos habere pe-
regrinorum, Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites Conueniæ
uidentur mori, ciuium nullus.

Idem Zetho de musica differenti, Te unum, inquit, ne- 21
quaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium à A nomine
Musis alienissimum elegeris, te ipsum pro Amphione appel-
lans Zethum. Amphion, ut est in fabulis, cantu citharæ con-
didit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum
sibi mutasse nomen.

Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quic- 22
quam proficeret, exasperatus in discipulum, In Macedoniam,
inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακαρίαν, si cui precantur Macedonia
exitium. Obiter notauit & Macedonicæ gentis barbariem.

Idem quum uideret sacellum malo sordidoq; balneo uici- 23
num, anathematibus pulchrè exornatum, posteaquam è bal-

K neo

Balneum for-
didum

neo exijt male lotus, Non miror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam ueluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis. Allusit autem ad morem nautarum aut militum è mari belloq; seruatorum.

Ciuitas lupa-
nar

24 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas ac moenia circumspiciebat: percontanti uerò cuidam quid circumspiceret, Pudet, inquit, si uidear exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nonnisi ciuitates multae, sed de Heraclea Thraciae sensu opinor.

25 Idem in eum qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronuntiauit senarium Graecum uulgo celebrem:

Adolotis ἢ ἐναγῶ ἀδελφὲ Τίχλῳ. id est,

Quam quisq; nouit artem, eam canat licet. Mutato uerba detorsit ad iocum quod est in prouerbio, ἐγὼ δὲ τίς, &c.

Antuerpia 26 Idē quū in Maronia potaret cū quibusdā, dicebat se posse scire ad quem locum spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsum duceret. Quū duxissent, rogassentq; quò spectaret: Ad cauponā, inquit, sentiens totā ciuitatem nihil aliud esse q̃ cauponā. Itaq; quocūq; uerteretur tectis oculis sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconū ciuitas est dedita negotiationi.

27 Idem quum in Arcadia malam terram, ac salsam aquam balneator exhiberet, iocatus est, se terra mariq; obsideri. Apparet in balneis terrae fuisse usum, qui nunc est fullonibus.

28 Idem quum apud Sicyonios uicisset aduersum se cithara certantes, consecrauit in Aesculapij templo trophaeum cum hac inscriptione, Stratonicus à male cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulò antè memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri: referuntur enim haec apud Athenaeum.

Idem

Idem quendā qui male cecinerat rogauit, cuius esset can- 29
tio : quum ille respondisset, Carcini, Multo magis, inquit, A nomine
quā hominis. Carcinus enim Græcè cancerum sonat. Est au-
tem eadem uox cantoris cuiusdā nomen, quem notant Græ-
corum prouerbia.

Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litiga- 30
ret de pecunia. Nam mos erat, ut hospites pluris lauarent
quā ciues : Scelerate, inquit, puero, ob æs me propemodum Phaselita
Phaselitem reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide, de qua
gente male sentiebat tanquam sordida. Proin ministrum ob-
iurgans, notat gentis malitiam.

Idem cuidam laudanti ipsum, ut aliquid ab eo acciperet, 31
Ego, inquit, maior mendicus sum, sentiens non esse musico- Mendicus à
rum dare laudanti, sed accipere à laudatis. mendico

Idem quum doceret in ciuitatula perquā exigua, ioca- 32
tus est mutatione literæ, non est πόλις, sed μόλις, id est, non Deprauatio
est ciuitas, sed uix. Sentiens uix dignam nomine ciuitatis. noninis

Idem quum esset Pellæ, & ad puteum descendisset, roga- 33
uit num esset aqua potabilis : quū dixissent qui aquā haurie- Res uerbis
bant, nos istā bibimus : Non est igitur, inquit, potabilis : quòd contraria
illos uideret pallidos luridosq;. Nam id interpretabatur ma-
le ualitudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.

Idem quum audisset nixus matris Timothei regis, Si, in- 34
quit, opificem peperisset, non deum, quales emisisset uoces? Regum nati-
Irridens quorundam fœdam adulationem, qui regum filijs uitas
tribuebant diuinitatē, quum uox parientis regem æquē mi-
serabilis sit ac parturientis quemlibet plebeium. Ipse autem
Stratonicus filius erat opificis.

Idem Polyidæ glorianti quòd discipulus ipsius Philopas 35
canendo uicisset Timotheum, Miror, inquit, si ignoras, quòd Certare cum
discipulus tuus condit decreta, Timotheus autē leges. Iocum rege

captans ex ambiguo uocis. Nomos enim Græcis & legē sonat, & modulos cationis. Itaq; periculosum est regē uincere.

36 *Idem psaltæ cuidam molestius obstrepenti, ἰάλλ' ἐς κόρακας dixit, pro βάλλ' ἐς κόρακας, abi ad coruos: ludens unius literæ mutatione.*

37 *Idem cum uidisset Propin citharædum Rhodium, corpore quidem magnum, sed arte pusillum, percontantibus qualis uideretur, respondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piscis. Singulis uerbis hypostigme separatis, alium efficiens sensum, de quo nobis dictum est in Chiliadibus.*

38 *Idem quum in ludo suo haberet pictas Musas nouē, Apollinem unum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus à quodam quot haberet discipulos, Cum dijs, inquit, x i i. De huius ioci genere nobis alibi dictum est.*

39 *Idem uersans apud Malissam quū uideret tēpla multa, homines paucos, stans in medio foro, clamauit, Audite templa.*

40 *Idem apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuium singulos esse præcones, adeo ut propemodum maior esset præconū numerus quàm ciuium, à cœna coepit per ciuitatem summis pedū digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percontantibus autem Abderitis, quid mali repente accidisset illius pedibus, ita respōdit, Cætera quidem belle ualeo toto corpore, & ad coenam curro celerius ipsis adulatoribus: illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Sentiens illic præconum plena omnia.*

41 *Idem quum in sacrificio malus quidam tibicen esset cantaturus, Bene ominandū est, inquit, libantes precemur deos. Significans opus deorum auxilio ut bene caneret.*

42 *Citharædus quidam malus, Stratonicum excipiebat conuiuio, atq; super cœnā ostentabat illi artem suam. Erat autem apparatus splēdidus. Itaq; Stratonicus quum illo canēte non habe*

haberet qui cum loqueretur, confregit poculum, & poposcit maius. Id quum accepisset cum multis cyathis, soli calicem ostendit, moxq; sese uino ingurgitauit & obdormiit. Quum forte superuenissent aliquot comessabundi, cantori qui conuiuium exhibebat noti, Stratonicus expergiscens factus est ebrius. At illi quum intellexissent, quod multum assidueq; bibendo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit, Hic insidiator & sceleratus cantor, me ueluti boue ad praesepe, dum coena accipit, occidit. Boues multo cibo saginantur priusquam mactantur.

Idem in citharcedum imperitum, cui nomen erat Cleon, 43
sed uulgò dicebatur bos, Olim, inquit, asinus lyrae dictum est, Bos lyrae
nunc bos est lyrae.

Idem Rhodios quum uideret delicijs dissolutos, & calido 44
potu utentes, appellauit albos Cyrenaeos, & ciuitate illorum
appellauit procorum ciuitatem. quod colore quidem differrent à Cyrenaeis, qui nigri sunt, luxu & uoluptatum studio
similes. Sic hodie quidam appellant albos Mauros. Eiusdem
feruntur & alia libere salscq; dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidē & Philoxenum. Si rogas quod libertatis praemium tulerit, offenso Nicocle Cypriorū rege, uenenum bibit
& mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarū numerum, & harmonias docuisse, & diagramma reperiisse.

Phoenicides cum apponeret pisces in conuiuium, sed his 45
duntaxat qui dedissent symbolum, dixit, Mare quidem esse Empta
commune, sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.

Theocritus Chius posteaquam Diocli lurconi perisset 46
uxor, & in funebri coena quam illi parabat, nihilo secius Luxus
obsonia uoraret, flens interim, Desine miser, inquit, nihil
profeceris, obsonijs indulgēs. Sentiens illi semper flendi fore
materiam, si pergeret deliciari. Olim uesci piscibus pro deli-

cijs habebatur, & infami uocabulo dicebantur opsophagi. Nunc ea res magna est sanctimonia.

47 *Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est: Loquacitas incipit uerborum flumen, mentis gutta: significans illum esse multiloquum, sed minime sapientem.*

Iocus intem-
pestius 48 *Idem quum duceretur ad Antigoni regem, atq; hi qui ducébāt iuberent hominē bono esse animo, fore enim incolumem simul atque uenisset ad oculos regis. Omnem, inquit, spem salutis mihi adimitis: mordens regē quod luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.*

Ex ambiguo 1 *Chirosophus Dionysij adulator, quum uideret regē cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquam longo abesset intervallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius num audiret quæ dicerentur: negauit. Quir igitur, inquit, rides? Quoniam persuasum habeo quicquid isthuc est quod inter uos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.*

2 *Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, quousq; fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cenā, itaq; cum eo in gratiam redijt. Quanquā libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.*

Ventris stur-
dium 3 *Melæthius Alexātri Pheræi parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander, per coxam, inquit, in meum uentrem. Sentiens idem uulnus etiā suo inflatū uentri, cui iam erat esuriendum, mortuo qui consueuerat alere.*

4 *In Archippum Atheniensium ducem, contractis & incuruis humeris, iecit scommata, dicens eum, ἔργος ἔσται καὶ πόλεως ἀλλὰ κεκοφέναι. Nam iocus Latinis uerbis reddi non*

potest. Quanquam legendum arbitror *ἡ γενεὴ πρῶτα*, id est, non antestetisse, sed antecubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, *ἡ γενεὴ* qui se ante alium incuruat.

Interrogatus quid sentiret de tragedia Diogenis, negavit se uidisse, quod esset obiecta uerborum inuolucris. No-
 tant ambitiosa uerborum copia rem obscurari. Refert Plu-
 tarchus *ἡ δὲ ἄνθρωπος*.

Agis Argiuius adulator uidens Alexandrū ingentia mu-
 nera dedisse cuidā ridiculo, exclamauit, O rem uehementer
 absurdam. Quum Alexander hac uoce excitatus dixisset,
 Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non posse, quum
 uideam uos ē Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus
 delectari. Siquidem & Iupiter Vulcanū habet pro morione,
 & Hercules Cercopibus, & Bacchus Silenis delectari con-
 suevit. Tales uidemus & apud te magni fieri. Pestilentissi-
 mum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri.

Seuerus imperator quum ē Britannia rediret, non solum
 uictor, sed etiā in aeternū pace fundata, uoluens animo quid
 ominis sibi occurreret, Aethiops quidam ē numero militari,
 clarē inter scurras famae, ac iocorum celebriū, cum corona
 ē cupressu facta ei occurrit. Caesar & coloris, & coronae
 tactus omīne (nam cupressus funebris est) iratus iussit hominē
 submoueri. At scurra discedens peius omen addidit lingua di-
 cens, Totum fuisti, totum uicisti, iam Deus esto uictor. Scur-
 ra iocus uaticinium erat. Nam Caesar aliquanto post periit.

Praxapes Cambyzen regē admonuit, ut parcius uino in-
 dulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatē, in quem unum
 omnium essent cōiecti oculi: cui rex, Vt scias, inquit, quā mihi
 nunquā excidā, approbabo etiā post uinū & oculos & ma-
 nus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamq; uinolentus
 iubet obiurgatoris filium produci, alleuataq; supra caput

K 4 finist

sinistra manu stare : tunc in cor adolescentis figit sagittam, nam id dixerat se petiturum: recisoq; pectore iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum. At ille negauit Apollinem potuisse certius mittere.

9 Muscæ re-
gum Nicestas Alexandro abigenti muscas, quòd ab illis dice-
ret se morderi, Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent,
gustato sanguine. Adulatores notauit, ut omnibus muscis
plus sugentes.

10 Clisophus Atheniensis adulator, Philippo increpanti cur
Petax semper aliquid peteret, Obluiscor, inquit. Lepidus iocus, sed
pugnans cum laudatissima sententia, Beneficij accepti me-
minisse, dati obliuisci oportet.

11 Idem à Philippo donatus equo saucio uendidit, & ab eo
post interrogatus, ubinam esset equus, ex uulnere, inquit, illo
Petax confectus est. Ludens ex ambiguo. Nam *ωλένηται*, sonat
uenditus est & confectus est.

12 Idem Philippo iacenti in ipsum scommata, & admodum
Ex inuersione hilari, Ergo posthac, inquit, te non alam, lepide inuertens
rem. Nam reges in hoc alunt parasitos ut illorum dictis ex-
bilentur. Quòd si ipsi reges per se norint ludere, & in
alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi no-
rint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges,
Salsè quàm reges parasitos. Quamquam Plutarchus in Symposia-
cis, ita refert, *ἐκ τῶν οὐ τρέφω*, id est, non ego te alo, notans
regem quòd uersa rerum uice, pro rege ageret morionem.
Tu me alis, ut ridiculis dictis te exbilerem, non ego te.

13 Bithys parasitus quum Lysimachus rex uesti ipsius cu-
Parfimonia rasset affigendum scorpium ligneum, aut, ut Plutarchus ait,
exprobrata rubetam, pulchrè asimulatū uero, perturbatus resiliit. Ri-
dentibus omnibus ubi dolum sensu, Et ego, inquit, te uicissim
terrebo rex. Quum ille dixisset fac, Da mihi, inquit, talētum:
expro

exprobrans regi sordes & parsimoniam.

Philoxenus, cui cognomē Pternocopis, patria Corinthius, 14
orto sermone quod turdi magno uenderentur, quum fortē Ex nomine
adesset Corydus, qui male audiebat, quod corpus suum ad
questum prostituisset, Atqui ego, inquit, memini fuisse tem-
pus, quo Corydus obolo parabatur. Ludens ex ambiguo.
Nam Corydus etiam auiculæ nomen est.

Idem opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes quæ car- 15
nes non sunt, & suauissimos pisces qui pisces non sunt. Item Mediocritas
dixit amœnissimam esse nauigationem iuxta terram, & am- grata
bulationem iuxta aquam.

Philoxenus poeta Dionysio recitante sua carmina, quum 16
alii per assentationem laudarent, exclamauit, Abducite me Liberē
in lapidicinas. Subindicans hoc esse tolerabilius quàm audire
laudareq; tam mala poemata. Nam antea rex offensus mise-
rat illum in lapidicinas.

Idem interrogatus quur in tragœdijs induceret mulieres 17
malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissime re- Argutē
spondit: quoniam, inquit, ille tales induxit, quales esse debe-
rent, ego quales sunt.

Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum 18
paulò post inferretur patina piscium, percusso uasculo quod A carmine
habebat oleas, Homericum hemistichium dixit μάστιγι Homeri
α' ἐλάαυ, id est, scutica incitauit, ut traherent. Nam de auri-
ga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas quàm primum
auferendas, alludens interim ad Græcam uocem ἐλαίωρ,
quæ sonat olearum, & ἐλάαυ quod sonat trahere currum
aut aliquid simile.

Idem uocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater 19
panis, Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Ni-
gra enim obscurant: & atras tenebras dicimus, quum color

K 5 albus

albus plurimum habeat lucis, unde & oculus noxius.

20 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum uinum deficeret, ipse uisit imponi duos supra centum obolos, Gnomem autem conferre quantum populo uideretur: notans illam e populo questum facere.

21 Idem quum Plyctor citharædus lentem sorberet, ac lapidem lenti admixtum manderet, O miser, inquit, etiam lenticula te ferit. Significans illum dignum qui ab omnibus lapidaretur, posteaquam lens illi lapidem incusserat.

22 Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatissimi Spectator cō- genus circumferretur, sed apud Corydum semper deficeret, uiniū Vtrum, inquit, Ptolemæ sum ebrius, an uideor mihi uidere ista circumferri? Admonens se nihil aliud quam spectatorem esse Mattyæ. Ebrijs autem uidentur omnia uersari in gyrum.

23 Idem Chærephonti parasito dicenti, non possum ferre uinum, Ne id quidem, inquit, quod in uinum. Sentiens illi non esse quod impenderet in uinum. Fert autem qui tolerat, & fert qui confert pretium.

24 Idem quum Chærephon nudus in conuiuio distenderetur, Voracitas ô Chærephon, inquit, nunc te ueluti Lecythus intueor, quousque plenus sis. In Lecythis uitreis apparet, quousque plenæ sunt, si eximantur e thecis. Ita in cute illius apparebat expletio totius corporis.

25 Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ingens Munera dono accepisset, Hic, inquit, alios Acrocothonas, hoc est, bibulos appellat, quum ipse magnam pateram attraxerit. Cothon cyathus est fistilis. Attrahit qui accipit donum, & attrahit uinum qui bibit.

26 Idem solitus nigros panes inferre in conuiuium, quum Umbra alius intulisset nigriores, dixit, illum non inferre panes, sed panum umbras, ob immodicam nigredinem.

Pausim

Paufimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, dice- 27
bat, Illi qui cum anu consuetudinē habebat, diuersum quid- *Vetulae con-*
dam accidere atque ipsi uetulae. Nam illum semper aliquid *cubinus*
uentre concipere, illam nunquam. Sentiens illum subinde fie-
ri saturum, illam manere sterilem.

Cinesias uidens Alexandrum magnum à pharmaco quod 28
sumpserat uehementer turbatū, Quid, inquit, nobis faciendū *Dii miseri*
est, quū uos dii talia patiamini? Quū Alexander egre sustu-
lisset oculos, Quales, inquit, dii sumus, metuo ne dijs inuisi.

Pantaleon in Arsinoē Lysimachi uxorem uomere soli- 29
tam torfit hunc uersiculum. *Libertas in-*
felix

Κατὰ τὴν κατ'ἀρχὴν τὴν δὲ ἐμῶν ἀσχυρῶν. Id est,

Dominare prauis, qui hanc uomentem induxeris.
Quod ubi rescituit Lysimachus, in mæstelæ cauea inclusit
hominem, ac tanquam feram circumferri iussit, aluitq; usq; ad
mortem. Huic certe bonum dictum male cessit.

Arcefilaus quum Apellem Chium agrum inuisens etiam 30
egere sensisset, postridie reuisit illum decem drachmas se- *Benignè*
cum adferēs, & proxime assidens, Hic nihil est, inquit, præ-
ter Empedoclis elementa.

Ignem & aquam, terram atque uolubilis ætheris orbes.
Ac ne cubas quidem, inquit, satis cōmode, simulq; moto cer-
uicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula quæ
egrotanti administrabat, reperisset, & Apelli narrasset: ille
ridens, Dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtū est, κλέψ-
μα à κλέψω, quod Græcis & celo significat & furor.

Apelles quum uidisset tabulam à Protogene pictam, quam 31
Demetrius in bello seruarat deprecantibus Rhodijs, ali- *Opus immor-*
quandiu præ stupore tacitus eam est cōtemplatus, tandem in *talitate dignū*
hanc uocem erupit: Ingens labor ac mirandum opus, desunt
tamen Gratiae, quæ hoc aliq; eiusdem auferant, atq; in cœlo
repon

reponant, eam tabulam Protogenes nondum absoluerat.

32 *De arte ar-*
tifex *Quum Megabyzes aliquando in officinam Apellis ue-*
nisset, cœpissetq; nescio quid de pingendi arte loqui, Apelles
non ferens regem de his iudicantē quæ non didicerat, Quam
dixit, inquit, silebas, omnes te ob aurum, purpuram, ac diade-
ma uenerantes, magnum uirum esse putabant: nunc pueri
mei qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Plinius pro
Megabyze ponit Alexandrum magnum.

33 *Celeritas*
inepta *Pictori parū peritē de celeritate glorianti, Et ostensa ta-*
bula dicēti, hanc modo pinxi, Etiam si tacuisses, inquit Apel-
les, res ipsa loquitur quod eam ex tempore subito pinxeris.

34 *Spes boni*
futuri *Apelles cum Laidem adhuc uirginem uidisset ex Piræo*
ferre item aquam, admiratus insignem formam, duxit illam in
conuiuium sodalium. Ceterum irrisus ab illis, quod pro me-
retrice uirginem adduxisset in conuiuium, Ne miremini, in-
quit, ego eam alo, ut aliquādo fruam. Nam priusquam totum
excesserit triennium, eam formosam reddam.

35 *Morosa dili-*
gentia *Idem dicere solet sibi cum Protogene omnia esse paria,*
aut illi etiam meliora: uno se præstare, quod ille manum
de tabula nesciret tollere. Sentiens Protogenem peccare ni-
mia diligentia, quam morosam appellant, quæ frequenter
officit, non pictori tantum sed et oratori. Huic uitio affinis
fuit uir eximie doctus Paulus Aemilius Veronensis, qui sibi
nunquam satisfaciebat, sed quoties recognoscebat sua, mu-
tabat pleraque: diceret opus non correctum, sed aliud: idq;
subinde faciebat. Quæ res in causa fuit, ut citius elephanti
pariant quàm ille quicquam edere posset. Nam historiam
quam ædidi, plusquam triginta annis habuit præ manibus.
Et suspicor huc adactum ut euulgaret. Nec multum absuit
ab hoc uitio Thomas Linacrus Anglus, uir undequaque do-
ctissimus.

Nunq

Nunquam tam occupatus fuit, ut diem prætermitteret in quo nihil omnino pingeret, artem exercens. Vnde subducens sese à negotijs dicere solet, Hodie nullam lineam duxi. Quæ nox abiit in prouerbium, de quouis officio prætermisso.

Artis exercitatio

Idem tabulas in pergula proponere solet, posiq; eas latitans, quid prætereuntes reprehenderent auscultabat. Sutor quidam reprehendit, quòd in crepidis pauciores una intus fecisset ansas: tulit hoc tacitus Apelles: postridie quum idem circa crus aliquid notaret, Apelles indignatus prospexit denuntians illi, ne sutor ultra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium uenit.

Ludicare de arte aliena

Protophenes Rhodi uinebat. Eò Apelles uidēdi eius gratia profectus est, continuoq; petit officinā, in qua tabulā magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ anicula quedam custodiebat. Ea Protophenem negauit esse domi, rogauitq; à quo quæsitum diceret reuerso, Ab hoc, inquit Apelles. arreptoq; peniculo lineā ex colore duxit summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protopheni quæ gesta erant anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuo dixit, Profecto Apelles Rhodum uenit. Nec enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuiq; mandauit ut si rediret hospes, diceret ostensa linea, Hic est quem quæris. Reuersus Apelles, & uinci erubescēs, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protophenes uictum se confessus in portum deuolat, hospitem querit, domumq; ducit uictus uictorem. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

E linea iudicare

Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. at Zeuxis respondit, Ea quæ citò fiunt, citò perire: contrā, quæ paulatim exacta cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respon

Cito nata non durant

respondit, Diu pingo, quia pingo eternitati. Citò nata citò pereunt, diu elaborata ferunt etatem. Beta cito nascitur, buxus paulatim.

40 Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quum enim Zeuxis tam scite effinxisset uuas, ut in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteum pictum, ita ueritate representata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore, Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

41 Idem postea pinxit puerum uuas ferentem, ad quas quum aues aduolassent processit iratus operi, Vuas, inquit, melius pinxi quam puerum. Nam si hoc consummassem, aues puerum timere debuerat. Ingenuitatis exemplum. At aues uiderunt in puero nullum esse motum, itaque aut mortuum, aut dormientem arbitratae sunt.

42 Scopas Thessalus statuarum artifex demiranti cur in edibus suis tantum haberet rerum superuacanearum & inusitatarum, Imò his, inquit, superuacaneis felices sumus ac beati, non illis necessarijs. Quum ea quae sunt uitae necessaria sint suapte natura pretiosissima, tamē quia quotidiana sunt multisque communia contemnuntur. Caterum quanti sint pretij, declarat extrema necessitas, quae si incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulea & aurum suum uno pane commutet: Cetera magis ad ostentationem pertinent quam ad salutem. Suspicio hunc eundem esse de quo refert M. Tullius libro de Oratore secundo: Quum coenaret Crannone in Thessalia Simonides apud fortunatum hominem & nobilem, cecinissetque id carmen quod in eum scripsisset, in quo multa de laudibus Castoris & Pollucis admiscuerat, quod ornandi gratia poetae solent facere, Scopas dixit, dimidium se eius quod pactus esset pro carmine daturum, reliquum peteret à suis

Tynd

Tyndaridis quos æquè laudasset. Quidam soli uolunt laudari. Euocatus est Simonides per duos iuuenes, qui nusquam postea uisi sunt, interim ruina conclauis Scopas obtritatus est cum suis conuiuiis, incolumi Simonide.

Polycletus statuarius dicere solet, eorum opificium esse molestissimum, quibuscunque lutum perueniret ad unguës. Philosophia
ars
Plastas opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercen-
tas, unde non conspurcarentur opifex. Tale nimirum philosophiæ studium.

Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad-
44
artis iudicium, alteram ad opinionem uulgi, & ad cuiusvis Populi iudi-
prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbam. cia.
Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata est. Altera non item. Tum Polycletus, Atqui scitote, inquit, quòd hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quam utuperatis, uos fecistis. A populo facta dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamè artis species imprudètes. Si moniti fuissent, utram ad illorum iudicium finxisset, eam prætulissent.

Arato destinanti tyrannorum communi odio abolere tabulam insignis artificij, quæ Aristratum in curru uictorem
45
habebat, Nealces supplex intercessit, ut opus incolume seruaretur, dicens cum tyrannis non eum tyrannorum imaginibus belligerandum esse. Honos artis

Quum Philippus locum quendam Ithomatam non minus
46
muniti, si præsidium imponeretur, quam erat Acrocorinthus Diuinitio
occupasset, & sacrificio peracto per uatem ad ipsum exta essent delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstra-
uit: & ipse animi dubius rogabat eos quid exta portenderent, utrum Messenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridens, Si animum, inquit, uatis geris, locum dimittes: sin regis, utroque cornu bouem retinebis. Peloponnesum
bouis

bouis ænigmate signans, quam facile tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium hunc in modum respondit, Permulti sunt ô Philippe Cretensium montes, permulti Boeotiorum ac Phocensium tumuli terra prominentes, item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: Et tamen quum horum nullum ceperis, omneis sponte tamen imperata faciunt. Latrones rupes & saxa incolunt, ac precipitijs se tuentur: regi autem nihil beneuolentia firmius aut munitius esse potest.

Regum amicitia

47 Philippus Arato uenenum dandum curarat, quod non repente occideret, sed lenta tabe consumeret. Id ubi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dismutauit, & ingressus cubiculum uni tantum ex familiaribus dixit, O Cephele hæc sunt præmia regis amicitie, Non semper tutum regibus optima dare consilia.

48 Quum ex Atheniensium socijs quidam contumelie causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubissent fuissent strenui uiri, Magni profecto, inquit Lacon, faciendum fuisse, sagittam sentiens, si strenui ignauique discrimen nosset. Significans illic ubi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis & ignaui discrimen: sed ubi cominus res geritur, ibi demum apparet qui sint uiri, qui non.

49 Turbo Adriani Caesaris præfectus, admonitus ab eo, ut curam haberet suæ ualeitudinis, sibi que daret uacationem à negotijs, respondit, Non decere Caesaris præfectos nisi stantes mori. Ignauum esse sentiens in lecto decumbentem expirare.

50 Idem quum adhuc nihil aliud esset quam centurio, & ante præfectos à Cesare uocaretur in consilium, Turpe est, inquit, ô Caesar, exclusis præfectis cum centurione agere.

Milo

Milo Crotoniates athleta, iam senex quum uidisset athle- 51
tas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacer- Animi bona
tos suos lacrymansq; dixisse, At hi iam mortui sunt. Merito
fleuit, qui felicitatem corporis uiribus metiebatur. Animi ui-
gor serius senescit, si tamen senescit unquam.

Philippides dictus $\eta\mu\epsilon\rho\acute{o}\delta\omicron\mu\omicron$, quòd uno die mille 52
quingenta stadia conficiens Lacedæmonem peruenit. Idem Nuntius fi-
ni fallor: quum uictoriam Atheniensium aduersus Medos in delis
Marathone partam, senatui de pugnae exitu sollicito nuntia-
ret, $\mu\acute{\epsilon}\tau\alpha\ \chi\acute{\alpha}\rho\epsilon\tau\epsilon$, inquit, $\nu\iota\kappa\acute{\omega}\mu\epsilon\lambda\epsilon$, id est, multum ualete, uin-
cimus, moxq; expirauit.

Persæus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem se 53
cit in foro apud mensarium. Hanc diligentiam quum amicus
admirans diceret, Adeo ne legaliter Persæe? Scilicet, inquit,
ut amanter recipiam, nec legaliter reposcam. Fit enim sæpe- Cautio tuta
numero, ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngra-
phis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti non-
nulli gratia est in Græcis, $\nu\omicron\mu\iota\kappa\acute{\omega}\varsigma$ & $\phi\iota\lambda\iota\kappa\acute{\omega}\varsigma$.

Timon Atheniensis dictus $\mu\iota\sigma\acute{\alpha}\nu\theta\epsilon\omega\pi$, interrogatus 54
cur omnes homines odio prosequeretur, Malos, inquit, meri-
to odi, cæteros ob id odi, quòd malos non oderint. Sentiens
non esse uerè probos, qui non detestantur improbos.

Eidem ascribunt quòd dicere solitus sit, duo præcipua es- 55
se malorum omnium elementa, auaritiam atq; ambitionem. Malorū fons
Ambitio male profundit, quòd male collegit auaritia.

Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit 56
in Stilphontem Megarenses: cæterum ubi quisspiam eorum
qui aderāt dixisset, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouem, Laus cōciliat
inquit, uir enim optimus est ac præstantissimus. Tam facile amicos
ex obrectatore factus est laudator, non ob aliud nisi quòd
ab eo laudatus esset.

L

Gorg

57. *Gorgias Leontinus sophista, centesimum septimū agens annum, rogatus quare tam diu uellet in uita manere, Quia nihil, inquit, habeo, quod accusem senectutem.*
58. *Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem à natura seiunxisset. Naturam appellat honesti rationem homini à natura insitam.*
59. *Philotimus medicus cuidam ostendenti digitum exulceratum quum hepar haberet tabidum, id enim ex colore deprehendit, Non est tibi, inquit, ô bone periculum ab unguium uitio. Idem ferè fit ab hominibus, ut de leuioribus malis querantur, grauiora dissimulent.*
60. *Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam pestem capitaliorem hominibus à natura datam quàm uoluptatem. Ex hoc enim fonte prodit quicquid est in hominum uita scelerum & calamitatum.*
61. *Prodicus dicere solet, optimum condimentum esse ipsum ignem. Sentiens bono stomacho satis esse opsonium esse coctum, etiamsi nihil accedat deliciarum.*
62. *Menedemus quum audisset quòd frequenter ab Alexino laudaretur, At ego, inquit, illum semper uitupero, declarans se non posse corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.*
63. *Cuidā qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, per quàm scitè dixit Vibius Crispus, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato. Expectabatur enim, ut obiurgaret hominem quòd præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi si quid timeret.*
64. *Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum uidisset quispiam, commiscrans hominē dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo incid-*
rim

rim? hoc potius agendum, quomodo hinc possim educi. Hoc refertur à diuo Augustino.

Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoq; 65
sumpto cōualuit ægrotus. Eucnit ut aliquanto post idem mor- Medicina à
bus recurreret, ægrotus quum ad idem pharmacū quo prius medica dāda
conualuerat confugeret, nec sentiret remedium, accersit me-
dicum, admirans quid factum esset, ut eadem medicina quæ
prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius
rei causam sciscitanti medicus facete respondit, Fateor idem
fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi.
Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quāda
& quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, nocent seni: &
conrà, quæ iuuant cælo tepido, lædunt frigido. Et hoc re-
fertur ab Augustino.

Euclidi cum fratre simultas erat, is quum minitans di- 66
xisset, Disseream ni te ultus fuero, Euclides contrā. Dispe-
ream, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, Reconciliatio
& reditum est in gratiam.

Aristo dicere solet, eos uentos esse nobis molestissimos, 67
qui abstrahunt pallia. Nam his contra uentos munimur. Ita
grauissime lædunt amici, qui expiscantur arcana.

Gnathæna meretrix reprehensa à Stilpone philosopho, 68
quod adolescentes corrumpere, Tu, inquit, egoq; Stilpon in Philosophus
eodem hæremus crimine, qui adolescentes tecum uersantes meretrici si-
inutilia quedam & amatoria sophismata doces, ut nihil re- milis
ferat cum philosopho uersetur an cum meretrice.

Eadem parasito quem aiebat anus, eratq; obeso corpore, 69
Eleganter, inquit, o adolescens es affectus corpore. At ille, Ab inexpectato
Quid igitur futurum putas, si non secundus in lecto dormi-
rem? Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum uetu-
le concubitu ali. locus est ab inexpectato.

L 2

Eadem

- 70 Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans
A nomine in cadum incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit. Nam
Græci lacum uocant quod nos lacum. Cadus in lacum inci-
dere solet, lacum in cadum incidere absurdum est.
- 71 Eadem quum quidam uini paulum infudisset in psyste-
Parfimoniam rium, id est uasculi genus refrigerando uino paratum, dice-
retq; Hoc uinum sedecim annorum est, Pusillum est, inquit,
pro tot annorum ætate. Hoc ipsum adscribitur Phrynæ.
- 72 Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter
se pugnarent, uictum ita consolata est, Bono animo es puer,
Certamen ar non enim est certamen coronarium, sed argentarium. Sen-
gentarium tiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic ui-
ctori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio uicti
quàm uictoris.
- 73 Eadem ei qui filie ipsius minam dederat, nec postea quic-
quam adferebat ipsi, nihilo minus solito more ad eam uenti-
Petax merce- tans, Heus, inquit, puer, num putas te quemadmodum semel
trix data mina ad Hippomachum pædotribam, ita semper ad me
commeaturum?
- 74 Eadem adolescenti qui sua sponte uenerat ad conuiuium,
Conuiuia ul- præbuit his uerbis, Cape, inquit, superbe: quum ille commo-
troneus tior dixisset, Qui superbus? Immo, inquit Gnathæna, quis te su-
perbior, qui nec uocatus uenias. Iocus est ex ancipiti: nec uo-
catus uenit, qui non uocatus uenit, quod est impudentiæ: &
nec uocatus uenire dicitur, qui uocatus uenire recusat, quod
est superbiæ.
- 75 Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles,
alter mastigias seruus. Milite uerò per contumeliam illam
appellante lacum, An, inquit, quia duo amnes in me influunt,
Lycus & Eleutherus? Lycus & Eleutherus fluuiorum no-
mina sunt, sed illa allusit ad seruum amatorem & liberum.

Lupus

Lupus esurit, liber arrogans est.

Nico meretrix, cui cognomen erat Capra, parasitum 76
quempiam obuiam habens à morbo gracilem, Quàm maci-
lentus, inquit. Quum is respondisset, Quid me putas triduo Ab inexe-
comedisse? Aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasitus sen- tato
tiebat se nihil aut minimum edisse, illa respondet quasi de
cibi genere interrogata.

Callistion cognomento Ptochelena, quum à quodam esset 77
conducta seruo, isq; quoniā æstiuo tēpore nudus accūbebat,
ostēderet in corpore notas plagarū, Vnde, inquit, illa miser?
quū is dixisset, se puerū iure fuisse per fūsum. Tū illa, Nimi-
rum uitulino: sentiens esse flagrorū uestigia. Ex carnibus ui-
tulinis coqui faciunt ius, ex pelle uitulorum fiunt lora.

Thais glorioso cuidam amatori, qui quum multa pocula 78
sumpsisset commodato, diceret se uelle illa cōfringere, aliāq;
parare, Perdes, inquit, quod cuique proprium est. Ambiguo Ex ambiguo
sermone notans esse commodatitia. Poterat autem intelligi, si
cōsenserat perire quod cuiq; poculo proprium est.

Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo iubebat 79
illam uenire, Non possum, inquit, lutum est. Olim terræ ge- Ex ambiguo
nere signabant, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum uia-
rum non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur,
argenteum querebat.

Eadem Myronem falsissime repulit, sed præstat hoc Au- 80
sonij uerbis referre,

Canus rogabat Laidis noctem Myron,

Tulit repulsam protinus.

Causamq; sensit, & caput fuligine

Fucauit atra candidum.

Idemq; uultu, crine non idem Myron,

Orabat oratum prius.

L 3

Sed

Sed illa formam cum capillo comparans,

Similemque non ipsum rata,

Fortasse et ipsum sed uolens ludo frui,

Sic est adorta callidum:

Inepte quid me quod recusanti rogant

Patri negavi iam tuo.

Hoc uidetur imitatus Imperator.

Leontium quoniam ipsa cum amatore discumbente ingressa est Glycera, et amator ad hanc uidebatur procliuior, sedebat moesta. Hanc quum notus quispiam appellasset dicens, Quur moeres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet. ὅς τ' ἔγωγ Græcis uterum siue nulum sonat, et eadem uox sonat, posterior: significabat autem posteriorem Glyceram magis placuisse, idque sibi dolere.

81 Adolescens quidam in Aegypto deperibat in Theonidem meretricem: quumque illa peteret ingentem mercedem, tandem adolescens somniauit se rem habere cum ea, atque ita liberatus est amore. Petit illa mercedem. Negante iuvene itum est ad iudicem. Bocchoris pronuntiat ut iuuenis in uasculo adferret tantum pecuniae, quantum illa postularat. Iubet adesse meretriculam, et umbra frui pecuniae circumlatæ, Hoc iudicium Lamia uelut iniquum reprehendit. Iuuenis somnio liberatus est, inquit, ab amore: at umbra pecuniae non exemit Theonidi pecuniae amorem.

82 Phryne iam anus dixit, à multis facem emi propter uini gloriam. Sentiens multos ideo secum congregari ut gloriari possent, cum Phryne rem habuisse. Sicut uini magni nominis etiam sex emitur, ut iactare possint se tale uinum habere domi.

83 Eadem ætate florens in conuiuiis cui complures aderant Fucata foemina, quum iuxta morem loci conuiuialis quod unusquisque faceret, idem omnes facere cogerentur, prior manum bis aquae immerfam admouit fronti. Quoniam autem omnes erant

erant fucatæ, aqua per liturâ fucorû defluens, rugarû specie uultus omnîû deformabat, quû ipsa interim Phryne quæ naturali formâ pollebat speciosior etiâ appareret, diluta facie.

Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, si- 84
lie domum expugnaturi, neçtes, ligones, & balistas admo- Pretium ex-
uerent, Phryne prodijt; Quum ista, inquit, haberetis domi, pugnat
quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expu-
gnari meretricum ædes, dando quàm fodiendo.

Phryne Praxitelem à quo deamabatur rogauit, ut ex ope 85
ribus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit Callidè
quidem amans, sed illa sensit artificem dissimulare quod esset
optimum. Itaq; subornauit seruum qui Praxiteli in foro sua
uendenti nuntiaret, incendium in officinam incidisse, ac ple-
raq; illius opera conflagrasse, non tamen omnia. Praxiteles
exclamauit, Nihil sibi relictum, si Satyrum & Cupidinem
flamma corripuisset. At Phryne occurrens iussit illum bono
esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento de-
prehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset, &
Cupidinem abstulit.

Phryne cuidam iuueniliter iactanti quòd multas haberet, 86
se studio tristem exhibebat: ac roganti causam, Ob hoc ipsum
irascor, inquit, quòd multis inuolutus fueris: de plagarum
notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit. erat enim
seruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

Eadè auaro cuidâ amatori blandièti dicentiq; Tu Praxi- 87
telis Venuscula es, Et tu, inquit, Phidiæ Cupido. Blandimētū Amator blas-
blandimento pensans, & obiter auaritiâ homini cupido ex- dus
probrans. Nam Phidias à parsimonia nomē habere uidetur.

Eadè cū insidiaretur pudicitie Xenocratis, & in eas 88
dem ædículas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impe-
trasset, ut lectuli partem qui illic unicus erat, ipsi concederet:

L 4 reuert

reuerſa ad illos qui eam ſubornauerant, ac rogata quid profeciſſet, Ego, inquit, à ſtatua redco non à uiro. Idem elegantius narrat Valerius Maximus. Pacta cum adoleſcentibus ut Xenocratem ad coitum ſolicitaret, ſe ſe in illius probe poti lectulum coniecit. poſtridie quum adoleſcentes exprobrarent quòd tam formoſa puella poti ſenis animum pellicere non potuiſſet, pactumq; uictoriæ pretium ſagitarèt, ſacete eluſit, dicens, ſe de homine non de ſtatua cum illis pignus poſuiſſe.

89 Lamiam meretricè Demetrius rex adamabat parum ſo-
Ab inexperience
Etato briè. Ea quum iam ſenſcens in conuiuiſſe tibijs ceciniſſet, Demo quæ & Mania dicta eſt, interrogata à Demetrio, quid uideretur Lamia, Anus, inquit: aliud reſpondens atq; expectabat rex. Nā ille ſciſcitabatur, quàm ſcite uideretur canere.

90 Rurſus appoſitis bellarijs quum rex diceret, uides quàm multa mihi mittat Lamia? Plura, inquit, tibi mittentur à matre mea, ſi uelis cum ea dormire. Notans anus ſolere donare ijs à quibus ſubiguntur.

91 Anicula Theophraſto licitanti quiddam, idq; admodum Attice, hoſpes, inquit, non uendo tanti. Notans illum quaſi
Affectatio non eſſet Atticus natura, qui ſupra modum affectaret Atticiſmum. Id enim ſolent hoſpites, dum in aliena lingua uolunt uideri diſerti.

92 Phocionis cognomento Probi uxor dicere ſolebat, ſuum
Mundus matronæ mundum eſſe præclara geſta mariti. Ita frugalitatem ſuam excuſauit alijs matronis obijcientibus quòd parum pro dignitate culta eſſet.

93 Quum Cyprij aduerſus Aſtygem Medorum regem
Animosè infelicitè pugnaſſent, mulieres in urbē fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis uentribus, Quò, inquiunt, ignauiffimi ruitis? An neſcitis uos huc iterum intrare non poſſe, unde ſemel naturæ lege egreſſi fuiſtis? Inuerſo ordine matres animant

mant mares, quæ solent à periculis auocare.

Poppea quæ prius adultera Neronis, mox repudiata 94
Octauia mariti potens facta subornauit quendam ex Octa- Animosè
uia ministris, qui ei seruilem amorem obijceret. Ancillis
Octauia ad quæstiones pertractis, quædam cruciatu uictæ
falsis annuerunt, quædam persisterunt dominæ suæ sanctita-
tem prædicantes. Ex his una instanti Tigillino respondit ca-
stiora esse Octauia muliebria, quàm os eius. Significans il-
lum esse fellatoribus obsequentem, aut cunnilingum

Chiomata Orthiagontis uxor, quum misso pretio à suis 95
reduceretur, ac tribunus illam officij gratia ad flumen pro- Pudicitia ma
sequeretur, clàm mandauit uni seruorum, ut Romanum il- tronalis
lum se prosequentem occideret. Id ubi caput præcisum sub
ueste tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiicit,
marito admirante dicentèq; , num præclarum duceret ser-
uare fidem? Præclarum, inquit, sed hoc præclariùs, unum
duntaxat qui mecum concubuerunt uiuere. fœmina aliquan-
to prudentior Lucretia, quæ non sua, sed stupratoris nece
testata est suam pudicitiam.

Canna Sinorito Galatæ nupserrat. Eam Synorix iuuenis 96
præpotens adamabat, & clàm interfecto Sinorito, de nuptijs Pudica uxor
Cannam sollicitare cœpit. Illa quo coniugis mortem ulcisce-
retur dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tan-
dem Synorigem ad se uenire iubet in templum Dianæ, cui
erat dicata, quasi uellet hanc esse coniugij testem, & adstans
altari, ceu deæ libatura è poculo bibit toxicum, moxq; tra-
didit Synorigi: qui simulatq; reliquum ebibisset, uenerata
deam, Te, inquit, dearum præstantissima testor, me huius
tantum dici gratia hætenus Sinorito fuisse superstitem.

Olympias Alexandri mater indignè ferens quòd Ale- 97
xander pateretur se dici filium Iouis, Non desinet, inquit, Iouis filius

L 3 Alex

Alexander me Iunoni inuisam facere. Solent enim uxores extremo odio persequi pellices.

98 Eadem quum accepisset Alexandrum filium, ut alij, Philippium maritum, adamare foeminam à qua putabatur amatorijs uenenis corruptus, accersuit ad se mulierem: quumq; præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregie dextrum, Valeant, inquit, qui te insimulant ueneficij. Nam tute quidem pharmachum in teipsa ac philtrum habes.

99 Eadem quum accepisset adolescentem quendam aulicum duxisse uxorem elegante quidem forma, sed famæ parum secundæ: Ille, inquit, non sapit, qui uxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.

100 Intaphernis uxor, Dario permittente ut unum ex suis eligeret, cuius uitam sibi donari uellet, fratrem elegit: demirante rege causamq; sciscitante, Alius, inquit, maritus, alij liberi si Deus uolet possunt contingere: alium fratrem parentibus uita defunctis non est quòd sperem.

1 Matronæ ornamenta. Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio utens, ornamenta sua quibus illud seculum nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec liberi redirent e schola. Tum, & hæc, inquit, ornamenta mea sunt. Sentiens matronæ nihil esse pulchrius, neq; pretiosius, quàm liberos recte educatos.

2 In deterius omnia. Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecantibus, una foemina anus quotidie diluculo deos cōprecari solet, ut esset incolomis sibiq; superstes. Accita à rege mulier rogata est, unde tanta in regem beneuolentia, Quoniam, inquit, quum puella essem, & grauem tyrannum haberemus, optabam mortem

mortem illius. Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, superioribus etiam grauiorem, uereor ne si tu pereas succedat etiam deterior, eoq; caput meum pro tua salute deuouco. Tam factam audaciam Dionysius punire erubuit.

Caculo minores auiculas percontanti, quur ipsam fugerent, Quoniam inquebant, suspicamur te aliquando futurum accipitrem. Coccyx enim specie non multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis specimen moribus edunt. Hoc ad Lysiadem accommodauit Plutarchus in uita Arati.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

IUNIORI GVILIELMO, DVCI

Cliuensi, Iuliacensi, Montensi, Comiti

Marchie & in Rauēspurgo, &c.

Des. Erasmus Roterod.

S. D.

P V D Priscos illos, illustrissime princeps, non Græcos modo, uerum etiam Latinos, actoribus ac patronis causarum forensium certus aquæ modus per clepsydram infundebatur, ne superuacanea uerborum copiz quum iudicibus tedium adferret, tum ipsi etiam causæ officeret, denique alij agere uolentibus aditum præcluderet. At non idem fieri solet in philosophicis orationibus, in quibus tandiu proferendus est sermo, quandiu auditor alacriter haurit ea quæ dicuntur, præsertim si quæ dicuntur, conferunt uel ad liberalem eruditionem, uel ad bene beateq; uiuendum. Itaque perquam eleganter Plato Antisthenem prolixius differentem admonuit
his

his uerbis, Videris, inquit, ignorare, quòd orationis modus non est is qui dicit, sed is qui audit. Sic & Carneades quum esset in differendo uocalior, admonitus est à gymnasiij principe, ut uocem moderatius promeret: sed quum ille à gymnasiarcha peteret ut sibi præscriberet modum, sanè quàm apposite respondit, Istud quod à me petis, rectius sumes ab auditoribus. Iam uidemus quosdam non clepsydri, sed clepsammidijs metiri conuiuium, hoc ut fateor ad frugalitatis disciplinam utiliter fieri, atq; etiam necessario, duntaxat apud eos qui nesciunt unquam à mensa surgere, nisi hirudinum ritu sic distenti, ut tantum non crepent ac disiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos & elegantes homines suauiter excipere uellet: sed hunc oporteret apparatus modum à conuiuiarum orexi petere. At ego in hoc argumento conuiuatoris personam indui, ac posteaquam cœnæ tot instructæ missibus, quot actus permittuntur comœdiæ, secundas mensas nō omnino ieiunas adieceram, mihi uidebar sic egisse partes meas, ut si non Lucullus quispiam, certè mundus ac lautus ἐξίστατο uideri possem: atque adeo metuebam, ne apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quàm sordium crimen incurrerem. Verum simulatque prodijt opus, tanta auuiditate distractum est, ut protinus à Typographo cœperit effligitari denuo: siue hic est argumenti, siue quod magis arbitror, tuus ornatissime princeps genius, quem confidimus non solum ditioni tuæ, sed & studijs fore felicem. Itaque prioribus sex libris recognitis & auctis, adiecimus duos, quos tu uel postcœnium uel pomenta siue ἐπίδωματα si libet, uocare poteris, ne à conuiuij metaphora recedamus. Vale.

A P O

APOPHTHEGMA-

TVM LIBER VII.

THALETIS

MILESII.

HAEC præcipue celebrantur, Multa uerba ¹
nequaquam arguunt sapientem opinionem. Pauciloquiū
Græcis carmen esse uidetur, ὅτι τὰ πολλὰ
ἐπὶ φρονίμῳ ἀπεφάνητο λόγῳ. Sapiens
enim non nisi quum res postulat, nec pluri-
bus uitur uerbis quàm opus est. Quemadmodum Deus o-
mnium sapientissimus, sermonis est parcissimū.

Vnum quiddam diuina egregiū, unum quiddam præcla- ²
rum elige. Solues enim hominum loquacium linguas sine fine Vnum exi-
garrientes ἀπεραϊολόγῳ: quod interpretes miror quare mium
reddidit, non paucorum. Satius est ad parandam honestam
famam unum quiddam insigne prædicere, quàm diuinare de
frivolis aut quibuslibet. Sapiens enim uates est optimus. Et
præstat uno opere edito, sed egregio, parare famam erudi-
tionis, quàm minus accuratè scribere de singulis.

Rogatus, quid esset omnium uetustissimum, respondit, ³
Deus. Quir ita? ὅτι ἀγέννητος, hoc est, nunquam esse Aenigmata
coepit. Quid esset pulcherrimum, ait, Mundus. est enim
opus Dei, quo nihil est pulchrius. Quid maximum, Locus.
Capit enim omnia. Quid uelocissimum, Mens. Discurrit
enim per uniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum,
Necessitas siue fatum. Superat enim omnia. Quid sapientis-
simum, Tempus. Nam inuenit omnia: hæc ænigmatum in-
star habent.

Dicebat nihil interesse inter uitam & mortem, ob id opi- ⁴
nor, quòd utraque res æque esset secundum naturam, nec
mortem

- mortem malam esse magis quam natiuitatem. Cuidam uerò
Argute obstrepenti, quur igitur, inquit, tu non moreris, false respon-
 dit, Ob hoc ipsum quia nihil refert. Potius enim habetur,
 quod accersitur.
- 5 **Salse** Percontanti utrum fuisset prius, nox an dies : Nox, in-
 quit, uno die fuit prior. Elusit ineptum percontatorem. Si
 nox uno die præcessit diem, dies igitur fuit ante noctē. Nox
 enim finis est diei.
- 6 **Deus omni-
scius** Rogatus num lateret deos homo iniuste agens, respondit,
 Ne cogitans quidem. Significans deo nihil omnino esse occul-
 tum. At uulgus putat quæ corde uoluunt latere deum.
- 7 **Grauitèr** Adultero sciscitans, an abiuraturus esset adulterium, Non
 est, inquit, periurium adulterio peius. Significans illum stul-
 te dubitare de peierando, qui facinus periurio par non du-
 bitasset cōmittere. Eoq; in atrocibus sceleribus nihil ponde-
 ris habet iusiurandum. Quisquis enim audet dare uenenum,
 audebit & cum periurio inficiari.
- 8 **Sapienter** Percontanti quid esset difficile, Seipsum, inquit, nosse. At-
 qui hoc uulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspi-
 cimus quam nostra, & sibi quisq; adulator est.
- 9 **Admonitio
facilis** Rogatus quid esset facile, alterum, ait, admonere. Omnes
 recta consilia egrotis damus. Interpretes perperam uertit,
 ab alio moneri, quū sit ἄλλω ὑποτιθεῖν, hoc est, alteri da-
 re consilium. quis enim est tam stupidus qui non admoneat
 alium ? sibi pauci consulunt.
- 10 **Potiri dulce** Sciscitanti quid esset dulcissimū, Potiri, inquit. Nam ea de-
 mum delectant, quæ contingunt expetita. Quæ ultro obij-
 ciuntur, non perinde iuuant.
- 11 **Patientia** Rogatus quo pacto quis facillime ferret infortuniū suum,
 Si quis, inquit, uideat hostes maioribus malis obnoxios.
 Quidam enim ex contemplatione felicitatis alienæ suam ca-
 lamitatem exasperant.

Interrogatus quo pacto quis optimè iustissimeq; uiueret, 12
Si, inquit, quæ in alijs reprehendit, ea ne faciat ipse. In alienis Sapienter
enim erratis perspicaces sumus, ad sua quisq; lusciosus est.

Percontanti quis esset felix, Qui corpore, inquit, sanus 13
est, animo eruditus, siue castigatus. Cupiditates enim animo- Felicitas uera
rum morbi sunt.

Dicebat amicorum absentium æque ac præsentium oportere meminisse. Amicitia enim est animorum coniunctio, quos Amicitia
 non dirimit locus. multi non amant nisi tantisper dū uident.

Non esse fucandam faciem, sed animum honestis studijs 15
exornandum. Quod hæc forma ueros conciliet ac perpe- Animi cultus
tuos amicos.

Vetuit per iniuriam ditescere. Quod lucrum fraude par- 16
tum damnum sit, non lucrum.

Μὴ διαβάλλῃς σε λόγῳ πρὸς τοὺς πλείους κεκοινωνή- 17
κέντας. Id ita uertit interpres: ne te in ius uocet sermo contra Arcana nulli
cōiunctos tibi ac socios dictus. Ego magis arbitror Thaletem committenda
admonere, ne quid amicis quibus fidimus committamus,
quod si effutiant, pariat nobis infamiam.

Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale 18
à liberis tuis expecta. Pietas in pa-

Dixit facillimum esse philosopho ditari si uellet, idq; tali 19
facto probauit, Omnem oleam antequam florere cœpisset in Prudentia
agro Milesio cœnuit. Animaduenterat enim præsciētia qua-
dam olearum ubertatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui
iactabant, in philosophis paupertatem non esse uirtutis sed
necessitatis. Huius meminit Cicero lib. de Diuinat. 1.

S O L O N Salaminius.

Quum Pisistratus occuparet Remp. resq; uideretur ad
 manifesta spectare tyrannidē, neq; quisquā auderet illius co-
 natibus obsistere, ipse productis armis & ante ædes positus
 cœpit

Senectus au-
dax coepit inclamare ciues : at ubi Pisistratus ad illum mitteret qui percontarentur, quare fretus hoc auderet, Senectute, inquit. Alios senectus reddit formidolosiores, illi conciliauit audaciam, quod parum uitæ superesset, etiam si nullus occideret. Ita Plutarchus in commentario, an seni sit gerenda ressp. Diogenes Laërtius rem aliquanto fusius narrat.

Pietas in pa-
triam 2 Postquam uidit rerum summam esse penes Pisistratum, arma deposuit ante curiam, dicens, O patria tibi & dictis & factis sum opitulatus. Hoc pacto testatum sibi non defuisse uoluntatem consulendi Reip. in Aegyptum nauigauit.

Antemortem
nemo beatus 3 A Cræso interrogatus an quem uidisset ipso beatiorem, Telum nominauit Atheniensem, priuatum hominem, sed qui relictis liberis ac nepotibus bene institutis feliciter obijisset diem. Interrogatus dein cui post illum tribueret felicitatis elogium, Cleobin & Bitum Argiuos fratres nominauit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex, nullo igitur loco me ponis? Ego, inquit Solon, facile confiteor te regem opibus & imperio florentem : beatum non appellarim, priusquam feliciter hanc uitam absolueris. Refert Herodotus in primo.

Sumptus inu-
tiles 4 Præmia decreta his qui in Olympijs aut Nemeis uicissent contraxit, eaq; maiora decreuit ijs qui in bello pro patria fortiter occubuiissent dicens illos & dum exercentur, magnis impendijs exerceri : & si uicerint, magis aduersus patriam quàm aduersus hostes coronari : & quum senuerint. ad nihil utiles euadere, haud aliter quàm detrita pallia, ut qui nec bello sint utiles, nec gerendæ reipub. accommodi.

Leges 5 Huic attribuunt & illud longè celebratissimum, leges aranearum telis esse similes, quanquam idem & alijs adscribitur, nominatim Anacharsidi.

6 Illud argutissime dixit, tyrannorū amicos calculis supputator ijs

tatorijs esse similes: qui ut arbitrio supputantis ponuntur, Amicitia
interdum ualent multa milia, interdum minimū, interdum nihil. principum

Rogatus quamobrem nullam legem tulisset in parricidas, 7
Non expectabam, inquit, hoc scelus unquam in hac ciuitate Grauiter
posse committi. Quod illa immania non existant, nisi ubi lux-
us regnat, nec ulla est legum reuerentia. Refert hoc M.
Tullius in oratione pro Sex. Roscio Amerino.

Interrogatus qui fieri posset, ut quā minimum iniuria- 8
rum existeret inter homines, Si, inquit, qui iniuria affecti non συμπάθεια
sunt, æquē doleant atque hi qui affecti sunt. Quisquis enim
uiolat leges, non unum ciuem lædit, sed totam Rempub. quod
quidem in ipso est. At nunc dum alijs læsis aut quiescimus,
aut gaudemus etiam, impunitas improborum audaciam in
plurimos inuitat.

Dicebat opulentiam esse matrem saturitatis, saturitatem,
ferociæ ac uolentia. Diuitias comitatur luxus, luxus exit in
tyrannidem, dum scœnum migrat in cornua.

P I T T A C V S Mityleneus.

Huic tribuitur illud decantatissimum, dimidium plus toto, 1
de quo nobis satis dictum est in Chiliadibus. Modus

De eodem memorant exemplum clementia uix credibile. 2
Tyrreum Pittaci filium Cumis in tōstrina sedentem faber Clementer
quidam ærarius impacta securi occidit. Cumani homici-
dam uinctum miserunt ad Pittacum ut de eo supplicium
sumeret. At ille cognita causa dimisit hominem dicens, Igno-
scentiam esse potiore poenitentia. Sentiens utilius esse con-
donare, quā meminisse iniuriæ & ulcisci. Sunt qui referant
homicidā ab Alcæo fuisse dimissum cum hoc elogio, Melius
est ignoscere quā punire.

Legem tulerat, ut qui per temulentiam sceleris aliquid 3
commisissent, duplo plecterentur. Solet enim uulgus homi- Ebrietas

M num

num, ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eo factum fuerunt, quod insula uino abundaret.

4 *Legum autoritas* Cræso percontanti quod esset maximum imperium, inquit, *νομὸν ἐξ ὕλης*, id est, uarij ligni, leges innuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porro ubi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis.

5 *Victoria incruenta* Probabat uictorias citra sanguinem partas, nam magnociuium cruore emptas, hoc est, Cadmeas ut uocant, non existimabat esse uictorias.

6 *Coniugium par* Huius est illud *ἰσὺς ἀλλήλων*, Aequalem ducito: quum ipse domi haberet opulentiozem, ac proinde morosam & imperiosam. Id latius explicuimus in Chiliadibus.

B I A S Prienæus.

1 *Salsè* Quum ingenio suo patriam suam obsidione liberasset, rex Alyattes intellecta uiri prudentia protinus eum ad se accersuit, at is respondit, *ἐγὼ ἀλυάτην καλεῶ πρόμμυα ἐσθίειν*, id est, ego Alyatten iubeo cepas edere: quod perinde est ac si dixisset, iubeo illum plorare: extremum regis contemptum professus. Attigimus & hoc in Chiliadibus.

2 *Liberè* Euenit ut cum scelerosis quibusdam & impijs naui uehretur, qui cum ob exortam tempestatem periclitaretur, deorum opem implorabant. Tum Bias, Silete, inquit, ne uos hic illi nauigare sentiant. Deus impiorum precibus irritatur magis ad uindictam, quàm ad opitulandum flectitur.

3 *Salsè* Impio cuidam sciscitanti quid esset pietas, nihil respondit. Roganti quur sileret? Quoniam, inquit, percontaris de rebus nihil ad te pertinentibus.

4 *Adulatio* Interrogatus quod esset animal omniū maximè noxium? Si de feris, inquit, percontaris, tyrannus: si de mitib. adulator.

Hæc de septem Sapientū dictis arbitror esse satis, uel quia sunt omnib. obuia, uel quia magna ex parte sunt fabulosa, uel quia

quia pleraq; sunt eius generis, ut à quouis dici possint. Quid enim habet Cleobulus, quur inter sapiētes numerari debeat?

ANTISTHENES Atheniensis.

Antisthenes ridere solet Athenienses subinde gloriantes 1
quòd essent autochthones, hoc est, indigenæ, eo quòd non a- Salsè
liunde eò commigrassent, nec patriam sedem mutassent un-
quam: dicens hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisq;
commune. Nam & hæc animantia nunquam mutant domi-
cilium in quo nascuntur.

Discipulos suos admonere solet, ut sibi essent Socratis con 2
discipuli: declarans quàm esset alienus ab inani gloria. Modeste

Voluptatem in tantū execrabatur, ut diceret, se malle in- 3
sanire quàm uoluptate affici, *μαρτίω ν̄ νοθεύω*, id est, in- Temperate
saniā potius quàm delecter. Insaniā aufert medicus: uoluptas
quum & quē mentem eripiat homini, uix sanabile malum est.

Cum his mulieribus habendam consuetudinem dixit, quæ 4
beneficiū beneficio pensent, *αὐτὰρ χάριν ἔσται*, id est, quæ gra Matrimoniū
tiam habituræ sint: sentiens abstinendum ab his quæ pretio
uendunt inhonestam uoluptatem, nec pariunt, nec amant mu-
tuum: aut à uoletudinarijs, deformibus ac male moratis, quæ
gignunt foetus poenitendos.

Quum adolescens quidam Ponticus genere, se in nume- 5
rum discipulorum illius recipi cuperet, patri quærenti qui-
bus rebus esset opus, Libro, inquit, nouo, stylo nouo, nouaq; Docilitas
tabella: significans animum à uitijs uacuum, studium uigil,
& memoriam fidelem. Solent autem adolescentes uoluptati-
bus ac delicijs occupatam mentem ad præceptorem adferre,
quæ res fere in causa est ut minus proficiant: At philosophia
totum animum sibi postulat.

Adolescenti cōsulenti cuiusmodi uxorem ducere expedi- 6
ret, Si formosam duxeris, inquit, habebis communem: sin de- Coniugium

M 2 formem -

formem, habebis poenam. Iucundius id eloquens Græcè quibus quod ad uoces attinet, minimū interest inter *νοῦλον* & *ποῦλον*: quod ad rem attinet, plurimum. Suadebat itaq; media stataq; ut uocant forma ducendam, quæ nec fastidium uiro moueret ob deformitatem, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. A. Gellius hoc dictum Bianii tribuit.

7 **Generose** Quum accepisset Platonem de ipso male loqui, nihil commotus, Regiū est, inquit, quū feceris bene, audire male. Quamquā hoc idē alijs adscribitur. Excelsi animi est, ingratitude hominū non deterreri à studio bene merēdi de omnibus.

8 **Initiatio** Quū Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret, illum bonis plurimis fruiturū apud inferos post hanc uitam, Quur, inquit, ergo tu non abrumpis uitam? Significans non initiatis paratam esse beatā uitam à rogo, sed his qui piē sancteq; uixerint. Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuitur.

9 **Genus** Cuidam approbāti quod esset hybrida, hoc est, non è duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia, Nec è duobus, inquit, luctatoribus natus & tamen luctator sum: sentiens nō tam referre, unde natus sis, sed qui sis. Is uerè liber est, quem philosophia liberum facit: & is uerè Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

10 **Salsè** Interrogatus cur paucos haberet discipulos, Quoniam depello illos, inquit, uirga argentea. Sentiens ideo paucos uenire, quòd magna mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam quàm sapientiam.

11 **Seueritas** Rogatus quamobrè seuerus esset obiurgator erga discipulos, Et medici, inquit, erga egrotos: significans se in uitia seuire, non in homines, nec uitia sanari blandiendo.

12 **Adulterium** Conspicatus aliquādo moechum fugientem: insequentibus qui illum comprehenderent, Infelix, inquit, quantum periculum unico obolo uitare poteris: sentiens scorti congressu libidinem

bidinem sedari potuisse, quum nunc de uita periclitaretur.

Aiebat si ad alterutrum adigeret necessitas, satius esse in 13
coruos incidere, quàm in adulatores, εἰς κόρακας ἢ εἰς κό- Adulatio
λακας. Nam corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiã
uiuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

Rogatus quid esset mortalibus beatissimũ, Felicem, inquit, 14
mori. Hæc sententia consentit cum illa Solonis, Qui feliciter Felicitas uera
absoluit uitam, huic nihil sinistri potest accidere, quod felici-
tatem ægritudine aliqua cõtaminet. At quibus res sunt secun-
dæ, ij nihil magis optant quàm diuturnam uitam.

Amico cuidam deploranti quòd cõmentarios suos perdi- 15
disset, Oportuit, inquit ista animo potius quàm chartis inscri Memoria
bere. Librorũ fiducia frequenter in causa est, ut minus exer-
ceamus memoriam. In tuto est, quod animo impressum est.
Licet enim circumferre, & semper in promptu est.

Dicere solitus est, non aliter ac ferrum absumitur rubigi- 16
ne, Ita inuidos suo ipsorum uitio contabescere. Ferrum enim, Inuidia
etiam si nemo lædat, ex se gignit unde corrumpatur.

Vulgus hominum è structuris, statuís, trophæis, ac libris 17
sibi promittit immortalitatẽ. Antisthenes ijs qui appeterent Immortalitas
immortalitatem, unicã uiam ostendit, ut iustè pieq; uiuerent. nominis

Rogatus quæ res portenderet ciuitatibus exitium, Cũ 18
in his, inquit, nullum esse potest bonorum ac malorum discri Honos uir-
men. Sentiens eam Remp. non posse consistere, ubi nec esset tutis
honos uirtuti, nec poena scelerosis. Hoc apud Homerum sto-
machatur Achilles: ἐν δ' ἰν τιμῇ.

Quum illi diceretur, quòd à quibusdam improbis lauda- 19
tus esset, Vereor, inquit, ne quid imprudēs fecerim mali. Sen- Laus à lau-
tiens à talibus neminem laudari nisi ob malefacta. datis

Fratrũ inter se cõcordiã dixit quouis muro firmitus muni 20
mentũ. Id dictũ & ad ciuũ concordiam accõmodari potest. Concordia

M 3

Admo

- 21 *Admonebat ea esse paranda uiatica, quæ simul cum nau-
Bona animi frago enatarent. Sentiens bonas artes ubiq; esse in pretio, nec
posse à fortuna eripi. Idem adscribitur Aristippo.*
- 22 *Opprobranti quòd interdum cum improbis haberet cõn-
Solenter suetudinem, Et medici, inquit, cum ægrotis uersantur, nec ta-
men ægrotant ipsi. Sentiens philosophum ideo uersari cum
improbis, ut eos reddat meliores.*
- 23 *Absurdum esse dicebat, triticũ repurgari à lolio, bellum
Grauiter ab inutili milite, & à Rep. non secernere inuidos. Significãs
inuidos tam esse inutiles ciuitati, quàm loliam est tritico, &
ignauus bello.*
- 24 *Rogatus quid emolumẽti cepisset ex philosophia, Vt me-
Solitudo cum, inquit, loqui siue uiuere possim. Doctus etiamsi solus sit,
non sentit tediũ solitudinis, sed multa præclara suo cum ani-
mo uersans, quasi secum loquitur : indoctis molestissima est
solitudo, atq; etiam inutilis.*
- 25 *Quum in conuiuio quidam diceret, cane tibijs, Tu mihi
Indecora eas infla, inquit. Non recusauit obsequium, si ille uicissim ob-
sequeretur. Sed interim indicauit non esse philosopho deco-
rum tibijs canere.*
- 26 *Quum Diogenes ab ipso peteret tunicam, iussit ut dupli-
Frugalitas caret pallium, sic eum tunicæ speciem præbiturum : admo-
nens oportere paucissimis esse contentum.*
- 27 *Rogatus quæ disciplina cum primis esset necessaria, Ma-
Dediscere la, inquit, dediscere. Id enim non modo primum est, uerum-
etiam difficillimum.*
- 28 *Qui nos maledictis incesserent, eos magis tolerandos di-
Moderatio cebat quàm qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non
lædunt, si quis contemnat. Vide uerò num forte hic sit sensus,
tolerantiores esse qui cõuicia patienter ferrent, quàm si quis
lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius
saue*

fauciant quàm lapides. Quòd si indecorum esset graui uiro lapidibus repetere à quo petitus fuerat, æquè indecorum sit in conuiciantem regerere conuicia.

Inuisens Platonem aduersa ualetudine laborantem, uidit peluim in quam uomuerat, Bilem, inquit, Platonis uideo, factum non uideo. Solet enim quemadmodum Diogenes Platonis arrogantiam notare. Itaq; quum in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaq; spiritus excelsos testaretur, eoq; uehementer à Platone laudaretur, uersus ad Platonem, Videris, inquit, & tu bonus equus futurus.

Fastus

Admonuit Athenienses, ut asinos æquè atq; equos deligerent ad agriculturà. Quum illi dicerent hoc animal esse alienum ab aratione, Quid refert, inquit, quum in uestra Rep. duces sint qui nunquam didicerunt administrandi rationem, sed hoc satis est, quòd à uobis delecti sunt? Sentiens multo absurdius esse, ei commendare Remp. qui gubernandi artem non tenet, quàm si asinum pro equo adhibeas aratro.

30

Electio magistratuum

Cuidam dicenti, pleriq; te laudant, At quid, inquit, mali fecisti? significans quæ recta sunt semper paucissimis placuisse.

31

Vulgi iudicia

Rogatus à quodam quid sibi faciendum suaderet, ut probus uir & honestus euaderet, Si mala, inquit, quæ tibi adsunt, ab his qui nouerunt didiceris esse fugienda. Sensit, uirtutis caput esse, caruisse uitij. Id non à quolibet discendum, sed ab his duntaxat, qui norunt quæ sint uera mala, quæ uera bona.

32

Dediscere mala

Quodam prædicante delicias, Hostium, inquit, filijs contingat in delicijs uiuere: ut rem pestilentem detestans, quòd pleriq; pro summo bono amplectuntur.

33

Deliciæ

Quidam adolescens curarat sese ex ære sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat. Huic Antisthenes, Si æs posset uocem ædere, qua de re potissimū gloriaretur? De pulchritudine, inquit adolescens. Nō igitur, inquit, erubescis, qui

34

Forma

M 4

cum

cum in animo gloriaris: significans magis gloriandum de bonis animi quàm de forma, quàm haberet cum statua cōmunem.

35 *Adolescentes quosdam Ponticos, qui uidendi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens, illum Socrate multo sapientiorē, ut qui Socratem accusasset. Hoc dicto reuouatum est ciuibus extincti Socratis desiderium, & Anytum expulerunt.*

Pollicitatio 36 *Adolescens quidam Ponticus pollicebatur se rationē Antisthenis habiturum, si nauis ipsius quæ salsamenta uehebat appulisset. Antisthenes accepto nouo uase, unā cum adolescente ibat ad mulierē quæ uendebat farinā, & impleto uase cœpit onustus discedere, Mulieri uerò poscētī farinæ pretiū, commōstrato adolescente, Hic, inquit, dabit si nauis cum salsamentis appulerit. Significans inanes esse in diem pollicitationes, quum farina quotidie sit præsenti pecunia emenda.*

Arguē 37 *Quum Antisthenes ipse salsamenta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quòd philosophus officio tam sordido fungeretur, idq; in publico, ac non potius seruo delegasset, Quid, inquit, admiramini: hæc mihi porto non alijs. Sentiens nullum esse sordidum obsequium quod sibi quis impenderet: dein non esse indecorum, eum portare salsamenta, qui salsamentis uesceretur.*

Soletter 38 *Cuidam obijcienti quòd Antistheni mater esset Phrygia, Et deorum, inquit, mater. Ridiculum arbitrans, cuiquā probro dari patriam, quum in damnatissimis regionibus interdum nascantur felicissima ingenia.*

Fortitudo 39 *Dicere solet, hostibus à dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine: quòd illa omnia aliquando futura sint eorum qui fortitudine præcellerent, non eorum qui possiderent, quòd ob ignauiam ea tueri non possint. Sensit frustra parari bona, si qui parauit, tueri nesciat.*

Si

Si quam uidisset mulierem egregiè cultam, adibat *edes* 40
 illius, iubebatq; uirum proferre arma & equum: quæ si pla- Fortitudo
 cuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, quòd esset
 qui defenderet: sin minus, suadebat ut cum ornatum depo-
 neret, ne præda fieret alijs.

Antisthenem quoniam multa conscripsit uolumina, Ti- 41
 mon appellare solet *παντοφῦν, φλέδωνα*, id est, ingeniosum Loquacitas
 nugatorem. Non tamen dixit *ἐφῦν* sed *παντοφῦν*, quòd in-
 genio ad quiduis uersatili uaria tractaret argumenta, & in
 his quædam parum digna philosopho.

Huius placita non indigna sunt quæ commemorantur. di- 42
 cebat *τὸν ἀρετὴν εἶναι διδασκαλίαν*, id est, uirtutem disci Studium
 posse. Aduersus eos, qui putant nasci cum homine aut naturæ
 affectus studio uinci non posse.

Τὸς αὐτὸς ἐγγυῆς τὸς καὶ ἐναγέτης: Qui uirtute præ- 43
 diti sunt, eosdem & nobiles esse. Habent enim id unde uera Nobilitas
 nascitur nobilitas. Aduersus eos qui maiorum imaginibus,
 aut diuitijs metiuntur nobilitatem.

Virtutem sibi sufficere ad felicitatem, nec ulla re opus ha- 44
 bere nisi robore Socratico. Socrates ad omnium rerum pa- Tolerantia
 tientiam obduruerat. Imbecillitas corporis impedit frequen-
 ter uirtutis usum.

Virtutem esse rem operum, non autem plurimis uerbis 45
 multisq; disciplinis egere. Aduersus eos qui iuris ac Theolo- Virtus in
 gie pietatisq; professionem studio reddunt difficillimam ac actione
 prolixam, perq; uitā omnē nihil aliud quàm de uirtute dispu-
 tant. Notat hoc Horatius, Virtutē uerba putas, ut lucū ligna.

Sapientem sibi sufficere, eo quòd omnia quæ sunt aliorum, 46
 sunt & huius, qui cum omnibus habet amicitiam & amicitia Sapiens
 facit omnia communia.

Ἀδολφία εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id est, obscuritatem 47

M 5 esse

Otium esse bonum par labori. Aduersus illud Epicuri λάβε βιωσας.
Multi student ignoti esse quò uiuant in otio. At ignobilitas
quonià patet quorumlibet cōtemptui, non minùs adfert nego-
tiorum quàm famæ claritas, quanquã & hoc graue est onus.

48 Negat sapientem uiuere iuxta leges ab hominibus iustitu-
Virtus legi- tas, sed iuxta normam uirtutis: Sentiens non ideo quid facien-
bus non eget dum aut uitandum, quia leges iubent aut uetant: sed quia ipsa
ratio dictat, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia
præscribunt, at uirtutis regula docet ubiq; quid sit honestum,
quid turpe. Coacta uirtus, uirtus non est.

49 Quidam censebant sapienti non esse ducendam uxorem,
Coniugium ipse contrà censebat esse ducendam, at non uoluptatis, sed li-
berorum gratia. debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum
optima indole præditis congregietur, ut ex bonis nascantur
boni. Quin & amabit uxorem, non uulgari more, sed iudi-
cio: is enim uere & constanter amat, qui iudicio amat. At
sapientis optime diiudicat, quæ sint amore dignæ: aduersus
eos qui uxores se iactant habere pro matulis.

50 Sapienti nihil esse nouum aut subitum, eo quòd quicquid
Providentia homini potest accidere, sit iam præmeditatus, ut nunquam
dicat, Non putaram.

Ἀξίεπας ὁ ἀγαθός, id est, dignus amari quisquis bonus

51 est. Nō est uerus aut syncerus amor, nisi quē conciliat uirtus.

Amor Aiebat homines uirtute præditos eos sibi parare propu-

52 gnatores, qui & fortes sint & iusti. Nolunt enim defendi si
Iuste quid iniusti admittant. Improbi contrà fortes defensores qua-
runt, iustos nolunt.

53 Ἀναψάρετον ὄπλον εἶναι ἀρετὴν, id est, uirtutem esse
Armata uir- armaturam, quæ detrahi non possit. Nam ensis & clypeus
tus excutiantur, sapiens nunquam non armatus est, eoq; uinci
non potest.

Dice

Dicebat esse satius cum paucis bonis pugnare aduersus omnes malos, quàm cum multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quàm uirtus militum ac ducū parit uictoriam: uel quia præstat esse de numero bonorum, qui ubiq; pauci sunt, quàm de grege malorum, quorum ubique plena sunt omnia.

34

Paucitas bonorum

Observandos esse hostes, quòd hi primi omnium sentiant si quid delinquas. In hoc igitur utiliores sunt nobis quàm amici, ut errata nostra cognoscamus, & cognita corrigamus.

35

Utilitas ex hoste

Virum iustum pluris faciendum quàm cognatū. Arctiora enim sunt uincula uirtutis, quàm sanguinis. Et omnis bonus bono proxime cognatus est propter animorum similitudinem.

36

Cognatio uirtutis

Viri ac mulieris eandem esse uirtutem. Idem sensit Socrates, sexum muliebrem non minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilem, si pariter instituantur. At uulgas sexum incusat quasi ad uirtutem indocilem.

37

Sexus

Honestas siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia quæ mala, Stoicum est dogma, nihil expetendum præter uirtutē, nihil fugiendū præter uitium: quū uulgo ingens probum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare. Nec minus in cæteris præpostera sunt iudicia uulgi.

38

Vere pulchra

Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominū ea tantū probat quibus assuevit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinū esse debet, nisi quod cū uitio coniunctū, neq; enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in usu, sed quòd per se turpis. Nūc ex usu regionū de rebus iudicat populus.

39

Consuetudo

Tutissimum esse murum prudentiam, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla moenia tam sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiuntur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.

60

Virtus tuta

Quum

61 *Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur*
Virtus per se ob uersiculum recitatum:
honestā

Τὶδ' αἰσχρὸν εἰμὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ. Id est,
 Quid turpe nō uideatur hoc utentibus. Subiecit alterum,
 Αἰσχρὸν τόγ' αἰσχρὸν, καὶ δοκεῖ, καὶ μὴ δοκεῖ. id est,
 Quod turpe, turpe est, siue credas, siue non.
 Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutar.

62 *Quibusdam admirantibus Ismeniam, quod esset insignis*
Tibicen uir tibicen, Nequam, inquit, hominem esse oportet. nam si bonæ
improbis frugis esset, non esset egregius tibicen. Iudicabat eos non
 posse bonos uiros euadere: qui tantum operæ Dionysiacis
 artibus impendissent.

ANACHARSIS Scytha.

1 Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat adisse
 Ingenue Solonis ædes, Percontanti famulo, quis & unde: iussisse, re-
 nuntiaret adesse Anacharsidem, qui & Solonem uidere, &
 si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum
 respondit, in patria solere fieri hospites: significans inter
 Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc uerba, qui-
 bus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introi-
 re, ingressus est ad Solonem, dicens se iam esse in patria, &
 æquū esse ut hospitio iungeretur. Huius responsi dexteritate
 delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam fami-
 liaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum
 philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunq; bene est
 homini. Ciues enim mundi sumus omnes.

2 Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta
 Patria per- nouare Scytharum leges. Eam ob causam à fratre in uenatu
 niciosa sagitta percussus est. Moriens dixit, se ob eruditionē incolumem
 à Græcia dimissum, per inuidiā in patria perire. Græ-
 ca sonant iucundius, δ'γὰ τὸν λόγον, δ'γὰ τὸν φθόνον.

Dice

Dicebat uitem ferre tres botros, primum uoluptatis, alte
rum ebrietatis, tertium molestiae. Sentiens parcum uini usum Vini parcus
esse iucundum quia sedat sitim, largiorem gignere temulen-
tiam: largissimū parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic
quod alibi dictum est: Primam crateram pertinere ad si-
tim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam
ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non
esse uites.

Admirabatur, qui conueniret, ut artifices apud Græcos 4
certarent, sed de his iudicaret artis expertes. Sentiens de ar-
tifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro cer-
tabant histriones, mimi, cantores & sophistæ, recitabant
poetæ, quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs ap-
plaudebant, alios explodebant.

Rogatus qua ratione quis effugeret ne fieret uiolentus, 5
Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorum indecoros mo-
res. Nihil enim similius insano quàm ebrius. At ebrius exi-
stimat se decere omnia. In alijs spectandum quàm fœda res
fit temulentia.

Aiebat se demirari qui conueniret ut Græci qui legibus 6
suis uiolentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum
honorarent, quod se mutuo percuterent. Salsè
damnās crude-
lem populi uoluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod
enim iniustum est semper iniustum est. Quanquam heu ni-
mium Ethnicarū reliquiarū adhuc residet in moribus Chri-
stianorū, tamē illis prodigiosis uoluptatibus gladiatorū, pu-
gilum & athletarum delicijs liberati sumus per Christum.

Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabula- 7
rum nauticarum, isq; respondisset, quatuor digitorum. Tan
tillum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotia-
torum auaritiā, qui lucri gratia semet in manifestum uitæ di-
scri

scrimen coniiciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed pascuis ac uenatu uiuunt.

Athletæ infani 8 Oleum dicebat esse uenenum insaniam gignens, eo quòd athletas uideret unctos in se inuicem insanire. Nec olei usum, ut arbitror, nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos proueniret, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant nisi uncti: putant enim corpus fieri robustius: at Scythæ simula-
bat se credere, illis oleum esse causam insanie.

Mendaciū in contractibus 9 Aiebat se mirari quī fieret, ut Athenienses qui prohibe-
rent mentiri, tamen in cauponum tabernis palam mentirentur. Qui uendunt merces emuntq; , lucri causa fallūt quem-
cunq; possunt, quasi quod priuatim esset turpe, fiat honestū si publicè facias in foro. At in contractibus maxime fugien-
dum erat mendacium, Sed tum maxime mentiuntur homi-
nes, quum maxime negant se mentiri. Apud Athenienses lex
erat quæ iubebat ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν.

Mos præpo-sterus 10 Admirabatur & illud, quòd Græci initio conuiuij cya-
this pusillis uterentur, saturi maioribus: Sentiens potum nō
in aliud adhibendum nisi ad sedandam sitim. Absurdum igi-
tur esse, tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata.

Continentia 11 Statuis atq; imaginibus illius inscribatur, γλώσσης, γασ-
τρὸς, ἀψιδόων κρατεῖν. Id est, lingue, uentri, pudendis tēpe-
rādum. Quòd maximorum malorum causa sit lingua effræ-
nis, & luxu nihil turpius, libido pecudē ex homine reddat.

Vinolentia 12 Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit ne ui-
tes quidē: Significans saltationes, reliquasq; eius generis uo-
luptates ē uinolentia nasci aliq;.

Nauigatio 13 Percontanti quæ naues essent tutissimæ, Quæ, inquit, in
Hoc idē an-
tē tribuitur
Stratonico siccum protractæ sunt. Solent enim olim naues ijs mensibus
quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdam in sic-
cum pertrahi. Anacharsis sensit omnem nauigationem esse
peri

periculosam. At ille de genere nauigij percontabatur. Sunt enim liburnicæ, onerariæ, ætuariæq; naues, aliæq; diuersi generis, in quibus alia est alia aduersus tempestatē instructior.

Aiebat se nihil admirabilius uidisse apud Græcos, quàm quòd sumū in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Sensit opinor de acapnis, quæ ita siccantur uel sole uel igni in montibus, ut postea ardeant absq; fumo.

Roganti utrum arbitraretur plures esse mortuos an uiuos, Nauigantes, inquit, in utro numero ponis? Dubitans an hi essent inter uiuos habendi, qui uitam undarum ac uentorum arbitrio commississent.

Exprobranti cuidam Attico quòd natus esset in Scythia, Mihi, inquit, probro est patria, tu patriæ. Egregiè inculpatus est, cui nihil potest obijci præter patriā. At quemadmodū laudi est, apud barbaros natū Græcorū disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natū ad barbaros mores degenerasse.

Interrogatus quid esset in homine pessimū, & quid optimum, respondit, Lingua. Sentiens idem membrum plurimam adferre utilitatem, si recta ratione gubernetur: pestilentissimum esse, si secus.

Dicere solet, præstare unicum habere amicum multi pretij, quàm multos nullius pretij. Græca sonant iucundius, εἷς φίλον ἔχειν πολλὰ ἄξιον ἢ πολλὰς μὴ εὖδὲς ἄξιους.

Aiebat forum esse locum mutuis hominum fraudibus ac rapinis destinatum: notans mores uendentium per fas nefasq; lucra uenantium.

Ab adolescēte in cōuiuio pulsatus, Adolescēs, inquit, si nūc uinum non fers, ubi senueris aquā feres. Moderationis erat, quòd adolescētis proteruiā uino imputauit. Qui uerò bibunt intemperantius uinū, ea præsertim ætate cui magis conuenit aqua, ij frequēter senes ob inopiā coguntur aquā bibere, aut

ὕδρῳ

ὅδ' ὁποῖός περ, quum ei etati necessarius sit uini usus.

21 **Barbaries** Cuidam obijcienti quòd esset barbarus, Anacharsis, inquit, barbarus est apud Athenienses, sed uicissim Athenienses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed imprimis Attici, quoniam apud ipsos florebant disciplinæ liberales ac leges politice, reliquas nationes contumeliæ causa nominabant barbaras, quum barbarum dicatur quicquid est peregrinum atq; inusitatum. Nunc quum Græcia nihil sit barbarius, hæc philautia demigravit ad quosdam Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ sunt.

22 **Leges** Huic illud quoq; tribuitur multo uulgatissimū: Leges aræ nearū telis esse similes, in quibus infirmiora animalia hærent, ualentiora perrūperent. ita leges humiles ac tenues cōstringunt, à potētibus impunè uiolantur. Meminit Valerius.

23 Quidam in conuiuio uidens uxorem Anacharsidis, Vxorem, inquit, deformem duxisti Anacharsi. Hic Anacharsis, Prorsus ita mihi uidetur, inquit, sed heus puer infunde mihi meracius, ut eam reddam formosam: indicans uinum adimere homini rectum iudicium. Refert Athenæus libro nono.

M Y. S O N.

i **Solitudo** Myson incertæ patriæ *μυσώνων* fuisse traditur, non alienus à morib. Timonis Atheniensis. Hunc quum quidam fortè deprehendisset in solitudine ridentem, rogabat quid rideret quum esset solus, Atqui ob hoc ipsum, inquit, rideo: subindicans sibi gratissimam esse solitudinem.

ANAXAGORAS Clazomenius.

i **Animosè** Quum ab Atheniensibus esset damnatus exilio, cuidam dicenti, priuatus es Atheniensibus, Imò illi, inquit, me. Sentiens Atheniensibus magis opus esse Anaxagora quàm contrà. Qui præclaros uiròs eijciunt è ciuitate, Remp. lædunt potius quàm eos quos expellunt.

Quum

Quum in exilio agenti nuntiata esset mors filiorum, Scie-
bam, inquit, me genuisse mortales. Idem hoc tribuitur Xe- Fortiter
nophonti.

Absens morti addictus est. Id nuntianti, Iam olim, inquit, 3
istam sententiam tulit natura æquè in illos atq; in me. Sen- Grauitur
tiens Athenienses non minùs addictos morti, quàm esset is
quem damnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, sed
omnibus eadem est moriendi necessitas.

Cuidam molestè ferenti, quòd non in patria sed peregre 4
moreretur, Bono animo es, inquit, idem enim undelibet ad Mortis locus
infernus descensus est.

Periclis præceptor fuisse legitur, cui in administranda 5
rep. magno fuit usui. Verum quum Pericles negotijs inten- Grauitur
tus desisset agere curam Anaxagoræ iam ad decrepitam
prouecti senectutem, constituit inedia finire uitam. Id simul
ut renuntiatum est Pericli, anxius accurrit, & argumentis,
precibus, & lacrymis conatus est hominè à spontaneæ mor-
tis proposito reuocare, idq; magis sua ipsius causa quàm
philosophi. Cui Anaxagoras reiecta facie iam moribundus,
nihil aliud respondit quàm hæc, O Pericles, & quibus lucer-
na est opus infundunt oleum, exprobrans illi neglectū amici,
unde tantam capere poterat utilitatem. Lucerna curatur ob
usum vulgarem, & talis consiliarius neglectus perijt.

Post diuinam peregrinationem domum reuersus, reperit, 6
patriā possessionesq; suas desertas. Nisi, inquit, ista perissent, Lucrum ex
ego saluus non essem: quòd calamitas illū adegisset ad philo- damno
sophiam. Rebus autē integris māisset intra penates suos. Ita
sæpenumero prospera sunt homini, quæ uidentur aduersa:
& quod damnum putatur ingens, lucrum est maximum.

S T I L P O N Megarensis.

Habebat filiam parum secundæ famæ: cuidam itaq; dicenti, 1

N dedec Argutè

dedecorat te filia, Nihilo magis, inquit, quàm ego illā decoro. Sentiens neminē alienis factis dehoneſtari, ſed ſuis quēq; moribus æſtimandum eſſe. Neq; enim illa fuiſſet honeſtior ob patris celebritatem, niſi paternas uirtutes fuiſſet imitata. Plutarchus in lib. de tranquillitate pluribus uerbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti quòd filiā haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatū eſt an filiæ? Quum Metrocles reſpōdiſſet, illius peccatū, ſed tuum infortuniū, hunc in modum excepiſt Stilpo, Quid ais? an non quæ peccata ſunt, eadem ſunt lapſus? Annuit Metrocles. At lapſus, inquit Stilpo, quorum ſunt, eorundē ſunt & fruſtrationes. Et hoc conſeſſo Metrocle: Porro quorum ſunt fruſtrationes, horum ſunt & infortunia. Ita placido prudentiq; ſermone demonſtrauit, filiæ duntaxat eſſe infortuniū, cuius eſſet peccatum, ac Cynici conuicium nihil aliud eſſe quàm latratum.

2 Tranquillitas In ſomnis uiſus eſt illi Neptunus iratus, quòd non immolaſſet hecatombē quemadmodum mos erat. At philoſophus hoc uiſo nihil perturbatus reſpondit, Quid ais Neptune? Ita ne neliuti puer huc ueniſti cum tua querimonia, quòd pecunia mutuo ſumpta non expleuerim nidore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo ſacrificauit tibi aquas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, uiſus eſt illi porrecta dextera dixiſſe, In tuam gratiam ingentem aquarū prouentum largiar ciuitati Megarenſium. Quod & eueniſſe tradunt.

3 Honos uirtuti habitus Demetrius Antigoni filius quum Megaram cepiſſet, iuſſit Stilponis domum ſeruari indemnem. Admonitus igitur Stilpo, ut libellum daret rerum omnium quas amiſiſſet, Ego, inquit, nihil bonorum meorum amiſi, nam eruditio & eloquentia mihi ſunt incolumes, quòd hæc uerè ſunt diuina, hoc eſt domeſtica propriaq; bona. Idem hoc ſuprà commemoratum eſt alijs uerbis.

Callebat

Callebat argutias dialecticas, quarum una parū illi felici-
ter cessit. De statua Minervæ quā Phidias finxerat, ita per-
contatus est, Num Iovis Minerva dea est? Quum responsum
esset, est. At hæc, inquit, non est Iovis, sed Phidiæ. Id quū esset
concessum, collegit: Non est igitur hæc dea. Ob hanc uocem
apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille uerò sic
conatus est elabi, ut diceret, non negasse illam esse deam, sed
deum, hoc est, masculum. Nam Διὸς apud Atticos communis
est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus au-
tem cognomento ἄδιος, his auditis dixit, Vnde hoc novit
Stilpo, nisi forte sublati uestibus inspexit Minervam?

Argute infe-
liciter

Crateti percontanti num dii adorationibus & precibus
delectarentur, Istuc, inquit, ô stulte ne perconteris in uia, sed
solum interroga: subindicans aut nullos esse deos, aut non so-
licitari rebus humanis, sed non expedire tales uoces apud
multitudinem efferrī, cui necessariū esset decorum metu con-
tineri. Huic simillimū est quod tribuitur Bioni, qui eam quæ-
stionem proponenti, uersu Homérico, ni fallor, respondit,

Non omnia
uulgo profe-
renda

Οὐκ ἀπ' ἐμῆ ἀειδάσεις ὄχλον ταλαπείρει πρίσβυ;
Non abiges miserande senex turbam procul à me?

Crates Cynicus ad propositam quæstionem non respon-
debat, sed pro responso crepitum uentris emisit. Hic Stilpo,
Sciebam, inquit, te quamuis uocem emissurum potius quàm
eam quam oportuit.

Moderato

Stilpo Crateti dedit caricam, simulq; proposuit quæstiun-
culam. Quum Cynicus protinus nucē deuorasset, Caricam,
inquit Stilpo, perdidisti. Hic Crates, non caricam modo sed &
quæstiunculā, cuius illa fuit arra. Sentiens se frustra capta-
tum munusculo ad respondendum.

Videns Cratetem hybernīs mensibz frigore rubentem, 8
Δοξείς, inquit μοι γέρων ἔχειν ἱματίῳ καρπῷ, Lepos qui Lepido

N. 2

est in

est in uocis ambiguo, Latine reddi non potest, καὶρὸς coniunctim sonat nouo, & καὶ ρὸς disiunctim sonat & mēte. Discrimen auribus uix sentiri potest, scripto potest ostendi. Videris, inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum requirebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui nestem non accommodaret tempori.

Dictum re-
tortum

- 9 Quum omnium oculi coniecti essent in Stilpontem, Quidam isti, inquit, Stilpo mirantur te ut beluam. Nequaquam, inquit ille, sed ut uerum hominem. Solent peregrinae bestiae in spectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur. Sed philosophum plerique spectabant, non ut quemuis hominem, sed ut hominem uerum. Nam id spectaculum est rarissimum. Obiter notauit interpellatorem, quod ipse non esset uerus homo, nec spectatu dignus.

S I M O N Atheniensis.

- 1 Hunc Pericles ad se inuitauit, pollicens sese omnia necessaria praebiturum. At Simon negauit se uenditurum libertatem. Delectauit hunc imago muris syluestris paruo uiuentis, potius quam domestici in summis delicijs, sed perpetua cum solitudine uersantis.

Libertas

M E N E D E M V S Eretrienfis.

Banausi magi-
stratus

2 Quum aliquando decretum tulisset ad populum, quidam ita tetigit illum, ut diceret, non esse sapientis neque tabernaculum consuere, neque decretum scribere: subnotans quod ex patre coriario natus esset, ipse quondam eiusdem opificij. Nam olim tabernacula e pellibus caprarum consuebantur.

Exempla sa-
pientum

- 2 Cuidam sciscitanti num sapienti ducenda esset uxor: Num ego, inquit, uideor tibi sapiens? Quum annuisset, Ego, inquit, uxorem duxi. Superuacuum erat de eo dubitare, quod uideret factum ab eo quem iudicabat sapientem.
- 3 Antigono consulenti, deberet ne ad comessionem quan-
dam

dam adire, post silentium nihil aliud respondit, quàm, Regis Indecora filius es. Subindicans luxum indecorū esse regno natis. Aut potentibus licere quodlibet.

Quendā friuolis nugis obstrepentem, rogauit num fundum haberet: ut is respondit sibi plurimas esse possessiones, Abi igitur, inquit, & illas cura, ne tibi eueniat, ut & illas perdas, & priuatum elegantem amittas. Notans illum ad dicendum non esse idoneum, sed magis ad agriculturam.

A Nicocreonte Cypri tyranno uocatus ad solenne conuiuium cum Asclepiade amico cæterisq; philosophis dixit, Si honestum est tales cōuocare uiros, oportuit id quotidie fieri: si minus, etiam tum frustra fieri. Ad id quum tyrannus respondisset, diem illum esse sibi festum, eoq; singulo quoque mense uacare audire philosophos: liberius respondit Menedemus, Hoc postulare sacrificiū, ut per omne tempus audiret philosophos. Quid multis? Eò processit hominis libertas, ut nisi tibicen quispiam eos auocasset, perituri fuerint. In naui quum periclitarentur, Asclepiades dixit, Tibicinis modulatio seruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

Percontanti cuidam Alexino an patrem cedere desisset, respondit, Neque cecidi neq; desij. Quum alter subiecisset, oportere soluere ambiguitatē per uā & vā, aut affirmando aut negando: Ridiculum, inquit, est uestras sequi leges, quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illū insidiosa percontatione: siue enim respondisset, desij, siue non desij, agnouisset crimen. Ille hoc præsentiens exclusit sophisticum cauillum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur à sophistis, quòd secus respondeat quàm ipsis esset commodum.

Quum Bion acriter diuinis insectaretur, ait illum trucidare mortuos, quòd aduersus illos studiose pugnaret, qui iam dudum essent explosi sepultiq;.

N 3

Ad

- 8 Ad quendam dicentem , maximum esse bonum , si quis omnium potiri queat quæ optat. Sed multo maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet.
- 9 Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorum gratia, Degenerare qui primum essent sapientes , deinde fierent philosophi, hoc est, sapientiæ amantes, dein rhetores : deniq; progressu temporis euadere idiotas. Meminit Plutarchus. Multum proficit qui didicit se nihil scire. Et infelicitur proficit, qui semper uergit in deterius.

P L A T O Atheniensis.

- I Quum Plato ad tragicum certamen paratus, audito Socrate mutasset consilium, poemata sua exussit, præfatus Homericæ carmine,
Potiora se. Etanda
Ἡφαιστὶ πρόμαλ' ὦδε, Πλάτων νῦτι σεῖο χατίζει.
Huc ades ô Vulcane, Platoni nunc opus est te.
- 2 Cum Dionysio Hermocratis filio de tyrannide differens, ait non statim esse præstantius quod uni tantum sit utile, nisi et uirtute cæteris antecelleret. Offensus tyrannus dixit, οἱ λόγοι σε γεροντιῶσι, id est, uerba tua sapiunt senium. Contrà Plato, οἱ δὲ σε τυραννιῶσι, id est, tua uerò tyrannidem sapiunt.
- 3 Apud Aeginetas lex erat, ut si quis Atheniensis Aeginam uenisset capitalis esset. Huc quum esset deductus Plato ut uenundaretur, capitis postulatus est à Carmendio qui legem eam tulerat, sed tempestiuo cuiusdam ioco liberatus est. Ait enim legem habere, si quis homo : at hunc esse philosophum.
- 4 Plato dicitur ter nauigauisse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine cauillis obtreçantium. Molon itaq; qui gerebat hostilem in Platonem animum, negabat esse mirum si Dionysium

nyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat neceſſitas, Platonem inuitabat ambitio, ut uulguſ quidem interpretabatur. Et tamen Dionyſium eſſe Corinthi adeò mirabantur omnes, ut iam abierit in prouerbium, de re inexpectata & incredibili.

Adoleſcentem quòd luſiſſet aleam grauiter increpuit, qui ſ
quum dixiſſet, ſic obiurgas ob rem paruam, At paruum Affueſcere
non eſt, inquit, aſſueſcere. Tale quiddam ſubinducat De-
mea Terentianus in Adelphis: Mitto rem, conſuetudinem
ipſorum. malis

Rogatus ecquod eſſet futurum ipſius monumentum, 6
quemadmodum ſuperiorum: Primum, inquit, parandum eſt Immortalitas
nomen, ita monumenta futura ſunt multa. Senſit hominis me-
moriam optime ſeruari in mentibus hominum, optimeq;
propagari ſcriptis uirorum eloquentium.

Iratus ſeruo quum eum caſtigare pararet, & fortè in- 7
terueniret Xenocrates, Flagella, inquit, hunc puerum, nam Moderatè
ipſe ſum iratus. Sibi diſſuſus eſt homo philoſophus, ſentens
animi commotionem. At uulguſ hominum tum maxime pu-
nit, quum irascitur.

Rurſus alteri cuidam ſamulo ſic comminatus eſt: loris te 8
caderem ni iratus eſſem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus Moderatè
ille Terentianus, qui ſe conijcit in angulum, edormiturum
quod biberat uillum. At ira minus ſui compos eſt quàm
ebrietas.

Quum aliquando conſcendiſſet equum, mox deſcen- 9
dit, dicens, ſe uereri µὴ ἰπποτυρία ληφθῆναι, id eſt, ne eque-
ſtri faſtu corripereſſetur. Superbum animal eſt equus, &
equitare quiddam habet magnificum parumq; philoſopho
dignum. Modeste

Temulentie deditis ſuadebat, ut poti ad ſpeculum ſeſe 10

N 4 con

- Temulentia contemplarentur, ita fore, ut ab eo initio recederent, confecta foeditate.
- 11 Negabat oportere inebriari Præterquàm in festis, in
Hilaritas festis quibus ipse Deus unum porrigit. Festos dies decet hilaritas, ebrietas semper foeda est.
- 12 Somnolentiam improbabat, eoque scripsit in legibus νομίζουσας εὐδαιμονίας εὐδαιμονίας ἀξίους. id est, Nemo dormiens ulla
Vigilantia re dignus est.
- 13 Quum à Dionysio fastidiretur, poposcit congregandi
Commode dicere copiam: ea data hunc in modum disseruit, Si quem sentires in Siciliam appulisse hoc animo ut tibi male faceret, qui tamen non data oportunitate nihil mali faceret, an hunc impune dimitteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquam ô Plato. Oportet enim hostium non facta solum, uerum & animi propositum ulcisci. Plato subiecit, Tum si quis tibi bene uolens uenisset in Siciliam, ut tibi boni quippiam adferret, non faciat autem destitutus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percontante quis esset ille, Aeschines, inquit, uir & morum sanctimonia cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui posset dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinem. Is quum huc multum maris emensus adnauigauit ut suam philosophiam tibi impertiret, hætenus neglectus est. Hæc tam commoda oratio effecit, ut rex & Platonem cui prius erat infensior amplecteretur, & Aeschinem splendide magnificeque tractaret.
- 14 Dionem ob formam & ob rerum gestarum magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus, admonuit, cauere
Ferocia metueretque contumaciam, cui comes esset solitudo. Insolenter enim utentem rebus prosperis amici destituunt.
- 15 Si quando fortè incidisset in eos qui præter decorum quippiam

piam agerent, digressus consuevit dicere, nuncubi ego talis? Exemplum
Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quisq; assentator ex aliis
est. Ex alijs igitur discendum, quàm indecora sint quæ præ-
ter honestatem geruntur.

E disputatione discedens solitus est admonere discipulos, 16
Videte pueri ut otium in re quapiam honesta collocetis. Si- Otium
gnificans otium omnia mala docere adolescentes.

Solet admonere, ut neq; corpus sine animo exerceamus, 17
neq; animum sine corpore, ut pariter utriusq; curam habea- Exercitatio
mus. Nam alterum athletarum est, alterum inertium.

Rogatus à Cyrenensibus ut ipsis leges scriberet, ac recip. 18
statum cōponeret, recusavit dicens, Perdifficile esse condere Felicitas in-
leges tam felicibus: indicans eos non facile parere salubri- tractabilis
bus monitis, qui successu rerum elati sibi felices uiderentur.

Polus sophista reperisse dicitur quasdam orationis deli- 19
cias, ueluti contraria inter se reddita, membra comparia, si- Affectata
militer desinentia, quibus immodicè putatur usus. His orna- oratio
mentis quū se iactaret insolentius, Plato sic hominē taxauit,
ὦ πόλε ἵνα προσείπω σε κατὰ σε, id est, O Pole, ut te tuo
alloquar modo. Polus Græcè sonat pullum equinū: ipso itaq;
statim nomine tetigit hominis arrogantiam. Imitatus est &
ὁμοιόπρωτον: πῶλε σε, κατὰ σε.

Antisthenem qui differendo fuerat prolixior, sic admo- 20
nuit, Ignoras quòd orationis modus sit non is qui dicit, sed Breuiloquētia
qui audit?

Dicebat in morte amicorum quiescendum esse, partim eo 21
quòd nondum liqueret, bonum esset an malum quod accidif- Luctus
set: partim quòd acerbè ferēti nihil à luctu esset cōmodi. Tol-
litur enim dolor, si quis secū cōsideret, quale sit quod euenit.

In Aristippum dixit, illi soli datū esse & pannis & chla- 22
myde uti, quòd apud Dionysium in purpura saltauit. Ad id

*alludens Horatius: Omnis, inquit, Arispippum decuit color.
Hoc dictum quidam tribuunt Straton.*

XENOCRATES Chalcedonenſis.

1 *Quum Alexander Magnus illi miſiſſet ingentem pecu-*
Pecuniæ con- *niarum ſummā, ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum*
temptus *referri iuſſit, dicens, ipſi pluribus eſſe opus, qui plures aleret.*

2 *Paſſerem qui fugiens imminentem accipitrem ſeſe in Xe-*
Innocentia *nocratis ſinum conieciffet, textit ſiuitq; ac demulcens dimi-*
ſit aicens, ſupplicem non eſſe prodendum.

3 *A Bione dictis laceſſitus, Non ſum, inquit, tibi reſponſu-*
Animosè *rus, neque enim tragœdia quum à comœdia taxatur, digna-*
tur eam reſponſo. Nota eſt ueteris comœdiæ licentia, in qua
multa ſcommata iaciuntur & in ipſos poëtas, & fabularum
perſonas: at tragœdia non dignatur uiciſſim humales per-
ſonas attingere.

4 *Ad quendam nec geometriæ nec muſices, nec aſtrologiæ*
Docilitas *peritum, ad ſcholam tamē ipſius cōmeantem, Abi, inquit, an-*
ſam philoſophiæ non habes: hoc eſt, non es ad philoſophiam
docilis, nullis inſtructus diſciplinis. Alij ferunt illū ita loquu-
tum, πᾶρ ἐμοὶ πόκος ἔκνεπτεται, id eſt, apud me uellus non
maceratur: lana rudis nō ſtatim traditur uestiario ſed fulloni.

5 *Quum Platoni Dionyſius diceret, aliquis auferet tibi ca-*
Amicitia *put. Xenocrates qui tum præceptori aderat, Non prius,*
inquit, quàm hoc: ſuum oſtendens caput.

6 *Quum in conuiuiō cæteris multa garrientibus ſolus nihil*
Taciturnitas *diceret, interroganti quur unus omnium ſileret, Quoniam, in-*
quit, loquutū fuiſſe poenituit aliquādo, ſiluiſſe nunquam. Hoc
Plutarchus in libello περὶ τῆς ὑγιανῶν tribuit Simonidi.

7 *Alexāder ad hunc legatos miſit cum aliquot talētis, quos*
Pecuniæ con- *ille in academiā perductos parca tenuiq; coena excepit.*
temptus *Poſtridie interrogantibus cui uellet adnumerari pecuniam,*

Quid,

Quid, inquit, Ita ne uos ex hesternæ cœnæ non intellexistis me pecunia non indigere? Philosophus Ethnicus reiecit à di-
tissimo liberalissimoq; rege ultro delatam ingentem pecunie
summam: & nunc pro sanctis haberi uolunt, qui extremam
profecti paupertatem in tantum ut horreant etiam ærei num-
mi contactum non aliter quam uiperæ, non referendis arti-
bus uenantur diuitum ac pauperum liberalitatem.

Dixit nihil referre, utrum pedes an oculos inferas in
ædes alienas: uidelicet deterrens ab omni curiositate rerum Curiositas
ad nos nihil attinentium.

Dicebat pueris aures esse muniendas foliis potiusquàm
athletis: quod plus sit periculi ne puerorum aures occupen Pueri reue-
tur prauis sermonibus, quàm ne athletarum aures pateant ad rentia
ictus. Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

C R A N T O R Solensis.

Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solet, 10

ὅμοι, τίδ' ὅμοι; δινάτοι πεινόμεν.

Fortiter

Eheu, quid heu? nobis quod hominum est accidit. Sensit
quicquid ulli hominum accidit, hoc unicuique posse accidere. Ni-
hil igitur nec inexpectatum uideri oportere, nec intolerabile.

A R C E S I L A V S.

Si quando probabat aliquid, dicere solitus est, φημι ἐγὼ
id est aio, siue mihi uidetur, siue fateor. Si quid displicebat, Modeste
dicebat, ἢ συγκαταθήσεται τέτοις ὁ θεῖα, id est, his non
assentietur ille, nominato quopiam: simul & in assuerando
seruans modestiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.

Percontanti qui fieret ut ab alijs sectis multi deficerent
ad Epicureos, ab Epicureis nulli desciscerent ad alios, Quo-
miam, inquit, ex uiris galli fiunt, ex gallis uiri nequaquam.
Sentiens homines esse proniores ad uoluptatem quàm ad uir-
tutem. Gallos dixit sacerdotes Cybelis euiratos. Porro uolu-
ptatem

Procliuitas ad
deteriora

ptatem amplecti foeminarum est potius quàm uirorum.

3 **Moderate** Quum hospites quosdam unà cum amicis acciperet conuiuio, cœna quidem apposita est, sed deerat panis, uidelicet pueris oblitis emere. Hic ille ridens, Quàm, inquit, res est apta conuiuijs apparandis esse sapientem. Sentiens philosophos in rebus uulgaribus minus sapere quàm idiotas. Sed interim dedit exemplum philosophicæ moderationis. quis enim ibi non incanduisset ira?

4 **Paupertas** Paupertatem cōparabat Ithacæ patriæ Ulyssis, quod iuxta Homerum, aspera quidem esset, sed bona χρητόρος, id est iuuenū alitrix: dum eos consuefacit frugaliter & continenter uiuere, & ad omnem uirtutis functionem exercens.

5 **Legum multitudo** Dicere solitus est, quemadmodum ubi multi essent medici, ibi multi sunt morbi: ita ubi permultæ leges essent, ibi plurimum esse uitiorum.

6 **Mollities** Diuitem quendā immodice delicatum, capillitio arte composito, oculis uolubilibus ac lubricis quum is alioqui castus & integer haberetur, ita taxauit, Quid refert, inquit, aduersi an auersi cinædi sitis? Sensit mentis integritati corporis etiam habitum & cultum oportere congruere.

B I O N Borysthenites.

1 **Genus pudendum** Percontanti Antigono Homérico uersu, Τίς πόθεν εἶς ἀνδρῶν; πόθι τοὶ πόλις, ἠδὲ τοκῆς; Sentiens Bion se traductum de generis ac gentis ignobilitate, respōdit ingenue, Pater meus libertus est, cubito sese emungens: significans eum fuisse salsamentarium. addebat illum Borystheniten fuisse genere, non facie, sed in fronte gestare scripturam amari domini: matrē fuisse e lupanari: quum cætera item nudè cōmemorasset, adiecit uersum Homericum, Ταύτης τῆς γενεῆς, τέττι πατὴρ εὐχομαι εἶναι.

2 Cuidam obijcienti, quod adolescentem quendam ad se non pellex

pellexisset; Tenellus, inquit, caseus nō attrahitur hamo. Signi Docilitas
ficans pueros delicatos nō esse ad philosophiam accōmodos.

Alteri percontanti quis esset maximē anxius, Qui in ma- 3
ximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis Tranquillitas
distorquetur ut assequatur ardua, & assequutus æquē tor-
quetur ne amittat.

Rogatus, esset ne ducenda uxor, Si deformem, inquit, du- 4
xeris habebis pœnam: sin formosam, habebis communem. Coniugium
In Græcis uocibus plusculum est iucunditatis, ποικύλῃ &
χοικύλῃ. Hoc Antistheni adscribitur. A. Gell. tribuit Bianti,
lib. 5. cap. 11.

Senectutem dicebat portum esse malorum, quod omnes 5
huc confugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autem Senectus
unicuiq; in promptu est. Id Ethnici quidē existimabant esse
præclarum, Christiana pietas docet esse nepharium scelus.

Gloriam dicebat esse matrem annorum, ob id opinor, 6
quod cūm hominis uita sit breuis, honesta memoria in multa Immortalitas
secula propagatur.

Formam dicebat esse bonum alienum. Sentiens extra ho- 7
minem esse, quod ipsi sibi nec dare potest, nec tueri datum, Forma
Animi bona uerē nostra sunt.

Diuitias dicebat esse nervos actionum, quod sine his nihil 8
agatur. Alius dixit nervos belli. Diuitiæ

In quendam qui prædia sua deuorauerat, Amphiaraum, 9
inquit, terra absorbit, tu terram. Profusio

Aiebat magnum esse malum, non posse ferre malū. Absq; 10
hoc enim nulli potest esse uita suauis. Tolerantia

Damnabat homines qui sic exurerent, quasi sensu uaca- 11
rent, sic adurerent quasi sentirent. Ob id, ni fallor, quod in Salsè
bellis exuruntur omnia. Rursum si leuiter attingantur ab
igni, offenduntur. Id enim appellat adurere.

Dicebat

- 12 Dicebat esse optabilius suam messem alteri largiri, quàm
 Liberalitas alienam decerpere. Sensit felicius esse dare quàm accipere.
- 13 Aiebat facilem esse ad inferos uiam. Nam illuc homines
 Mors facilis abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi.
- 14 Alcibiadem hoc elogio taxauit, quòd adolescens uiros ab-
 Libere duxisset ab uxoribus: iuuenis factus uxores à uiris.
- 15 Rhodi quum Athenienses darent operam rhetoricis, ipse
 Philosophia philosophiam docebat. Ob id reprehensus, ita respòdit: Tri-
 potior rheto- ticū aduexi, & hordeum uendo? Sentiens absurdum esse, ab
 rica ipso requiri deteriora, quum attulisset meliora. Nam philoso-
 phia ueluti triticum cibus est hominum, hordeum equorum:
 simul innuēs solū philosophū loqui, rhetores hincire potius.
- 16 In fabulis est, Danaidas puellas apud inferos huic addictas
 Correctio esse supplicio, ut pertusis uasis deferant aquam in doliū per-
 tusum. Bion dicebat, grauius fore supplicium, si integris uasis
 ac non pertusis idem facerent: tum enim irent onustiores.
- 17 Cuidam immodice loquaci, ut sibi subueniret oranti, re-
 Loquacitas spondit, Abunde tibi morem geram, si aduocatos miseris,
 non uenias ipse.
- 18 Euenit ut cum scelerosis nauigans incideret in prædones.
 Innocentia Illis dicentibus, actum est de nobis si agnoscamur, Et de me,
 tura inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse satus est.
- 19 Arrogantiam dicebat esse profectus obstaculum, Indoci-
 Indocilis lis enim est, qui mauult doctus uideri quàm esse.
- 20 In diuitem quendam sordidum ita loquutus est: hic facul-
 Auarus tates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.
- 21 Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarum curam ha-
 bere, quasi essent propriæ: rursus ex iisdem nihil capere uti-
 litatis, quasi essent aliene.
- 22 Aiebat iuuenes uti debere fortitudine, senes ualere pru-
 Prudentia se- dentia. Nam his rerum usus conciliauit sapientiam.

Dicebat

Dicebat prudentiam tanto cæteris uirtutibus antecellere 23
 quanto cæteris sensibus præstaret uisus. Nam oculi prælu-
 cent toti corpori, nec ulla est uirtus absque prudentia. Nam
 quomodo iustus reddet cuiq; suum, nisi prudentia commo-
 ñet quid cui debeat?

Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam 24
 omnes optant peruenire. Absurdum est enim alijs probro Senectus
 dare, quod quis optat sibi contingere.

Conspiciens quendam tristi uultu qui habebatur inuidus, 25
 Nescio, inquit, utrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri Inuidia
 boni quippiam. Inuidus enim non minus discruciat aliena
 felicitate quàm suo infortunio.

Impietatem dicebat malam esse contubernalem fiducia, 26
 & adiecit uersiculum Euripidis,

Δελοῖ γδ' ἀνδρα καὶν θρασύσομος τις ἦ. Id est,

Seruum facit quamuis feroculum uirum.

Securitas

Sensit ibi non esse libertatem, ubi est mala conscientia: nec
 eū posse liberè loqui, cui crimē impietatis uerè potest obijci:
 nec frui tranquillitate animi, qui numen habet iratum.

Dicebat amicos, quales quales essent retinendos esse, ne 27
 uideamur aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos Prudentia
 reieciisse.

Dicere solitus est: quemadmodum proci Penelopes quo- 28
 niam cum Penelope commisceri non potuerunt, cum illius Grauitas
 ancillis rem habuerunt: ita qui philosophiam assequi non
 possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent.

Familiares suos admonebat, ut hoc argumento putarent 29
 se proficisse in philosophia, si iurgantes & cōmiciantes per- Moderatio
 inde audirent ac si recitarent uersus illos Homericos:

ὦ ξέν', ἐπεὶ ἔτε κακῷ ἔτ' ἄφρονι φωτὶ ἴοικας,

Οὐλέ τε καὶ μάλα χαῖρε, θεοὶ νότος ὕλεια δαῖν. Id est,

Quando

Quando uir haud nequam, nec stultus amice uideris,
Per multum salue atq; uale, Dij prospera donent.

LACYDES Cyrenæus.

- 30 Accersitus ab Attalo rege, respondit, imagines eminus
esse spectandas: innuens arctam assiduamq; familiaritatem
sepe minuere uirtutis admirationem.

CARNEADES.

- 31 Carneades fertur admodum fuisse uocalis. Itaq; quodam
tempore gymnasiarchus, id est, scholæ princeps, misit qui
diceret, ne tantopere clamaret. cui respondit, Da mihi uocis
modum. Ad quod rursus eleganter princeps, Modum ha-
bes, nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum
temperanda uox est.

- 32 Dicere solet, diuitum ac regum filios nihil rectè discere
præter quàm equitare: quòd his omnes adulentur, solus
equus non curans regem gerat an priuatum, tergo excutit
quisquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES Stagirites.

- 1 Quum Xenocratis æmulatione cœpisset habere scho-
læ, hoc carmen usurpauit,

Αἰσχρὸν σιωπᾶν ξενοκράτῳ δ' ἔαν λέγειν. Id est,
Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui. Alij pro Xenocrate
ponunt Isocratem.

- 2 Callisthenem discipulum liberius multa dicentem apud
Alexandrum Homericò carmine admonuit,

Ὀκύμορος δ' ἡ μοι τέκος ἔσσει, οἱ ἀγορεύεις.

Talia nate loquens haud multo tempore uiues.

Nec male diuinauit, nam libertas illi fuit exitio.

- 3 In ius uocatus quòd Hermiam mulierem quam amabat,
hymno quasi deam celebrasset, calumniæ molestiam Home-
rico uersu testatus est, in ipso statim defensionis initio,

Ὅχυν

Ὅχρην ἐπὶ ὅχρην γνῶσκοντες, οὐκ ὄντι σῶζον.

ὁδὸν αἰ.

Rogatus quid lucri facerent mendaces, Vt uera, inquit, loquentibus non credatur.

4

Vanitas

Increpanti quod homini malo dedisset eleemosynam, Non mores, inquit, sed hominem commiseratus sum. Etiam improbis in necessitate succurrit uir bonus. Debetur enim hoc officium si non meritis illius qui iuuatur, certe naturæ. Et bonus fieri potest qui malus est.

Benignitas in quolibet

Illud amicis ac discipulis inter differendum frequenter solet ingerere, Visum accipere lumen à circumfuso aëre, animum autem à disciplinis liberalibus. Sentiens ingenium adolescentum mathematicis disciplinis acui, & ad reliqua philosophiæ mysteria reddi perspicax.

Lux animi

Crebro taxabat Athenienses, quod quum duas res, frumenta ac leges inuenissent, frumentis uterentur, legibus nequaquam. Alludens ad Triptoleum Atheniensem cuius ministerio Ceres usa est in ferendis legibus ac tritico.

7

Salsè

Eruditiōis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces.

8

Percontanti quid citò senesceret, Gratia, inquit. Sentiens iniuriæ memoriam esse tenacissimam, beneficij breuissimam.

9

Beneficiū

Interrogatus quid esset spes, Vigilantis, inquit, somnium. Multa sibi promittunt inania qui spe ducuntur. Et Maro, Qui amant sibi somnia fingunt.

obliuio

10

Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans, si non acciperet, illum sententiā aliquam esse meditatam. At Aristoteles accepta carica, dixit, Et Caricam & sententiā perdidit Diogenes. Huic simillimum est, quod ante tributum est Crateti.

11

Captatio

Quum iterum illi caricam porrigeret Diogenes accepit, & sublato in cælum uultu more puerorū, Magnus, inquit, Diogenes: moxq; illi reddidit caricam. Notans opinor ab illo captari laudem munificentiae.

12

O

Dice

- 13 Dicere solet, tria ad parandam sapientiam potissimum necessaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerva frustra laboratur: recte discitur à doctis: exercitatio consummat eruditionem.
- 14 Quum accepisset quendam in ipsum dixisse conuicia, Ab-Magnamine sentem, inquit, uel loris cædat: docens ea prorsus esse contemnenda quæ non lædunt, nisi quis se lædi putet.
- 15 Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficacior ad Forma commédationem. Sunt qui hoc adscribant Diogeni. Aristotelem uero formam solitum appellare donum, quia gratis contingit à natura. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrannidē, quòd formæ gratis mox deflorescat: Plato naturæ prærogatiuam, quòd paucis contingat: Theophrastus silentem fraudem, quòd absq; uerbis persuadeat: Theocritus eburneum detrimentū, quòd grata quidē sit aspectui, sed multorum incōmodorum causa. Carneades ἀδὸν ὁπὸν τὸν βασιλείαν, id est, regnum absq; satellitio, quòd formosi impetrent quicquid uolunt, nulla adhibita ui. Refert Laërtius.
- 16 Interrogatus qua re differrent docti ab indoctis, Quia ui-Eruditi ui, inquit, à mortuis. Sentiens hominem absq; literis statuum esse uerius quàm hominem.
- 17 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamētum, in aduersis refugium. Parentes qui recte liberos suos instituisent, aiebat multo honorabiliores esse ijs qui tantum genuissent, quòd ab his contigisset uiuere, ab illis etiam bene uiuere.
- 18 Cuidam glorianti quòd esset à magna celebriq; ciuitate, Salsè dicebat hoc nihil referre, sed an celebri patria dignus esset.
- 19 Rogatus quid esset amicus, Vna, inquit, anima in duobus Amicus corporibus.
- 20 Aiebat quosdā homines ita parcere, quasi semper essent uī Profusio tūri, rursus alios ita profundere, quasi mox essent morituri.

Percon

Percontanti quî fieret , ut cum formosis diutius ac luben- 21
tius confabulemur, respondit eam percontationem esse cæci. Cæca percon-
Cæcus enim non sentit formæ illecebram, nihilo magis quàm tatio
colorum gratiam.

Percontanti quid lucri cepisset ex philosophia , Vt ea, in- 22
quit, nullo imperante faciam , quæ uulgus facit metu legum. Virtus non
Idiota à furto abstinet, quia lex minatur pœnā: philosophus cogitur
abstinet, quia per se turpe est, etiamsi liceat impune.

Interrogatus quo pacto fieret , ut discipuli quāplurimum 23
proficerent, Si, inquit, præcedentes gnauiter insequantur, se-
quentes non morentur.

Quum garrulus quispiam ubi multis nugatus esset apud 24
Aristotelem , tandem dixisset , fortassis obstrepo tibi nugis Salsè in gar-
meis, Non hercle, inquit, neq; enim aduerti animum. rulum

Reprehensus quòd munus dedisset improbo , Non homini 25
dedi, inquit, sed humanæ sorti. Hoc superius alijs uerbis com Benignitas
memoratum est.

Rogatus quomodo amici essent tractandi, Quomodo, in- 26
quit, nos ab illis tractari cuperemus.

Eruditionem dicebat optimum esse uiaticum ad senectur- 27
tem. Nam cætera senem aut destituunt, aut grauant etiam.

Illud frequēter habebat in ore, ὃ φίλοι, ὃ δ' εἰς φίλος. Sen 28
tiens multos esse amicos nomine, paucissimos aut nullos re. Amicus

Admonebat neminem de se debere prædicare , uel in Lu- 29
dem, uel in uituperationem: quòd illud esset hominis uani & Modestia
inanis, alterum stulti ac uacordis.

Idem admonebat ut uoluptates contempleretur non ue- 30
nientes sed abeuntes, hoc est, non à fronte, sed à tergo. Voluptas
nientes enim fucata specie blandiuntur, abeuntes autem pœ-
nitentiam ac dolorem relinquunt.

Dicebat Athletæ , qui à libris arcentur , omnemq; uitam 31

Imperitia in caillis scurrilibusq; iocis transigunt, similes euadere gymnastorum statuis, nempe pingues & saxeos.

32 **Ciuiliter** Quum iam natus annos ferè sexaginta duos, adeo laboraret ut admodum tenuis uitæ spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes, ut ex ipsis aliquè deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erat duo præcipui, Theophrastus Lesbium, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit, se quod petebatur facturum, ubi daretur opportunitas. Paulopost, quum rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit uinum quod biberet sibi parum esse commodum, ac quæri iussit exoticum uel Rhodium uel Lesbium. Id simul atq; curatum est, gustato Rhodio, dixit, Firmum hercle uinum & iucundum: Mox gustato Lesbio, Vtrunq; inquit, egregie bonum, sed Lesbium suauius est. Id ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepide simul & uerecunde successorem sibi ea uoce, non uinum delegisset: probauit utrumq; nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuitatis: quod οἶνος, id est uinum, apud Græcos sit generis masculini: ut hæc uox, ὁ λέσβιος ἡδίστος, possit & ad personam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIUS.

1 **Lingua** Dicebat potius esse fidendum effræni equo, quàm uerbo incomposito. Nemo nõ metuit insidere æquo infræni, at plus est periculi à lingua effræni.

2 **Silentium** Ad eum qui in conuiuio perpetuò filebat, Si inquit, indolens es, prudenter facis: si doctus es, imprudenter. Iucundius effertur à Plutarcho: si stultus es, rē facis sapientē: si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.

3 **Tēporis parsimonia** Habebat semper in ore, nullum esse sumptum pretiosiorē tempore. Solum enim hoc recuperari non potest, & tamen uulgò nihil habetur uilius tempore.

In

In quendam Cassandri amicum simis naribus iecit hoc 4
scomma, Demiror, inquit, oculos tuos non canere quum illis *Ridicule*
nasus sit additus : quod nasus fistula speciem praeberet. Re-
 fert Plutarchus in *Symposiack*.

D E M E T R I V S Phalereus.

Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, 1
 quas illi posuerant, At uirtutem, inquit, non euerterunt, cu- *Animose*
 ius gratia illas posuerant.

Dicebat supercilia pusillum esse corporis membrum, ta- 2
 men totam offuscare uitam. Insuauis enim sunt ad omnem uitae *Superciliofi*
 consuetudinem tristes ac superciliosi.

Aristophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic 3
 dicebat nō solum Plutum, id est, diuitias, esse cæcum, uerum- *Fortuna cæca*
 etiam Fortunam Pluti ducem: ut iam sit illud prouerbij, cæ-
 cus ceco dux. *Fortuna sepe largitur indignis sua munera.*

Quantū in bello ualeret ferrū, tantū dicebat in Rep. ual- 4
 ere orationē. Illic enim res geritur uiribus, hic per *Orationis uis*
 uersatione.

Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum, Ecce, in- 5
 quit, quadratus Mercurius, habens syrma, uentrem, puden- *Indoctus*
 da, & barbam. Sentiens illū non esse hominem sed statuam,
 qualis in uijs solet poni Mercurio: hoc illi dissimilem, quod
 effœminatorum more traheret uestem, quod deditus esset
 uentri ac libidini, quodq; barbatus esset, quum nihil horum
 habeat Mercurius.

Hominum fastuosorum sublimitatem dicebat amputandā, 6
 sed relinquendam sobrietatem. Talia enim ingenia non sunt *Ingenia cre-*
 desperanda, sed quod redundat recidendum est. *cta*

Admonebat adolescentes, ut domi parētes, in uia obuios, 7
 in solitudine reuererentur seipsos. Pudor teneram ætatem *Reuerentia*
 optime deterret à peccando, qui nusquam non adest, si quis
 reueretur seipsum.

O 3 Aiebat

- 8 **Aiebat ueros amicos in rebus letis adesse uocatos, in ad-**
Amicus in uersis inuocatos & ultro. At uulgò fit secus.
aduersis
- 9 **Ptolemæum regem adhortari solet, sibi pararet libros de**
Lectio utilis regno deq; militari imperio gerendo tractantes, eosq; dili-
 genter euolueret, propterea quòd ea de quibus amici non
 audent admonere reges, in libris scripta habeantur.
- 10 **Quum exularet ac Thebis inglorius humilisq; uiueret,**
Philosophia audissetq; Cratetem philosophum, qui ipsum inuiseret, mul-
 ta placide prudenterq; de moderate ferendo exilio differen-
 tem, Male sit, inquit, negotijs & occupationibus, per quas
 hæcenus talem uirum non licuit cognoscere.

C R A T E S Thebanus, Cynicus.

- 1 **Vulgò dictus est Δουρειοταύρινος, id est, ostiorum apertor,**
Curiositas quòd in omnes domos irrumperet, & si quid displicuisset,
 reprehenderet Cynica libertate. Id cognominis hodie rectius
 in quosdam πλωχοτυράινους.
- 2 **Rogatus quid illi è philosophiæ studio accessisset emolu-**
Paruo conten- menti, respondit,
tus Θείμωρτε χοίνωξ, καὶ τὸ μακρὸς μέλειν. Id est,
 Choenix lupini, & absq; cura uiuere.
 Sentiens se minimo contentum ob libertatē suauiter uiuere.
- 3 **Amore laborantibus ostēdit remedia. Amori, inquit, me-**
Amoris re- detur fames: sin aliter, tempus: quòd si nec his uti possis, la-
media queus. Luxus ferè alit amorem: tempus omnia aut tollit, aut
 certe mitigat. Hæc remedia si nihil prosunt, superest la-
 queus, ut morbus finiatur suspēdio. Græca sonant iucundius,
 λιμός, γόνος, βρόχος.
- 4 **Dicebat philosopho nulla re opus esse. Eoq; pecuniā de-**
Philosophus posuit apud trapezitā hac cōditione, ut si liberi essēt idiotæ,
non eget traderet eā illis: sin philosophi, nūmos distribueret in plebē:
 q; indoctis opus esset pecunia, philosopho nec opus nec utilis.

Celeb

Celebratur illius ephemeris ad hunc habēs modū, Ponito 5
 toquo minas decē, medico drachmā, adulatori talēta decē, cō Sumptus pro
 filiaro fumum, scorto talētum, philosopho triobolum. Nota- posterus
 bat hominum stultitiā, qui in res honestas & cum primis
 necessarias minimum sumerent impendij, ad turpia prodigi.

Filium Pasiclem, simul ut excesserat ex ephebis, perduxit 6
 ad ancillae domicilium, dicens, hoc tibi est patriū coniugium. Venus para-
 bilis
 Nam moechi tragici prēmia referūt exilia ac cædes, comici
 scortatores ex luxu ac temulentia lucrifaciunt insanā. Sensit
 quasi tragicam esse rem adulteriū, quod huius ferē atrox sit
 exitus: uti scortis rem esse comicam, id enim non punitur sup-
 plicio capitis, sed tamen qui depereunt in meretricem, in co-
 mœdijs inducuntur insanis similes: at cū ancilla tua rē habe-
 re, nihil est periculi. Hoc accipitur uelut ab ethnico dictum.

Quum pro quodam supplicaret gymnasij principi, pro 7
 cumbens attigit coxam illius pro genibus. Nam supplices ex Ridiculē
 more genua contingebant. Indignanti gymnasiarcho, Quid,
 inquit, an non hæc æquē tua sunt ac genua? Notans obiter
 vulgi superstitionem, qui certa membra certis rebus dedica-
 uit: uelut aurem memoriæ, nasum irrisioni, genua misericor-
 diæ, quum hæc ad totum hominem pertineant.

Negabat inter homines quempiam inueniri posse, qui non 8
 aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum Nemo sine
 Punicum, in quo non sit aliquod granum supputre. uicio

Nicodromus citharædus huius dictis lacepsitus, inpegit 9
 illi pugnū in os & suggillauit. At Crates frōti imposuit tabel Facetē
 lam in qua scriptū erat, Nicodromus faciebat: itaq; cū liuore
 suo obambulans traduxit citharædum, festiuiter alludens ad
 artificum morē, qui operibus suis inscribūt, Apelles aut Phi-
 dias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulsato.

A magistratu obiurgatus quod præter leges ac morem 10
 O 4 Ath Facetum

Atheniensium sindone uestiretur, ait, Quid si Theophrastū uobis ostendam sindone amictum? diffidentes, ac ut ostenderet flagitantes, adduxit ad tonstrinam: ostenditq; Theophrastum, qui tum fortè tondebatur, linteo amictum, quod Græci ἀμώλαιον uocant: submonens omnibus ad usum uti licere. Nam si per se turpe esset uti linteis, ne in tonstrina quidem esset honestum.

11 *Paucis contentus* Demetrio Phalereo indignatus est quòd ipsi panes ac uinum misisset, dicens, Vtinā fontes etiam panes ferrent. Senties uino philosopho nihil opus esse, atq; hoc ipsum esse submolestum, quòd panis non æquè parabilis esset ac potus.

12 *Vires formæ præstant* Brat corpore deformi, quumq; in certaminibus nudatus ob id esset risui, sublatis manibus dicere solet, De oculis ô Crates reliquoq; corpore bono animo esto, nam istos qui nunc te derident, mox conspicias morbo contrahi, teq; beatum prædicare, ac sese ignauiae damnare. Significans formam nihil facere ad uictoriam, sed robur ac laborum tolerantiam qua cæteros antecedeat.

13 Rogatus quoad esset philosophandum, Donec, inquit, exercituum duces qui sunt, uidebuntur esse agasones: sentiens, opinor, ibi maxime opus esse philosophia, ubi qui populo præsunt stolidi sunt & indocti, & homines quibus imperant habent pro asinis.

14 *Adulatio* Eos qui cum adulatoribus uiuerent aiebat esse desertos, non aliter quàm uituli sunt inter lupos. Neq; enim illos adesse quos oportet, neq; cum ijs qui adsunt habere societatem, quum sint insidiatores.

15 *Patriæ neglectus* Alexandro percontanti num cuperet restitui patriam suam, Quid opus est? inquit, Fortassis eam alius Alexander restitutam diruet.

16 Dicebat se pro patria habere gloriæ neglectum & pauperem

perstatem, in quæ nullum ius haberet fortuna. Aiebat se Diogenis ciuem esse, qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes enim ac nominis splendor conciliant inuidiam. Tranquillitas
tuta

Metrocles hoc uitio laborabat, ut inter differendum subinde crepitum uentris emitteret. Eam ob causam domi moriens sese continebat. Huic mederi studens Crates, de industria multum lupinorum deuorat, ac Metroclis ædes adiit: persuasitq; nihil esse mali quod accidisset, imò potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum uentris emitteret: atq; interim ipse inter colloquendum crebro crepitum uentris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillanimum, & discipulum sibi parauit. 17
Pudor inuti-
lis

Quendam delicijs luxuiq; deditum ita per iocum admonuit, Ne pro lenticula semper augens patinam in seditionem nos conijcias. Sentiens è luxu cupedijsq; plerunq; nasci dissidia. Lenticula philosopho cibus est, λωπάς carnes habet, & in diuitum mensis circumfertur. 18
Seditio

Diuitum opes dicebat esse similes ficis arborib. in præruptis locis, è quibus ut homines nihil caperent fructus, sed corui tantum ac miluij: ita ex illorum facultatibus tantum alerentur scorta & adulatores. Refert Plutarchus. 19
Profusio

Mundum muliebrem dicebat esse quod ornat fœminam, ornat autem id quod eam reddit compositiorem ac modestiorem. Verùm id non præstat, inquit, neq; smaragdus, neq; purpura, sed quæcunq; adderent uim ac speciem honestatis ac uerecundiæ. Græcis κόσμος & mundum sonat & ornamentum. Inde κοσμεῖν ornare. 20
Ornatus mu-
lierum

E P I C T E T V S.

Eos qui barba & pallio uerbisq; magnificis philosophos agebant, dicere solet esse philosophos ἀνὺ & ὑπάτλην, μέγας & λόγους; id est, factis procul, uerbis tenuis.

- 2 Idem confpiciens quendam impuris moribus audacem, confidenti lingua, improbo tamen studio philosophiæ disciplinas contrectare, inclamabat deum atq; hominum fidem, his verbis increpans hominem, O homo, uide quò mittas, num purgatum sit uas. Nam si ad arrogantiam ista immiseris, interierint: si compiuerint, in urinam aut in acetum uertentur, aut siquid his deterius. Sensit eruditionem esse perniciosam, si in animum inciderit prauis affectibus corruptum: & quo quæq; disciplina sanctior, hoc sit perniciosior, si contigerit improbo. Velut bono theologo nihil melius, malo nihil pestilentius.

- Breniloquentia 3 Idem philosophiæ summam duobus uerbis comprehendere solitus est, ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι, id est, sustine & abstinere: quorum prius admonet, ut mala quæ incurrunt equo animo toleremus: posterius, ut à uoluptatibus temperemus. Ita enim fiet ut nec aduersis deiciamur, nec prosperis corrumpamur. Refert Gellius lib. 17. cap. 19.

M E T R O C L E S.

- 4 Libros suos exarsit dicens,
Modeste Τὰς ἐς ὀνειρῶν ὑπέρτερον φαντασµατά.

Sunt inferorum hæc somniorum imagines.

Sentiens esse nugæ ac deliramenta quæ scripserat.

- Eruditio studio uenalis 5 Dicebat res alienas enim pecunia, ut domum uestemq; , sed disciplinas liberales emi tempore. Requirit enim diuturnum studium, quum pecunia data statim fiat possessor fundi.

H I P P A R C H I A Metroclis soror.

- 6 Adamauit Cratetem, apud parentes mimitans se sibi conscituram necem ni philosopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum uerbis, nec Cratetis adamati suasu reuocari posset, Crates surgens detractio pallio nudauit tergum gibbo deformatum, Ne quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus:
& pro

Et projecto baculo et pera, Hæc, inquit, dos est. Super his Mulier
delibera, neq; enim mihi coniux esse poterit, nisi cui placeat Cynica
idem institutum. Quum accepisset conditionem puella, mox
substrato pallio cum illa congressus est parentibus adstanti-
bus. Itaq; consummatum est Cynicum matrimonium.

Theodorum impiū, cui cognomen erat æθεος, huiusmodi 7
sophismate constrinxit, Quod faciens Theodorus non dice- Arguria mu-
retur iniuste agere, idem si faciat Hipparchia non diceretur liebris
iniuste agere. Quum annuisset ille, subiicit, sed Theodorus
seipsum percutiens non diceretur iniuste agere, nec igitur
Hipparchia si idem faceret. Ad id Theodorus nihil respon-
dit, sed sustulit illius pallium, ut enudaret pudenda. Quum
illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei uersu iambico, quod a
muliebribus officiis ad uirile institutum defecisset.

Τὴν τὰς παρ' ἰσοῦς ἐκλεπτῶς κερκίδας.

Radios apud telas reliquit foemina. Quidam codices habe-
bant τὴν, id est, cui, quidam τὴν, legendū suspicor γυνή, ut Mulier eru-
omisso articulo legamus γυνή, παρ' ἰσοῦς ἐκλεπτῶς κερκί- dia
δας. Cui illa, Num tibi uideor male mihi consuluisse, que
quod temporis impensura fueram telis, impendi disciplinis?

ZENO Cittieus.

Dicitur consuluisse oraculū, quo pacto possit uitam opti- 1
me instituere, respondit deus, εἰ συγγενήσῃ τοῖς νεκροῖς, Studium
id est, si concolor fieret mortuis. Ille sentiens se uocari ad lē-
ctionem ueterum, contulit sese ad philosophiam. Dicitur au-
tem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium ac uictus par-
simonia maciem et pallorem conciliat homini.

Negotiator purpuram uehēs, naufragium fecit iuxta Pi- 2
reum, atq; hac occasione sese contulit ad philosophiam. itaq; Iactura felix
solitus est dicere, Tum bene nauigavi, quum naufragiū feci.
Alij narrant, eum quum Athenis esset, audissetq; merces
perisse

perisse naufragio, dixisse, Bene facis fortuna, quæ me ad philosophiam, alij ad pallium, apellis.

3 Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret
Integritas Zenonem, respōdit, Quoniam quum multa à me acceperit,
nunquam tamen emollitus est. Eius mortem quum audisset,
ingemuit dicēs, Quale theatrum peridi! Erat enim Zenon
acerrimi iudicij, & ab assentando alienissimus.

4 In quendam circa formæ curam studiosiorem quàm dece-
Meliores ret uirum, quum imbricem lente ac circumspecte transiret,
Merito, inquit, suspectum habet lutum, in quo non potest se-
ipsum ut in speculo cernere.

5 Quum Cynicus quispiam dicens, in lecytho suo nihil esse
Par pari olei, peteret à Zenone, Zeno negauit se daturū, sed tamē ab-
euntem admonuit, expēderet uter ipsorū esset impudentior.
postulatoris impudentiam impudenti negatione pensabat.

6 Ipse simul & Cleanthes asidebant Cheremonidæ, quūq;
Continencia sentiret affectum amoris, surrexit. Hoc admirante Cleanthe,
Etiam à bonis, inquit, medicis audio, aduersus inflationes
optimum esse remedium quietem. Subduxit se uir integerri-
mus imminenti periculo.

7 Quidam in cōuiuio accumbens Zenoni, eum qui sub ipso
Admonitio sedebat pulsabat pede, Zeno uicissim pulsabat illius genua,
ciuilis & ad ipsum conuerso, quid igitur putas hunc pati, qui infrā
te accumbit? Ita multi offenduntur quamuis leui incommo-
do, quum alios ipsi maioribus afficiant nec sentiant.

8 Eleganter ac politè loquentiū sermones aiebat esse simi-
Oratio grauis les pecuniæ Alexandrinæ, oculis blandienti, atq; undiq; scri-
pturam habenti more nomismatis, nihilo tamen esse melio-
rem. Rursus qui magis studerent utilia dicere quàm nitida,
similes esse dicebat tetradrachmis, temere ac ruditer percus-
sis, quæ sæpe picturatis illis nūmis præponderarēt. In nūmo
non

non spectatur elegātia sculpturæ, sed pondus ac materia: ita non refert quā sit elegās oratio, sed quā grauis & utilis.

Ad Aristonem discipulum multa temere garrientē, quædam etiam præcipitanter confidenterq; Fieri, inquit, non potest, quin te pater ebrius profeminarit: oderat futilem loquacitatem, ipse in dictis tum brevis tum grauis.

Quodam in cōiuiio immoderatus uorante obsonia, neq; quicquam alijs reliquum faciente, Zeno piscem ingentē qui apponebatur, ē patina sustulit, quasi solus illū deuoraturus.

Quum alter intuens Zenonem, significaret se mirari impudentiam, Quid, inquit, putas cōiūctoribus tuis accidere quotidie, si meam opsophagiam ferre non potes?

Adolescens curiosus quiddam quā pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, utq; se contemplaretur admonuit, Mox rogauit, an uideretur tali uultui conuenire questiones eiusmodi proponere.

Quendam dicentem, sibi in multis displicere Antisthenē, abusus Sophoclis dicto, rogauit nunqua haberet Antisthenes quæ placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno, Et non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene perperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid recte dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere? Idem morbus nunc habet plurimos, qui in libris aliorum tantum ea uenantur quæ carpant, bene dictorum nulla neq; gratia neq; memoria.

Ad quendam dicentem, breues esse philosophorum sententias, Vera prædicat, inquit: oportet enim & syllabas illorū, si fieri possit, esse breues. Veritas multis uerbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis uerbis comprehensa sunt.

Quodam de Polemone narrante quod alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, ut indiligentius disse

Loquacitas

Admonitio
Ciuis

Ad speculum

Carpēdi mor
bus

Pauciloquus

Obtrectatio

differeret, discipulorum parsimoniam fuisse in causa.

15 Dicebat eos qui differunt similes esse oportere tragœdiorum actoribus, quibus uox magna, bonaq; latera debet esse, quum os immodice non diducant, quod faciunt ij, qui plurimam loquuntur, sed supra uires. Dum enim os diducunt, declarant se sutagere uerius quàm agere.

16 **Attentio** *Attentio* **cum**, uelut præclaris artificibus ad spectandū. Contrà, auditores dicebat adeo debere esse attētos ad ea quæ differuntur, ut non uacet dare signū approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.

17 **Garrulitas** *Garrulitas* **linguā** defluxere : submonens, adolescentis esse audire multa, loqui pauca.

18 **Amor uerus** *Amor uerus* **Alteri formoso dicenti, sibi non uideri futurum ut sapiens amaret, Nihil, inquit, esset uobis formosis infelicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitq; ad uirtutem adolescentes, utique amat. Atq; is demum uerus est amor. Nam qui uulgo dicuntur amare, suum uenantur commodum, cum incommodo adamati.**

19 **Grauius** *Grauius* **Dicebat plerosq; philosophos in multis uerbis, id est, nō sapere, sed in fortuitis uulgaribusq; rebus esse imperitos: & adijciebat illud Scaphei, qui quū animaduertit quendam ē discipulis uehemēter inflatum, percusso illo dixit, Bene non est in magno, sed in bene est magnum, ἐκ ἐν τῷ μέγαλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnū enim est quicquid rectē fit: at nō statim bonum est, quod magnum.**

20 **Garrulitas** *Garrulitas* **Adolescenti confidenter loquenti, Non dixerim, inquit, o adolescens quæ mihi succurrunt. Subnotans ē sermonis procacia colligi & morum impudicitiam.**

21 **Aiebat hominibus nihil magis deesse quàm tempus: longe dissen**

diffentiens ab ijs qui bonā uitæ partem perdūt somno, temu- Temporis
parsumonia
lentia, nugis & alea, quasi multū temporis supersit homini.

Interrogatus quis esset amicus: Alter, inquit, ego. 22

Seruū in furto deprehensum cædi iussit: quumq; is se sic Amicus
excusaret, ut diceret, sibi fuisse in fati ut furaretur: Et cædi,
inquit. Seruus allegabat factorum necessitatem ad excusatio- 23
nem commissi. Eam necessitatem retorfit & ad supplicium,
quod ipsum etiam erat in fati. Salsè

Formam aiebat esse uocis florem, aut contrā: quemadmo- 24
dum ab alijs refertur, uocem esse formæ florem. Nam lo- Gratior est
pul. u. e. c. u.
quentis orationem commendat forma, & rursus oratio com-
posita gratiam addit formæ.

Conspicatus cuiusdam è familiaribus puellum notis liui- 25
dum, Video, inquit, animi tui uestigia: notans illius impudici- Notæ infan-
tiam.
tiam. In Græcis plusculum est gratiæ, quod θυμός & ani-
mum significet, & animi uehementem concitationem aut fu-
rorem. Erant autem, ut opinor suauis impressæ notæ.

In quendam unguentis delibutum, Quis est hic, inquit, 26
qui mulierem olet? Significans effœminatorum esse unguen- Vnguenta
tis uti.

Dionysio cuidam dicenti, quur me unum omnium non 27
corrigis? Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non Libere
esse spem, illum si corripere fore meliorem.

Adolescentem multa temere garrientem hoc dicto corri- 28
puit, Ob id binas habemus aures, os unicum, ut plurima au- Garrulitas
diamus, loquamur paucissima.

Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inui- 29
tarant, percontantibus quid de ipso regi suo essent renuntia- Taciturnitas
turi, ait, Vidisse uos senem qui in conuiuiis tacere nouerit.
Quum enim ceteri ad ostentationem multa dixissent, unus
Zeno perpetuum tenuit silentium.

Percon

30 Percontanti quo pacto esset affectus erga conuicia .Per-
Moderatio inde, inquit, atq; si legatus absq; responso dimittatur. Signi-
ficans eos qui non habent quod respondeant, ad conuicia so-
lere confugere, eosq; non pluris oportere fieri quàm si nihil
esset responsum.

31 Quum Crates apprehenso Zenonis pallio eum à Stilpon-
Persuasio te retrahere niteretur, Commodissime, inquit, ô Crates phi-
pro ui losophum auribus teneas: nam si per uim egeris, corpus erit
apud te, animus apud Stilpontem.

32 Vbi iam profecerat, tamen modestiæ gratia commeabat
Discendi au- ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur.
ditas Vnde Polemon solitus est dicere, Non me clàm est Zeno; te
per posticum irrepere, furariq; dogmata, quibus Phœni-
cum more indutus es. Notans illum furtim discere gratis,
quæ alijs esset uenditurus.

33 Quum dialecticus quidam in sermone, quæ illi δειζοντα,
id est, metentem appellant, ostendisset septem species dialecti-
cas, rogauit quantum posceret mercedis: ac poscenti centum
dedit ducentos. Tantus erat amor discendi.

34 Celebratissimā Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum
Correctio enim ille primas tribuat ei qui per se sapiat, secundas qui re-
ctè admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pro-
nuntiabat.

Κεῖνος μὲν πανάρετος, ὃς εὖ εἰπόντι ἀνίσταται,

Ἐδδὸς δ' εὖ καὶ κεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει. Id est,

Optimus ille quidem qui paret recta monenti,

Sed probus ille quoq; est, qui nouerit omnia per se.

Addebat causam, quòd qui ex se nosset omnia, nihil haberet
præter intelligentiam: at qui rectè monenti pareret, præter
intelligentiam haberet etiam effectum. Nam parere dicitur
qui quod didicit optimum esse facit.

Roga

Rogatus, quur quum esset natura seuerus, in conuiuio tamen hilaresceret, lepidè respondit, Et lupinum quum sit sua-
pte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Na-
turale est, cibo potuq; rigato corpore discuti tristitiam.

Dicere solet, satius esse labi pedibus quàm lingua, eoq; conuiuia quantum poterat uitabat, quòd ibi solutus uino et aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset.

Dicebat, τὸ εὖ γίνεσθαι καὶ μικρὸν, ἢ μὲν μικρὸν εἶναι, id est, ut aliquid fiat bene, nasci quidem paulatim, sed tamen non esse paulum. Quamquam hoc quidā adscribunt Socrati.

Quibusdam sic excusantibus luxuriam suam, ut dicerent se ex eo quod abundaret facere sumptum, argutissimè respon-
dit, Ignosceretis ne coquo, si quū obsonia plus æ quo salsa da-
ret, diceret sibi copiam esse salis? Sentiens uictum non esse moderandū ex rerū copia, sed ex usu ac necessitate naturæ.

CLEANTHES Afsius.

Antigono discipulo roganti quur sordidam operam præstaret hauriendo aquam ex puteo, unde per iocum pro Cleanthe dictus est σπειράτης, ita respondit, Num haurio tantum, an non et fodio, et rigo hortum, denique nihil non facio philosophiæ causa? Alius negasset factum, philosophus auxit quod obijciebatur, gloriæ sibi ducens quod ille uertebat probro.

Collectam pecuniolā aliquando proiecit coram familiari-
bus dicens, Cleanthes alterū Cleanthem alere posset si uellet.

Afinus appellatus agnouit conuicium, dicens, se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ. Siue quòd Zenoni non multum esset supellectilis, siue quòd unus illius austeritate nihil offenderetur.

Cuidā illi probri causa obijciēti quòd esset timidus, Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas quæ deterret à
P turpibus

35
Hilaritas in
conuiuio

36
Lingua lubri-
ca

37
Adde pusillū
pusillo

38
Profusio

1
Discendiꝝ au-
ditas

2
Industria

3
Tolerantia

4
Timiditas lau-
data

turpibus, & reddit hominem circumspectum.

5 Suam uitam diuitiū uitæ solet hoc nomine præferre, Dum
Labor illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens duram humum exerceo.

6 Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id fortè
admiratus Ariston, Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes
ridens, Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mentem
non habet: seipsum innuens.

7 Cuidam reprehendenti Arcesilaum, quòd officia uitæ tol-
leret, Desine, inquit, hominem uituperare. Nam ille licet di-
Libere tias tollit officia, tamen factis commendat. Id audiens Arcesi-
laus, Non moueor, inquit, Adulatione. Hic Cleāthes, Scilicet,
inquit, adulator tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Clean-
thes mitigauit dictum obtrectatoris, sed ita ut à crimine in-
constantiae non liberaret Arcesilaum. Turpissimū enim est
philosopho secus docere quàm uiuit. Si uita proba est, cur do-
cet diuersa? Si doctrina sana est, quur eā secus uiuēdo refellit.

8 Cuidam ab eo petenti dictum aliquod, quod crebro occi-
Silentium neret filio suo, protulit illud ex Electra, σιγα, σιγα λεπτόν
ἵχθυος, id est, Tace, tace tenue uestigium. Innuens pueris
maximè conuenire silentium.

9 Quum audisset à Lacone quodam probari laborem, de-
Labor lectatus eo dicto subiecit hemistichium Homericum,
αἷματός εἰς ἀγαθὸν φίλον τέκος, Id est,
Sanguine præclaro satus es charissime fili.

10 Differens adolefcenti cuidam quem uidebat parum atten-
Attentio tum, rogauit sentiret ne. illo affirmante se sentire, quur igi-
tur ego non sentio te sentire? Solent enim qui intelligunt,
oculis ac gestu, interdum & uerbis significare se quæ di-
cuntur intelligere.

11 Sositheus poëta coram populo Cleantthem præsentem hoc
carmine proscidit, Οὐς κλειάνθης μωρία βουλατῆι. Id est,

Quos

Quos Cleāthis fatuitas agitat. Interpres uertit insania: unde pro moria legisse uidetur *μαρία*. Nec tanto conuicio tactus, quicquam mutauit de uultu: qua patientia delectati auditores, applaudentes philosopho, Sositheum eiecerunt. Quum Sositheus diceret, se poenitere quod illū aspexisset, respondit Cleanthes, Absurdum fore, si quum poēta frequenter illud Libero patri & Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue conuicium indignaretur. De dijs enim multa probrosa scripsere poēta, ueluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum: Herculem faciunt seruientem Omphale usq; ad sandalio committigatum caput.

Moderatio

Peripateticis dicebat idē accidere quod lyris, quae quum alijs bene sonent, seipsas nō audiunt. Sentiens opinor illos licet alijs uerbis idē docere quod Stoicos, & tamen ipsos id non animaduertere. Potest & hic accipi sensus: peripateticos praeclare docere, sed uitam à doctrina disidere.

12
Vita à uerbis
dissentiens

Ex sentētia Zenonis dicebat hominis mores ē specie posse prehendi. Id ut confutarent adulescentes aliquod faciet, cinēdum in agro duratum adduxerunt ad Cleanthem, postulantes ut ē specie de moribus pronuntiaret. Reperit manus callosas & cutem sole adustam. Itaq; quum aliquandiu siluisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento concussus est: mox Cleanthes, Habeo, inquit, hominem, Molle est. Non enim facile sternutant, qui semper sub dio uiuūt.

13
Phygiogno-
mon

Conspectiens quendam solitarium ac secum loquentem, Haud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo.

14
Solitudo

Ad quendam contumeliae causa obijcientem senectutem, Et ego, inquit, abire cupio, uerū ubi reputo me omni ex parte sanum, siue legendum est, siue scribendum, rursus maneo.

15
Senectus ue-
geta

P 2 Signifi

Significans se quidem haud quaquam esse uitæ cupidum, uerum ob senectutem neminem debere e uitâ decedere, donec uires suppetunt ad uitæ munia.

- 16 Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic medicatus est, ut iam ueluti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseverauit abstinere, dicēs sibi iam esse confectum uitæ principium. Itaq; periit.

17 Sententiâ hanc, Φίλοις τε δ' ἔναι, σῶματ' εἰς νόσους πεισὼν
 Correctio Δαπάνῃσι σῶσθαι, id est,
 Largiri amicis, corpus in morbos cadens
 Impendijs seruare, correxit hunc in modum,
 Πόρῃσι τε δ' ἔναι, σῶμα τ' εἰς νόσους πεισὼν
 Δαπάνῃσι ἐπιτρέψαι. id est,
 Donare scortis, corpus in morbos cadens
 Impendijs conterere. Prior enim sententia tendebat ad mollitiem, quam nudauit Cleanthes.

S P H A E R V S Bosphoranus,
 Cleanthis discipulus.

18 Quum diceret, opinionem non cadere in sapientem, rex
 Argute Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipsa re confutare, curauit mala punica ueris similima ex cera confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quum Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit, illū falsæ speciei fuisse assensum. Ad id dextrè Sphærus, Non sic, inquit, assensus sum ut crederem esse mala punica, sed probabile putarem esse mala punica.

- 19 Reprehendenti Mnesistrato, quod Ptolemæum non appellasset regem, Imò, inquit, quum talis sit, tamen regem esse fateor: indicans illum esse nomine regis indignum, se tamen cognominis honorem illi non inuidere.

C H R Y S I P P V S Solensis.

2 De hoc dictum est, si dii uellent uti dialectica, nō alia usus
 ros

ros quàm Chrysippea.

In quodam opere toties citarat uersus Euripidis ex Me-
dea, ut ibi tota fabula fuerit inspersa. Hunc librum quidam
portans, & rogatus quid ferret, Chrysippi, inquit, Medea.

Erat illi statua pro corporis modo tenuis ac pusilla, quam
equus uicinus ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum
dicere solet, eum nō esse Chrysippum, sed κρύπτετον. Nam
Chrysippus ab aureo equo dicitur, Chrypsipus à κρύπτω,
quasi dicas ab equo occultatum.

Cuidam reprehendenti, quòd non apud Aristonem cum
pluribus daret operam philosophiæ, Nunquam, inquit, phi-
losopharer, si cum pluribus auscultarem. Dictum lepidius
est apud Græcos, quòd πολλοί, interdum sonat multi, inter-
dum uulgus hominum. Sensit non statim esse optima, quæ
placent cum plurimis.

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis so-
phismatibus obstrepentem, Desine, inquit senem à magis ad
rè pertinentibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito.

In conuiujs cætera quietus, tantum ex more agitabat
crura. Vnde famula quæ illi inferuiebat, dicere solet, Chry-
sippi sola crura inebriari.

P Y T H A G O R A S.

Dicebat uitam humanam esse similem panegyri, hoc est,
solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certa-
turi, alij negotiaturi, nonnulli spectatores modo futuri. Ac
cæteros quidem omnes esse sollicitos, solum spectatorem tran-
quillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philo-
sophum, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodiiisset,
quàm ut naturæ rerum ac mores hominum contèplaretur.

Rogatus à quodam, quando esset congregiendum cum
fœmina: cum uoles, inquit, teipso fieri debilior. Multa Venus

P 3 enervat

eneruat hominem.

- 9 Admonebat discipulos, ut quoties è negotijs diurnis uestre
ri domū ingrederetur, uersiculum hunc apud se repeterent:
Πῦν παρὲβλῶ; τίδ' ἐρεῖα; τί μοι θεόν ἔκ ἐτελέδῃ.

10 Aiebat in ciuitates primum irrepsisse delicias mox satu-
Grauiter ritatem, deinde uiolentiam, postremo exitium.

- 11 Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier esset
munda à uiro, respondit, A suo semper, ab alieno nunquam.
De Pythagoræ symbolis non pauca diximus in Chiliadibus,
quo minus hîc libuit ea repetere.

EMPEDOCLÉS. Agrigentinus.

- 12 Quū uideret ciues suos delicijs deditos, sumptuose tamen
Grauiter ædificare, dixit, Agrigētini sic indulgent uoluptatibus, quasi
postriedie morituri: sic ædificant, quasi semper uicturi.

HERACLITVS Ephesius.

- 13 Dicebat iniuriam magis extinguendam quàm incendium.
Initiis obstan Ex leuissimis offēsis si negligentur, nascuntur atroces tra-
gœdiæ. Sed ad restinguendum incendium accurrunt omnes,
dum gliscenti uerò simultati citius addunt irritamenta.

- 14 Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus
quàm pro mœnibus. Quòd absq; legibus nullo pacto possit
esse ciuitas incolumis, absq; mœnibus possit.

- 15 Rempub. ut deploratam cōtempnit, eiq; dare leges quum
Libere rogaretur, recusauit. Secessit autem in templum Dianæ, ibiq;
cum pueris ludebat talis. Circumstanti & admiranti popu-
lo, Perditi, inquit, an non præstat hoc agere, quàm uobiscum
Rempublicam administrare?

- 16 Interrogatus aliquādo, cur sileret, Vt uos, inq; loquamini.

XENOPHANES. Colophonius.

- 17 Empedocle dicente, sapientē inueniri nō posse, Et merito,
Salte inquit. Nam sapientē esse oportet, qui agnoscat sapientē: no-
tans illum qui hoc dicebat, suo uitio non inuenire sapientem.

Dicebat, τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν ἢ ἡδίστα ἢ ἡκίστα. id est, 18
eum tyrannis congregiendum aut iucundissime aut minime.
Nihil est uiolentius aure tyranni, ait Satyricus, apud bonos
etiam principes admonendi libertas uerbis placidioribus est
temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorū congressu.

DEMOCRITVS Milesius.

Ignotus uenit Athenas, & colloquio de philosophia cum 1
Socrate habito dixit, Hic philosophus similis est Pentathlo, Multiscius
quod calleret naturalia, moralia, mathematica, adhuc disci-
plinās quas ἐγκύλιες uocant, deniq; omnium artium peritiam.

Huius fertur & illud, λόγος ἔργου σκία. id est, Oratio ope- 2
ris est umbra. Significans ex egregijs factis nasci laudes ho- Gloria ex bea-
minum eloquentium, non contrā. Primam igitur oportet nefaetis
esse curam factorum, gloria consequitur ultro.

Dicere solet, si corpus animum in ius uocaret, haudqua- 3
quam futurum ut ille muneris male administrati crimen effu Grauitet
geret. Animus in corpore ueluti praesidio collocatus est, &
tamen pleraq; mala corpori ab animo ueniunt.

Quum arroderet cucumerem, sensit humorem esse mellei 4
saporis, rogauitq; famulam unde emisset, illa nominauit hor- Studium
tum. Surrexit Democritus, Et duc me, inquit, eò, ac locum
indica. Demirante muliercula quid sibi uellet, Ut, inquit, dul-
cedinis causam inueniam, inuenturus, si locum inspexero.
Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, ô bone. Nam ego im-
prudens cucumerem immiseram in ollam mellitam. At ille
offensus, Molesti es, inquit, ego tamen incumbam quæramq;
causam: quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sit
hoc exemplum studij indefatigabilis.

Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, πολυτι- 5
μὲστα ἢ ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in uita Antonij. Temporis
Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur. parsimonia

P 4

Quum

6 *Quum apud Dionysium quaereretur quod eris genere esset*
 Libertas im- omnium optimum, Ex quo, inquit, Athenienses statuas fece-
 modica runt Harmodio & Aristogitoni, nimium liberè significans
 tyrannos è medio tollendos. Nam ob electos tyrannos Athe-
 nienses illis statuas erexerunt. Hoc, ni me fallit memoria, al-
 teri cuidam adscribitur.

ANAXARCHVS.

7 *Anaxarchus Abderites philosophus inuisum habuit Ni-*
 Libertas im- cocreontem Cypri tyrannum: itaq; quum in coena quadam
 modica Alexander rogasset, qualis illi uideretur, Præclara, inquit,
 sed oportuit & Satrapæ cuiusdam caput apponi: oculos de-
 torquens in Nicocreontem qui aderat.

8 *Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tempestate esset*
 Fortiter delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philoso-
 phum arreptum in mortarium coniecit, ferreis pistillis con-
 tundi iussit. Hic illam uulgo celebratam uocem emisit: τῷ πτε-
 ρὸν ἀναξάρχῃ δούλακον, ἀνάξαρχον δὲ ἐπαύτηεις, id est,
 tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum non percu-
 tis. Sentiens corpus non esse partem hominis, sed animi do-
 micilium tantum. Animus autem non potest tundi.

9 *Quum uideret ex Alexandri uulnere, quod ictu sagittæ*
 Liberè acceperat, manare sanguinem, dixit uersu Homérico, Τὸ
 μὲν αἷμα, καὶ ἐκ ἰχώρ εἰσαπέρτε ρέει μακάριαι θεοῖσι, Id
 est, Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis diuis solet
 ire beatiss. Admonens regem suæ conditionis, qui pro Deo
 affectabat haberi. Quanquam hoc quidam non ab Anaxar-
 cho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt.

10 *In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret,*
 Diuinatio ostenso calice prædixit fore, ut uulnus acciperet, abutens ad
 id uersu Homérico. Βεβλήσε[α]ί τις θεῶν βροτοῖα χεῖρ. Id
 est, Ferietur aliquis mox deum humana manu.

Quum

Quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur 11
ut confcios proderet, post multa in regem dicta conuicia, tan-
dem per iracundiam & lingue amputationem minanti, Non Silentii fides
erit, inquit, effœminate adolescens hæc quoq; corporis mei
pars tue ditionis: simulq; dentibus abscissam & commandu-
catam linguam in os eius ira patens expuit.

Quum Alexandrum se ob Cliti necem discruciantem ui- 12
deret, Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs asidet. persua- Adulanter
dere cupiens quicquid à rege fieret, ius fasq; esse. Nam &
Alexander pro Deo se haberi sustinebat.

Z E N O Eleates.

13

Zeno accusatus quòd coniurasset in perniciem Nearchi Fortiter
tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina con-
iuratorum, nominauit plerosq; illi amicissimos. De his quum
tyrannus sumpisset supplicium, rogaretq; nunquis super-
esset etiam, Tu solus, inquit, Reipub. pernicies, Tandem &
linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracun-
diam hiabat, expuit.

Quum maledictis laceßitus incandesceret, reprehensus 14
quòd philosophus uerbis improborum commoueretur, Si
conuicia, inquit, æquo animo admisero, ne laudes quidem sen- Ira sapientis
tiam. Lapidis est non sentire discrimen inter laudantem &
uituperantem: sed philosophi est non ita commoueri, ut ab
honesto recedat.

Quum ascenderet in theatrum cithara canente Amœbeo, 15
uersus ad discipulos dixit, Eamus, ut pernoscamus, quàm uo- Harmonia
cem, quemq; concentum edant, intestina, nerui, ligna, & uita
ossa, quibus adest ratio, numerus & ordo. Si in rebus inani-
mis tantum ualent illa, quanto plus ualebunt si in omni ho-
minis uita seruentur.

Dicebat è suis quenq; insomnijs deprehendere posse quan- 16

P 5

tum

Somniorum
obseruatio *tum in philosophia profecisset : si nihil illic uel appeteret uel
faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquil-
litate constitutus ueros affectus prodit. Contrà quæ uigilan-
tes nō audent profari aut agere, ea noctu occurrūt in somnis.*

P Y R R H O Eliensis.

17 Deprehensus aliquando solus, ac secum loquens, rogatus
Solicitude *quid solus ageret, Meditor, inquit, esse probus. Sentiens ad id
utilem esse solitudinem, inutilem turbam.*

18 Quum obiurganti sororem Philistam, quidam obijceret
Facetè *quòd oblitus esset suæ professionis (docebat enim omnia esse
indifferentia) sic elusit, Non enim, inquit, in muliercula de-
clarabitur indifferentia.*

19 Rursus quum canem inuadentē repulisset, idem obijcienti
Homo *respondit, per difficile esse prorsus hominem exuere. Maluit
agnoscere lapsum humanum, quàm dogma rescindere.*

20 In tempestate conspiciens ceteros animo esse deiectiones
Securitas phi- *quum ipse nihil moueretur, ostendit porcellum in naui secu-
lophica *rc edentem, dicens, oportere sapientem eam animantis imi-
tari securitatem.**

21 Admirari solet illum Homeri uersiculum præ ceteris,
Vita fugax *Ὅν περ φύλλων ἔσται, τοίνυν καὶ ἀνθρώπων. Id est, Tale qui-
dem genus est hominum, quale est foliorum. Quòd alijs de-
fluentibus alijs succedant. Sentiens in rebus humanis nihil esse
diuturnum aut stabile.*

T I M O N Nicæus.

22 Gaudebat hortorum secessibus ac solitudine. unde Hiero-
Capere fu- *nymus Peripateticus de illa dixisse fertur, Quemadmodum
giendo *apud Scythas & qui fugiunt, & qui insequuntur torquent
sagittas: ita dem inter philosophos, alios persequendo discipu-
los capere, alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, & ob id
ipsum auidius expetitur qui scholam uitat.**

Cum

Cum uidisset Arcefilaum inter assentatores euntē, Quid ²³
tu inquit, uenisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus? Libertas

In quendam omnia mirantem ita lufit, Quin & illud mi- ²⁴
raris, quod quī tres simus, quatuor habemus oculos. Timon Facete
enim luscus erat, unde & Cyclops dictus est, & discipulum
habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius & Socrates
alicubi apud Platonem.

X E N O P H O N.

Dicebat esse prudentis cordatiq; uiri, etiam ab inimicis ²⁵
utilitatem capere. Vulgatum est, neq; solem, neq; aquam, neq; Virilitas ex
ignem magis utilē esse hominibus, quā amicos. Sed ingenij inimicis
philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestiis ac
serpentibus noxijs utilia quædam remedia colligunt, ita ex
inimicorū odio decerpere aliquid quod uertat in suū bonum.

Dicebat tum maxime colendos esse deos, quum homini ²⁶
res sunt secundæ, ut quum incideret necessitas confidenter Diuorum cul-
illos imploremus, ut pote beneuolos iam & amicos. Rectē tus
Xenophon: sed uulgus hominum contrā facit: in felicitate
profunda est diuorum obliuio: quum urget calamitas, tum
demum ad illos confugimus.

S T R A T O Physicus.

Quibusdam obijcientibus quod Menedemus plures ha- ²⁷
beret auditores quā ipse, Quid mirum, inquit, si plures Virtutis usus
reperiuntur, qui lauari cupiunt, quā ungi? Unguntur qui se
parant certamini. Subindicauit Menedemi philosophiam esse
dilutam, ac facile inueniri qui audiant de uirtute differētem,
perpaucos autem qui uirtutem exercent. Nam huc prouo-
cabat Strato.

P H O C I O N Dux Atheniensis.

Hunc quum pro cōcione dicentem quidam petulantissime ²⁸
maledicus interpellaret, multis conuicijs in illum debacchās Moderate
omisit

omisit quod coeperat, locumq; dedit maledico. Posteaquã ille uix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestum placido uultu perinde quasi nihil esset dictum, coeptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis, superest ut de uelitibus ac leuis armaturæ milite dicam.

- 29 Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset Reipubl. Nihil aliud, inquit, nisi quod donec ego uobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omnes uita defuncti in maiorum monumentis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas uictorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem, ut nulli aut quàm paucissimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis, eos qui in acie cecidissent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPTHEGMATVM LIBER VIII.

PRAEFATIO.

VNC à philosophis ad sophistas, hoc est quod dici solet, ἀπὸ τῶν σοφῶν εἰς τοὺς σοφιστὰς transcamus: quod genus hominum nunc olim in delicijs fuisse: nō uulgo tantum, sed summis etiā principibus, quum nec essent germani poetæ, nec γῆνοται rhetores, nec synceri philosophi, sed tamen horum omnium simij, tantum ad captandam auram popularē, ac linguae modulatu deliniendas otiosae multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias. Vnde mirum quàm horum dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poeticijs, ut interdum parasiti & meretrices dicere uideantur.

deantur argutiora. Sed hic liber habet præterea uariam di-
ctorum satyram. in quibus fortasse reperies iuxta poetam
epigrammaticum, quædam bona, quædā mediocria, sed ma-
la plura. Verum ut molestus est conuiuator, qui præter mo-
dum laudat ea quæ apponit : ita ciuilitatis est parcius exte-
nuare apparatus: eo quod & qui laudat, & qui deijcit im-
modice, diuersa quidem uia, sed tamen pari studio uenari gra-
tiam uideatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium, Nos simplici-
ter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO Byzantius sophista.

Venit Athenas populo disidijs tumultuanti concordiam
suasurus. ubi prodisset in suggestum, corpore admodum pu- Solerter
sillo, omnium risus obortus est. Ille fortuitam occasionē uer-
tens in proœmium, Quid, inquit, ô uiri Athenienses, si con-
spiceretis uxorem meam, quæ tam pusilla est ut uix pertin-
gat ad genua mea. At hanc uocem quum maior etiam popu-
li risus sublatus esset, subiecit, At nos tam pusillos, si quando
disidemus uix ciuitas Byzantium capere potest. Ita ferme
Plutarchus in præceptis politicis. Sed eadem fabulam multo
aliter narrat Philostratus in Sophistis. Nempe quum pro-
disset ad populum dicturus de concordia, ipsa statim specie
risum mouit populo, quod obesus esset, ac uentre prægrandi.
At ille nihil turbatus risu multitudinis, Quid, inquit, ridetis
uiri Athenienses? Vxor mihi est me multo obesior, & tamen
cōcordes unus capit lectulus, discordes ne tota quidē domus.
Quod refert Philostratus, & probabilius est & festiuus.

Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, 2
Leo adiit illum percontans hunc in modū, Quid, inquit, ac- Admonitio
cidit tibi Philippe, ut bellum instituas? Vt, inquit, tua patria commoda
ciuitatū pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se à me dili-
gi, eoq; ad fores amasiorum meorum uenio. Ad hæc Leo,

At

At qui redamari cupiunt, haud quaquam cum gladijs uenire solent ad fores amasiorum. Amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed ciuilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

3 **Conuicium retorum** Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorum, Corporis, inquit, uitium exprobras, haud uidens filium tuum Nemesim humeris baiulantem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesim autem dixit redargutionē insolentiae, quam ueteres fingeant esse deam. Imprudenter in alterū torquet conuicium, si in promptu sit quod ipsi uicissim obijciatur.

I O N Sophista.

4 **Animus egrotus** Dicebat rem morosam esse agrotationem. Nam agrotis & uxor molesta est, & medicum incusant, & lectulum moleste ferunt. Ex amicis autem & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus egrotus & latis & tribus offenditur.

P R O T A G O R A S Abderita, ἄθεος.

5 **Impie** Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an non sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerent impietatem. Ne quis arbitretur noui exempli rem esse, quod nūc exuruntur libri haereticorum.

6 Euathli discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notius est quam ut sit hoc loco commemorandum.

T H E O D O R V S Atheniensis, cognomento ἄθεος.

7 **Interpretatio sinistra** Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderētur deteriores, respondit, id aliorum uitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperent, quum ipse dextra porrigeret. Hoc hominum genere bisce temporibus plenus est mundus, quibus nihil tam circūspecte dici potest, quod nō deprauent aut calumn

calumniētur. Refert Plutarchus libro de animi trāquillitate.

F A V O R I N V S.

In Fauorinum Sophistam hæc tria iactata sunt, ut miranda uixq; credenda. Quum Gallus esset, scire Græcè: quum 8 Prodigiosa Eunuchus, accusatum fuisse de adulterio: postremò quod cum imperatore simultatem gerens, uiueret.

Huius æream statuam deiecerant Athenienses, ut hominis Cæsari inimicissimi. Erant enim Athenienses uestigales Honor detra- Adriano Cæsari. Id posteaquam ei nuntiatum est, nihil com- ctus motus dixit, Vtilius erat Socrati ab Atheniensibus ærea priuari statua, quàm bibere cicutam. Contempsit statuæ iacturam, uita incolumi.

A E S C H I N E S.

Aeschines quū Rhodi exul recitaret orationem suā ad- 1 uersus Demosthenē, Rhodij demirati sunt quòd tali oratio- Ciuiliter ne fuisset damnatus ab Atheniensibus. At desineretis, inquit Aeschines, admirari, si audissetis quæ ad hæc respondit Demosthenes, mira ciuilitate & se exemit à crimine, & iudices excusauit, damnationis iniustæ causam reijciens in uiolentiā eloquētiæ Demosthenicæ. Ita ferme Philostratus. Dein quum recitatam Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur, Quid, inquit, si ipsam bestiam audissetis sua uerba resonantem: sentiens in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quæ scripsit ab alio recitarentur.

N I C E T E S.

Nicetes Smyrnæus sophista Telonæ cuidam iudicio uehe- 11 mentius incādescenti dicētiq; Desine latrare in me : admodū Salsè falsè respōdit, Si tu desinas mordere. Nam utrūq; canum est.

I S A E V S Sophista.

Isæus sophista Assyrius quum primam ætatem dicasset uo- 12 luptatibus, simul ut ad uirilem peruenit, uelut alius subito factus

factus miram induit morum seueritatem. Itaque percontanti cuidam cum illa, foemnam ostendens, uideretur formosa,

Pudicè *πέπαιμαι, inquit, ὁφθαλμῶν, id est, desij laborare ab oculis.*

Sobriè *Ab altero quopiam interrogatus, quis piscis, aut quæ auis esset ad uescendum suauissimæ πέπαιμαι, inquit, ταῦτα σαρδέων, id est, ista curare desij. Et adiecit, ξυῶκα γδ τὰς παντάλα κήπας τρυγῶν, id est, sensi enim me è Tantalii hortis fructus colligere. Subindicans omnes eiusmodi uoluptates quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse quàm umbras ac somnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ.*

13 *Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate moenibus cingenda consultantibus, Homericum carmen recitauit,*

Concordia *Ἀσπίς ἀρ' ἀσπίδι' ἔπειδε κόρυς κόρυι, ἀνέρα δ' ἀνὴρ. id est, Scutum hæsit scuto, galeæ galea, atq; uiro uir. Et adiecit, Sic mihi state Lacedæmonij, ἔν' muris cincti sumus.*

14 *Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit,*

Breuiiloquiū *Coarguam Pythonem, inquit, proditionis oraculo à deo reddito, populo qui uinxit, Philippo qui dimisit. Græca sunt lepidiora. ἐλέγξω πύθωνα προδεδόκοτα τῶν γηγέντι θεῷ τῶν δηγέντι δήμῳ, τῶν ἀναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim deus pronuntiaffet oraculo nisi talis esset, neq; populus uinxisset, nisi talis fuisset, neq; rex abiisset, nisi eum cuius gratia uenerat non reperisset, aut rex è castris illum non dimisisset.*

SCOPELIANVS.

15 *Scopelianus eos qui conuicijs agerent, existimantes sese hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellare solet, non tantum ebrias, sed et rabidas.*

16 *Polemoni obijcienti quòd inter dicendum pulsaret tympanū, Tympanizo, inquit, sed Aiakis clypeo: haud inficiens se in agendis causis interdū uti uerbis ac figuris uehementioribus at non inani strepitu, sed ad causæ patrociniū accommodis.*

Dionysius

DIONYSIVS Sophista.

Dionysius sophista familiaribus dicere consuevit, mel sum- 17
mo digito non caua manu gustandum esse. Sentiens uolupta-
tes quam parcissime admittendas.

POLEMON Sophista.

Antonius imperator absente Polemone occuparat do- 18
mum illius, uelut omnium apud Smyrneos pulcherrimam.
At Polemon noctu reuersus e peregrinatione, pro foribus
clamauit, se indigna pati, qui proprijs edibus arceretur.
Cognouit imperator ac cessit. Post ubi Romam uenit Pole-
mon, imperator ciuilitur illi exprobrans quod acciderat, Libere
Date, inquit, Polemoni duersorium, nec quisquam illum eij-
ciat. Mox histrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Asiae,
cui erat praefectus Polemon, appellauit Antonium Caesarem
aduersus Polemonem, quod protinus initio fabulae ab illo
fuisse eiectus e scena. Percontatus est Caesar quo tempore
fuisse eiectus: quumq; is respondisset, circiter meridiem, ad-
modum urbane respondit, At me quidem eiecit circa medium
noctis, nec tamen appellauit iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo 19
obdormiit: huic apparuit Aesculapius, iubens ut a frigido
potu abstinere, ad quem Polemon, O praecclare, inquit, quid Assuetudo
autem si bouem curares? subindicans iam diu assuetum duris,
frustra uocari ad delicias.

Proconsul torquebat praedone quendam, quumq; dubita- 20
ret quod supplicij genus esset de illo sumpturus, superueniens Facetè
forte fortuna Polemon, iube, inquit, illum ediscere ueteru scri-
pta. Ipse quidem Polemon multa edidicerat, sed in exercita-
tione nihil ducebat laboriosius ac molestius quam ediscere.
eoq; Fabius iubet hoc tedium protinus a pueris deuorari.

Occurrens sophistae cuidam, intestina, mænides pisces & 21
Cibus

Q alia

alia quædam uilia portanti obsonia, O uir egregie, inquit, non potest Darij & Xerxis animum recte actione exprimere, qui talibus utitur cibus.

22 Timocrati philosopho apud Polemonem dicenti, Fauorino esse loquacem, Et omnis, inquit, anius. Notans in Fauorino corporis habitum, quod esset eunuchus. Visus est excusare uitium, sed re uera conduplicauit.

23 Histrionem tragicædiarum qui in Olympijs, ô Iupiter progestus nuntiarat, ostensa terra: ô terra, manu in cælum proiecta, submouit à præmijs (præsidebat enim ei certamini) dicens, hic manu commisit solæcismum.

24 Quum articuli morbo lapidescerent, medicos admonuit ut effoderent, inciderentq; Polemonis lapidicinas. Dicebatq; comedendum est, manus non habeo: ambulandum est, pedes non habeo: dolendum est, & manus habeo & pedes.

25 Curarat ut uiuus inferretur sepulcro, ac familiaribus quibus datum erat negotium occludendi monumentum, Obde, inquit, obde, ne me sol cernat tacentem.

S E C V N D V S Sophista.

26 Tale declamationis argumentum erat propositum, Qui Argute seditionem mouerit moriatur, qui sedauerit præmium ferat. Quidam & mouerat & sedauit, petit præmiū. Hanc questionem paucis absoluit. Quod est prius: mouisse: quod posterius: sedasse. Ita q; prius da poenas motæ seditionis, ac deinde si potes, accipe præmium recte factorum.

G O R G I A S Sophista.

27 Gorgiæ sophistæ palam exhibenti sese ad respondendum quod cuiq; libuisset proponere, Xenophon non ille Socraticus, sed alius quidam inuidens, adiit illum, atq; hanc proposuit questionē, Dic mihi, Gorgia, quamobrem fabæ uentrem inflent, quum ignem non inflent. Ad quem placide Gorgias, Isthuc

Isthuc quidem tibi dispiciendum relinquo: cæterum illud iam olim cognitum habeo, terram aduersus istiusmodi homines producere ferulas.

Dicebat tragœdiam esse deceptionē, qua qui alterum de-
cepisset, iustior esset eo qui non decepisset: & qui deceptus
esset, sapientior foret eo qui non esset deceptus. Fallit enim
tragœdia tractans argumenta conficta, sed adeo scite, ut ue-
ra credantur, iustior autem ille uidetur qui fallendo prodest:
& sapientior est qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe,
quid sit honestum. Refert Plutarchus de poetis audiendis.

28
Poësis falla-
cia bona

HERODES Sophista.

Herodes in accusatorē, qui de causa pauca, de generis sui
claritate multa iactarat, Tu, inquit, nobilitatem habes in ta-
lis. Romani siquidem nobilitatis signum gerebant in calceis.
Id erat eburneum additamentum tali specie. Ita Plinius notat
quosdam qui nihil haberēt nobilitatis præter imagines. Rur-
sus quum aduersarius gloriaretur quod in unā quandā Italiæ
ciuitatem multa beneficia contulisset, Idem ego, inquit, de me
prædicare possem, si in uniuersa terra causam dicerem. Signi-
ficans se de innumeris ciuitatibus fuisse præclare meritum.

29
Nobilitas in-
talis

Vxoris Regillæ mortem luxit impotētius, adeo ut pictu-
ras & ornamēta domus coloribus atraret, uelis pullis tege-
rēt, ac lapide Lesbio obscuraret omnia. Nam is funestus ac
niger est. Quodam igitur die quū Lucius, qui frustra cona-
tus fuerat Herodi persuadere ut lugeret moderatius, pueros
uideret in fonte ædibus uicino lauantes raphanides, rogabat
cui pararetur ea cœnā, qui responderunt, Herodi, tum Lu-
cius, Iniuriam facit Regillæ, qui albis radiculis uestatur in
atra domo. Id ubi renuntiatum est Herodi, amouit ab ædibus
funestam speciem, ne apud probos uiros traduceretur.

30
Luctus im-
modicus

Idem Lucius quum Romam uenisset obuiam factus im-

31

Q 2 pera

peratori Marco, percontatus est illum quò iret, & cuius rei gratia : cui Imperator, Honestum est & seni discere, eo ad Libere Sextum philosophum ut discam quæ nondum scio. Hic Lucius sublati in cœlum manibus, O Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestans puerorum more commeat in ludum, quum noster rex Alexander triginta duos annos natus uita defunctus sit. Hic citius probarim Cæsaris & studium & moderationem, quàm Lucij libertatem.

32 Dolorem ex prioris filiae Panathenaidis obitu cōceptum Lucius utunq; lenierant Athenienses, intra urbem eam sepelientes, & obitus diem ceu funestum ex anno sustollentes. Cæterum quum Elpinicem alteram filiam exanimē indecore lugeret, proiectus humi ac uociferans, quas inferias tibi faciam filia, quid tecum sepeliame? superueniens Sextus philosophus, Maximum, inquit, munus dederis filiae, si moderate lugeas.

33 Viginti pueris ob uirtutem compluribus in locis statuas posuerat. Hac de re quum accusaretur à Quintilijs Græciæ Sumptus inanes præfectis, quòd superuacaneis impendijs indulgeret, Quid, inquit, uobis incommodi est, si ego ludo de saxis meis?

34 Videns Quintilios Troianos quidē esse, cæterum à Cæsare plurimū fieri, dixit, Ego etiam Iouem Homericum odi, quòd Troianis fuit amicus. Nimiū libere profitēs, sibi molestum esse, quòd Imperator tantū honoris haberet Quintilijs. Libere

35 Proteo Cynico sine fine ipsum conuicijs incessente, Con-Maledicentia senuimus, inquit, ambo, tu quidem male loquēs, ego male audiens. Sensit immedicabile malum esse cui ille tam diu assueuerat, & se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

36 Atheniēsisibus sic admirātibus hominis eloquentiā, ut dicerēt illū esse de numero decē oratorū, nihil elatus est hac laude quæ uidebatur maxima, tantū respondit, Certe Andocidesum melior. is, ut opinor, fuit sophista quispia notæ uulgaris. Modeste

A N T

ANTIOCHVS Sophista.

Antiochus sophista quum male uulgò audiret, ueluti formidolosus, quòd nec prodiret in concionem, nec Reipu. munia capefferet, Nò uos, inquit, metui, sed me ipsum : agnoscēs bilem suam uehementiorem quàm ut cohiberi posset. Sensit idem Plato, qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidem esse idoneos, ad gerendam Rempub. non item.

37

Iracundia

ALEXANDER Sophista.

Alexander sophista legatione fungens pro Seleucia apud Antoninum primum, uidensq; illum minus attētum, clariore uoce dixit, Ausculta me Cæsar. Cæsar autē acerbitate confidentiaq; uocis exasperatus, Ausculto, inquit, intelligoq; te. Tu enim es ille qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis unguet, qui semper oles unguentum.

Improbilas

HERMOGENES.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenē, ut diceret illum inter pueros esse senem, inter senes puerum : siue ob ualitudinem ante tēpus imbecillum, siue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant, illius uerba planē iuxta Homerum est πλεόεσσα, quod ea ueluti pennas abijceret.

39

Sermo incōpositus

PHILAGER.

Rogatus quamobrē non delectaretur educandis pueris, Quoniam, inquit, nec me ipso delector. Agnoscebat naturæ suæ uitium. Erat enim iracundus & morosus, eoq; nec appositus ad teneram ætatem instituendam: quum hodie stulti parentes nullis libentius committant liberos suos, quàm huiusmodi truculentis & asperis.

40

Iracundia

ADRIANVS Sophista.

Adrianus sophista in cōuiuio sophistarum, ad quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuspiam arcani consors futurus, quum sermo fuisset ortus de characteribus dictionis, &

41

Imitatio

Q 3 in

in quo quisq; præcelleret, & quid in quoq; potissimum imitandum esset, At ego, inquit, describam characteres, haudquaquam recensens incisiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, sed meipsum mihi imitandū proponēs, omniumq; inuenta ex tempore proferens fluxu quodam orationis ac linguae permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani dicto iudicandum existiment, uiderint Critici: illud scio, Horatium nō temere exclamasse, O imitatores seruum pecus. Et hodie uidemus quosdā qui se totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos & elumbes euadere. Quòd si quos delectat illud orationis genus leue & γλαφυρόν, equidem nec obсто cuiquam nec inuideo. At ipse malim Epiḡcteti rudem & indolatam phrasim, sed naturalem, quā Isocratis omni flosculorum genere picturatum. Huius Adriani dictionem Herodes sophista solet appellare κολωσῆ μεγάλα σπαράγματα, id est, colossi magna fragmenta, simul in iuvene notans orationem nondum satis compositam, simul laudans & uocis & animi magnitudinem.

42. Quidam ē familiaribus miserat illi pisces in disco argenteo, picturato auro: at ille delectatus uasculo nō remisit, tantum ei qui miserat respondit, Bene facis, quòd etiam pisces: quasi discus esset dono missus, pisces tantum nouitatis gratia additi, Quidā autem dicunt id ioco factū, ut castigaret discipuli uitii, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discum reddidit. Quū essem apud Coloniā Agrippinā, senatus honoris gratia misit uinū in cantharis testaceis, nec eos repeti mos est. Id admiratus, rogauī causam. Responsum est, olim uinū solere mitti cantharis argēteis: hoc honoris quū esset habitum cuidam ex eorū numero, qui magnā nobilitatis partē existimant raptō uiuere, postridie mane profectus est cum argēteis cantharis. Re comperta misit ad illum senatus qui

qui cantharos reposceret. At ille, Vltro, inquit, dono, dedistis, & ego gratias egi. Hoc casu admoniti mutarunt consuetudinem.

P A V S A N I A S Cappadox.

Quoniam more suæ gentis crassa lingua sonabat, confundens consonantes, breues producens, productas corripiciens, Salsè vulgò dictus est coquus, qui pretiosa obsonia male condiret.

P R O C L V S.

Proclus Naucratis filium habebat intemperantē, gallis gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis indulgentem, quæ pater adeo nō increpabat, ut unā cum illo potius iuuenaretur. Quo nomine quū ab amicis obiurgaretur, Citius, Argute inquit, desinet, cum senibus colludens, quā cum æqualibus.

A N T I P A T E R.

Antipater Hierapolites quum ducturus esset Scuxi Cæsaris filiam, forma parum felici, & familiarium quispian interrogaret quando laturus esset τὰ ἀνακαλυπτήρια, sic appellabantur munera, quæ sponse amici deferebant sponso tertio die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda. Hermocrates lepidissimè respondit, ἐγκαλυπτήρια μὲν ἐν τοιαύτῳ λαβὼν, id est, Encalypteria potius, quum talem ducat. ἀνακαλύπτω, est retego, ἐγκαλύπτω, tego. Quod deforme est, tegi magis oportet quā retegi.

H E R A C L I D E S Sophista.

Scripterat libellum cui titulum indiderat πόνος ἐγκώμιον, id est, laboris laudatio. Eum quum Ptolemæus sophista forte obuius uideret habentem præ manibus, rogabat quid moliretur. Quum ille respondisset, πόνος ἐγκώμιον. Ptolemæus accepto codice deleuit π, & adiecit, Tempus est ut legas titulum encomij, reperitq; scriptum, ὄψις ἐγκώμιον. Ptolemæus huc allusit, quòd si labor mereretur laudem, eadem

opera laudandus esset asinus animal labori natum.

HIPPODROMVS Sophista.

47 Hippodromus Sophista Clementi tragicædiarum actori longe præstantissimo, quum apud Amphictyones optimè re gesta negata esset uictoria, quòd Byzantius esset, atq; id temporis Byzantium à Romanis obsideretur, profiliens clamauit, Valeant applaudentes, ac perperam de re iudicantes, Ego, inquit, Clementi uictoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Cæsarem, obtinuit Hippodromi suffragium.

Iudicium in-
corruptum

48 Quodam tempore quum illi uehementer à Græcis applauderetur, multaq; magnifica acclamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Homérico uersu respondit, τί μ' ἀθανάτοισιν ἴσους, id est, Quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudem auferens, qui Polemonem tam præclaro testimonio ornarit: & molestiæ, qui laudem inuidiosam repulerit.

49 Quodam tragicædiâ appellante sophistarum matrē, correxit distū, Ego, inquit, dico Homerum esse patrē. Siue quòd nimia sit tragicorū grandiloquentia, siue quòd fons tragicædiarum sit Homerus. Pulchrius autem est ex ipso haurire fonte.

50 Homerum appellare solet uocem sophistarum, Archilochum spiritum: quòd ille suppeditet uerba splendida, hic acrimoniam & uehementiam.

QVIRINVS Sophista.

51 Quum ab Asianis reprehenderetur, quòd in accusando mitior ac lenior esset quàm ipsi docerent, Multo, inquit, satius est, ut uos meam accipiatis lenitatem, quàm ego uestram crudelitatem. Tumebant Asiani rhetores, & immodicis delectabantur.

Admonitio
rectoria

52 Amicis ipsum de morte filij cōsolantibus, Quando, inquit Fortiter potius apparebo uir quàm nunc? Sentiens dolorem quidem esse

esse acerbū, sed hoc fortitudinis laudem fore splendidiorē.

P H I L I S C V S.

Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulchrē 53
uestitus, sed tumultu irruens in tribunalia, uoce semimulie- Pronuntiatio
bri, lingua supina, quouis potius spectans quàm ad ea quæ
agebantur: auersatus dicentē imperator, studuit illi os occlu-
dere, totaq; actione aquā intercipiebat, breues subinde per-
contatiunculas obijciens. Ad quas quum parum appositē
responderet Philiscus, Virum, inquit, imperator, arguit cæ-
saries, rhetorem uox. Græca plusculum habent lepōris, τὸν
μὲν ἀνδρὰ δεικνυσθαι ἢ κόμην, τὸν ὃ πῆτορα φωνή. notans
illum, quòd attonsa cæsaries declararet uirum, sed oratio
non declararet esse rhetorem, sed fœminam potius.

C A S S I V S S E V E R V S.

In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus 1
Latini sermonis molestissimus exactor, solœcismū ab aduer- Molestè lo-
sario factum arguere perseueraret, interpellatis iudicibus qui
dilationem petijt, ut litigator suus alium grammaticum ad-
hiberet, quòd diceret sibi cum aduersario non de iure, sed de
solœcismo controuersiam futuram.

M. P O M P O N I V S M A R C E L L V S.

Quum ex oratione Tiberij Cæsaris quiddam reprehē- 2
disset, contrā affirmante Atteio Capitone id esse Latinum Liberè
& si nō esset, futurū certē, iam inde, inquit, mētitur Capito.
Tu enim Cæsar ciuitatem dare potes hominibus, uerbis non
potes. Aeditio Aldina corruptē legit, uerba non potes. Homi-
nibus datur ciuitas, qui recipiuntur in ius ciuium: uerbis da-
tur ciuitas, quæ recipiuntur in consuetudinem sermonis Ro-
mani. Quemadmodum multæ uoces non Græcæ tantum,
sed & Britannicæ, & Gallicæ, & Persicæ ciuitate Romana
donatæ sunt. Id publicus usus potest, Cæsar non potest.

Q 5

R E M

R E M N I V S P A L E M O N .

- 3 Is flagrabat libidinibus usq; ad infamiam oris, unde quidam in turba osculum ingerentem, quum refugiens deuitare non posset, dicto non infaceto repulit: Vis tu, inquit, magister, quoties festinantem aliquem uides obligurire?

E P I C V R V S Atheniensis.

- Amicorum communia 4 Improbatur institutum Pythagoræ, qui quum doceret amicorum communia esse omnia, iubebat ut discipuli quod quisque habebat, deponeret in commune, dicens, id esse diffidentium uerius quam amicorum. Etenim si quis uere sit amicus nihilo minus habeo pro meis quæ ille possidet, quam si deposuisset. Porro qui diffidit, aut non est ipse uerus amicus, aut de alterius animo dubitat.

C T E S I B I V S .

- Benignitas 5 Archesilaus quum inuisceret Ctesibium ægrotantem, sensissetq; hominem egere, clam crumenam pecunijs plenam subiecit cervicali, quam ut reperit Ctesibius, ait ἀρχεσιλάου τὸ τοῦ αἰγυρίου, id est, Archesilai hic ludus.

E V R I P I D E S .

- Ducum prudentia 6 Celebratur illud Euripidis dictum, Vnicum consilium rectum magnam militum manum uincere. Quo prudenter admonuit, non perinde referre quam numerosum educas exercitum, sed quam cordati sint exercitus duces. In bello siquidem longe plus habet momenti prudentia solertiaq; quam uires consilij expertes.
- Silentium 7 Idem cuidam opprobranti graecolentiam oris, Multa mirum, inquit, in illo occulta computruerunt. Significans se posse continere arcana. Solent autem res in occulto congestæ computrescere.

D I O N Y S O D O R V S Tibicen.

- 8 Gloriarī solet, quod nemo pulsus suos audisset, neq; in triremi, neq; ad fontem quemadmodum Ismenia. Sentiens se nunquam

quam captasse plausus sordidorum & imperitorum sed sat Laus à lauda-
habuisse probari paucis cruditis. Ita Laërtius in Cratete. tis

STRATHIAS.

Colax Bianti stupido sic adulatus est, Plus bibisti quàm 9
rex Alexander. Quod in Alexandro turpissimum erat illi Adulatio
laudi tribuit. Neque enim statim laude dignum est, quod sit
à principibus.

ALEXANDER MAGNVS.

Quum inuitaretur ut Darij filias quas habebat captiuas 10
inuiseret, prædicabantur enim puellæ admirabili esse forma, Continentia
noluit ire, dicens, Sibi non committendum, ut quum uiros ui-
cisset, à mulieribus uinceretur.

DVELLIVS.

Duellius qui primus Romæ è nauali pugna triumphum 11
obtenuit, iam senex tremuloq; corpore, in iurgio quodā au-
diuit exprobrari sibi graueolentiam oris: redijt domum tri- Pudicitia con-
stis, & exposulauit cum Bilia uxore, quam uirginem duxe- iugalis
rat, quur huius uitij nunquam admonuisset, quo licuisset me-
deri. Admonuisssem, inquit illa, nisi putassem omnibus uiris
ad eundem modum olere animam. Et hoc apophthegma su-
perius alteri tributum retulimus. Si Bilia uerè sensit quod di-
xit, argumentum est insignis pudicitiae, sin finxit, magna est
ciuitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tam diu
pertulerit hoc incommodum absq; fastidio.

QVIDAM.

Quidam iratus agasoni uolebat eum percutere: quumq; 12
is clamaret, Atheniësis sum, ad asinum uersus, At tu, inquit, Facete
Atheniensis non es: eiq; multas plagas influxit. Meminit Plu-
tarchus in libello de cohibenda iracundia.

PROMETHEVS.

Quum ignē è cœlis in terras deportasset, eumq; primum 13
uisum rectus
uisum

uisum Satyrus complecti uellet & exosculari : Heus, inquit, ni caues hircе, profecto dolebit tibi mentū. Admonens etiam quæ natura pulcherrima sunt maximeq; necessaria, tamen fieri perniciofa, nisi recte utaris.

B O S.

**Auxilia mu-
tua** 14 Bos sub onere deficiens rogauit camelum conseruum ut se oneris parte recepta subleuaret: cui recusanti, Imò, inquit, & meipsum & hæc omnia portabis. Idq; factum est mortuo boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda bona uoletudine.

P O R T I A M I N O R.

Pudicitia 15 Quum laudaretur apud eam mulier quedā ut bene morata, quæ tamen iterarat matrimonium. Felix, inquit, ac pudica matrona non nubit nisi semel. Non passa est illam inter bene moratas numerari, quæ citra necessitatem ascisceret alterum uirum. Nam multas huc cogit egestas. Porro coitus gratia nubere, non est uerè pudicarum. Eoq; dixit, felix, excusans necessitatem.

A N N I A.

Pudice 16 Propinquis admonentibus ut alteri nuberet : esse enim illi & ætatem integram, & faciem bonam, quorum alterum spem faceret prolis, alterum promitteret amorem mutuum, Nequaquam, inquit, hoc faciam; si enim bonum uirum nacta fuero, nolo timere ne perdam : sin malum, quid necesse est, post optimum perpeti pessimum?

M A R T I A, Catonis filia minor.

**Nuptiæ dotis
causa** 17 Rogata quur à morte mariti nollet iterum nubere, Quoniam, inquit, non inuenio uirum qui me magis uelit, quàm mea. Non probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis causa, conductum habet concubinum uerius quàm coniugem.

18 Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quem esset habi

habitura diem luctus ultimum : respondit, Quæ & uitæ. Sic Pudice
illa Ethnica , magno sanè cum dedecore/plurimarum Chri-
stianarum, quæ uiro nondum elato iam nupsērunt.

VALERIA.

Valeria Messalarum soror , rogata quur amisso Seruio 19
uiro, nulli uellet nubere, Quoniam, inquit, mihi semper uiuit Pudicitia
maritus Seruius.

PYTHIAS.

Pythias Aristotelis filia rogata quis esset color pulcher- 20
rimus, Is inquit, quē in ingenuis gignit pudor. Agnoscas uel Pudor libe-
ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem fœminæ alijs ralis
coloribus aliæ delectari.

Philosophus quidā priscus, sed ἀνώνυμος, huiusmodi ser- 21
mone Arsinoës reginæ luctum compescuit. Quum Iupiter, Luctus
inquit, inter dæmones rerum faceret partitionē, Luctus non
aderat, sed distributione iam peracta uenit. Huic igitur quū
Iupiter aliquid honoris tribuere uellet, nec esset quod daret,
quippe iam consumptis omnibus, tandem assignauit illi hono-
rem qui mortuis impenditur , ucluti lacrymas & mœrores.
Quemadmodum igitur, inquit, cæteri dæmones bene uolunt
ijs à quibus coluntur, itidē & Luctus. Quòd si fuerit abs te
contemptus ò mulier, haud quaquam uenturus est ad te: con-
trà si diligenter abs te colatur honoribus illi designatis à Io-
ue, mœroribus ac lamentis, diliget te, semperq; tibi suppedi-
tabit aliquid earum rerum quibus abs te perpetuo possit ho-
norari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

DEMOSTHENES Mitylenensis.

Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediti: quumq; 22
is audito pulsu iussisset illum introire, Faciam, inquit, si prius Studium im-
alligaris citharam. Subnotans illum nihil aliud quam cithara modicum
canere. Refert Plutarchus Sympos. lib. 2.

ATTI

A T T I L I V S .

23 **Nihil agere** Dixit satius esse otiosum esse quàm nihil agere. Refert Plinius Iunior ad Minutium Fundanum, Satius est enim, inquit, ut Attilius noster eruditissime simul & facetissime dixit, otiosum esse quàm nihil agere. Quamquam hoc dictum adscribitur Catoni seniori. Otiosus est, qui uacat ab externis actionibus: nihil agit, qui negotijs infrugiferis, nihil ad beate uiuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moriuntur, nec satis succedit quod agunt, satagere dicuntur: ita nihil agunt, qui frustraneis actionibus tumultuantur. Plinius enim putat, eos qui militaribus negotijs distrahuntur nihil agere: contra qui se philosophiæ dedunt, otiosos esse.

24 **Profectus** Dicere solet, ita adolescentes in foro auspiciari à causis centumuiralibus, ut pueri solent in scholis ab Homero: quod utrunque sit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod summum est, peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

P L I N I V S M A I O R .

25 **Lectionis utilitas** Dicebat nullum esse librū tam malū qui non aliqua parte prodesset. Verum dixit de his qui norunt ex quibuscunq; libris si quid inest frugiferum excerpere. Sed sunt qui in libro quantumuis bono nihil ueniantur, nisi quod reprehendant.

26 **Tēporis parsimonia** Idem quum recitatorem quiddam perperam pronuntiantem amicorum quispiam reuocasset, & ut repperet coëgisset, Quid, inquit, an intellexeras? quum ille annuisset, quare ergo, inquit, reuocabas? Decē amplius uersus ista tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis.

27 **Temp. parsi.** Idem nepotē suū ambulātem uidens, obiurgauit: Poteras, inquit, has horas nō perdere. Nā qui lectica uehebātur, aut recitantem audiebant, aut si libuisset aliquid etiam enotabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

P A S

PASSIENVS PAVLVS.

Passienus Paulus eques Romanus, sed dubiæ sanitatis, 28
quū recitās elegias suas sic auspicaretur, Prisce iubes: Priscus Ridicule
Iabolenus qui tū aderat, Ego uerò, inquit, nō iubeo. Protinus
ingens omnū risus coortus est. Fingunt enim poëtæ suo arbi-
trio quicquid libet. At Priscus non tulit poëticam fictionem.

THRASEA.

Referente Plinio Iuniore, dicere solet, Qui uitia odit, ho- 29
mines odit. Sentiens nullum esse hominē, qui non multis ui- Homo
tijs sit obnoxius, licet alijs alij laborent, ac se penumero ac-
cidit, ut qui alios insectātur, ipsi grauioribus madeant uitijs.

VIRGINIVS.

Cluius historiographus sic affatus est Virginium, cuius 30
res gestas attigerat, Scis Virgini quæ fides historiæ debeat- Animose
tur. Proinde si quid in historijs meis aliter legis ac uelles,
rogo ignoscas. Ad hæc Virginius, Tu ô Clui, tu ne ignoras
ideo me fecisse quod feci, ut esset liberum uobis scribere quæ
libuisset? Vox excelsi animi testis, & recte factorum con-
scientia contenti.

FRONTINVS.

Vetuit sibi extrui monumentū his uerbis, Impēsa monumē 31
ti superuacanea est, memoria nostri durabit si uita meruimus. Animose
Excelsi animi est quū præclara gesseris, gloriā contemnere.

ARCHITAS.

Architas quum in agro comperisset quosdam ē famulis 32
admisisse quiddam, sentiens se commotiorem in illos, nihil Moderatē
quidem tum fecit, tantum abiens dixit, Fortunati, inquit,
estis quod irascor uobis.

AVFIDIVS MODESTVS.

Quintum in morbo sibi dicentem manus esse frigidās, hoc 33
scommate taxauit, Atqui calidas, inquit, ē prouincia extuli- Salsē
sti: no

sti: notans eum quòd proconsul administrans provinciã, multa furatus esset. Memininit Plutarchus in Sympof. lib. 2.

Q V I D A M.

34 *Quidam imperatorem incusauit, quòd illius infidijs, & Iocose otio & somno fuisset priuatus: uidelicet quòd illius benignitate è paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.*

Q V I D A M.

35 *Quidam Antigoni amicus quum ab eo petisset talentum, Libere nec accepiisset, postulauit ab eo deductores ac corporis custodes. Rogatus quamobrem, Ne, inquit, infidijs impetar: asfingens se talentum humeris ferre.*

A R I S T A R C H V S, Theodectæ pater.

36 *Dicere solitus est, Olim uixerant septem sapientes, nunc Salse haud facile totidem inuenias idiotas. Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus iactabant, ut uix superesset qui profiteretur indoctum.*

S E L E V C V S Rēx.

37 *Subinde dicere solet, si multi scirent, quantum sit negotij Regum curæ tantummodo tot epistolas scribere ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent. Huius molestiæ nequaquam est rudis Erasmus, etiamsi rex non sit.*

C A N V S, Tibicen.

38 *Dicebat homines ignorare, quanto plus ipse canens uoluptatis caperet, quàm alij: alioqui auditores non darent mercedem, sed acciperent. Virtus iucunda est eam exercentibus: unde mirum est quosdam ad id mercede uelle cõduci ut bene uiuant, quum ipsa uirtus abunde magnum sui sit præmium.*

L A M P I S Negotiator.

39 *Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias, magnas, inquit, haud difficulter, exiguas uerò cum labore ac tarde. Sentiens initio paulatim magnaq; uigilatia corrasam pecuniam.*

Cæte

Ceterum parata iam ingenti sorte, facile est amplius lucris ditescere. Primum autoritas ac fama tarde paulatimq; nec sine negotio paratur. At qui iam innotuit, facile magnam assequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, an seni sit capeffenda respublica.

I S M E N I A S .

Ismenias tibicen canebat in sacrificio, quumq; non litaretur, is qui conductus fuerat arreptis tibijs canebat ridiculè, 40
 & hoc canente litatum est. Incusantibus autè ijs qui aderant, diuinitus, inquit, cōtingit uenustè canere. Hic Ismenias ridēs,
 At me, inquit, canente dij uoluptate capti commorabantur, te uerò festinante illos abigere, arripuerunt hostiam. Refert Plutarchus Symposiakon libro secundo. Conductitijs ille sibi laudem arrogabat, quòd ipso canente litatum sit, quasi dij magis delectati sint ipsius cantu quàm Ismenia. Id lepidissimè retorsit Ismenias: ideo non fuisse litatum, quòd dij gaudentes erudita musica, diutius amarent adesse sacrificio. At quum ille tam ridiculè caneret, quasi studeret deos abigere, ne uacui recederent, arripuerunt uictimam.

P A U S O N P i c t o r .

Pauson pictor receperat à quodam equum pingendum. 41
 specie uoluantis sese, & pinxit currentem. Indignante eo Correctio
 qui conduxerat, Pauson ridens, inuerte, inquit, tabulam: eo factio iam non currere sed uolutari uidebitur. Ita quedam errata quæ uidentur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis commode interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia uates desisset carmine reddere oracula.

Serbidius Scaeuola uir tum iuris prudentia tum M. Antoni 42
 Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est, ius ciuile Industria
 uigilantibus scriptum esse, non dormitantibus. Sentiens iuris prudentiam non sine summo studio percipi: quemadmo-

R dum

dum Aristoteles sic edidit libros naturalium ut non essent editi, nisi uix doctoris accederet. Refertur lib. Pandect. 42. Tit. que in fraud. cred. l. pupillus. Verum ut Scævola merito requirit studium ac uigilantiam à Iurisperdentia candidatis, ita nemo non improbabat sententiam Iodoci, qui Mechliniensi senatui præsedebat. Nusquam enim non magna contentione tuebatur, neminem posse uel unius legis intelligentiam consequi qui quicquam sciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum disputans incaluisse, addebatur uix esse treis in orbe qui leges Cæsareas intelligerent. Ade-rat huic conuiuio Ioannes Syluagius Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Haloino, Blasius Iureconsultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum constet illum tot locis hallucinatum esse.

P A P I N I A N V S.

43 **Libertas** **poxia** **Basianus** Antoninus imperator magna laborabat inuidia, quod fratrem occidendum curasset. Eoq; Aemilio Papiniano prætorio præfecto, ob eximiam Iuris prudentiam summæ apud Romanos autoritatis, negotiū dederat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit, multo facilius parricidium perpetrari quàm defendi. Ob hanc liberam uocem Basianus occidit uirum immortalitate dignum. Fuit olim cum quodam Iureconsulto in aulicis negotijs diu multumq; uersato, qui dicebat sibi nihil esse grauius quàm quòd interdum palam iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id satis, cogeretur excogitare fucos, quibus quod erat iniquum uideretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties ne sciunt quidem.

44 **Virtus præstāda non profitenda** **Prætorij** uiris ab imperatore Adriano petentibus, ut sibi de iure respondere liceret rescriptis, hoc munus non peti solere sed præstari. Quare accingerentur si qui sibi fiderent, & populo

Et populo sui specimen darent. Nam Augustus quo maior esset iurisperitorum auctoritas, constituerat, ut qui respondere uellent, id ex auctoritate Cæsaris facerent, quum antea liberum fuisset respondendi munus subire quicumq; sui fiduciam haberent. Sic & hodie creantur doctores medicine, iuris, artium, Theologiae, quum hoc nomen promeruisse sit pulchrius quàm obtinuisse.

Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione tum multo-⁴⁵rum principum amicitia clarus, solitus est dicere, & si altere-^{Industria}rum pedem in sepulcro haberem, adhuc addiscere uellem. Refertur, Pandect. lib. 40. Tit. de fideicommissis. l. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis uiris. Sed hodie passum audimus has uoces: iam adultus sum, serum est discere. Imò hoc turpius est nescire quæ cognitu digna sunt, quòd adultus es.

Quum post cladem acceptam ad Persas quidem ab Arca⁴⁶ dia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in con-^{Virtus sibi}spectū Xerxis. Ibi Persis percontantibus quid agerent Græ-^{præmiū est}ci, responderūt eos celebrare Olympia, ac gymnastica eque-⁴⁷striaq; certamina spectare. Rursus percontantibus quod esset certaminis præmiū, responderunt coronam oleaginam. Hic Tritatechines Artabani filius, uersus ad exercitus præfectum, papæ, inquit, Mardoni, in cuiusmodi uiros nos incitasti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, sed uirtutis ac laudis. Ea uox tum uisa est timida, ut sæpenumero prudentia habetur pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania.

Quum Xerxi nuntiatum esset, quàm fortiter, quàmq; ⁴⁷etiam feliciter Artemisia rē gessisset in pugna nauali, dixisse fertur: sibi foeminas fuisse uiros, contra uiros fuisse foeminas, quòd parū dextre se gessissent. Refert Herodotus lib. 8.

R. 2 Arist

- 48 **Nugæ subtilitas** *Aristo Chius dicere solet, dialecticorum argutias similes esse telis aranearum, quod plurimū haberent artificij, minimum utilitatis. Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen ac physicen à philosophia submouendam, solam ethicen diligenter exercendā. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.*
- 49 **Dialectica** *Idem κωμικῶς τε ποὺ etiam, dialecticorum subtilitates dicebat similes luto uiarum ad nihil utili, nisi quod ingredientes impellit ad lapsum. An ille rectè damnarit uniuersam dialecticam alij uiderint. Illud experimentis compertum habeo, nullos magis aberrare à uero, quàm qui superstitiose in hoc studiorum genere sunt uersati.*
- 50 **Salsè** *Diogenes cōiucijis lacepsitus à quodam de crimine prodicionis infami, gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hostes, sed amicos ledere soles.*
- 51 **Salsè** *Idem à caluo quodam maledictis aspersus, Ego quidē, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariam effugerint; subnotans illum non iudicio sed cerebri uitio maledicum esse.*
- 52 **Facete** *Lacon quidam gymnasiarchum ligna ἀκαπνα exhibentē, facetissimo ioco incusauit, dicens, quod per eū ne lacrymas quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit lacrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sunt quod fumo careant.*
- 53 **Facete** *Alius quendam quotidie conuiuantem, plagiarium ac tyrannum appellauit, per quem tot annis nunquā uidisset mentem suam. Ioci lepos est in fictione, Plagiarium appellauit, quod liberalitate sua homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quod per illum non liceret cuiquam domi suæ uiuere.*
- 54 **Nulli fidendū** *Quidam ambientes amicitie foras inire cum Lacone, uolebant se quocunq; uellet uinculo astringere, quo certius esset, amicitiam fore synceram. Quibus ille, una est, inquit, de amicitia certitudo, si etiam uolentes ledere non possent.*

Nam

Nam reliquæ omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum illo Chilonis, sic habendum amicum, ut cogites illum posse fieri inimicum.

Socrati tribuitur & illud, nec à mortuo petendum collo- 35
quium, nec ab auaro beneficium. Nam mortui aut non re- Grauiiter
spondent, aut lædunt: ita auarus aut non dat quod rogatur,
aut infelicitè cedit accipienti, quod datur animo inimico.

Idem conspiciens prædimitem quendam sed indoctum, Ec- 36
ce, inquit, aureum māsipium. Indoctus seruus est & cupidi- Diæes indo-
tatum, & eorum quæ possidet. ctus

Conspiciens quendam quibuslibet citraq; delectum elar- 37
gientem, male inquit, peres, qui ex gratijs quum sint uirgi- Profusio
nes facias scorta.

Aiebat sibi uideri, quod dii semper riderent spectantes 38
inanes hominum curas, quorū quum omnia sint exigui tem- Vita inanis
poris ac momenti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim
tumultuantur homines, quasi & magna sint & perpetua,
quæ hic geruntur.

Interrogatus quare non scriberet libros, quidam, inquit, 39
chartæ ijs qui scripturi sunt pluris essent emendæ. Socrates Librorū mul-
nihil scripsit in uita, iudicans librorum copiam officere stu- timido
diosis sapientiæ.

TRAIANVS.

Traianus Imperator initio procuratores habebat rapa- 4
ces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum unus
fertur, unumquenq; diuitum sic conuenire solitus, Quid ha-
bes? Vnde habes? Hæc ubi didicerat, addebat tertium, pone
quod habes. Sed admonitus à Pompeia Plotina uxore, cohi-
buit eiusmodi uexationes prouinciarum, addens uocem opti-
mo iure laudatam. Fiscum esse lienem, quod eo crescente, re- Fiscus lien
liqui artus contabescant. Sensit optimus princeps iniquum
esse

esse, sic explere fiscum unius, ut nihil habeant subditi, præfertim quum boni principis sit, quicquid habet populus.

2 Diogenes Cynicus interrogatus de quodam adolescente Sæpe qualis uideretur, Arcadem esse respondit. Siue significans illum esse stupido ingenio, siue ut cruditi quidam malunt, mollem & pathicum, quod Arcades ferantur glandibus uictitare: teste epigrammate,

Πολλοὶ ἐν ἀρκασίᾳ βαλανοφάγοι ἀνδρες ἔασι.

Glans autem apud Latinos interdum obscenam habet significationem.

3 Scipio super coenam interrogatus, quem egregium imperatorẽ habitura esset Respub. si quid ipsi humanitus accidisset, uel hunc, inquit: Marium intuens, iam tum in illo perspicuens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Quum Syllana crudelitas magna licetia seuiret in capita ciuium, nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus libere per urbem uagantibus: ac cæteris metu attonitis, Qu. Catullus palam ausus est dicere Syllæ, Cum quibus tamē uicturi sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

5 C. Caligula frequenter exclamare solet, utinam uniuersus populus Romanus unicam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis. Eutropius refert.

6 Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitianus Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperium, priusquam ad Caligulae auunculi sui crudelitatem appelleret animam.

7 Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo ut simul atque uenisset in castra, protinus uulgaretur ille Trochaicus:

Disce miles militare, Galba est non Getulicus.

8 Otho Saluius cum uideret aut deponendum imperium, aut magna ciuium strage tuendum, statuerat sponte mori: & amicis

ac militibus hortantibus, ne tam citò de belli euentu desperaret, negavit sibi suam vitam esse tanti, ut hac de causa bellum civile nasceretur. Quis non miretur hunc animum in principe ethnico eoque x x x v i i i . annos nato?

Nerva Cocceius in cœna cui assidebat Veiento qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, Quidnam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset? Iunius Mauricius respondit, Nobiscum, inquit, cenaret. Satis liberè submonens imperatorem quòd Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo quem ut calumniatorem execrabatur.

Optimo iure laudibus uehitur illa uox Traiani, qui amicis incusantibus, quòd parum memor imperatorie maiestatis, nimium esset omnibus expositus, respondit, Talem præstabo imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus.

Flavius Vespasianus quum admoneretur ab amicis ut ueretur à Metio Pomposiano, quòd de hoc rumor increbuerat, fore ut aliquando regnaret, non solum sibi non metuit ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis, Erit, inquit, olim memor tanti beneficii.

Titus Vespasianus quum à duobus clarissimi ordinis esset in ipsum cõiurati, ac facinus eò processisset, ut ià insiciari nõ possent, deduxit illos in spectaculũ, atq; inter illos medius cõsedit: ac petitis de industria mirmillonũ gladijs, uelut exploraturus acie, unũ uni, & alterũ alteri cõmisit, tanquã prouocans ad id quod moliebantur: illis autem percussis, & animi presentia admirantibus, Videtis ne, inquit, principatum fato dari, frustra q; tentari facinus potiũdi spe, uel amittẽdi metu?

Idem fratrem Domitianum insidias molientem, non est ultus, sed his uerbis admonuit, Quid opus te parricidio pete-

R 4 re, quod

re, quod me uolente obuenturum est, inò quod iam habes, imperij particeps: Haud temere in Christiano reperias tantum mansuetudinis.

14 **Crudeliter** Iulius Maximinus proditione militum interfectus est, unà cum filio Diadumeno etiam nū puero: quo tempore conclamatum est à militibus: Ex pessimo genere ne catulum quidem esse relinquendum. Alluisse uidentur ad Græcam parœmiā, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καὶ ἀδελφεύς.

15 **Princeps charus** Constantius Chlorus amicis admonentibus quòd in augendo fisco uideretur indiligentior, respondit publicas opes rectius à priuatis haberi, quàm intra unum claustrum reseruari. Bonus princeps qui magis à suis diligitur quàm timeatur, habet quicquid ciues possident.

16 **Famulitium superfluum** Iulianus imperator eunuchos, coquos, tonsores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob causam, negauit sibi esse opus eunuchis, quum uxor decessisset, nec opus esse coquis, quòd simplicissimis cibis uesceretur. De tonsoribus dixit, unum multis sufficere.

17 **Libere** Valentinianus nondum imperator templum Fortune ingrediens cum Iuliano, hinc atq; hinc stantibus edituiis, qui aquam introeuntibus aspergerent: ubi uidit in chlamyde purpurea guttam aque, pugno percussit edituum: Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

18 **Clementer** Theodosius iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, ut quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum à quibus ledebatur, supplicio capitis afficeret, Vtinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad uitam reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse sicilem ad ignoscendum, in ijs quæ ledunt Rempublicam decet esse seuerum.

19 Idem quum in amphitheatro Constantinopoleos sederet
spectator

ſpectator, & populus damnatum efflagitans clamaret, Cru-
deli beſtiæ artifex obiectus pugnet : compescuit immitem
turbae uocem dicens, Nescitis, inquit, quod nos conſueuimus
clementer ſpectare : innuens ubicunq; adest princeps, illic Clementer
oportere omnia mitius geri.

Xantippe de Socrate marito prædicare ſolet, quod ſem- 20
per miſiſſet illum eodem uultu reuertentem domũ quo exie- Constantia
rat. Argumentũ uerè conſtantis animi, quũ alij domo egreſſi
ſi quid acciſit triſte, redeant turbidi: ſi quid leti, geſtientes.

Pythagoras poſteaquam uenerat Phliuentem, & cum 21
Leonte Phliaſiorum principe doctè & copioſè quædam diſ- Modeste
ſeruiſſet, Leon ingenium & eloquentiam hominis admira-
tus queſiuit ex eo, qua maxime arte conſideret. cui Pytha-
goras reſpondit, Se nullam quidem artem ſcire, ſed eſſe phi-
loſophum, id eſt, ſapientiæ ſtudioſum. Huius uerecundia, ſa-
pientis cognomen arrogans, quo ſe prius uenditabant Gœoi,
uertit in titulum modestiæ.

Antipater Cyrenaicus mulierculis quibuſdam cæcitatem 22
ipſius deplorantibus, Quid agitis, inquit, an uobis nulla ui- Fortiter
detur uoluptas nocturna? Nocte omnes cæci ſumus, nec ta-
men lamentamur. Habet animus quo ſe delectet, etiam occlu-
ſis ſenſibus. Reſponſum Antipatri conueniebat forminis,
omnia uoluptate metientibus.

Aſclepiades non ignobilis nec inexercitatus philoſophus, 23
cuidam interroganti, quid incommodi cæcitas ipſi attuliſſet, Vt Fortiter
uno, inquit, puero ambulem comitator. Significans ſibi mini-
mum eſſe moleſtã cæcitatẽ corporis, quum animo cerneret.

Theodorus Lyſimacho mortem minitanti, Præclaram, in- 24
quit, rem eſſe ciſti, ſi Cantharidis uim cõſequutus es. Cantha- Fortiter
ris inſectum eſt minutum quidem, quod tamen letale gerit ue-
nenũ. Itaq; qui mortẽ homini minantur, nihil minantur ma-

gni, quū idem possit contemptissimū animalculum scorpūs.

T H R A S E A.

Officiū bene collocandum 1. *Thrasea dicere solitus est, suscipiēdas esse causas, aut amicorum, aut destitutas, aut ad exemplū pertinētes: amicorum, quōd ex lege gratiarum amicorum cōmunia sunt omnia: destitutas, quōd in his potissimum et cōstantia agentis et humanitas cerneretur: ad exemplum pertinētes, quia plurimum referret bonū an malum ducem haberent. Frequenter enim bonae causae uitio patronorum uincuntur. Expedit autem ad bonos mores, ut in iudijs succumbat prauitas, superet innocentia. Refert Plinius in epistola ad Quadratum.*

Accurate potius quā saepe 2. *Pollio, dicebat, commodē agendo factum est, ut saepe agerem: sed saepe agendo factum est ut minus cōmodē, quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis quā facultas, nec fiducia sed temeritas paratur. Quod accurate factum uelimus, rarō faciendum est. Hac ratione duci uidentur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrē calleant Latine, tamen uix unquam adduci possunt ut in familiari congressu Latine loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactē, quasiq; de scripto. Noui Venetiæ Bernardum Ocularium ciuem Florentinum, cuius historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certē Sallustij temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Latine loqueretur: subinde interpellabam, surdo loqueris uir præclare, uulgaris linguae uestrae tam sum ignarus quā Indicae. Verbum Latinum nunquam quini ab eo extundere.*

Perseuerantia 3. *Quum Antipater intra Lamiam à Græcorū copijs esset cōclusus, ac uelut ob res feliciter gestas Athenienses dijs immolarent uictimas: Demosthenes ad quendam amicorum nomine Agefistratum, ait sibi non eandem esse cum ceteris sententiam. Noui enim, inquit, Græcos stadium pugnare, et scire*

scire & posse, Dolichon autē non item. Dolichus autem continet uiginti quatuor stadia. Notauit suos, quod protinus una contenti uictoriola. deponerent bellandi studium, quum oporteat eiusmodi successibus non frui, sed uti ad maiorum rerum occasionem.

Quodam tempore uox Demosthenem inter concionandū 4
defecit ob multitudinis fremitum. Id obijcientibus ita respondit, Histriones ē uoce iudicare par est, oratorē ē mente. Græcā incandius sonant: ὑποκρίτας οἷσι κείνῃ ἐκ τῆς φωνῆς, Clamosi
τῆς ὅ παύσας ἐκ τῆς γλώσσης. Histrio seruit populo, orator consulit. Ille delectat, hic prodest. Ad bene consulendum non refert quā sis uocalis, sed quā opportuna suadeas. Actori uoce opus est, quæ uincat multitudinis fragorem: orator talis esse debet, ut populus ipsum ultro tacitus & attentus auscultet.

Idem Epicli opprobranti quod semper dicturus meditaretur, Erubescerem, inquit, optimo iure, si tantæ multitudini 5
consulens dicerem ex tempore. Quod alij præclarum esse ducunt subito & ex imparato dicere, id uir cordatus iudicabat esse temeritatis. Extemporalis dictio

Quodam tempore quum populus obstreperet dicenti, ait 6
se breue quiddā uelle illis narrare. Facto multitudinis silentio, Adolescens, inquit, quiddā æstiuo tempore asinum conduxerat ab Athenis Megaram usq;. Sole uerò circa meridiem uehementer æstuante, uterq; uolebat subire umbrā asini, sed uterq; alterū prohibebat: hic dicebat asinum conductū, non umbrā: alter contendebat per conductionē & asini & umbræ ius esse factum. Atq; hæc loquutus Demosthenes abiit ē suggesto. populo uerò retinente, ac narrationis finē flagitante, De asini, inquit, umbra audire cupitis, de rebus serijs loquentem audire non uultis. Retulimus hoc in Adagijs. Asini umbra

Lycus

- 7 **Libere** *Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo quàm ut populus interdum ferre posset. Itaque quum aliquando populi strepitu exploderetur è suggesto, exclamauit ô Cercyrea scutica, quàm multis talētis digna es? Notans populum à quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis ac nominis, sed inutilem rebus gerendis. De Cercyrea scutica dictum est nobis in prouerbijs.*
- 8 **Audacter** *Idem forte obuius Xenocrati qui à Telone obtorto collo pertrahebatur in metoecium, quo in loco carcer erat Athenis, fustem impegit in caput Telonæ, ac Xenocratē quidem liberauit, Telonem uerò tanquam indigna patrātem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaque post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis, Cito, inquit, ô puer retuli gratiam patri tuo, qui uulgo laudatur quòd in re difficili tulerit auxilium. Sentiens laudem esse præmium rectè factorum, et eam demum opitulationē esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis articulo. Fuste enim illi patrocinator est, non oratione. Nimirum hoc est, Βονθῶναι μόνον.*
- 9 **Studiose** *Obijcientibus quòd eloquentiæ studio rhetoribus daret mercedē, Si quis, inquit, profiteatur se filios meos tibi redditurum meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimum ab hominum uulgo discrepans, qui perisse existimant quod liberis instituendis impenditur.*
- 10 **Ciui-liter** *Inter leges quas tulisse fertur hæc erat una, Ne qua mulier maritata proficisceretur Elusinem: id statuit ueritus, ne à diuitibus dato pretio corrūperentur: addita est poena drachmarum sex millia. Ei legi quum uxor Lycurgi non obtemperasset, sycophantis qui deprehenderant ac detulerant dedit talentum. Ea res quum illi postridie uitio daretur apud populum,*

populum, Atqui, ego, inquit, dare conspectus sum nō accipere. Quidam ferunt leges ad quæstum. Hanc notam à se depulit, qui nec in uxoris gratiam uoluit abrogare legē, sed multam de suo dependit.

Isocrates inter familiares dicere solitus est, se quidem docere decem minis, cæterum qui ipsum docuisset audaciam & Naturę bonam uocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam uocis exilitas & animi timiditas reddebant Isocratem ad dicendum inutilem. Hęc autem quoniam naturę sunt non artis, à præceptoribus dari non possunt.

Percontanti quī fieri posset, ut quum ipse non esset ad dicendum accommodus, alios redderet idoneos: Quoniam cō- Modeste tes, inquit, ipse quidem secare non possunt, ferrum tamē reddunt acutum. Hoc uidetur imitatus Horatius.

Fungar uice cotis, acutum

Reddere quę ferrum ualeat, exors ipsa secandi.

Interrogatus quid esset rhetorica, Ex paruis, inquit, facere magna, ex magnis parua. Est enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare & extenuare, quā de re diligēter præcepit Fabius. Sed præstigiij genus est, quod respondit Isocrates. Quin illud potius artis est, quę magna sunt ita tractare, ut auditori quoq; magna uideantur, & contrā.

In conuiuio Nicocreontis Samiorū tyranni, quum à con- iuuiis iuberetur dicere, His, inquit, in quibus ego ualeo, nunc non est tempus: in his uerò quę hoc tēpus requirit, ego non ualeo. Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs differere consueuerat.

Vbi conspexit Sophoclem tragoediarum scriptorem sequi puerum quendam forma illius captum, Oportet, inquit: o Sophocles hominem non manus tantum apud se continere, rium & oculos. Vox homine Christiano non indigna.

Bphorum

16 Ephorum Cumanum qui scholam ipsius reliquit nullo Tarditas profectu, atq; ob id à patre Demophilo denuo missus est, ut ab integro data mercede discipulū ageret, δῖππον appellabat. Diphros enim græcis dicitur currus, quòd duos ferat, pugnantem & aurigam. Tales opinor olim fuisse cathedras (nam δῖππος interdum & cathedram sonat) quæ duos caperent quales adhuc uidemus episcoporum ueteres, quæ capiunt præfulem & assessorem. Apud R. D. Guilelmum archiepiscopum Cantuariensem seruatur huiusmodi sella, quæ dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Item Roffæ in ecclesia cathedrali similis adhuc uisitur. Isocrates autem ex uocis etymologia captauit iocum in stupidum discipulum, qui bis attulerit mercedem: δῖππος enim dici uidetur, ἀπὸ τῆς δῖς φέρεσθαι, id est, à bis ferendo.

17 Libere Cn. Piso iuuenis etiamnum Manilium Crispum reū egit, euidenter nocentem: eumq; licet præpotentem multis, ac magnis criminibus urgebat, quòd uideret illum eripi gratia Pompeij qui Pisoni reo aderat. Itaque quum Pompeius uelut exprobrans iuuenilem temeritatem Pisoni, qui non ueretur nobilem & opulentum atq; ipsi cum primis amicum ad iudices pertrahere, dixisset, Quin eadem opera me quoq; accuses: intrepide respondit Piso, Da uades Reipub. te si postulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen priusquam Manilij deferam. hic elegans epiphonema subiicit Valerius Maximus, Eodem, inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium, libertate Pompeiū: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 Rumores Thales Milesius interrogatus quantum distaret à mendacio ueritas, Quantum inquit, oculi ab auribus. Sentiens eam esse indubitatæ fidei quæ cōtuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominū haud tutò credi. Eòdem pertinet Homericum

mericum figmentum de somnijs, quorum quæ subuolant per portam corneam, uera sint, quæ per eburneam, uana. Corneæ portæ inuolucro designans oculos ob coloris similitudinem: eburneæ os ob candorem dentium.

Ifocrates ad patrem qui dicebat se cum filio nō misisse nisi 19
unicū mancipiū, Abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bisariā Institutio
potest intelligi. Redi tu domū apud me relicto filio, quem po-
stea quā ita formaro, ut tibi non minus dicto sit audiens, quā
quilibet seruorum tuorum pro uno mancipio habebis duo.
Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia quam pactus es pro
filio instituendo, iam me quoq; tuum esse factum, ut non mi-
nori curæ mihi futurus sit tuus adolescens quā si tuum es-
sem mancipium. Simile quiddam tribuitur & Aristippo.

Cn. Lentulus Marcellinus consul in concione grauitè 20
questus est de Magni Pompeij immodica potentia. Huius Libere
orationem quum populus clara uoce acclamans approbasset,
Acclamate, inquit, acclamate Quirites dum licet: iam enim
nobis impune facere non licebit. Significans illius potentiam
breuē eō magnitudinis euasuram, ut nulla in re tutum esset
ullo pacto resistere, si quid illi collibuisse.

Helius Mancius Formianus, libertini filius, ultimæ sene- 21
ctutis, L. Libonem apud Pompeium accusabat, in quo certa-
mine Pompeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem
& senium exprobrans, dixit illum ab inferis remissum, ut
claros uiros accusaret. Hoc conuicium incontanter retorfit
hoc modo, Non mentiris, inquit, Pompei, planè ab inferis re- Libere
uersus sum. Sed dum illic moror, uidi Cn. Domitium Aeno-
barbum deplorantem, quod summo genere natus, uitæ incul-
patissime, patriæ amantissimus, in ipso iuuentutis flore tuo
iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuum Brutum,
ferro laceratum, querentem id sibi prius perfidia, deinde
etiam

etiam crudelitate tua accidisse. Vidi Cn. Carbonem acerrimum pueritiae tuae bonorumq; patris tui defensorem, quum tertium consul esset, catenis quas tu illi iniici iusseras, uinctum obtestantem, se aduersus omne fas & nefas, quum in summo esset imperio à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu & quiriatu, pratorium uirum Perpennam seuitiam tuam execrantem, atq; hos omnes eadem uoce indignantes, quòd indemnati sub te adolescentulo carnifice cecidissent. Has Manciae uoces, fortassis aliquis temeritatem appellet citius quàm libertatem. Scitum est, quod subnectit Valerius. Eo tempore & fortissimum erat Pompeio maledicere & tutissimum. Fortissimum ob summam potentiam, tutissimum ob reuocatam ueterum facinorum inuidiam.

22 Diphilus tragicodiarum actor, quum in ludis Apollinari-
 Liberè bus ad eum uersiculum uenisset, Miseria nostra magnus est: directis in Pompeium Magnū manibus pronuntiauit. Actio in tantum placuit populo, ut aliquoties fuerit reuocatus, nec histrio ueritus est iterare simili gestu. Dubites utrum potius mirari cōueniat actoris audaciam an populi. Simili audacia usus est in eadem fabula, quum uentū esset ad eum uersiculū: Virtutem istam ueniet tempus quo grauius gemas. Tametsi mihi uidetur carmen esse mutilū. Suspicio addendum, Serua uirtutē istā, aut aliud simile uerbū, ut sit uersus Trochaicus.

23 Sergius Galba C. Iulium consummatis uictorijs in foro
 Liberè ius dicentem huiusmodi dictis ausus est interpellare: C. Iuli Caesar pro Cn. Pompeio Magno quondā genero tuo in tertio eius consulatu pecuniam sponendi, quo nomine nunc appellor. Quid Agam? Num depēdam? Hac uoce palam illi exprobrans quòd Pompeij bona uēdidisset, cui fuerat affinitate iunctus. Aequum autem uidebatur, ut qui bona generi uendiderat, ea dependeret, quae nondum orto inter illos bello fuissent

fuiſſent contracta. Cæſar hac inuidia commotus, æs alienum Pompeij è ſiſco reſolui iuſſit.

Quum Philippus Macedonum rex cognitionem exerce- 24
ret parum ſobrius, ac perperam aduerſus mulierẽ quandam
tuliffet ſententiam, illa ſentiens errorem eſſe uni, non regis,
exclamauit: Pronocarem, inquit, ad Philippum ſed ſobrium. Liberẽ
excuſſit regi muliebri conuiciũ temulentiam, adegitq; ut
expergeſcitur cauſam eandem animo præſentiore cognoſce-
ret. Hic dubites utrum potius admirari debeas foemine li-
bertatem, an tanti principis humanitatem. Simile quiddam
et antè retulimus, ſed ſub uiri perſona.

Scipio Aemilianus creatus cenſor addito collega Mum- 25
mio, uiro magnæ quidẽ nobilitatis, ſed uitæ diſſolutioris, pro Liberẽ
roſtris dixit ſe ex maiestate reipublicæ omnia geſturum, ſiue
ciues ſibi dediffent collegam, ſiue non dediffent: innuens ſatius
fuiſſe non habere collegam cenſuræ, quàm talem collegam.

P. Rutilius amico cuidam rem iniuſtam petenti pernega- 26
bat. Quumq; is commotus per ſummam indignationem dice- Iuſtẽ
ret: Quid ergo, inquit, mihi opus eſt tua amicitia, ſi quæ ro-
go non facis? Imò, inquit Rutilius, quid mihi opus eſt tua, ſi
quid inhoneſtæ rei propter te facturus ſum?

Quum M. Bruto tota ferè Luſitania ſeſe dedidiſſet, ſola 27
urbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatum eſt per Fortiter
Bruti legatos ut data pecunia perſeuerarent eſſe ſui iuris.
Verùm his populus Cianiensis uno ore reſpondit, ſibi fer-
rum à maioribus relictum, quo urbem tuerentur, non aurum
quo libertatem redimerent.

Iulianus Imperator, ni fallor, quũ in frequẽti turba quidẽ 28
ipſum his uerbis appellaret aduerſus aduerſariũ ſuum: Tha-
laſſius inimicus pietatis tuæ noſtra per uim eripuit, Agno- Præter ſpem
ſco, inquit, ab illo me fuiſſe læſum, proinde dic illi ut mihi po

S tiori

tiori inimico prius satisfaciat: mandauitq; praefecto ne prius cognosceretur illorum negotium, quàm ipse cum Thalasio rediret in gratiam. Quod alter adduxerat ad maturandam uindictam, Caesar torsit in cunctationem.

29 *Frugaliter* Cyrus rex rogatus ab hospite quid ad prandium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit, quàm panem, nam spero me prope Crinum coenaturum. Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro obsonio, & sitim aquae spe deferebat in coenam. Refert Ammianus.

30 *Honos eruditioni debitus.* Sigismundus imperator, Alberti socer, quum alijs multis nominibus tum illo praecipue commendabilis fuit, quod ut ipse linguarum ac literarum peritiam amauit, ita uiros eruditione praestantes semper ornare ac prouehere studuit. Quo nomine quum à Germanis principibus qui Latinas literas oderant, reprehenderetur, quod homines obscuro genere natos ob literarum commendationem foueret: Quid ni, inquit, eos amem, quos natura ceteros antecellere uoluit? Germani plurimum tribuunt generis nobilitati. At uir prudens intellexit in eruditis esse quiddam stemmatis praestantius. Illi habent adium parietes clypeis & imaginibus depictos, hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porro ut natura animus praestantior est corpore, ita ornamenta ingenij longè pulchriora sunt externae nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet quàm maiorum imagines, opinione nobilis est uerius quàm re. At qui uirtute praeditus est, unde manat etiam illa uulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.

31 *Spes* Plato dicere solet, spes esse uigilantium somnia. Ad quod alluisse uidetur Vergilius, quum ait, An qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirum est quàm uarias imaginationes patiantur in animo suo, qui uehementer sperant aliquid.

quid. Atq; his inanibus simulacris perinde semet oblectant,
ac si iam tenerent quæ sibi pollicentur.

Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus noctem
existimabat studijs & exercitationi mentis accommodam, Nox apta con-
subinde solitus est exclamare, ὦ νύξ, σὺ γὰρ διὰ πλείων
συχίας μετέχεις μέγας θάων. id est, ô nox, nam tu sane ma-
xima ex parte consors es sapientiæ deorum. Habet enim ho-
minis mens in alto illo silentio, corporis sensibus iam feriat-
is, aliquid diminutis, si sese intenderit ad rerum sublimium
speculationem.

Quum Alexander Thebanorum moenia diruisset, Phry-
ne meretrix pollicita est se suis impendijs reposituram, modo
ciues paterentur hoc insculpi elogium, Ἀλέξανδρος μὲν
κατέσκαψεν, ἀνέσχετο δὲ φρυγὴν. id est, Alexander quidem
subuertit, sed Phryne restituit. Hic merito quis dubitet, utrū
sit admiratione dignius: an quod scortum corporis usura tan-
tis opes collegerit: an quod tanto nominis amore teneretur;
ut titulum tam carè uoluerit emptum. Nam ut præclarius est
restituere, quàm demoliri: ita speciosior fuisset laus Phrynes
scorti quàm Alexandri regis.

Pythagoras uidens quendam e discipulis attentiores cu-
rando corpori, idq; agere ut obesus esset ac nitida cute, Hic,
inquit, non desinit sibi carcerem molestiorem struere. Sensit
hominem esse animum, corpori ceu carceri inclusum, quod
quo reddas habitius, hoc magis grauatur animi uis.

Plotinus philosophus Platonicus, Amelio pictori rogati,
ut corporis formam pateretur effingi, non passus est, Quid,
inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi
& imaginis imaginem relinquamus posteris ostendendam?
Iudicauit cum Pythagora corpus esse thecam mentis, ut-
cunque eam exprimentem. Minimum autem hominis uidere

S 2 cum,

cum, qui nihil aliud uidet quàm corpus.

36 Sophocles ià extreme senectutis, à filijs accusatus est de-
Senectus sana mentie. At is pro apologia iudicibus recitauit fabulã, quam
proxime scripserat, rogãs nũ ea uideretur delirantis. Fertur
et hoc dixisse: Si sum Sophocles nõ deliro, si deliro non sum
Sophocles: Sentiens in eruditis ac sobrijs animi uim nõ elan-
guescere, sed reuigescere potius usu et exercitatione.

37 Aelianus Sophista scripsit in Gymnidem tyrannum. Hunc
Larus infestari quum Philostratus Lemnius offendisset legentẽ indignabun-
do et cõcitato similem, percontatus est, quid argumẽti esset
prae manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accusationẽ. Lauda-
rem, inquit Philostratus, si uiuentem accusasses. Id enim erat
uiro dignũ. Nam lacerare defunctum cuius in promptu est.

38 Diogenes in caupona prandens Demosthenẽ forte prae-
Rhetores ser- tereuntem inuicauit ut accederet, id cum ille pudore recusa-
ui populi ret, Erubescis, inquit, Demosthenes cauponã ingredi? Atqui
hic herus tuus quotidie uersatur, innuit oratores nihil aliud
esse quàm mancipia populi. Nec esse par, ut illic pudeat ser-
uum populi uideri, ubi populus asidue uiucret.

39 Idem quibusdam admirantibus carmen illud Hesiodi,
Salsẽ Οὐδ' ἂν βὺς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. Id est,
Ne bos quidem pereat, ni uicinus sit malus.
Atqui Mesenij, inquit, simul cũ bubus periere, uobis uicinis.
Exprobrauit Atheniensibus ignauiam, qui Mesenij uicinis
aduersus Lacedaemoniorum uim non fuerint opitulati.

40 Quum Aristoteli grauius affecto medicus quidam prae-
scriberet cum autoritate, nec ulla adferret rationẽ, Ne me,
Imperium hu- inquit, perinde curaris, ut bubulcum, aut fissorẽ, sed primum
manum doce me causam quur ista praescribas, atq; ita demum habe-
bis obsequentem. Docens uiris cordatis non ita imperan-
dum, quemadmodum imperamus asinis.

Alcib

Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quum 41
Socrates uideretur recusaturus, Xanthippe dissuasit, assue Facete
rans donum esse magnificum, & indignum quod respueretur.
Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitiose, &
nobis nostra est ambitio. Sentiens interdum esse magnificen-
tius magna contemnere, quàm magna largiri.

Zoilus interrogatus, quamobrè ita studeret omnibus ma- 42
ledicere, quoniam, inquit, malefacere quum cupiam nõ possum. Maledicentia
Expedita malitia morbum ingenue confitentis & amantis.

Gnathena meretrix adolescentem, qui fama ipsius ille- 43
ctus, ex Hellesponto uenerat in Atticam, essetq; in conuiuio
loquacior, ita compefcuit. An non dicebas, inquit, te ex Hel-
lesponto huc profectum? Quum annuisset, & qui sit, inquit,
ut primariam eius regionis ciuitatem non noueris, percon-
tanti, quam? Sigeum, inquit Gnathena, atq; ita ciuilitè ad-
monuit illum silentij. Nam οὐρανὸν Græce silere est, inde di-
ctum uidetur Sigeum.

Philippus rex multa questus apud Romanorũ legatos de 44
moribus & calūnijs Thessalorum, tandè elatus ira, hanc uo Minaciter
cem adiecit, nondum omnium dierum solem occidisse. Hic ser-
mo non Thessalis modo uerumetiã Romanis suspectus, utri-
usq; gentis fremitum excitauit. T. Linius 4. Decad. lib. 9.

Alexãdri mater Olympias quum audisset filij cadauer inse 45
pultum fuisse abiectum, inter lacrimas dixit hoc quoq; : O fili tu Deus infe-
qui studebas cœli particeps esse, huc toto impetu properas, pulcus
ne ijs quidem potiri ualuisti quæ sunt mortalium omnium com-
munia, terra ac sepultura. Alexãder uiuus ambiebat diuinos
honores: defuncto nec ultimus ille contigit honos quem qui-
uis homo persoluit homini, quamlibet humili. Narrat enim
Q. Curtius & Plutarchus, Alexãdri corpus multis diebus
insepultum iacuisse ob graues procerum concertationes de
S 3 success

successione principatus. Fuit & alter Alexander Epiri rex Olympiadis frater, cuius corpus ante in hostium castra deuectum est, itaq; ab his fœdè laceratum. Vnius tamen mulieris opera sepultum est, licet mutilum. Refert Tit. Livius Decadis 1. lib. 8.

- 46 Pollio Romulus qui centesimum excefferat annū Augusto percōtanti, qua tandē ratione illum corporis animiq; uigorē seruasset: intus, inquit, mulso, foris oleo. Tradit Plinius naturā hominibus duos dedisse liquores optimos, oleū foris adhibendū corpori, uinum intus. Mel autē ob humidam calidamq; uim admodum senibus accommodum est. Nunc mel in totum à mensis submouimus, & olum corpori infundimus.
- 47 Cato Uticensis dixit, C. Cesarem sobriū accēssisse ad euerendam Rempub. Id Quintilianus ita refert, ut putet nihil dici posse significantius. Sensit enim illum hoc iam olim animo agitasse, quod postea fecit.
- 48 Plato tantum tribuebat Aristoteli, ut quum ille forte fortuna nō adesset in Academia, exclamaret, ἀριστὸς ὁ τῷ ἀληθείας φιλόσοφος, id est, abest ueritatis philosophus. Rursus quum alio tempore abesset, dixit, ὁ ῥῆς ἔκ ἡλθεν. Non uenit intellectus, innuens se ab illo uno intelligi.
- 49 Aristophontē Aeschines tradit, apud Atheniēses gloriari solitū, quod quū nonagies quinquies esset uocatus in ius, semper furrat absolutus. At Cephatus homo popularis iustitiam gloriabatur. quod quum plura decreta scripsisset, quàm alium suorum temporū quisquam orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentiae signum est, ita rem gerere, ut nemo uelit accusare, quàm si postulatus elaboris è iudicio. Elabuntur interdum & nocētes. At qui absoluitur, licet poenam effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.
- 1 Quidam accusatus quod patrem pulsasset, hoc modo defendit

Senectutis
alimonia

Acute

Ingenium

Innocentia
illibata

sendit impium facinus, Et ille, inquit, patrem suum uerberauit, & hic, ostenso filio, me uerberabit, posteaquam adoleuerit. A deo nobis hoc gentilitium est. Videmus hoc ferè uulgò euenire, ut qualis quisq; fuerit in parentes, tales experiantur in se liberos.

Institutio liberorum

Alius quidam quum à filio pertraheretur, uentumq; esset ad domus limen, desine inquit, fili, nam & ego patrè hucusq;. Agnouit se conmeruisse qui sic à filio tractaretur, tantum postulauit ut esset æqua retaliatio.

Exemplum reciprocum

Heraclitus philosophus in seditione rogatus, ut apud populum sententiam diceret, quo pacto ciuitas redigi posset in concordiam, cōsenso suggesto poposcit calicem aquæ frigide & paululū farine inspersit, mox de Glechone admiscuit id est uel pulegij syluestris uel leguminis genus. Dein epoto calice discessit, nec uerbum addidit: hoc pacto innuens ita de innum ciuitatem carituram seditionibus, si repudiatis delicijs assuescerent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus suo respondit nomini. Nam οὐλοεινός dictus est, id est, tenebricosus, Referatur & hoc inter ἀφῶρα apophthegmata.

Luxus seditio num parens

Simonides Cæum in conuiuio rogatus à Pausania Lacedæmonio ut aliquid proferret quod resperet sapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominem esse. ea uox tum quidem contempta est Pausaniæ: uerum post ubi Chalceæce phano inclusus obsideretur, fame ac frigore moriturus, ter inclamauit Cæum hospitem, qui prudenter admonnisset.

Piscator ictus

Diogenes quum Rhodios quosdam adolescentes elegantiore cultu conspexisset, dixit τύπος ἔτος ἔστιν, id est, hic factus est. Rursam quum uidisset Lacedæmonios substricta tunica parce sordideq; cultos, ἄλλος, inquit, ἔτος τύπος ἔστιν, id est, hic alius factus est. Significans non minus peccare eos qui ad ostentationem sordide uestiuntur, quàm qui splendido

Sordes ambitiois

uestitu sese iactant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi, pullas uestes æque ut candidas deuota.

6 *Patienter* Adolescens quidam posteaquam Zenonem aliquandiu audierat, domum reuersus à patre rogatus, quod tandem operæpretium fecisset in philosophiæ studio, ostendam, inquit. Quum nihil aliud diceret, pater iracundus, existimans impendium perisse, cepit flagris cadere filium. Eam parentis seuitiam adolescens æquisimo animo tulit. Ac rursus efflagitanti patri, ut aliquod specimen profectus ederet, expectanti egregium aliquod sophisma: hoc, inquit, è philosophia fructus retuli, ut patris iram possim commodè perpeti.

7 *Saltatio muta* Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriam, uelut inutilem gesticulationem ad tibie modos. Cui gesticulator quidam non imperitus, cupiens arti suæ uendicare gloriam, iussit ut submotis tibicinibus spectaret ipsum saltantem. Absensus est Demetrius. Ille saltauit Homericam fabulam, adulterium Veneris ac Martis, ambos Vulcani uinculis irretitos adamantinis, ac sole prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubescens, uarios deorum astantium affectus, Mercurium optante talia uincula, Martem damnatum ut penderet mœchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam pertinet. Ibi Cynicus artem admiratus, dixit: audio homo quæ facis, non uideo tantum. Sed mihi manibus ipsis loqui uideris. In huius artis laudem scripsit Lucianus. Plato non probat, & tamen apud Christianos saltatur ineptius.

8 *Gesticulatio* Lesbos Mitylenæi histriones ac gesticulatores appellare solet χειροπόπος, quod manibus saperent non lingua. Erat enim saltationis genus, quo graues etiam historie citra uocē uel recitatis, uel tibicinis, solo corporis gestu sic representabantur, ut spectatores prope plus intelligerēt ex saltatione, quàm si quis recitasset. Hæc ars conuenit Benedictinis.

Philoxe

Philoxenus quondam coenans apud Dionysium, quoniam ⁹
 animaduertit regi appositum piscem nullum insigni magni- Facetè
 tudine, quum ipsi appositus esset perpusillus (in piscium
 enim genere laudantur adulti) pisciculum auribus admouit.
 Id factum admiranti Dionysio causamq; percontanti, in mani-
 bus, inquit, est Galatea, de qua uolebam ex hoc queda per-
 contari. Verū negat se per etatem quicquā adhuc scire, sed ait
 proauū suum istuc esse in tuo disco, quā multa posset cōmemo-
 rare si liceat colloqui. Exbilaratus rex misit illi suū nullum.

Apellis etate complures erant in arte pingendi nobiles, ¹⁰
 quorum opera quum pro suo candore miraretur, collaudatis Venus operis
 omnibus dicebat illis deesse unam illam Venerē, quam Græci
 χάρειν uocant: ingenue proficens cætera omnia illis conti-
 gisse, in hac una neminem ipsi parem esse. Simile quiddam
 est in phrasi, quod allicit ac remoratur lectorem aut audito-
 rem quum tamen nec habeat nomen nec arte præcipi possit.

Idem quum tempestatis ui Alexandriā delatus esset, qui- ¹¹
 dam Apellis æmuli subornarunt planū, hoc est scurrām re- Ciuilitèr
 gium qui eum uocaret ad coenam. Is non suspicans dolum
 uenit. At quum rex qui illi erat infensus indignaretur, &
 ostensis uocatoribus iuberet indicari à quo uocatus esset: A-
 pelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginē deliniamē
 in pariete, ut rex protinus ex inchoato opere agnosceret pla-
 num suum. Eadem opera & artis suæ, & ciuilitatis suæ spe-
 cimen dedit. Sit & hoc si libet apophthegma mutum.

Pictor quidam interrogatus quem habuisset artis magi- ¹²
 strum, digito populum ostendit, sentiens se ad multitudinis Populi iudi-
 iudiciū pingere & obseruantē quid quisq; probaret aut im-
 probaret, artē fuisse consequutū. idem ab Apelle factitatū le-
 gimus, qui post tabulā latitans subauscubabat spectatorū cen-
 suras. Numeretur & hoc inter ἀφ' ὧν ἡ ἀποφθίγματος.

13 Socrates Alcibiadem adolescentem primum ob imperitiam trepidantem, ut sit, apud tantam multitudinem uerba facere, lepida ei ἄγαν ἠνίμαuit: An non putas, inquit, ô Alcibiades contemnendum tutorem? Annuit. An non preconem? quum & hoc annuisset, An non contemneres, inquit, tabernaculorum opificem? Quum similia quædam proposuisset, & is fateretur hos esse contemnendos, tum Socrates: Atqui, inquit, ex his constat Atheniensium populus quem tu ueris. Quorum si singulos putas cōtemnendos, qui minus etiam contemnas condensatos? Sensit non referre apud quàm multos dicas, sed apud quàm cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos singulos despicias, congregatos reueraris. In conuiuium Platonis Socrates admirabatur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum milibus præsentis animo recitasset suam tragicœdiam: cui cum Agathon respondisset se citius uelle coram multis hominum milibus dicere, quàm apud Solerter unum Socratem: Atqui in illis, inquit, milibus & Socrates erat. Fit enim & illud miro modo, ut quem unum reuerere, in turba mixtum contemnas.

14 Idem conspiciens hominem prædiuitem & arrogantem, sed nulla uirtute præditum, hic, inquit, equus est argento circumtectus. Solent enim equi stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quæ interim tamē nihil aliud sint quàm equi.

15 Apud Ephesum quum Alexander conspectam effigiem sui corporis ad uiuum magna arte expressam admiraretur, atq; interim fortē equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ô rex multò melius expressus est quàm tu.

16 Quum Alexander etiamnum pubescens citharæ daret operam, & præceptor artis subinde moneret quam chordam quo modo pulsare deberet, & puer parū obsequens doctori dixit

dixisset, quid si hanc pulsarem? Citharædus lepidè respon-
dit, Si isthuc queris tanquam mox rex futurus, nihil refert, si
ut artifex futurus plurimum interest.

Alexander Macedo præter modum delectatus est Ho- 17
mero, adeo ut illum ad uerbum edidicerit, ac dormiens etiam Homeri laus
terricali suppositum haberet. Eum alias summum uirtutis
præconem, interdum poetam βασιλεὺς appellare consue-
uit: cuius carmina censebat non ad citharam ut aliorum, sed
ad tubam potius esse canēda. Addebat illud, se malle Homeri
Thersiten esse quā Cherili Achillem. Cherilus erat Alexan-
dri poeta non satis felix, quicū fertur ita pactus, ut pro quoq;
bono uersu acciperet Philippæum aureum, pro malo cola-
phum. Idem quum in Sigeo ad Achillis tumulum astitisset, O
fortunate, inquit, adolescens, qui tuæ uirtutis præconem Ho-
merum inuenieris. Refert Cic. in oratione pro Archia.

Aristobulus historicus librum conferipserat de rebus ab 18
Alexandro Macedone gestis, in quo multa supra ueri fidem
adulantiſſime affinxerat. eum quum illi in nauigatione reci-
tasset, Alexander arreptum e manibus librum in fluium,
Hydaspem demersit, & ad Aristobulum conuersus, Tu in- Adulatio
quit, dignior eras ut eodem præcipitareris, qui solus me sic
pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem.

Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosus osten- 19
tare uestem laceram & detritam, facete hominē increpauit, Sordes ambi-
tiōsæ
ὦ ἀνὴρ, inquit, ἐν ἀλλω πικρομένους ἡμεῖς, id est, nō defines
te nobis comere? Significans eiusdem esse ambitionis utilita-
tem amictus ostendere, & delicato cultu sese uenditare.

Milo Crotoniates quum iam consenuisset, uidens Athle- 20
tas in certamine exerceri, suos lacertos intuius iam senio de- Senectus
fectos, illacrymasse fertur ac dixisse: At hi quidem iam mor-
tui sunt. Corporis uigorem adimit ætas, animi uis ad extre-
mam usq; durat ætatem.

21 *Cyrus apud Xenophontem moriens, extreme iam senectutis negabat se unquam sensisse senectutem factam imbecilliorē quā fuisse adolescentiā. Maxima pars incommo-
dorum ob quæ uulgò male audit senectus ab intemperantiā uitæ proficiscitur.*

22 *Pythius natione Lydus in urbe Phrygiæ Celenis, nam ibi regnabat, homo prædiues, sed auri studio præter modum deditus, totam ferè ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, ut iam nix quicquam aliud agi uacaret. Huius morbo uxor solerti remedio medicata est. Absente marito curat & mensam & omnem mensæ suppellectilem ad fabre ex auro confici, denique & cibariorum effigies quibus nouerat maritum præcipuè delectari. Reuerso cum comuni tempus esset, apponitur mensa aurea cum reliquo uasorum apparatu. Atque hoc sanè spectaculo diues aliquandiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum simulacra, spectanda non edenda. Hic quum incandesceret ira Pythius, flagitans apponi quod edi posset, iamdudum spectaculorum esse satis. Tum uxor, An non sentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud queris quā aurum, agricolationem deserere & ciues tuos ad famē uocari, breui perituros si quis coepisti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.*

23 *Antianira Amazonum regina demirantibus quod nupsisset claudio, satis cynice respondit αἰεὶ καλὸς οἶπός ἐστι, id est, claudus optime uirum agit. Sensit maritum adhibendum non ad oculorū oblectamenta, sed ad usum coniugij. Feruntur autem claudi salaciores esse cæteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodi.*

24 *Pacuius Ario uicino querebatur quod in horto suo funestam*

nestam haberet arborem, unde prima uxor sese suspendisset, Vxor mo-
 dcin altera, postremo tertia. cui falsissime respondisse fertur lesta
 Arius, Miror te in tot successibus inuenisse lacrymas. Item,
 Deum immortalem, quot tibi dispendia arbor illa suspendit?
 Adiecit, amice queso te da mihi ex ista arbore quos inseram
 furculos. Hoc postremum à nobis antè relatum est. Arius
 μισογυνὴς fortunatum existimabat ab uxore liberari.

Narratur & illud Catonis dictum, si sine uxoribus mun 25
 dus esse possit, uita nostra non esset absq; dijs. Sensit felicissi- Coniugii mo-
 mam hominum uitam fore, si datum esset à coniugio liberos lestiz
 uiuere. Sed ut idem ait apud A. Gellium, cum illis incommo-
 de uiuitur, sed sine illis omnino non uiuitur, ut merito dici
 possit uxor necessarium malum.

Orsines Satrapes, quum Alexandrum & huius amicos 26
 muneribus amplissimis honorasset, Bagoæ eunucho nihil de Libere
 dit. Sed admonitus ab amicis, quòd is Alexandro cum pri-
 mis esset charus, respondit se regis amicis honorem habere
 non scortis, nec apud Persas esse moris, ut uiri mares ducât.
 Agnoscat in hoc Satrapa mentem Cyro generis autore di-
 gnâ. Honorare nouerat, adulari non poterat, quum hodie
 quoq; cernantur in aulis, qui scortis, morionibus ac lenoni-
 bus principum plus deferant honoris, quàm genere ac uir-
 tute præcellentibus uiris.

Medius ex Alexandri parasitis unus, solet alios adhor- 27
 tari, ne metueret quoduis crimen in quëuis intendere. Adie- Calumniz ei
 cit scelerato præcepto causam appositâ: Vt maxime, inquit, catrix
 sanet vulnus quî delatus est, manet tamë cicatrix. Non arbi-
 tror quenquã esse diabolium tam impiû, qui rē magis nephari-
 am possit suggerere. Et quo foedius est crimen, hoc tenacius
 hæret apud multos criminis suspicio, uel in innocentissimû.
 Audiui ducem quendam his uerbis adhortantem suos mili-
 tes

tes nauticos ad quidvis prædandi temeritatem. Rapite quicquid potestis, siue merces sint amicorum, siue hostium: nam ut qui spoliati sunt si agant apud principem, ut compellamur restituere, semper aliqua prædæ portio remanet apud nos.

- 28 Gorgias sophista quidam forte fortuna legisset Platonis dialogum sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδ' ἢ Πλάτων ἰαμβίζειν, ut pulchre nouit Plato iambissare, hoc est mordere. Nam is pes primum ab Archilcho, ni fallor, repertus est ad maledicendum: unde et nomen habet, uel à muliere petulante et baccha, uel à mittendis iaculis. Siquidem in eo dialogo profcindit sophistas, id quod nusquam non facit.

29 Rhodius quidam, de quo nobis antea dictum est, ob intempestiuam libertatem à tyranno iniectus in caueam, in qua more nocentis bestiae alebatur ad cruciatum et ignominiam, amputatis naribus ac fœdata uulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, ut inedia sibi malorum finem quereret: Cuncta, inquit, homini quoad uixit, speranda sunt. Cuius illum laudari, quam istos qui ob causas non admodum graues confugiunt ad laqueum, aut ad præcipitium.

30 Anniceris quidam Cyrenæus aurigadi peritia fuit insignis: et ut egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator, uenit in Academiam Platonis: atque illic rationes omnes procurredi, recurrredi, flectendi currum, et per easdem interdum orbitas redeundi ostentabat. Admirantibus ceteris, Plato negabat sibi uideri probabile, eum uirum qui totum animum inutili studio dedisset, ad ullam rem grauem ac frugiferam esse idoneum.

- 31 Themistocles quum aduersus barbaros describeret Athenis exercitum, et in theatro ex illius gentis more producti essent galli gallinaceti, atque inter sese commissi mira pertinacia inter se depugnarent ad necem usque, rem ludicram uertit in seriam

seriam cohortationē. Sic enim ciues suos affatus est, At isti, inquit, neq; pro aris ac focis, neq; pro liberis depugnant, sed tantum quòd uinci turpe sit. Quo igitur animo uos esse par est, qui pro salute patrie, pro charissimorum incolūitate, pro libertate certamen est?

Subactis a barbaris Lacedæmonijs Leptines dicit Græciam esse sictam *μωρόφθιμα*, id est, iuscam, sentiens Atticam & Laconicā esse cordatissimas Græciæ partes. Meminit Aristoteles in rhetoricis.

Apud Iasios, populum magna ex parte piscib. uictitantē 32
citharædus quidam in foro ostentabat artē. Verū simul atq; Ventris cura
tintinnabulum crepitu signū dedit adesse pisces uenales, tur prima
ba subito deseruit cantorem, & ad pisciū mercatū aduolauit
uno excepto, qui quòd surdaster esset, tintinnabuli sonitū nō
audierat, aut certe non attenderat. Huic citharædus propius
accedēs, gratias egit, quòd & artē honorasset, & ipsum nō
passus sit esse prorsus desertū. Tū ille, an crepuit tintinnabu-
lum? Vt annuit, ualebis, inquit, egregie magister, seseq; mox
ad pisces proripuit. Citharædo liberum erat sibi canere &
musis. Lōge maior est nobis cura uētris quā artū liberaliū.

Romæ in foro pendebat tabula quædā habens imaginem 33
pastoris uetuli cum pedit. de hac Teutonum orator rogatus Crassa iudi-
cra
quanti eam æstimaret, satis Germanicè respondit, se nolle si-
bi dono dari talem uiuum ac uerū. Barbarus nō agnouit ar-
tificio, tantum spectabat formam. Atqui quæ natura defor-
mia sunt, plus habent & artis & uoluptatis in tabula.

Gorgias Leontinus extremæ iam ætatis, quum sentiret so- 34
mnum letalem obrepere, amico qui assidebat percontanti Mors senilis
quo pacto haberet: somnus, inquit, iam incipit me fratri suo
commendare. Homerus enim somni fratrem appellat mor-
tem. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddam de
Dioge

Diogene retulimus antea.

- 35 Ismenias insignis tibicen discipulis suis non minus ostendebat male canentes ac scite canentes, dicens, ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Admonuit & Q. Fabius, in scriptis rhetorum non tantum indicari debere bene dicta, sed & mala.

Philosophus miles 36 Demochares dixit quemadmodum nemo possit è thymbra siue satureia facere bonam lanceam, ita nec è Socrate probum militem. Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateti.

Ira breuis 37 Melanthius negabat eam iram uideri grauem quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiam ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc uitium esse tolerabile si celeriter ad se animus redeat & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus infideat animo, ita ut excussatione feratur effreni impetu, certa perniciēs est.

Ingeniosi 38 Isocrates pueros candidos, ac felici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre uidetur. Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eosq; deorum filios appellabant. Dæmones autem à scientia dicti sunt, quasi δαίμονες. Idem de duobus auditoribus suis Theopompo & Ephoro, quorum prior erat acerrimo ingenio, alter leni, dicere solet, Se alteri adhibere calcaria, alteri frænos. Præcipuum est ut doctor animaduertat genium ac naturam discipulorum. Meminit Marcus Tullius libro de claris oratoribus.

Gladiatorum immanitas 39 Demonax Cynicus philosophus, quum uideret Athenienses hoc agere, ut Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula

cula in urbem inducerent, nolite, inquit, ô canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem uestram, quàm Misericordie aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate in qua Misericordia pro dea coleretur, spectari plusquam ferinam crudelitatem.

Cornificius poëta, uidens milites in bello quod inter Augustum & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos. 40
Diuitiarum contemptus

Philoxenus poëta quum in Sicilia fundum ac domum opulentam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ac delicias: per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxq; cessit alijs hereditatem, & à Sicilia abnauigauit. 41

Furnius Antonij partes sequutus fuerat. At posteaquam uictoria cessit Augusto, metuens sibi subornauit filium, qui à uictore ueniam peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furnius his uerbis Cæsari gratias egit. Hæc una ô Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti ut mihi & uiuendum & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, ut nulla ex parte par esset referendæ gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi. 42
Adulans libertas

Cillicon quidam siue Acheus Miletum patriam prodiderat Priensibus. Quo nomine merito habebatur omnibus exosus, cuius perfidiam lanus quidam Theagenes sic ultus est. Cillicon adiit Theagenem in Macello empturus carnes. Lanus dissimulato odio porrigit carniū partem, ueluti resecturus quod superesset. Cillicon profert dextram ex aduerso retenturus carnes: Theagenes machera sublata proditoris manum amputauit: ac ne id uideretur errore factum, addidit, ista salte manu posthac non proditurus es ullā ciuitatē. Applaudebatur lanio, quod impium pro dignitate tractasset. 43
Acheus
Proditio

T

Hinc

Hinc adagium Cillicontis exitiū: retulimus hoc in Chiliad.

44 **Pronuntiatio** Celebratur C. Caesaris dictum quod prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatus orantem, Si legis cantas, si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uerius quàm loquuntur. Sunt qui rhetoricam pronuntiationem affectantes, medij sunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Q. Fabius.

45 **Luxus inopia; parens** Tiberius Caesar Attilio Butæ uiro prætorio, quum ad inopiam per luxum ac socordiam redactus fateretur ac deploraret paupertatem suam, serò, inquit, experrectus es. Dormiunt temulentie ac luxui dediti uerius quàm uiuunt. Nam uita uigilia est. Refert Seneca in epistolis.

46 **Fures magni** Cato Senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus uitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed uincti compedibus præstabant operam. At longe grauius crimen est peculatus quàm furtum. Et tamen qui fiscum principis, qui Rempublicam compilant, magnates fiunt.

47 **Facetè** Galba parasitus obijcientibus quòd in otio uiueret, Nemò, inquit, cogitur ad reddendam otij sui rationem: innuens nullos tutius uiuere quàm otiosos. Nam rerum gestarum rationem poscuntur qui tractant negotia, at ab otiosis ea ratio non potest exigi.

48 **Bona præcipua** Pythagoras tria præcipuè dicebat à dijs optanda in hac uita: Bonam ualeitudinem, formam ac diuitias, quòd homo cetera sibi præstare posset. Quanquàm illud ὕγιαίνεσθαι non minus ad animi sanitatem quàm ad corporis pertinet.

49 **Diuinatione uana** Cato senior aiebat se demirari, quòd non rideret aruspex, quoties aspiceret aruspice: sentiens totum hoc diuinationum genus imposturam esse, qua populo fiebat fucus. Id quum nā fugeret eius artis peritum, mirabatur, quòd aruspex aruspice

cem posset uidere absq; risu. Solent enim impostores inter se
videre multitudinis stultitiã. Refert M. Tul. lib. de Diuin. 2.

Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de consti- 2
tu duorum, quorum alter inepte proponebat, alter absur- Absurda
de respondebat, ait sibi uideri alterum mulgere hircum, al-
terum supponere cribrum.

Pericles quum urgeret belli necessitas, Palladis ornamen- 3
ta uendidit quadraginta talentis auri: & admirantibus ab il Supersticio
la rem sacrilegam admitti, respondit ex hostium manubijs
posse illi reddi cultum nihilo deteriorem.

Persæ dicere solent esse duo peccata, quorũ prius sit esse 4
debitorem, alterum mentiri: quod obæati plerunq; mētium- Debet &
tur, dum pollicentur in diem, nec præstant quod pollicentur. mentiri

Messala uir exactissimi iudicij ac Romanæ linguæ obser- 5
uantissimus quum audisset M. Porcium Latronẽ declaman- Argute
tem, dixit, sua lingua disertus est: Desiderans uidelicet in eo
Latini sermonis elegantiam, quum ingenium esset felix. Sed
hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponit.

Cassius Seuerus, quum ex senatus consulto libri illius exu- 6
rerentur, Nunc, inquit, superest ut ipse uiuus comburatur, qui Memoria
illos edidici. Quod animo insculptum est, nisi cum uita eripi
non potest.

Montanus Attij Butæ carmen recitabat. Quumq; qui- 7
dam indignaretur, quod toto die recitasset, negaretq; ad il. Facete
lius recitationes accedendum, Nacla Pinarius ait, Nunquid
possum liberatius agere? paratus sum illum audire, ab exor-
tu solis usq; ad occasum. Gaudebat enim is poëta subinde re-
petere ortus & occasus descriptionem. Notat autem & Ho-
ratius eos qui ornatus gratia uel immodice, uel non suo loco
affectant tales descriptiones:

Aut flumen Rheni, aut pluuius describitur arcus.

T 2

Quum

- 8 *Quum à montano recitarentur uersus, quibus exortus so-
lis describebatur, Varus eques Romanus dixit : incipit Buta
dormire. Rursus cum succederet descriptio occasus : Quid
dicit, inquit, iam nox est ? Ibo & Butam salutabo: eodē scom-
mate taxans, & affectatum carminis decus, & Buta præ-
posteram uitam.*
- 9 *Demetrius dicere solet, nihil sibi uideri infelicius eo cui ni-
hil in uita accidisset aduersi : quod oporteat talem hominem
aut sibi ignotum esse, ut qui nunquam sui periculum fecerit :
aut dijs inuisum ut quem praterierint, uelut ignauum, nec
idoneum ad fortunæ conflictum.*
- 10 *Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facile fuisse uiam
ad diuitias posteaquam poenituerat ipsum bonæ mentis. Sed
hanc illiberalē uocem Demetrius grauitè castigauit, apud
Senecam, per ironiam ostendens commodissimam ad paran-
das opes uiam, si quàm impudentissime aduletur.*
- 11 *Crispus Passienus dicebat adulationi non esse claudendum
ostium, sed aperiendum uerum, ut solet amicæ, quæ si impu-
lit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probādos eos qui
prorsus non ferunt ullam adulationē, quàm ut affectare tur-
pe est, ita ingerentem se non oportet omnino repellere. Pro-
dest enim in hoc ut homo perspiciat qualis esse debeat.*
- 12 *Plancus aiebat, non esse occulto aut dissimulate blandien-
dum, quod periret procacia si lateat. Fortasse pro procacia,
quod erat scriptum, legendū est, procatio, ut sit sensus: Adu-
lator ut procius captat gratiam : procius autem si tam recte
ambiat, ut puella non sentiat, perdit operam.*
- 13 *Latro Portius cuius ingenium supra modum miratur Se-
neca, fuit enim illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exi-
litem orationis suæ imputaret controuersie, diceretq; ne-
cesse est me per spinosum locū ambulātem suspensos habere
pedes.*

pedes: non me hercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiae.

Asinius Pollio dicebat in causa uerecunda nunquam tentari debere improbam quaestionem. Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quaestiones nihil ad causam facientes. 14 Coacta

Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionem illius uitabat quod nihil diceret absq; schemate: cui quum Patatus rhetor Massiliae mane occurrisset, Poteram, inquit, dicere aue Osce. Schematum affectatorem salutauit schemate, quum nusquam minus locus sit schemati, quam in quotidiana uulgariq; salutatione. Per ironiam itaq; usus est occupatione, ut diceret, quod non dicebat, quum sine tropo dicere posset, aue Osce. 15 Affectatio

Seuerus Casius, qui alienas sententias paucis immutatis uocibus usurparent pro suis, dicere solet, eos esse similes furibus qui poculis alienis mutarent ansas ne possent agnosci. 16 Furta sententiarum

Demonax dicebat nequaquam hominibus irascendū esse si delinquerent, sed corrigenda uitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur aegrotis, sed morbo medentur. Nam hominis est peccare, dei uero aut hominis deo proximi, emendare peccata. 17 Clementia

Accusatus quod nunquam sacrificasset Mineruae, Nunquam, inquit, existimaui illi meis uictimis opus esse: notans ineptam uulgi superstitionem, quod putabat deos hostiarum nidore delectari. 18 Superstitio

Idem Phauorini dictionem ut nimium compositam ac mulieri congruentiorem quam philosopho solet dictarijs incescere. Id indignè ferens Phauorinus adiit cynicum, percontans quis esset ille à quo derideretur: homo, inquit, cuius auribus difficile est imponere. Philosophum ut uestis neglectior, ita et oratio decet inaffectedata. 19 Oratio modulatior

T 3

Rogatus

20 Rogatus à sophista quopiam, quod uaticum attulisset ad Cynice philosophiam, admodum Cynice respondit ὀρχεῖς, id est, testes, significans se nudum accessisse.

21 Alteri percontanti, quam philosophiæ sectam potissimum amplecteretur : Quis, inquit, tibi indicauit me esse philosophum? Moxq; uehementer secum ridens abiit. Interrogatus quid rideret. An non magnopere ridiculum, inquit, si tu me ex barba indicas philosophum, ipse barbam non habens?

22 Adolescenti lasciuus cultu, qui questionem Sophisticam Salsè proposuerat, nihil aliud respōdit quàm παρὰ τὸ πᾶν. Vox anceps est ad conficientem quod colligit, & ad obscœnum sensum. Quumq; adolescens indignatus respondisset, at ego tibi uirum ostendam : Demonax admiranti similis, Quid, inquit, num etiam uirum habes?

23 Athleta quidam ab eo reprehensus quòd uictor in Olympijs cultu molli floridoq; uteretur, lapidem illi incussit in caput, ita ut sanguis ex uulnere proflueret. id factum indigne ferentes qui aderāt, hortati sunt ut adiret proconsulem, Nequaquam, inquit, ò uiri ad proconsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, ut malo accepto medeatur, quàm ut regerat in alterum.

24 Proteo cuidā obijcienti quòd morderet omnes nec tamen Libere cynicum uiueret, amice, inquit, non uiuis hominem.

25 Phsyico quodam multa de antipodibus differēte, ostensis Priuola in puteo umbris, rogauit, num illos antipodas diceret, Ridēs absurdam questionem. Quanquam nunc compertum est, esse ueros antipodas.

26 Herodem sophistam immodice lagentem Pollucis obitum Luētus præmaturum, quum uellet illi currus & equos uelut ascensuro iungere, atq; etiam coenam apparare, adiit Demonax, En tibi, inquit, à Polluce literas. exhilarato Herodi, & quid uellet

uellet Pollux sciscitanti, Incusat, inquit, te, quòd cuncteris ad ipsum uenire: significans Pollucem ad ipsum non rediturum, sed rectè parari currum, si uellet sequi defunctum.

Alium quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem, 27
 & in tenebris abditum adiit, certò promittens se filij um- Luctus
 bram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero
 sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Quumq;
 is cogitationem per omneis notos circumferens, ne unum qui-
 dem reperisset luctus expertem, Quid igitur, inquit, te ipsum
 discrucias homo, quasi nouum aliquid acciderit?

Quum à quodā quæsiisset aliquid, atq; ille uerbis obsole- 28
 tis ac priscis responderet. Ego, inquit, amice te nunc percon- Obsoleta
 tor, at tu perinde respondes, quasi regnaret Agamemnon.

Cuidā dicenti, Eamus in Aesculapij templum ô Demonax, 29
 pro filij salute deprecaturi deū, Adeo ne, inquit, surdastrium Superstitio
 existimas deum, ut nos nisi in templo non sit auditurus?

Ad Agathoclem peripateticum arroganter iactantem, 30
 sese & solum & primum esse dialecticorum. Si solus, inquit, Arrogantia
 es, qui primus esse potes, si primus, qui solus?

Quum apud Athenienses audisset præfatione solenni à 31
 sacris submoueri barbaros, rogabat quamobrem id facerent,
 quum ea sacra tradidisset ipsis Eumolpus natione Thrax,
 nimirum Barbarus.

Quum legatus nauigaturus in Asiam, nauem conscendis- 32
 set, & à quodam interrogaretur, num metueret, ne naufra- Absurdè
 gio eiecitus à piscibus deuoraretur: Quid, inquit, metuum à
 piscibus, qui tot pisces deuorarim?

Quendam infelicitè declamantem admonuit, ut sese dili- 33
 genter exerceret: quumq; is respondisset, nunquam apud me Nemo sui in-
 non declamo, Nil igitur mirum, inquit, si dicis ineptè, qui ha- dex
 ætenuis semper stulto auditore solitus sis uti.

T 4

Quum

- 34 **Ambiguus morfus** *Quum Athenis quidam Romanus senator filium ad Demonactem adduxisset, eleganti forma, uestitu delicato, ac delicijs effœminatũ, diceretq; salutem te ô Demonax filius meus: pulcher est, inquit, & te dignus, & matri non absimilis. utrunq; poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri similem dixit mollem & cuiratũ delicijs.*
- 35 **Diuinatio** *Conspicatus augurem quendam in publico uaticinia sua uendentem, si potes, inquit, ea quæ Parca statuerũt arte tua depellere, exiguam mercedem postulas: Sin quæ fati decreta sunt omnino sunt euẽtura, quid tua prodest diuinatio? Bis miser esse cupit, qui mala quæ uitari nõ possunt amat præscire.*
- 36 **Pugna ludicra** *Senex quidã Romanus bene robusto corpore, qui armatus sese ad palum exercuerat, rogauit Demonactẽ num magna uehementia uideretur depugnasse. Nimirũ, inquit, aduersus hostẽ lignẽũ: innuẽs illũ in uera pugna fore meticulosum:*
- 37 **Vestis** *Cuidam qui purpura indutus, sese insolentius ostentabat, in aurem dixit, Hec tu, hoc ante te gestabat ouis, & ouis erat: significans illum nihilo minus stupidum esse si gestaret purpuram.*
- 38 **Fortitudo** *Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquam feruentiorem, & alius illum appellaret meticulosum, Quid, inquit, an hoc pro patria passurus essem? Sentiens temeritatis esse non fortitudinis, subire periculum, ni ob causam grauem & honestam fiat.*
- 39 **Impie** *Percontanti qualia putaret esse apud inferos: Expecta, inquit, & simul atq; illuc uenero, per literas tibi significabo omnia: impie sentiens, nullos esse inferos. Nec enim credebat animarum immortalitatem.*
- 40 **Salsẽ** *Admeto poëtæ insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandasset suæ addendum statue: carmen erat: Corpus humo tegitur, Admetus ad astra uolauit:*
respon

respondit adeò sibi placere carmen, ut magno emptum cuperet, si iam nunc esset adscriptum. Tectè optans illi mortem, qui uita erat indignus.

Demonaxi seni crura intumuerant. id uidens quidam, 41
quid isthuc, inquit, mali est Demonax? Tum ille, Charon, in- Senectus
quit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, innuens senectutem morti uicinam.

Ad Lacedæmonium flagris sæuientem in seruum, desine, 42
inquit, te seruo tuo similem ostendere. Seruus enim est, qui Ira
suis cupiditatibus imperare non potest.

Cynico cuidam arroganter iactanti, pallium, peram & 43
baculum, ac subinde uociferanti, se Antisthenis, Cratetis ac Arrogantia
Diogenis sectatorem esse: Impudèter, inquit, mentiris, quum
sis Hyperidæ discipulus. Allusit ad uocem ὑπεριδῆν, quod
est per arrogantiam despicere. Est autem & rhetoris nomen
Hyperides.

Proconsul Cynicum quendam à quo publicè fuerat pro- 44
scissus ob unguenta ac molliem, ad supplicium abripi iussit. Mollities
Huic deprecator aderat Demonax dicens ignoscendum cynico, si quid dixisset mordacius, id esse sectæ uitium non hominis. At quum proconsul non negaret ueniam, sed si quid simile denuo committeret, rogaret, quas pœnas esset daturus, profectò, inquit Demonax, tum hominem totum inungi, ac forcipe uelli iubebis, plusquam cynice momordit, qui cynicæ mordacitatis agebat patronum.

Alteri cui imperator ingentè exercitum cōmiserat, scisci- 45
tanti, quomodo posset delegatam prouinciam quàm optime Grauius
gerere, Si, inquit, ira uacaris, & quàm minimū loquens plurima audieris. Ira ad omnem functionem inutilis est: & pro-
uerbio quoq; princeps iubetur, & æqua & iniqua audire.

Rogatus an philosophus etiā placens uesceretur, Quid, 46

T 3 inquit,

Facetè inquit, num putas apes stultis tantum mellificare? Placentæ melle condiebantur, sacchari usu nondum reperto.

47 In Ruffinum claudum multo tempore familiarem peripateticis dixit, nihil esse turpius peripatetico claudo. Allusit huc, quòd peripatetisi dicuntur ab inambulatione, quæ non convenit claudo.

48 Episteto cynico suadenti ut uxore ducta daret operam liberis: Neque enim id indignum esse philosopho. Da mihi, inquit, igitur unam è filiabus tuis. Notans illum ineptè suadere alteri, quòd ipse non faceret.

49 In Herminum peripateticum qui semper in ore habebat decem Aristotelis Categorias, ita lusit, Equidem arbitror Hermine te non indignum decem categorijs. locus est ex ambiguo uocis. Categoriae Græcis uel prædicamenta dicuntur uel accusationes.

50 Iurisperito dixit, leges prorsus uideri inutiles, ut quibus Leges boni non egerent, mali nihilo fierent meliores.

51 Morientem amici rogabant, quomodo uellet sepeliri, ne quid, inquit, ista res uos habeat sollicitos. Factor me sepeliet.

52 Dicentibus indignum facinus, si talis uiri corpus laceraretur à canibus, Quid, inquit, incommodi si & mortuus aliqui sim usui?

53 Bion eos qui auscultarent adulatoribus dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur.

54 Pindarus cuidam commemoranti, quòd ipsius laudes ubiq; prædicaret, ego, inquit, pro isto officio bonam reponā gratiam, efficiens ut uera prædices. Vera uirtus nihil moratur hominum laudes. Eas qui prædicant plus debent ijs quos laudant quàm ipsis debent qui laudantur.

I
Iustè ALPHONSVS Aragonum rex.
Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidinem

nem absorbuerat, atq; insuper magnam aeris alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdam apud Alphonsum Aragoniae regem, ne saltem quae debebat corpore luere cogeretur, Alphonsus respondit: si tantam pecuniam uel in sui regis obsequium, uel patriae commodis, uel subleuandis propinquis impedisset, audirem. Nunc quoniam tantas opes impendit corpori, par est, ut luat corpore.

Commemorantibus quendam ex Hispaniae regibus dixisse, non decere Principes uiros scire literas, exclamauit eam 2 Erudite uocem bouis esse non hominis. Non omnes literae conueniunt principi, sed eae quae politicè tradiūt, aut ethicen, quaeq; rectè ac secus gestorū exempla cōmonstrāt, id quod facit historia.

Hunc quum adissent legati Matricienses, in quorum agris 3 tum agebat Alphonsus, consulentes utri inberet ipsos gratificari, Nicolao ne Picinino an Frācisco Sphortiae, respondit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius, ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaum & Franciscum simultas intercedebat, ac rex nondum statuerat utrum uellet in societatem recipere, cum utrunque ob dissidium non posset. Cautē

Idem dicere solet, ita demum matrimonium tranquille ci 4 traq; querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, uxor Coniugium ceca: innuens opinor foemineum genus obnoxium esse xelotypiae, atq; hinc oriri rixas & querimonias: rursus maritis permolestam esse uxorū garrulitatem, qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa nexabitur adulterij suspicionē, si careat oculis. tranquillū

Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Roma 5 na Respub. florebat, se constructurum fuisse contra curiam Integre templum Ioui Positorio, in quo priusquam uenirent in senatum patres conscripti, odium, amorem ac priuatos affectus

Atus omnes deponerent. Allusit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Philium, nunc Xenion appellantes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, ut in Synodis, in iudicijs, in senatibus in quibus de Republica consultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi sunt qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt, ac pessundant deniq.

6 *Saltatio foeda* Quum forte mulierem quandam impudentius saltantem affpexisset, Expectate, inquit, mox Sibylla edet oraculum. Sentiens saltationem insanie genus esse. Sibylla autem uates non edebat oracula nisi furore correpta. Mihi quoq; sæpe numero qui saltationem tumultuosam agitant, uisi sunt afflati furore quodam, præsertim foeminae.

7 *Lenitas* Admonitus ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex contēptu nasceretur perniciēs: Magis, inquit, cauendum, ne seueritas conciliet inuidiam, unde maius exitij periculum.

8 *Postulator improbus* Quam eques quidam ab hostibus captus, & ab iisdem emissus carcere, regem adisset, in solatium calamitatis multa postulauit ab eo & impetrauit. Quo digressio rex dixit ad familiares, Dispeream, inquit, ni metui, ne uxorem etiam meam deposceret eques meus.

9 *Otium dulce* Familiares illi rusticum quendam uelut ignauiae exemplum ostenderunt, qui porrectus humi uescebatur uiuis. Hic rex, utinā mihi sic per otium comedere datū esset à superis. Simile quiddā narratur de Ptolemæo rege: quū antea se iactaret reperisse immortalitatem, tandem podagra discruciatu, cōspiciebat Aegyptios aliquot plebeios sic temere apud flumen discumbentes: Utinā, inquit, saltem ex istis unus essem.

10 *Profusio fundocaret* Equiti subinde aliquid à rege flagitāti, sed mox quod acceperat profundenti: Si pergā, inquit, tibi dare quæ petis, citius me

me pauperē effecero quān te diuitē : nam qui tibi donat, nihil aliud quān aquam infert pertuso dolio.

Interrogatus quos ē ciuibus haberet charissimos, Qui magis, inquit, pro me metuunt quān me. Sentit illos esse ex animo amicos, qui principem magis amant quān timent. 11
Ciuium charitas

Aiebat olim inter Iouem, Neptunum & Plutonē omnium rerum partitionem trifariam esse factam, & horum unumquēq; sua sorte contentum esse, nec occupare aliena : at inter homines, neminem sua portione contentū esse, nec ullam partitionem esse stabilem, sed omnes *ὁλιονεκτείν*. 12
Ambitio principum

Percontantibus utri rei plus debere se fateretur, libris an armis : Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici hac uoce profitemus se libris debere omnia. 13
Eruditio

Magnopere laudare solet dictum nescio cuius, hostibus fugientibus pontem argenteum extruendum esse : siue quod existimaret multo optabilius esse, hostes in fugam uertere quān occidere; siue quod putaret hostes pecunia sollicitādos ut ab acie discederent. 14
Clementer

Dicebat sibi uideri eos maxime insanire, qui uxorem fugitiuam perquirerent. Significans magnae felicitatis esse ab improba muliere liberari. 15
Facete

Improbo cuidam ac uacordi, iactanti reperisse se uirum sapientem, Et quī fieri potuit, inquit, ut sapientem dignosceret stultus? 16
Grauiter

Quum coenanti senex quidā importunus & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse, Asinorum conditionem esse potiore quān regum. Nam illis dum pascuntur dominos parcere, regibus neminem. 17
Regum curae

Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente Seneca, Hoc unum dii immortales queri possum, quod non antehac mihi uoluntatem uestram notam fecistis. Prior enim ad ista 18
Fortiter

ista uenissem, ad quæ nunc uocatus adsum. Maluisssem offerre quàm tradere.

19 **Caute scribendum** M. Antonius orator, rogatus quam ob causam nullam unquam orationem scripto mandasset, *Vi*, inquit, inficiari quæ à me dictum esse, si quid fortè aliquando dixi, quod opus non erat. Labilis est hominum memoria, ut ægre reperiatis duos qui quæ simul audierunt eodem modo referant. Hinc parata tergiuersatio, non dixi, aut non sic dixi: aut dixi quidem, sed hoc adieci.

20 **Præfensio** Calanus Indus ad mortem proficiscens, quum conscenderet rogam ardentem, *O præclarum*, inquit, discessum è uita, quum, ut Herculi contigit, mortali corpore cremato, animus in lucem excesserit. Hunc quum Alexander admoneret, diceret si quid uellet, *Optime*, inquit, propediè te uidebo. Idq; euenit, nam Alexander paucis post diebus mortuus est. Refert *M. T. lib. de diuinatione primo*.

21 **Comitas sermonis** Quidam causam detulit ad oratorem, is negauit: detulit ad alterum, qui recepit. At is qui detulerat dicere solet, sibi gratiorem fuisse orationem eius qui negarat, quàm eius qui recepit: quod ille comiter recusasset, hic grauate & inamœno uultu recepisset.

22 **Comitas in pollicendo** C. Cotta qui in ambitione fuit artifex, dicebat se operam suam, in eo quod non contra officium peteretur, solere polliceri omnibus, sed impertire ijs apud quos optime poni arbitraretur. Sensit nulli promittendum, quòd esset præter honestum: nulli tamen negandum, quod non contra officium peteretur. Comitatis est benigne polliceri, sed quoniam omnibus opera præstari non potest, eligendi sunt quibus eam impertias. Vtrūq; refert *Qu. Cic. ad fratrem de petitione cōsulatus*.

23 **Pro sua quicq; professione** Gallus iurisperitus, si quis negotiū ad ipsum detulisset in quo de facto quærebatur, dicere solet, Nihil hoc ad ius, ad *Cicronem*

ceronem ito. Sensit Gallus aliud esse officiū iuriscōsulti, aliud oratoris. Nec esse necesse de his quæ ad alienā professionem pertinet respondere. Refert M. Tul. in Topicis ad Trebatium.

C. Lucilius dicere solet, nolle se sua scripta legi, nec à doctissimis, nec ab indoctissimis, quòd hi nihil intelligerent, illi plus scirent, quàm ut posset illorum iudicio satisfacere. Id exprimebat huiusmodi uersu Trochaico. Persium non curo legere, Lælium decimum uolo. Erat Persius illius ætatis omnium doctissimus habitus, Lælius erat uir bonus, & non illiteratus, sed nihil ad Persium. Refert M. Tullius cū alijs aliquot locis, tum libro de Oratore secundo.

Antimachus Clarius poëta, quum conuocatis auditoribus recitaret ingens uolumen quod conscripserat, & ab omnibus esset destitutus, excepto Platone, Legam, inquit, nihilominus. Plato enim mihi instar est omnium. Refert M. T. libro de claris oratoribus.

Seruius Vacia uir prætorius ac prædiues, odio negotiorum abdiderat se in uillam suam, quam habebat non procul à Cumis, nec alia re notus fuit, quàm eius uillæ otio. Itaque qui negotijs premebantur, exclamare solent, O Vacia, solus scis uiuere. Huius tamen ignauum & sine literis otium damnans Seneca Epist. 55. negat illum scire uiuere, sed latere. Eoq; nonnunquam uillam præteriens ioco dicere solet, Hic situs est Vacia: subindicans nihil interesse inter mortuum & inertis otio abditum.

Quintilianus uehemēter probat dictum cuiusdam oratoris, qui apud Cæsarem, ut opinor, accusabat Cosutianum Capitonem hominem arrogantem, & ipso etiam uultu præferentem confidentiam. Erubescit, inquit, Cæsarem timere. Cæsar erat ea potentia, ut merito fuerit à quouis metuendus. At illi reo tantū aderat arrogantiæ, ut sibi turpe duceret, si uideretur

deretur timere Cæsarem. Hoc dictū Fabius adolescens audiuit, ut ipse refert libro sexto, capite de conclusione.

28 Urbane Flavius Virginius antisophistam quendam suum salsè interrogauit, quot millia passuum declamasset, taxans eum quòd in declamando discurreret, nimiumq; crebras, longas ac tumultuarias haberet ambulationes, quum M. Tul. oratori non concedat procursiones nisi raras, moderatas ac breues. Eandem ob causam Sura Manilius Domitio Afro dictus est non agere, sed satagere. Vtrunq; refert Fabius capite de pronuntiatione.

29 Salsum est & illud Cassij Seueri, qui aduersus patronos salse immodicè discurrentes, ut interdum se proriperent in aliena tribunalia, poposcit lineam, alludens ad certamina cursus, in quibus una linea designabat unde cursus inciperet, altera ubi desineret. Idem accommodari potest in eos qui digressionibus immodicis diuertunt ab instituto.

30 Proculeius querebatur de filio, quòd expectaret mortem patris: quumq; filius respondisset, Ego uerò non expecto, Imò, inquit, rogo ut expectes. Detorsit uerbum in contrarium sensum. Expectat mortem patris qui inhiat, & expectat qui non accelerat mortem patris. Refert Fabius lib. 9.

31 Archytas dixit iudicem & aram idem esse, pariter enim ad utrumque confugiunt, qui iniuria afficiuntur. Sentiens tales oportere iudices esse, ut oppressis sint præsidio. Refert Aristoteles rhet. 3.

32 Pericles dicebat Samios esse similes pueris qui porrectam offulam reciperent quidem, sed interim plorantes, eo quòd illi parerent imperatis, sed non sine tædio & querimonia. Similiter Demosthenes dixit populum Atheniensem esse similem ijs qui in naui nauseant. Siquidem ij cum magno tædio laborant, tamen eò peruehuntur quò tendit nauis.

INDEX PERSO-

N A R V M.

A cheus	657	Alexander Sophista	613
Aclius poëta	304	Alexis poëta	303
Adrianus Cæsar	445	Alexinus Sophista	329
Adrianus Sophista	613	Alphōsus rex Aragonū	666
Aegyptij	338.476	Amasis Aegyptirex	301
Aelianus Sophista	644	Anacharsis Scythæ	336
Aeschines	607	Anaxagoras clazomeni ⁹	560
Aeschylus	605	Anaxander	33
Afer orator	470	Anaxandrides Leon	32
Africanus censor	493	Anaxarchus	600
Agasicles	35	Anaxillas	34
Agatarchus pictor	625	Anaximenes	303
Agatocles	347	Androclidas Lacon	34
Agésilæus rex	171.32	Anicula quedam	336
Agésilæus Ephorus	31	Anytus	497
Agēsipolis Cleombroti fi-		Annia	620
lius	44	Annibal	390
Agēsipolis Pausaniæ	45	Anniceris	654
Agēsistrata	152	Antagoras poëta	271
Agis primus	46	Antalcidas	34
Agis secundus	49	Antianira	652
Agis ultimus	50	Antigenidas	604
Agis Argivus adulator	319	Antigon ⁹ rex macedonū	269
Alcarnenes Telecri filius	31	Antigonus secundus	353
Alcibiades	371.645	Antimachus poëta	671
Alexander Magnus	255.	Antiochus	359
301. 619. 650. 651		Antiochus Ephorus	36
Alexander Seuerus	453	Antiochus Epiphanes	310

V

Anti

Antiochus tertius	355	Aristophon	646
Antiochus quartus	ibidem	Aristoteles Stagiritis	576.
Antiochus sophista	613	644	
Antipater	354	Arius	653
Antipater Hieropolites	615	Artoxerxes	334
Antipater cyrenaic ⁹	633. 634	Artoxerxes alter	336
Antisthenes	547	Asclepiades	633
Antonius Geta	452	Asinius Pollio	661
Antoninus Heliogabalus	453	Aslycratidas	62
Antonius Pius	448	Atheas Scythia	339
M. Antonius	423	Atheniensis quidam	474
M. Anton. orator	670	Athenodorus	277
Ant. Caracallus	452	M. Attilius	480. 622
Apelles	523. 649	Attilius Regulus	481
Appius	509	Aufidius Modestus	623
Aratus	527	Octavius Augustus Caesar	
Arcadion adulator	518	276. 467	
Arcesilaus	132. 523. 571	Aurelianus	460
Archelaus	58. 349	Las Lacedæmonius	63
Arihidamidas	58	Bias Prienæus	546
Archidamus Zeuxidami	58	Bibulus	485. 486
Archidamus alter	59	Bion Borysthenites	572
Archileonis mulier	146	Bithys parasitus	520
Archita Tarëtinus	530. 623.	Bizantius quidam	476
672		P. Bleffus	467
Argeus	56	Bonosus	462
Aristarchus Theodectæ pa		Bos	620
ter	624	Brasidas	63
Aristides iustus	365	M. Brutus	428. 641
Aristippus	184	Brutus iunior	465
Aristo	57. 531. 628	Buris	128
		Cæci	

PERSONARVM.

C Accilius Metellus	418	Chiomata Ortiagontis uxor	
Cecilius	308	337	
C. Cæsar	638	Chirofophus Dionysij adula-	
Cæsellius	462. 483	tor	318
Calanus Indus	670	Chrysippus	467. 396
C. Caligula	431. 630	M. Cicero M. Tullij pater	
Callicratidas	75	492	
Callipides histrio	35	M. Tullius Cicero	312
Callisthion	333	M. Cincius	446
Calvinus Glaucia	466	Cinesias	323
Cambyses	302	Claudius Cæsar	433
Campatius	467	Cleantes Asiæ	393
Canna	337	Clearchus	77
Canus tibicen	624	Cleombrotus Pausaniæ	78
Ant. Caracallus	452	Cleomenes Anaxandridæ	78
Carneades	376	Cleomenes alter	82
Cassius	425	Cleon	307
Cassius Severus	468. 617.	Clisophus Atheniensis adu-	
661. 672		lator	320
M. Castritius	483	P. Clodius	465
Catilina	482	Collatinus	470
Cato senior	400. 653. 658	Cōmodus Aelius Verus	448
Cato Uticensis	409. 646	Constantius Chlorus	632
Catulus	468	Corydus parasitus	322
Q. Catulus	630	Cornelia Gracchorum mater	
Catulus Lucatius	420	338	
Cephalus	646	Cornificius	657
Cesellius	487	C. Cotta	670
Chabrias	375	Cotis Thraciæ rex	338
Charillus siue Charilaus	113	Crantor Solensis	371
Chilo Lacon	153	C. Crassus	464

V. 2. L.

I N D E X

L. Crassus	488. 489	Diocletianus	460
M. Crassus	425	Diogenes	628. 630. 644. 647
Crates Thebanus	582	Dion	348
Crissus Passienus	660	Dionysodorus tibicen	618
Cræsus Lydorum rex	502	Dionysius sophista	342.
Ctesibius	618 609		
Curius	487	Dionysius iunior	347
Cyllicon	657	Diphilus	640
Cyperiorum mulieres	536	Dolobellæ seruus	508
Cyrus maior	330. 642	Fl. Domitianus	444
Cyrus iunior	335. 652	C. Domitius	397
D^Amandas	65	Domitius Afer	470
D^Damis	64	M. Drusus	482
Damatia	147	Duellius	620
Damonidas	64	E^E Merepes Ephorus	67
Darius	500	E^E Epænetus	67
Demades orator	498	Empedocles	467. 598
Demaratus	65	Epaminondas	377
Demetrius Antigonis filius	350. 660	Epicharmus	341
		Epictetus	585
Demetrius Cynicus	648. 669	Epicurus Atheniensis	618
Demetrius Pharius	527	Equiso quidam	475
Demetrius Phalareus	581	Etheocles Ephorus	125
Demochares	656	Euboidas	68
Democritus Milesius	599	Euclides	531
Demonax Cynicus	656. 659.	Eudamidas Archid.	68
	661	Eudemonicus	263
Demonides	132	Eumenes	356
Demosthenes orator	325. 634	Eutycratidas Anaxandride	
Demosthenes Mitylæsis	622 71		
Dercillidas	65	Euripides	503. 618
			<u>Fab</u>

PERSONARVM.

F abius Max.	387	Gorgo Leonidæ uxor	94
F Q. Fabius	480. 497	Gorgias Leont. sophista	506.
Q. Fabius Minutius	467	530. 610. 654. 655	
C. Fabricius	386. 493	C. Gracchus	490
F abricius	487	G ranius preco	483
F auorinus philosoph.	463	G irtias	147
F auorinus sophista	607	H Anno	485
F austus Syllæ filius	464	H egesippus Crobelus	
C. Figulus	481	375	
C. Fimbria	482	H eliuss Mancina	639
F irminus	461	H eraclides sophista	615
Q. Flavius	484	H eraclitus	598. 647
F lavius Virginius	672	H erennius Pontius	485
F œmina anus	538	H ermogenes	613
F rontinus	623	H erodes sophista	618
A ul. Fuluius	481	H erondas	78
C. Furius Cresinus	484	H ieron	341
F urnius	657	H ipparchia Metroclis soror	
G Alba orator	471	586	
G L. Galba parasitus	471	H ippocratidas	75
658		H ippodamus	74
S er. Galba	640	H ippodromus sophista	616
G alienus	458	H ippomachus aliptes	498
G allus	592	H oratus	479
G allus iurisc.	670	H ortensius orator	487
G elo Syracusanus	340	I Ason Thessalus	507
G eradas Spartanus	96	I assij	655
G laucias	492	I dahyrus Scythæ	339
G natena meretrix	591.	I on sophista	606
645		I phicrates	373
G orgo	746	I ntaphernis uxor	538
		V 3	I sch

Ischomachus mimus	510	Lampis	624
Isæus	607	Laphyropole	22
Ismenias	625	Larissei	31
Isocrates	637. 539. 656	Cn. Lentulus	639
Iuba	464	Leo Byzantius	505. 605
C. Iulius Cæsar	293	Leon Eurycratidis	85
Iulius Drusus	491	Leonidas Alexand.	85
C. Iulius	463	Leonides	256
Iulius Maximinus	632	Leontion	534
Iulia Augusti filia	289	Leontychidas primus	83
Iulianus	632. 641	Leontychidas alter	74
Iunius Bassus	462. 467	M. Lepidus	496
L Aberius	508	Leptines	635
L T. Labienus	487	Lesbonax Mitylenæus	648
Labotus	83	Libo	491
Lacedæmonij	15. 133	Licinius Varus	469
Lacedæmoniorum prisca in-		P. Licinius	397
stituta	132	M. Liuius	487
Lacon quidam	115	Liuius Salinator	494
& deinde	628	Lochadus Polyenide	88
Laconum ἀναγνώμης apoph-		Longus Sulpitius	462
thegmata	115	Lucretia	479
Lacænarum apoph.	146	C. Lucilius	671
Lacydes Arcefilai familiaris		Lucullus	420. 483
132		Lycurgus	88. 500
Lacydes	576	Lycurgus orator	500. 636
C. Lælius	496	Lysander	100. 506
L. Lælius	472	Lysimachus	354
Lais Corinthia	533	M Aeander	81
Lamachus	373	Mantia	494
Lamia meretrix	536	Manius Curi ⁹	386. 467. 477
		T.	

PERSONARVM.

T. Manlius Torquatus	481.	Nero quidam	466
	482	Nerua Cocceius	444. 631
M. Antonius	423	Nestor	475
C. Marius	418	Nicander	104
Marius tyrannus	459	Nicetes	607
Martia Catonis	620	Nicesias	520
Martius Coriolanus	480	Nico meretrix	533
Maximinus	457	Nicostratus dux	377
Medicus quidam	531	O Ctavius Caesar Augu-	
Medius parasitus	653	stus	276
Megabates	23	Olympias Alexandri mater	
Megabizes	502. 524		537. 645
Melanthius	656	Onomademus Chius	499
Melanthus	506	Q. Opimius	494
Melanthus parasitus	518	Orbilus	472
C. Memmius	495	Orontes	337
Memmon dux	337	Orsines satrapes	653
Menander	504	Oscus rhetor	661
Menedemus	530	Otho Saluius	440. 630
Menedemus Eretrienfis	564	P Acuius	552
Messala	659	P ædaretus	108
Metrocles	586	Pantaleon	523
Milo Crotoniates	529. 651	Panthoidas	105
Myronides	368	Passienus Paulus	623
Myson	560	Papinianus	626
Montanus	659	Papyrius Cursor	470
N Acta pinarius	659	Parysatis Cyrt.	337
Namertes	104	Paulus Aemilius	398
Neacles	527	Pausanias Cappadox	615
Nero imperator	507	Pausanias Cleombroti	105
Sextus Nero	434. 507	Pausanias alter	107
		V	4 Pau

<i>Pausimachus</i>	523	<i>Plato</i>	366.642.646
<i>Pauson pictor</i>	625	<i>Plistarchus Leonid.</i>	109
<i>Pelopidas</i>	385	<i>Plistonax Pausaniae</i>	109
<i>Pericles</i>	369. 659. 672	<i>Plotinus philosophus</i>	643
<i>Perse</i>	659	<i>Polemon</i>	609
<i>Perseus</i>	529	<i>Polycletus</i>	527
<i>Pericenninus Niger</i>	451	<i>Pollio</i>	284. 634. 646
<i>Phiager</i>	613	<i>Polrys rex</i>	338
<i>Philemon</i>	463	<i>Polycratidas</i>	112
<i>Philippus Macedo</i>	245.	<i>Polydorus Alcamenis</i>	110
	478. 527. 528. 641. 645	<i>Pompeius Magnus</i>	300.499
<i>Philippus orator</i>	462 466	<i>M. Pöponius Marcellus</i>	617
<i>L. Philippus</i>	489	<i>Pomponius Atticus</i>	484
<i>Philippides poëta</i>	504.529	<i>Pomponius</i>	497
<i>Philiscus</i>	617	<i>Populus Cianiensis</i>	641
<i>Philoxenus poëta</i>	504. 521.	<i>C. Popilius</i>	420
	649. 657	<i>Poppea</i>	537
<i>Philoxenus Pternocopis</i>	521	<i>Portia minor</i>	620
<i>Philotinus</i>	530	<i>Portius latro</i>	660
<i>Pictor quidam</i>	649	<i>L. Portius</i>	489
<i>Phoenicides</i>	517	<i>Porfena</i>	478
<i>Phocion Athen.</i>	306. 603	<i>Porus rex</i>	262
<i>Phocionis uxor</i>	536	<i>Praxaspes</i>	519
<i>Phryne</i>	534. 535. 643	<i>Probus</i>	461
<i>Pisistratus</i>	376	<i>Proculeius</i>	672
<i>Cn. Piso</i>	638	<i>Proclus</i>	615
<i>Pittacus Mitylenæus</i>	545	<i>Prodicus</i>	530
<i>Pindarus</i>	666	<i>Prometheus</i>	619
<i>Piso</i>	446	<i>Protagoras Abderita</i>	606
<i>C. Plautius Cos.</i>	479	<i>Protogenes</i>	625
<i>Plancus</i>	508. 660	<i>Psammenitus Aegyptiorum</i>	
<i>Plinius maior</i>	622	<i>rex</i>	510

PERSONARVM,

Ptolemæus Lagi F.	350	Semiramis	332
C. Publitius	493	Seneca	507
Publius	464	Serbidius Scauola	625
Publius natione Syrus ibidē		Sergius Galba Imp.	630
Pylades histrio Augusti	509	Seruilus Vacia	671
Pyrrho Eliensis	602	Seruilus Geminus	464
Pyrrhus rex	356	M. Seruilus	491
Pythagoras 597. 633. 643. 658		Sertorius	427
Pytheas 326. 621		C. Seuerus	486
Pythius 652		Seuerus Imp.	450. 519
Pytho rhetor	505	Sex. Titius	492
Q Virinus sophista	616	Siculus quidam	475
T. Quintius	396	Sigismundus Imp.	642
R Emnius Palæmon	618	Silenus senex	491
Rhodius quidā 576. 654		Silus	496
Romulus	478	Simon Athenien.	564
P. Rutilius 486. 641		Simonides	499. 503
S Aluius Iulianus	627	Socrates 161. 530. 629.	
Saturninus	459	650. 651	
Scaurus	495	Scebidas	112
Q. Scauola Publij F.	493	Solon	543
Scylurus Scythæ	340	Somniator quidam	477
Scipio Aemilianus 469. 641		Sophocles	644
Scipio Maior 392. 469. 630		Spartanus quidam	115
Scipio Maluginen.	496	Spartacus	497
Scipio minor 413. 496		Spartis	128
Scipio Nasica	489	Sphærus	596
Scopas Theſſalus	526	Spurina aruspex	497
Scopelianus 608. 643		Stilpo Megarensis	561
Secundus sophista	610	Strato Physicus	603
Seleucus 624		Strato philosophus	155

I N D E X

Stratonicius citharædus	510	Theopompus	72
Stratocles Atheniensis	506	Theophrastus Eresius	580
C. Sulpitius	485	Theramenes	506
Sybarita quispiam	473	Therycion	74
Sylla	422. 425	Thessalus quidam	475
Synorix Galata	537	Thrasea	623. 634
T Acitus	461	Thrasylbulus	506
Tarentini milites	462	Thucydides Athen.	500
Tarquinius Superbus	479	Tiberius Cæsar	430. 485
Taxiles	261	658	
Tectamenes	73	Timon Atheniensis	373. 529
Telecrus	113	Timon Nicæus	602
Teleutia	149	Timotheus dux	375
Teris	338	Tissaphernes	20
Testius	492	Titius quidam	508
Teutonum orator	655	Titus Vespasiani F.	443
Thais	533	Trachalus	468
Thacus rex	41	Traianus	445. 629. 630. 631
Thales Milesius	541. 638	M. Tullius	482. 494
Thasij	26	Turbo Adriani præfectus	
Theagenes Lanius	657	528	
Theano	153	Turonius	287
Thearidas	71	Tynnichus	124
Themistæus uates	71	V Alentinianus	632
Themistocles	370. 654	Valeria	621
Theocritus Chius	517	C. Valerius	484
Theodorus	633	Valcrius Publicola	488
Theodosius iunior	632	Vargula	466
Theodorus Atheos	506. 606	Varo Pauli collega	487
Theodotus	468	Varus Eques Rom.	660
Theonis meretrix	543	Vatinus	465. 467
		<u>Vect</u>	

SENTENTIARVM.

Vectius Valens	463	Xenocrates	Chalcedonius
Fl. Vespasianus	631	670	
T. Vespasianus	631	Xenophanes Lagi	350
Vespasianus pater	441. 492	Xenophanes Colophonius	
Vespasianus F.	443	615	
Vespa Terentius	507	Xenophon	603
Veturia	481	Xerxes	332. 627
Vibius Crispus	530		
Fl. Virginius	672	Zeno Citieus	587
Virginius	623	Zeno Eleates	601
Voluntius	483	Vopiscus	477
Votacillus Pitholaus	464	Zenobia	460
		Zeuxidamus	105
X Antippe	631	Zeuxis	526
X Xenænatus	374	Zoilus	645

INDEX SENTEN-

TIARVM.

A B altero petittum alteri	A carmine Homeri	521
datum	349	
ambiguo	510	
Ab imitatione personæ	494	
Ab impossibili	496	
Ab inexpectato	320. 470.	
	472. 496. 509. 511. 530.	
	531. 533. 536	
Abstinentia ducis	403	
Absurda	659	
Absurdè	663	
ἀνατρε	559	
Accuratè poti⁹ quā sepe	634	
	Acerbè	322. 327. 328
	A crassis minus periculi	295
	Acritèr	559
	Actio totum	329
	Acutè	646
	Adde pusillum pusillo	593
	Admonitio ciuilis	588. 589
	Admonitio commoda	605
	Admonitio facilis	542
	Admonitio grata	250
	Admonitio libera	253
	Admonitio retorta	617
	Admon	

I N D E X

<i>Admonitio sera</i>	407	<i>Aliena dulciora</i>	227
<i>Ad speculum</i>	389	<i>Aliena à causa</i>	47 ^r
<i>Adulans libertas</i>	385.657	<i>Alius alio præstat</i>	512
<i>Adulantly</i>	601	<i>Amanter</i>	502
<i>Adulatio</i>	232.263.268.546.	<i>Amari sine contemptu</i>	158
	549.584.619.651.600.666	<i>Amator blandus</i>	535
<i>Adulatio repulsa</i>	288	<i>Ambigüe</i>	225.234.437.666
<i>Adulatio tecta</i>	660	<i>Ambiguus morsus</i>	664
<i>Adulatio uilis</i>	ibidem	<i>Ambitio</i>	64.216.254.294.
<i>Adulator impius</i>	519		412.438
<i>Adulteriũ</i>	224.255.476.548	<i>Ambitio insatiabilis</i>	267
<i>Adulteriũ in regis filio</i>	342	<i>Ambitio principum</i>	669
<i>Adultera</i>	155	<i>A mendacio manifesto</i>	471
<i>Aemulatio</i>	576	<i>Amice</i>	31.483
<i>Aenigmata</i>	541	<i>Amici</i>	413
<i>Aequalitas</i>	85.90.363.487	<i>Amici exploratio</i>	194
<i>Aequitas</i>	366	<i>Amico fido nihil pretiosius</i>	
<i>Aestimatio præpostera</i>	209		332
<i>Affabilitas</i>	336.445.487	<i>Amicis fidendum</i>	240
<i>Affectata oratio</i>	569	<i>Amicus</i>	261.578.591
<i>Affectatio</i>	536.661	<i>Amicus rara res</i>	579
<i>Affectus cohibiti</i>	162	<i>Amicus consolatur</i>	192.243
<i>Affectus priuati</i>	362.507	<i>Amicus diligendus</i>	185
<i>Agamemnone maior</i>	384	<i>Amicus in aduersis</i>	582
<i>Agere satagere</i>	470	<i>Amicus insignis</i>	559
<i>Agri modus</i>	386	<i>Amicus uerus & syncerus</i>	
<i>Agricultura militaris</i>	340		156.164.169
<i>Albus asinus</i>	462	<i>Amicorum communia</i>	618
<i>Alexander Herculem con-</i>		<i>Amicorum fides</i>	346
<i>tempfit</i>	261	<i>Amicitia</i>	311.543
<i>Aliena curare</i>	370	<i>Amicitie fiducia</i>	497
		<i>Amic</i>	

SENTENTIARVM.

<i>Amicitia iuncta inimicitie</i>	160	<i>Animi uera bona</i>	199. 445
<i>Amicitie regum</i>	354. 545	<i>A nomine</i>	513. 515. 532
<i>Amor</i>	406. 554	<i>Ante mortē nemo beatus</i>	544
<i>Amor animi</i>	134	<i>Antuuerpia</i>	514
<i>Amor castus</i>	179	<i>Applausus</i>	511
<i>Amor glorie</i>	479	<i>Apta</i>	469
<i>Amor insanus</i>	338	<i>Aptē</i>	672
<i>Amor mercedis</i>	499	<i>Aptē retortum</i>	349
<i>Amor ob malum</i>	373	<i>Aqua pro uino</i>	451
<i>Amor patrie</i>	300	<i>Aquila in nubibus</i>	357
<i>Amor turpis</i>	223	<i>Arcana nulli cōmittenda</i>	543
<i>Amor uerus</i>	590	<i>Ardelio</i>	474
<i>Amoris remedia</i>	582	<i>Argutē</i>	19. 29. 35. 45. 46. 48.
<i>Anathemata</i>	232. 346		52. 56. 57. 68. 69. 72. 78.
<i>Anima immortalis</i>	182		80. 86. 97. 98. 106. 112. 115.
<i>Animosē</i>	22. 30. 36. 42. 46.		116. 117. 118. 122. 123. 124.
	76. 79. 86. 87. 88. 121. 148.		126. 130. 150. 162. 185. 193.
	264. 168. 298. 301. 335. 370.		194. 240. 315. 403. 418. 521.
	385. 397. 412. 420. 421.		542. 552. 562. 596. 610.
	423. 460. 480. 483. 536.		515. 624. 659. 672.
	537. 560. 570. 581. 623	<i>Argutē infelicitē</i>	563
<i>Animus egrotus</i>	606	<i>Argutia muliebris</i>	587
<i>Animus imperterritus</i>	295	<i>Argutiae friuolae</i>	212. 226
<i>Animus incorruptus</i>	310	<i>Argutiae sophisticæ</i>	565
<i>Animus inexpugnabilis</i>	387	<i>Arma indiga uiri</i>	382
<i>Animus metu liber</i>	196	<i>Arma nesciunt leges</i>	299
<i>Animus præsens</i>	393	<i>Arma nesciunt leges</i>	419
<i>Animus uere regius</i>	262	<i>Armata timiditas</i>	362
<i>Animi cultus</i>	171. 177. 231.	<i>Armata uirtus</i>	554
	262. 543	<i>Armatae preces</i>	305
<i>Animi lux</i>	577	<i>Armati dij</i>	140
		<i>Arm</i>	

I N D E X

Armati dij	140	tum	197
Arrogantia	60. 663. 665	Audacia	80. 294
Arrogantia felix	482	Audacia ex periculo	297
Ars alit ubique	477	Audacia periculosa	60
Ars conuiuij	398	Audacter	636
Ars gubernandi	164	Augustarum cultus	457
Ars imbellis	356	Aurum in templis	453
Ars inhonesta	219	Aurum index	155
Ars inutilis	59. 66. 69.	Aurum spretum	386
81. 127		Auri amor	224
Artis exercitatio	525	Auri contemptus	487
Arte retortum	507	Auro bene uti	344
Artes	263	Auro nihil inexpugnabile	
Artes inutiles	59. 654	248	
Artes superuacue	90. 200	Auro pugnare	478
Artes regie	340. 650	Aut uincere, aut mori	428
Artes rege indigne	254	Autoritas	278. 367. 371.
Afini umbra	635	411. 450	
Assensio simulata	319	Autoritas persone	495
Assuescere malis	567	Auxilia mutua	620
Assuescendum optimis	476	B Alneum sordidum	513
Assuetudo	609	Βάναυροι magistratus	
Assuetudo mitigat	175	564	
Athleta infani	558	Barba nō facit philosophum	
Attentio	590. 594	662	
Auare	442. 443	Barbæ inutiles	257
Auarus	574	Barbati medici	346
Auaritia	223. 322	Barbarice	497
Auaritia delusa	332	Barbaries	511. 560
Auaritia in principe	441	Belle retortum	81. 307
Auaritia non pecunie tan-		Bellum cum graculis	315
		<u>Bellum</u>	

S E N T E N T I A R V M.

Bellum iniustum	274	Bos lyra	517
Belli disciplina	130	Breui loquētia	608. 569. 586
Belli incerta	61	Breui loquētia sentētiosa	306
Belli studium	338	Breui ter	61
Benedicendi studium	315	Breuis æui	447
Benefacta pro liberis	384	Breuis potestas	464
Beneficentia	249	Acca percontatio	579
Beneficentia conciliat ami-		Cæsar innocens	444
cos	631	Cæsaris affabilitas	443
Beneficentia ultronea	171	Calceus quæ torquet	399
Beneficium meritum	234	Callidè	21. 34. 41. 112. 139.
Beneficij obliuio	577		328. 420. 425. 500. 535
Beneuolentia uirtute paran-		Calumniæ	71
da	254	Calumniæ cicatrix	653
Benignè	384. 513	Calumniæ ex calumniæ	576
Benignitas	204. 218. 444.	Caluitium accersitum	288
	579. 618	Candidè	194. 266
Benignitas in hostes	359	Candor	109
Benignitas in quosuis	577	Canities	115
Bibacitas	115. 191	Canini mores	219
Bibit & fugit	508	Canis conuitium	213
Bibulus censor	323	Canis Diogenes	228
Blandiloquium	65. 224	Capere fugiendo	602
Bona animi	550	Captatio	577
Bona fortune	241	Cara	453
Bona fama	538	Carpendi morbus	589
Bona præcipua	265. 258	Carptores alienæ famæ	341
Boni similes dijs	223	Caste	269. 331
Bonis uti, malis abuti	249	Castigatio	135. 341. 637
Bonorum paucitas	477	Catonis testimonium	413
Bonum nactus ne mutet	245	Causatio	297
		Cautè scribendum	670
		Cautè	667
		Cautio	

I N D E X

<i>Cautio</i>	375	545. 632. 669	
<i>Cautio aduersus omnia</i>	373	<i>Clementia</i>	445. 662
<i>Cautio sui</i>	158	<i>Clementia simulata</i>	315
<i>Cautio tuta</i>	529	<i>Clodicare</i>	467
<i>Celeritas conficiendi</i>	295	<i>Clypeus Ro. Fabius</i>	497
<i>Celeritas inepta</i>	524	<i>Coacta</i>	661
<i>Censor bibulus</i>	323	<i>Cœlibatus damnatus</i>	95
<i>Certamen argentarium</i>	532	<i>Cognatio uirtutis</i>	555
<i>Certamen uerè regium</i>	261	<i>Coitus Moderatus</i>	96
<i>Certare cum rege</i>	515	<i>Colossi fragmenta</i>	514
<i>Chori tres</i> 137	<i>Cibus</i> 610	<i>Coma</i>	99
<i>Cicer pro Cicerone</i>	312	<i>Comitas in uenatu</i>	334
<i>Citharœdi mali</i> 511. 512. 516		<i>Comitas in principe</i>	631
<i>Citò nata non durant</i>	525	<i>Comitas in pollicendo</i>	670
<i>Ciuium charitas</i>	669	<i>Comitas sermonis</i>	Ibid.
<i>Ciuilis ultio</i>	430	<i>Comiter</i>	113. 173. 196.
<i>Ciuilitas</i>	294	<i>Comœdiæ libertas</i>	180
<i>Ciuilitas prudens</i>	377	<i>Commiseratio in malis</i>	530
<i>Ciuiliter</i> 69. 260. 264. 283.		<i>Commoda interpretatio</i>	279
349. 370. 376. 411. 580.		<i>Commodè dicere</i>	568
607. 636. 649.		<i>Communitas</i>	19. 135. 139.
<i>Ciuitas lupanar</i>	514	<i>Compilari, uenire</i>	493
<i>Clamorus orator</i>	312	<i>Comparatio carminum</i>	HO-
<i>Clamosi</i> 653	<i>Claudius</i> 150	<i>mericorum</i>	267
<i>Claudi salaces</i>	652	<i>Concessio abuti</i>	201
<i>Claudicatio honesta</i>	466	<i>Concordia</i>	505. 549. 608
<i>Clemens uictor</i>	396	<i>Concordia fratrum</i>	340
<i>Clementer</i> 31. 44. 67. 248.		<i>Confessio per ironiam</i>	471
272. 266. 278. 282. 290.		<i>Confidenter</i>	671
302. 334. 395. 428. 435.		<i>Coniugium</i>	547. 554. 573
449. 455. 460. 478. 487.		<i>Coniugiũ tranquillũ</i>	745. 667
		<i>Coniug</i>	

SENTENTIA R V M.

Coniugij molestia	653	Conuiciū retortum	491. 606
Coniugium par	547	Conuicia anicularum	608
Coniunctæ uires	363	Conuicia contempta	388
Conscientiæ puritas	854	Cōnuiciator utilis	246
Consiliarius	474	Conuiua ultroneus	532
Consilium in bellis	140	Conuiua pudica	427
Consilium multorum	449	Corpus hominis umbra	643
Consilium optimum	405	Correctio	574. 592. 596. 625
Consilium præcipitatum	308	Correctum in peius	492
Consilium præsens	278	Corruptela	456
Consilium prudens	358	Corruptela munerū	308. 369
Consilium tutum	396	Crassa iudicia	655
Constanter	25. 51. 454. 631	Crassa ueritas	476
Constantia	633	Crimen retortum	359. 488
Consul ridiculus	410	Crimen tectum	323
Consulatus brevis	317	Crudelitas	281
Consulatus maiestas	389	Crudelitas tecta	431
Cōsultor non calūniator	325	Crudeliter	431. 433. 435.
Consuetudo	555		482. 632
Contanter dare	229	Culcitra operati	284
Cōtatio 388. Cōtatio mala	170	Cultus	290
Continenter	23. 24. 25. 52. 59	Cultus animi	172. 177
Cōtinentia	259. 558. 598. 619	Cultus augustarum	457
Contumeliosè	469	Cultus diuorum	603
Conuenæ	513	Cū dijs	516. Cura militis
Conuictus improbus	232	Cura præpostera	203
Conuictus arguit mores do-		Curare friuola	407
mine	288	Curatio morbo grauior	419
Conuicium apertum	316	Curiositas	166. 447. 476.
Cōuiciū mutātū in peius	468		571. 582
Cōuiciū in laudē retortū	313.	Cynicè	563. 662

X De

I N D E X

D <i>De arte iudicet artifex</i>	<i>Dexteritas Caesaris</i>	444
253. 524	<i>Dij armati</i>	140
<i>Debere & mentiri</i>	<i>Dij miseri</i>	523
639	<i>Dij Vis & Suasio</i>	364
<i>Decorum</i>	<i>Dialectica</i>	595. 628
80. 109. 309. 512	<i>Dicacitas molesta</i>	305
<i>Decorum persone</i>	<i>Diffidentia</i>	372. 491
176. 486	<i>Dignitas</i>	457
<i>Decorum ubique</i>	<i>Dignitas industria parta</i>	348
210	<i>Dignitas uilescit in plures</i>	
<i>De discere</i>	<i>diffusa</i>	290
550	<i>Diligentia morosa</i>	524
<i>De discere mata</i>	<i>Discendi auaritas</i>	592. 593
551	<i>Disciplina ciuilis</i>	33
<i>Deformis ingeniosus</i>	<i>Disciplina militaris</i>	398
472	416. 613	
<i>Deformitas exprobrata</i>	<i>Disciplina puerorum</i>	136
314	<i>Disimulanter</i>	111. 470
<i>Degenerare</i>	<i>Disimulatio</i>	229. 471
566	<i>Diues indoctus</i>	529. 650
<i>Degeneratio</i>	<i>Diurnatio</i>	157. 497. 527.
61. 145. 236. 630	600. 664	
<i>Degeneres</i>	<i>Diurnatio futurorum</i>	304
377	<i>Diurnatio uana</i>	658
<i>Delicatus reus</i>	<i>Diuitie</i>	503. 573
467	<i>Diuitie immodice</i>	425
<i>Delicie</i>	<i>Diuitiarum contemptus</i>	90. 657
96. 181. 217. 224.	<i>Diuitiarum usus</i>	190
232. 333. 551.	<i>Diutorum cultus</i>	603
<i>Delicie emolliunt</i>	<i>Docilitas</i>	547. 570. 573
331	<i>Doctrina sine moribus</i>	236
<i>Delicie indigne princeps</i>	<i>Doctrina quibus paretur</i>	578
266		
<i>Delicie uerse in amorem</i>		
438		
<i>Delicie sprete</i>		
228		
<i>Deliciarum contemptus</i>		
303		
<i>Deprauatio nominis</i>		
515		
<i>Deprauatum</i>		
468		
<i>Desperatio</i>		
305		
<i>Destitutus undique</i>		
438		
<i>Deus imitandus</i>		
161		
<i>Deus omniscius</i>		
542		
<i>Deus insepultus</i>		
645		
<i>Dei arcana consilia</i>		
412		
<i>Deo debetur gratia</i>		
505		
<i>Dextre</i>		
462		

S E N T E N T I A R V M.

Dolor dissimulatus	220	Error meritis condonat	389
Dolus dolum uincit	390	Eruditio	240. 578. 667. 669
Domini presentia	475	Eruditio studio uenalis	586
Dos regnum	449	Eruditio utilis	187. 189. 191
Duabus federe sellis	317	Ex absurdo	471
Dure	451	Exacta iudicia	671
Dux bonus	107. 374	Exactio moderata	431
Dux egregius	375. 386	Exaggeratio	637
Dux aliorum seruator	385	Ex alijs exemplum	557. 569
Dux omnia facit	417	Ex ambiguo	471. 588. 518.
Dux & idem miles	302		522. 533
Dux usu rerum callidus	398	Exceptio iocosa	473
Duces precipua uictoriae		Excusatio	471
spes	383	Excusatum in peius	469
Ducum prudentia	618	Exempla insignia	208
Ebrietas	545	Exempla sapientum	564
Ebrietas loquax	434	Exemplum ducis	265
Ebrietati condonatur	344	Exemplum rectiproctum	647
Educatio	88. 214	Ex eodem ore frigidum &	
Educatio frugalis	204	calidum	322
E factis iudicium	164	Exercitatio	97. 569
Electio magistratum	551	Exercitatio moderata	181
E linea iudicare	525	Exercitatio pro codimeto	133
Eloquentia popularis	325	Exercitus prae aptus	391
Eloquentia uictrix	374	Exilium excusatum	354
Eloquentia uictor non eansa	322	Exilium optabile	312
Eloquentiae certamen	500	Exiliu utile & felix	221. 363
Eloquentiae uis	357	Ex inuersione	520
Empta	517	Ex iisdē uerbis retortu	496
Error correctus	226	Ex mutata litera	516
Error iuuenilis	230	Ex nomine	521

X. 2   Exor

I N D E X

Exordium ab ætate	319	Felicitas	422
Experientia	68	Felicitas intractabilis	369
Extemporalis dictio	335	Felicitas timidos facit	274
Extra causam	366	Felicitas uera	343.349
Exul in patriâ pius	327. 361	Feliciter 32.	Ferocia 368
Ex uerbis aliter exceptis	494	Festina lente	200
Ex uocum affinitate	512	Festinatio 170.	Festiuû 214
F Abula populi	371	Festiuâ negatio	289
Facere præstâtius quàm		Festiuè	442
dicere	474	Festiuiter	269. 489
Facetum	584	Festum semper sapienti	242
Faceta exprobratio	285	Fidenter	30
Faceta rapacitas	346	Fides erga patriam	497
Facete 28.29.32.36.81.169		Fides in milite	440
200.222.230.235.272.388		Fides amici	273
389.414.511.583.597. 602.		Fides in deditum	262
603.609.614.619.624.625.		Fides in duce	308
628.645. 649. 658. 659.		Fides in hostem	387
666.669		Fides hostium legatis scrua-	
Facetum iudicium	248	ta	485
Factum	119.120	Fides uxorâ	428
Factum scuerè	129	Fiducia	256.334.361
Facta dictis potiora	510	Fiducia artis	503. 504
Factio uitata	411	Fiducia ætatis & orbitatis	
Factiones & sodalitates	365		483
Fama quomodo paranda	163	Fiducia euētus	265.393.397
Fames condimentû	336. 350	Fiducia fallax	306
Fame uincere	299	Fiducia meritorum	383.394
Famulitium superfluum	632	Fiducia benefactorum	176
Fas 551. Fatuis oīa licēt	336	Fiducia senectutis	483
Fauor arte captatus	331	Fiducia sui	293.333.387.422
Fauor regû tēporarius	337	Fidus amicus	332

SENTENTIA RVM.

Filij decorum qui	626	Friuola	662
Filius improbus	405	Friuole quæstiones	610
Filius patri similis	423	Frugalitas	162.171.172.177.
Filius solatium mortis	450		210.228.254.290.378.386
Finis uitæ spectandus	382		399.413.415.530.550
Fiscus lien	629	Frugalitas regia	350
Fœminæ mascule	92	Frugaliter	26.67.93.123.134
Fœminarum osor	225		168.642
Fœmineus sexus ad omnia		Fucus utilis	343
docilis	177	Fuco non credendum	251
Fons malorum	529	Fucata	534
Forma	551.573.578	Fuga excusata	326.353
Fortiter 27.36.40.50.61.62.		Fugienda quæ in uita	203
63.64.71.82.86.88.99.108		Fugiendo capere	602
121.124.125.128.147.148.		Fumi uenditor	457
149.150.151.152.328.413		Funeris cura	173
421.427.439.486.501.		Furacitas 227.Furâdi ars	36
507.561.571.600.601.616.		Furax	466
633.641.669		Furax magistratus	493
Fortitudo	552.553.664	Fures magni	658
Fortitudo intempestiua	256	Furta sententiarum	661
Fortitudo uera	407	G Arruli	341
Fortuna	506	Garrulitas	349.565.
Fortuna aduersa prudentes			590.591
facit	331	Gaudium temporarium	319
Fortuna cæca	581	Generosè	15.45.62.70.111.
Fortune inuidia	245		118.121.123.131.152.395.
Fortune uicissitudo	352		401.548
Forum	559	Genus	548
Frater marito potior	538	Genus pudendum	372
Fratrum humanitas	356	Gesticulatio	648
Frænum receptum	394	X	3 Gesti

<i>Gestus</i>	610	<i>Homeri laus</i>	652
<i>Gladiatorum immanitas</i>	656	<i>Homericorū carminum com-</i>	
<i>Gloria</i>	380. 414	<i>paratio</i>	283
<i>Gloria ducis</i>	363	<i>Homo</i>	602, 623
<i>Gloria ex benefactis</i>	699	<i>Homo animal stultissimū</i>	201
<i>Gloria potior pecunia</i>	380	<i>Homo rarus inuentu</i>	214
<i>Gloriæ amor</i>	643	<i>Homines non homines</i>	214
<i>Gloriose</i>	101	<i>Homines pecudū similes</i>	206
<i>Gloriæ stimulus</i>	272. 369	<i>Homines pauci</i>	232
<i>Gloriæ studium</i>	360	<i>Honesti labores</i>	446
<i>Gloria tecta</i>	202. 214	<i>Honor detractus</i>	607
<i>Gloria uita charior</i>	260	<i>Honor potior mercede</i>	480
<i>Græcorum mores</i>	492	<i>Honor pretio prior</i>	487
<i>Gratitudo</i>	159. 250	<i>Honos alit uirtutem</i>	404
<i>Gratitudo principis</i>	286	<i>Honos arti habitus</i>	351. 413
<i>Graue damnari a probis</i>	411	<i>Honos artis</i>	527
<i>Grauitate</i>	16. 17. 25. 27. 28. 33.	<i>Honos eruditioni debet</i>	642
	34. 35. 37. 50. 51. 54. 72. 85.	<i>Honos negatus</i>	297
	87. 113. 118. 149. 284. 329.	<i>Honos non semper ijsac</i>	402
	389. 395. 452. 542. 550. 561.	<i>Honos promeritus iuuat</i>	301
	575. 598. 599. 629. 665. 669.	<i>Honos uirtutis</i>	401. 549
H <i>Aereditate</i>	496	<i>Honos uirtuti habitus</i>	562
<i>Harmonia uitæ</i>	601	<i>Hostis aut perdendus, aut de-</i>	
<i>Helepolis</i>	351	<i>merendus</i>	485
<i>Herculē contempsit Alexan-</i>		<i>Hostis populi</i>	433
<i>der</i>	261	<i>Hostis pudendus</i>	421
<i>Hic est ille</i>	208	<i>Humane</i>	449
<i>Hilaritas in conuiuio</i>	593	<i>Humanitas cicurat optime</i>	
<i>Hilaritas in festis</i>	568		390
<i>Hilaritas in morte</i>	178	<i>Humanitas fratrum</i>	356
<i>Hilaritas in re tristi</i>	178	<i>Humanitas pl' ualeat q' uis</i>	332
<i>Homerus</i>	616	<i>Humanitatem</i>	24. 34. 42. 57. 72.

SENTENTIARVM.

88. 267	Impunitas	401
Humaniter & grate 393	Impunitas mala	400
Hydropicus 464	Incessus decorus	317
Hypocrisis 218.259	Incorrupte	38
Iactantia elusa 389	Incorruptus animus	310
Iactura felix 387	Indecora	330.365
Ignavi non expectandi 368	In deterius omnia	338
Ignavia 395. Ignota loq. 212	Indocilis	374
Ilio mala 313	Indoctus	382
Imitatio 526. 613. 650	Indoles	431. 630
Imitatio mala 509	Indoles agilis	255
Immortalitas 567. 573	Indoles erecta	166
Impar principatui 446	Indoles excelsa 264. 293. 300	
Imperare difficile 460	Indoles in puera mira 425	
Imperator castus 393	Indoles malefica 432	
Imperiose 263	Industria 141. 451. 457. 593	
Imperium breue 459	610. 615. 625. 627	
Imperium humanum 644	Industria lucrosa 484	
Imperium in liberos 369	Industrie 82	
Imperium nescit pietatis iu- ra 299	Inexpectato 350	
Imperitia 380	Infamia non deletur 434	
Impie 452. 459. 506. 664	Ingeniose 193. 301	
Impietas 237	Ingeniosi 656	
Impietas felix 346	Ingenia erecta 382	
Impigre 28	Ingenium 346	
Improbe 51	Ingenium uarium 322	
Improbata cura 418	Ingenue 266. 427. 459. 556	
Improbitas 482-713	Ingratitudo 283. 304. 362	
Impudentia 432	Ingratitudo tolerata 247	
Impudicitia 490	Inhumaniter 373	

X 4 Inf.

I N D E X

Inimici utiles	499	Inuidia eleuat	423
Initiari non est satis	213	Inuidia fortunæ	245
Initium bellum	511	Inuidia in aliū deriuata	344
Initijs obstandum	398	Inuidia quomodo uitetur	402
Initiatio	348	Inexpectato	358
In nobis est ut bene audia-		locari in seipsum	275
mus	246	Iocose	280. 464. 624. 666
Innocentia	370	locus ab absurdo	467
Innocentia illibata	646	locus ab ambiguo	240. 281.
Innocentia tuta	374	314. 466	
In pusillum	316	locus ab inexpectato	227
Insaniæ genera	209	locus crudele	440
Insaniæ notæ	391	locus è fabula	492
In senē 323. Insolenter	273	locus ex addito	324
Insolentia	156	locus ex deprauatione	438
Institutio 357. 363. 496. 639		locus ex Homero	442
Institutio liberorum	647	locus obliquus	310
Institutio recta	189	locus ex nomine	321. 435.
Integrè 51. 53. 70. 81. 451. 667		464. 489. 697	
Integritas militis	506	locus ex similitudine uocis	
Integritas 265. 366. 500. 588		318	
Integritas damnata	367	locus ex specie corporis	492
Intempestiua	374	locus est uocabulis	247
Intēdēdū honesti studiū	207	locus in morbo	247
Interpretatio commoda 257.		locus in morbū propriū	610
315		locus in morte	242. 443
Interpretatio sinistra	606	locus in mortuum	439
In terrestri prælio apparet		locus in principem rectoris	
uirtus	424	284	
Intrepidè 30 Vide Animosè		locus insanus	433
In Vatinium	520	locus intempestiuus	489.
Inuidia	47. 464. 549. 575	490. 518	

S E N T E N T I A R V M.

<i>Locus salubris</i>	366	<i>Latinus Græcè</i>	404
<i>Locus submorosus</i>	495	<i>Laus ab hominibus</i>	103
<i>Iouis filius</i>	337	<i>Laus à laudatis</i>	349. 610
<i>Ira brevis</i>	656	<i>Laus conciliat amicos</i>	529
<i>Ira impotens</i>	484	<i>Laus inmodica</i>	236
<i>Ira sapientis</i>	601	<i>Laude incorruptus</i>	330
<i>Ira remedium</i>	277	<i>Laudes depravatæ</i>	325
<i>Ira subducenda occasio</i>	338	<i>Laudando uituperare</i>	313
<i>Iracundia</i> 613. <i>Ironia</i>	470	<i>Lautitiæ</i>	192
<i>Irrisio</i>	323. 468. 489	<i>Lectio mortua</i>	221
<i>Irrisio contempta</i>	231	<i>Lectio utilis</i>	382
<i>Irrisio retorta</i>	496	<i>Lectionis utilitas</i>	622
<i>Iudex attentus</i>	252	<i>Leges</i>	344. 360. 666
<i>Iudex incorruptus</i>	265. 338	<i>Legum autoritas</i>	38. 107.
<i>Iudex non accusat</i>	415		158. 346
<i>Iudex seuerus</i>	253	<i>Legum multitudo</i>	372
<i>Iudicare de arte aliena</i>	325	<i>Legum observatio</i>	398
<i>Iudicium incorruptum</i>	616	<i>Lenitas</i>	175. 238. 242. 254.
<i>Iugulare mortuos</i>	365		271. 287. 292. 365. 668
<i>Iuuenum est Dialectica</i>	397	<i>Lenitas mira</i>	291
<i>Iuste</i> 21. 34. 37. 45. 47. 50. 53.		<i>Lenitas praua</i>	434
38. 75. 355. 361. 410. 446.		<i>Lenitas principis</i>	286
493. 554. 641. 667		<i>Lenitas regia</i>	350
<i>Iuste & comiter</i>	335	<i>Leniter</i>	174. 350. 410.
<i>Iustitia</i>	401		430. 439. 441. 461
<i>Iustitia dirimendi fines</i>	302	<i>Lenocinium uirtutis</i>	179
L <i>Abor</i>	594	<i>Lepide</i>	49. 56. 63. 82. 84. 86.
<i>Lacrymæ seræ</i>	391		107. 117. 128. 129. 130. 172.
<i>Lamia meretrix</i>	352		175. 185. 186. 187. 195. 197.
<i>Lamia regis</i>	352		212. 213. 277. 279. 281. 283.
<i>Largitio</i>	478		348. 442. 444. 446. 459.
<i>Laruas insectari</i>	644		489. 499. 508. 563. 615

<i>Lepide negare</i>	280	<i>Libertas uera</i>	198
<i>Liberalitas</i>	256.462.574	<i>Librorum multitudo</i>	629
<i>Liberaliter</i>	22	<i>Licentia</i>	116.129
<i>Liberalitas nimia</i>	202	<i>Licentia principū</i>	452.436
<i>Liberalitas regia</i>	271.334.342	<i>Lingua</i>	559.580
<i>Libera monitio</i>	499	<i>Lingua lubrica</i>	593
<i>Libere</i>	26.49.115.118.125.	<i>Lingua praeceps</i>	155
	190.192.194.199.217.222.	<i>Literarum amor</i>	266
	232.233.285.285.396.412.	<i>Literarū interpretatio</i>	495
	417.424.430.434.436.439.	<i>Locus non contaminat</i>	235
	448.449.453.458.462.467.	<i>Locus eligendus urbi</i>	502
	468.479.499.508.521.	<i>Locum ornat homo</i>	191
	546.566.574.591.594.598.	<i>Loquacitas notata</i>	47.48.
	600.609.612.617.624.630.		52.59.83.113.117.127.143.
	624.632.636.638.639.640.		323.518.553.574.589
	641.653.662	<i>Loquacitas in conuiuiō</i>	155
<i>Liberi degeneres</i>	197	<i>Lucernam olet</i>	325
<i>Liberi mali</i>	292	<i>Lucrum damnosum</i>	543
<i>Liberi pro simijs</i>	296	<i>Lucrum ex damno</i>	561
<i>Libertas</i>	184.185.200.230.	<i>Lucrum turpe</i>	155
	231.233.241.385.564.603	<i>Lucri auditas</i>	477
<i>Libertas adulatrix</i>	519	<i>Luctus</i>	569.612.621.662.663
<i>Libertas exitialis</i>	458.523	<i>Luctus immodicus</i>	511
<i>Libertas immodica</i>	600	<i>Ludibrium sacrilegio addi-</i>	
<i>Libertas in dicendo</i>	101	<i>tum</i>	346
<i>Libertas innocentiae</i>	286	<i>Ludi magistrī</i>	371
<i>Libertas intempestiua</i>	576	<i>Lurco</i>	402
<i>Libertas magno emptā</i>	375	<i>Lusus in morte</i>	402
<i>Libertas noxia</i>	626	<i>Luxus</i>	172.223.226.400.
<i>Libertas oppressa</i>	318		503.512.517
<i>Libertas periculosa</i>	565	<i>Lux animi</i>	577
<i>Libertas stulta</i>	342	<i>Luxus damnatus</i>	416

S E N T E N T I A R V M.

Luxus inopiæ parens	938	Matronæ ornamenta	338
Luxus seditionis parens	647	Medicus malus	234
M acedonia	313	Medicus optimus quis	108
Magnanimiter	18.	Medici barbati	346
27. 378.		Medicorum turba	445
Magnifica promissa, sed in-		Medicorum osor	108
nia	309	Medicina	431
Magniloquentia irrita	449	Medicina à medico danda	
Magno emptæ uoluptas	128	331.	
Magno paranda	336	Medicina contempta	107
Magnus, non fortis	375	Mediocritas	307. 521
Magnus stultus	316	Melior dextra	319
Maiestas nominis	292	Memoria	181. 364. 549. 659
Mala uera	212	Mendacium	67
Malus ubiq; malus	243	Mendacium elusum	321
Malos inuifere in carcere iu-		Mendaciū in cōtractibus	558
cundum	307.	Mendacium urbanum	250
Malorum fons	329	Mendicus à mendico	515
Malè præcinctus	316	Mendicitas	222
Maledici	116	Mendicitas occulta	239
Maledicus contemptus	246	Mercedis amor	499
Maledicus malè audit	491	Metus , malus diuturnitatis	
Maledicus prodest	174	custos	245
Maledico cedendum	187	Miles bonus	401
Maledicentia	84. 155. 337.	Miles dicto audiens	393
348. 407. 612. 645		Miles ditatus	382
Maledicere regi nō tutū	336	Miles diues	374
Maleolus	462	Miles durus	339
Malum dissimulatum	330	Miles otiosus	461
Matrimonium	171. 547	Miles innoxius	300. 455
Matrimonium uitandū	327	Miles sine gladio	464
Matris lacrymæ	266	Militis officium	309

<i>Militum cura</i>	454. 456	<i>Molestè loqui</i>	617
<i>Militaria</i>	426	<i>Molliores</i>	588
<i>Militariter</i>	422	<i>Monarchia</i>	257
<i>Militaris ferocia</i>	390	<i>Monitor</i>	666
<i>Militia laboriosa</i>	381	<i>Monopolia fecda</i>	437
<i>Militia misera</i>	248	<i>Mora noxia</i>	295
<i>Mine inutiles</i>	156. 381. 426	<i>Morbus exprobratus</i>	323
<i>Mine in principem</i>	444	<i>Morbus utilis</i>	270
<i>Mine potentum</i>	295	<i>Mores in publico</i>	357
<i>Minaciter</i>	645	<i>Mores peregrini</i>	139. 143
<i>Miseria multiloqua</i>	381	<i>Mores præposterì</i>	505
<i>Miser ante tempus</i>	375	<i>Mores pro philtis</i>	538
<i>Moderatè</i>	25. 29. 30. 31. 33. 34. 37. 43. 48. 54. 66. 67. 72. 75. 79. 80. 85. 92. 103. 106. 109. 111. 114. 127. 154. 357. 167. 174. 195. 215. 304. 357. 417. 440. 451. 485. 563. 567. 572. 603. 623. Vide Temperatè	<i>Morosa diligentia</i>	524
<i>Moderatio</i>	550. 575. 592. 595	<i>Mors an mala</i>	240
<i>Moderatio victoriæ</i>	99	<i>Mors concēpta</i>	73. 74. 77. 86
<i>Moderatio pœnæ</i>	260	<i>Mors destinata</i>	428. 440
<i>Modestè</i>	32. 34. 36. 37. 42. 54. 73. 170. 250. 279. 292. 296. 348. 430. 450. 478. 525. 547. 567. 571. 586. 612. 616. 633. 637	<i>Mors emptæ</i>	381
<i>Modestia</i>	579	<i>Mors ex somnus</i>	182
<i>Modus</i>	181. 189. 545	<i>Mors facilis</i>	574
<i>Modus in honoribus</i>	405	<i>Mors generosa</i>	384
<i>Mollities</i>	219. 227. 572. 665	<i>Mors in bello</i>	378
<i>Molestè</i>	510. 513	<i>Mors inevitabilis</i>	173
		<i>Mors liberat à cruciatu</i>	243
		<i>Mors noxia</i>	295
		<i>Mors non deflenda</i>	173
		<i>Mors peregrinatio</i>	450
		<i>Mors principis</i>	448
		<i>Mors quatenus cōtēnēda</i>	159
		<i>Mors sancta</i>	179
		<i>Mors spontanea</i>	424
		<i>Mors senilis</i>	655
		<i>Mortis contemptus</i>	65. 385

SENTENTIARVM.

<i>Mortis locus</i>	361	<i>Neglectus iniuriarum</i>	227
<i>Mortis memoria</i>	476	<i>Nemo sine uitio</i>	383
<i>Mortis metus</i>	188	<i>Nemo sui iudex</i>	664
<i>Mortis solatium</i>	311	<i>Neronis extreme uoces</i>	438
<i>Mortui non mordent</i>	468	<i>Neutra pars placet</i>	315
<i>Mortuis parcendum</i>	156	<i>Nihil agere</i>	622
<i>Morsus ambiguus</i>	664	<i>Nihil de uitello</i>	477
<i>Morsus tectus</i>	383.465	<i>Nihil gratis</i>	387
<i>Mos preposterus</i>	558	<i>Nihil parati</i>	316
<i>Mulier Cynica</i>	587	<i>Nihil scire</i>	314
<i>Mulier erudita</i>	587	<i>Nihil medium</i>	363
<i>Mulierum ornatus</i>	585	<i>Nimia familiaritas</i>	411
<i>Multiscius</i>	599	<i>Nobilitas in talis</i>	611
<i>Mundus matrone</i>	436	<i>Nobilitas uera</i>	374.414.553
<i>Munera</i>	522	<i>Nobilitas uirtute parata</i>	312
<i>Munera contempta</i>	171	<i>Nomen habet momentum</i>	374
<i>Munera regum</i>	237	<i>Nominis immortalitas</i>	549
<i>Munerū corruptela</i>	308.365	<i>Nominis maiestas</i>	292
<i>Munus inutile</i>	168	<i>Nominis deprauatio</i>	510
<i>Munus in tempore datum</i>	336.337	<i>Nomenclator obliuiosus</i>	283
<i>Musca regum</i>	520	<i>Non omnia uulgo proferenda</i>	563
<i>Muscas abige</i>	466	<i>Non semper pugnandū</i>	273
<i>Musica contempta</i>	372	<i>Notæ infantie</i>	598
<i>Musica digna duce</i>	287	<i>Nota sententia</i>	406
<i>Musica genus</i>	138	<i>Nox apta cōtemplationi</i>	643
<i>Musica uirilis</i>	137	<i>Noxia tollenda</i>	369
N <i>atura uaria</i>	450	<i>Nudus non metuit</i>	343
<i>Nature bona</i>	657	<i>Nugax subtilitas</i>	628
<i>Nauigatio</i>	557.558.559	<i>Nulla proportio</i>	316
<i>Neceſſitate delat⁹ honor</i>	398	<i>Nulli fidendum</i>	628
<i>Negatio festiua</i>	289	<i>Nuntius fidelis</i>	529

I N D E X

Nuptiæ dotis causa	620	Omen exitij	437.440
Nuptiæ intempestivæ	343	Omne solum forti patria	235
Nux pinea	465	Omnia expertus	450
O besitas	239.643	Optima decernenda	309
Obesus	406	Optima negligimus	237
Obesus miles	378	Optima primum	197
Obiurgatio	242	Optimi eijciuntur	364
Obliviosus nomenclator	283	Opus immortalitate dignum	
Obscuritas	361		523
Obsequium humile	474	Oraculum	265
Obsoleta	663	Oracula à nobis pendent	379
Obsoletorum affectatio	463	Oratio affectata	569
Obtrectatio	589	Oratio aliena	272
Occasio neglecta	361	Oratio grauis	588
Otiū	114.158.293.385.475.	Oratio modulatio	661
	528.554.569	Oratio speculum animi	177
Otium dulce	668	Orationis uis	581
Otium honestum	169	Orator clamorosus	312
Otium inutile	490.510	Oratores	200
Otium liberale	144	Ornatus mulierum	585
Otium molestum	464	Osor sceminarum	225
Otium rege indignum	344	Ostentatio inanis	596
Otium sapientis	392	Ostentum commodè inter-	
Otium sine literis	671	pretatum	379.422
Otium turpe	166.303	Ostentorū interpretatio	443
Oculus domini	333	P alato sapere	406
Odium furum	456	Par pari	215.338.343.
Odium pertinax	391.392		388
Officiū bene collocandū	634	Parricidiū exprobratū	437
Omen	519	Parsimonia	141.259.532
Omen commodè interpreta-		Parsimonia exprobrata	520
tum	342	Parsimonia sordida	475

SENTENTIA RVM.

<i>Parva tueri maximum</i>	277	<i>Peregrini mores</i>	139.143
<i>Paruo contentus</i>	382.384	<i>Perfidiose</i>	101
<i>Pater iudex</i>	434	<i>Periculum præuisum</i>	463
<i>Pater pro filio punitus</i>	120	<i>Periculum uitare satius</i>	372
<i>Patienter</i>	167.172.409.	<i>Personæ respectus</i>	379
559.648		<i>Persuasio pro ui</i>	592
<i>Patientia</i>	180.310.342	<i>Perseuerantia</i>	634
<i>Patria dulcis</i>	427	<i>Pertinacia uincit</i>	390
<i>Patria perniciofa</i>	346	<i>Petax</i>	320
<i>Patria uita charior</i>	303	<i>Petax meretrix</i>	332
<i>Patriæ charitas</i>	399.474	<i>Phaselitæ</i>	315
<i>Patriæ desiderium</i>	326	<i>Philosophia</i>	206.382
<i>Patriæ neglectus</i>	384	<i>Philosophia ars</i>	327
<i>Patriæ studium</i>	112	<i>Philosophia in aduersis</i>	347
<i>Patronus malus</i>	473.483	<i>Philosophia medicina animo-</i>	
<i>Pauci boni</i>	202.397	<i>rum</i>	188
<i>Pauci pro omnibus</i>	326	<i>Philosophia naturam mutat</i>	
<i>Paucitas bonorum</i>	355.377	180	
<i>Pauciloquium</i>	341	<i>Philosophia necessaria</i>	186
<i>Pauciloquus</i>	689	<i>Philosophia præstatio ora-</i>	
<i>Paupertas</i>	244.372	<i>toria</i>	189.374
<i>Paupertas expedita</i>	98	<i>Philosophia regi necessaria</i>	
<i>Paupertas Tragicæ</i>	211	251	
<i>Pax bello parva</i>	383	<i>Philosophia regina</i>	196
<i>Pax bello potior</i>	302	<i>Philosophia rusticana</i>	133
<i>Pax domestica</i>	306	<i>Philosophiæ fructus</i>	186.187
<i>Peculatus dissimulatus</i>	434	<i>Philosophiæ simulatio</i>	236
<i>Pecunia contempta</i>	147.	<i>Philosophiæ studium</i>	193
180.385.415.370		<i>Philosophus</i>	235
<i>Pecunia pestifera res</i>	145	<i>Philosophus aulicus</i>	201
<i>Pecunia qualis</i>	172	<i>Philosophus diues</i>	197
<i>Peregrinatio inutilis</i>	171	<i>Philosophus homo</i>	229

I N D E X

<i>Philosophus meretrici similis</i>		<i>Poësis fallacia bona</i>	611
531		<i>Poëtica fictio</i>	504
<i>Philosophus miles</i>	656	<i>Pollicitatio</i>	552
<i>Philosophus mundi specta-</i>		<i>Pompa inepta</i>	200
<i>tor</i>	597	<i>Populi iudicia</i>	504. 527. 649
<i>Philosophus nullius eget</i>	198.	<i>Populus qualis</i>	404
582		<i>Populus nocentissima bestia</i>	
<i>Philosophus oratore præstan-</i>		326	
<i>tior</i>	189. 190	<i>Postulator improbus</i>	668
<i>Philosophus paucis eget</i>	211	<i>Potentia innoxia</i>	369
<i>Philosophi uita</i>	ibidem	<i>Potentia inuidiosa</i>	497
<i>Philosopho honos habitus</i>	351	<i>Potestas abdicata</i>	297
<i>Physiognomon</i>	595	<i>Potestas breuis</i>	464
<i>Pie</i>	38. 383. 455	<i>Potestas emptæ</i>	299
<i>Pie in patrem</i>	113	<i>Potestas moderata</i>	401
<i>Pie in patriam</i>	40. 505. 506	<i>Potestas spreta</i>	589
<i>Pietas</i>	340. 379. 481	<i>Potentiora sectanda</i>	566
<i>Pietas in fratrem</i>	555	<i>Potiri dulce</i>	542
<i>Pietas in matrem</i>	490	<i>Præco rerum gestarum</i>	263
<i>Pietas in parentes</i>	500. 543	<i>Præcones poëtæ</i>	360
<i>Pietas in patriam</i>	407.	<i>Præconum turba</i>	516
544. 128. 353. 442		<i>Preces abiectæ</i>	196
<i>Pietas in præceptorem</i>	264	<i>Pretium expugnat</i>	535
<i>Pietas in rempub.</i>	630	<i>Prædæ contemptus</i>	257. 374
<i>Pietas mira in filiū</i>	352. 487	<i>Præfectus uigilans</i>	253
<i>Pingere, fingere</i>	464	<i>Prælongi</i>	488
<i>Piscator ictus</i>	647	<i>Præmia uirtutis</i>	102
<i>Placere bonis</i>	354	<i>Præpostera</i>	627
<i>Plebs arte tractata</i>	498	<i>Præpostera studia</i>	203
<i>Podagra</i>	319	<i>Præscientia</i>	447
<i>Pœna ridicula</i>	459	<i>Præsens consilium</i>	278
<i>Pœnitenda</i>	406	<i>Præsensio</i>	670

SENTENTIA R V M.

<i>Præstātia</i> 392.	<i>Præter spē</i> 641	<i>Proles debetur patriæ</i>	502
<i>Prima coitio</i>	480	<i>Prolis amor</i>	410
<i>Princeps</i>	445	<i>Promissa magnifica, sed ina-</i>	
<i>Princeps aditu facilis</i>	279	<i>nia</i>	309
<i>Princeps auriga</i>	437	<i>Pronunciatio</i>	617. 658
<i>Princeps charus</i>	632	<i>Prosperitas perpetua</i>	660
<i>Princeps indulgens</i>	444	<i>Pro sua quisq; professiōe</i>	670
<i>Princeps legū obseruator</i>	277	<i>Prouisio necessariorum</i>	192
<i>Princeps nulli molestus</i>	447	<i>Prouidentia</i> 377. 395. 412. 554	
<i>Princeps qui uirtute præcel-</i>		<i>Prudenter</i> 18. 28. 40. 43. 53.	
<i>lit</i>	330	76. 83. 92. 147. 347. 412.	
<i>Princeps scenicus</i>	436	453. 502	
<i>Principis delectus</i>	448	<i>Prudentia</i>	423. 543
<i>Principis est ornare ditionem</i>		<i>Prudentia senilis</i>	574
290		<i>Publica utilitas</i>	66
<i>Principum amicitia</i> 354. 545		<i>Pudica uxor</i>	537
<i>Principum institutio</i>	376	<i>Pudicē</i> 75. 151. 152. 335. 355.	
<i>Principatus amor</i>	294	369. 608. 620. 621	
<i>Principatus sollicita res</i>	478	<i>Pudicitia</i>	341. 620. 621
<i>Probrum commune</i>	374	<i>Pudicitia cōiugū</i> 56. 479. 619	
<i>Procliuitas ad deteriora</i>	371	<i>Pudicitia matronalis</i>	537
<i>Prodesse pluribus</i>	162	<i>Pudor</i>	227. 401
<i>Prodigiosa</i>	607	<i>Pudor liberalis</i>	621
<i>Proditio punita</i>	657	<i>Pudor inutilis</i> 208. 210. 585	
<i>Proditio grata</i>	278	<i>Pudor præposterus</i>	94
<i>Proditio turpis</i>	46	<i>Pueri reuerentia</i>	571
<i>Profectus</i>	622	<i>Pueritia dura</i>	143
<i>Profusio</i> 219. 232. 239. 256.		<i>Pugna ludicra</i>	664
408. 433. 453. 465. 573.		<i>Pulchrē retortum</i>	307
578. 585. 593. 629.		<i>Punire in alijs quod ipsi com-</i>	
<i>Profusio fundo caret</i> 668		<i>mittimus</i>	165

Y Pura

Pura sacra	236	Regni stabilitas	269.457
Pusilla curare cum periculo		Regnum seruitus	275
406		Regnū uirtute ambiendū	251
Q Vando bellandum	396	Relaxandus animus	501
Que nos admonēt mortalitatis	266	Relictis gaudendum	195
Questiones frivole	610	Religiose	20.43
Quid optandum à deo	345	Reip. prima cura	457
Qui malus, ubiq; malus	243	Reip. neglectus	458
Quod superest, sacris impendendum	307	Remp. fuge	327
R Apacitas	431.433.441	Res uerbis contraria	515
Rapacitas faceta	346	Res uerbis efficacior	347
Ratio	201	Resupini	467
Ratio reddita populo	371	Retortū	420.462.468.472.
Reconciliatio	198.426.531	488.491.564	
Recriminatio	505	Retortum in laudem conuicium	313
Reditus e bello	403	Retortum mire	377
Reditus in gratiam	322	Retortum falsæ	313
Refugium	672	Retortus ioculæ	478
Regaliter	262	Reuerentia	581
Regem regia decent	255	Rex cogitandum	509
Reges non admittendi	357	Rex equum fricans	339
Reges raro uerū audiūt	359	Rex insensus democratiæ	405
Regibus honesta tantum licent	270	Rex segnis	415
Regum amicitia	528	Rhetores serui	644
Regum curæ	624.670	Ridicula præferuntur salutaribus	202
Regū est audire omnes	254	Ridiculè	117.391.472.492.
Regum humanitas	249	510.581.623.	
Regum natiuitas	515	Ridiculis assuescere	402
Regnandi dulcedo	342	Ridiculum	213.214.230.239
		Risus interimens	463

SENTENTIARVM.

Robur corporis	458	Scelerosis.uti	422
Rumores	638	Schema male affectatum	318
Rusticè	148	Scommma	298
Sacra pura	236	Scommma contemptum	375
Sacrificia minimi sumptus		Scommma ex ambiguo	324
161		Scorta	233.242
Sacrificia frugalia	97.161	Scortum imperiosum	235
Sacrilegium	226	Scortator	238
Salse 17.37.38.46.47.53.55		Scythia ἀπυρος	339
105.106.116.122.124.126		Secreta regum	504
181.215.217.298.220.223.		Secundis moderate gauden-	
224.229.239.280.298.313.		dum	380
315.321.328.397.406.407.		Securitas	575
437.439.468.470.473.		Securitas philosophica	602
494.496.520.542.546.		Seditio	585
547.548.557.573.577.578.		Senectus 223.402.573.575.	
579.591.597.598.607.610.		651.652.665	
615.618.624.628.630.644.		Senectus animosa	298
660.662.664.672.		Senectus audax	544
Salubritas iuncta fecunditati		Senectus honoranda	156
481		Senectus honorata	127
Salcatio muta	648	Senectus sana	644
Salcatio foeda	668	Senectus iuuenilis	159
Sanctè	455.461	Senectus negeta	595
Sanctitas non ficta	366	Senectus uiridis	530
Sapiens	553	Senectutis alimonia	646
Sapiens diues	210	Senes neglecti	404
Sapiens sub stulti persona	358	Senex bellator	426
Sapientes inuisi tyrannibz	345	Senex edificator	426
Sapienter 24.25.27.28.37.		Senilis prudentia	637
52.55.73.88.106.107.111.		Sensus communis	169
114.135.542.543		Y 2	Sen

Sententiosa breuiloquētia	306	Seuitia castigata	291
Sepultura	206.226.242.666	Sexus	353
Sepultura iuui	438	Sibi quisq; testis	401
Sera monitio	214	Silentiū	133.258.380.394.618
Seruus apparatus	238	Silentium ducis	418
Sermo breuis & efficax	325	Silentium in bello	269
Sermo incompositus	613	Silentium opportunum	66
Sermo index animi	205	Silentij fides	601
Serō	223.318	Silere in tempore	38
Serui ueri	207	Simpliciter	19.48
Serui principum elati	446	Simultas à rogo deponenda	
Seruus domino melior	165		418
Seruus prudentior hero	209	Simultas magistratum	366
Seruō prudenti obtemperan-		Sitis	419
dum	205	Sitim praeuenire	310
Seruorum cura	425	Sobrie	608
Seruorum turba	153	Sobrietas	83.478.498
Seruitus grata	339	Sobrietas in edulij	166
Seruitus uitiorum	238	Sobrius princeps	378
Seruīre tempori	265	Solatium mortis	311
Seruīre uoluptatibus	163	Sol oriens	301
Seruus apparatus	258	Solertē	17.22.39.44.47.59.
Seuerē	31.60.104.116.146.147		102.287.288.340.376.301.
	149.150.269.271.276.399.		350.352.605.650.
	408.451.456.479.480.481	Solitudo	350.360.395.602
Seuerē & pudice	419	Somnus excusatus	253
Seuerus in seipsum	400	Somniorum obseruatio	602
Seueritas	142.403.404.482.	Sordes	225
	548	Sordes ambitiosæ	647.651
Seueritas in uxorem	485	Sordes gloriosæ	174
Seueritas patris	482	Sordide	443
Seueritas uerbis tēperata	337	Spectator conuiuij	322

S E N T E N T I A R V M.

Spes	642	Superstitionis contēptus	420
Spes boni futuri	324	Superuacua	326
Spes fallax	408	Superuacua officia	433
Spes in clypeo	416	Surdus delatori	431
Spes pertinax	634	συμπάθεια	345
Sphinx domi	314	T Aciturnitas	409.591.
Splendidē	421	570	
Spontanea grata	327	Tedium gloriæ	305
Spontanei labores	163	Tarditas	638
Stantem mori	443	Temeritas	329.388.399
Statuarum gloria	401	Temperantia	303
Strategema	98.100	Temperatē	24.27.347
Studioſe	636	uide Moderatē	
Studium	553.587.599	Tempeſtiue	637
Studium immodicum	621	Templa uacua	316
Studium ſapientiæ	200	Tēporis parsimonia	580.591.
Stultiloquium	109	399.622.	
Stupidi	300	Temulentia	141.368
Stupor animi	222	Temulentia caſtigata	343
Sua cuiq; patria chara	363	Tenebris aſſueſcere	133
Sua cuiq; ſors diſplicet	182	Τεπερίζειν	202.
Sua quiſq; uirtute commen-		Ter homines	219
detur	353	Tertia deducta	320
Suaſio pro deo	364	Teſtimonium inimici	307
Sumptus inutiles	344.612	Tibicen uir improbus	356
Sumptus præpoſteri	383	Timiditas armata	363
Supercilioſi	381	Timiditas laudata	350
Superſtitio	215.221.659.	Toleranter	662
661.663.		Tolerantia	140.553.573.593
Superſtitio ſunerum	138	Tranquillitas	484.562.573.585
Superſtitio irriſa	409	Trophæum ridiculum	382
Superſtitio nulla	84.130.233	Turba inutilis	334

Turba sine duce	498	Veritas	248
Turmales	469	Veritas odiosa	198
Turpe ubiq; turpe	241	Verba affectata	272
Turpiloquium	237	Verborum ampullæ	319
Tutum consilium	396	Versus detortus	320
Tyranni species	539	Versutia	432
Tyrannis	228	Vesci in publico	231
Tyrannidis osor	425	Vesci quovis loco	237
Tyrannidem mitigat libera-		Vestis	664
litas	344	Vetula amata	334
Tyrannica uox	432. 473	Vetule concubinus	323
Tyrannice	453	Vetulus dux	427
Τυφλὸς ὁ πλῆτος	91	Vicarij graues	454
V Afre	62. 78. 100. 101	Vicinus bonus	362
Valli fiducia	416	Viciſitudo rerum	154
Vanitas	577	Victor benignus	351
Varia lectio	189	Victor ferox	423
Vatinius in Ciceronem	317	Victor & uictus	390
Vehementia in dicendo	600	Victoria dulcis	480
Venia extorta	282	Victoria incruenta	346
Venia laceſſito	441	Victoria magno emptæ	356
Venus	598	Victoria ſpecioſa	61. 215
Venus moderata	187	Victoria uti	295. 391
Venus parabilis	583	Victoriæ moderatio	99
Venus operis	649	Vigilantia	381. 568
Venter & lingua	355	Vincere ſine cæde	417
Venter omnia deuorans	224	Vindicta	372
Venter ſurdus	400	Vindicta civilis	207
Ventris cura prima	655	Vindicta optima	247
Ventris ſtudium	518	Vindictæ neglectus	367
Vera bona animi	199	Vinum uetus	316
Vere pulchra	555	Vini parcus uſus	557

SENTENTIARVM.

Vini patiens	461	Vitæ contemptus	28
Vinolentia	338	Vita fugax	602
Violenter	101	Vita inanis	629
Vires formæ præstant	384	Vita misera	228.491
Vir magistratum ornat	384	Vitam nemo contemnit	487
Vir pecunia potior	362	Vita præpostera	660
Viri fortis fiducia	261	Vita pura	791
Virgo mulier	319	Vita sine literis mors	237
Virtus in actione	353	Vitia pensata	475
Virtus infelix	487	Vitui docendi non laudandi	
Virtus laudata	666	452	
Virtus laudata tantum	207	Vltio	494
Virtus legibus non eget	354	Vltio civilis	430
Virtus non cogitur	379	Vltio deorum	428
Virtus principis	451	Vltra malleum	313
Virtus per se honesta	336	Vltronea beneficentia	171
Virtus præstanda non pro-		Vmbra	322
fitenda	626	Vnguenta	98.238.391
Virtus sibi præmiū est	627	Vnguētum olere	441
Virtus querenda	171	Vnus eximius	445.541
Virtus succedit	356	Vnus pro multis	671
Virtus tuta	355	Vocalitas	324
Virtutis cognatio	ibidem	Vociferatio	329
Virtutis lenocinium	179	Voluptas	217.233.239.330.
Virtutis præmia	154	579	
Virtutis studium intendendū		Voluptas doloris comes	178
207		Voluptas emollit indomitos	
Virtutis usus	603	392	
is, deus	364	Voluptas ex uirtute	162
Vis pro iure	299	Voluptas magno emptæ	328
Vita à uerbis dissentiens	395	Voluptas temporaria	306
Vita anxia	319	Voracitas	322

INDEX SENT.

Vota	140.2.78	Vtilitas	413
Vota morientis	446	Vtilitas uirtute potior	100
Vota qualia	161	Vtilitas ex hoste	355
Vota stulta	215	Vtilitas ex inimicis	603
Vox in bello	403	Vulgi iudicia	351.357
Vox modesta	390	Vulgi nihil sanum	306
Vox tyrannica	432.630	Vulgo nihil recte placet	236
Vrbane 18.38.49.69.78.80.		Vxor casta	345
252		Vxor eligenda	95
Vrbanitas	273	Vxor humilis	156
Vsq; ad aras	369	Vxor molesta	472.653
Vsus lenit molestiam	222	Vxor quare ferenda	175
Vsus rectus	620	Vxoris reuerentia	448
Vtuncq; uincere	371	Vxorum imperium	400

FINIS.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHVM.

ANNO

M. D. LVI.

